

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΕΤΗΡΙΣ
ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΙ

ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΜΠΤΟΣ

ΕΤΗ 1945-1949

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1950

ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΡΕΥΝΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Α. ΜΕΓΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ

ΛΑΪΚΗ ΛΑΤΡΕΙΑ¹⁾

Β' ΕΑΡΙΝΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

α) Ἀπόκρεω.

1. Γενικά.

1. Ὄνόματα τῶν ἐβδομάδων καὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Ἀποκρεων. Πρώτη ἐβδομάς τοῦ Τριωδίου: Προφωνή ἢ προσφωνή ἢ προφωνέσιμη (ὅταν ἀρχίζουν καὶ σφάζουν τοὺς σιτευτοὺς χοίρους (Καλάβρουτα), συκκόκαλη (Κάρπαθος), ἀμολυτή ἢ ἀπολυτή «γιατὶ ἀπολυοῦνται οἱ ψυχὲς τῶν ἀποθαμένων καὶ βγαίνουν στὸν Ἀπάνω Κόσμο» (Μεσοχώρι Πυλίας) ἢ διότι κατελύοντο ἢ Τετράδη καὶ Παρασκευή (Λάστα Γορτυνίας). Ποῖον τὸ ὄνομα καὶ ἡ ἐξήγησις αὐτοῦ ἀλλαχοῦ;

Δευτέρα ἐβδομάς: Κρεατινὴ ἢ ὀλόκριγια (Λῆμνος), κράτινη (Μονοφάτσι Κρήτης), «γιατὶ δὲ νηστεύουμ' Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ αὐτὴ τὴ βδομάδα» (Λῆμνος), Ἀρτσι-βούρτσι (Σινώπη) ἢ Ἀρτσιβούριο (Θήρα), δηλ. «τρῶν ὅ,τι νά ᾽ναι» (Σῦρος).

Τρίτη ἐβδομάς: Τυρινή, Τουρνὴ (Λάστα), Μακαρονοῦ, «γιατὶ τρῶνε πολὺ τὰ μακαρόνια» (Ἁγιάσος Λέσβου).

Ἀποβολὲς λέγονται ἡ Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ τῆς Κρεατινῆς ἐβδομάδος «γιατὶ τρώγουν κριάς» (Σύμη). Εἰς τὴν Κορώνην τούναντίον «τίς νηστεύουν γιὰ τὸ Χριστό· δὲν τρῶνε οὔτε λάδι». Ποία ἡ συνήθεια ἄλλοῦ;

¹⁾ Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τόμου τῆς Ἐπετηρίδος ταύτης, σελ. 144.

2. Ἀρχὴ τοῦ Τριωδίου.

Τρόποι ἀναγγελίας. Π. χ. εἰς τὴν Ὑδραν «ἡ ἀποκριὰ μπαίνει μὲ τὰ ταμποῦρα (τύμπανα) τὴν ἡμέρα τοῦ ἁγίου Ἀντωνίου (17 Ἰανουαρίου) ἀρχίζουνε καὶ βαρᾶνε τὰ ταμποῦρα σ' ὅλες τὶς γειτονιές καὶ γίνεται ἕνας μεγάλος ἀλαλαγμός». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται αὐτό; Εἰς τὴν Λάσταν «ἕνας ἐφώναζε δυνατά, ὅτι πλησιάζουν αἱ Ἀπόκρεω καὶ ὅποιος δὲν ἔχει θρεφτάρι ν' ἀγοράση».

3. Μεταμφιέσεις.

(α) Πότε γίνονται; τὴν Κυριακὴν τῆς Κρεωφάγου ἢ τῆς Τυρινῆς; ἢ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Τριωδίου;

(β) Ὄνομασία μετημφιεσμένων: *μασκαῤῥδες, μούσκαροι, μουσκάρια* (Κύθνος, Ὑδρα), *μ'τσουῖν'* (Λέσβος), *κουδουνᾶτοι* (Σμύρνη, Αἶνος), *Γιανίτσαροι* (Νάουσα, Κεφαλληνία), *μπουμπουδάρια* (Σιάτιστα), *κουκούγεροι* (Τήνος, Δυτ. Κρήτη), *καμουζέλλες*, (Κάρπ. Λειβήσιον), *τζαμάλες* (Θράκη) κλ.

(γ) Τύποι μετημφιεσμένων: *γαμπρός καὶ νύφη, γιατρός καὶ γιάτρισσα, οἱ ἀτσιγγανοί, ὁ διάβολος, ὁ Ἀρβανίτης, ἡ καμήλα, οἱ νυφάδες, ὁ γέρος καὶ ἡ κορέλλα* (Σκῦρος), *ὁ Καδῆς κ' οἱ Ἀρναούτηδες, ὁ ὄβραϊός* (Κάρπ.), *οἱ Ζεϊμπέκ, οἱ νύφες, οἱ λόρδοι κὶ ὁ Ἀράπης* (Σῦρος). Στολὴ καὶ τρόποι μεταμφιέσεως. Προσωπίδες. Ποῦ ὡς ἐνδύματα καὶ προσωπεῖα μεταχειρίζονται δέρματα ζώων;

4. Δραματικαὶ παραστάσεις, παρωδίαὶ καὶ σατυρισμοί: Π. χ. τὸ *δικαστήριον*: σύλληψις φυγοδίκου ὑπὸ ἀποσπάσματος καὶ προσαγωγὴ ἐνώπιον δικαστηρίου, διότι ἐσκότωσε... τὸ γουροῦνι του· καταδίκη αὐτοῦ εἰς θάνατον καὶ ἀπαλλαγὴ διὰ βασιλικῆς χάριτος (χωρὶα Πυλίας). Ὁμοίως ὁ *Ἀγᾶς* καὶ ὁ *Μῶρος* ἐν Χίῳ, ἡ *κηδεία* γνωστοῦ τινος φιλαργύρου, ποῦ τοῦ παίρνουν τὴν ψυχὴν οἱ *σατανᾶδες* (Στενήμαχος), τὸ *πανόραμα* (ἄνθρωπος γυμνὸς μέσα στὸ κασόνι (Ἄδραμύτιον), τὸ *ὄβραϊκό* τὸ *λείπανο* (Ἄδραμύτιον), ὁ *γύφτικος γάμος* (Ἁγία Ἄννα), ὁ *μυλωνᾶς* (Γορτυνία), ἡ *λήστευσις* τῶν λόρδων ὑπὸ τῶν Ζεϊμπέκ (Σῦρος) κλ.;

Ποῦ γίνονται (ἢ ἐγένοντο ἄλλοτε) δραματικαὶ παραστάσεις ἀπὸ τὸν Ἐρωτόκριτον, τὴν Ἐρωφίλην, τὴν Θυσίαν τοῦ Ἀβραὰμ κλ.; Π. χ. εἰς τὸ Καρπενῆσι «*τοὺν παλιὸ τοὺν κιορὸ γένουνταν κὶ Χάρους κὶ Πανάριτους βασιλιάς καὶ μαζώνουνταν οὐλ' σὲ νιὰ μεριά κὶ παράστ'ναν*». Πρβλ. τὶς «*ὀμιλίες*» τῆς Ζακύνθου: Δυὸ γαμπροὶ—μιὰ νύφη κτλ.

5. Φωτιές (κλαδαριές, Βλάστη καὶ Κωσταράζι Δυτ. Μακεδ., *μπουμποῦνες* (Καστορία) κτλ.).

Πότε ἀνάπτονται; Π. χ. εἰς τὴν Ἀράχοβαν «*μόλις ἀνοίγει τὸ Τριῶδι, ἀνά-*

βουν φωτιές σ' όλους τους μαχαλάδες· αυτό γίνεται κάθε βράδυ». Εἰς τὸ Βογατσικόν, τὴν Καστορίαν κ. ἄ. τὶς ἀνάβουν τὴν Κυριακὴν τῆς Τυρινῆς (βλ. κατωτέρω).

6. Ἑσπερίδες (βεγγέρες).

Παιγνίδια διάφορα· αἰνίγματα, λογοπαίγνια· χοροὶ καὶ ᾄσματα ἀποκριάτικα (σατυρικά ἢ ἄσεμνα). Πρὸβλ. «Τσοὶ μεγάλες ἀποκρὲς

κουζουλαίνονται κ' οἱ γρές» (Λατσίδα Κρήτης).

Περιγραφή τῶν παιγνιδίων, ποὺ συνηθίζονται εἰς τὰς διασκεδάσεις αὐτάς, ὡς ἡ κολοκυνθιά, ἡ μπερλίνα, τὰ τυφλοπάνια, τὸ ἄλογο, ἡ παπαδιά, ἡ ἀμπάρα, ἡ γουριζέλλα, τὸ ξύλο τὸ γομάρ' (Λῆμνος).

7. Ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ διαιροῦνται οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεων καὶ τοῦ Πάσχα εἰς δύο στρατόπεδα καὶ νὰ μάχωνται εἴτε μὲ πέτρες εἴτε μὲ λεμόνια;

2. Ἡ Δευτέρα τῆς Ἀπόκρεω (τῆς πρώτης ἐβδομάδος τῶν Ἀπόκρεων).

1. Ἡ σφαγὴ τῶν χοίρων καὶ τὰ κατ' αὐτήν. Π. χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «τὸ γουροῦνι τὸ σφάζουν τῇ Δευτέρᾳ τῆς Ἀμολυτῆς· μαζεύονται οὔλοι οἱ συγγενεῖς καὶ βοηθοῦν. Μόλις τὸ σφάζουν, ρίχνουν ἀπάνω του κἀνα-δυὸ κλωνάκια στάρι καὶ ἄροτο καὶ τὸ λιβανίζουν. Τὸν καιρὸ ποὺ τὸ λιβανίζουν, βγάζουν τὸν καρύ-τζαφλα (λάρυνγα) καὶ τὸν πετᾶνε στὴ φωτιά νὰ τὸν ψήσουν, ἔτσι ὅπως εἶναι μὲ τὰ αἷματα, δίχως νὰ τὸν πλύνουν, καὶ θὰ τὸν φᾶνε μὲ κρασί. Θὰ ψήσουν καὶ τὸ σνκῶτι καὶ θὰ τὸ μεράσουν ἕνα γῦρο στὴ γειτονιά».

2. Ἐξετάζονται τὰ σπλάγγνα καὶ ἡ πλάτη (σπάλα) τοῦ σφαγέντος χοίρου; Ποῖα σημάδια παρατηροῦν καὶ τί μαντεύουν ἀπὸ αὐτά;

3. Πράξεις μαγικαὶ μὲ μέλη τινὰ τοῦ χοίρου· π. χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας μὲ τὴν φύσιν τοῦ χοίρου ἀμποδένουν τὸν λύκο, τὴν ἀλεπού, τὸ ποντίκι κλ.

3. Ἡ Τετάρτη τῆς Ἀπόκρεω.

Ὀνειρομαντεία. Π. χ. εἰς τὴν Κορώνην ἕνα μαχαῖρι, ἕνα πηροῦνι, ἕνα σαποῦνι, ἕννια κλωνιά στάρι τὰ βάζουν κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο, τὰ σταυρώνουνε καὶ λένε:

«Τετράδη τετραδοῦσα,
ἀρφανοκονομιτοῦσα,
τὸν ἄντρα ποὺ θὰ διαμιληθῶ,
στὸν ὕπνο μου νὰ τὸν ἰδῶ,
νὰ τοῦ εἰπῶ καὶ νὰ μοῦ εἰπῇ,

μαντήλι νὰ τοῦ δώσω
 καὶ ἓνα ζευγάρι στέφανα
 νὰ τότε στεφανώσω».

4. Ἡ Πέμπτη τῆς Ἀπόκρεω.

1. Ὄνομα (Τσικνοπέφτη πολλαχοῦ), μουρδουλοπέφτη (Κεφαλληνία).

Ἐξήγησις: «κάθε φτωχὸς ἔπρεπε νὰ τσικνώσῃ τὴ γωνιά του κεῖν' ντὴ μέρα» κατ' ἄλλους «τὴν ἡμέρα αὐτὴ λειώνουν τ' ἀλείμματα, τὸ χοιρινὸ λίπος καὶ βγάζει τσίκνα» (Καλάβρυτα).

2. Συνήθειαι τῆς Τσικνοπέφτης. Π. χ. εἰς τὴν Λακωνίαν τὴν Τσικνοπέφτη κατεβάζουν ἀπὸ τὸν καπνὸ τὰ λουκάνικα, τὰ πλύνουν καὶ τὰ θηκιάζουν εἰς τὰ πιθάκια. Εἰς τὴν Ἡπειρον οἱ μαστόροι τὴν ἡμέραν αὐτὴν κάνουν τραπέζι εἰς τοὺς μαθητάς των (καλφᾶδες). Κατὰ τὴν εὐωχίαν αὐτὴν μαστόροι καὶ καλφᾶδες θεωροῦνται ἴσοι. Εἰς Τζαῖζι Πυλίας «γυρίζουν ἓνα γῦρο τὰ σπίτια καὶ χορεύουν τὸν κατσόλυκα». Ποῖαι αἱ συνήθειαι ἄλλοῦ;

5. Τὸ Σάββατον τῆς Ἀπόκρεω (Ψυχοσάββατον).

1. Δοξασίαι σχετικαὶ μὲ τὸ Σάββατον τοῦτο.

2. Νεκρικὰ ἔθιμα: παρασκευὴ κολλύβων, χυλοῦ, χαλβᾶ ἢ φαγητῶν καὶ διανομὴ αὐτῶν «γιὰ νὰ σχωρεθοῦν τὰ πεθαμένα». Ἐπίσκεψις εἰς τοὺς τάφους κλ. Ποῦ ἡ συνήθεια αὕτη γίνεται τὴν Τσικνοπέφτη; Π. χ. εἰς τὰς Κυδωνίας τὴν Τσικνοπέφτη ἔβραζαν πιλάφι μὲ κρέας καὶ τὸ ἔμοίραζαν εἰς τοὺς πτωχοὺς «γιὰ τοὺς πεθαμένους». Εἰς τὴν Ἀγιάσον Λέσβου «οἱ τζομπανοὶ παίρνουν ἀπὸ τὰ κόλλυβα τῆς ἐκκλησιᾶς καὶ ταΐζουν τὰ πρόβατα».

3. Ἄλλαι συνήθειαι τοῦ Ψυχοσαββάτου. Π. χ. εἰς τὸ Τζαῖζι τῆς Πυλίας «τὰ δυὸ Σάββατα, τὸ Κρεατινὸ καὶ τὸ Τυρῖνὸ μαζευοῦμαστε σὲ ἀλώνια καὶ παίζουμε τὶς ἀμάδες. Μετὰ πετάγαμε καὶ τὸ λιθάρι. Κάνουνε καὶ τραπέζι οὔλα τὰ συγγενικὰ σπίτια καὶ γλεντᾶνε».

4. Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι. Π. χ. τὰ τρία Ψυχοσάββατα (τὸ Κρεατινὸ, τὸ Τυρῖνὸ καὶ τῆς πρώτης ἑβδομάδος τῆς Μ. Σαρακοστῆς) δὲν λούονται οὔτε κλώθουν, γιὰτὶ κουφαίνονται, ἂν λουσθοῦν (Κάρπαθος).

6. Ἡ Κυριακὴ τῆς Ἀπόκρεω (τῆς Κρεατινῆς).

Ποῖαι αἱ κατ' αὐτὴν συνήθειαι;

7. Ἡ Δευτέρα τῆς Τυροφάγου.

1. Ὄνομα: Πιπεροδευτέρα (Σαμόκοβον), Μακαρονοῦ (Ἀγιάσος Λέσβου) κτλ.

2. Ἔθιμα ἀγροτικά. Μεταμφιέσεις: Οἱ *Καλόγεροι* (Βιζύη, Κωστί), ὁ *Κούκερος* ἢ οἱ *Κουκεραῖοι* (Εὐκάρουν, Σιναπλί), ὁ *Χούχουτος*, ὁ *Σταχτιάς*, ὁ *Μπέης* (Ὀρτάκιοι), ὁ *Κιοπέκμπεης*, οἱ *πιτιεράδες* (Σαμόκοβον) κλπ. Πρόσωπα ἀποτελοῦντα τὸν ὄμιλον τῶν μετημφιεσμένων (π.χ. Καλόγεροι, Μπάμπω μὲ τὸ ἑφταμηνίτικο παιδί της, νύφη, κατσίβελοι, ζαπτιέδες ἐν Βιζύη, Καλόγερος, Βασιλές, κορίτσι, χαρατσιάρηδες, ψωμάδες ἐν Κωστί, Μπέης μὲ τοὺς παραστεκάμενους, Κριτής, ἀράμπδες, Καδίνα ἐν Ὀρτάκιοι). Τρόποι μεταμφιέσεως τοῦ πρωταγωνιστοῦ καὶ τῶν προσώπων τῆς ἀκολουθίας του (μὲ δέρματα αἰγὸς ἢ δορκάδος ἢ λύκου;), κάλυμμα κεφαλῆς, ὄπλα (δοξάρι, ξύλινο σφυρὶ ἢ ξύλινες μαχαῖρες), ἔξαρτήματα: κουδούνια, σκορδορομαθιές. Ἄλλα σύμβολα: φαλλὸς κλπ. Ἄγερμος ἀνὰ τὸ χωρίον, περιφορὰ φαλλοῦ, ἄσεμνοι κινήσεις καὶ χοροί, ἄλλαι ἄσεμνοι πράξεις καὶ βωμολοχίαι καταχύσματα δημητριακῶν καρπῶν, περισυλλογὴ δώρων. Ἄροτριάσεις εἰς τὴν πλατεῖαν τοῦ χωρίου, ζευγνυομένων ἀνθρώπων καὶ ἰδία γυναικῶν εἰς τὸ ἄροτρον, σπορὰ σίτου, κριθῆς κ.τ.τ., μὲ ἀναλόγους ἀσέμνους εὐχάς, μαντικαὶ συνήθειαι ἀπὸ τὸν τρόπον ποῦ πίπτει τὸ σινίκι μετὰ τὴν σποράν.

Τέλεσις εἰκονικοῦ γάμου, φόνος τοῦ γαμβροῦ καὶ θρήνος τῆς νύφης, αἰφνιδία ἔγερσις τοῦ νεκροῦ κτλ. Ἐμβάπτισις τοῦ πρωταγωνιστοῦ ἢ τοῦ βασιλέως εἰς τὸ ὕδωρ κτλ.

Πῶς γίνεται ἡ ἐκλογὴ τῶν προσώπων; Κατ' ἔτος ἢ κατὰ τετραετίαν ἢ ἕφ' ὄρου ζωῆς;

Ἄλλαι συνήθειαι: π.χ. εἰς τὴν περιφέρειαν Καβακλί τῆς Β. Θράκης «οἱ Κουκεραῖοι ἀπὸ δυὸ χωριά, ἅμα τελείωνε ἡ τελετὴ, ἔβγαιναν στὸ σύνορο καὶ ἔκαμναν πόλεμο, ποιὸς ποιὸν θὰ νικήσῃ». Ποῦ τὸ ἔθιμον αὐτὸ γίνεται τὴν Τετάρτην τῆς Τυρινῆς καὶ κατὰ ποῖον τρόπον; Π.χ. εἰς τὰ χωρία τῶν 40 Ἐκκλησιῶν «ὁ γελωτοποιὸς τῆς ομάδος λεγόταν *Σταχτιάς* ἦταν μαυρισμένος καὶ πετοῦσε στάχτη σιὰ παράθυρα καὶ στὸν κόσμον». Τὴν Τετάρτη τῆς Τυρινῆς τ' ἀπόγευμα ἡ παρέα τῶν μασκαρεμένων καὶ ὁ κόσμος ἔβγαιναν στὰ χωράφια ἔξω ἀπ' τὸ χωριό. Ἐκεῖ, ὅσοι εἶχαν μασκαρευτῆ γυναῖκες, παίρνανε ἓνα ἀλέτρι καὶ τὸ τραουῦσαν κι ὠργωναν λίγο χωράφι. Ὑστερα παίρναν ἓνα δοχεῖο γεμᾶτο στάρι καὶ τὸ πετοῦσαν ψηλὰ νὰ σκορπιστῇ. Ἄν τὸ δοχεῖο ἔπεφτε στὸ ἔδαφος μὲ τὸν πάτο πρὸς τὰ κάτω, ἡ χρονιά θὰ ἔταν καλή, ἂν ἀνάποδα, κακή». (Βλ. περιγραφὴν τῶν τελουμένων ἐν Βιζύη εἰς Θρακ. Ἐπετηρίδα 1897, σ. 102-127, ἐν Κωστί εἰς Ἄρχ. θρ. θησ. 6, σ. 282-4, ἐν Εὐκαρούφ εἰς Θρακικὰ Α' σ. 456 κέ. ἐν Ὀρτάκιοι εἰς Θρακ. ΙΓ 311-320, ἐν Σαμοκοβίφ αὐτ. σ. 386-9).

Ποῦ τὸ ἔθιμον αὐτὸ προσέλαβεν ἀστείαν μορφήν; Π.χ. εἰς Χαλκιὸ Χίου «τὸ μεσημέρι τῆς Ἀποκριᾶς ἐπήγαιναν εἰς τὸ λιβάδι, ἐγίνοντα δυὸ ἀπὲ μᾶς βούδια

κ' ἐσύρναν ἑναζ - ζευγάριν, ἕνας ἄλλος ἦτο ζευγολάτης κ' ἤσπερνεν ἀλάτιν... ὕστερι ἐστέκουνταν ἄλλοι γύρω κ' ἕνας εἰς τὴν μέσην ἤκαμνεν κάτι κουνήματα (φαλλικὰ) κι ὅ,τι ἤκαμνεν εὐτός, ἤκαμναν κ' οἱ ἄλλοι». Εἰς τὴν Σκανδάλην τῆς Λήμνου «τὴν Ἀποκριὰ ἔζευαν τοὺς σκύλους μὲ μικρὸ ἀλέτρι τὸ φκιάναν μὲ ξύλα, εἶδος ἀλέτρι μικρὸ, ζευλῆτες μικρές, νὰ βαστοῦν τὸ κεφάλι τοῦ σκύλου. Ἐνας τοὺς τρανοῦσε καὶ κατόπιν τοὺς λαλοῦσε. Ἐνας ἄλλος ἀπὸ μπροστὰ μ' ἕνα τροβᾶ στὴν πλάτη ἔσπερνεν ἀντὶς γιὰ σπόρο στάχτη. Ἡ στάχτη πήγαινε στὰ μάτια τοῦ κόσμου· γελοῦσαν, γινόταν χάβρα».

8. Τὸ Σάββατον τῆς Τυρινῆς.

(Χαλβασάββατον ἐν 40 Ἐκκλησίαις). Διανομὴ χαλβᾶ εἰς συγγενεῖς καὶ γείτονας «γιὰ νὰ γλυκαθοῦν καὶ οἱ ψυχῆς τῶν ἀποθαμένων». Ἄλλα ἔθιμα τῆς ἡμέρας αὐτῆς;

9. Ἡ Κυριακὴ τῆς Τυροφάγου.

1. Παρασκευὴ εἰδικῶν φαγητῶν: μακαρόνια (σπιτήσια), αὐγά, τυρόπιπτες, τυροζοῦμι ἢ ἀγιοζοῦμι. Πῶς παρασκευάζεται τοῦτο; Π.χ. εἰς τὴν Ἀρκαδίαν «βράζουν ἄγρια λάχανα (μυρώνια, παπαροῦνες, κανκαλῆθρες κλπ.), τὰ γιαχνίζουσι καὶ ρίχνουσι καὶ τυρὶ μυζήθρα κομματάκια κομματάκια». Εἰς τὴν Κορώνην «εἶναι λίγο ἀπὸ τὸ μακαρονόζουμο, ποὺ τρίβουσι μέσα λίγη μυτζήθρα».

2. Προσφοραὶ εἰς τοὺς νεκρούς. Ἐπίσκεψις εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Π.χ. εἰς τὸ Κηπουριὸ Δυτ. Μακεδονίας «κάθε οἰκογένεια φέρνει στὴν ἐκκλησίαν πίττα, στάρι, κρασί, τυρὶ κ. ἄ. Αὐτὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν τὰ φέρνουσι καὶ τὰ βάνουσι ἀπάνω στοὺς τάφους καὶ ὕστερα τὰ μοιράζουσι καὶ τὰ τρώγουσι». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

3. Ἐθιμα τοῦ Ἑσπερινοῦ. Ἀμοιβαία συγχώρησις ἱερέων καὶ ἐκκλησιασμάτων, τῶν ἐκκλησιαζομένων παρατασσομένων καθ' ἡλικίαν. Ποῦ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ἑσπερινοῦ γίνεται χορὸς εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας ἢ εἰς τὸ χοροστάσι τοῦ χωρίου; Ποῖος προεξάρχει τοῦ χοροῦ αὐτοῦ; Π.χ. εἰς τὴν Ἀρτοτίναν «πρωτοχορεύουσι οἱ παπᾶδες, κοντὰ οὐλ' οἱ γερόντοι μὲ τὴν ἀράδα. Τραγδᾶν: Οὐ δέντρος ἦταν οὐ Χριστὸς κ' ἡ Παναῖα ἢ ρίζα κτλ. Περὶ τὸν χορὸν τοῦ κῦρ Βοριᾶ εἰς τὸν αὐλόγυρον τῆς Παναγίας τῆς Κόχης εἰς τὸ χωρίον Ἀρτεμῶνα τῆς Σίφνου, τὸν ὁποῖον «σέρνει ὁ παπᾶς τῆς ἐνορίας» καὶ κατόπιν τὸν συνεχίζουσι εἰς τὸ σπίτι τοῦ παπᾶ καὶ ἄλλων. Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται τοιοῦτος χορὸς καὶ μὲ ποῖα τραγούδια τὸν συνοδεύουσι; Εἰς τὴν Ἀγχιάλον, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ Ἑσπερινοῦ «ἤθελαν πᾶμε στὴ θάλασσα ὅλο τὸ πλῆθος κι ὅσες μάσκες ὑπῆρχαν στὴν πολιτεία,

πηγαίναμε ὄλοι ἐκεῖ συναζούδας τ' ἀλόγατα τὰ καλύτερα τοῦ χωριοῦ κ' ἐτρέχανε. Κι ὅποιο περνοῦσε—ἦτο τὸ μέρος ἀμμουδιά—τὸ δίνανε δῶρα διάφορα ἀπὸ μπα- σουμαῖδες, μαντήλια, τὸ στολίζαν τ' ἄλογο καὶ περνοῦσε ἴπομέσ' ἀπὸ τὴν ἀγορά». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο ἢ ἀγὼν πάλης;

4. Πυραὶ εἰς τὰς ὁδοὺς ἢ εἰς τὰς πλατείας.

ἽΟνομασίαι: Φανοὶ (Κοζάνη), κλαδαριῆς (Βλάστη, Βογατσικόν), μπουμποῦνες (Θράκη, Καστορία), καφαλιῆς (Ζουπάνι), τζαμάλες (ἸΗπειρος), καλὸς λόγος (ἸΗπειρ.). Πότε τὰς ἀνάπτουν; τὴν Κυριακὴν ἢ τὴν παραμονήν;

ἽΥλη, τὴν ὁποίαν ἀνάπτουν: φρύγανα, καλάμια, λινάρια, κοφίνια ἀλειμμένα μὲ κατράμι, κλαδιὰ δένδρων, παλιόψαθες κττ. Εἰς τὸ Βογατσικόν στήνουν ἓνα δέν-δρο, τὸν νοῦρο, φουντωτὸ εἰς τὴν κορυφήν, καὶ τὸ περικαλύπτουν μὲ κέδρα (μιὰ σειρὰ κλαδιὰ καὶ ἓνα στρῶμα ἀπὸ ἄχυρα, γιὰ νὰ κάμουν κρότο κατὰ τὸ ἀναμμα) καὶ τραγουδοῦν:

«Ἐνας δέντρος φουντουτός,
φουντουτὸς καμαρουτὸς
καὶ στὴ μέση οὐ σταυρός».

Εἰς τὰ Λακκοβίγια τοῦ Παγγαίου «τὰ παιδιὰ ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς συλλέγουν πολλὴν καύσιμον ὕλην, μὲ τὴν ὁποίαν κατασκευάζουν μεγάλην στοιβὴν ἔξω τῆς κωμοπόλεως καὶ δὴ εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος αὐτῆς. ἸΑφοῦ δὲ ἀποπερατώσουν ταύτην, ρίπτουν λίθους διὰ σφενδόνης λέγοντες: ὄπ' πάη ἢ σαγίττα κι ὁ ψύλλος καταπόδι. ἸΑνάπτουν δὲ τὰς πυρὰς περὶ τὴν πρώτην ὥραν τῆς νυκτός, ἄνωθεν τῶν ὁποίων ἐνίοτε πηδῶσι» (Γουσίου, Πάγγαιον 41).

ἽΥπερπήδησις τῆς πυρᾶς. Τί λέγουν, ὅταν πηδοῦν τὴ φωτιά; Π.χ. Ψύλλ' κόριτζις στοὺν Καλόγιρον! (ἸΑδριανούπολις). Φεῦγα, κάλαβρι ἀπ' τ' ἀμπέλια κι καλα-ρίνα ἀπ' τὰ χουράφια (ἸΑρτοτίνα). Χοροί. Μήπως μαζεύεται γύρω στὴ φωτιά ὄλο τὸ χωριὸ καὶ ἐκεῖ χορεύουν καὶ γλεντοῦν ἔως τὸ πρωί; Ποῖα τραγούδια τότε τραγουδοῦν; (σατυρικά, ἄσεμνα).

5. Τράπεζα συγγενική. Ποῖοι παρακάθηνται εἰς τὴν τράπεζαν καὶ πῶς ἀρχίζει τὸ δεῖπνον; Π.χ. εἰς τὴν Κορώνην ἀρχίζουν μὲ τὸ τραγοῦδι: Σ' αὐτὴ τὴν τάβλα πού ῥθαμε νὰ φᾶμε καὶ νὰ πιοῦμε...». ἸΑλλα ἔθιμα καὶ πράξεις. Θυμίαισις τῆς τραπέζης (μὲ τὸ ὕνι τοῦ ἀρότρου, «γιατὶ μ' αὐτὸ εἶν' ἢ ζήσ'» (χωρία ἸΑγχιά-λου). ἸΑψωσις τῆς τραπέζης καὶ λόγοι καὶ εὐχαί, συνοδεύουσαι τὴν πρᾶξιν αὐτήν. Τὸ πρῶτον φαγητὸν (ἀγιοζοῦμι-τυροζοῦμι) καὶ τὸ τελευταῖον (αὐγό). Τὰ ἀποφάγια τῆς ἀποκριᾶς.—Κοιναὶ συνεστιάσεις τῶν χωρικῶν.

Παραδείγματα: Εἰς τὴν ἸΑρκαδίαν «τὸ βράδυ πὸν ῥ' ἀποκρέψουν τὶς τυρινῆς

ἀπόκριες θὰ μαζευτοῦν οἱ συγγενεῖς οἱ στενότεροι στοῦ γεροντότερου τὸ σπίτι. Ὡς πρῶτο φαῖ βάνουν στὸ τραπέζι τὸ τυροζοῦμι. Κάνουν τὴν προσευχή τους καὶ κατόπιν σηκώνουν τὸ τραπέζι τὸ κρατοῦν ὄλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι, μὲ τὰ μικρὰ τους δάχτυλα. Τὸ σηκώνουν καὶ τὸ καθίζουν τρεῖς φορές. Κάθε φορὰ λένε :

Ἄγιοζοῦμι, τυροζοῦμι,
ὅποιος πιῆ καὶ δὲ γελάση,
ψύλλος δὲ θὰ τὸν δαγκάση!

Ἐκ τούτου πρέπει νὰ πιῆ ὁ καθένας τρεῖς κουταλιές. Τὸ πίνουνε γλήγορα-γλήγορα, δίχως νὰ γελάσουν κ' ὕστερα βάνουν ὄλοι μαζί τὰ γέλια κα-κα-κά. Ὑστερα τοὺς βάνουν νὰ φᾶνε μακαρονάδα. Τὰ ἀνύπαντρα παιδιά καὶ κορίτσια κοιτάζουν, πῶς νὰ κλέψουν κάνα μακαρόνι, χωρὶς νὰ τοὺς ἀντιληφτῆ κανεῖς. Ὅταν πέσουν νὰ κοιμηθοῦν, τὸ βάνουν στὸ μαξιλάρι τους καὶ ὅποιον νέον ἢ νέαν ἰδοῦν, θὰ εἶναι ὁ ἄντρας ἢ ἡ γυναῖκα τους. Στερνὰ τρῶνε ὅτι ἄλλο φαῖ ἔχουν εἰτοιμάσει καὶ κατόπιν ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὄλους δίνει τὸ σύνθημα σὲ ὄλους, νὰ σηκώσουν τὸ τραπέζι μὲ τὰ μικρὰ τους δάχτυλα, καὶ τοὺς ἐρωτᾷ :

— Φάγατε ; — Φάγαμε.
— Ἦπιατε ; — Ἦπιαμε.
— Χορτάσατε ; — Χορτάσαμε.
— Πάντα χορτιασμένοι νὰ εἶστε,

καὶ τοὺς διατάζει ν' ἀφήσουν τὸ τραπέζι στὴ θέση του. — Εἰς τὴν Κάρπαθον γίνονται «κοινὰ συνεστιάσεις» κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς Κρεατινῆς καὶ τῆς Τυρινῆς Κυριακῆς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ προῖστοῦ (δημάρχου), ὅστις «καλεῖ εἰς τὸν οἶκον του ὄλους τοὺς δημότας νὰ ἔλθουν ν' ἀποκρῶσουν οἰκογενειακῶς» καὶ ἐπιβλέπει εἰς τὴν ἐκ κοινοῦ ἐράνου πανδαισίαν (Μιχαηλίδου-Νουάρου, Λαογρ. Σύμμ. Καρπ. Α' 19 κέ.). Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται τοιοῦτος συνεορτασμὸς ὄλων τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου; Τὰ τελούμενα κατὰ τὰς μεγάλας Ἀπόκρεως («μεγάλες σήκωσες») ἐν Κύπρῳ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πρεσβυτέρου τῶν συγγενῶν βλ. παρὰ Σακελλαρίῳ, Τὰ Κυπριακὰ Α 711-2.

6. Συνήθειαι μὲ τὸ αὐγὸ ἢ μὲ τὸν χαλβᾶ (χάσκα ἢ ὁ χάσκαρης). Περιγραφή. Π. χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Μεσημβρίας κυλιντροῦσαν ἀπάν' στὸ τραπέζι αὐγά, ὁ καθένας ἀπὸ ἓνα, κ' ἔλεγαν : «Ὅπως κυλιντρᾶ τ' αὐγὸ, ἔτσ' νὰ κυλιντρήξ' κ' ἡ Σαρακοστή» καὶ κατόπ' βούλλωναν τὸ στόμα τ'ς μὲ τ' αὐγὸ. Προβλ. «Μὲ τ' αὐγὸ τὸ κλειῶ, μὲ τ' αὐγὸ νὰ τ' ἀνοίξω» (Κίος) ἢ «Μ' αὐγὸ τὴ βούλλωσα (δηλ. τὴ Σαρακοστή), μ' αὐγὸ θὰ τὴν ξεβουλώσω (Τσατάλιτσα). Εἰς τὴν Σῦρον κ. ἄ. «ἓνα αὐγὸ, τὸ τελευταῖο, τὸ κρεμάγαγε ἀπὸ τὸ ταβάνι ψηλὰ καί, ὅταν ἀποτρῶγαμε, καθὼς καθόμαστε ὄλοι γύρω στὸ τραπέζι, τοῦ δίναμε μιὰ κουταλιά κ' ἔφερε βόλτα γύρω στὸ τραπέζι καὶ δοκιμάσαμε ὁ καθένας νὰ τὸ πιᾶση μὲ τὸ στόμα του. Μ' αὐτὸ

κλείναμε τὸ στόμα μας γιὰ τὴ Σαρακοστή καὶ τὴ Λαμπρὴ πάλι μ' αὐτὸ τὸ ξανά-
νοίγαμε». Εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «ὄσα μακαρόνια περσεύανε, ταΐζανε τὶς κόττες,
γιὰ νὰ κάνουν ἀυγά». Μήπως τὰ ρίπτουν εἰς τοὺς ἀγρούς;

7. Διασκέδασις μετὰ τὸ δεῖπνον. Χοροὶ καὶ τραγούδια ἀποκριάτικα,
παρωδίαὶ ἐκκλησιαστικῶν ᾄσμάτων, αἰνίγματα καὶ γλωσσοδέται, μεταμφιέσεις
ἄσεμνοι, δίκαι πλασταί, παιγνίδια (π. χ. ὁ μάγος, τὸ δαχτυλίδι, ὁ λέλεκας, ἡ σκλάβα,
τὸ μουντζούρωμα κλ.), παραμύθια ἄσεμνα. Ὁ χορὸς τοῦ Πιπεριοῦ κλπ. Ποία σημα-
σία ἀποδίδεται εἰς τοὺς χορούς καὶ τὰς ἄσεμνους τυχόν πράξεις τῆς διασκεδάσεως
αὐτῆς; Π. χ. κατὰ τοὺς χωρικοὺς τῆς Βιθυνίας «ἔχουν νὰ κάμουν στὴν βομβυ-
κοτροφία».

8. Πυροβολισμοὶ εἰς χαιρετισμὸν τοῦ γείτονος. (Καλῶς νὰ σ' εὔρω,
ᾠρέ... — Καλῶς νὰ ῥθῆς! ("Αγραφα).

Ὅμοιος πυροβολισμοὶ δηλοῦντες βίαιον ἄρραβώνιασμα (καλίγωμα). π. χ.
«Γιάννη, (ὄνομα τοῦ πατρὸς τῆς κόρης) δῶσε με τὴν καμήλα σου νὰ πάω νὰ φέρω
ἄλας. Σὺ νὰ πάρῃς τ' ἄλας κ' ἐγὼ νὰ πάρω τὴν καμήλα». Ἔτσι τὴν καλίγωνε τὴν
κοπέλλα (Σιναπλί, Καβακλί Β. Θράκης).

9. Τὸ βάφτισμα. Διαγωνισμὸς διὰ πλειοδοσίας, ποιὸς θὰ βαπτίση τὸν
ἄλλον, δηλ. ποιὸς θὰ ρίψῃ τὸν ἄλλον στὸ νερό.

10. Ἄλλαι παιδιαί: κρέμασμα τῶν σκύλων κτλ.

11. Μαντικαὶ συνήθειαι.

(α) Ὀνειρομαντεία μετὰ τὸ μακαρόνι ποὺ κλέβουν ἀπὸ τὸ δεῖπνον κατὰ
τὴν ἐσπέραν τῆς Κυριακῆς τῆς τυροφάγου ἢ μετὰ τὴν ἀρμυροκουλλούρα. Τρό-
πος παρασκευῆς μαγικός: προζύμι ἀπὸ τρεῖς Γιαννούδισσες καὶ ἀμίλητο νερὸ ἀπὸ
τὴ βρύση (Βασιλίτσι Πυλίας), ἡ πρώτη μπουκιά ἀπὸ ὅλα τὰ φαγητὰ τῆς τελευ-
ταίας ἡμέρας τῶν Ἀπόκρεων, ἀφοῦ τὴν κρατήσουν κρυφὰ καὶ τῆς ρήξουν πολὺ
ἄλατι (Κορινθία).

(β) Πυρομαντεία. Π. χ. εἰς τὴν Αἰτωλίαν τὴν Ἀποκριὰ τὸ βράδυ «μελε-
τᾶν τ' ἀυγά καὶ τὰ ψήνουν στὴ φωτιά· ὅποιον σκάση, δὲν εἶναι γερός, ὅποιον
ἰδρώση, εἶναι γερός».

(γ) Οἰωνοί: Μερμηγκι κάτω ἀπὸ τὸ τραπέζι, καλὸς οἰωνός. π. χ. εἰς τὰ
χωρία τῆς Πυλίας «τὸ βράδυ τὴν Τυρινή, ποὺ θὰ ξεφᾶμε, λέμε νὰ φέρουν τὸ φῶς,
νὰ σηκώσουμε τὸ τραπέζι καί, ἂν δοῦμε κ' εἶναι ἀποκάτω κανένα μερμηγκάκι, θὰ
πάῃ καλὰ τὸ κονάκι, θὰ ἔχη σοδεία· εἰδεμή, ξεφτισμένα πράματα».

12. Προλήψεις καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι.

Μερικὰ παραδείγματα: «Τὴν ἐβδομάδα τῆς Τυρινῆς οἱ γυναῖκες δὲν λού-

ζονται, γιατί ἀσπρίζει τὸ κεφάλι τους καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ φαῖ δὲν σκουπίζουν (Ἦπ.) Εἰς τὴν Κεφαλληνίαν «τὸν πρῶτον μασκαρᾶν ποὺ θὰ ἴδῃ κανεὶς πρέπει νὰ τὸν ἐξορκίσῃ: *Σίδερο τὸ κεφάλι μου, κοφίνι τὸ δικό σου!*». Εἰς τὴν Μεθώνην «τὴν Τυρινὴ τὸ βράδυ πήγαιναν στὰ φιλικὰ σπίτια καὶ ἀλείφανε τὶς πόρτες μὲ τὴν γιαούρτη». Διατί;— Εἰς τὴν Σκῦρον «ὁποῖος φταρμιστῆ στὸ τραπέζι τῆς Τυρινῆς, λένε πὼς δὲ θὰ τὸν βρῆ ὁ χρόνος. Γιὰ νὰ ξορκίσουν τὸ κακὸ σύμποδο, σκίζουν ἀπὸ μπρὸς τὸ πουκάμισό του, ἀπ' τὴν τραχηλιὰ ὡς τὴ μέση» (Ν. Πέρδικα, Α' 133).

13. Προγνωστικὰ τοῦ καιροῦ.—Π. χ. τὴν Κυριακὴν ποὺ εἶναι οἱ Κρεατινὲς Ἀπόκριες, ἂν κἀνῃ ἥλιος καὶ λιαστῆ ἢ ἀρκούδα, θὰ κἀνῃ ἥλιο ὅλο τὸ χρόνο.

β) Καθαρὰ Ἑβδομάς καὶ λοιπὴ Σαρακοστή.

1. Ἡ Καθαρὰ Δευτέρα.

1. Ὄνομα: *Καθαροδευτέρα, σκυλοδευτέρα, γαδαροδευτέρα* κτλ. *Πρωτονήσιμη Δευτέρα* (Ἀπύρανθος), *Ἀρχιδευτέρα* (Πόντος) κλπ.

2. Καθαρὸς μαγειρικῶν σκευῶν: *ξάρτσυμα* (Ὑδρα), *ξουλιάσματα* (Καστορία). Πλύσις μὲ ζεστὸ σταχτόνερο (*συνάθη* (Κρήτη), *ζούλια* (Καστορία)).

3. Εἰδικὰ φαγητὰ καὶ ἄρτοι (*λαγάνες, μπουρανί, πίττα ἀπὸ τσουκνίδες, λαχανοπίττα, χουσάφι* κτλ.) Τρόπος παρασκευῆς. Ἄλλα φαγητὰ νηστήσιμα.

4. Ἐξοδος εἰς τὴν ἐξοχήν. (Τὰ *Κούλουμα, Μπούκλουβα* (Κορώνη).— Ἐστίασις εἰς τὸ ὑπαιθρον (*παραπόταμος Χαλκιὸ Χίου*)· χοροὶ καὶ τραγούδια (σατυρικὰ καὶ ἄσεμνα), χαιρετισμοί, εὐχαὶ καὶ χειρονομίαι ἄσεμνοι («τὰ ἐξ ἀμάξης»). Γίνεται φαλλοφορία (μὲ φαλλοὺς πηλίνους ἢ ξυλίνους ἢ ἀπὸ καρόττα) ἢ περιφορὰ δμοιώματος φαλλοῦ ἐφ' ἀμάξης, ὅπως κατὰ τὸ *μπουρανί* τοῦ Τυρνάβου;

Γίνονται καὶ μεταμφιέσεις καὶ μιμικαὶ παραστάσεις; ἢ ἀπλῶς μοντζουρώνονται μὲ καπνιὰ τηγανιοῦ ἢ ἄλλας βαφάς; Π. χ. οἱ *καμουζέλλες* ἐν Καρπάθῳ: ὁ γέρος, ἡ γρά, ὁ Ἀράπης, ὁ Καδῆς καὶ μιὰ *καμουζέλλα* μὲ *τσαμπάλλια* (=κουδούνια) στὸ λαιμὸ καβάλλα στὸ γάδαρο *ἀξανάστροφα*, ὅλοι μὲ δέσματα ζῶων στοὺς ὤμους, στὸ κεφάλι, στὸ πρόσωπο. Πρόσωπα τῆς ἀκολουθίας: ὁ ὄβραϊος, ὁ γιατρός, οἱ Ἀρναούτηδες κ' οἱ κόρες. Παράστασις: ἀπαγωγὴ κόρης, σύλληψις τοῦ ἀπαγωγέως ἀπὸ τοὺς Ἀρναούτηδες καὶ δίκη αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Καδῆ (Μιχαηλίδου αὐτ. σ. 21. (Πρὸβλ. τὸν *Κιοπέκμπεη* τῆς Θράκης). Γίνεται ἐμβάπτισις εἰς τὸ ὕδωρ ἢ ἄλλαι ἀστεῖαι ἢ ἄσεμνοι πράξεις; Ποῖαι καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν; Π. χ. κύλισμα ἐπὶ τῆς γλόης κττ.

Παραδείγματα: Εἰς τὴν Μηχανιώνα τῆς Κυζίκου «τὴν Καθαρὰν Δευτέραν ἐξέρχονται ὅλοι μετημφιεσμένοι καὶ ἀμιλλῶνται τίς νὰ ρίψῃ τὸν ἄλλον ἐντὸς τῆς

λίμνης και ἄδουσι: *Σήμερα ἴναι μέρα μας | κ' ἡ σκυλοδευτέρα μας | Σήμερα θὰ γανωθοῦμε | και στὴ λούμπα θὰ νιφτοῦμε* (λούμπα=τεχνητὴ λίμνη).

Εἰς τὰ περίχωρα Ἀδριανουπόλεως ὁ Κιοπέκμπεης καθήμενος εἰς τὸν πρόσθιον ἄξονα ἀνοικτῆς ἀμάξης, συρομένης ὑπὸ βοῶν, ἔφευρεν εἰς τὴν κεφαλὴν καλάθι τρουπημένον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐκρέμαντο σκόρδα και κρομμύδια. Τὸν συνώδευον ἄνδρες μὲ μαυρισμένα τὰ πρόσωπα (μὲ καπνιά) και μὲ ρόπαλα εἰς τὰς χεῖρας, μὲ τὰ ὁποῖα κατεδίωκον τοὺς σκύλους. Ἡ πομπὴ διέτρεχε τοὺς δρόμους μὲ φωνασκίας και κατέληγεν εἰς ἓνα χωράφι, ὅπου ὁ μπέης ἔλεγε τὰ ἔξ ἀμάξης. Κατόπιν ὁ μπέης ἔσπευρε κριθάρι, ἀπαγγέλλων εὐχὰς τινας, οἱ δὲ συνοδοὶ του κρατοῦντες αὐτὸν ἀπὸ τὰ χέρια και τὰ πόδια τὸν ἐσήκωναν ἐπάνω και σιγὰ σιγὰ τὸν κατέθεταν ὑπτιον εἰς τὸ μέρος, ὅπου πρὸ ὀλίγου ἔσπειρε. (Ἀρχ. θρ. θησ. Ε 92-94).

Εἰς τὴν Σωζόπολιν «οἱ μουντζουρωμένοι σύρουσιν ἐν βωμολοχίαις διὰ σχοινίων ἰστὸν πλοιαρίου (ἀντένα)». (Εἴδησις ἀσαφής).

5. Κωμικαὶ παραστάσεις. Π.χ. ὁ *Βλάχικος γάμος* (Θῆβαι, Μεθώνη: Τροκάνια κρεμασμένα ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς νύφης, τὸ συμπεθεριὸ καβάλλα σὲ γαιδάρους ἀνάποδα κτ.). Ἡ *κηδεία τοῦ Τυροφάγου* (Μεθώνη) ἢ τὸ *λείψανο* πού τὸ κλαῖνε οἱ μοιρολογίστρες:

*Χορτάρισε τὸ μνημα σου, ἄχ-ἴχ! και πάω νὰ βοτανίσω, ἄχ-ἴχ,
βοηθᾶτε, φίλοι και δικοί, ἄχ ἀντρούλη μου, τὸν πόνο μου νὰ δείξω.*

Και τρανομαδιοῦνται, σὰν τὶς Μανιάτισσες, και χτυπᾶν τὰ κούτελά τους (Κορώνη). Πρὸβλ. τὴν κηδείαν τοῦ Καρνάβαλου εἰς τὰ Λευκόγεια τῆς Κρήτης, τὸν ὁποῖον κηδεύει ἡ Σαρακοστή: ἄνδρας ντυμένος σὰν γυναῖκα ἀδύνατη, ψηλὴ και στὰ κατὰμαυρα ντυμένη. Τὸ μοιρολόγι:

*Ἐλάτε και στὸ ξόδι του, κάμειτε τὸ σταυρὸ σας,
ἕως τὰ χιτὲς γλεντάγατε μὲ τοῦτον στὸ πλευρὸ σας κτλ.*

Ἡ παπᾶς ψάλλει:

*Ἡμεῖς ἐτοῦτον κλαίμεν, ἡμᾶς ποιὸς θὰ μᾶς κλάψη,
ὅπου τὸ σκορδοκρέμμυδο, τ' ἄντερα θὰ μᾶς κάψη;*

Εἰς τὸ Κατσιδόνι Κρήτης «τὴν Καθαρὴν Δευτέρα βάνουν σ' ἓνα βγόδωμα (σκεῦος) μακαρούνια, τυρί, κρέας και ὅ,τι ἄλλο πασχαλινὸ και, ἐνῶ κλαῖνε, πᾶνε και τὰ θάφτουν· βαστοῦν ἀκόμη και τὰ λοῦρα και τὰ θυμιάζουν και λένε συγχρόνως πὼς ἦρθεν ὁ Λουμπόνης κ' ἐξώρισε τὸν Μακαρούνη και τὸν Πασκάλη:

*Ἡ Λαζανᾶς ψυχομαχεῖ κι ὁ Μακαρούνης κλαίει
κι ὁ Κρόμμυδος σουρσουραδεῖ ἀπάνω στὸ τραπέζι».*

6. Διωγμὸς, κρέμασμα σκύλων ἀπὸ σχοινίου και περιστροφὴ περὶ αὐτὸ (τραμπάλα ἢ στραμπάλα).

7. Λήξεις τῶν χορῶν καὶ παραστάσεων. Π.χ. εἰς τὴν Κάρπαθον «περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας συναθροίζεται ὅλος ὁ κόσμος εἰς τὴν αὐλὴν τῆς ἐκκλησίας ἢ εἰς ἄλλο τι κεντρικὸν μέρος καὶ χορεύουν τὸν χορὸν τοῦ Πιπεριοῦ κ.ἄ. ἀλλ' εὐθύς ὡς σημάνη ὁ ἔσπερινὸς διὰ τὸ πρῶτον «Κύριε τῶν Δυνάμεων...», σταματᾷ ὡς ἐκ θαύματος ὅλη ἡ ὀργιαστικὴ τῆς Καθ. Δευτέρας κίνησις». Ποία ἡ συνήθεια ἀλλοῦ;

8. Μαντικαὶ συνήθειαι.

(α) Κατάδεσμος τῆς Μοίρας. *Κάλεσμα ἢ προσκάλεσμα ἢ δέσιμο τῆς Μοίρας* πρὸς πρόκλησιν μαντικοῦ ὄνειρου. Μὲ ποίας πράξεις καὶ ποίους λόγους γίνεται τοῦτο; Π.χ. τὴν ἔσπεραν τῆς Καθ. Δευτέρας ἢ νέα πρὸ τοῦ ὕπνου περιζώνεται χρυσομάντηλο, τοῦ ὁποίου τὰ δύο ἄκρα δένει ἀποπίσω μὲ τρεῖς κόμβους ἐπιλέγουσα: *Ἁγία Δευτέρα βγαίνοντας | ἁγία Τρίτη μπαίνοντας, | ἁγία Τετράδ' ἀληθινὴ | ὁποῦ σὲ στέλνω νὰ διαβῆς | ... τὴ Μοῖρα μου νὰ πᾶς νὰ βρῆς, | νὰ ῥθῆ ἀπόψε νὰ μοῦ εἰπῆ | ποιὸν ἄντρα θελὰ πάρω* (Λαογρ. Γ 6).

(β) Ἀρμυροκουλλούρα. Πῶς κατασκευάζεται αὕτη καὶ εἰς τί χρησιμεύει; Διατυπώσεις τῆς κατασκευῆς μαγικαί: *ἀλεῦρι κλεμμένο ἀπὸ τρία σπίτια ἀπίκραντα ἢ μονοστέφανα* τὸ ζυμώνει παρθένος μὲ πολὺ ἀλάτι ἀνάποδα (δηλ. μὲ τὰ χέρια πίσω ἀπὸ τὴν πλάτη), κάνει τρεῖς κουλλούρες. *Τὶς ψήνουν στὰ κάρβουνα καὶ παίρνουν ἀπὸ κάθε μιὰ κουλλούρα μιὰ μπουκουριά. Τὴ μιὰ θὰ τὴ φᾶν, τὴν ἄλλη θὰ τὴν ρίξουν ἀπάν' στὴ σκέπα, καρσι (ἀντίκου) στὸν ἥλιο, καὶ τὴν ἄλλη θὰ τὴ βάλουν κάτ' ἀπὸ τὸ μαξιλλάρ'. Στὸν ὕπνο τους θὰ ἰδοῦν τὸ παλληκάρ'. Κι ὅταν εἶναι νὰ πάρῃ λεύτερο παιδί, θὰ τὸν ἰδῆ στὸν ὕπνο μὲ ποτῆρ' χρυσό. Κι ὅταν εἶναι χηρευάμενος, θὰ πάῃ μ' ἓνα τσικνωμένο κμάρ' (λαγῆνι καπνισμένο ἀπὸ τὴ φωτιά) (Φυσίνη Λήμν.). Κατὰ ποίους ἄλλους τρόπους ζυμώνεται ἡ ἀρμυροκουλλούρα; (Βλ. Πολίτου, Λαογρ. Σύμμ. Γ' 109 κ.ἑ.) Εἰς τὴν Σκῦρον, ἀπ' τὴν ἴδια ζύμη κάνουν κι ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, τὰ ψήνουν καὶ αὐτὰ καὶ τὰ ξαστρίζουν μαζὶ μὲ τὸ ἀομερόπιττο.*

(γ) Σαρακοστοκουλλούρα: κουλλούρα μὲ προζύμι ἀπὸ τὸ ζυμάρι ποὺ ἐξύμωσαν τὰ μακαρόνια τῆς Ἀποκριᾶς τὴν ψήνουν στὴ γωνιὰ χάμω καὶ τὸ πρῶτὴν τὴν Καθαροδευτέρα, μόλις ξυπνήσουν, τὴν κυλοῦνε. Ἐὰν πάῃ δεξιά, θὰ πάῃ καλὰ τὸ σπίτι, ἂν κάμῃ ἀριστερά, θὰ εἶναι δύστηχα τὰ εἰσοδήματα καὶ προπάντων τὸ γέννημα. (Βασιλίτσι Πυλίας).

9. Προλήψεις καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι.

Π.χ. Τὴν Καθαρὴ Δευτέρα «δὲν πιάνουν μαχαῖρι, δὲν κόφτουν τίποτε, γιὰ νὰ μὴν κόφτουν τὰ ποντίκια τὰ γεννήματα» (Ἡπειρος). Τρῶνε μιὰ μπουκιά ἀπὸ τὴν Σαρακοστοκουλλούρα, γιὰ νὰ κομπώσουν τὴ Σαρακοστή, νὰ μὴν τοὺς πιάσῃ

ἢ Σαρακοστή νηστικούς (Πυλία). Τὰ μικρὰ παιδιὰ νηστεύουν τὴν Καθαρὴ Δευτέρα, γιὰ νὰ βρῖσκουν φωλιές (Αἰτωλία) ἢ τὴν περδικοφωλιά (Κρήτη, Μάδυτος κ.ά.).

2. Τὸ Τρίμερο.

(Τριόημερο (Μακεδ.), *αἰθοδώρισμα* (Πόντος), *Τριπλῆ* (Ἄνακοῦ). Νηστεία ἀπόλυτος τῶν τριῶν πρώτων ἡμερῶν (οὔτε ψωμί, οὔτε νερό). Παράθεσις τραπέζης εἰς τὸν τριοημερίτην κατὰ τὴν Καθαρὰν Τετάρτην μὲ εἰδικὰ φαγητά: καρυδόπιττα, σούπα μὲ φασόλια καὶ μὲ πετιμέζι, *ἀφριστός*, *χυλόπιπτες* (Σινώπη) κττ. καὶ προσφορὰ δώρων εἰς αὐτὸν (*μαξιλλαρόπαννο*, *μαντήλια* κττ. Σινώπη). Τὰ *μαεροκάλα*, τὰ *Θοδωρέσια* (Πόντος). Παροιμίαι. Δεισιδαιμονίαι σχετικαὶ μὲ τὸ Τρίμερο καὶ ἄλλαι ἀντιλήψεις: π.χ. εἰς τὸ Τσακῆλι (Μετροῶν Θράκης) «*ἂν τυχὸν πεθάν' κανεῖς πιάνοδας τρίμερο, δὲ βγάζνε τὸ λείψανό τ' ἀπὸ τ' βόρτα νὰ τὸ θάψνε, γιὰτὶ κολάσ' κε, πὺν σκότωσε τὸν ἐγαντό τ' καὶ γκρεμᾶνε τὸ δβάρ' (=τὸν τοῖχο) καὶ τότε βγάζνε*» (Θρακικὰ Η 350).

Ἄλλαι συνήθειαι τοῦ Τρίμερου:

(α) Καθαρὰ Τρίτη. Π.χ. ἀνοίγουν τὴ σταφυλαρμιά. Θεωρεῖται καὶ ἡμέρα τῶν ψυχῶν; Τί κάμνουν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει;

(β) Καθαρὰ Τετάρτη. (Πρωτοτέτραδο, Θράκη). Προσφοραὶ γιὰ τὴν ψυχὴ τῶν ζωντανῶν. Εἰς τί συνίστανται αὗται;

3. Ἡ Καθαρὰ Παρασκευή.

Ὀνειρομαντεία μὲ τὰ κόλλυβα τῶν Ἁγ. Θεοδώρων. Τρία (ἢ ἐννέα) σπυρια σιτάρι κάτω ἀπὸ τὸ προσκέφαλο μὲ μαυρομάνικο μαχαῖρι σ' ἓνα παννάκι κόκκινο ἢ ἄσπρο μὲ μαύρη κλωστή. Κάλεσμα ἢ δέσιμο τῆς Μοῖρας, σπορὰ σίτου ἢ κολλύβων. Π.χ. εἰς τὴν Σκῦρον «*τ' ἄη Θεόδωρου ἀποσπεροῦ κρεμνιῶνται ἀπὸ τὸ κλῆμα τν ὦρα π' θὰ πὰ νὰ πλαγιάσνε τσαι λένε: Ἐλᾶτε, Μοῖρες τῶ Μερῶ τσαι ἢ διτσή μ' ἢ Μέρα | νὰ μ' φανερώσετε, ποιὸ θὲ λὰ πάρου*» κττ. Εἰς τὴν Σιγὴν τῆς Βιθυνίας «*τὸ κορίτσι τὰ δένει σ' ἓνα ἄσπρο παννάκι μὲ μαύρη κλωστή καί, σὰ νυχτώνει, πάει στὴν ἐκκλησία: στὸ προσκυνητᾶρι ἔχουν τὴν εἰκόνα τῶν Ἁγ. Θεοδώρων τὴ σταυρώνει μὲ τὰ κόλλυβα καὶ λέει: Ἄγιε Θόδωρε καλέ μου κτλ. Τὸ βράδυ τὰ βάζει κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλλάρι καὶ βλέπει ἐκεῖνον πὺν θὰ πάρη*». Εἰς τὴν Βυτίαν τὸ στάρι πρέπει νὰ εἶναι ἀπὸ τὸ σπίτι ἐνὸς πρωτοστέφανου Θεόδωρου. Ποία ἢ σχετικὴ συνήθεια ἄλλοῦ; Ποῦ ἢ νέα σπέρνει τὸ στάρι καὶ προσκαλεῖ τὸ παλληκᾶρι *νὰ ῥθῃ νὰ τὸ θερίσουν μαζί*; Ἐνα παράδειγμα: Εἰς τὴν Ἀράχοβαν Παρνασσίδος «*τὴν Παρασκευὴ τὸ βράδυ, σπίτια πού ῥχουνε Γιάννη ἢ Θόδωρο κρεμᾶνε στὴν πόρτα τους ἓνα σακκουλάκι μὲ στάρι. Τὰ κορίτσια πᾶνε σὲ δυὸ Θεοδωράδες κ' ἓνα*

Γιάννη και κλέβουν, δῆθεν, ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ σπίτια λίγο στάρι. Κατόπιν ἔρχονται στὸ σπίτι, σκαλίζουν λίγο τὸ χῶμα και σπέρνουν τὸ στάρι. Παίρνουν ἀμίλητο νερὸ στὸ στόμα και τὸ φέρνουν στὸ δρόμο ἀκοῦν ὄνόματα. Μὲ τὸ νερὸ ποτίζουν τὸ στάρι λέγοντας: Σὲ σπέρνω και σὲ ποτίζω κι ὅποιος εἶναι γιὰ νὰν τὸν ἐπάρω νὰ ῥθῆ νὰ τὸ θερίσουμε μαζί. Προσέχουν και τί ὄνειρατα θὰ ἰδοῦν».

4. Τὸ Σάββατον τῶν ἁγίων Θεοδώρων.

1. Ὄνομα: Τ' ἄη Θεδώρου, τ' Ἀψυχοῦ (Καστορία) κτλ.

2. Ἐπίσκεψις νεκροταφείων. Προσφοραὶ εἰς τοὺς νεκρούς. (Μόνον κόλλυβα ἢ και πίττες και ψάρια τηγανητά, ψωμὶ και τυρί;). Ποῦ γίνεται εἶδος πανδαισίας εἰς τὸ νεκροταφεῖον; Εἰς τὴν Πάνορμον «μοιράζουν σιμίτια εἰς τὰ παιδῆκια, τὰ ὅποια περιέρχονται ἀπὸ πόρτα σὲ πόρτα και λέγουν: «Προσφορᾶτο, προσφορᾶτο | εἶδαμε, δὲν εἶδαμε, | Θεὸς χωρὲς τσοὶ πεθαμέν'».

3. Δοξασίαι σχετικαὶ μὲ τὰς ψυχάς.

4. Μαγικαὶ και δεισιδαίμονες συνήθειαι: Π.χ. εἰς τὰ Τελώνια Λέσβου μὲ κόλλυβα ἀπὸ τὴν ἐκκλησία κάνουν κομπολόι (τὰ περνοῦν σὲ μιὰ κλωστή μὲ τὸ βελόνι) και τὰ δένουν στὰ κλαδιὰ πάνω στὰ δέντρα. Εἰς τὴν Καστορίαν «τ' Ἀψυχοῦ δὲν λούζονται, γιὰ νὰ μὴ βγάλουν νεκροκόκκαλα!»

5. Μαντικαὶ συνήθειαι.

(α) Συγκέντρωσις γυναικῶν και κορασίων, χοροὶ και διασκέδασις πρὸς μαντικούς σκοπούς: κόψιμο ἀρμυροκουλλούρας, ψηφία τοῦ ἀλφαβήτου ἀπὸ τὴν ἰδίαν ζύμην κτλ. Π. χ. εἰς τὴν Σκῦρον «ἀνήμερα τῶν ἁγίων Θεοδώρων μαζεύονται (τὰ κορίτσια) και κόβουν τ' ἀρμερόπιττο, τραγουδοῦν, χορεύουν, κάνουν μεγάλη διασκέδαση—τ' ἀρμερόπιττο τὸ κάνουν τὴν παραμονὴ μὲ ἀλεῦρι και ἀλάτι κλεμμένα ἀπὸ τρία ἀπίκραντα σπίτια, πὸν νὰ ἔχουν Μαριά ἢ Γιάννη (πρβλ. ἄνωτ. σελ. 14). Ἀπ' τὴν ἴδια ζύμη κάνουν και ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, τὰ ψήνουν και αὐτὰ πάνω σὲ κληματσίδες και τὰ ξαστριίζουν τὴ νύχτα στὸ λιακὸ μαζί μὲ τ' ἀρμερόπιττο. Τὰ ψηφία ἀπὸ τὴ ζύμη τὰ σκεπάζουν μ' ἕνα κόκκινο παννὶ και καθεμιὰ χώνει ἀπὸ κάτω τὸ χέρι της και παίρνει ἕνα. Ὅ,τι γράμμα πιάση, ἀπὸ κεῖνο θ' ἀρχίζει τὸ ὄνομα ἐκείνου πὸν θὰ πάρη. Τὰ κομμάτια ἀπὸ τ' ἀρμερόπιττο τὰ βάζουν τὸ βράδυ κάτω ἀπ' τὸ προσκέφαλό τους και μελετοῦν νὰ δοῦν, ποιὸν θὰ πάρουν» (Πέρδικα, Σκῦρος τ. Α' σ. 133).

(β) Ἄλλαι μαντικαὶ μέθοδοι τῆς ἐορτῆς τῶν ἁγίων Θεοδώρων. Κατοπτρομαντεία και ὕδατομαντεία κτλ. (Βλ. ἄνωτ. κεφ. Η': Μαντική).

5. Γενικά δι' ὅλην τὴν Σαρακοστήν.

1. Ὄνόματα τῆς Σαρακοστῆς καὶ τῆς πρώτης ἑβδομάδος. (Π.χ. Ἀπονήστεια (Καλάβρυτα), Πρωτοβδόμαδο (Μονοφάτσι Κρήτης), Καθαροβδόμαδο (Θεσσαλ.). Εὐχαί.

2. Εἰκονικὴ παράστασις τῆς Σαρακοστῆς: *Καλόγρια* ἑπτάπους, ὁ *κουκαρᾶς* κλ. Π.χ. εἰς τὴν Χίον «παίρνουν μία κόλλα χαρτί καὶ σχεδιάζουν μὲ τὸ ψαλίδι μιὰ γυναικα χωρὶς στόμα, γιὰτὶ εἶναι ὄλο νηστεία· τὰ χέρια τῆς εἶναι σταυρωμένα γιὰ τὶς προσευχάς. Ἔχει 7 πόδια, τὶς 7 ἑβδομάδες τῆς Σαρακοστῆς. Κάθε Σάββατο κόβουν κ' ἓνα πόδι». Εἰς τὸν Πόντον «παίρνουν μιὰ πατάτα ψημένη ἢ ἓνα κρομμύδι μπῆγουν ἐπάνω ἀκτινοειδῶς 7 φτερά κόττας, τὸ δένουν ἀπὸ τὸ ταβάνι καὶ κρέμεται ὅλη τῆ Σαρακοστή. Μιὰ μιὰ βδομάδα πὺ περνάει, βγάζουν ἀπὸ ἓνα φτερό. Λέγεται *κουκαρᾶς* καὶ εἶναι φόβητρον τῶν μικρῶν».

3. Ἄρτοι καὶ φαγητὰ Σαρακοστιανὰ.

Ὄνομα καὶ τρόποι παρασκευῆς αὐτῶν. Διανομὴ εἰς γείτονας, παιδιά κλ. Π.χ. τὸ *ξυνοφάϊ* τῆς Σινώπης: ρεβίθια, φασόλια, κάστανα, σταφίδες βράζονται πολὺ, μαζὶ μὲ πλιγοῦρι ἢ κουρκοῦτι, ζάχαρη καὶ πετιμέζι μελωμένο καὶ κατόπιν τσιγαρίζονται μὲ κρεμμύδι καὶ λάδι. Τὸ ἐμοίραζαν τῆ Μεγάλῃ Σαρακοστῇ σ' ὅλη τῆ γειτονιὰ γιὰ ψυχικόν. Εἰς τὴν Ἀμοργόν, μόλις μπῆ ἡ Σαρακοστή, ζυμώνουν καὶ κάνουν ἀνθρωπάκια μὲ μύτη, μὲ στόμα, μὲ μάτια καὶ τὰ δίνουν στὰ παιδιά· αὐτοὶ εἶναι οἱ *Λαζάροι*. Τὰ παιδιά τοὺς χορεύουν καὶ λένε:

*Ποῦ ἔσων, Λάζαρε, καὶ ποῦ ἔταν ἡ φωνή σου,
καὶ σ' ἐκλαίγανε ἡ μάνα κ' ἡ ἀδερφή σου,
—Ἦμουνε στὴ γῆς, στὴ γῆς θαμμένος,
στοὺς νεκρούς, νεκροὺς ἀνεστημένος.
—Ἔρυντε, Λάζαρε κτλ.*

4. Ἔθιμα ἐπικρατοῦντα καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς Σαρακοστῆς: Τὸ τραγούδι τῶν ξένων (τραγούδια εὐχαιτικά), οἱ κούνιες (τραγούδια τῆς κούνιας), παιγνίδια κτλ. Κτυπήματα νεανίδων ὑπὸ ἐφήβων καὶ τὰνάπαλιν.

Π.χ. εἰς τὰ Βέντζια τῆς Δυτ. Μακεδονίας ἀπὸ τὴν Καθαρὰ Δευτέρα ἕως τοῦ Λαζάρου τὰ κορίτσια τραγουδοῦν τὸ Λάζαρο. Μόλις ἐμφανισθῇ ξένος εἰς τὸ χωρίον, ὅλα τὰ κορίτσια, μικρὰ καὶ μεγάλα, τὸν ἐπισκέπτονται εἰς τὴν οἰκίαν ὅπου κατέλυσε καὶ τὸν τραγουδοῦν (τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς, ἐγκωμιαστικά κτλ.). Εἰς τὴν Κάρπαθον καθ' ὅλας τὰς Κυριακὰς τῆς Μεγ. Σαρακοστῆς μέχρι τῶν Βαΐων καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ οἱ κόρες κάνουν κούνια σὲ κάποιον εὐρύχωρον σπῆτι καὶ τραγουδοῦν τὰ καλημεριστά, ἢτοι δίστιχα ἐγκωμιαστικά τῶν νέων, πὺ ἀνεβαίνουν

στήν κούνια. Κτυπήματα τῶν νέων καὶ νεανίδων μεταξύ των μετὸν στρόπο (χονδρὴ μαντήλα συνεστραμμένη).

5. Αἱ παννυχίδες (ὄλονυκτίαι) τῆς Μεγάλης Σαρακοστῆς. Ἀφύπνις τῶν κατοίκων μετὸ κρότους τυμπάνων ὑπὸ τοῦ τουμπακάρη διὰ τὰς παννυχίδας. Ἀμοιβὴ αὐτοῦ κατὰ τὴν Λαμπρὴν μετὸ κουλλούρα, αὐγά, τυρὶ (Σκῦρος). Ποῦ ἄλλοῦ ἀπαντᾷ ἢ συνήθεια αὕτη;

6. Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι.

6. Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας.

1. Ἀναθεματισμὸς τοῦ Ἀρείου καὶ τῶν ἄλλων αἵρετικῶν.

2. Σχολικαὶ καὶ ἄλλαι παιδικαὶ ἑορταί. Ἐνα παράδειγμα: «Εἰς τὴν Ἀπέρει (τῆς Καρπάθου) τὴν Κυριακὴν τῆς Ὁρθοδοξίας αἱ μητέρες, ποὺ ἔχουν μωρὰ παιδιὰ χρονιάρικα, πλάσσουν γύλλες, ποὺ εἶναι σὰν Λάζαροι (μεγάλα κουλλούρια) καὶ τὶς παίρνουν στὴν ἐκκλησιὰ τῆς ἐνορίας τους. Παίρνουν καὶ ἄλλα φαγητά, ὅ,τι θέλει κάθε ἕνας, καὶ ρακί. Ὑστερα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν καὶ ἀφοῦ τὰ βλοήσῃ ὁ παπᾶς, κάθονται ὅλοι, ἄντρες καὶ γυναῖκες, στὸ πέργερον τῆς ἐκκλησιᾶς, τρῶν καὶ πίνουν καὶ εὐχονται τῶν παιδιῶν· καὶ ὕστερα, ὅταν ἔρτουν στὸ κέφι, ἀρχίζουν τὸν χορὸν καὶ τὰ τραγούδια καὶ ξεφαντώνουν» (Μιχαηλίδου Νουάρου, Λαογρ. Σύμμεικτα Καρπάθου Α' 185). Ποῦ ἄλλοῦ καὶ κατὰ ποίας ἄλλας ἑορτὰς γίνεται ὁμοία τις ἑορτή;

7. Τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: Τὸ μεσοσαράκοστο, τῆς μάππας ἢ τοῦ πουλιοῦ, τὸ Λουλοῦδ', (Θράκη). Ποῖοι ἑορτάζουν τὴν ἡμέραν αὕτην; Π.χ. εἰς τὴν Θράκην ἢ Λουλούδα, ἢ Μελδὴ καὶ ἢ Μελούδα.

2. Διανομὴ δένδρολιβάνου ἢ ἄλλων κλάδων ἢ ἀνθέων εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ χοῖσις αὐτῶν εἰς ἐξορκισμοὺς καὶ σταυρώματα. Π.χ. εἰς τὴν Κορώνην «τὸ δέντρολίβανον, ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὴν Σταυροπροσκύνησην, τὸ χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ ξεματιάσουν ἄνθρωπον ἢ ζῶον ποὺ εἶναι βασκαμένο. Τότε σταυρώνουν μετὰ δαῦτο. Τὸ βουτᾶνε σὲ ἀγιασμὸ ἢ τὸ καῖνε σὲ κάρβουνα καὶ τὸν καπνίζουνε».

3. Ἀγερμοὶ παιδίων περιερχομένων τὰς οἰκίας.

Π.χ. εἰς Νένητα Χίου τὰ παιδιὰ εἰσερχόμενα εἰς τὰς οἰκίας ἔψαλλον:

Χαῖρε, Πύλη, χαῖρε, Ἀγνή, | χαῖρε, Τίμιε Σταυρέ,
ὦ χαρὰ τῶν προφητῶν, | ψάλλω καὶ ἔρχομαι ἐδῶ,
νὰ μοῦ δώσης ἐν' αὐγῶ, | νὰ πά' νὰ φύγω ἀπ' ἐδῶ.

8. Τοῦ Μεγάλου Κανόνος (ἡ Τετάρτη τῆς 5^{ης} ἑβδ. τῆς Μεγ. Σαρακοστῆς).

Λειψόπιπτες καὶ κουλλούρια διὰ τὰ παιδιά καὶ διὰ τοὺς πτωχοὺς. Π.χ. εἰς τὴν Σκῦρον τοῦ Μεγ. Κανόνος «βάζουν φτάζυμο καὶ ζυμώνουν λειψόπιπτες, κουλλουράκια, καὶ σφραγίδες (ψωμάκια μὲ σφραγίδα, ὅπως τὰ πρόσφορα). Τῖς λειψόπιπτες τῖς τυλίγουν στῆς δρακοντιᾶς τὰ φύλλα (ποὺ μοιράζουν στὴ ληνυχτιὰ στὰ σπίτια οἱ φουρνάρισσες), γιὰ νὰ μὴ καίγωνται καὶ νὰ μυρίζουν, καὶ τῖς τρῶνε μὲ μέλι. Τὰ κουλλουράκια τὰ κάνουν ἀρμαθιές καὶ τὰ κρεμοῦν ἀπὸ τὸν λαιμὸ τῶν παιδιῶν γιὰ τὸ καλό. Τῖς σφραγίδες, τρεῖς, πέντε, ἑπτὰ, πάντα μονὸ ἀριθμὸ, βάζουν ἓνα κομμάτι πίττα, μέλι ἀπὸ πάνω, καὶ τῖς μοιράζουν στοὺς φτωχοὺς γιὰ τὴν ψυχὴ τῶν ἀποθαμένων τους» (Πέρδικα, Σκῦρος, Α' σ. 135).

γ) Ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι τοῦ Πάσχα.

1. Πρώτη Μαρτίου.

1. Ἀντιλήψεις περὶ τοῦ Μαρτίου: ὁ πρῶτος μὴν τοῦ ἔτους, ἀρχὴ τοῦ καλοκαιριοῦ. Αἱ σχετικαὶ δοξασίαι, παροιμίαι καὶ συνήθειαι π.χ. Ἀπὸ Μαρτιοῦ καλοκαιριὰ κι ἀπ' Αὔγουστο χειμῶνας. Εἰς τὴν Λῆμνον πιστεύουν ὅτι «τὴν Πρωτομαρτιὰ πέφτ' ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὸ κάρβ'νο στὴ γῆς, νὰ ζεσταθῆ ἡ γῆς, κι ἀπὸ τότες ἀρχινοῦν οἱ ζέστες». Ποῦ ἄλλοῦ ἀπαντᾷ ἡ δοξασία αὕτη καὶ μὲ ποίας τυχὸν συνήθειας σχετίζεται; Π.χ. εἰς τὴν Κύζικον, ὅπου θεωροῦν τὸν Μάρτιον ὡς πρῶτον μῆνα τοῦ ἔτους «συνηθίζουν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας αὐτοῦ νὰ σπείρουν βασιλικόν, κατ' αὐτὰς δὲ οὐδέποτε πλύνουν ἐνδύματα, διότι τὰ κατακαίουν τὰ ἄυλα πνεύματα, ποὺ ἐνοικοῦν εἰς τὰ ὕδατα καὶ λέγονται Δρίμνες». Ποῖαι αἱ δοξασίαι ἄλλοῦ; Ποῖαι ἡμέραι τοῦ Μαρτίου εἶναι δρίμες (ἢ τὰ δρίματα);

2. Παραδόσεις σχετικαὶ μὲ τὸν Μάρτιον (αἰτιολογικοὶ μῦθοι). Διὰ τὸν Μάρτην μιὰ γελᾷ καὶ μιὰ κλαίει; Διὰ τὸν Μάρτην ἔχει 31 ἡμέρες καὶ ὁ Φλεβάρης 28; κττ. Πρὸβλ. Ν. Πολίτου Παραδόσεις: τὸ βουτσὶ τῶν δώδεκα μηνῶν, οἱ γυναῖκες τοῦ Μάρτη, τῆς γριᾶς οἱ μέρες, τῆς γριᾶς τὰ κατσίκια κτλ.

Αἱ σχετικαὶ παροιμίαι: Στὴν πομπή σ', γερομαλτέζο μου, τ' ἀρνοκάτσικά μου τὰ βγαλα (Ἀράχοβα).— Μάρτη χιόνι βούτυρο, μά, σὰν παγώση, μάρομαρο (Κύζικος).— Ὁ χειμῶνας τρώει κριάσια καὶ ὁ Μάρτης κόκκαλα (Κύζικ.).

3. Ἔθιμα τῆς παραμονῆς: Ἀποπομπὴ τοῦ Κουτσοφλέβαρου. (Τὸν ὑποδέεται ἄνθρωπος χωλός; καβάλλα εἰς γάϊδαρον; Ποία πομπὴ τὸν συνοδεύει καὶ μὲ ποίας φωνάς; Π.χ. Ἐξω, Κουτσοφλέβαρε, νὰ ρθῆ ὁ Μάρτης μὲ χαρὰ καὶ μὲ πολλὰ λουλούδια) (Τρίπολις). Θραῦσις ἀγγείων καὶ σχετικαὶ ἐπωδαί:

Βγαίνει ὁ κακόχρονος | μπαίνει ὁ καλόχρονος,

*ὄξω ὁ Κουτσοφλέβαρος. | Ὕξω ψύλλοι, ποντικοί,
μέσα Μάρτης καὶ χαρὰ | καὶ κουκάλια δυνατὰ (Κύζικος).*

Γίνεται καὶ σβήσιμο τῆς φωτιᾶς, διὰ ν' ἀνάψουν τὴν ἐπομένην καινούργια φωτιά; Κατὰ ποῖον τρόπον τὴν ἀνάβουν;

4. Τρόποι καὶ μέσα ἀποτροπῆς

(α) κατὰ τοῦ ἡλίου, ἦτοι γιὰ νὰ μὴν τοὺς πιάσῃ ὁ Μάρτης: Κλωστή ἄσπρη καὶ κόκκινη (καὶ χρυσή;) (*μάρτης, μάρτα* (Κύζικος), *μερτοάτανο* (Κάρπαθος)). Ἐκτίθεται τὴν νύκτα εἰς τὰ ἄστρα, ἀφοῦ προηγουμένως τὴν τυλίξουν σὲ μιὰ τριανταφυλλιά; Ποῦ φοροῦν τὸν μάρτην καὶ πότε τὸν βγάζουν; Ποῦ τὸν κρεμοῦν; Μὲ ποίους λόγους συνοδεύουν τὰς πράξεις αὐτάς; Συνηθίζουν νὰ στέλλουν «μάρτη» εἰς τοὺς ξενιτευμένους; Π.χ. Εἰς τὴν Πέτραν Λέσβου «*τὴν πρώτη τοῦ Μαρτιοῦ δέν'νι λινὴ κλωστή, [ἄσπρη καὶ κόκκινη στὸ χέρι τς. Καθὼς τὴ δέν'νι, ρωτοῦν: Τί δέν'ς αὐτοῦ; Δένω τὸν ἥλιο νὰ μὴ σὲ πιάσ'.*» Εἰς τὴν Κύπρον «*εἰς τὰ βρέφη, τὰ μὴ συμπληρώσαντα τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας των, βάνουν ἑπτὰ μάρτηδες.*» Εἰς τὰς Κυδωνίας «*τὸν μάρτη τὸν φορούσαμε ὡς τὴν Ἀνάσταση τότε τὸν βγάζαμε καὶ τὸν δέναμε στὴν τριανταφυλλιά, γιὰ νὰ πάρουμε τὸ χρῶμα της. Δέναμε μάρτη καὶ στὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ, γιὰ νὰ μὴν σκοντάφουμε, καὶ στὸ χέρι τῆς στάμνας, γιὰ νὰ κἀνη κρῦο νερό.*» Ποῦ ἄλλοῦ ὁ Μάρτης δένεται στὸ μεγάλο δάχτυλο τοῦ ποδιοῦ;

Εἰς τὰ Ἄγραφα «*τὰ παιδιά, ἅμα πρωτοῖδοῦν χελιδόνι, βγάζουν τὸ μάρτη ἀπ' τὸ χέρι τους καὶ τὸν ἀφήνουν στὰ δέντρα, γιὰ νὰ τὸν πάρουν τὰ χελιδόνια, λέγοντας: Ἄφκα σῦκο κὶ σταφίδα | κὶ σταυρὸ κὶ ἀθημοννίτσα, | γύρσα πίσου, δὲν τὰ βρῆκα | λίσσαρ-λίσσαρ, λίσσαρ-λίσσαρ.*» Εἰς τὴν Κύζικον, ἅμα ἰδοῦν πελαργὸν κόπτουν τὸν μάρτην καὶ τὸν ρίπτουν, λέγοντες: *Λέλεκα, χατζῆ - μπαμπᾶ | ρίζε γρόσια καὶ φλουριά κτλ.* Εἰς τὴν Σωζόπολιν «*ὅταν ἰδοῦν χελιδόνα, θέτουν τὸν μάρτην κάτω ἀπὸ μίαν πέτραν καὶ μετὰ 40 ἡμέρας παρατηροῦν καί, ἐὰν εὔρουν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνου μυρομήγκια, τὸ θεωροῦν εὐτυχίαν.*» Εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν (Κάρπαθον, Πυλίαν κ. ἄλ.) «*τοὺς μάρτηδες τὴ Λαμπρὴ τοὺς δένουν σὶς λαμπάδες καὶ καίονται μαζί,*» εἰς δὲ τὰς Θήβας, (τὰ Μέγαρα καὶ ἄλ.) «*τοὺς δένουν γύρω-γύρω στὰ ψηνόμενα ἄρνια τὸ Πάσχα καὶ καίονται.*» Ποία ἢ συνήθεια ἄλλοῦ;

(β) κατὰ τῶν ψύλλων, κορέων, ποντικῶν κλπ. καὶ κατὰ παντὸς μιάσματος. Καθαρισμὸς τῆς οἰκίας καὶ ἀπόρριψις τῶν σκουπιδιῶν (εἰς τὸ σταυροδρόμι;). Θραῦσις παλαιῶν λαγῆνων ἢ ἄλλων πηλίνων σκευῶν μὲ τὴν ἐπωδὴν

*Ὕξω ψύλλοι, ποντικοί,
μέσα Μάρτης καὶ χαρὰ*

καὶ καλὴ νοικοκυρὰ

κι ὁ Κουτρούλης μάγειρας (Βιθυνία).

Εἰς μερικοὺς τόπους τὸ σκεῦος αὐτὸ ρίπτεται ὀπισθεν τοῦ παπᾶ μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν του διὰ τὸ «φώτισμα», μόλις ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας, ἢ εἰς τὴν θύραν ξένης οἰκίας μὲ τὴν ἐπιφώνησιν: «Οἱ φύλλοι μετὰ σᾶς | κι ὁ Μάρτης μετὰ μᾶς (Σιγὴ Βιθυν.). Ποῦ ἢ θραῦσις τοῦ πηλίνου σκεύους γίνεται τὴν παραμονήν;

(γ) κατὰ τῶν δριμῶν: γιὰ νὰ μὴν κόψουν οἱ δρίμες τὰ παννιά. Δεισιδαίμονες συνήθειαι: Π.χ. ρίπτουν εἰς τὸ νερὸ πέταλον.

5. Ἄλλαι συνήθειαι:

(α) Ψευδολογίαι «γιὰ νὰ γελάσουν τὸν Μάρτη». Π.χ εἰς τὰ Μέγαρα «τὴν Πρωτομαρτιὰ ἔχουν ἔθιμο νὰ γελοῦν τὸ Μάρτη. *Γέλακα τὸ Μάρτη μου! Θὰ ποῦν ἓνα ψέμα, γιὰ νὰ γελάσουν κάποιον. Γελοῦμε τὸ Μάρτη, γιὰ νὰ μᾶς πάῃ καλά!*»

(β) Ἐξοδος εἰς τοὺς ἀγρούς, νίψις μὲ δροσόν, ἀνάρτησις σταχύων κριθῆς εἰς τὴν θύραν κτ. Οὕτως εἰς τὰ Μέγαρα «*γυναῖκες ἔρχονται στὸ χωράφι πρωὶ-πρωὶ καὶ νίβονται μὲ δροσιὰ τοῦ κριθαριοῦ, βγάζουν στάχυα καὶ τὰ φέρνουν νωπὰ στὸ σπίτι καὶ τὰ κρεμοῦν στὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν, γιὰ νὰ εἶναι δροσεροὶ ὅλο τὸ χρόνον*». Πρβλ. «*ἡ δροσιὰ τοῦ Μάρτη ὁμορφίζει*» (Κύπρ.)

(γ) Νίψις μὲ ἀμίλητο νερὸ, ραντισμὸς τοῦ σπιτιοῦ «*γιὰ νὰ μπῆ ἡ δροσιὰ στὸ σπίτι*» (Κορώνη). Εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ κάθε νοικοκυρὰ ἔπαιρνε πρωὶ-πρωὶ ἀμίλητο νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι, ἔβρεχε ὀλίγο γρασίδι καὶ μὲ αὐτὸ ἔδροσίζε ὅλους τοὺς ἐνοίκους, ἐνῶ ἀκόμη ἐκοιμῶντο, καὶ κατόπιν ἐρράντιζε τὸ σπίτι, λέγουσα:

Ἡρθες Μάρτη; ἦρθ' ἡ γειά σου,

ἦρθ' ἡ πληθομαμμουδιά σου.

Μέσα Μάρτης καὶ χαρὰ κτλ.

Χύνουν τὸ νερὸ τῆς προηγουμένης ἡμέρας, διὰ νὰ πάρουν καινούργιο ἀπὸ τὴν βροῦσιν;

(δ) Καθρεπτισμὸς εἰς τὸ λάδι. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ μητέρα (ἢ ἡ γιαγιά) «κρατῶντας λευκὸ ἀνάβαθο πιάτο μὲ λάδι ἔβαζε τὰ παιδιὰ νὰ κοιτάξουν μέσα τὸ πρόσωπόν των, ἐνῶ ἡ ἰδία ἐμονολογοῦσε διαφόρους εὐχάς: *καὶ τοῦ χρόνου, νᾶμασιτε ὅλοι καλά!*» Εἰς τὴν Κορώνην, τὴν Λέσβον κ.ἄ. «*τὰ κορίτσια τὴν Πρωτομαρτιὰ πᾶνε καὶ κοιτάζ'νε μέσ' στὶς σφίδες (κιούπια) πῶχνε τὸ λάδι, γιὰ νὰ μὴν τ'ς πιάσῃ γῆλιος*».

(ε) Παρασκευὴ χυλοῦ. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἔφτειαναν χυλὸ καὶ τὸν ἔτρωγαν «*γιὰ νὰ μὴν τοὺς δαγκάνουν οἱ φύλλοι*».

(ς) Κτυπήματα τῶν παίδων μὲ σκιλλοκρέμμυδα ἢ μὲ ἀσφόδελον

Π.χ. εἰς τὸ Κατσιδόνι τῆς Κρήτης «τὴν Πρωτομαρτιὰ κόβγουνε μιὰν ἀσφεντρολιά (ἀσφόδελον) καὶ χτυποῦνε μ' αὐτὴ τὰ βούγια καὶ λένε: «Μάρτης εἶναι σήμερο, κι ἄλλαξε τὴν τριχιά σου, | καὶ βάλε πῆχες τὸ λαροδὶ καὶ πιθαμὲς τὸ ξύγκι». (Ἐπ. Κρητ. Σπ. Γ 419). Εἰς τὴν Κῶν χτυποῦν τὴν γάταν μ' ἓνα ραβδὶ λέγοντες: *Μάρτης καὶ πάνω νορά!* Τὸ κάμνουν δι' ὑγείαν.

6. Ἀγερμοὶ παιδῶν (χελιδόνισμα).

Συνηθίζουν τὰ παιδιὰ τὴν πρώτην Μαρτίου νὰ περιέρχονται ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν κρατοῦντα ξύλινον ὁμοίωμα χελιδόνος; Τί τραγουδοῦν καὶ ποῖα δῶρα ζητοῦν; Δίδουν εἰς τὴν οἰκοκυρὰν φύλλα κισσοῦ ἀπὸ τὸ καλάθι τῆς χελιδόνας καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν; Π.χ. εἰς τὰς Μέτρας Θράκης «δύο παιδιὰ περιφέρουν τὴν χελιδόνα, ξύλινον ὁμοίωμα πτηνοῦ, προσηροσμένον εἰς τὸ ἄκρον ράβδου, περασμένης δι' ἐνὸς καλάθιου πλήρους κλάδων κισσοῦ. Περὶ τὸν λαιμὸν τῆς χελιδόνος, ὑπάρχουν κωδωνίσκοι, οἱ ὅποιοι ἤχοῦν, ἐφ' ὅσον κινῆται ἡ ράβδος, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξαρθᾶται ἡ χελιδών. Τὰ παιδιὰ τραγουδοῦν: «Μάρτης μᾶς ἦρτε, | καλῶς μᾶς ἦρτε, | τὰ ὄρη ἀνθίζουνε, | οἱ κάμποι λουλουδίζουνε, | οἱ χελιδόνες ἔρχονται | καὶ πᾶνε στὶς φωλιές τους. | Μάρτη, Μάρτη μου καλέ, | καὶ Ἀπρίλη λαμπερέ, | τὴ Λαμπρὴ μᾶς ἔφερες, | τὸν παπᾶ μας ἔχαιρες. | Μπῆκε μῆνες θάλασσα, | θάλασσα τὴν πέρασε | ἔκατσε καὶ λάλησε κτλ. Ἡ νοικοκυρὰ παίρνει ὀλίγα φύλλα κισσοῦ ἀπὸ τὸ καλάθι τῆς χελιδόνας καὶ τὰ τοποθετεῖ εἰς τὴν φωλεὰν τῶν ὀρνίθων, διὰ νὰ γεννοῦν πολλὰ αὐγά, δίδει ἐν ἡ δύο αὐγά εἰς τὰ παιδιὰ, τὰ ὅποια πηγαίνουν εἰς ἄλλην οἰκίαν». «Προβλ. ἄλλο χελιδόνισμα: Θάλασσαν ἀπέρασα | καὶ στεριά δὲν ξέχασα, | κύματα κι ἂν ἔσχισα, | ἔσπειρα, ἰκονόμησα. | Ἐφυγα κι ἀφήκα σῦκα | καὶ σταυρὸν καὶ θημωνίτσα, | κ' ἦρθα τώρα κ' ἠῦρα φύτρα, | κ' ἠῦρα χόρτα, σπάρτα, βλίτρα | βλίτρα, βλίτρα, φύτρα, φύτρα. | Σὺ καλὴ νοικοκυρὰ, ἔμπα στὸ κελλάρι σου κτλ.»

7. Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ Μαρτίου καὶ μαντεῖαι ἐξ αὐτῶν. (Μερομήνια).

Ἐργάνωσις τῶν παρατηρήσεων: «Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν αἱ γυναῖκες τῆς συνοικίας συνερχόμεναι τὴν πρώτην Μαρτίου διεμοιράζοντο μεταξύ των τὰς ἡμέρας τοῦ Μαρτίου καὶ κατόπιν κάθε μία παρατηροῦσε τὸν καιρὸν κατὰ τὴν ἡμέραν πού τῆς ἀνῆκε. Ἐάν ἐπεκράτει αἰθρία, καὶ τὸ ἔτος ὀλόκληρον θὰ παρήροχετο αἰθριον, ἂν ἐπεσκιάζετο ὁ οὐρανὸς ἀπὸ σύννεφα, κακὰ προσιωνίζοντο διὰ τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην». Ποία ἡ συνήθεια ἄλλοῦ;

8. Δεισιδαιμονίαι. Π.χ. *Τὴν Πρωτομαρτιὰ δὲν κἀν' νὰ σκοτώσης ψύλλο (Λέσβος)*. Εἰς τὴν Αἴνον τὸν Μάρτιον ὅλοι δὲν δανείζουν φωτιά, οὔτε πλύνουν ροῦχα χοντρά.

2. Τῶν ἁγίων Σαράντα (9 Μαρτίου).

1. Σαραντόπιττες (πίττες μὲ σαράντα φύλλα ἢ 40 τηγανίτες (λαλαγάκια), ἢ φαγητὰ ἀπὸ 40 εἰδῶν χόρτα ἢ ὄσπρια. Τρόπος παρασκευῆς καὶ διανομὴ αὐτῶν «για τὴν ψυχὴ τῶν ζωντανῶν». Προβλ. τὴν παροιμίαν: «Σαράντα φᾶς, σαράντα πιῆς, σαράντα δῶσ' για τὴν ψυχὴ σ'». Εἰς τὰς Ἀθήνας ἄλλοτε τὴν ἡμέραν αὐτὴν «ἔφτειαγναν πίττες μὲ σαράντα φύλλα, ἄλλοι ἔφτειαγναν σαράντα κουταλίτες· ἀφοῦ ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν καλὰ συγγενεῖς καὶ φίλοι, ἔφερον καὶ τρεῖς βόλτες γύρω ἀπ' τὸ τραπέζι καὶ ἔσερνε τὸ χορὸ ὁ μεγαλύτερος τῆς συντροφιάς τραγουδῶντας: "Ἄς χορέψωμε κι ἄς εἶναι, τῶν ἁγίῳ Σαράντων εἶναι." Ὑστερα εὐχότανε ὁ ἕνας στὸν ἄλλον χρόνια πολλὰ καὶ καλά». (Πολίτου Παροιμίαι Α' 214). Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο; Εἰς τὸ Μανιάκι «καρφώνουν στὰ χωράφια λαλαγκίδες μὲ ξυλάκι για τοὺς διαβάτες. "Ὅσα χωράφια ἔχουνε, τόσες καρφώνουνε».

2. Συνήθεια νὰ καίουν τὰ σκουπίδια καὶ νὰ πηδοῦν τὴ φωτιά «για νὰ κάψουν τοὺς ψύλλους, τὰ φίδια κτλ.». Εἰς τὴν Αἰτωλίαν τὴν ἡμέραν αὐτὴν τρώγουν ζῶχο (χορταρικὸ) «για νὰ μὴν τοὺς τρῶν τὰ φίδια» λέγοντες: «Ζῶχο, ζῶχον ἔφαγα, | σαράντα κι μαράντα, | σαράντα φίδια φεύγουνε, | σαράντα γκουστερίτσες». Εἰς τὴν Βλάστην βγάζουν τοὺς μάρτες καὶ τοὺς κρεμοῦν στὰ δένδρα, για νὰ τοὺς πάρουν τὰ χελιδόνια, νὰ κάμουν φωλιά!

3. Λειτουργίωμα τοῦ μεταξοσπόρου εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Π.χ. Εἰς Σκῦρον «σὰν ἔκαναν καματερὸ (κουκοῦλι) ἔπαιρναν τὴν ἡμέρα τῶν Ἀγίων Σαράντα μιὰ δαχτυλήθρα γεμάτη σπόρο ἀπ' τὸ σκουληκι, ἔχωναν τὸ σπόρο μέσα στὸν κόρφο τους καὶ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία νὰ τὸν λειτουργήσουν. "Ὡς νὰ πῆ ὁ παπᾶς τὸ Εὐαγγέλιο, ὁ σπόρος ἔσκαζε. Μόλις ἔνοιωθαν τὰ σκουληκάκια νὰ ζωντανεύουν καὶ νὰ μαμμουνιάζουν μέσ' στὸ στήθος τους, ἔφευγαν καὶ πήγαιναν γρήγορα-γρήγορα σπίτι τους, τὰ ἔβγαζαν ἀπ' τὸ στήθος τους καὶ τὰ ἔβαζαν νὰ μεγαλώσουν στὸ ἀναθροφάρι». (Ν. Πέρδικα). Πλὴν τούτου κατὰ τοὺς Κυπρίους τὴν ταχύτεραν ἐκκόλαψιν ἐπιβοηθεῖ καὶ ἡ διάδοσις ψευδοῦς εἰδήσεως.

4. Ἄλλαι προλήψεις καὶ συνήθειαι, σχετικαὶ μὲ τὸν ἀριθμὸν σαράντα. Π.χ. εἰς τὴν Μεσημβρίαν «σαράντα κλωστὲς κεντοῦν τὰ κορίτσια, σαράντα ποιτὰ πίνουν οἱ ἄντρες καὶ σαράντα κερνοῦν καὶ σαράντα ψέματα λέν». Εἰς τὴν Λακωνίαν «ἂν τὴν ἡμέραν αὐτὴν βροντήση, πιστεύουν ὅτι τὰ φίδια κατεβαίνουν σαράντα ὀργυιὲς κάτω στὴ γῆ· ἄλλως ἀνεβαίνουν σαράντα ὀργυιὲς». Εἰς τὴν Λῆμον «τ' Ἀγίῳ Σαράντα φυτεῦνε δέντρα, κλήματα, λουλούδια· ἄλλη μέρα δὲν πιάνουν. Τότε ἀποκόβουν καὶ τ' ἀρνιά». Εἰς τὰς Μέτρας Θράκης τότε σπέρνουν βασιλικόν, «για νὰ γίνῃ φουντωτὸς καὶ σαραντάκλουνος». Ποῖαι συνήθειαι ἐπικρατοῦν ἄλλοῦ;

5. Μαντικά συνήθειαι: Π.χ. «μιά κληματσίδα ἀπὸ ἐφτάκοιλο κλῆμα μὲ τρεῖς κόμπ', τὸ βάν'ν κὰτ' ἀπ' τὸ μαξιλλάρ', νὰ ἰδοῦν ποιὸν θὰ πάρουν».

3. Τοῦ Εὐαγγελισμοῦ (25 Μαρτίου).

1. Ἀπόλυτος ἀποχὴ ἀπὸ πάσης ἐργασίας: Δὲν σαρώνουν, δὲν βγάζουν νερὸ ἀπὸ τὸ πηγάδι, οὔτε λάδι ἀπὸ τὸ κιουῖπι, δὲν ἀνοίγουν σεντοῦκι, δὲν πᾶνε στὰ περιβόλια κτλ. Δεισιδαίμονες φόβοι ἐκ τῆς παραβάσεως. Π.χ. εἰς τὴν Ἀράχοβαν δὲν σαρώνουν «γιατὶ βγαίνει μελιγκοῦνι (μυρομῆγκι) στὸ σπίτι».

2. Συνήθειαι τῆς παραμονῆς καὶ τῆς ἡμέρας τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Π.χ. εἰς τὴν Ἡπειρον τὰ παιδιὰ παίρνουν ἓνα ταψάκι ἢ ταβᾶ χωματένιο, τὸ χτυποῦν μ' ἓνα κουτάλι καὶ λένε: *Φευγάτε, φίδια, γκουστερίτσια, σήμερα εἶν' τοῦ Εὐαγγελισμοῦ!* ἢ ἀνάβουν φωτιὰ καὶ χτυποῦν κουδούνια. Ἐπίσης ἀνάβουν φωτιὰ μὲ κοπριά ζώων καὶ τὰ καπνίζουν «για νὰ μὴν ἀρρωστοῦν». Ἄλλοῦ τὰ κορίτσια ἐξέρχονται εἰς τοὺς ἀγρούς, κάθηνται ἐπάνω στὰ σπαρτὰ καὶ τὰ ἐναγκαλίζονται. Ἄλλοῦ κάνουν κούνια καὶ κουνιοῦνται (τραγούδια καλημεριστά).

3. Πίστις ὅτι τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐπιστρέφουν καὶ αἱ χελιδόνες Παιδικαὶ συνήθειαι: προσφορὰ τοῦ μάρτη καὶ χαιρετισμὸς τῆς χελιδόνος. Π.χ. *Ἀφκα σῦκο καὶ σταφύλ' | καὶ σταυρὸ καὶ λιχνιστήρ' | κ' ἦρτα, ἡῦρα τὸν Ἀπρίλ'* (Μέτραι Θράκης).

4. Ἐξοδος τῶν ποιμνίων ἀπὸ τὰ χειμαδιά. Π.χ. εἰς τὴν Σητεῖαν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ λένε: «*Κούρευγε, κουδούνωνε, καὶ στὰ ὄρη ἀνέβαινε*», ἐπειδὴ τότε μεταφέρουν τὰ αἰγοπρόβατα ἀπὸ τὰ θερμὰ μέρη εἰς τὰ ὄρεινά.

5. Ἄλλαι τυχὸν συνήθειαι. Π.χ. «*Σήμερα οἱ κλέφτες βγαίνουν στὸ κλαρί· διὰ τοῦτο οἱ χωρικοὶ δὲν ἐξέρχονται τῶν χωρίων, μήπως εἰς βάρος των ἐγκαινιάσουν τὴν τέχνην των*» (Μέτραι Θράκης).

4. Πρωταπριλιά.

1. Τὸ ἔθιμον νὰ γελοῦν. Μὲ ποίαν πρόληψιν συνδέεται; Π.χ. «*Τόχουν γιὰ καλὸ ψεματοῦν γιὰ τὸ μετάξι*» (Περιστερὰ Θράκης).

2. Δεισιδαιμονίαι: ἡ βροχὴ τῆς Πρωταπριλιάς θεωρεῖται γιατρικὸ γιὰ τὴν θέρμη· «*τὴ βάζουν σ' ἓνα μπουκάλι καὶ ποτίζουνδι, ἅμα ἔχουν θέριμ γιὰ γιατρικό*». (Κομοτινή).

δ) Ἑορταὶ τοῦ Πάσχα.

Ἑβδομάς τῶν Βαΐων.

1. Σάββατον τοῦ Λαζάρου.

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: *Φτιουχουλάζαρους* (Μακ.) *Κουφουλάζαρους* (Παραμυθία), *Πρώτη Λαμπρῆ* (Νίσυρος).

2. Παραδόσεις περὶ τοῦ Λαζάρου, πού «σ' ὅλη τῇ δεύτερῃ ζωῇ του δὲ γέλασε ποτὲ καὶ μόνο μιὰ φορὰ χαμογέλασε». Παροιμίαι καὶ φράσεις σχετικαί: π. χ. *ἀγέλαστος Λάζαρος*.

3. Εἰδικὰ ψωμιὰ καὶ κουλλούρια (λαζάρ', λαζαράκια, λαζόνια). Ὄνομα, σχῆμα, τρόπος παρασκευῆς καὶ χρῆσις. Π. χ. εἰς τὴν Λῆμνον «τὴν Παρασκευὴν θὰ κόβουν τὰ σῦκα κομμάτια μικρὰ καὶ τὸ Σάββατο θὰ ζυμῶσιν μετὰ τὴν μαγιά. Θὰ κόβουν ἓνα κομμάτι ἴσαμε μισὴ ὀκά, θὰ διπλώσιν μέσα σῦκα καὶ θὰ κάνουν τρίγωνο. Θὰ τὸ ζώσιν μετὰ κομμάτ' ζυμαροῦδ' ὅπως γίνεται ἡ φασκιά καὶ τὰ λέν *Λαζάρ'*. Δίνουν σὺς φτωχὰς καὶ γιὰ σχώριο».

Εἰς τὴν Λέσβον «κάνουν λαζαρέλλια στὰ νταβαδέλλια μετὰ σταφίδα, καρύδια καὶ μύγδαλο· κάνουν μετὰ τὴν ζύμη ἓνα λουρέλλ' καὶ τὸ σταυρώνουν· κάνουν καὶ τὴν σταφίδα σταυρό. Τὰ παιδιὰ ἀνεβαίνουν σ' ἓνα βουνό, σὲ μιὰ ράχη, καὶ κυλοῦν τὰ λαζαρέλλια ὅπου σταματήσουν, ψάχνουν ἐκεῖ κοντὰ τὰ βροῦν περδικοφωλιά». Εἰς Πλαγιάριον Θράκης τὰ τυλίγουν σὲ φύλλα δάφνης καὶ τὰ δίνουν στὰ παιδιὰ.

4. Ἀγερμοὶ παιδῶν. Τὰ Κάλαντα τοῦ Λαζάρου.

Ποῖοι τὰ λένε; Μόνον κορίτσια ἢ καὶ ἀγόρια; Εἶναι μεταμφιεσμένα καὶ τί κρατοῦν εἰς χεῖρας; Παράστασις τοῦ Λαζάρου, περιφορὰ αὐτοῦ. Τραγούδια λαζαρικά κλπ. Τραγουδοῦν καὶ τὴν χελιδόνα ἢ τὴν Καλαντήρα; Ποῖα δῶρα δίδονται εἰς τὰ παιδιὰ;

Π. χ. εἰς τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα γυρίζουν μόνον κορίτσια (*Λαζαρίτσες* ἢ *Λαζαρίνες*) 10-12 χρόνων ἢ καὶ μεγαλύτερα. «Μιὰ βαστᾶ στὴν ἀγκαλιά της ἓνα κόπανο (πού κοπανίζουν τὰ ροῦχα, ὅταν τὰ πλύνουν) τυλιγμένο μετὰ πολλὰ παρδαλὰ καὶ πολύχρωμα κομμάτια παννιῶν· ἔτσι φαίνεται πὼς κρατεῖ μωρό». Ἄλλοῦ γιὰ Λάζαρο ἔχουν μιὰ ρόκα ἢ καλάμια δεμένα σταυρωτὰ ἢ μιὰ κούκλα, πού τὴν στολίζουν μετὰ πολύχρωμα λουλούδια καὶ μετὰ παρδαλὰ παννιὰ καὶ κορδέλλες. Ἄλλοῦ «ἀντὶ γιὰ κόπανο, ἔχουν ἓνα καλάθι στολισμένο μετὰ πολύχρωμες κορδελλίτσες καὶ χίλιω λογιῶ λουλούδια». Εἰς τὴν Κρήτην «κάνουν ἓνα σταυρὸ μετὰ καλάμια καὶ τὸν στολίζουν μετὰ *κολαίνες* (ὄρμαθούς) ἀπὸ λεμονανθούς καὶ *μαχαιρίδες* (ἀγριόχορτο μετὰ κόκκινο λουλοῦδι). Αὐτὸς εἶναι ὁ Λάζαρος καὶ τὸ πρωὶ τοῦ Σαββάτου τὰ παιδιὰ πᾶνε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ λένε τὸ Λάζαρο».

Εἰς τὸ Ἀργυρόκαστρον τὰ παιδιὰ μασκαρεύονται καὶ γυρίζουν στὰ σπίτια ἀρματωμένα μὲ γιαταγάνια καὶ χαντζάρια καὶ μὲ κουδούνια. Μπροστὰ πηγαίνει ὁ Μπαῖραχτάρης (σημαιοφόρος) κατάφορτος ἀπὸ κουδούνια καὶ μὲ μιὰ μεγάλη πάλα στὸ χέρι, ἀκολουθοῦν οἱ ἄλλοι κουμπουράδες καὶ κουδουνοφόροι, ἔπειτα ἡ νύφη καὶ ὁ γαμπρὸς καὶ τέλος ὁ γέρος κ' ἡ γριά. Ὅταν ἡ πομπὴ αὐτὴ (οἱ Λάζαροι) φθάνουν ἐμπρὸς στὰ σπίτια, ἀρχίζουν νὰ χτυποῦν τὰ κουδούνια δαιμονιωδῶς καὶ νὰ σαλεύουν ἀπειλητικὰ τὰ χαντζάρια τους καὶ τὰ γιαταγάνια τους. Ἐπειτα τραγουδοῦν τὸ Λάζαρο καὶ οἱ νοικοκυρὲς τοὺς δίνουνε αὐγά, ὀπωρικὰ κλ.

Εἰς τὴν Κύπρον «τὸν Λάζαρον παρίστανε ἓνα παιδί, πού τὸ ἔντυναν ὅλο μὲ *σιμιλλούδια* (κίτρινα ἄνθη), ὥστε δὲν φαινόταν οὔτε αὐτὸ τὸ πρόσωπόν του. Τὸν Λάζαρον τὸν περιέφεραν ὁμᾶς νέων ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν καί, ὅταν ἀρχίζαν νὰ τραγουδοῦν, αὐτὸς «κατεκλίνετο ἐκτάδην ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ὑπεκρίνετο τὸν νεκρόν, ἠγείρετο δέ, ὅτε ἐξεφωνεῖτο τὸ Λάζαρε δεῦρο ἔξω!» Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται τοιαύτη παράστασις; Εἰς τὰ χωρία τοῦ Μ. Αἴμου «τὰ κορίτσια λαζαρίζνε πιάν'ται χορό, τραγουδοῦνε καὶ πᾶν' στὰ σπίτια χορεῦδας». Εἰς τὴν Νίσυρον τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου (πρώτη Λαμπρὴ) οἱ μαθηταί, ἀφοῦ κατασκευάσουν τὴν «καλαντήραν» (τί εἶναι αὕτη;) περιέρχονται ἐν σώματι τὰς οἰκίας καὶ συλλέγουν αὐγά, ἄδοντες διάφορα ἄσματα· π.χ. «Ἡ καλαντήρα πέρασε | ἀπὸ τὴ Μαύρη θάλασσα | ἔκατσε κ' ἐλάλησε | καὶ πύργον ἐκοδόμησε. | Ὅποιος δὲ μᾶς δεῖ αὐγὸ | μέσα ψύλλος καὶ κοργιὸς | καὶ μεάλος φοερός. | Μάρτης μᾶς ἦρτε | καλῶς μᾶς ἦρτε | ὄρη ἀνθεῖτε, | πουλάκια κελαδεῖτε. | ὦ καλὴ νοικοκυρά, | ἔμπα στὸ κελλάρι σου, | φέρ' αὐγὰ σαρακοσιὰ | γιὰ τὸν μῆνα τὸν καλό, | πού ἦρτε καὶ ἐφάνηκε | στὸν Ἰορδάνην ποταμόν...».

5. Ἄλλαι πράξεις σχετικαὶ μὲ τὸν Λάζαρον. Π.χ. εἰς τὴν νῆσον Θήραν, «στήνουν τὸ Λάζαρο».

2. Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: Τὰ Βάγια (Θεσσαλία, Ἡπειρος), Βαγιοτσιουριασιῆ (Κύθνος), τῆ Βαγίου (Πόντος), Τσερκατζῆ τῆς ἐλιᾶς (Ἀμμόχωστος Κύπρου) κτλ.

2. Οἱ κλάδοι τῶν βαΐων. Τίνος φυτοῦ κλάδοι χρησιμεύουν πρὸς στολισμὸν τῆς ἐκκλησίας καὶ πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους; (π.χ. δάφνης ἐν Αἰτωλία, Ἡπειρῶ κ. ἄ., ἰτέας ἐν Ἀν. Θράκη, μύρτου, ἄλ.). Ποῖον τὸ κοινὸν ὄνομά των; (Π.χ. βάγια (πολλ.). τάταλο (Κεφαλλ.), ματοῖδι (Σύμη). Σχήματα, εἰς τὰ ὅποια διασκευάζονται οἱ κλάδοι τῶν βαΐων ἢ τὰ φύλλα τῶν φοινίκων. (Π.χ. σταυροί, φεγγάρια, ἄστρα ἐν Καρπάθῳ).

3. Ποῖοι προμηθεύουν τὰ «βάγια» εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ μὲ ποῖαν πομπὴν γίνεται τοῦτο; Κτυπήματα μὲ τὰ βάγια, προλήψεις κτλ.

Ἐν παράδειγμα. Εἰς τὸ Λοζέτσι τῆς Ἡπείρου «ὅσες νύφες γίνουσι τὴ χρονιά μέσα, ὅλες θὰ πᾶν τοῦ Λαζάρου γιὰ τὰ βάγια. Κάθε νύφη στολίζεται μὲ πράσινο φόρεμα, σὰν τὸ χρῶμα τῆς βέργης, καὶ μὲ κόκκινη μάλλινη φούστα ἀπὸ μέσα. Φορεῖ καὶ κεντητὰ τσαρούχια, κόκκινα μὲ ὠραῖες φουντίτσες, καινούργια, καὶ ἄσπρες κάλτσες. Προσκαλεῖ πρωτύτερα ὅλες τὶς συγγενισσές της, κάνουν ρυζόπιττα, ψήνουν φασούλια, παίρνουν ἐλιές, χαλβᾶ, παίρνουν κ' ἓνα βουτσέλι κρασί κι ἄλλο ἓνα νερὸ καὶ πηγαίνουν στ' Ἀλωνάκι (ἓνα ἰσάδι τοῦ βουνοῦ) κ' ἐκεῖ κάθονται. Πρὶν νὰ κινήσῃ ἡ νύφη μὲ τὴ συνοδεία της, ἔχει στείλει τὴν κουνιάδα της καὶ τὴν ἀδερφή της, κορίτσια ἀνύπαντρα—ὄχι παντρεμένα, νὰ ἔχουν καὶ μάννα καὶ πατέρα—καὶ πηγαίνουν στὸ λόγγο. Κόβουν ἓνα φόρτωμα βάγια καὶ τὰ ζαλώνονται καὶ τὰ πηγαίνουν στ' Ἀλωνάκι, ὅπου περιμένουν οἱ νύφες. Στὸ δρόμο τραγουδοῦν:

«Ὅλες οἱ δάφνες εἰν' ἐδῶ κι ὅλες δαφνολογιοῦνται,
καὶ νιὰ βεργούλα δὲν εἰν' δῶ,
πάει σιτὴ βρύση γιὰ νερὸ κτλ.»

Ἀκολουθεῖ γεῦμα, τραγούδια καὶ χορός. Καναδυὸ ὦρες μέρα ἐτοιμάζονται νὰ κατεβοῦν. Φορτώνονται τώρα στὴν πλάτη οἱ νύφες τὸ ζαλίκι τὴ δάφνη καὶ κατεβαίνουν ἔτσι φορτωμένες στὴν Ἀη Μαρίνα, ἓνα ξωκλήσι κάνουν τρεῖς μετάνοιες ἀμίλητες καὶ ἔρχονται στὴν ἄκρα στὸ χωριὸ σὲ νιὰ ραχούλα, χαμηλὴ ραχούλα. Θὰ ξεφορτωθοῦν, θὰ χορέψουν τρεῖς τέσσερεις χορούς. Ἀμα τελειώσῃ ὁ χορός, οἱ νύφες φιλοῦν τὰ χέρια ἢ μιὰ μὲ τὴν ἄλλη, φιλιοῦνται κι ὅλας κι ἀλλάζουν δεκάρες. Κάθε μιὰ γυναῖκα παίρνει κομμάτι βάγια, χτυπᾶ ἑλαφρὰ τὴ νύφη καὶ λέει: «Μὲ γειὰ στὰ βάγια σου!» Ἀπ' ἐκεῖ χωρίζουν οἱ νύφες καὶ πάει κάθε νύφη στὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας της. Τὰ παιδιὰ χτυποῦν τὶς καμπάνες, μόλις τὶς δοῦν νὰ ἔρχονται. Ἀμα φτάσουν στὴν ἐκκλησίαν, πᾶνε μὲ τὴ σειρά πὺν παντρεύτηκαν κάθε νύφη καὶ χτυπᾶ λίγο τὴν καμπάνα «γιὰ τ' ἀντέτι» (=γιὰ τὸ ἔθιμο) καὶ περνᾶει μέσα στὴν ἐκκλησίαν καὶ ξεφορτώνεται τὴ βάγια. Κάθε γυναῖκα, πὺν εἰν' ἐκεῖ, παίρνει ἓνα κλαράκι βάγια καὶ χτυπάει τὴ νύφη καὶ τῆς λέει: «μὲ γειὰ σ'». Ὑστερα βγαίνουν πάλι ἔξω μὲ τὴ σειρά, χτυπάει κάθε μιὰ τὴν καμπάνα, πὺν πολὺν τώρα, κ' ὕστερα χωρίζονται καὶ πάει κάθε μιὰ στὸ σπίτι της». — Εἰς τὴν Θράκην, Αἰτωλίαν, Μάνην κ. ἄ. τοὺς κλάδους τῶν βαίων παρέχουν τὰ ζεύγη τῶν νεονύμφων ἐκάστου ἔτους. «Ὅποιος φέρῃ πρῶτος τὰ βάγια στὴν ἐκκλησίαν, θὰ πρωτογεννήσῃ ἀγόρι».

4. Διανομὴ τῶν βαίων, οἰωνισμοὶ ἐξ αὐτῶν καὶ χρῆσις. Π. χ. εἰς τὰς Κυδωνίας «καθένας πὺν παίρνει τὸ κλωνί του ἀπὸ τὸν παπᾶ τὸ κοίταζε, κι ἂν εἶχε πολλὰ ἄνθη, ἔλεγε πὺν θὰ ἔχουν τὰ κτήματά του μαζοῦλι (εἰσόδημα)

πολύ, ἂν εἶχαν λίγα, λίγο.» Εἰς τὴν Σύμην κ. ἄ. φυλάττουν τὰ βάγια καὶ μὲ αὐτὰ καπνίζονται, γιὰ νὰ μὴ τοὺς πιάνη τὸ μάτι. (Προβλ. βαγίζω = θυμιῶ διὰ βαΐων, Τήνος). Εἰς τὴν Σωζόπολιν πιστεύουν, ὅτι «οἱ βάιες, ἀφοῦ ἁγιασθοῦν καὶ μεταφερθοῦν εἰς τὰς οἰκίας, ἔχουν τὴν δύναμιν ν' ἀποδιώκουν ἔξ αὐτῶν τοὺς ψύλλους καὶ τοὺς κορέους, ἔξ οὗ καὶ τὸ «Μέσα βάγιες καὶ χαρές, ὄξω ψύλλοι, κόριζες». Εἰς τὴν Ἡπειρον «κρεμοῦν σιὰ καρποκλάδια (καρποφόρα δένδρα) ἀπὸ ἓνα κλωνι βάγια, γιὰ νὰ καρπίζουν, καὶ σιὰ κήπια τὸ ἴδιο, γιὰ νὰ μὴν τὰ κόβη τὸ σκουληκι». Εἰς τὴν Σκῦρον, τὸ βράδυ τοῦ Λαζάρου οἱ νοικοκυρὲς θὰ πλέξουν κ' ἓνα σταυρὸ ἀπὸ βάγια καὶ βιόλες, νὰ τὸν πᾶνε τὸ πρωῖ στὴν ἐκκλησία, νὰ τὸν εὐλογήσῃ ὁ παπᾶς. Σὰν ἀπολύση ἡ ἐκκλησία τὴν ἄλλη μέρα, τῶν Βαγιῶν τὸ πρωῖ, θὰ πάρουν ὅλοι τοὺς σταυρούς των, νὰ πᾶνε νὰ βατσάσουν τὰ δέντρα, τὰ κλήματα, τὰ βόδια, τὰ περιβόλια, τὶς βάρκες, τοὺς μύλους. Ὅλα τὰ βατσάζουν γιὰ τὸ καλό. Ὅσοι ἔχουν μάντρες παίρνουν λαζόνια, λαχανόπιττα καὶ μακαρόνια γιὰ τοὺς βοσκούς, πάνω πάνω στὸ καλάθι καρφώνουν τὸ σταυρὸ τὸ βάγινο καὶ πᾶνε πρωῖ πρωῖ στὴ μάντρα καὶ βατσάζουν τὰ πρόβατα· τοὺς δίνουν δηλ. μιὰ στὴ ράχη μ' ἓνα κλαδι ἀπὸ μυρτιά καὶ μὲ τὸ βάγινο σταυρὸ καὶ τοὺς λένε: τσαὶ τοῦ χρόνου! καλὴ Λαμπρὴ! Βάτσα-βάτσα τοῦ Βαγιοῦ | τσαὶ τὴν ἄλλη τσουριατοῦ | μὲ τὰ κότσινα τ' αὐγά | τσαὶ μὲ τ' ἄσπρα τὰ χλωρά! (Πέρδικα 135). Ποῦ τὰ μεταχειρίζονται διὰ τὸ προζύμι; Π.χ. εἰς τὸ Κασιδόνι τῆς Κρήτης καύγουνε (τὸ σταυρὸ τῶ Βαγιῶ) καὶ μὲ τὴ σκόνη του ζυμώνουνε τὸ ψωμί, χωρὶς νὰ βάλουνε προζύμι, καὶ ἀνεβαίνει ἡ ζύμη.

5. Κτυπήματα μὲ τὰ βάγια (βαγιοκτυπήματα). Π. χ. εἰς τὴν Καρδαμύλην Λακωνίας «οἱ γυναῖκες μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας χτυποῦν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη μὲ τὰ βάγια πὸν τοὺς μοίρασαν ὁ παπᾶς. Πιστεύουν ὅτι, ἅμα μία ἔγκνος χτυπηθῆ μὲ βάγια, ἐκείνη τὴν ἡμέρα, θὰ γεννήσῃ εὐκολώτερα». Εἰς τὴν Μάδυτον τὰ παιδιὰ κτυποῦνται μεταξύ των μὲ τοὺς κλάδους τῶν μύρτων, λέγοντα: «καὶ τ' χρόν' νὰ μὴ σὲ πιάν' ἡ μυῖγια».

6. Ἀγερμοὶ παίδων κρατούντων κλάδους βαΐων, (τὸ βάϊσμα ἐν Πόντῳ). Ἄσματα καὶ δῶρα (αὐγά, φροῦτα). Μοιράζουν τὰ παιδιὰ καὶ βάγια εἰς τὰ σπίτια;

Δύο παραδείγματα: Εἰς τὴν Λέσβον, τὸ Ἀδραμύτιον κ.ἄ. τὰ παιδιὰ κάθε ἐνορίας ἔχουν ἓνα δεμάτι ἀπὸ κλαδιὰ δάφνης· «τὰ στολίζουν μὲ βαλάδια (παννάκια κόκκινα - πράσινα ἀπὸ καινούργιο φουστάνι)· στὴν κορφή βάζουν ἓνα κουδοῦνι ν' ἀκούγεται. Ὅταν ἀπολύση ἡ ἐκκλησία, γυρίζουν στὴ γειτονιά τους ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι ἀφήνουν τὸ δεμάτι ὄρθιο ἀπομέσα ἀπὸ τὴν πόρτα κι ἀρχίζουν νὰ ψάλλουν τὸ τροπάριον «τὴν κοινήν Ἀνάστασιν». Κατόπιν χτυποῦν κάτω τρεῖς φορὲς τὸ δεμάτι καὶ λένε: Ἐξω ψύλλοι, ποντικοί, μέσα σὲ βαθὺν ρομάνι! Κόβουν ὕστερα ἀπὸ ἓνα

κλαδάκι και τὸ δίνουν στὴ νοικοκυρά, λέγοντας: Χρόνια πολλά, ἐν ὀνόματι Κυρίου, δό μ' τ' αὐγὸ νὰ φύγω!»

Εἰς τὰς Κυδωνίας «τὴ βαγιοβδομάδα πήγαινε ὁ καντηλανάφτης στὰ περβόλια και ἔκοβγεν ἓνα κομμάτι, ἓνα μεγάλο κλωνὶ βάγια, και τὸ ἔβαζε στὸ κελλί του. Κάθε κοριτσάκι πήγαινε και κρεμοῦσεν ἓνα κουρελλάκι ἀπὸ τὸ καινούργιο τὸ φουστάνι του καὶ ἔτσι ἢ βάγια γέμιζεν ἀπὸ κουρελλάκια. Τὸ πρωὶ τοῦ Βαγιῶ, μετὰ τὴ λειτουργία, ὁ καντηλανάφτης ἔπαιρνε τὴ βάγια στὸν ὄμο του και γύριζεν ὅλη τὴν ἐνορία καὶ ἐπάαινε στὰ σπίτια και πίσω του ὄλα τὰ μωρὰ (=παιδιά) φώναζαν τραγουδιστὰ:

«Βάγια, βάγια τοῦ βαγιῶ | τρῶνε ψάρι και κολιό,
και τὸν ἄλλο Κυριακὸ | τρῶν τὸ κόκκινο τ' αὐγὸ».

Ὁ καντηλανάφτης πάαινε σὲ κάθε σπίτι καὶ ἔβαζε τὴ βάγια μέσα, τὴν κουνούσε καὶ ἔλεγε: «Ὁξω ψύλλοι, ὄξω κοριοὶ | νὰ πᾶτε στὰ ρουμάνια, | νὰ φᾶτε ρουμανόφυλλα. | Πέσετε, ψοφήσετε | και πίσω μὴ γυρίσετε. | Ρά, ρώ, Μαργαρώ, | ἢ τσοὶ παράδες ἢ τ' αὐγὸ. | Γυρίσαμε, γυρίσαμε, | τὸ βασιλιὰ δὲν ἤῤαμε (δηλ. τὸ Χριστό). Οἱ νοικοκυρὲς τοῦ ἴδιναν ἓνα αὐγὸ ἢ λεπτὰ».

7. Ἄλλα παιδικὰ ἔθιμα. Χοροί, ἐστιάσεις κλπ.

Π.χ. εἰς τὸν Ναίμονα και τ' ἄλλα χωρία τοῦ Μικροῦ Αἴμου «τὴν ἡμέρα τοῦ Βαγιῶ τὰ κορίτσια πάγαιναν στὴν ἐκκλησιά, ἔπαιρναν βάγιες ἀπ' τὸν παπᾶ καὶ ἕστερα μαζεύοντας σὲ μιὰ πλατέα, στὸ ἀλάνι τοῦ χωριοῦ ἔδεναν τὰ βάγια μὲ κόκκινη κλωστή, τὰ γυροῦσαν ὅπως κουλούρα, και τὰ καναν στεφάνι μικρὸ. Κάθα μιὰ χώρια, τὸ κρατοῦσε στὸ χέρ' — βᾶϊ τὸ λέγαμε. — Ὑστερα τραγουδῶντας και χορεύοντας πήγαιναν μακρὰ σ' ἓνα ρέμα (τὴ Μιχαλιὰ) ἔσκυφταν και τὰ ριχναν. Τὰ ἔπαιρνε τὸ νερό. Ἐνα κορίτσι ἦταν πρόβοδος και τ' ἄλλα ὄλα στὴ σειρά πάαιναν και τραγουδοῦσαν: Ἄντε μωρὴ Μαρούλα, κλπ. Ἀμα πήγαιναν στὸ ρέμα, ἔσκυβαν και κουνούσαν τὰ χέρια μέσ' στὸ νερὸ καὶ ἔλεγαν: «Ὅποιο βᾶϊ περὰσ' μπροσιὰ, κεῖνο θὰ γέν' σὺδέκνισσα». Ὑστερα τὰ ἔβλεπαν τὰ βάγια, ποιὸ πήγαινε πρώτο, κεῖνο τὸ κορίτσι γένδανε σὺδέκνισσα. Στὸ γυρισμὸ ἦτανε κεῖνο τὸ κορίτσ' μπροσιὰ, ἔσερνε τὸ χορὸ, γένδανε πρόβοδος. Γύριζαν και πήγαιναν στὸ σπίτι τοῦ κοριτσιοῦ αὐτουνοῦ, τῆς συντέκνισσας. Ἐκεῖ, τοῦ κοριτσιοῦ ἢ μάγνα μαγέρευε και τὰ φίλευε φασόλια, ἑλιές, μιλιγκούρια, τέτοια πράματα. Χορεύανε, ἕστερα γυροῦσαν, χόρευαν πιασμένα ἀπὸ τὰ χέρια ὄλα τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ καὶ οἱ γυναῖκες ἔπο κατόπι ἔβλεπαν. Στὸ δρόμο ποὺ γυρίζουν λένε και τὸ τραγοῦδι τῆς Βάγιας:

«Ἐσύ, κυρά μ', μὲ μάλωσες, μὰ θὰ σὲ παραδώσω.

— Τὸ τί εἶδες, Βάγια μ' και τὸ πῆς, τὸ τί θὰ μαρτυρήσης;

Τὸ τί εἶδιαν τὰ ματάκια μου, κεῖνο θὰ μαρτυρήσω κτλ.»

8. Καθαροί, προλήψεις, δεισιδαιμονία. Π. χ. Εἰς τὴν Ὑδραν τὴν Κυριακὴν τῶν Βαΐων τὸ βράδυ, μετὰ τὸν νυμφίον «λούζεται ὅλη ἡ φαμίλια, γὰρ νὰ ᾖ καθαρὴ ὅλη τῆ Μ. Βδομάδα». Εἰς τὴν Κρήτην «πρέπει νὰ φᾶνε κείνη τὴν ἡμέραν παρικό πασιδὸ ἢ φρέσκο· εἶναι ἀνάγκη νὰ γλείφουν ἔστω καὶ κόκκαλον τοῦ παριού γὰρ τὸ καλό».

Μεγάλη Ἑβδομάς (Μεγαλοβδόμαδο)

1. Γενικά.

1. Νηστεία (τριήμερος). Π. χ. εἰς τὴν Καστορίαν «Μ. Δευτέρα, Μ. Τρίτη, καὶ Μ. Τετάρτη δὲν τρῶν τίποτε, παρὰ τὸ βράδυ μόνον λίγο νερό, ἰδίως τὰ κορίτσια, γὰρ πιστεύουν δι νησιτικῆς καρδιάς πιάνει ἢ εὐκὴ καὶ ἔτσι ἐλπίζουν νὰ βροῦν τὸ γαμπρό». Πρὸβλ. «Κραταίει τριήμερον αὐτὴ καὶ θὰ πιάσῃ τὸ πουλάκι».

2. Ἀπαγόρευσις ᾠσμάτων, μουσικῆς καὶ πάσης διασκεδάσεως. Εἰς τὴν Πάρον οἱ κώδωνες τῶν ναῶν καθ' ὅλην τὴν Μ. Ἑβδομάδα δὲν κρούονται, ἢ δὲ πρόσκλησις εἰς τὴν ἐκκλησίαν γίνεται μεγαλοφώνως ἀπὸ τὸν κράχτην.

3. Προλήψεις περὶ τῶν Ἑβραίων: «Κλείνονται στὰ σπίτια τους, διαβάζνε καὶ κλαῖνε καὶ τσιρίζνε».

4. Διάλυσις τοῦ ἐργαλειοῦ. Π. χ. εἰς τὴν Λήμνον τῆ Λαβριγιά (=τῆ Μ. Ἑβδομάδα), ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς εἶναι σταυρωμένος, θὰ ξεκάμουν τὸ λάκκο (τ' ἀργαλειά), τὸν ξεβιδώνουν».

5. Παροιμῖαι καὶ παιδικὰ ᾠσμάτια, σχετικὰ μὲ τὰς ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος. Π. χ. *Μεγάλη Δευτέρα*—*μεγάλῃ μαχαίρα*, *Μεγάλη Τρίτη*—*μεγάλῃ θλίψη*... *Μεγάλο Σάββατο*—*χαρὲς γιομᾶτο*, *Λαμπρὴ*—*χάσκα μπούκα*,—*αὐγὰ κα ἄρνι* (Κεφαλληνία).

2. Μεγάλη Δευτέρα.

1. Καθαρισμὸς τῶν οἰκιῶν: ἀσβέστωμα, σφουγγάρισμα κτλ.

2. Ἀγερομὸς παιδίων. Τί κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας καὶ τί ᾄδουν εἰς κάθε σπίτι; Εὐχαί, ἐπῳδαὶ καὶ κατάδεσμοι κατὰ τῶν ψύλλων. Δῶρα.—Ἐν παράδειγμα: Εἰς τὴν Μάδυτον τὰ παιδιὰ τὴν Μεγ. Δευτέραν κρατοῦντα σταυρὸν ἔστεμμένον μὲ μύρτα (τὸ ρουμάνι) περιφέρονται ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν, ἀπαγγέλλοντα πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου τὴν εὐχὴν:

«Σήμερ' εἶν' ἄλλους οὐρανός, σήμερ' εἶν' ἄλλη μέρα,
σήμερα καταδέχεται Σταυρὸς μὴ τὸν Δεσπότην κτλ.

Χαῖρε πύλη, χαῖρε ἀμνέ, | χαῖρε Τίμει Σταυρέ,
καὶ ἡμεῖς οἱ μαθηταὶ | ψάλλειν ἤλθαμεν ἐδῶ...

Ἔξ' οἱ φύλλ' καὶ ποντικοί, | νὰ πάρουν ὄρη καὶ βουνοί,
 νὰ φάγουν κλαδοκούμαρα | νὰ πέσουν νὰ ψοφήσουν . . .
 Τὰ κουκούλια σας πολλά, | τὰ βάρη σας μετάξι,
 πάρειτε σεῖς τὴν κόττα | κ' ἡμεῖς τὰ πέντ' αὐγά».

Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο καὶ κατὰ ποίαν ἄλλην ἡμέραν; Π.χ. ἐν Λέσβῳ καὶ Δαρδανελίοις τὸ «ρουμάνι» γίνεται τὴν «Κόκκινη Πέφτη».

3. Μεγάλη Τετάρτη.

1. Τέλεσις εὐχελαίου. Γίνεται τοῦτο καὶ κατ' οἴκους καὶ κατὰ ποίαν τάξιν; Π. χ. ἐν Κοτυώροις, ὁ παπᾶς τῆ Μεγ. Τετάρτη γύριζε στὰ σπίτια γιὰ εὐχέλαιο. Εἶχαν σὲ κάθε σπίτι ἔτοιμα αὐγά ὠμά, ἄλεῦρι καὶ ἄλατι, τὰ εὐχέλιαζε αὐτὰ ὁ παπᾶς καὶ τῆ Μεγ. Πέμπτη, ἀφοῦ ἔβαφαν τ' αὐγά, τὰ πήγαιναν μαζί μὲ τὸ εὐχελιασμένο ἄλεῦρι καὶ τ' ἄλατι στὴν ἐκκλησιά, στὸν Ἑσπερινό, μέσα σὲ καλάθια σκεπασμένα καλὰ μὲ παννί». Εἰς τὴν Σπάρτην «ἀπ' τὸ ἄλεῦρι, πὺν ἄκουσε τις εὐχὲς τοῦ εὐχελαίου, τρῶνε κάθε πρωὶ ἓνα κομματάκι».

2. Παρασκευὴ νέας ζύμης (τὸ προζύμι τῆς χρονιάς). Π. χ. εἰς τὰς Ἀθήνας «τῆ Μεγ. Τετάρτῃ ἢ κλησάρισα πήγαινε ἄπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ μάζωνε ἄλεῦρι καὶ τὸ ζύμωνε χωρὶς προζύμι. Ὁ παπᾶς ἀκουμποῦσε ἀπάνω τὸν Σταυρὸ μὲ τὸ Τίμιο Ξύλο καὶ τὸ ζυμάρι ἀνέβαινε. Αὐτὸ θὰ ἦταν τὸ προζύμι τῆς χρονιάς».

3. Τελετὴ τοῦ νιπτῆρος. Ποῦ γίνεται αὕτη καὶ κατὰ ποῖον τρόπον;

4. Μεγάλη Πέμπτη.

1. Ὄνομα: Κόκκινη Πέφτη ἢ Κοκκινοπέφτη.

2. Τὸ ζύμμα. Οἱ κουλλοῦρες, οἱ πίττες τῆς Λαμπρῆς. Ὄνομα αὐτῶν (κουτσοῦνες, κοσόνες, κουζουνάκια, κοφίνια, καλάθια, δοξάρι, ἀγούλα, λαζαράκι κλπ.) Τρόποι κατασκευῆς καὶ σχήματα. Ἰδιαίτεροι χρήσεις πρὸς ἴασιν ἢ ἔξορκισμὸν ἀσθενειῶν κλπ. Π.χ. Τὶς λαμπριάτικες κουτσοῦνες εἰς τὴν Κορώνην «τὶς ζυμώνουν μὲ λάδι, μύγδαλα καὶ γλυκάνισο· βράζουνε καὶ δαφνόφυλλα καὶ βάζουνε τὸ ζουμί γιὰ νοστιμάδα. Τὶς κουτσοῦνες τὶς πλάθουνε στρογγυλὲς σὰν κουλλοῦρες ἢ μακρουλὲς καὶ τὶς περιπλέχουνε (=στολίζουνε) μέσα μὲ ζυμάρι. Βάνουνε στὴ μέση τὸ κόκκινο τὸ αὐγὸ καὶ στολίζουν τὴν κουτσούνα μὲ ἀγκιναρίτσες, μὲ πουλάκια, μὲ μύγδαλα καὶ σουσάμι. Αὐτὲς πὺν εἶναι νὰ τὶς μεράσουνε σὲ μικρὰ παιδιὰ τὶς κάνουνε σωσιῆς κουτσουνίτσες, μὲ πόδια, μὲ χέρια, μὲ κεφάλι (ἀπεικόνισις τοῦ σχήματος ἀπαραίτητος). Ζυμώνουν τότε καὶ κουλλοῦρι γιὰ τὴν Πρωτομαγιά; Π.χ. εἰς τὸν Ναίμονα «τῆ γόκκιν' τῆ βέφτ' πὺν θὰ ζυμώσουν, κάμνουν τρία μικρὰ κουλικάκια

μὲ σταυρὸ καὶ τὰ σκῶν'ν στὸ εἰκόνισμα. *Κι ἅμα λυσοσάξ' κᾶνα σκυλί, τοῦ δίν'ν λίγο ἀπ' αὐτό, γιὰ νὰ ξελυσοσάξ'».*

«Λειτουργιὰ» τῆς Μεγ. Πέμπτης. Πῶς ζυμώνεται καὶ ὑπὸ τίνων; Π.χ. εἰς τὴν Ζάκυνθον «ἐπτὰ ἀγναὶ παρθένοι καθαρίζουν τὸν σῖτον ἀνὰ κόκκον, πλύνουν, ἀπλώνουν εἰς τὸν ἥλιον, ἀλέθουν, ζυμώνουν καὶ κατασκευάζουν λειτουργιὰ».

3. Τὸ βάψιμο τῶν αὐγῶν. Εἶναι ὠρισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν αὐγῶν ποὺ βάφουν; Χρῶμα, τρόποι καὶ μέσα βαφῆς (π.χ. μὲ τὸ βάρζι=κόκκινο ξύλο, μὲ φύλλα ἀμυγδαλιᾶς κλπ.). Τὸ πρῶτο αὐγὸ ποὺ βάφουν (τὸ αὐγὸ τῆς Παναγίας). Θαυμασταὶ αὐτοῦ ιδιότητες: σταύρωμα τῶν παιδίων μὲ αὐγὸ, ἄλλαι ποικίλαι χρήσεις αὐτοῦ. Δεισιδαιμονίαι διὰ τὸ δοχεῖον, ὅπου βάφουν τὰ αὐγά (πρέπει νὰ εἶναι καινούργες;), διὰ τὴν βαφήν (δὲν τὴν βγάζουν ἀπ' τὸ σπίτι οὔτε τὴν χύνουν, διατί;). Βάφουν αὐγά οἱ πενθοῦντες; καὶ μὲ ποῖον χρῶμα; Ἀποστολὴ κόκκινων αὐγῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ λειτουργηθοῦν. Αὐγά «εὐαγγελισμένα». Αὐγά ζωγραφιστὰ (ξοβλωτά, ἢ κεντημένα, πέροδικες), εὐχαὶ ἐπιγραφόμεναι εἰς αὐτά. Διασκευὴ τῶν αὐγῶν εἰς πουλιὰ κτλ. Π.χ. εἰς τὴν Σινώπην ὅσα ἄτομα ἔχει τὸ σπίτι, τόσα αὐγά κόκκινα βάφουν κ' ἓνα τῆς Παναίτσας· τὸ βράδυ τὰ βάζουν σ' ἓνα κουτάκι καὶ τὰ πηγαίνουν στὰ 12 Εὐαγγέλια στὴν ἐκκλησία, γιὰ νὰ διαβιστοῦν. Τὰ βάζουν κατόπιν στὸ Ἱερό, στὴν Ἀγίαν Τράπεζα ἠποκάτω, πίσω ἀπὸ τὸ θρόνο τοῦ δεσπότη, καὶ τ' ἀφήνουν ἐκεῖ ὡς τὴν Ἀνάσταση. Τὴν ἡμέρα κείνη, στὴν ἀπέλυση, τότε ὅλες ἔπαιρναν τὰ κουτάκια μὲ τ' αὐγά καὶ γύριζαν στὸ σπίτι. Τὰ τσέφλια τῶν «εὐαγγελισμένων αὐγῶν» τὰ βάζαμε στὸν μπαχτσέ, στῶν δεντρῶ τὶς ρίζες κ' ἐλέγαμε: «νὰ πιάσουν ὅλοι οἱ καρποί». Εἰς τὸ Σινίχοβον τῆς Δυτ. Μακεδονίας «τὸ αὐγὸ ποὺ θὰ πρωτοβάψουν τὴ Μ. Τετάρτη τὰ μεσάνυχτα (γιατὶ τότε βάφονται τὰ αὐγά) θὰ ταφῆ στὴν πρώτη αὐλακιά τοῦ χωραφιοῦ, ἅμα ἀρχίσουν νὰ σπέρνουν, καὶ ἀκριβῶς ἐκεῖ ὅπου πρωταρχίσῃ τὸ ἀλέτρι, γιὰ νὰ ἴναι παστρικὸ καὶ τὸ σιτάρι, ὅπως τὸ αὐγὸ». Εἰς τὴν Σῦρον «τὰ βάφουν καὶ κίτρινα μὲ τῆς μυγδαλιᾶς τὰ φύλλα». Εἰς τὴν Λῆμνον «ἓνα κόκκινο αὐγὸ βάζουν στὸ εἰκονοστάσι. Ἄμα εἶναι τριῶ χρονῶ αὐγὸ στὸ εἰκονοστάσι, γίνεται κρατ'τήρα, δηλ. μιὰ πέτρα ποὺ ἅμα τὴ βάλῃς ἀπάν' σὲ ἔγκυα γυναῖκα, εἴτε ζῶο ἔγκυο, ἔχουν τὴν ἰδέα ὅτι κρατεῖ, (δὲν ἀποβάλλει). Τὰ κορίτσια βάζουν σ' αὐγά καὶ φτερά ἀπὸ χαρτὶ χρωματιστό, βάζουν οὐρά, μύτη μὲ ζ'μάρ' σὰν πουλὶ καὶ τὰ κρεμοῦν ἀπ' τὴ σκεπή. Σὰν μπλούδια ἦταν, γιὰ νὰ πετάξ' ν».

4. Τὰ μεγαλοπεφτιάτικα αὐγά.

Ἄλλα τὰ αὐγά ποὺ γεννοῦν αἱ ὄρνιθες τὴν Μεγάλην Πέμπτην θεωροῦνται ἐξαιρετικὰ ἢ μόνον τῆς μαύρης κόττας ἢ τῆς πρωτόγεννης; Ποία ἢ χρήσις των; Π.χ. εἰς Σοποτὸν Καλαβρύτων «τὰ αὐγά ποὺ γεννιῶνται τὴ Μεγ. Πέμπτη τὰ πηγαί-

νουνε στὴν ἐκκλησία τὴν ἴδια ἡμέρα καί, ἅμα διαβαστοῦν, τὰ θάφτουν πάλι τὴν ἴδια ἡμέρα σταυρωτὰ στὸ ἀμπέλι, γιὰ νὰ μὴν τὸ τρώῃ τὸ σκαθάρι ἢ γιὰ νὰ μὴν πλησιάζῃ χαλάζι στὸ ἀμπέλι» (Ἀρκαδία). Εἰς τὴν Κορώνην «τὰ φυλᾶνε στὸ σπίτι καὶ τὰ τρῶνε, ὅποτε τοὺς πονάει ὁ λαιμός. Κάνουνε πολὺ καλό».

5. Τὸ κοκκινοπεφτιάτικο παννί.

Ἀνάρτησις ἐρυθρῶν ὑφασμάτων ἀπὸ τῶν παραθύρων. Π.χ. εἰς τὴν Μεσημβρίαν «τὴν κόκκινη τὴν Πέμπτη βάφνε τ' αὐγὰ καὶ βουτᾶνε ἓνα παννί. Τὸ βάφνε κόκκινο καὶ θὰ τὸ κρεμάσνε ἀπέξω ἢ πὲ τὸ παράθυρο 40 μέρες καὶ ὀνομάζεται κοκκινοπεφτιάτικο καὶ χρειάζεται γιὰ ὅλα τὰ πράματα» (δηλ. εἰς ἐπφδάς κλπ.). Εἰς τὴν Κίον, «τὸ πρωὶ τῆς Μεγ. Πέμπτης, πολὺ αὐγὴ, πρὶν ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος, σηκωνόταν ἡ νοικοκυρὰ καὶ κρεμοῦσε σ' ἓνα ἀπὸ τ' ἀνατολικά παράθυρά της ἓνα κόκκινο παννί, γιὰ νὰ τὸ ἰδῇ ὁ ἥλιος. Ἄμα ἦθελ' ἂ τὸ ἰδῇ, τὸ ἔπαιρνε μέσα». Εἰς τὴν Καστορίαν «ἀπλώνουν στὰ παράθυρα κόκκινες βελέντζες καὶ κόκκινα μαντήλια». Ποία ἡ σημασία τοῦ ἐθίμου; Π.χ. εἰς τὴν Σκόπελον (Θράκη) «τὸ κόκκινο παννί, πού κρεμοῦν στὸ πάνω μέρος τῆς πόρτας, λένε, συμβολίζει τὴν παρθενιά τῆς Παναγίας» (Ἀρχ. Θρ. Θησ. Η', 150).

6. Γιατί βάφουν τ' αὐγὰ κόκκινα; Παραδόσεις αἰτιολογικαί. Π.χ. «Ὅταν ἀναστήθῃκεν ὁ Χριστός, τὸ ἄπαν σὲ μιὰ χωρικὰ κι αὐτὴ δὲν πίστεψε καὶ εἶπεν: ὅταν τ' αὐγὰ πού κρατῶ γίνουν κόκκινα, τότε θ' ἀναστηθῇ καὶ ὁ Χριστός. Καὶ αὐτὰ κοκκίνησαν. Καὶ ἀπὸ τότε τὰ βάφουν κόκκινα» (Καστορία).

7. Τὸ ὕψωμα τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης. Προσφοραὶ διὰ τοὺς ζωντανούς. Π.χ. εἰς τὰς Κυδωνίας «αἱ γυναῖκες τὸ ὕψωμα ἀπὸ τῆ λειτουργία τῆς Μεγ. Πέμπτης τὸ ἔβαζαν σ' ἓνα σακκουλάκι, πού εἶχε ἄνθη μέσα, καὶ τὸ φύλαγαν πίσω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα». Εἰς τὴν Δυτ. Μακεδονίαν «φέρνουν στὴν ἐκκλησία κουλλουράκια, ὄχι γιὰ τοὺς πεθαμένους, ἀλλὰ γιὰ τοὺς ζωντανούς. Ἄμα τελειώσῃ ἡ ἐκκλησία, μοιράζονται τὰ κουλλουράκια αὐτὰ γιὰ τὸ καλό. Ἐνα κουλλοῦρι θὰ στείλουν στὸν τσοπάνο κάθε σπίτι· θὰ τὸ στείλουν στὸ μαντρί, γιὰ νὰ γίνουν τ' ἄρνια καλά».

8. Προσφοραὶ διὰ τοὺς νεκρούς. Πίστις περὶ ἐξόδου τῶν ψυχῶν. Π.χ. εἰς τὸ Λοζέτσι τῆς Ἠπείρου «τὴν Μεγ. Πέμπτη κάνουν ὕψωμα, βράζουν καὶ στάρι καὶ τὸ πᾶνε στὴν ἐκκλησία. Ὁ παπᾶς κάνει συλλεΐτουργο καὶ μνημονεύει τὶς ψυχές. Λέμε πὼς ἐκείνη τὴν ἡμέρα βγαίνουν οἱ ψυχές ἀπὸ τὸν Ἄδη καὶ ξανασαίνουνε κι αὐτές, ὅπως ἀνασταίνεται ὁ Χριστός. Βγαίνουν καὶ πᾶνε στὰ λουλουδάκια. «Βγῆκαν κ' οἱ ψυχές στὰ λουλουδάκια» λέμε ἐμεῖς. Κάνουνε ἔξω 50 μέρες,

ὡς τῆς *Γονοκλισιᾶς*. Τότε *γονατίζομε*, γιατί τότε γονατίζουν κ' οἱ ψυχές καὶ προσκυνᾶνε τὸ Θεὸ καὶ γυρίζουν πάλι στὸν τόπο τους». Ποία ἢ πίστις ἄλλου;

9. Τὸ Μεγαλοπεφτιάτικο εὐχέλαιο. Τρόπος τελέσεως αὐτοῦ κατ' οἶκον. Χρησις τοῦ ἀλεύρου, τοῦ οἴνου καὶ τοῦ ἐλαίου, τὰ ὅποια ἐχρησίμευσαν εἰς τὸ εὐχέλαιον, τοῦ βάμβακος, τῶν ἀγγείων κλπ. Εἰς τὴν Κορώνην «τὰ τρία ριγανόξυλα, μὲ τὰ ὅποια οἱ παπᾶδες ἐμύρωσαν ὄσους ἦταν στὸ εὐκέλαιο, τὰ φυλᾶνε στὸ εἰκονοστάσι κι ὅταν χτίσουνε καινούργιο σπίτι, τὰ βάνουνε στ' ἀγκωνάρια τοῦ σπιτιοῦ. Τὸ λάδι καὶ τὸ κρασί, πὺν καῖνε στὸ φλυτζάνι, τ' ἀφήνουνε νὰ κάψουνε ὡς κάτω καὶ τὸ φλυτζάνι ἐκεῖνο τὸ πλένουνε στὸ γιαλό, ὄχι ἄλλου». Ποία ἢ συνήθεια ἄλλου;

10. Ἄγερμοὶ παιδίων μὲ κλάδον μύρτου (τὸ ρουμάνι), ὡς κατὰ τὴν Μεγ. Δευτέραν. Εἰς τὴν Λέσβον τὰ παιδιὰ κάμνουν ἓνα στεφάνι κ' ἔχουν πάνω σ' αὐτὸ δεμένα διάφορα κουρέλια καὶ λένε τραγουδιστά: *Ρό, ρό, τὸ μωρὸ | κάτι (=κάθεται) μὲς' στὸν ἀγωγὸ | καὶ γυρεύει ἐν' αὐγὸ κλπ.* Μετὰ δίν'νε ἓνα κουρέλι στὴ νοικοκερὰ καὶ λένε: *Ἐξω φύλλοι, ποντικοὶ | καὶ μέσα τὸ ρουμάνι.* Τὸ κουρελάκι τὸ δένουν σ' ἓνα καρφὶ τοῦ σπιτιοῦ γιὰ τοὺς φύλλους καὶ τοὺς ποντικούς. Ἄλλοι «ἀπάν' στα βάγια βάζουν μιὰν ἀτσ'κνίδα κόκκιν'. Ψηλὰ σ' ἓνα κλαδέλλ' βάζουν ἓνα κουδουνέλλ'. Γυρίζουν τὰ σπίτια καὶ λέν: *Ἦ καλὴ νοικοκερὰ, | σήκω δῶσ' μας πέντ' αὐγά, | μὴ μὲ δείρ' ὁ δάσκαλος κτλ.* Ὁξοὺ φύλλοι καὶ μαντάκοι | μέσα τὸ καλὸ ρουμάνι». Εἰς τὰς Μέτρας (Θράκ.) «τὰ παιδιὰ κάμνουν τὸ ὁμοίωμα τοῦ Ἰούδα ἀπὸ παλαιὰ ράκη καὶ τὸ περιφέρουν ἀνὰ τὰς οἰκίας ἐπαιτοῦντα «καψίδια». Κάθε νοικοκυρὰ δίδει κλάδους ἀμπέλου ἢ λινάτσα ἢ ἐλλείψει τούτων ἐπιχέει ὀλίγον πετρέλαιον ἐπὶ τοῦ ὁμοιώματος. Τὰ παιδιὰ σηκώνουν τὸν Ἰούδαν καὶ τραγουδοῦν: *Ράτσα, κεράτσα | δῶσ' μιὰ κληματσίδα | νὰ κάψουμε τὸν Ὀβριγιὸ | πῶχει πολλὴ κασιίδα. | Ὀβριὸς φορεῖ φτερὸ | στὸ κεφάλι τ' τὸ ξερό...* Τὸ ὁμοίωμα καίεται τὴν ἐπομένην εἰς τὸν ἐπιτάφιον. Μόλις ἐξημερώση, κρεμοῦν ἓνα κόκκινον ὕφασμα εἰς τὸ ἀνατολικὸν παράθυρον τοῦ σπιτιοῦ νὰ τὸ διῆ ὁ γήλιος».

11. Τὰ δώδεκα Εὐαγγέλια. Ἄγιασμος ἄρτου, ἄλατος καὶ αὐγῶν προσαγομένων ὑφ' ἐκάστης οἰκογενείας εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ὕδατος ἐν φιάλῃ. Πράξεις τελούμεναι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Εὐαγγελίων πρὸς ἀποτροπὴν ἀσθενειῶν ἢ παρασκευὴν φυλακτῶν καὶ ἄλλων μαγικῶν μέσων. Πυραί, εἰς τὰς ὁποίας τὰ παιδιὰ πηδοῦν καὶ καίουν τὸ μάρτη τους (καλαφουνοὶ ἐν Ρόδῳ μὲ χονδρούς κορμούς πεύκων, ἀναπτόμενοι τὴν Μεγ. Πέμπτην εἰς τὰ 12 Εὐαγγέλια).

Μερικὰ παραδείγματα. Εἰς τὴν Κεφαλληνίαν «μερικὲς γυναῖκες παίρνουν μιὰ λουρίδα, τὴ δένουν στὴ μέση τους καί, μόλις τελειώνει ἓνα ἓνα Εὐαγγέλιο, δένουν ἀπὸ ἓναν κόμπο καὶ παρακαλοῦν νὰ γίνῃ μὲς' στὸ χρόνο τὸ ποθούμενον.»

Εἰς τὴν Λῆμμον «στὸ τρισκέλι, πὸν ἀκουμπάει ὁ παπᾶς τὸ Βαγγέλιο, δένανε ἕνα σπάγγο κ' ἐκεῖ κρεμνοῦσαν τὰ τσεμπέρια τῶν παιδιῶν, γιὰ νὰ ἔχουν τὴ φύλαξη. Στὰ δώδεκα Βαγγέλια φέρουν μπουκάλια γεμᾶτα νερό, τὰ βάζουν στὸ Βαγγέλιο ποκάτ' κι ἅμα τελειώσουν, τὰ παίρν' ὁ παπᾶς μέσα στὸ ἱερό, ποκάτ' ἀπ' τὴν Ἁγία Τράπεζα, καὶ τὰ παίρνουν μόνη τὴ Λαμπρή, στὴν Ἀγάπ'. Ἄμα εἶναι κανεὶς ἄρρωστος, θὰ πλυνθῆ μ' αὐτὸ τὸ νερὸ καὶ τὸν σαραντίζουν, δηλ. τὸν ραντίζουν 40 φορές μ' ἕνα κλωνὶ βασιλικό. Καὶ ζῶο ἅμα ἔχ' ἄρρωστο, κι αὐτὸ τὸ σαραντίζ'». Ὁμοίως «νερὸν τῶν δεκατεσσάρων Εὐαγγελίων» θεραπεύει τὴν ἡμικρανίαν (ἐν Κύπρῳ). Εἰς τὴν Σιγὴν τῆς Βιθυνίας «στὸ πρῶτο Εὐαγγέλιο, τὸ μεγάλο, τὰ παιδιά ἔγραφαν «πιστεύοι», ὅσους ἐπρόφταιναν νὰ γράψουν. Γύριζαν κατόπιν στὴν ἐκκλησία μέσα, τὴν ὥρα πὸν ἄρχιζεν ἡ ἐκκλησία ν' ἀπελάη, καὶ φώναζαν: «πιστεύοι, πιστεύοι»! Οἱ γριές τοὺς ἀγόραζαν, τοὺς ἔκαναν χαμαγλὶ (φυλαχτὸ) καὶ τὸ φοροῦσαν στοὺς ἀρρώστους». Εἰς τὰ Κούρεντα τὰ κορίτσια εἰς τὴν ἐκκλησίαν «γνέθουν νήματα διαφόρων χρωμάτων, τὰ ὅποια θὰ προσδεθοῦν εἰς τοὺς κωδωνίσκους τῶν ζώων, γιὰ νὰ προκόψουν τὰ κόκκινα τὰ κρατοῦν κι ἂν τὰ πρόβατα ἀρρωστήσουν ἀπὸ παρμάρα, τοὺς τρουποῦν τ' αὐτιά καὶ περνοῦν τὸ κόκκινο νῆμα, γιὰ νὰ γιατρευτοῦν».

12. Τὰ κεριά τῶν δώδεκα Εὐαγγελίων.

Θαυμασταὶ ιδιότητες, ἀποδιδόμεναι εἰς αὐτά. Π.χ. εἰς τὴν Σπάρτην «τὸ κερὶ αὐτὸ πὸν μένει ἄκαντο, τὸ φυλάγουμε γιὰ φυλαχτὸ κι ὅταν μπουμπουνίζη τὸ χειμῶνα καὶ βρέχη δυνατὰ καὶ κἀνὴ κατακλυσμὸ, ἀνάβομε τὸ κερὶ καὶ δὲν πέφτει ἀστροπελέκι». Εἰς τὴν Ἀγιάσον Λέσβου «στὰ 12 Εὐαγγέλια παίρνανε οἱ γυναῖκες κερὶ, κ' ἕνα ἕνα Εὐαγγέλιο πὸν τελείωνε, κἀνανε ἀπὸ τὸ κερὶ μ' ἕνα κομματέλλι ἕνα σταυρό. Μαζεύανε 12 σταυρέλλια καὶ τὰ πηγαίνανε στὸ σπίτι νὰ τὰ κολλήσ' νε παντοῦ στ' ἀντιγώνια τοῦ σπιτιοῦ, γιὰ νὰ ψοφήσ' νε οἱ ψύλλοι, οἱ κοριοὶ» κτλ.

13. Διανυκτέρευσις γυναικῶν καὶ παρθένων ἐν τῷ ναῷ. (Τὸ φύλαγμα τοῦ Χριστοῦ). Τὰ Πάθη τοῦ Χριστοῦ, τὸ Μοιρολόγι τῆς Παναγίας κτλ.

14. Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Π.χ. εἰς τὸ Γύθειον «τὴν Μεγ. Πέμπτην ἀνοιγαν τὴν κασσέλλα διὰ τὸν ποντικόν, ὅπως ἐξαλειφθῆ. Δὲν ἐσκούπιζαν, διὰ νὰ μὴ ἐμφανισθοῦν οἱ μύρμηκες». Εἰς τὸ Λοζέτσι Ἡπείρου «τὴ Μεγ. Πέμπτη πρῶτ' - πρῶτ' θὰ πλύνουν τὰ χοντροσκούτια τὸ ἔχουν σὲ καλό, τ' ἀγιάζουν, δὲν τὰ τρώει ὁ σκῶρος». Τοῦναντίον εἰς τὴν Θράκην «ἡ Κόκκινη Πέμπτη καὶ αἱ δύο μετ' αὐτὴν Πέμπται θεωροῦνται δρίματα καὶ δὲν πλύνουν ροῦχα, οὔτε ἀπλώνουν ροῦχα, διότι καταστρέφονται τὰ σπαρτὰ καὶ τ' ἀμπέλια». Εἰς τὸ Γιανιτσαροχώρι Κυθωνιῶν «οἱ πιὸ θρησκοὶ ἔτρωγαν μιὰ φορὰ τὴν ἡμέρα, μόνο τὸ μεσημέρι, γιὰτὶ μιὰ φορὰ ἔγινεν ὁ Μυστικὸς Δεῖπνος».

15. Ἀποστολή δώρων εἰς ἀνάδοχον, πενθερὸν κλ.

Εἰς τὴν Καστορίαν στέλνουν τὶς πασχαλιές : δύο κομμάτια ἀραιοῦ, δύο παρμάκια (=τσουρέκια), αὐτὰ 12 ἢ 24, πάντως ζυγὸς ἀριθμὸς, ζάχαρη ζυγὸς ὀκτάδες κλ.

5. Μεγάλη Παρασκευή.

1. Ὄνομα: π.χ. Καπινοπαρασκευὴ ἐν Ὀλυμπίᾳ, διότι «τότε αἱ γυναῖκες πίνουν καπνιά».

2. Ἀγερμὸς παιδίων. Τί κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας καὶ τί τραγουδοῦν; Τί δῶρα λαμβάνουν; Π.χ. εἰς τὴν Κορώνην «τὴ Μεγ. Παρασκευὴ τὸ πρωῖ γυρνᾶνε τὰ παιδιὰ ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι καὶ λένε τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Κρατᾶνε ἓνα σταυρὸ στὸ χέρι καὶ τὰ φιλεύουν μὲ κουλλούρια ἢ αὐτὰ κόκκινα ἢ λεφτά». Εἰς τὸ Καστανόφυτον Καστορίας «τὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ παίρνουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τὸ χελιδόνι (ξύλι-νον ὁμοίωμα περιστερᾶς), ποὺ τὸ κρατοῦν μ' ἓνα ξύλο ψηλὰ καὶ τὸ στολίζουν μὲ ἄνθη καὶ τὸ περιφέρουν στὰ σπίτια καὶ μαζεύουν δῶρα, αὐτὰ κόκκινα ἢ χρήματα». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

3. Περιοδεία ἀνὰ τὰ ἐξωκκλήσια. Εἶναι ὠρισμένος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκκλησιῶν ποὺ θὰ ἐπισκεφθοῦν; Π.χ. εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου «τὴ Μεγ. Παρασκευὴ συνηθίζουν καὶ σηκώνονται πρωῖ, χαράματα, καὶ γυρίζουν στὰ ἐξωκκλήσια. Πρέπει νὰ ἐπισκεφθοῦν 9 ἢ 13 ἐξωκκλήσια. Παίρνουν κι ἀνάβουν κεριά καὶ θυμιάμα».

Ἐπίσκεψις εἰς τὸ νεκροταφεῖον. Ἀνάθεσις στεφάνων, θυμιάματα κλπ.

4. Ἡ λιτανεία τοῦ Ἐσταυρωμένου. Π.χ. εἰς τὴν Ζάκυνθον τὴν μεσημβρίαν τῆς Μ. Παρασκευῆς περιφέρουν ἐν πομπῇ τὸν Ἐσταυρωμένον ἀνὰ τὴν πόλιν. Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο καὶ μὲ ποίαν πομπήν; Παραδόσεις περὶ τοῦ Ξύλου τοῦ Σταυροῦ.

5. Στολισμὸς καὶ προσκύνησις τοῦ Ἐπιταφίου. Ὁ θρηῆνος τῆς Μεγ. Παρασκευῆς. Αἱ μυροφόροι.

Π.χ. εἰς τὴν Κορώνην «τὸν Ἐπιτάφιο τότε στολίζοννε τὰ κορίτσα μὲ ἄνθη ποὺ τὰ στέλνουν ἀπὸ τὰ σπίτια. Μπουρλιάζουν λεῖμονόφυλλα καὶ λεῖμονάνθια καὶ τὰ κρεμᾶνε γύρω-γύρω στὸν Ἐπιτάφιο· κάνουν καὶ σταυροὺς μὲ ἄνθια καὶ τὰ βάνουν πάνω ἀπ' τὸ Χριστό. Δίπλα ἀπ' τὸν Ἐπιτάφιο, σὶς τέσσερες ἄγκωνες στέκονται τέσσερες μυροφόρες μὲ κάνιστρα γεμᾶτα λεῖμονόφυλλα καὶ τριαντάφυλλα μαδημένα καὶ ρεντᾶνε τοὺς ἀνθρώπους ποὺ πᾶνε νὰ προσκυνήσουν. Τὸ βράδυ θὰ ψάλλουν πρῶτα οἱ μυροφόρες, ὕστερα οἱ ἄντρες καὶ τελευταῖα τὰ παιδιὰ». Εἰς τὴν Κίον τὰ κορίτσια τὴν ὥραν ποὺ στολίζαν τὸν Ἐπιτάφιο ἔψαλλαν τὸ μοιρολόγι τῆς

Παναγίας.—Τὸ πέρασμα κάτω ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιον κατὰ ποίους τρόπους γίνεται καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν; Π.χ. εἰς τὰς Μέτρας «για νὰ τοὺς πιάσ' ἢ χάρ'».

6. Ἡ ἀκολουθία καὶ ἡ περιφορὰ τοῦ Ἐπιταφίου.

Ποίαν ὥραν γίνεται; Πρόσκλησις ἀπὸ τὸν «κράχτη» ἢ τοὺς «σημαντηρᾶδες». Πῶς καταρτίζεται ἡ πομπὴ τοῦ Ἐπιταφίου; Περνᾷ καὶ ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖον; Ποῖαι συνήθειαι ἐπικρατοῦν κατὰ τὴν περιφορὰν; (Δίοδος κάτωθεν τοῦ Ἐπιταφίου, πυραὶ, θυμιάματα, πινάκια μὲ χλόην κριθῆς, καῦσις ὁμοιώματος τοῦ Ἰούδα κλπ.). Τί γίνεται, ἂν τύχη νὰ συναντηθοῦν οἱ Ἐπιτάφιοι δύο ἐνοριῶν;

Π. χ. Εἰς τὴν Λατσίδα Ἄν. Κρήτης «πολὺ νύχτα τὸ Μ. Σάββατο τὸ πρωὶ οἱ σημαντηρᾶδες παίρνουν τὰ σημαντήρια ντως καὶ γυρίζουνε τὸ χωριὸ ἀπὸ πόρτα, χτυποῦν τὰ σημαντήρια καὶ ξυπνοῦν τοὺς ἀνθρώπους νὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησία... Αφοῦ ψάλουν ὅλη τὴν ἀκολουθία, κατόπιν σηκώνουν τέσσερεις ἄνθρωποι τὸν Ἐπιτάφιο. Πηγαίνουν μπροστὰ οἱ σημαντηρᾶδες καὶ παίζουν τὰ σημαντήρια. Πίσω ἀκολουθοῦν τὰ ἐξαπτέρυγα καὶ ὁ Σταυρός, κατόπιν ὁ Ἐπιτάφιος καὶ κατόπιν ὅλος ὁ κόσμος καὶ γυρίζουν ὅλο τὸ χωριό. Σταματοῦν σὲ κάθε ἐκκλησία, χαλασμένη καὶ γερή, καὶ ψάλλουν παρακλήσεις. Τελευταῖα πᾶνε στὸ νεκροταφεῖο καὶ περνᾷ ὁ Ἐπιτάφιος πάνω ἀπὸ τοὺς τάφους. Γυρίζοντας στὴν ἐκκλησία αὐτοὶ ποὺ κρατοῦν τὸν Ἐπιτάφιο τὸν σηκώνουν ψηλὰ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας καὶ περνοῦν ὅλοι ἀπὸ κάτω». Εἰς τοῦ Μελιγαλᾶ «τῆ Μεγ. Παρασκευῆ τὸ βράδυ ἀνάβουν φουνταρίες. Κάθε νοικοκυρὰ, ὅταν σημαίνει ἢ καμπάνα γιὰ τὸν Ἐπιτάφιο, θὰ ρίξη μπρὸς στὴν πόρτα τῆς δυὸ τρία μάτσα λοῦρες (κληματόβεργες) καὶ θὰ τοὺς βάλῃ φωτιά. Ὡστε νὰ βγῆ ὁ Ἐπιτάφιος, οἱ λοῦρες θὰ ἔχουν γίνει θράκα. Τὴν ὥρα ποὺ περνάει ὁ Ἐπιτάφιος ἀπὸ τὸ δρόμο βγαίνει κάθε νοικοκυρὰ καὶ ρίχνει ἐπάνω στὴ θράκα μὰ χούφτα μοσχολίβανο καὶ μοσχοβολάει ὁ τόπος καὶ στέκεται καὶ ὁ παπᾶς καὶ κάνει παραστάσιμο». Εἰς τὴν Κίον «ὅσην ὥρα γυρίζουν τὸν Ἐπιτάφιο, οἱ πόρτες μένουν ἀνοιχτές, γιὰ νὰ μπῆ ἢ θεία χάρη μέσα». Εἰς τὰς Μέτρας (Θράκ.), «περιφέροντες τὸν νεκρὸν τοῦ Χριστοῦ ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ χωρίου σταματοῦν εἰς ἓνα παρεκκλήσι, ὅπου ἔχουν στοιβαγμένα τὰ καψίδια καὶ τὸν Ἰούδαν ἐστημένον ἐπ' αὐτῶν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὸ σχετικὸν εὐαγγέλιον, ἀνάπτουν τὴν πυρὰν καὶ καίουν τὸν Ὀβριό. Ἀπὸ τὴν στάκην ἐκείνην λαμβάνουν μίαν φούκταν, διὰ νὰ τὴν ρίψουν τὴν ἐπομένην εἰς τὰ μνήματα ἢ διὰ μαγικὴν χρῆσιν».

7. Τὰ κεριά καὶ τὰ λουλούδια τοῦ Ἐπιταφίου. (Τὰ χριστολούλουδα) (Κυδωνία), τὰ σταυρολούλουδα (Σπάρτη). Διανομὴ αὐτῶν καὶ χρῆσις.

Π. χ. εἰς τὴν Σπάρτην «ἅμα γυρίσουνε τὸν Ἐπιτάφιο, τὸν ξεστολίζει ὁ καντηλανάφτης, παίρνει καὶ τὰ κεριά καὶ τὰ φυλάει. Τὴν ἄλλη μέρα τὰ βάζει ὁ παπᾶς

σ' ἓνα δίσκο μὲ τὰ σταυρολούλουδα, γυρίζει σ' ὅλη τὴν ἐκκλησία καὶ τὰ μοιράζει σὺν γυναικες. Τὰ φυλᾶνε σὰ φυλαχτὸ καὶ σὰν ἀρρωστήση κανένα παιδάκι, βάνουνε στὰ κάρβουνα λίγο νερὸ καὶ μερικὰ σταυρολούλουδα καὶ τὸ λιβανίζουν». Εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου «τὰ λουλούδια ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο τὰ παίρναμε καὶ τὰ καπνίζομασταν. Εἶναι πιὸ καλύτερα νὰ τὸ κλέψῃς. Εἶναι καδεμλίδ'κο». Εἰς τὴν Πάρον «τὰ κερὰ τοῦ Ἐπιταφίου τὰ φυλᾶνε καί, ὅποτε εἶναι κακοκαιρία, φουρτούνα, βρέχει καὶ ἀστράφτει, τ' ἀνάβουν, γιὰ νὰ περάσῃ ἡ κακοκαιρία...»

8. Χῶμα ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιον ὡς ἀποτρεπτικὸν κατὰ τῶν ζωῶν. Πράξεις ἀποτρεπτικά. Εἰς τὴν Κίον, «τὴ Μ. Παρασκευῇ πὺν γυρίζουν τὸν Ἐπιτάφιο, σταματοῦν στὰ τριδρόμια καὶ μνημονεύουν. Οἱ ἄνθρωποι πηγαίνουν πρωτύτερα καὶ βάζουν χῶμα στὸ μέρος πὺν ξέρον, πὺν θὰ σταματήσῃ ὁ Ἐπιτάφιος. Ἄμα τελειώσῃ ἡ ἐκκλησία, πηγαίνουν καὶ παίρνουν ἀπ' ἐκεῖνο τὸ χῶμα καὶ τὸ σκορποῦν στὸ σπῖτι καὶ χάνονται οἱ κοριοί». Εἰς τὸ Κατσιδόνι Κρήτης, «τὴν ὥρα πὺν λέει ὁ παπᾶς στὴν ἐκκλησία «ἐν καλάμῳ» κάνουνε σταυροὺς ἀπὸ καλάμι, γιὰ νὰ διώξουνε τοὺς ποντικούς ἀπὸ τὰ κουκιά».

9. Τὸ προζύμι τῆς Μ. Παρασκευῆς.

Εἰς τὴν Ἄν. Κρήτην «τὴν ὥρα πὺν λέει ὁ παπᾶς τὸ πρῶτο Εὐαγγέλιον τῆς Μ. Παρασκευῆς, ἡ παπαδιά βαστᾶ λίγο ἀλεῦρι καὶ νερὸ καὶ κάνει προζύμι μὲ τὶς εὐχὰς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸ προζύμι ἀνεβαίνει».

10. Ἀνάθεσις στεφάνου, ἀνθέων ἢ κλάδου ἐλαίας εἰς τὸ εἰκονοστάσιον τῆς οἰκίας.

Π. χ. εἰς τὰ χωριά τῆς Πυλίας «ὅταν ἀπορραβδίσουμε τὶς ἐλιές, θὰ κόψουμε ἓνα κλαράκι, τὸν αἰτό, καὶ θὰ τὸν φέρουμε νὰ τὸν κρεμάσουμε στὰ εἰκονίσματα. Ὅλα αὐτὰ τὴ Μεγ. Παρασκευῇ τὰ καῖμε καὶ βάνουμε καινούργια. Κρεμᾶμε κ' ἓνα στεφάνι μὲ λουλούδια κ' ἓνα ματσάκι κορφοξυλάνθη, πὺν θὰ τὰ κόψουμε τὴν Πρωτομαγιά ἢ τῆς Ἀναλήψεως. Ὅλα αὐτὰ εἶναι καλὰ γιὰ τὸ ματόπονο».

11. Φαγητὰ καὶ ποτὰ τῆς Μεγ. Παρασκευῆς. Νηστεῖαι. Εἰς τὴν Κρήτην τὴ Μεγ. Παρασκευῇ τρῶνε νερόβραστα φαγητὰ μὲ ξίδι, τρῶνε χοχλιοὺς βραστούς, πὺν μοιάζει τὸ ζουμί των μὲ χολή. Εἰς τὴν Κορώνην τὴ Μεγ. Παρασκευῇ οὔτε φωτιά ἀνάβουνε οὔτε μαγερεύουνε οὔτε βάνουνε μπουκιά στὸ στόμα τους. Καμπόσοι βάνουνε σ' ἓνα ποτήρι ξίδι καὶ ρίχνουνε μέσα καὶ λίγη ἀράχνη καὶ πίνουνε τρεῖς γουλιές, γιὰ τὴν ἔτσι ποτίσανε καὶ τὸ Χριστό.

12. Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονία. Π. χ. τὴ Μεγ. Παρασκευῇ ἄλλοτε εἰς τὰς Ἀθήνας «μάστορης-ξεμάστορης καρφὶ δὲν ἐκάρφωνε». Ὅμοίως εἰς τὴν Κίον «δὲν κάρφωναν καθόλου καρφί».

6. Μέγα Σάββατον.

1. Ὁ μέγας ἔσπερινός, ἦτοι ἀκολουθία τῆς πρώτης Ἀναστάσεως τελουμένη τὴν πρωίαν τοῦ Μεγ. Σαββάτου. Τὰ ἐθιζόμενα, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνῇ τὸ «Ἀνάστα ὁ Θεός!»: διασκόρπισις δαφνοφύλλων, πυραί, κωδωνοκρουσῖαι καὶ κρότοι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κτλ. Θραῦσις πηλίνων ἀγγείων εἰς τὰς ὁδοὺς κλ.

Π. χ. εἰς τὴν Σινώπην «τὸ Μεγ. Σάββατον τὸ πρωῖ, πρὶν ἀρχίσῃ ὁ Μέγας Ἐσπερινός, στολίζουσι τὴν ἐκκλησίαν μὲ κλαδιὰ δάφνης γύρω-γύρω καὶ γεμίζουσι καὶ ἓνα πανέρι δαφνόφυλλα. Ὅταν πῆ ὁ παπᾶς: «Ἀνάστα ὁ Θεός κρῖναι τὴν γῆν», παίρνει τὰ δαφνόφυλλα καὶ τὰ σκορπᾷ σ' ὅλη τὴν ἐκκλησίαν. Οἱ γυναῖκες προσπαθοῦν νὰ πιάσουν στὸν ἀέρα ἀπ' αὐτὰ τὰ φύλλα, γιὰ νὰ τὰ καίγουν στὸ βάσκαμα καπνίζοντας τὸ βασκαμένο (40 Ἐκκλησίαι) ἢ τὰ ρίχνουν στὰ χοντροκὰ καὶ ἄλλα ροῦχα καὶ δὲν τὰ πιάνει ὁ κόπιτσας (σκῶρος) ἢ τὰ ἔχουν γιὰ τὸ ποντίκι (Κορώνη). Εἰς τὴν Μάδυτον «ἀνάπτεται ὁ ἀρφανός ἐν τῷ προαυλίῳ τοῦ ναοῦ ἀπὸ κληματίδας καὶ κορμούς δένδρων, ἠχοῦσιν οἱ κώδωνες καὶ τὰ σήμαντρα καὶ ἄρχονται οἱ πυροβολισμοί». (Πρβλ. ἐγένεν Ἀνάστα ὁ Θεός!) Εἰς τὴν Κορώνην «ὅσοι δὲν ἔχουν ὅπλα σπάζουσι ἓνα τσουκάλι, ἓνα ἀγγεῖο τὴν ὥρα ποὺ πετάει ὁ παπᾶς στὴν ἐκκλησίαν τὶς δάφνες καὶ βαροῦνε οἱ καμπάνες». Εἰς τὴν Ζάκυνθον, «ρίπτουσι ἀπ' τὰ παράθυρα ὅ,τι ἀγγεῖον ἀχρηστον πρὸς χαρὰν τοῦ Χριστοῦ καὶ πομπὴ τῶν Ὁβραίων ἐνῶ δαγκάνουσι καὶ κλειδὶ λέγοντες «Σιδερένιο τὸ κεφάλι μου, κοφίτι τῶν Ὁβραίων», ἔπειτα δὲ τρίβουσι τοὺς ὀφθαλμούς με τὸν ἀμνόν, δηλαδὴ με τὰ πέταλα ἀπὸ τριαντάφυλλα καὶ νεραντζάνθια, ποὺ παίρνουσι τὴν Μεγ. Παρασκευὴν ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιον. Ἄλλοτε ὑπὸ σωρούς δάφνης ἔθετον σουσουράγιας (σεισοπυγίδας) καὶ καθ' ἣν στιγμὴν ὁ ἱερεὺς ἐξεφώνει «Ἀνάστα ὁ Θεός» ἐλάκτιζον τοὺς σωρούς καὶ τὰ πτηνὰ ἀφίπταντο» (Λαογρ. Α 376).

2. Παρασκευὴ νέας ζύμης με τὰ ἄνθη τοῦ Ἐπιταφίου.

Π. χ. εἰς τὸ Λασηθί «τὸ Μεγ. Σάββατο, ὄντι θ' ἀπολειτρονήσῃ ὁ παπᾶς, παίρνουσι τὰ μυρωδικὰ κάτω ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τὸν Ἐπιτάφιο καὶ κάνουσι προζύμι ἢ βράζουσι τὰ μυρωδικὰ με νερὸ καὶ ζυμώνουσι τὸ προζύμι ἢ τὸ ζυμώνουσι με ζεστὸ νερὸ καὶ κατόπιν τὸ σκεπάζουσι με μυρωδικὰ καὶ ἀνεβαίνει. Ἔτσι καινουργιώνουσι τὸ προζύμι».

3. Ζύμωμα. Οἱ κουλλοῦρες τῆς Λαμπρῆς. Ὄνομα αὐτῶν, σχῆμα, χρῆσις. Πασχαλινὲς πίττες κλπ. Π. χ. εἰς τὰς Κυδωνίας «ἔκαναν καὶ μιὰ μεγάλη κουλλούρα με σταυρὸ στὴ μέση καὶ με πέντε κόκκινα ἀυγά καὶ τὴν κρεμοῦσαν στὰ κονίσματα, ἀφοῦ τὴν κάνανε παξιμάδι, τὴν ἄφηναν ὡς τὴν Πρωτομαγιά (μαγιοκουλ-

λούρα) και τότε την βουτούσαν σὲ γλυκὸ κρασί και τὴν τρώγανε». Εἰς τὸ Λοζέτσι Ἡπείρου φκιάνουν ψωμιὰ και πίττες, μιὰ τυρόπιττα, μιὰ γαλατόπιττα και μιὰ λαχανόπιττα».

4. Σφαγὴ ἀμνῶν. Ἐκλογή τοῦ λαμπριώτη ἢ πασκάτη ἀμνοῦ (γένος, χρῶμα κλπ.). Σταύρωμα τῶν θυρῶν, ὡς και τῶν παρεῖων τῶν παιδίων, μὲ τὸ αἷμα τῶν ἀμνῶν. Π. χ. εἰς τὴν Ρόδον «για πασκάτη οἱ μαντρατόρισσες ἐκλέγουν τὸ καλύτερο ρίφι ἢ ἀρνὶ τῆς μάντρας, πού τὸ ἔχουν κλεισμένο μέσα στὸ ριφῶμα ἢ μέσα σ' ἓνα κοφίνι ἀπὸ τὴν ὥρα πού θὰ γεννηθῆ και τὸ βγάλουν μόνον, ὅταν θέλῃ νὰ βυζάσῃ τὴ μάννα του».

5. Δῶρα πασχαλινά: πρὸς μνηστήν, πρὸς πενθεράν ἢ μητέρα, πρὸς ἀναδεκτοὺς κλπ. Π. χ. εἰς τὴν Κορώνην «ὄγοια ἔχει πεθερὰ ἢ μάννα θὰ τῆς στείλῃ τὴν κουτσούνα της (τσουρέκι), τὸ κερί της, αὐγὰ κόκκινα, κουλλούρια και ἓνα τάλληρο ἢ ἓνα τσεμπέρι ἢ μιὰ ποδιά».

6. Ἐπίσκεψις νεκροταφείων, προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. Π. χ. Εἰς τὰς Μέτρας (Θράκ.), «ὁ ἱερεὺς τρισαγίζει ἐπὶ τῶν μνημάτων, αἱ δὲ γυναῖκες μοιράζον εἰς τὰ παιδιὰ αὐγὰ, μουστολαμπάδες, καρύδια και λαδερὰ κουλικάκια. Φέρν'νε και μιὰ φούχτα ἀπ' τὴ στάχτ' τ' Ὀβριοῦ, πού πήρανε ἐψές, και τνε ρήχν'νε ἀπάν' στὸ μνήμα». Εἰς τὴν Κορώνην «τὸ Μεγ. Σάββατο, ὅποιος ἔχει πεθαμένο, βράζει σιτάρι και μεράζει ἓνα γῦρο μιὰ χούφτα σιτάρι μὲ μιὰ φέτα ψωμί. Εἶναι καλὸ και νὰ μεράζῃ κανεὶς ὅ,τι μπορεῖ σὲ φτωχοὺς».

7. Προλήψεις και δεισιδαιμονίαι: «Καλὸ εἶναι νὰ πεθάνῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ Μέγα Σάββατο, γιατί πεθαίνει μαζί μὲ τὸ Χριστὸ» (Κυδωνίαι). «Τὸ βράδυ, λίγο πρὶν ἀναστήσουνε, τρέχανε οἱ νοικοκυράδες και σηκῶνανε τὶς κλωσσες ἀπ' τ' αὐγὰ τους, για νὰ μὴ δουλεύουν κι αὐτὲς κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς Ἀναστάσεως ἔπειτα, ἅμα τελείωνε ἡ λειτουργία, τὶς ξαναβάζανε πάλι νὰ κλωσσήσουνε».

7. Κυριακὴ τοῦ Πάσχα.

(α) Γενικά.

1. Λέξεις και φράσεις σχετικαὶ μὲ τὴν ἑορτὴν και μὲ τὰ ἐθιζόμενα κατ' αὐτήν: Πασκαλιά, Λαμπρὴ, Λαμπροφόρα πασκάτης ἢ λαμπριάτης (ἀμνός) λαμπρεύω Καλολόγος (ἐκάναμε Καλολόγο = ἀνεστήσαμεν, Καλάβρουτα), Ἀγάπη, Ἀποκερασιά, Διπλανάσταση κτλ.

2. Ἑορτάσιμος στολισμὸς τῆς ἐκκλησίας, σκορπιζομένων κλώνων δεινδρολίβανου. Διατὶ τὸ δεινδρολίβανον θεωρεῖται ἁγιασμένον φυτόν;

(ποῖαι αἱ θαυμασταί του ιδιότητες;), ἢ δὲ δάφνη προδότρα καὶ κατηραμένη; Αἱ σχετικαὶ παραδόσεις.

3. Αἱ λαμπάδες τῆς Λαμπρῆς. Χρῶμα, ποικιλτικὴ καὶ στολισμὸς (ἄνθη, κορδέλλες κλπ.). Προσφορὰ ὑπὸ ἀναδόχων, μνηστήρων κλπ. Αἱ παιδικαὶ λαμπάδες κλπ.

(β) *Ἡ Ἀνάστασις.*

1. Πότε τελεῖται; Προσέλευσις εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Γίνεται ἰδιαίτερα πρόσκλησις ὑπὸ τοῦ κανδηλανάπτου (*κράχτη*); Προσέρχονται εἰς τὴν τελετὴν καὶ αἱ χῆραι καὶ οἱ πενθοῦντες, τὰ ἀνύπανδρα κορίτσια;

Πότε σβήνονται ὅλα τὰ φῶτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν; Σβήνεται καὶ ἡ φωτιὰ εἰς ὅλα τὰ σπίτια καὶ διατί;

2. Τὰ γινόμενα, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνῇ τὸ «δεῦτε λάβετε φῶς». Π.χ. εἰς τὰ Καλάβρυτα «τὰς λαμπάδας τοῦ ναοῦ ἀνάπτουν κατ' οἰκογενείας ἠνωμένας ψάλλοντες τὸ Δεῦτε λάβετε φῶς». Εἰς τὸ Ραψομάτι Ἀρκαδίας «πρώτη παίρνει φῶς μιὰ νιόνυφη καὶ φιλεῖ τὸ χέρι τοῦ παπᾶ καὶ τοῦ δίνει καὶ τσιμπιλχανὲ» (χρήματα). Ποία ἡ συνήθεια ἄλλοῦ; Εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ κορίτσια ἀνάβουν τὴν λαμπάδα των ἀπὸ λαμπάδα ἀνδρός, γιὰ νὰ παντρευτοῦν.

3. Τὰ γινόμενα, ὅταν ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκων τὸ Εὐαγγέλιον εἶπη: «καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας». Π.χ. εἰς τὴν Χίον «ὄλοι χτυποῦν τὰ στασίδια καὶ γίνεται ἓνα νταβατοῦρι, ἓναν κακό!...» Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται τοῦτο;

4. Τὰ γινόμενα, ὅταν ψάλλεται τὸ Χριστὸς Ἀνέστη: κωδωνοκρουσαί, πυροβολισμοί, κρότοι (*χαλκούνια, καρυδάκια, σαῖτες* (Λακ. Μεσσην.), *ἀνοιγάρια* (Πόντος). Περιγραφή. Ἀσπασμὸς ἐκκλησιαζομένων, τσούγκρισμα κόκκινων αὐγῶν κλπ.

Π.χ. εἰς τὴν Χίον «ἄμ' ἀκούσουν τὸ Χριστὸς Ἀνέστη τρανοῦν μέσ' στὴν ἐκκλησιὰ τσουκαριστὰ (=πολύκροτα) καὶ γεμίζει πιά ἢ ἐκκλησιὰ μπαροῦτι». Εἰς τὴν Κορώνην «τὰ παιδιὰ πετοῦν τοῦ παπᾶ καρυδάκια, τρακατροῦκες, ρουτσέτες στὸ κεφάλι καὶ κάθε λογῆς μπαροῦτες. Ἄλλοτε ἔβλεπε τὴ μαύρη του τὴ συφορὰ ὁ παπᾶς στὴν Ἀνάσταση».

Ἄλλαι σύγχρονοι πράξεις: θραῦσις πηλίνων ἀγγείων εἰς τὰς ὁδοὺς «γιὰ τὴ χάρη τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν πομπὴ τῶν Ὀβραίων» (Ζάκυνθος), καῦσις δαφνοφύλλων, νίψις προσώπου καὶ χειρῶν, δάγκωμα σιδηροῦ ἀντικειμένου κττ. Π.χ. εἰς τὴν Κέρκυραν τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα γεμίζουν εἰς τὴν ἀγορὰν ἓνα κάδο μὲ νερὸ καὶ τὸν στολίζουν μὲ πρασινάδες καὶ λουλούδια. Ὅποιος περάσῃ ἀπὸ κεῖ πρέπει νὰ ρίξῃ στὴ μαστέλλα ἓνα νόμισμα. Καὶ μόλις σημάνουν οἱ καμπάνες τῆς Ἀνα-

στάσεως, ὅσοι βρεθοῦν κατὰ τύχην ἐκεῖ κοντά, παίρνουν νερὸ ἀπὸ τὸν κάδο καὶ πλένουν τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια τους, γιὰ νὰ καθαριστοῦν ἀπὸ κάθε ρύπο καὶ ἁμαρτία. Συγχρόνως οἱ γυναῖκες δαγκώνουν, στὸ σπῖτι τους, ὅποιο σιδερένιο ἀντικείμενο βροῦν πρόχειρο, (ἓνα κλειδὶ στὴ Ζάκυνθο, λέγοντας «Σιδερένιο τὸ κεφάλι μου!») Εἰς τὴν Σινώπην, «ὅταν πῆ ὁ παπᾶς τὸ Χριστὸς Ἄνέστη, τότε θὰ πάρη ὁ καθένας ἀπὸ κάτω ἓνα δαφνόφυλλο νὰ τὸ κάψη, γιὰτὶ ἡ δάφνη εἶναι καταραμένο δέντρο, γιὰτὶ ἀπ' τὴ δάφνη κρεμάστηκε ὁ Ἰούδας». Εἰς τὴν Φθιώτιδα «τὴ νύχτα πού γίνεται ἡ Ἀνάσταση, ἓνας Ἐπίτροπος τῆς Ἐκκλησίας παίρνει μιὰ σκλίδα (καλάμην βρίζας) ἁγιασμένη ἀπὸ τὸν ἁγιασμό τῶν Φώτων, ἀνεβαίνει στὸ καμπαναρειὸ ψηλὰ καὶ τὴν ἀνάβει. Ὁ τόπος γύρω πού θὰ ἰδῆ τὸ φῶς αὐτῆς τῆς σκλίδας δὲν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χαλάζι. Δὲν θὰ πέση σ' αὐτὸν χαλάζι». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

5. Περιφορὰ τῆς εἰκόνας τῆς Ἀναστάσεως περὶ τὸν ναόν, εἴσοδος εἰς αὐτὸν (κεκλεισμένων τῶν θυρῶν) καὶ ἀποδιοπόμψεις τοῦ διαβόλου, παρασιτανομένου ὑπὸ τοῦ νεωκόρου: «Ἄρατε πύλας!— Ποῖος εἶσαι;— Ἄρχων ἰσχυρός!» Λακτισμὸς τῆς θύρας καὶ εἰσόρμησις τοῦ ἱερέως μὲ τὴν λαμπάδα προτεταμένην.

6. Τὰ κόκκινα αὐγά. Καθαγιασμὸς αὐτῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. (Τὰ αὐγά τοῦ Καλοῦ λόγου (Σινώπη), τ' ἀνεστημένα αὐγά (Λέσβος, Κυδωνίαι, Σέριφος). Π. χ. εἰς τὴν Σινώπην τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα, τὸ πρωῖ, ἔβαζαν σ' ἓνα καλάθκι τόσα αὐγά, ὅσα ἄτομα εἶχεν ἡ οἰκογένεια, καὶ τὰ πήγαιναν στὴν Ἀνάσταση, γιὰ ν' ἀκούσουν τὸν Καλὸ Λόγο, τὸ Χριστὸς Ἄνέστη! Εἰς τὴν Δυτ. Μακεδονίαν τὰ παραθέτουν παραπλεύρως τῆς Ὁραίας Πύλης, κάτω ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὴν Σέριφον κάτω ἀπὸ τὸ προσκυνητάρι «γιὰ ν' ἀκούσουν τὸ Χριστὸς Ἄνέστη». Εἰς τὸ Γουρουνάκι Χασίων «ἅμα τελειώση ἡ λειτουργία καὶ διαβάση ὅλα τ' αὐγά ὁ παπᾶς, θὰ βγοῦνε οἱ κάτοικοι ἔξω καὶ θὰ πάη ἓνας-ἓνας νὰ σπᾶσουν τὸ αὐγὸ τους ἀπὸ τὸ ξύλινο σήμαντρο, πού εἶναι κρεμασμένο ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν».

7. Διανομὴ ὀπτουῦ ἄμνου ἢ αὐγῶν καὶ ἄρτου εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους, οἱ ὅποιοι τὰ φέρουν ὡς καθηγιασμένα εἰς τὸν οἶκον των καὶ ὅλοι μεταλαμβάνουν ἐξ αὐτῶν. (Τὸ «καταβόλι» ἐν Κερκύρα, Ἑστία 27, 334).

8. Τὸ Πάσχα τῶν ποιμένων (Σαρακατσαναίων, Βλάχων). Πῶς γίνεται εἰς τοὺς στανοτόπους; Περιγραφή.

9. Ἀναστάσιμος χαιρετισμὸς: Χριστὸς Ἄνέστη!— Ἀληθῶς ἢ ἀληθινῶς ἀνέστη! Τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης.

Π. χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «*παλαιότερα τῆ νύχτα στήν ᾽Ανάσταση καὶ στήν ᾽Αποκερασά (β' ᾽Ανάσταση) ἕνας ἕνας βγαίνανε ἀπὸ τὴν ἐκκλησὰ καὶ ἀνασπαζότανε τοὺς ἄλλους καὶ στεκότανε στήν ἀράδα, γιὰ νὰ τὸν ἀνασπαστοῦνε κι αὐτὸν ὅσοι θὰ βγαίνανε σιερνότερα.*» *Ἔτσι κάταν νιὰ ἀράδα ὡς τὴν ἄκρη. Δίναν τὰ χέρια, λέγαν Χριστὸς ᾽Ανέστη, φιλιόντανε καὶ ὅσοι ἦτανε μαλωμένοι καὶ θέλανε νὰ συχωρεθοῦνε, συχωριόντασε κιόλα.*» Εἰς τὰ Νένητα Χίου «*καθ' ἣν ὥραν ἐγένετο ὁ ἀσπασμὸς τῆς ᾽Αναστάσεως καὶ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐγένετο συγχρόνως συνασπασμὸς μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαζομένων, οἵτινες ἀντήλλασον καὶ τὰ στασίδια των εἰς σημεῖον ἐγκαρδίου ἀγάπης.*»

10. Ἐπίσκεψις νεκροταφείων. Προσφοραὶ εἰς νεκρούς. Τὸ μερικὸ τοῦ πεθαμένου.

Δοξασίαι περὶ ἐξόδου τῶν ψυχῶν ἐκ τοῦ ᾽Αδου ἀπὸ τοῦ Πάσχα μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς καὶ αἱ σχετικαὶ μὲ αὐτὰς συνήθειαι. Π. χ. εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας «*τῆ νύχτα τῆς Πασχαλιᾶς οἱ γυναῖκες πηγαίνουν στὰ λημόρια (=νεκροταφεῖον), καὶ θυμιάζουν, γιὰτὶ οἱ ἀποθαμένοι νοιῶννα καὶ ξυπνοῦνα πὲ τὸ Χριστὸ μαζίτσα.*» Εἰς Καστανιὰν Λακεδαίμονος «*πλεῖσται οἰκογένειαι μετὰ τὴν νυκτερινὴν ἀκολουθίαν τῆς ᾽Αναστάσεως, παραλαμβάνουσαι μεθ' ἑαυτῶν φὰ πασχαλινὰ, τυρὸν καὶ ἄρτον μεταβαίνουν εἰς τὸ κοιμητήριον καὶ ἀποθέτουσι ταῦτα ἑκάστη ἐπὶ τῶν τάφων τῶν ἰδίων αὐτῆς οἰκείων. Πτωχοὶ καὶ παιδιὰ συλλέγουσιν ὕστερον τὰ τρόφιμα ταῦτα.*» Εἰς τὴν Κορώνην «*ἂν τύχη μιὰ γυναῖκα νὰ εἶναι χήρα, τὸ πρῶτο πιάτο τὸ φαί, ποὺ θὰ τῆς βάνουνε τὰ παιδιὰ τῆς στὸ πιάτο τῆς, δὲν θὰ τὸ φάη, ἀλλὰ θὰ τὸ στείλῃ μαζὶ μὲ μιὰ ἀγκωνὴ ψωμί σὲ μιὰ γερόντισσα φτωχιά· αὐτὸ εἶναι τὸ μερικὸ τοῦ ἀντρός τῆς.*» Ποία ἢ συνήθεια ἄλλοῦ;

(γ) Ἡ ἐπιστροφή ἀπὸ τὴν ᾽Ανάστασιν καὶ τὰ ἐθιζόμενα κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὴν οἰκίαν καὶ μετ' αὐτήν.

1. Τὸ ἅγιο ἢ καινούργιο ἢ νιὸ φῶς. Σταύρωμα τῆς πόρτας μὲ τὸ κερί τῆς ᾽Αναστάσεως, σβήσιμο τῆς κανδήλας καὶ ἀναμμα αὐτῆς μὲ τὸ καινούργιο φῶς, βούλλωμα τῶν ζωντανῶν ἢ φόβισμα τῶν βοδιῶν καὶ τῶν ἀκάρπων δένδρων, ἐξορκισμὸς τῶν ψύλλων κλπ. Διὰ ποίους σκοποὺς γίνονται ταῦτα; Μερικὰ παραδείγματα:

Εἰς τὴν Κορώνην «*ἅμα γυρίζουνε σπιτί ἀπὸ τὴν ᾽Ανάσταση, θὰ κουβαλήσουν καὶ τ' Ἅγιο Φῶς μαζὶ τους. Θὰ κάνουν πρῶτα-πρῶτα ἕνα σταυρὸ στὰ κουφώματα τοῦ σπιτιοῦ, πόρτες καὶ παρεθύρια κ' ἔτσι σώζεται τ' Ἅγιο Φῶς ὅλο τὸ χρόνο στὸ σπιτί.*» Ὑστερα τὸ πᾶνε στὰ εἰκονίσματα, θὰ κάνουνε τὸ σταυρὸ τους, θὰ σβήσουνε τὸ καντήλι καὶ θὰ τ' ἀνάψουνε μὲ τὸ καινούργιο φῶς. Ὑστερα θὰ κατε-

βοῦνε κάτω νὰ βουλλώσουνε τὰ ζωντανά : γίδια, πρόβατα, τὰ βόδια, τὰ γαϊδούρια, ὅ,τι ἔχει κανεῖς· τὰ τσουρουφλᾶνε· πᾶνε καὶ στὶς κόττες». Εἰς τὰς Πάτρας κ. ἄ. σβήνοντας τὴ λαμπάδα τους ἀποκάτω ἀπ' τὸ εἰκονοστάσι λέγουν : «Ὁξω ψύλλοι καὶ κορέοι | νὰ μποῦμε μεῖς οἱ νοικοκυραῖοι !» Εἰς τὸ Καστανόφυτον Καστορίας «τὸ Πάσχα, μετὰ τὸ Χριστὸς Ἄνέστη, τὰ κορίτσια τοῦ χωριοῦ πᾶνε στὸ σπίτι μὲ τὰ κεριὰ ἀναμμένα καὶ μὲ αὐτὰ φοβίζουν τὰ βόδια, φέροντας ξαφνικὰ τὸ ἀναμμένο κερὶ σ' αὐτὰ καὶ φωνάζοντας ζούρ-ζούρ. Αὐτὸ τὸ κάμουν, γιὰ νὰ μὴ στρακαλοῦν τὰ βόδια τὸ καλοκαῖρι (δηλ. νὰ μὴν τὰ πειράζῃ ἢ μύγα)». Εἰς τὸ Καπλάνι Πυλίας «τὰ πρόβατα ἀνήμερα τὴ Λαμπρὴ στέλνουν ἕνα κορίτσι νὰ τὰ προγκίξῃ μὲ τὴν ποδιά του, ἂν θέλουνε νὰ γεννήσουνε θηλυκὰ ἀρνιά. Ἄν στείλουν σερνικό, γεννᾶνε σερνικά». Εἰς τὸ Λασῆθι τὴ νύχτα τῆς Λαμπρῆς «ἅμα ἔχουνε κιανένα ὄζο πὺ δὲ γεννᾶ, πᾶνε μὲ τὸ φῶς καὶ τοῦ κάνουνε τὸ Χριστὸς Ἄνέστη καὶ γαστρώνεται ὕστερα». Μὲ τὸ φῶς τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὴν Ὑδραν καῖνε λιγάκι καὶ τὰ δέντρα πὺ δὲν κάνουνε καρπὸ, τὰ καῖνε στὸν κόμπο τους.

Εἰς τὴν Κίον λέγουν ὅτι εἶναι πολὺ καλὸ νὰ διατηρηθῇ ἡ καντήλα, πὺ ἀνάβουν μὲ τὸ κερὶ τῆς Ἀναστάσεως, 40 μέρες, χωρὶς νὰ σβήσῃ. Γι' αὐτό, γιὰ νὰ μὴν τυχὸν καὶ σβήσῃ, ἔχουν κ' ἕνα κουτὶ σπύρτα μαζί τους στὴν ἐκκλησία τὴ νύχτα τῆς Ἀνάστασης καὶ παίρνουν κι αὐτὰ τὶς εὐχὲς (ἀνεστημένα σπύρτα) καὶ μ' αὐτὰ τὴν ἀνάβουν πάλι τὴν καντήλα (Κίος, Λέσβος, Ἀδραμύτιον).

2. Ἄλλαι χρήσεις τῶν κεριῶν τῆς Ἀναστάσεως. Π. χ. «Τὸ λαμπροκέρι εἶναι καλὸ, γιὰ νὰ σταυρώσῃ κανεῖς μὲ δαῦτο ὅποιον εἶναι βασκαμένος ἢ ἄρρωστος καὶ γιὰ ὅλα τὰ γήτια. Κ' οἱ καμνιαραῖοι τὸ πρῶτο καμίνι θὰ τ' ἀνάβουν μὲ τῆς Ἀνάστασης τὸ κερὶ» (Κορώνη). Εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν «τὸ κερὶ τῆς Ἀνάστασης τὸ κρύβουν κι ὄντα πέφτ' χαλάζ' τ' ἀνάφτουν νὰ σταθῇ. Εἰς τὴν Κίον «τὸ φυλάουν ἕνα χρόνον κι ἅμα κάμη τρικυμία, βροντὲς κι ἀστραπὲς, τὸ ἀνάβουν, θυμιάζουν κιόλας καὶ σταματᾶ ἡ τρικυμία».

3. Χαιρετισμὸς τῶν δένδρων ἢ φοβέρισμα τῶν ἀκάρπων.

Εἰς τὴν Λεμεσὸν «ἐπιστρέφοντες ἀπὸ τὸν Καλὸν Λόγον εἰς τὴν οἰκίαν των θεωροῦσιν ἱερὰν ὑποχρέωσιν ν' ἀπευθύνωσι τὸν χαιρετισμὸν τοῦ Χριστοῦ Ἄνέστη πρῶτον εἰς τὰ δένδρα τῆς οἰκίας ἢ τοῦ κήπου των καὶ ἔπειτα μεταξύ των, λέγοντες τρεῖς «Χριστὸς Ἄνέστη, δεντρά μου !» Εἰς τὸ Λασῆθι Κρήτης «ὅτινα μὴ κἀνῃ τὸ δέντρο καρπὸ, πᾶνε τὴ Λαμπρὴ καὶ τοῦ κάνουνε τὸ Χριστὸς Ἄνέστη. Τοῦ λένε τρεῖς φορὲς τὸ Χριστὸς Ἄνέστη καὶ κατόπιν τὸ πετρώνουνε τοῦ βάνουνε δηλ. μιὰ πέτρα στὴ ρίζα καὶ κἀνῃ καρπὸ». Εἰς τὴν Κάρπαθον «ὅταν ἡ καρυδιά δὲν κἀνῃ καρυδία, πηγαίνουν μετὰ τὸ Χριστὸς Ἄνέστη (στὴν α' Ἀνάσταση) καὶ κτυποῦν τὸν

κορμό της με τὸ *μαννάρι* (πέλεκυν) τρεῖς βολές καὶ λέγουν: «*Χριστὸς ᾿Ανέστη! κάνεις καρὰ καρύδια ἢ νὰ σὲ κόψω ;*» (Μιχ. Νουάρου Λαογρ. Σύμμ. Καρπ. Α 184).

4. Ἐξορκισμὸς τῶν ψύλλων καὶ τῶν κορέων. Π. χ. εἰς τὴν Δαμασκητιανὴν (Κοζάνης) «*μετὰ τὴν ᾿Ανάστασι πηγαίνει ἡ μητέρα στὸ σπίτι πρώτη καὶ μετὰ πηγαίνει ἓνα παιδὶ καὶ λέει: Τί θὰ φᾶμε; Κ' ἐκείνη: — Ὅ,τι ἔδωσεν ὁ Θεός. — Οἱ κόριτζες (κοριοὶ) τί θὰ φᾶν; ᾿Απάντησις: — Θὰ φαγωθοῦν ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη. Τὸ λὲν τρεῖς φορές, γιὰ νὰ χαθοῦν οἱ κοριοί.*»

5. ᾿Ανανέωσις τοῦ αὐγοῦ τῆς Παναγίας. Τσούγκρισμα. Π. χ. εἰς τὴν Σινώπην «*ἅμα τελείωνεν ἡ ᾿Ανάστασι, ἔρχόντανε σπίτι, ἔπαιρναν ἀπὸ τὸ εἰκονοστάσι τὸ κόκκινο αὐγὸ τοῦ περασμένου χρόνου, κάθονταν στὸ τραπέζι, πάστρευαν τὸ παλιὸ αὐγὸ κ' ἔτρωγε ὁ καθένας λίγο γιὰ χάρη τοῦ Χριστοῦ. Κατόπιν ἔπαιρναν τὰ καινούργια, τὰ αὐγά τοῦ Καλοῦ Λόγου, καὶ ἔκαναν τὸ Χριστὸς ᾿Ανέστη (=τσουγκρίζανε) καὶ τὰ ἔτρωγαν. Ἐνα ἀπὸ τὰ καινούργια αὐγά τοῦ Καλοῦ Λόγου ἔβαζαν πάλι στὸ εἰκονοστάσι.*»

6. Τὰ λαμπροκούλλουρα καὶ αἱ σχετικαὶ μετὰ αὐτὰ πράξεις. Τοποθέτησις κουλλουρίου εἰς τὰ εἰκονίσματα τοῦ σπιτιοῦ, χρῆσις πρὸς ἀποτροπὴν χαλάζης κλπ. Π. χ. εἰς τὸν Ναίμονα «*τὸ Πάσχα ἔκαμναν μιὰ κουλλούρα μετὰ σταυρὸ—ἀλῶν' τὸ λέγαμε—ἔβαναν καὶ πέντε αὐγά, ἓνα ἄσπρο στὴ μέσ' καὶ τέσσερα κόκκινα στὶς ἄκρες καὶ τὸ πᾶιναν σ' ἀμπέλ' καὶ τὸ ἔτρωγαν καὶ παράχωναν τὰ τσέφλια σ' ἀμπέλ' γιὰ τὸ χαλάζ'.*» Εἰς τὴν ᾿Αρκαδίαν φυλάνε καὶ μιὰ κουλλούρα γιὰ τὴν ἡμέρα τῆς ᾿Αναλήψεως καὶ γιὰ τὴν Πρωτομαγιά (μαγιοκουλλούρα).

7. Νυκτερινὸν γεῦμα. Τί τρώγουν ἐν ἀρχῇ; Τί κάμνουν τ' ἀπορρίματα (ψίχουλα) τῆς τραπέζης; τὰ κελύφη τῶν αὐγῶν; Φαγητὰ ἀπαραίτητα τῆς πασχαλινῆς τραπέζης: π. χ. ἡ σαλάτα μετὰ τὶς σαρδέλλες, ἡ μαγειρίτσα, τὸ ψητὸ τῆς κατσαρόλας, τὸ τουλουμοτύρι καὶ τὰ φροῦτα εἰς τὴν Ὑδραν, ἡ τυρόπιττα καὶ ἡ γαλατόπιττα εἰς τὴν Ἡπειρον. Εἰς τὴν Σινώπην γιὰ πρῶτο φαγὶ τρῶνε κόκκινο αὐγὸ. Πρβλ. «*Μὲ τ' αὐγὸ τὸ ἔκλεισα, μετὰ τ' αὐγὸ νὰ τ' ἀνοίξω.*» Εἷς τινὰ μέρη τὸ τραπέζι δὲν τὸ σηκώνουν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, τὰ δὲ ψιχία τὰ ρίπτουν εἰς τ' ἀμπέλια «*διὰ νὰ μεταδοθῇ εἰς αὐτὰ ἡ ἀφθονία.*» Ποία ἡ συνήθεια ἄλλοῦ;

8. Ὁ πασχαλινὸς ἄμνος. Τρόπος παρασκευῆς (στὴ σούβλα; ἢ γεμιστὸς μετὰ ρύζι, κουκουάρια καὶ σταφίδες στὸ φούρνο;) ᾿Ανάγνωσις εὐχῆς ὑπὸ ἱερέως κλπ. Π. χ. «*Κάθε Ροδίτης, φτωχὸς ἢ πλούσιος, τὸ θεωρεῖ καλὸ στὸ σπιτικό του νὰ σφάξῃ τὴ Λαμπρὴ ἓνα ρίφι ἢ ἄρνι, ποῦ τὸ λέγουν πασκάτη ἢ λαμπριώτη. Τὸ παραγεμίζουν μετὰ χόντρο (σιτάρι ἀλεσμένο στὸ χερόμυλο) καὶ βάλλοντάς το σὲ μιὰ*

λεκάνη τὸ ψήνουν στὸ φούρνο. Μετὰ τὴν ἀπόλυση, στὴν πρώτη Ἀνάσταση ὁ παπᾶς τοῦ χωριοῦ γυρίζει ὅλους τοὺς φούρνους καὶ εὐλογῶντας ὅλες τὶς λεκάνες μὲ τὴν σχετικὴ εὐχὴ τοῦ εὐχολογίου, παίρνει τὸν κόπο του, ἓνα κομμάτι ψημένο κρέας καὶ λίγη γέμωση».

9. Ὁμοπλατοσκοπία. Εἰς ποῖον ἀνήκει ἡ ὠμοπλάτη τοῦ ὀβελίου ἄμνου; Ἐξέτασις τοῦ ὀστοῦ τῆς ὠμοπλάτης πρὸς μαντευτικούς σκοπούς. Πότε «δείχνει», ἡ πλάτη; ποῖα εἶναι τῆς πλάτης τὰ σημάδια (βλ. Λαογραφίαν, τ. Θ', σελ. 3-51). Π. χ. τὸ ἄρνι τοῦ Πάσχα πρέπει νὰ κοιμηθῆ τοῦλάχιστο δυὸ νύχτες σπίτι καὶ τότε μόνον δείχνει ἡ πλάτη του (Παλαιὰ Ἀθήνα).

(δ) **Ἡ Δευτέρα Ἀνάστασις** (Ἀγάπη, Διπλανάσταση (Ἰνναχωρι Κρήτης), Αποκερασά (Μεσσηνία).

1. Ἡ λιτανεία. Πῶς βγάζουν τὴν Ἀνάσταση; Ἐκδοσις τῆς εἰκόνης τῆς Ἀναστάσεως εἰς τὸν πλειοδοτοῦντα καὶ περιφορὰ αὐτῆς ἐν πομπῇ συνάντησις λιτανειῶν («ἐποῖναν ἀσπασμόν» Κοτύωρα) κλ. Ὑπάρχει συνήθεια νὰ φέρουν τὰ βρέφη εἰς τὴν δευτέραν Ἀνάστασιν καὶ διὰ ποῖον λόγον;

2. Εὐλόγησις νωποῦ τυροῦ, γιαούρτης κλ. καὶ διανομὴ εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους. Π. χ. εἰς τὴν Ρόδον «ὅλες οἱ μαντρατόρισσες παίρνουν τὴ Δεύτερη Ἀνάσταση στὴν ἐκκλησιὰ φρέσκα τυριά, τὰ ὁποῖα, ἅμα φχολογήσῃ ὁ παπᾶς, μοιράζονται ὅλοι οἱ ἐκκλησιαζόμενοι».

3. Τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης. Ἀδερφοποιτοί. Π. χ. εἰς τὴν Ὑδραν «στὴ δεύτερη Ἀνάσταση ὅλοι οἱ ἐνοριῖτες κάνανε τὸ «Ἀνέστη», δηλ. ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν παπᾶ δίνανε τὸν ἀσπασμὸ τῆς Ἀναστάσεως στὰ χεῖλια, εὐχόμενοι «Χριστὸς Ἀνέστη» καὶ ἀπαντῶντες: «Ἀληθῶς Ἀνέστη». Μετὰ δὲ τὸν Ἑσπερινὸ ὁ παπᾶς ἐμοίραζε εἰς ὅλους καὶ ὅλες τὸ κόκκινο αὐγὸ καὶ κρατοῦσε σὲ τραπέζι ὅλους τοὺς ἐνοριῖτες του». Εἰς τὰς Ἀθήνας (ἄλλοτε) εἰς τὸν Ἑσπερινὸν τῆς Λαμπρῆς ἐγίνοντο οἱ ἀδερφοποιτοί: ἔπρεπε νὰ ἔχουν κ' ἓνα κορίτσι μαζί τους· ὁ παπᾶς, ἀφοῦ τοὺς ἐδιάβαζε, τοὺς ὠρκιζεν εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, τοὺς ἐπερίζωνε μ' ἓνα μακρὸ κόκκινο ζουναρί καὶ τοὺς ἐτρανοῦσε πρὸς τὸ ἱερόν. Ὑστερα ἐφιλοῦσεν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, ἐφιλοῦσαν καὶ τοῦ παπᾶ τὸ χέρι καὶ ἐγίνονταν ἀδερφοποιτοί».

4. Δεισιδαίμονες συνήθειαι: κροῦσις τῆς καμπάνας ὑπὸ κοριτσιῶν (ἢ καὶ ὑπὸ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν) καὶ διατί; Π. χ. εἰς τὴν Νάξον «στὴν Ἀγάπη πηγαίνουν ὅλα τὰ κορίτσια καὶ σημαίνουν τὴν καμπάνα, γιὰ νὰ μὴν κόβεται ἡ μέση τους, ὅταν θὰ πηγαίνουν στὸ θέρος ἢ νὰ μαζεύουν τὶς ἐλιές».

(ε) Ἴθιμα τοῦ Πάσχα.

1. Πυραὶ (Φανὸς (Αἰτωλία), ἀφανὸς (Σάμος), ἀρφανὸς (Μάδυτος), ἴφουνάρα (Κρήτη), φουνταρίες (Μελιγαλᾶ Μεσην.) κλ.

Πότε καὶ ποῦ ἀνάπτεται ἡ πυρὰ καὶ πῶς αἰτιολογεῖται τὸ ἴθιμον; Ποῖοι παρέχουν τὴν καύσιμον ὕλην; Πηδοῦν ἐπάνω ἀπὸ τὴν φωτιὰν αὐτήν;

Π. χ. εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου «ἀπὸ τῆ Μεγ. Τετάρτη μέχρι τὸ Μέγα Σάββατο τὸ πρωὶ ἀνάβουνε ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ στὸ μεϊντάνι φωτιές. Ἡ πιὸ μεγάλη φωτιὰ ἦτανε τῆς Μεγ. Παρασκευῆς. Συνεριζότανε τὰ χωριά, ποιὸ θ' ἀνάψη τὴν πιὸ μεγάλη φωτιὰ. Γιὰ τὶς φωτιές ἐκλέβγανε ξύλα ἀπὸ τὶς αὐλές. Τὴν Μεγ. Παρασκευὴ φτειάναν κ' ἓνα Ὀβραῖο καὶ τὸν καίγανε. Καίγανε τ' Ὀβριουὶ τὰ γένεια. Αὐτὲς τὶς φωτιές δὲν τὶς πηδούσανε». Εἰς τὴν Βινίαν τῶν Ἀγράφων «τὴν ὥρα πού θὰ πῆ ὁ παπᾶς τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, τότε καίουν τὸ φανό. Μαζεύουν τὰ παιδιὰ ξερὰ κλαδιὰ πάνω στὸ βράχο, πού εἶναι ἀντίκρυ στὸ χωριὸ καὶ λέγεται Σουφλί. Ἀκούοντας τὸ πρωτο Χριστὸς Ἀνέστη τρέχουν μὲ τὴ λαμπάδα στὸ χέρι (πού τὴν ἀναφαν ὅταν ὁ παπᾶς εἶπε «Δεῦτε λάβετε φῶς») καὶ βάνουν φωτιὰ στὸ φανό». Εἰς τὰ Σβέρδια τῆς Λήμνου «στὴ Δευτερανάσταση θέλα πᾶνε κληματαῖδες, τὶς στήναν ὀλόρθες καὶ τὶς ἐβάναν φωτιὰ. Πήγαιναν οὐλ' οἱ ἄντρες ἀπὸ μιὰ κληματαῖδα».

2. Καῦσις τοῦ Ἰούδα ἢ τοῦ Ἑβραίου.

Πότε ἐγένετο; Συλλογὴ ἐράνου διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὁμοιώματος τοῦ Ἰούδα ἢ τοῦ Ἑβραίου, ἢ σακκούλα μὲ τὰ 30 ἀργύρια, τὰ πανέρια τοῦ Ἑβραίου ἄλλα στοιχεῖα διακωμωδήσεως. Περιφορὰ τοῦ ἀνδρεικέλου καὶ καῦσις διὰ πυρᾶς ἢ πυροβολισμῶν. Μερικὰ παραδείγματα:

Εἰς τὴν Κορώνην «στὴν Ἀποκερασὰ καῖνε καὶ τὸ Γιούδα. Κάνουν ἓναν ἄνθρωπο, τὸν ντύνουν μὲ ροῦχα, παντελόνι, πόλκα καὶ μιὰ ντρίτσα (ψάθινο καπέλλο) στὸ κεφάλι. Εἶναι οὐλὸς ἀπομέσα παραγεμισμένος μὲ κάθε λογῆς μαρρούτια τοῦ ἔχουνε κι ἀπὸ μιὰ ρουτσέττα στὸ στόμα, στὰ χέρια, στ' αὐτιά, στὰ μάτια. Ἡ ντρίτσα του ἀπὸ μέσα εἶναι οὐλὴ παραγομισμένη μὲ ρουτσέττες. Τὸν κρεμᾶνε ἀπὸ ἓνα στυλο στὴν πλατέα τῆς Ἐλείστρας καὶ ἀπὸ τὸ ποδάρι του εἶναι κρεμασμένο ἓνα φινίλι καὶ σὰ σχολάση ἢ ἐκκλησὰ τοῦ βάνουνε φωτιὰ. Χαλαεὶ ὁ κόσμος ἀπ' τὰ μπὰμ καὶ τὴ μπούμ!» Εἰς τὴν Πέτραν Λέσβου «ὅταν τελείωνεν ἡ λιτανεῖα τοῦ Χριστοῦ, τότε γύριζαν τὸν Ὀβραῖο. Γέμιζαν ἓναν Ὀβραῖο μὲ ἄχερα τοῦ ἔβαζαν μπροστὰ πανέρια κρεμασμένα μὲ παλιοσουγκράνες, παλιοχτένια, πατσαβοῦρες, παλιομπουκάλια. Τὸν σεργιανοῦσαν μέσ' στὶς δρόμ' κὶ λέγαν: «Ὀβριγιὸς μὴ τὰ πανέργια». Τοῦ βάζαν κ' ἓναν τσιγάρο στὸ στόμα τ'. Τὸν παραῖναν ἀπὸ τὴν Παναγιά, τὸν καθίζαν κεῖ στὴ γωνιὰ καὶ τοῦ ρίχναν ντουφεκιές. Ὑστερα τρέχαν τὰ μωρέλλια καὶ τὸν σκίζαν, τοῦ βάναν καὶ φωτιὰ». Ἄσματα σατυρικὰ διὰ τὸν Ὀβριὸ κλπ.

3. Ὁ χορὸς τοῦ Πάσχα. Ποῦ γίνεται καὶ ποῖοι λαμβάνουν μέρος εἰς αὐτόν; Κατὰ ποίαν τάξιν πιάνονται εἰς τὸν χορόν; (καθ' ἡλικίαν;) Πιάνεται καὶ ὁ παπᾶς; Εἶδος χοροῦ, τραγούδια. Οἱ χοροὶ τῶν ἄλλων ἡμερῶν τοῦ Πάσχα.

Π. χ. εἰς τὰ Περβόλια Δυτ. Κρήτης «μετὰ τὴ Διπλανάσταση βάζουν χορὸ στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας», εἰς Σκυλόγιαννη Εὐβοίας «χορεύουν γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, ἄδοντες:

*Σήμερα Χριστὸς Ἄνέστη | καὶ στοὺς οὐρανοὺς εὐρέθη,
σήμερα τὰ παλληκάρια | στέκονται σὰν τὰ βλαστάρια κλπ.»*

4. Ἄγῶνες: πήδημα, τρέξιμο, λιθάρι, πάλη. Βραβεῖα, ἀθλοθεσία. Π. χ. εἰς τὴν Πελοπόννησον τὶς κουλλοῦρες καὶ τὰ κεντημένα μαντήλια, ποὺ ἔπαιρναν ὅσοι νικοῦσαν, τὰ ἔβαζαν οἱ γυναῖκες. Ποία ἢ συνήθεια ἄλλοῦ;

5. Κούνιες.

Ὄνομα κοινόν: *Κούνια, ροδάνη* (Καστορία), τὰ *τουλάπια* (Σινώπη) κλπ.

Πότε στήνονται οἱ κούνιες καὶ πόσον διακοῦν; Σκοπὸς τοῦ ἐθίμου. Π. χ. εἰς τὴν Αἴνον «τὸ Πάσχα οἱ χωρικοὶ κουνιοῦνται στὴν κούνια, γιὰ νὰ κάμουν πολὺ σουσάμι». Εἰς τὴν Βιζύην «ἡ κούνια πρέπ' νὰ γίν' στὸ χλωρὸ, στὸ δέδρο ποὺ θὰ βλαστήσ', ὄχι στὸ ξερό». Ποία ἢ δοξασία ἄλλοῦ;

Τρόπος κατασκευῆς, τραγούδια τῆς κούνιας, π. χ.:

*«Κουνήσετε τὶς ἔμορφες, κουνήσετε τὶς ἄσπρες,
κουνήσετε τὶς λεμονιές, πού' ναι ἀνθοὺς γεμᾶτες.»*

6. Προλήψεις καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι σχετικαὶ μὲ τὸ Πάσχα. Π. χ. «τὴν Πασκαλιὰ δὲν ἀναβάνουν ψύλλους καὶ κόρτσες, γιὰτὶ πληθαίνουν» (Ἡπειρος). «Ὁγοῖος ἀρμέγει τὴ γίδα δὲν κάνει νὰ πιάση κόκκινα αὐγά τὸ Πάσχα» (Φαλαισία Ἀρκαδίας). «Κι ὅσοι ἔχουν πρόβατα δὲν τρωῶν, οὔτε πιάνουν τὴν Πασκαλιὰ κόκκινα αὐγά, γιὰτὶ μασταριάζονται τὰ πρόβατα (Ἀρκαδία), «βγάνουν αὐγολίθι, ἓνα ἐξόγκωμα ποὺ πονεῖ» (Ἡπειρ. Αἰτωλ.). «Τὴ Λαμπρὴ θὰ φορέσουν ὅλοι καινούργια, πρέπει νὰ βάνουν κάποιον καινούργιον σκουτί, γιὰ νὰ μὴν τοὺς πειράξῃ ὁ βρικόλακας» (Κορώνη). Τότε καίουν τὰ παιδιὰ τὸ Μάρτη κτλ.

7. Ἐπισκέψεις, εὐχαὶ καὶ δῶρα.

Π. χ. «Χριστὸς Ἄνέστη! Χρόνια πολλά, εὐτυχὰ καὶ καλοπερασμένα! — Ἀληθῶς Ἄνέστη! Νὰ δώκ' ἀφέντης ὁ Χριστὸς κ' ἡ Παναγιὰ ἡ Παρθένα! — Ἐλπὶς «νὰ τύχη ὦρα ἀνοιχτὴ καὶ νὰ βγῆ σωστὴ ἢ περκαλέσή τους» (Ἀρκαδία).

Ἀποστολὴ δώρων ὑπὸ τῆς νύμφης εἰς τὴν πενθερὰν (ἐν Καρπ. γίπλα, μεγάλο κουλλοῦρι μὲ χονδροὺς κλώνους καὶ μὲ πλουμιὰ πάνω).

Διακαινήσιμος Ἑβδομάς

1. Γενικά.

1. Ὄνόματα δημώδη: Ἀσπροβδόμαδο, Λαμπρόσκολα, Λαμπρόημερα κλπ. Δευτέρα τῆς Λαμπρῆς, Ἀσπροδευτέρα ἢ Νιὰ Δευτέρα, Ἀσπροτρίτη ἢ τὸ Νιότριτο, Ἀσπροπέφτη ἢ τὸ Πρωτόπεφτο (Σκῦρος) ἢ Λαμπροπέφτ' (Ἀδραμύτιον). Ξώλαμπρα=ἡ Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ.

2. Συνήθειαι τηρούμεναι καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα. Π. χ. εἰς τὴν Αἰτωλίαν «τ' Ἀσπροβδόμαδου δὲν κἀν' νὰ δ'λεῦνι τὸν φυλᾶν' γιὰ τὸν χαλάζ'». Ὁμοίως εἰς τὴν Ἑπειρον δὲν λούζονται οὔτε βρέχουν τὰ μαλλιά τους, γιὰ νὰ μὴν ἀσπρίσουν γλήγορα».

2. Ἡ Δευτέρα τῆς Λαμπρῆς.

1. Ἐναρξεις τῆς λειτουργίας χωρὶς τὴν συνήθη κωδωνοκρουσίαν ἀπότισις προστίμου ὑπὸ τοῦ τελευταίου προσελθόντος ἢ ὑπὸ τῶν προσελθόντων μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου (ἢ φάλλια, Σύμη).

2. Ἐπίσκεψις νεκροταφείων καὶ προσφοραὶ κουλλουρίων καὶ κόκκινων αὐγῶν εἰς τοὺς νεκρούς, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα.

3. Ἀπόρριψις κόκκινων αὐγῶν ἀπὸ ὑψηλοῦ κρημοῦ εἰς «βουλιαγμένους τόπους». Π.χ. οἱ Σοβολακκιῶτες (Εὐρουτανίας) «τὴ Δευτέρα τῆς Λαμπρῆς πηγαίνουν καὶ λειτουργιοῦνται στὴ Ζωοδόχο Πηγή, ἕνα ξωκκλήσι πάνω στὸ βράχο, ποὺ ἔμεινε ὕστερα ἀπὸ τὸ βύθισμα τοῦ Σοβόλακκου. Ὄντας ἀπολάη ἢ ἐκκλησιὰ καὶ βγοῦν ὅλοι ὄξω, ρίχνουν κόκκινα αὐγά κατ' ἀπ' τὸ βράχο. Τὰ παλιὰ τὰ χρόνια μιὰ γυναῖκα ἄφησε τὸ παιδί της ὄξω κι αὐτὴ ἐπῆγε στὴν ἐκκλησιὰ μέσα ν' ἀκούσῃ τὴ λειτουργία. Τὸ παιδάκι κρατῶντας κόκκινο αὐγὸ στὸ χέρι πῆγε σὶ ἀχείλι τοῦ βράχου, παρασκάλισε κ' ἔπεσε κάτω, μὰ οὔτε τὸ παιδί ἔπαθε τίποτε οὔτε τ' αὐγὸ ἔσπασε. Ἀπὸ τότε κ' ὕστερα τὸ πῆραν ἔθιμο νὰ κυλᾶνε κάτω τὰ κόκκινα αὐγά. Πολλὰ σπᾶνε, ἄλλα ὄχι». Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Μαργαρίτας «ἔχουν προκατάληψη πὼς, ἂν μιὰ χρονιά δὲν ρίξουν τὰ κόκκινα αὐγά στὸ βράχο, ἢ ἔσοδεία τους θὰ καταστραφῇ». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

4. Τὰ Ρουσάλια καὶ τὸ τάξιμο. Ἀγεροὺς παιδίων (ἢ καὶ ἀνδρῶν) περιφερομένων ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν μὲ ἕνα σταυρὸν ἀπὸ ἄνθη, ἐμπεπηγμένον εἰς τὴν κορυφὴν μιᾶς σημαίας. Τί τραγουδοῦν καὶ τί λαμβάνουν ὡς δῶρα; Πῶς ἀξιῶνουν τὰ παιδιά; Ποῖα ἄλλα ἰδιάζοντα ἔθιμα ἐπικρατοῦν; Ποβλ. τὰ Ρουσάλια τῶν Μεγάρων:

Νὰ σᾶς ποῦμε τὰ Ρουσάλια; | — Πέστε τα, βρὲ παλληκάρια. | — Νὰ σ'τὰ ποῦμε

σένα πρώτα | πὸν σὲ ἤψαμε στὴν πόρτα, | κ' ἐξ ὑστέρου τῆς κυρᾶς μας | καὶ τῆς
ρουσοπέδικας μας. | Κάτω σ' ἓνα περιβόλι | δάφνη καὶ μηλιὰ μαλώνει. | — Δάφνη,
πῆρες μου κλωνάρι, | νὰ μὲ πάρῃ τὸ ποτάμι, | νὰ μὲ πάῃ τὴ Δύση - Δύση | κάτω
στὴ γυαλένια βρύση κτλ.

Ποῦ τὰ Ρουσάλια γίνονται κατ' ἄλλην ἡμέραν τῆς Διακαινησίμου;

5. Χοροί, γεύματα ἐξοχικὰ καὶ διασκεδάσεις.

Εἰς τὸ Βασιλίτσι Πυλίας «χορεύουν στὸ πλάτωμα τῆς ἐκκλησιᾶς ἀπὸ τὴν
αὐγὴ ὥστε νὰ βασιλέψῃ ὁ ἥλιος. Θὰ χορέψουν ὅλοι, καὶ οἱ γέροι καὶ τὰ παιδιά.
Ὁ παπᾶς θὰ κάνῃ πρώτος τὴν ἀρχή, θὰ χορέψῃ τὸ Χριστὸς Ἄνέστη κ' ὕστερα θὰ
στηθοῦν τρεῖς - τέσσερεις χοροί, ἓνας ἀπὸ τοὺς ἄντρες κ' ἓνας ἀπὸ τὶς γυναῖκες».

3. Ἡ Τρίτη τῆς Λαμπρῆς.

Ἐξοδος εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ γεῦμα. Ἄγερμοὶ χωρικῶν εἰς τὰς πόλεις ἀξίωμα
παιδίων. Ποῖον τὸ ὄνομα τοῦ ἀγερμοῦ αὐτοῦ;

4. Ἡ Τετάρτη τῆς Λαμπρῆς.

Ἀρχίζει «τὸ βότανο», δηλ. τὸ ξεβοτάνισμα τῶν σπαρτῶν. Ἀπαγόρευσις ὠρι-
σμένων ἐργασιῶν κτλ.

5. Ἡ Πέμπτη τῆς Λαμπρῆς.

Χορὸς διὰ τὸν μετριασμόν τοῦ βορρᾶ (ἀρχ. βορρασμοί). Ποῦ γίνεται καὶ
ποῖος προεξάρχει τοῦ χοροῦ τούτου;

Π.χ. οἱ Καρύστιοι «πᾶσαν Πέμπτην τριῶν ἐβδομάδων μετὰ τὸ Πάσχα ἐορ-
τάζουν, ὅπως πέση ὁ βορρᾶς, ὁ ὁποῖος ἐν Καρύστῳ πνέει σφοδρότατος καταστρέ-
φων ἀμπέλους, ὀπώρας, σιτηρά, δένδρα κλπ. Κατὰ δὲ τὸ παράλιον τῆς Φιλάγρας,
ὅπου ναὸς τῆς Παναγίας, τὴν Πέμπτην τῆς Διακαινησίμου πανηγυρίζουν οἱ κάτοι-
κοι τῶν πέριξ χωρίων εἰς ἀποδίωξιν τοῦ ἀνέμου. Πρὸβλ. τὸν χορὸν τοῦ κυρ-Βοριᾶ
τοῦ χωρίου Ἄρτεμόνα τῆς Σίφνου, τὸν ὁποῖον χορεύουν μετὰ τὸν Ἑσπερινὸν
τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς.

Ἀπαγορεύσεις πρὸς ἀποσόβησιν πτώσεως χαλάζης. Π.χ. δὲν μπαίνουν
στ' ἀμπέλια, δὲν γνέθουν ὅσες ἔχουν ἀμπέλια καὶ δένδρα, φοβούμεναι τὴν χάλαζαν
(Γύθειον). Δὲν πᾶνε στὰ χτήματα, γιὰτὶ κουφαίνουν οἱ καρποί, δὲν ψωμώνουν.

6. Παρασκευὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς.

Ὄνομα: ἡ Ζωοτόκοπη (Κάρπ.) κλ.

Πανήγυρις, λιτανεία, μέγας χορὸς. Προσκύνησις ἀγιασμάτων. Ἀφιέρωσις
εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν λαμπάδων τοῦ Πάσχα.

7. Τὸ Σάββατον τοῦ Πάσχα.

(Τὸ Νιωσάββατο (Κίος), τὸ Μαυροσάββατο (Ἄδραμύτιον), τὸ Ἀσπροσάββατο (Μέτραι Θράκ.). Ἐπίσκεψις νεκροταφείων, διανομὴ κουλλουρίων καὶ κόκκινων αὐγῶν εἰς μνήμην τῶν νεκρῶν. Π.χ. εἰς τὴν Κίον τῆς Βιθυνίας τὴν Παρασκευὴν τοῦ Πάσχα, ὅσοι ἔχουν κορίτσια ἢ ἀγόρια πεθαμένα μέσα στὸ χρόνον ζυμώνουν τσουρεκάκια καὶ βάφουν κόκκινα αὐγά. Στὴ μέση κάθε τσουρεκάκι ἔχει ἓνα κόκκινο αὐγό. Τὸ Σάββατο πρωτὶ ἓνα κορίτσι παίρνει ἓνα μεγάλο δίσκο γεμᾶτο τσουρεκάκια, σὲ κάθε τσουρεκάκι καρφώνει ἓνα λουλοῦδι, γαρούφαλλο, τριαντάφυλλο, καὶ κατόπιν τὰ μοιράζει στὰ σπίτια ὄλων ὅσοι ἀκολούθησαν τὴν κηδεία.

Προλήψεις: Τὸ ἀσπροσάββατο λούζονται, γιὰ ν' ἀσπρίσουν (Μέτραι Θράκ.).

8. Κυριακὴ τοῦ Θωμᾶ (Ξόλαμπρα, Ἀντίπασκα).

Τέλεσις πανηγύρεως, λιτανεΐα, χοροί. Ἄλλαι συνήθειαι. Π.χ. εἰς τὰς Μέτρας Θράκης «τὸ ἀδίπασκα ὅ,τι κερὶ ἀπόμκε ἀπὸ τ' βασκαλιά, τὰ παγαίν' γε καὶ τ' ἀνάφ' νε στὴν ἐκκλησιά».

9. Δευτέρα τοῦ Θωμᾶ.

Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: *Τῆς Παναγίας τῆς Ρευματοκρατούσας* (Μέτραι Θράκης, ὅπου ἐγένετο πανήγυρις καὶ ἀγῶνες πάλης), ἢ τοῦ *Μαμουνιοῦ*, γιὰτὶ ὁποῖος βοσκὸς φάη τὴν ἡμέραν αὐτὴ τυρὶ γῆ γάλα, βγάνει μαμούνια στὰ μάτια καὶ μαμουνιοῦνε καὶ τὰ ὄζα στὸν κῶλο. Ἀνὲ φάη αὐγό, κάνουνε φοῦμες (=πονέματα) τὰ ὄζα στὰ πόδια» (Κατσιδόνι Κρήτης).

Ἐπανάληψις ἐργασιῶν· ξαναρχίζουν οἱ γυναῖκες νὰ γνέθουν (*ἀδραχτανάσιας* Αἶνος), ἀφιερώνουν τὸ νέο ἀδράχτι εἰς τὰ εἰκονίσματα (Ἀθῆναι, Ἑβδομάς Α' 56).

ε) Ἀπὸ τοῦ ἀγίου Γεωργίου μέχρι τέλους Μαΐου.

1. Τοῦ ἀγίου Γεωργίου (23 Ἀπριλίου).

(α) Ἐθιμα τῆς παραμονῆς.

1. Λιτανεΐα μετὰ τὸν Ἑσπερινόν, περιφορὰ τῆς εἰκόνης τοῦ Ἀγίου πέριξ τῆς ἐκκλησίας ἢ καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ κατόπιν μέγας χορός. Τὸ τραγοῦδι τοῦ ἀγ. Γεωργίου. Γίνονται τότε καὶ «ἐγκαΐνια» ὀλοκλήρου τοῦ χωρίου; Π.χ. εἰς τὴν Ἀράχοβαν (Παρνασσ.) «μετὰ τὸν Ἑσπερινὸ βγάζουν τὴν εἰκόνα μὲ λάβαρα, τήνε φέρνουν μιὰ γύρα τὸν Ἀη Γιώργη (τοῦτέστιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἀγίου) καὶ μετὰ γκαινιάζουν ὄλο τὸ χωριό. Ἀφοῦ πᾶνε ὄλοι καὶ ἀνασπαστοῦν, ἀρχίζει ὁ χορὸς

μέ τούμπανα καὶ καραμοῦζες. Ἀρχίζουν πρῶτα οἱ γερόντοι καὶ χορεύουν τραγουδώντας τὸ «Πανηγυράκι». Κάθε μπροστέλλα (τ. ἔ. ἕξαρχος τοῦ χοροῦ) ποὺ θὰ μπῆ ἀρχινάει τὸ τραγοῦδι τὸ «Πανηγυράκι», ἔστω κι ἂν πῆ ἔπειτα ἄλλο τραγοῦδι. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχουν κόψει τὸ νερό, καὶ τὴν ὥρα ποὺ λέν: «Ἀπόλα, δράκο μ', τὸ νερὸ νὰ πιῆ τὸ πανηγύρι», ἀπολᾶν πάλι ἀπ' τὴ δεξαμενὴ τὸ νερό». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζονται ταῦτα; Πιάνεται εἰς τὸν χορὸν καὶ ὁ παπᾶς; Χορεύουν καὶ ἓνα γῦρο στὴν ἐκκλησία; Εἰς τὸν Δρυμὸν Μακεδονίας γίνεται περιφορὰ τῶν εἰκόνων τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν οἰκιῶν εἰς τοὺς ἀγρούς. Αἱ εἰκόνες στολίζονται μὲ στάχνας καὶ οἱ ἱερεῖς εὐχονται ὑπὲρ εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς κλ.

2. Πυραί. Ὄνομα αὐτῶν. Π.χ. οἱ κάρες τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, πυραὶ ἀναπτύμεναι τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς ἐν Σύμη. Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζονται αὗται καὶ κατὰ ποῖον τρόπον ἀνάπτονται;

3. Πότισμα τοῦ ἀλόγου τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Ἐν παραδείγμα: Εἰς τὸ Κωστὶ Θράκης «τὸ βράδυ, ξημέρωμα τὸν ἅγιον Γεώργη, ἠπαίοναμε νερὸ μὲ ντὴ βρύση πὲ τὰ ποτήρια καὶ πηγαίναμε στὴν ἐκκλησία. Τὸ βάναμε πεκάτ' πὲ τὸν ἅγιον Γεώργη γιὰ τὰ ζῶγα».

4. Μαγικαὶ πράξεις ἀποσκοποῦσαι εἰς τὴν κλοπὴν τοῦ γάλακτος ξένων ἀγελάδων, γινόμεναι τὴν νύκτα πρὸς τὴν 23ην Ἀπριλίου: κοπὴ τεμαχίου ξύλου ἀπὸ τὸ κατώφλιον τοῦ γείτονος, τοῦ ἔχοντος καλυτέρας ἀγελάδας, κατὰ μαγικὸν τρόπον (γυμνός, ἀμίλητος κτ.).

(β) Ἔθιμα τῆς 23ης Ἀπριλίου.

1. Πρωϊνὴ μετάβασις γυναικῶν καὶ κορασίων εἰς τὴν βρύσιν πρὸς ὕδρευσιν, στολισμὸς τῶν λαγῆνων μὲ πρασινάδα καὶ ἄνθη, καθὼς καὶ τῶν θυρῶν τῶν οἰκιῶν. Σταύρωμα τῶν θυρῶν μὲ πρασινάδα κτλ. Π.χ. εἰς τὸν Ναίμονα (Αἷμου) «τὸ Ἁγίου Γεωργίου (καὶ τὴν Πρωτομαγιά) παγαίν'νε τὰ κορίτσια νυχτίτσα στὸ νερό, κόβνε πρασινάδα καὶ βάν'νε στὰ μπακίρια καὶ στὶς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ κάν'νε καὶ σταυρὸ πὲ τὸ πρασινάδ' στὴν ὄξω πόρτα (πρασινίζ'νε τὴν πόρτα). Στ' ἀχίρ', γελάδια, βόδια ἅμα νῆχ' κανεῖς, παίρν' πὲ τὸ δάχλο κοντριγιὰ καὶ κάν' σταυρὸ στ' ἀχιριοῦ τὴν πόρτα κείν' τὴ μέρα».

2. Πρωϊνὴ ἔξοδος τῶν γυναικῶν εἰς τὴν ἔξοχὴν: κύλισμα αὐτῶν ἐπὶ τῆς χλόης, κατασκευὴ στεφάνων κλ. Ποῦ ἢ ἡμέρα αὕτη ἑορτάζεται ὑπὸ τῶν γυναικῶν ὡς Πρωτοχροσιά; Ποῖα τὰ σχετικὰ ἔθιμα; Δύο παραδείγματα:

Εἰς τὸ Κωσταράζι (Καστορίας), ἀφοῦ πάρουν νερὸ ἀπ' τὴ βρύση (οἱ γυναῖκες καὶ τὰ κορίτσια) πᾶνε στὰ χωράφια καὶ τυλίγονται στὶς πρασινάδες: παίρνουν τοῦ

Μάη τὴ δροσιά, φέρουν καὶ Μάη (δηλ. πρασινάδες) καὶ βάζουν γιὰ καλὸ στὶς πόρτες, στὰ παράθυρα. Εἰς τὴν Μεσημβρίαν «τ' Ἄη Γιωργιοῦ τὸ εἶχαμε Πρωτοχρο- νιά. Σκώνμαστας τὸ πρωί (οἱ γυναῖκες), προμὴ νὰ βγῆ ὁ ἥλιος καὶ πηαίναμε πίσ' στὸ Κουμούλ' (ὕψηλὸν ὄχθον ἐπὶ τῆς παραλίας). Πρῶτα θὰ κυλιντροῦξ' με τ' αὐγά τὰ κόκκινα. Ἐκεῖ στὸ Κουμούλ' ἦταν κατήφορος· ἢ μιὰ ποπάν' ἢ ἄλλ' ποκάτ' οἱ γυναῖκες κυλιντρούσαμε τ' αὐγά καὶ λέγαμ' : Νὰ μπῆ ὁ καλόχρονος, νὰ βγῆ ὁ κακό- χρονος! Ἐπειτα θανά τὰ πάρ' με στὰ χέρια μας, νὰ τὰ κόψ' με, νὰ τὰ μοιράσ' με. Ὑστερα πιάν' μαστας στὸ χορό. Θανά πάρμε τὶς πέρδικες στὰ χέρια. Κάθε γυναῖκα τὴ γόκκινη δὴ βέμπτ' ἔκανε τὴ βέρδικα πὲ τὸ ζυμάζ' — ἔθετε ἓνα ἄσπρο αὐγὸ πάν' στὸ κεφάλ' κ' ἓνα κόκκινο αὐγὸ στὴ μέσ' — Βασιτούσαμε τὶς πέρδικες, ἢ μιὰ πεδῶ, ἢ ἄλλ' πεκεῖ καὶ χορεύαμε. Θάν' ἀρχινήσαμε πὲ τὸ τραβοῦδ' τ' ἄη Γεωργιοῦ: Ἡ μέρα ἢ σημερινὴ κτλ. Μετὰ μὲ τὸ Κουμούλ' θανά πᾶμε στὴν Ἀγιανάληψη. Θανά γένη ὁ χορὸς πὲ τὰ ὄργανα μέσ' στὴν αὐλὴ τῆς Ἀγιανάληψης — μόνο γυναῖκες πάλε — Ὅσο νὰ χτυπήσ' ἢ καμπάνα τῆς Ἐκκλησίας, τελείωνε ὁ χορὸς. Ὑστερα ἢ καθαμιὰ θανά πάη σπίτι δης, νὰ πάη τ' ἀρνὶ στὴν ἐκκλησία, νὰ τὸ διαβάσ' ὁ παπᾶς κ' ἔπειτα νὰ τὸ πάη στὸ σπίτι νὰ τὸ σφάζουν, νὰ τὸ ἐτοιμάσ' γιὰ τὸ φουῖρνο».

3. Θυσία ἀμνῶν (κουρμπάνι) εἰς ἐκπλήρωσιν εὐχῆς (ἀπὸ τάμα) ἢ προσφορὰ αὐτῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν πρὸς πώλησιν ἢ πρὸς θυσίαν.

Γένος καὶ χροῶμα τοῦ θύματος. Εὐλόγησις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἱερέως, σφαγὴ αὐτοῦ καὶ παρατηρήσεις κατ' αὐτήν. Σταύρωμα τοῦ μετώπου καὶ τῶν παρεῖων τῶν παιδίων διὰ τοῦ αἵματος τοῦ ἀρνίου. Διανομὴ τεμαχίων κρέατος (ὠμοῦ ἢ ἐψημένου), τυροῦ κτλ. Π. χ. εἰς τὸν Πόντον «τ' Ἀεργί' συνήθιζαν νὰ προσφέρουν εἰς τὴν ἐκ- κλησίαν γουρπάνια, συνήθως κριούς, οἱ ὅποιοι ἐπωλοῦντο πρὸς ὄφελος τοῦ ναοῦ. Εἰς παλαιότερους καιροὺς τὸ γουρπάνι (τὸ θῦμα) περιεφέρετο πέριξ τοῦ ναοῦ τρίς, αἱματώνετο τὸ αὐτί του καὶ μὲ τὸ αἷμα ἠλείφοντο αἱ τέσσαρες γωνίαι τοῦ ναοῦ καὶ κατόπιν ἐθυσιάζετο καὶ τὸ κρέας ψηνόμενον ἐμοιράζετο εἰς τὸ ἐκκλησίασμα. Σπα- νίως προσεφέροντο καὶ μεγάλα ζῶα, ὡς μοσχάρια, βόες κλ.». Εἰς τὸν Ναίμονα «τ' Ἀηγιωργιοῦ, ὅποιος ἔχ' τάμα καὶ κεῖνος πῶχ' ἀρνιά, σφάζ' κουρμπάν' ἓνα ἀρνὶ ἀρσενικὸ καὶ τὸ σφάζ' ποκάτ' πὲ τὸ εἰκόνισμα, στὸν τοῖχο, καὶ κοιτάζνε τὰ αἷματα νὰ δγιοῦμε, θὰ γίν' Ἀηγιώργ'ς; Ἀμα γέν' Ἀηγιώργ'ς πὲ τ' ἄλογο, πὲ τὸ κοντάζ' τ', τό' χνε σὲ καλό, θὰ γέν'ν τὰ πρόβατά τ' καλά. Γιὰ τὰ πρόβατα τὸ κάμνε. Καὶ κεῖνο τὸ ἀρνὶ τὸ μοιράζνε εἴτε ψημένο εἴτε καὶ ἄψητο. Τὸ σκροποῦνε στὰ σπίτια βάν'ν ἓνα κομμαί' κουλίξ' κ' ἓνα κομμαί' κρέας κ' ἓνα σκόρδο πράσινο ποπάν' καὶ τὸ σιέρ'νε στὰ σπίτια τὰ συγγένια καὶ στὴ γειτονιά. Κεῖνο τὸ αἷμα στὸν δοῖχο τοῦχανε σαράντα μέρες».

4. Προσφοραὶ ἄρτων καὶ γάλακτος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εὐλόγησις αὐτῶν καὶ διανομὴ εἰς τὸ ἐκκλησίασμα. Π.χ. εἰς τὸ Κωστί (Θράκης) «τ' Ἀγιωργιοῦ οἱ γεωργοὶ θανά κάνουν πέντε ἄρτ', κεῖνοι πού 'χαν ζῶα θανά κάνουν ξυνὸ γάλα καὶ θανά τὰ στείλουν στὴν ἐκκλησία νὰ διαβαστοῦν, ὠφέληση γιὰ τὰ ζῶγα».

5. Ἡ πανήγυρις τοῦ ἁγίου Γεωργίου: Λιτανεΐα, ἀγῶνες δρόμου, ἵπποδρομιῶν, πάλης κλπ. μετὰ τὴν λειτουργίαν, ἔπαθλα διὰ τοὺς νικητάς, χοροί.

Π.χ. εἰς τὴν Ἀράχοβαν (Παρνασσ.) «τὸ πανηγύρι κρατᾷ τρεῖς ἡμέρες. Μετὰ τῆς λειτουργίας γίνεται τὸ τρέξιμο τῶν γερόντων. Οἱ γέροντες πᾶνε στὸ στάδιο καὶ παραβγαίνουν κι ὅποιος πάει πρῶτος παίρνει ἓνα ἄρνι. (Τὸ στάδιο εἶναι ἀπότομος κοῖλος κατήφορος, γεμᾶτος κροκάλες. Τρέχουν ἀπὸ κάτω πρὸς ἐπάνω ξυπόλυτοι ἐπάνω εἶναι τὸ ἄρνι ἢ τὸ κριάρι, βραβεῖον τοῦ νικητοῦ, διδόμενον ὑπὸ τῶν κτηνοτρόφων γιὰ τὸ καλὸ τῶν ποιμνίων. Ἀνακοίν. Α. Κεραμοπούλλου). Τῆς δευτέρας μέρας γίνεται τὸ πήδημα καὶ τὴν τρίτην μέραν ἡ πάλη καὶ ἡ σφαιροβολία σηκώνουν καὶ βάρους τότε. Μετὰ τοὺς ἀγῶνες γίνεται χορὸς καὶ κατόπιν βγάζουν τὴν εἰκόνα, ἀφοῦ πέση τὸ κανόνι. Ἔρχονται ἓνα γῦρο στὸ χωριὸν καὶ ἔπειτα μπαίνουν πάλι μέσα, ἀφοῦ πέση πάλι τὸ κανόνι». Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, Μεσσηνίαν, Λῆμνον «παραπιλαλᾶν τ' ἄλογα. Μετὰ τῆς λειτουργίας βάνουν σ' ἓνα μακρινὸ μέρος μιὰ κουλλούρα καὶ παρατρέχουν μὲ τ' ἄλογα οἱ νέοι, ποιὸς θὰ τὴν πρωτοπάρη. Αὐτὸς θὰ τὴν κόψη κομμάτια καὶ θὰ δώσῃ σὲ ὄλους, ὅσοι παρατρέξανε μαζί του». Στοῦ Μπάστα Μεσσηνίας οἱ Ἐπίτροποι τῆς ἐκκλησίας ὀρίζουν βραβεῖα: σέλλες, χάμουρα, ντουφέκια. Εἰς τὴν Αἶνον καὶ Μεσημβρίαν νικητῆς εἰς τὴν πάλην ἀνεγνωρίζετο ὁ νικήσας τρεῖς κατὰ σειρὰν ἀντιπάλους. Ποία ἢ συνήθεια ἄλλοῦ;

6. Ζύγισμα ἀνθρώπων καὶ κούνιες. Μὲ ποίας προλήψεις συνδέονται τὰ ἔθιμα αὐτά; Π.χ. εἰς τὴν Μεσημβρίαν «τ' Ἀη Γιωργιοῦ ζυγιάζονται, κἀν'νε καὶ κούνιες στὰ δέντρα καὶ κουνιοῦνται τό 'χνε σὲ καλό». Εἰς τὴν Ζαγορὰν συνηθίζουν ὅλοι νὰ κουνιοῦνται, τοῦλάχιστον τρεῖς φορὰς ἕκαστος λέγων συγχρόνως: «Ἐγὼ στὸ χωριὸν καὶ τὰ φίδια στὸ βοννό».

7. Ποιμενικὰ ἔθιμα. Πρόσκλησις συγγενῶν καὶ φίλων εἰς τὴν στάνην καὶ ἐστίασις αὐτῶν. Διανομὴ τεμαχίων κρέατος καὶ τυροῦ εἰς γείτονας καὶ συγγενεῖς (Ἀηγιωργίτης = ἄμνός σιτευτός, προωρισμένος διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Γεωργίου). Π.χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «κάθε στιανολόγος ἔσφαζε τ' Ἀη Γιωργιοῦ ἓνα ἄρνι ἢ κατσίκι (τὸν ἀηγιωργίτην), ἔπηζε γιαοῦρι, τυρί, ἔκανε γαλόπιττες καὶ καθόντασε οὔλοι μαζί οἱ στιανολόγοι μὲ τοὺς κουμπάρους τους καὶ γλεντάγανε. Τὸ μεσημέρι θὰ ἔρχότανε καὶ ὁ παπᾶς, θὰ πέραγε ἀπ' οὔλες τὶς στάνες νὰ χαιρετήσῃ. Τοῦ παπᾶ

τοῦ εἶχανε φυλαμένη πάντα τὴν πλάτη τοῦ ἀρνιοῦ. Ἐπὶ τὸν ἀηγιωργίτη δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ τὴν ἄλλη μέρα. Ὅσα κομμάτια δὲν τρώγανε, τὰ μεράζανε στοὺς κουμπάρους νὰ τὰ πάρουνε μαζί τους». Παρακλήσεις (θυμιάματα, λειτουργίαι) καὶ τάματα εἰς τὸν Ἁγ. Γιώργην διὰ τὴν ἀνεύρεσιν ἀπολεσθέντων προβάτων, βοῶν κλ.

8. Μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι πρὸς ἀποτροπὴν κακῶν ἀπὸ τῆς μάνδρας. Ἐν παραδείγματι: «Ὁ τζομπάνος τὸ βράδ' τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ, ἅμα χωρίσ' τὰ πρόβατα, θὰ τὰ βάλ' σ' ἀγίλ' (=μάδραν), θὰ πάρ' ὕστερα μιὰ χουφτιὰ κεχρί, θὰ τὸ ρίξ' ὀλόγυρα σὶ μαντρι καὶ νοματίζ': ὅποιος εἶναι νὰ πάρ' τὸ μαζούλ' (=εἰσόδημα) νὰ μετρήσ' πρῶτα τὸ κεχρί κ' ὕστερα νὰ πάρῃ τὸ μαζούλ'. Βάνουνε ὕστερα σὶ τὴν πόρτα τὰ μιτάρια καὶ τὸ ξυλόχιτο καὶ περνοῦνε τὰ πρόβατα ἑποικίως καὶ ἀραδίζουνε ἑποικίως, γιὰ νὰ μὴ μπορῇ νὰ τὰ πειράξῃ κανένας, καὶ νοματίζ' νε: «ὅποτε μπορέσ' νὰ μετρήσ' αὐτά, τότε νὰ τὰ πάρ'». Ὁ παπποῦς μ' ἦταν τζομπάνος κ' ἡ μητέρα μας τὰ ἔκαμνεν αὐτά».

9. Προλήψεις σχετικαὶ μὲ τὴν ἑορτήν. Π.χ. εἰς τὴν Κίον «τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγ. Γεωργίου συλλέγουν τὰ χαμόμηλα (τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ τὰ πουλούδια), διότι νομίζουν ὅτι μόνον, ἂν τὰ συνάξουν τὴν ἡμέραν αὐτήν, τότε τὰ χαμόμηλα ἐνεργοῦν».

10. Ἐναρξίς θερινοῦ ἑξαμήνου καὶ γενικῶς τοῦ ἔτους διὰ τὴν σύναψιν συμβάσεων ἐργασίας (πρόσληψιν ὑπηρετιῶν (ψυχογιῶν), πιστικῶν, ἀγροφυλάκων, ἱερέων κλπ.). Π.χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «Ὅλα τὰ πράματα τὰ συμφωνάγανε ἄλλοτες μὲ τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ. Χρήματα ἂν παίρνανε δανεικά, θὰ τὰ δίνανε πίσω τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ, ἂν παίρνανε ψυχογιό, θὰ τότε πλερώνανε τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ, κὶ ἂν τοὺς ἔκανε, τὸν κρατήγανε, ἂν δὲν τοὺς ἔκανε, παίρνανε ἄλλον. Γι' αὐτὸ λέμε: «Τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου». Πρβλ. Ἐμβατικιάστηκε ὁ παπᾶς τ' Ἁγ. Γιωργιοῦ».

2. Τοῦ ἁγίου Μάρκου (25 Ἀπριλίου).

Ἐορτὴ γεωργικὴ: δὲ ζεύουν ἀλέτρι, δὲ βαροῦν τσαπισιὰ σὲ χωράφι (Αἰτωλ.) Ἀποδιοπόμπησις ὄφρων κλ. μὲ κτυπήματα χαλκωμάτων καὶ ἐξορκισμούς· π.χ. «Μᾶρκο, Μᾶρκο, μάρκωσέ τα | κὶ Ἁγ. Γιώργη, τύφλωσέ τα ἢ Μέσα γειά, μέσα χαρὰ | ὄξω φίδια καὶ γκουστέρης».

3. Μαῖος.

1. Ὄνόματα: Καλομηνᾶς (Κοτύωρα) κλ.

2. Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι γενικαὶ τοῦ Μαΐου. Παροιμίαι, εὐχαί

κατάροι. Π. χ. «*ἡ ὥρα τοῦ Μάη νὰ σ' εὔρη!*», γιατί, λέγουν, αὐτὸς ὁ μήνας ἔχει πολλές κακὲς ὥρες (Καστελλόριζον). «*Ἐρθεν κι ὁ Καλομηναῖς | γάλαν φά' ὄνταν πει- νᾶς* (Κοτύωρα). Πρβλ. τὴν δοξασίαν, ὅτι «*τὸ γάλα τὸν Καλομηναῖν καθαρίζ' τὸ γαῖμα*». Δι' αὐτὸ καὶ συνηθίζουν τὸν Μάιον νὰ παίρνουν αἷμα μὲ τὶς βδέλλες· τὸ θεωροῦν καλὸ γιὰ τὴν ὑγεία. Τὸν Μάιον δὲν κόβγουν ροῦχα οὔτε παντρεύονται, διότι «*τοὺς παίρνει ὁ Μάης*». Πρβλ. «*ὁ γάμος ὁ μαγιάτικος πολλὰ κακαποδίδει*» (Κρήτη). Καὶ νὰ ταξιδέψη κανεὶς τὸν Μάιον δὲν εἶναι καλό. Ἐάν μπῆ ὁ Μάης τὸ Σάββατο, εἶναι κακό· τὸ λέει καὶ ἡ παροιμία: «*Σάββατο ἐμπαίν' ὁ Μάης; Σάβ- βανα πολλὰ στὸν Ἄη (= Ἄδη, Κάρπαθος)*. Τὸν Μάιον «*δὲ φυτεύουν λουλούδια οὔτε μεταφυτεύουν τίποτε· εἶναι κακό· θὰ πεθάνη ὅποιος τὰ φυτεύει καὶ θὰ τοῦ τὰ βάλουν στὴν κάσσα του*» (Κάρπαθος). «*Καὶ σκούπα καὶ ροῦχα δὲν ἀγοράζουν*». (Κρήνη Μ. Ἀσίας).

4. Πρωτομαγιά.

(α) Ἔθιμα τῆς παραμονῆς (30^{ῆς} Ἀπριλίου).

1. Ἐξοδος εἰς τοὺς ἀγρούς ἢ τοὺς κήπους, κατασκευὴ στεφάνου ἢ ἀνθοδέσμης (Μάης). Ποῖα ἄνθη καὶ φυτὰ ἐκλέγουν πρὸς τοῦτο; (ἢ κοινὴ των ὀνομασία, ἢ ἀποδιδομένη εἰς αὐτὰ ἰδιότης καὶ σημασία). Τί τραγουδοῦν, ὅταν τὰ μαζεύουν; Πότε ἀναρτᾶται ὁ Μάης εἰς τὴν θύραν ἢ τὸν ἐξώστην τῆς οἰκίας; τὴν νύκτα (ἀφώτηγα) ἢ τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ὅταν ἐπιστρέφουν ἐκ τῆς ἐξοχῆς; Ποῖαι αἱ σχετικαὶ δοξασίαι; Ἔως πότε μένει ἐκεῖ κρεμάμενος ὁ Μάης;

Π. χ. εἰς Ρεῖσδερε Σμύρνης «*τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιάς πηγαίναμε στὴν ἐξοχὴ κ' ἠκόβγαμε ἀπὸ ὄλα τὰ πράματα πού ἔχουν καρπὸ: σιτάρι, κριθάρι, σνκιά μὲ σῦκα, σκόρδο, κρομμύδι, ἀμυγδαλιὰ μὲ τ' ἀμύγδαλα, ροδιὰ μὲ τὸ ρόδι καὶ τὰ κρεμούσαμε στὴν πόρτα ἀποπάνω. Αὐτὸς εἶν' ὁ Μάης καὶ τὸν ἔχομε κρεμα- σμένο ὡς τ' Ἄη Γιαννιοῦ τοῦ Θεριστῆ. Τότε τὸν βγάζομε καὶ τὸν ρίχτομε στὴ φου- νάρα*». Εἰς τὰς Κυδωνίας σὲ κάθε στεφάνι ἔβαζαν κ' ἓνα σκόρδο γιὰ τὴ βασκανία, κ' ἓνα ἀγκάθι γιὰ τὸν ἐχθρὸ κ' ἓνα στάχυ, γιὰ νὰ φέρῃ εὐφορία. Εἰς Ἀγιάσον «*κάνανε στεφάνια ἀπ' ὄλα τὰ λουλούδια καὶ βάζανε μέσα δαιμοναριά, ἓνα ἄγριο χόρτο μὲ πλατιὰ φύλλα καὶ λουλούδια κίτρινα, γιὰ νὰ δαιμονίζωνται γοὶ γαβροί*. Εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «*κρεμᾶνε ἀφώτηγα ἀπὸ τὰ παράθυρα στάχυα, παπα- ροῦνες, μποτοίκια, σκόρδα γιὰ τὸ μάτι*». Εἰς τὴν Σέριφον «*ἀποβραδὶς κρεμοῦν στὴν πόρτα στεφάνι ἀπὸ λουλούδια καὶ τσουνκνίδα, σκόρδο ὀλάκαιρο, κορφὲς κρι- θάρι*», εἰς τὴν Σύμην «*δέσμην ἐκ κλώνου ἐλαίας, ἀκάνθης τινός, φύλλου μαύρης σνκῆς καὶ κλώνου ἀμᾶ*».

2. Κτυπήματα γυναικῶν με κλάδους ἢ χόρτα. Π.χ. εἰς τὴν Λέσβον τὴν παραμονὴν τῆς Πρωτομαγιάς αἱ γυναῖκες κτυποῦν ἢ μία τὴν ἄλλην με τσουκνίδα εἰς τὴν ράχιν, διὰ νὰ μακρύνουν τὰ μαλλιά τους.

3. Τρόποι καὶ μέσα ἀποτροπῆς κακοῦ ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἀπὸ τὰ παιδιά καὶ πρὸς ἐπίτευξιν εὐτυχίας.

Π.χ. εἰς τὴν Ἐνατ. Κρήτην «*κάνουνε με κατράμι ἕνα σταυρὸ στὸ πορτομάγουλο τῆς πόρτας, γιὰ νὰ μὴν πιάνη τὸ σπίτι μάτι*». Εἰς Ἀγιάσον (Λέσβου) «*ἀποβραδὶς κάνουν σταυροὺς πὰ στὴ βόρτα ἄπὸ τὸ μέλ' γιὰ νὰ περνοῦν γοῖ γαβροὶ καὶ νὰ κολλοῦν*». Εἰς τὸν Πόντον (Ἀμισὸς) «*κρεμοῦν σταυροὺς ἀπὸ ἄνθη εἰς τὰς καπνοδόχους, τὰ ἀνώφλια τῶν θυρῶν, τὰ ἐνδύματα τῶν παιδιῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ράπτουν ἐντὸς παννίου καὶ τεμάχιον ἄρτου τῆς Μεγ. Πέμπτης*». Εἰς Ρεῖσδερε «*τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιάς ράβαμε στὸ φουστανάκι τοῦ παιδιοῦ ἕνα σκόρδο κ' ἕνα γαρούφαλλο καὶ τοῦ τὰ βγάξαμε τὸ πρωί, γιὰ νὰ μὴν τὰ πιάσῃ ὁ Μάης τὰ παιδιά, νὰ ναι σὰν τὸ σκόρδο καὶ σὰν τὸ γαρούφαλλο*».

4. Ἀποδιοπόμπησις ὄφρων, ποντικῶν, ψύλλων καὶ ἄλλων ζωῶν. Π.χ. εἰς τὴν Ἑπειρον τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῆς 1^{ης} Μαΐου τὰ παιδιά περιερχόμενα τοὺς κήπους κρούουν χαλκᾶ σκεύη τοῦ μαγειρείου λέγοντα: «*Ὁξω ψύλλος καὶ ποντίκι, | μέσ' ἄρνι με τὸ κασίκι*».

(β) Ἔθιμα τῆς 1ης Μαΐου.

1. Τί τρώγουν μόλις ἐξυπνήσουν; (Μιὰ μπουκιά ψωμί, ἕνα κουκκὶ φρέσκο ἢ σκόρδο, ἀντίδωρο τῆς Μεγ. Πέμπτης, λαμπροκουλούρα ἢ μαγιοκουλούρα, φυλαγμένη ἀπὸ τὸ Μ. Σάββατον κττ).

Τί φοβοῦνται μὴν πάθουν, ἂν τοὺς κομπώσῃ (ἢ τοὺς τσακίσῃ) ὁ γαῖδαρος, ὁ κοῦκκος κλ.; Π.χ. κατὰ τοὺς Ἀγιασιῖτες (Λέσβου), «*μόλις ἐξυπνήσῃς, πρέπει κάτι νὰ βάλῃς στὸ στόμα σ' : ἕνα σῦκο νὰ φᾶς κ' ἕνα βλασιὸ ἄπὸ κλῆμα καὶ ἀντίδωρο τῆς Μεγ. Πέμπτης, γιὰ νὰ μὴ σὲ κομπώσῃ γαῖδαρος. Ἄμα γὰρ ᾤζε γαῖδαρος καὶ τὸν ἄκουγες κ' ἤσουνα νησιτικός, δὲν περνοῦσε λόγος σου. Λέγαμε: κόμπωσέ σε γαῖδαρος καὶ δὲν περνα ὁ λόγος σου*». Εἰς τὴν Σινώπην «*τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιάς εὔρισκαν ἐπὶ εἰδῶν ἄνθη, τριαντάφυλλα, βιολέττες, ἄνθη ροδακινιάς, μπουρνελιάς, ἐπὶ τέτοια τῆς ἐποχῆς· τὰ ἔβαζαν ὅλα σ' ἕνα βαθουλὸ δοχεῖο, πιάτο ἢ λεκάνη, ἔβαζαν καὶ καρύδια μέσα καὶ νερὸ καὶ τ' ἄφηναν ὅλη τὴ νύχτα. Τὸ πρωί, νύχτα ἀκόμη, ἐξυπνοῦσαν ὅλα τὰ ἄτομα τῆς οἰκογενείας καὶ ἔπιναν ἀπὸ λίγο καὶ ἔτρωγαν καὶ τὸ γάλαντο (=λαμπροκούλλουρο). Κατόπιν πήγαιναν στὸ Μάη*».

2. Μετάβασις πρωῖν ἢ εἰς τὴν βρῦσιν, στολισμὸς αὐτῆς με ἄνθη καὶ τάγισμα με βούτυρον, ὕδρευσις καὶ ἀνανέωσις τοῦ νεροῦ τῆς

οικίας με καινούργιο (ἀμίλητο;) νερό, χρῆσις αὐτοῦ κτλ. Π.χ. «τὴν Πρωτομαγιά ἀδειάζουν ἀπὸ τὸ βράδυ τ' ἀγγειά· δὲν ἀφήνουν στάλα νερό μέσα. Τὸ πρωῖ, νύχτα, παίρνουν τὰ κορίτσια τὶς στάμνες καὶ πᾶνε στὴ βρύση, τὴν ἀλείφουν μὲ βούτυρο, τὴ στολίζουν μὲ λουλούδια, παίρνουν νερὸ καὶ τὸ φέρνουν στὸ σπίτι. Μὲ τὸ νερὸ αὐτὸ βρέχουν τὶς καρδάρες, τὰ μποτινέλια (κάδους), ὅπου κοπανοῦν τὸ γάλα, καὶ τὰ πράματα στὸ ματρί. Βάζουν μικρὰ παιδιὰ καὶ τὸ κάνουν αὐτό, πὺν εἶναι καθαρά» (Ἄγραφα).

3. Προσκόμισις πέτρας μαλλιαρῆς ἀπὸ τὴν θάλασσαν, ραντισμὸς τῆς οἰκίας μὲ θαλασσινὸ νερό. Ποῖος ὁ σκοπὸς τῶν πράξεων τούτων;

Π.χ. εἰς τὴν Κορώνην «τὴν Πρωτομαγιά πολλὰ πρωῖ, ἄβγαλτος ὁ ἥλιος, θὰ κατεβοῦνε στὸ γιολό, νὰ γιομίσουν ἓνα μπουγιέλο θάλασσα καὶ νὰ βροῦνε μιὰ πέτρα μαλλιαρῆ καὶ νὰ τὰ φέρουν καὶ τὰ δυὸ στὸ σπίτι. Τὴν πέτρα τὴ βάνουνε κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ διώχνη τοὺς ψύλλους, καθὼς λένε. Μὲ τὴ θάλασσα ρεντᾶνε οὐλο τὸ σπίτι, καθὼς κάνουν μὲ τὸν ἁγιασμὸ στὴν Πρωτάγιαση. Βουτᾶνε μέσα ἓνα κλαράκι λιόφ'το καὶ ρεντᾶνε ἓνα γῦρο. Ρεντᾶνε τὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν τους, οὐλες τὶς ἀγκωνές, γιὰ τοὺς ψύλλους».

4. Ἐξοδος πρωῖνῆ εἰς τὴν ἔξοχὴν καὶ τὰ κατ' αὐτήν: συλλογὴ ἀνθέων διὰ τὴν κατασκευὴν στεφάνου (ὡς καὶ κατὰ τὴν παραμονήν), ἀναζήτησις φυτῶν τινῶν ἢ ἀνθέων μὲ θαυμαστὰς ιδιότητας. (Π.χ. κατὰ τοὺς Καλυμνίους ὁ ἀνοιχτομάτης ἢ γουρλομάτης, φυτὸν μὲ ἀκανθώδη φύλλα, «κάνει ἐκείνους πὺν τὸ κρατοῦν ἀπάνω τους ἔξυπνους, γερούς καὶ τυχερούς». Τραγούδια τῆς Πρωτομαγιάς δημῶδη.

Ὁ Μάης ἢ τὸ μαγιόξυλο: φαλλὸς ἐκ ξύλου ἢ πηλοῦ, στολισμένος μὲ ἄνθη καὶ χλόην. Χοροὶ καὶ κύλισμα γυναικῶν καὶ κορασιῶν ἐπὶ τῆς χλόης, νύψις αὐτῶν μὲ τὴν δρόσον τῆς πρωῖας, περιζωσις τῆς ὀσφύος μὲ λυγαριὰν ἢ μολόχαν, ἐναγκαλισμὸς χονδροῶν δένδρων, κατάποσις μικροῦ πρασίνου καρούου. Διὰ ποῖον λόγον γίνονται ταῦτα; Π.χ. εἰς τὴν Μεσημβρίαν «οἱ γυναῖκες δὴ βρωτομαγιά γέντας' παρέες-παρέες καὶ πήαιναν στοῦ κῦρ Ἄνεγνώστ' τ' ἀμπέλ' ἰποπίσ', στὸν πέτρινο δὸ μύλο. Θανὰ πάρ' καθαμιὰ τὰ φαγιά της, τὰ ψωμιά, τὰ ρυζόγαλα, νὰ πᾶνε ὄξω στὸ Μάιο, νὰ καθῆσνε νὰ φᾶνε, νὰ πιοῦνε, νὰ πιάσ'νε τὸ Μάιο. Στὸ δρόμο τραβουδούσανε «Καλῶς τονε τὸ Μάη...» καὶ μαζεύανε διάφορω εἰδῶ χόρτα, ὅσο νὰ βγιοῦνε πέρα στὸ ἰσιάδι, νὰ καθῆσ'νε νὰ φᾶνε. Μόνε γυναῖκες. Παιδιὰ μεγάλα δὲ βαίρνανε μαζί δους. Ἐπειτα σκόντας' καὶ χορεύανε, τραβουδούσανε κ' ἓνα: Καλόγερε τ' ἀδράχτια σου καὶ ἄλλα τραβούδια, πὺν ἔλεγανε καὶ τὶς ἀποκριές. Σέρνοντας' οἱ γυναῖκες πᾶν' στὸ πρασινάδ' κ' ἔλεγανε: Φάε, μ., χορτάρ' καὶ τὰ

κορίτσια: και τοῦ χρόν' βηλάρα. Εἶχανε και μιὰ βηλάρα (φαλλόν) κανωμένη με κεραμιδόχωμα ἢ ξύλο, δὴ στολίζανε με πρασινάδες και με λουλούδια και δὴ σερβίριζε ἢ μιὰ στήν ἄλληνα δὴν εἶχανε ὁμορφα φκιαγμέν', τὸ σχῆμα καθαρό καθαρό· τὴν βάφανε κόκκινη και δὴν λέγανε Μάιο». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται (ἢ ἐσυνηθίζεται ποτε) τὸ ἔθιμον τοῦτο; Εἰς τὴν Πέργαμον «τὰ κορίτσια πηγαίνοντας στήν ἐξοχὴ ἐμάζευαν δροσιὰ πάνω ἀπ' τὰ στάχυα και τὴν ἔβαζαν στὸ στόμα τους, γιὰ νά 'ναι δροσερὲς ὅλον τὸ χρόνο». Μερικοὶ εἰς τὴν Λῆμνον «τὸν Μά, τὴν Πρωτομαγιά, κυλιένται μέσ' στὰ κ'θάρια, μέσ' στὰ χορτάρια, γιὰ νά 'ναι δροσινοί».

Εἰς τὴν Κοζάνην «κόπτουν λυγαριὰν και τὴν τυλίσσουν περὶ τὴν ὄσφύν, διὰ νὰ γίνουν εὐλύγιστοι, ἀγκαλιάζουν χονδρὰ δένδρα, διὰ νὰ παχύνουν και ζήσουν, ὡς ἐκεῖνα, πολλὰ ἔτη». Εἰς τὴν Περιστερὰν Θράκης «αἱ γυναῖκες τὴν Πρωτομαγιάν γονατίζουνσαι δαγκάνουν τρεῖς με χεῖρας ὀπίσω ἀπὸ χόρτον λεγόμενον χόρτον τῆς ζάλης και λέγουν: Ἡ γνώμη στὸ κεφάλι κ' ἡ ζάλη στή γῆ». Εἰς τὸν Μέγαν Πλάτανον Λοκρίδος «τὴν ἡμέραν αὐτὴν οἱ πάσχοντες ἐκ τοῦ ὀμφαλοῦ καταπίνουν μικρὰ πράσινα καρύδια, διὰ νὰ προφυλαχθοῦν ἀπὸ τὸ ξέστριμμα τοῦ ὀμφαλοῦ».

5. Ἄγερμοὶ παιδίων και ἀνδρῶν περιηγόντων τὸν Μάιον. Τί κρατοῦν εἰς τὰς χεῖρας (μαγιόξυλο;) και τί τραγουδοῦν περιφερόμενοι ἀπὸ οἰκίας εἰς οἰκίαν; Ποῦ ἀντὶ κυπαρίσσου ἢ κλάδου δένδρου περιάγουν ἄνθρωπον (ἄνδρα ἢ παιδίον) στολισμένον με ἄνθη και στεφάνους; (τὸ Μαγιόπουλο, ἢ Πιπεριά κτ.) Κροῦσις κωδῶνων και ἄλλαι πράξεις γινόμεναι κατὰ τὴν περιφορὰν. Ποία ἡ σημασία τοῦ ἐθίμου; Γίνονται και μεταμφιέσεις και μιμική τις παραστάσεις; Λεπτομερὴς περιγραφή. Δῶρα διδόμενα εἰς τὸν Μάη.

Π.χ. Εἰς τὴν Πάργαν «ἀπὸ τὸ πρωτὶ τῆς Πρωτομαγιάς τὰ παιδιὰ γύριζαν τὰ σπίτια και τραγουδοῦσαν τὸ τραγοῦδι τοῦ Μαΐου, στεφανωμένα με λουλούδια και κρατῶντας στὰ χέρια τους μεγάλους κλώνους πορτοκαλιᾶς ἢ νεραντζιᾶς, γεμάτους ἄνθη. Ἐτραγουδοῦσαν: «Ἐμπῆκε ὁ Μάης, ἐμπῆκε ὁ Μάης, ἐμπῆκε ὁ Μάης ὁ μήνας, | ὁ Μάης με τὰ τριαντάφυλλα κι ὁ Ἀπρίλης με τὰ ρόδα. | Μάη μου, Μάη δροσερὲ κι Ἀπρίλη λουλουδάτε | Ἀπρίλη, ροδοφόρετε κτλ.

Εἰς τὴν Κέρκυραν περιάγουν κορμὸν τρυφεροῦ κυπαρισσιοῦ, ἴσιου και φουντωτοῦ· τὸ ἔχουν σκεπασμένο με κίτρινες μαργαρίτες και ἄλλα ἄνθη, τοῦ κρεμοῦνε κ' ἓνα στεφάνι· ἀπὸ τὰ χλωρὰ κλαδιὰ του δένουνε μεταξωτὰ μαντήλια, ζουνάρια και κορδέλλες· ἀπὸ τὸ στεφάνι τέλος κρεμᾶνε φροῦτα (μούσμουλα κλπ.) και χορταρικά προφαντά. Ἔτσι «με τὸ μαγιόξυλο αὐτό, οἱ νέοι ἐργάτες ντυμένοι γιορτινὰ με κάτασπρα παντελόνια και πουκάμισα, με κόκκινα ζουνάρια και κόκκινα μαντήλια στὸ λαιμὸ γύριζαν τὴν πόλη, τραγουδῶντας τὸ Μάη, με τὴ συνοδεία ἐνὸς ντεφιῦ κ' ἐνὸς ἀτσαλένιου τριγώνου».

Στὸν Ἅγιο Λαυρέντιο τοῦ Βόλου «χορὸς ἀπὸ προσωπιδοφόρους συνοδεύουν τὸ Μαγιόπουλο, παιδί στολισμένο μὲ λουλούδια καὶ τραγουδᾶνε τὰ μαγιά-πριλα τραγούδια τους στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ, ἐνῶ χορεύει τὸ Μαγιόπουλο». Στὴν Ναύπακτο γέροι φουστανελλᾶδες βασιῶντας στὸ ἓνα χέρι κουδούνια στολισμένα μὲ ἀνθισμένη ἰτιά συντροφεύουνε κι αὐτοὶ τὸ Μαγιόπουλο στὰ μαγαζιά, ὄχι ὅμως προσωπιδοφορεμένοι. Στὴ μέση τὸ παιδί, φορῶντας στεφάνια ἀπὸ μαργαρίτες κίτρινες στὸ κεφάλι, στὸ λαιμό, στὰ χέρια, σ' ὄλο τὸ κορμί, χορεύει, ἐνῶ οἱ ἡμίχοροι τῶν γέρων βροντᾶνε ρυθμικά, μὲ τὴ σειρά τους, τὰ χοντρά κουδούνια καὶ λένε τὰ τραγούδια. Εἰς τὴν Πορταριά (πρὸ 80 περίπου ἐτῶν) «τὴν Πρωτομαγιά βγαῖναν πέντε πρόσωπα: τὸ κορίτσι, ὁ γιανίτσαρος, ὅλο ἄρματα κι ἄσῃμι, ὁ γιατρὸς μὲ ψηλὸ φράγκικο καπέλλο, καὶ δύο ἄλλα πρόσωπα. Πηγαῖναν ἐν πομπῇ ἀνὰ τὸ χωρίον καὶ στὴν πλατεῖα ἄρχιζεν ἡ παράστασις. Ὁ γιανίτσαρος δοκίμαζε νὰ κλέψη τὸ κορίτσι· τὸ κορίτσι ἀπ' τὴν τρομάρα του πέφτει λιγωμένο. Ἀκολουθοῦν μοιρολόγια καὶ κοπετοί. Ὁ γιατρὸς ἀνασταίνει τὴν κοπέλλα. Ἀκολουθοῦν χοροί, τραγούδια καὶ χαρὲς». Εἰς τὴν Ἀγόριανη «*χόρευεν ὁ Μάης κι ὁ κόσμος τὸν φίλευε μπαμπάκι κι ἀυγά, στάζ' καὶ λεφτά· κι οἱ τσοπάνηδες ἓνα ποκάρ' μαλλί*». Εἰς τὴν Ἰστιαίαν τὴν 1^{ην} Μαΐου «μικρὰ ὁμάς ἐκ 5-6 ἀνδρῶν περιέρχεται τὰς οἰκίας εἰς κάθε χωρίον καὶ τραγουδεῖ τὴν Πιπεριά. Ὁλόκληρον τὸ σῶμα ἐνὸς τῶν χωρικῶν περιβάλλουν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν δι' ἀνθέων καὶ κλάδων δένδρων, ἐλαίας, καρύας κ. ἄ. ἀναρτῶσι δὲ ἀπ' αὐτῶν μέγαν κώδωνα. Ὁ οὕτως ἐνδεδυμένος χωρικὸς καλεῖται Πιπεριά. Πρὸ ἐκάστης οἰκίας χορεύουν ἔχοντες ἐν τῷ μέσῳ τὴν Πιπεριὰν καὶ ἄδοντες: *Πιπεριά, γλυκειὰ ροῖδιὰ | γρήγορα στὸν Ἄη Λιᾶ | κι Ἄη Λιᾶς στὸν οὐρανό, | γιὰ νὰ βρέξη Θεὸς νερό | γιὰ τὰ στάρια, γιὰ τὰ κ'θάρια, | γιὰ τ' φτωχοῦ τὰ παρασπόρια. | Γοῦρνες γοῦρνες τὸ κρασί, | ἀυλάκια ἀυλάκια τὸ νερό. | Πιπερὸς μὲ τὸ τσαπὶ | νὰ στομῶσῃ τὸ νερό*». Ἐνῶ ἄδονται οἱ δύο τελευταῖοι στίχοι, εἷς ἐκ τῶν χορευτῶν λεγόμενος Πιπερὸς, σκάπτει ὀλίγον εἰς τὸ ἔδαφος μὲ μικρὸν σκαλιστήριον. Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χοροῦ ραίνουν ἐξ ἐκάστης οἰκίας τὴν Πιπεριὰν μὲ νερὸ καὶ προσφέρουν εἰς τοὺς χορευτὰς χρήματα ἢ καρπούς, σίτον, κριθήν, ἀραβόσιτον κτλ.

Εἰς τὸ Κεφαλόβρυσον «πολλοὶ γίνονταν *Μάηδες*, δηλ. γέμιζαν πρόσωπο, κεφάλι καὶ κορμί μὲ μαϊάτικα λουλούδια. Κρατῶντας κ' ἓνα κουδούνι στὸ χέρι καὶ τραγουδῶντας τὸ Μάη, γύριζαν μαγαζιά καὶ σπίτια καὶ χόρευαν τὸ Μάη. Καὶ τώρα ἀκόμα τὴν παραμονὴ τῆς Πρωτομαγιάς καὶ τὴ νύχτα γλεντᾶνε παιδιὰ καὶ γεροντότεροι κρατοῦν *βάντες* (κλάδους) ἀπὸ καρυά, χτυποῦν κουδούνια τραγουδῶντας τὸ Μάη. Εἰς τὸ Ζαγόρι τὸ ἔθιμον τελεῖται ὄχι μόνον τὴν Πρωτομαγιά, ἀλλὰ καθ' ὅλην τὴν ἀνοιξιν. Τὰ κορίτσια ἐκεῖ ποὺ βγαίνουνε καὶ βόσκουνε τ' ἀρνάκια στὰ γρασί-

δια, παίζουν τὸ *Ζαφείρη*. «Ένα παιδί κάνει τὸν πεθαμένο· ξαπλώνεται ἄπάνω στὸ χλωρὸ· χορτάρι καὶ τὰ κορίτσια τὸν στολίζουνε μὲ ἄνθη καὶ μὲ πράσινα κλαδιά. Ὑστερα κάθονται τριγύρω καὶ ἀρχίζουνε τὸ θρῆνο καὶ τὸν ὄδυρο (τὸν κομμό, ὅπως λένε):

«Γιὰ ἰδέτε νιὸ ποὺ ξάπλωσα, γιὰ ἰδέτε κυπαρίσσι!

Δὲ σειέται, δὲ λυγίζεται, δὲ σέρον' τὴ λεβεντιά του.

Ποιὸς σοῦ ἔκοψε τὶς ρίζες σου καὶ στέγνωσε ἡ κορφή σου;

Τί μοῦ ἔκαμες, λεβέντη μου, τί μοῦ ἔκαμες, ψυχὴ μου;

Τώρα ποὺ ἦρθ' ἡ ἄνοιξη κ' ἦρθε τὸ καλοκαῖρι,

παίρνουν κι ἀνθίζουν τὰ κλαδιά κ' οἱ κάμποι λουλουδίζουν,

ἦρθαν πουλιὰ τῆς ἄνοιξης, ἦρθαν τὰ χελιδόνια...

κ' ἐσύ, καλὲ λεβέντη μου, μέσα στὴ γῆ τὴ μαύρη!...

Ἐπειτα φωνάζουν: «Σήκου, *Ζαφείρη*, σήκου! καὶ ὁ *Ζαφείρης* ξεπετιέται καὶ τρέχουν ὅλοι τραγουδώντας στὰ χωράφια».

Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται ὁμοία μιμικὴ παράστασις ἢ παιδιὰ; Πρὸβ. τὸν *Κάνναβον* ἐν Πόντῳ, τὸν *Κραντωνέλλο* ἐν Μυκόνῳ. Λεπτομερῆς περιγραφὴ τοῦ ἐθίμου μετὰ φωτογραφιῶν τῶν διαφόρων σκηνῶν ἐνδιαφέρει μεγάλως τὴν ἔρευναν.

6. Ὁ κλήδονας, τρόπος μαντικῆς τῆς 1^{ης} Μαΐου. Περιγραφὴ αὐτοῦ. Π. χ. εἰς χωρία τινὰ τῆς Θεσσαλίας «τὰ κορίτσια, τὰ κάτω τῶν 15 ἐτῶν, τὴν 1^{ην} Μαΐου χωρίζονται εἰς μικρὰς ομάδας, εἰς τὰς ὁποίας τὸ μικρότερον ὑποδύεται τὴν νύμφην. Τὰ δύο ἀπὸ τ' ἄλλα κορίτσια εἶναι αἱ συνοδοί τῆς καὶ τὴν κρατοῦν ἀπὸ τὰ χέρια. Τὰ ὑπόλοιπα κρατοῦν μίαν στάμναν, τὴν ὁποίαν ἔχουν γεμίσει μὲ ἀμίλητο νερὸ καὶ μὲ διάφορα ἀντικείμενα (δακτυλίδια, καρφίτσες ἢ βραχιόλια), ἀνήκοντα εἰς ἄγαμα κορίτσια καὶ ἀγόρια. Τὰ δύο τελευταῖα κορίτσια προπορεύονται καὶ σὲ κάθε πηγάδι ποὺ θὰ συναντήσουν στέκονται καὶ ἀδειάζουν λίγο ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς στάμνας εἰς αὐτό. Τὴν ἐπομένην τῆς Πρωτομαγιᾶς ἀνοίγουν τὸν κλήδονα καὶ ἐξάγουν τὰ ἐντὸς τῆς στάμνας ἀντικείμενα. Ἀναλόγως δὲ τῶν στιγμάτων, τὰ ὁποῖα φέρουν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὕδατος, ἐξάγεται ὅτι ὁ κάτοχός του θὰ παντρευθῆ γρήγορα, ποιά θὰ πάρη, ἐὰν θ' ἀποθάνη κτλ.» Διὰ τὸ «τραγοῦδι τοῦ *Mã*» ἐν Κύπρῳ βλ. *Σακελλαρίου*, τὰ Κυπριακὰ Α 709.

7. Ποιμενικαὶ συνήθειαι τῆς Πρωτομαγιᾶς.

(α) Κτυπήματα τῶν ζώων μὲ χλωροὺς κλάδους ἀγριοτριανταφυλλιᾶς κλ. διὰ νὰ γεννοῦν εὐκόλα. Π. χ. εἰς τὸν Πόντον τὴν 1^{ην} Μαΐου ὠδήγουν τὰ ζῶα ἐκ τῆς μάνδρας εἰς τὴν βοσκὴν μὲ τρία χλωρὰ κλαδιά λεφτοκαρυᾶς, ἀγρίας ροδῆς καὶ *κιαρμασαούδας* (ἀγρίου θάμνου), διὰ νὰ μὴν ἀρρωστήσουν τὰ ζῶα καὶ διὰ νὰ γεννοῦν ἐλεύθερα. Κτυπῶντες δὲ μὲ τὰς ράβδους αὐτὰς τὰ ζῶα ἔλεγον: «Χίλια κεφάλια! χίλια κεφάλια!».

(β) Ἀνάρτησις τεμαχίου ἀγριοτριανταφυλλιᾶς ἐκ τοῦ τραχήλου ζώων καὶ πτηνῶν (*κερατίτσα ἐν Πόντῳ*).

(γ) Πῆξις τυροῦ τὴν Πρωτομαγιά με νερό τῆς βροχῆς.

8. Σημασία τῆς Πρωτομαγιάς διὰ τὴν μαγείαν. Πίστις, ὅτι τὰ μάγια πιάνουν πολὺ τὴν ἡμέραν αὐτὴν (*τεκνιάζουν*, Δαμασκηνιά Κοζάνης), ὅτι αἱ συλλεγόμενα κατ' αὐτὴν βοτάναι ἔχουν μαγικὴν δύναμιν κτλ.

Ἐξοδος νυκτερινῆ τῶν μαγισσῶν γυμνῶν εἰς τοὺς ἀγρούς, διὰ νὰ κλέψουν τὴν ἐσοδείαν τῶν ἄλλων, παρασκευὴ ἰσχυρῶν φυλακτῶν, ἄλλαι σχετικαὶ συνήθειαι. Π. χ. εἰς Ἰσακῆλι (Θράκη) «οἱ μάγισσες π' ξέχ'νε ἀπ' τὰ ὄξω, βγαίν'νε τσίτσιδες με τὴ σκοτίδα, ἀγγίτσα, καλ'κεῦνε τ βάνα, παγαίν'νε στὰ γιουρέδικα (=εὐφορα) τὰ χωράφια, διαβάζνε τὰ μαγικά τς, κόφνε ἀπὸ 'να σιάχ' ἀπὸ τς τέσσερς ἄκρες τ χωραφιοῦ, τὸ παγαίν'νε στὰ δικά τς καὶ τὰ ρήχ'νε κεῖ καὶ παίρν'νε τὸ βερεκέτ» (Θρακ. Θ 327). Εἰς Δαμασκηνιὰν Κοζάνης «τὴν Πρωτομαγιά δὲν βγαίνουν ἔξω, γιατί φοβοῦνται τὰ μάγια καί, ἂν βροῦν κάτι στὸ δρόμο, δὲν τὸ παίρνουν, γιατί εἶναι μάγια». Εἰς Μεγ. Πλάτανον Λοκρίδος τὴν Πρωτομαγιά «μερικοὶ τρέχουν καὶ πιάνουν μίαν ἔχιδναν, τὴν θέτουν ἐντὸς φιάλης με νερό καὶ κόπτουν με ἓνα φλουρὶ τὴν κεφαλὴν τῆς κατόπιν πηγαίνουν τὴν κεφαλὴν αὐτὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, διὰ νὰ λειτουργηθῇ 40 ἡμέρας καὶ ἔπειτα τὴν φέρουν ἐπάνω των, διὰ νὰ μὴ θαμβώνωνται ἀπὸ τὸν μαγνητισμόν».

9. Δεισιδαιμονίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι τῆς Πρωτομαγιάς. Π. χ. «Τὸ νερὸ τῆς βροχῆς τῆς Πρωτομαγιάς τὸ εἶχαν σὲ πολλὴ ἐκτίμησι. Στέκανε με ξέπλεκα μαλλιά στὴ βροχῆ, γιὰ νὰ βραχοῦν κ' ἔτσι νὰ φουντώσουν καὶ νὰ μεγαλώσουν. Τὸ χρησιμοποιοῦσαν καὶ σὰν μαγιά, γιὰ νὰ πῆξουν τὸ τυρί» (Κοτύωρα). Ἐπίσης τὰ μικρὰ κορίτσια ἄλειφαν τὰ νύχια τους με διάφορα χόρτα κοπανισμένα ἢ με κινὰ ἢ με κοπριά ἀγελάδας, τέντωναν τὰ χέρια στὸν ἥλιο καὶ τραγουδοῦσαν: «*Ἦλε, ἦλε, κάντηλε | σίναξον τὰ χέρια μ' | κοκκίνισον τὰ νύχια μ'*».

Εἰς τὴν Ἱεράπετραν τὴν Πρωτομαγιά *μουζώνουνε* (μουντζουρώνουνε) τὰ παιδιὰ με *κατράμι* πάνω ἀπὸ τὰ φρύδια, γιὰ νὰ μὴν τὰ *πιάνη ὁ τζίμπλης* (=πονόματος). Καὶ γιὰ νὰ μὴ βγάνουνε *πονέματα*, *δοκιμάζουνε τὴν Πρωτομαγιά σαράντα λογιῶ πράματα*. Γι' αὐτὸ τὴν ἡμέρα ἐκείνη *τρῶνε μέλι καινούργιο*, πὺ τὸ ἔχει *πάρει ἢ μέλισσα ἀπὸ 40 λογιῶ φυτά*. Εἰς τὴν Κύμην τὴν Πρωτομαγιά *πετοῦν ἐπάνω εἰς τὴν στέγην τῆς οἰκίας μιὰ δρακοντιὰ* (φυτόν), γιὰ νὰ μὴ πέση ἐπὶ τῆς οἰκίας ἀστροπελέκι. Εἰς τὴν Σινώπην «*δένουν περὶ τὴν χεῖρα λινὴν κλωστήν, τὴν ὁποίαν θεωροῦν καλὸν νὰ ἐγγίζουν, ὅποτε πτύουν χάριν μεταβολῆς τύχης, ρίπτουν δὲ εἰς τὴν θάλασσαν τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγ. Ἰωάννου*».

10. Συνήθεια ψευδολογίας. Ποῦ λένε ψέματα τὴν Πρωτομαγιά, καθὼς τὴν Πρωταπριλιά;

5. Τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου (2 Μαΐου).

1. Ἄνοιγμα τοῦ *Κλήδονα* (τοῦ *Κουκουμᾶ* ἐν Σύμη). Περιγραφή τῶν κατ' αὐτὸ τελουμένων.

2. Πανήγυρις μετὰ λιτανείας καὶ θυσίας δημοτελοῦς ταύρων ἢ ἀμνῶν. Ποῖα τυχὸν ἔθιμα τοπικοῦ χαρακτῆρος τελοῦνται κατὰ τὴν ἑορτήν; Π. χ. εἰς Τσακῆλι (Θράκ.) ἄγων δρόμου, εἰς τὴν Δημηνίτσαν Χασίων μετὰ τὴν θείαν λειτουργίαν «τὰ κοράσια, ἰστάμενα παρὰ τὸ χεῖλος τῆς ὄχθης τοῦ Ἀλιάκμονος, τραγουδοῦν τὸ ποτάμι: «Δὲ σὶ θαρροῦσα, πόταμι, νὰ ᾿σι κατιβασμένους κτλ.».

6. Τῆς ἁγίας Μαύρας (3 Μαΐου).

Ἄπαγόρευσις τελέσεως γάμου καὶ πάσης ἐργασίας κατ' αὐτήν. Δεισιδαίμονες φόβοι. Π. χ. «τῆς Ἁγίας Μαύρας εἰς τὴν Καστορίαν δὲν δουλεύουν, γιὰ νὰ μὴ βγάλουν μαῦρα σπυριά στὰ χέρια». Εἰς τὴν Μεθώνην «ὄγοια μέρα πέση τῆς ἁγιά Μαύρης, αὐτὴ τὴ μέρα τήνε φυλᾶνε οὔλο τὸ χρόνο. Δὲν κόβουνε ροῦχο, δὲν λευκαίνουνε παννί, δὲν ἀλωνίζουνε, δὲν κάνουνε ἐλιές στὸ λιοτριβειό, γιὰτὶ γένεται μαῦρο τὸ λάδι». Κατὰ τοὺς Κυπρίους «ὅποιο παιδὶ δὲν πιῆ τῆς ἁγίας Μαύρας γάλα μαυρίζει, ἀλλὰ δὲν τυροκομοῦν, γιὰτὶ γεμίζει τὸ σπίτι καὶ τὸ τυρὶ ἀπὸ μαῦρες (κατσαρίδες)».

7. Τῆς ἁγίας Πελαγίας (4 Μαΐου).

Δεισιδαιμονία. Δὲν θερίζουν, γιὰτὶ σηκώνεται ἀνεμοστρόβιλος καὶ διασκορπίζει τὰ γεννήματα (Γύθειον).

8. Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου (8 Μαΐου).

1. Ἀργία γεωργῶν. «Ὁ ἅγιος Γιάννης αὐτὸς στέλνει τὸ χαλάζι καὶ καταστρέφει τὰ σπαρτά, ἐξ οὗ ἅγιος Γιάννης χαλαζιάς (Ἄγραφα). Ἄλλα αὐτοῦ ὀνόματα: *Τριανταφυλλᾶς* (Αἶνος), *Βροχάρης* (Γῆνος), ἅγιος *Γέρος* (Τσακῆλι Θράκης).

2. Πανηγύρεις. Θυσία ἀμνῶν, κοινὴ τράπεζα εἰς τὸν περίβολον τοῦ ναοῦ, ὡς ἐν Λαδῶ Ἀλαγονίας.

3. Ἀποδιοπόμψις ζωῶν κλ. Π. χ. εἰς τὴν Ἴον κάθε οἰκογένεια τὴν παραμονὴν προμηθεύεται νερὸ καὶ χόρτα καὶ τὴν πρωΐαν ὁ οἰκοδεσπότης θέτει δύο - τρεῖς κατσαρίδες ἐντὸς τοῦ κοίλου τοῦ καλάμου καὶ τὰ ρίπτει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἔτσι καταστρέφονται οἱ κατσαρίδες.

9. Τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου (21 Μαΐου).

1. Πανήγυρις καὶ δημοτελής θυσία ταύρων ἢ κριῶν καὶ διανομὴ τῶν κρεάτων εἰς τοὺς πανηγυρίζοντας. Λιτανεία, ἀγῶνες, χοροί.

2. Τελετὴ ἀναστεναρίων ἐν Κωστὶ καὶ ἄλλοις χωρίοις τῆς ΒΑ Θράκης. Ἀναστενάρηδες, κονάκι, εἰκόνες. Τὸ ἅγιασμα τοῦ Ἁγίου καὶ τὸ περὶ αὐτὸ ἄλλος. Περιφορὰ τῶν εἰκόνων ἀνὰ τὸ χωρίον, ἁγιασμὸς καὶ θυσία δημοτελής ταύρου μέλανος, τριετοῦς, τελείου. Διανομὴ κρεῶν εἰς τοὺς πανηγυρίζοντας, χοροί. Ἐκστασις, καταλαμβάνουσά τινες ἐκ τῶν χορευτῶν (τοὺς πιάνει ὁ Ἅγιος) καὶ χορὸς αὐτῶν ἐπὶ τῆς πυρᾶς· χρησιμοὶ καὶ μαντεῖαι.— Ποῦ ἄλλοῦ γίνονται ὅμοιαι τελεταὶ καὶ κατὰ ποίας τυχὸν ἄλλας ἡμέρας; Π.χ. ἐν τῷ χωρίῳ Ἁγίῳ Ἰωάννῃ τῆς Βιζύης τὰ νεστενάρια ἐγίνοντο τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγ. Ἰωάννου (7 Ἰανουαρίου).

3. Ἀγεροὶ παίδων. Π.χ. εἰς τὴν Σινασσὸν (Καππαδ.) τὰ παιδιά κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου περιεφέροντο μετημφιεσμένα καὶ ἄδοντα:

Ἄγιε μ', ἄγιε μ', Κωνσταντίνε μου, | δὸς ἐδῶ βροχός, δὸς ἐκεῖ πελός, | στὰ χορτάρια μας, στὰ ἀσπάρια μας | στὰ τζείρια μας, στὰ τζιμένα μας. | Μιὰ ἐδῶ, μιὰ ἐκεῖ, | μιὰ στοῦ Χάρου τὴν ἀδλή. | Οἱ νοικοκυρὲς τοὺς ἔδιναν δῶρα, αὐγά καὶ στραγάλια. Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

4. Πράξις μαγικαὶ πρὸς καρποφορίαν τῶν δένδρων: τὸ ἀροαβώνιασμα π.χ. εἰς τὴν Ρόδον «ἀνήμερα τ' ἤη Κωνσταντίνου βάλλουν πάνω στοὺς κλάδους τῶν ροδιῶν καὶ συκιῶν βλαστάρια ἀροδάφνης καὶ ἀριγανιές. Αὐτὸ τὸ λέν ραϊώνιασμα (ἀροαβώνιασμα) καὶ τὸ γάμνον, γιὰ νὰ πιᾶσουν τὰ δέντρα περισσότερους καρπούς. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα περιμένει τὸν νοικοκύρη του τὸ δέντρο, γιατί, σὰν δὲν τὸ νοιαστῆ, νομίζει πὸς πέθανε καὶ λυπᾶται». Ὅμοίως εἰς τὴν Κάρπαθον «τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου ρωνιάζουν τὰ δέντρα καὶ λέγουν: «Νά, σουρά, τὸν ἄντρα σου τσαὶ κράτει τὸν καρπὸς σου». Ὑστερα βάζουν σιτὴ ρίζα τως μιὰ πέτρα ἢ καὶ ἓνα κλωνάρι ἀπὸ σφάκα», (δηλ. πικροδάφνη).

5. Δεισιδαιμονίαι καὶ δεισιδαίμονες πράξεις. Π.χ. τ' ἤη Κωνσταντίνου νὰ μὴ σὲ χτυπήσ' ἡ Πούλια τὴν αὐγὴ βγαίν' μαζί μὲ τὸν ἥλιο. Καὶ τὰ ζῶα τὰ κρύβνε νὰ μὴ δὰ δγῆ ἡ Πούλια, γιατί πέφτ' ἡ τρίχα τς, βγάν' νι ἀμγκάδισ, ἅμα τὰ χτυπήσ' ἡ Πούλια» (Πέτρα Λέσβου). Εἰς τὸ Μπαϊντίρι (Μ. Ἀσίας) «τὴν παραμονὴν τοῦ ἁγ. Κωνσταντίνου ἔπαιρναν φύλλα κυδωνιᾶς καὶ ἄντρες καὶ γυναῖκες τὰ φορούσανε ὡς ἀνήμερα τὸ μεσημέρι, γιὰ νὰ μὴν τοὺς χτυπήσ' ἡ Πούλια καὶ βγάλνε πούλιες (=πανάδες) στὸ πρόσωπο. Ἀκόμα, καὶ οἱ τσομπάνηδες ἔφερναν τὰ πρόβατα, τὰ ἀγελάδια καὶ τὰ ἄλλα ζῶα σὲ μέρος, ποῦ νὰ μὴν τὰ ἀντικρούσ' ὁ ἥλιος τὸ πρωί».

5) Μεσοπεντηκοστή, Ἀνάληψις, Πεντηκοστή.

1. Τῆς Μεσοπεντηκοστῆς.

1. Ὄνομα: *Τὰ εἰκοσιπεντάρια*, ἤτοι 25 μέρες ἀπὸ τῆ Λαμπρῆ (Λῆμνος).

2. Συνήθειαι ἀποτρεπτικά:

Λιτανεία καὶ ἁγιασμὸς πρὸς προφύλαξιν τῶν ἀμπέλων. Π. χ. εἰς τὴν Στενήμαχον «*τῆς Μεσοπεντηκοστῆς γιορτάζουν τὴν Παναγία (Παναγία ἢ Μεσοπεντηκοστή)*. Μετὰ τὴν λειτουργία παίρνουν τὶς εἰκόνες καὶ βγαίνουν στ' ἀμπέλια. Ἐκεῖ κάνουν ἁγιασμὸ καὶ κάθε μιὰ γυναῖκα μ' ἓνα μπουκαλάκι ρίχνει στ' ἀμπέλι τῆς ἁγιασμό. Εἶναι γιὰ τὶς ἀρρώστειες καὶ γιὰ τὸ χαλάζι. Ὅσο κρατάει ἡ λιτανεία, σημαίνουν οἱ καμπάνες κ' ἓνα παιδί μπροστὰ ἀπὸ τὴν πομπὴ κρατάει στὰ χέρια του ἓνα μικρὸ σήμαντρο καὶ τὸ χτυπάει».

3. Ἐξοδος εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ μιμικαὶ παραστάσεις: Ἐνταφιασμὸς ὁμοιώματος ἀνθρώπου, θρῆνος ἐπ' αὐτοῦ καὶ διανομὴ κολλύβων. Ἀνάστασις καὶ συμπόσιον. Π. χ. ἐν Ἀνω Ἀμισῶ «*τὴν ἡμέραν τῆς Μεσοπεντηκοστῆς ἄνδρες, γυναῖκες, παιδιά ἐξέρχονται εἰς ἐξοχὴν τινα· ἐκεῖ κάμνουν ἐκ πηλοῦ ἀπείκασμα (Κάνναβον), καὶ, ἀφοῦ διανείμωσι κατὰ τὰ νενομισμένα τὰ κόλλυβά του, τὰ ὅποια φέρουσιν οἴκοθεν ἔτοιμα, καὶ κλαύσωσι δι' αὐτόν, θάπτουσιν ἐκεῖ εἰς μέρος τι, καὶ ἔπειτα ἄρχονται τῆς εὐθυμίας, τρώγοντες καὶ συνευθυμοῦντες. Τοῦτο καλοῦσι *κάνναβοῦρι*. Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται (ἢ ἐγένετο ἄλλοτε) ἡ παράστασις αὕτη;*

4. Δεισιδαιμονίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι. «*Δὲ δουλεύουν γιὰ τὰ ποντίκια, γιὰτὶ κόβουν τὰ ροῦχα, τὰ γεννήματα καὶ τὰ μπουστρικά*» (Γρίζι Πυλίου).

2. Τῆς Ἀναλήψεως.

(α) Ἔθιμα τῆς παραμονῆς καὶ δοξασίαι.

1. Ἡμέρα τῶν ψυχῶν. Προσφοραὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Π. χ. Τὴν παραμονὴν τῆς Ἀναλήψεως εἰς τὴν Κομοτινὴν «*δὴ λὲν “Ἀπὸν σκῶν’ δι τοῦ Χριστοῦ Ἀνέστη,, κὶ εἶνι ψ’χοῦ, μοιράζουσι κισάσα κὶ ψουμί*».

2. Ἐσπερινός. Καῦσις τῶν κλώνων τῆς δάφνης, οἱ ὅποιοι ἔμενον σκορπισμένοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Μεγ. Σαββάτου, καὶ ὑπερπήδησις τῆς πυρᾶς (πρὸς ἀφανισμόν τῶν ψύλλων κλ.). Π. χ. εἰς τὴν Σινώπην «*τὴν παραμονὴν τῆς Ἀναλήψεως πᾶνε ὅλοι στὴν ἐκκλησία καὶ παίρνει ὁ καθένας κὶ ἀπὸ ἓνα κλωνὶ ἀπὸ τὶς δάφνες ποὺ ἔμεναν ἐκεῖ ἀπὸ τὸ Μεγ. Σάββατο, τὸ πάει στὸ σπίτι του καὶ τὸ βράδυ, μετὰ τὸν Ἐσπερινό, τὸ ἀνάβει καθένας στὴν αὐλή του καὶ ὅλοι πηδοῦν*

ἀπὸ πάνω: *κάνουν τσαλαφῶτα*, ὅπως λένε. Καθὼς πηδοῦν, λένε: *Νὰ καοῦν οἱ ψύλλοι μας καὶ τὰ κορίδια μας*». Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

3. Διανυκτέρευσις. Πίστις ὅτι τὰ μεσάνυκτα ἀνοίγουν οἱ οὐρανοί. Π.χ. εἰς τὴν Κορώνην «*ποῦ ξημερώνει τῆς Ἀναλήψεως, ὅσοι εἶναι καθαροὶ ξαγρουπνοῦν ὅλη τὴ νύχτα νὰ ἰδοῦν τὸ Χριστὸ ποῦ ἀναλήφεται. Ὅσοι εἶναι ἄξιοι βλέπουν ἕνα φῶς καὶ ἀνεβαίνει στοὺς οὐρανοὺς*».

(β) *Ἔθιμα τῆς Ἀναλήψεως.*

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: τοῦ *Συναληψιοῦ* (Ρόδος), τῆς *Γαλατοπέφτης* (Σκῦρ. Σίφνος), τῆς *Πληθερῆς* (Νάξος), τῆς *Ἀρμυρῆς* (Μονοφάτσι Κρήτης), τὰ *Σαράντα τῆς Πασκαλιᾶς* (Κομοτινὴ) κτλ.

Σημασία αὐτῆς: π.χ. ἀπ' ὅλες τις γιορτὲς τοῦ χρόνου ἡ πιὸ μεγάλη γιὰ τοὺς τσοπαναράιους εἶναι ἡ *Ἀνάληψη* (Αἰτωλία).

2. Ἐπίσκεψις νεκροταφείων, προσφοραὶ εἰς νεκρούς. Ἄλλα ἔθιμα σχετικὰ μὲ τὴν δοξασίαν, ὅτι τὴν ἡμέραν αὐτὴν αἱ ψυχαὶ ἐπανέρχονται εἰς τὸν Κάτω Κόσμον, κτλ. Π.χ. «*Ὅταν ἀναστηθῇ ὁ Χριστός, ὅλοι οἱ πεθαμένοι, καὶ κεῖνοι ποῦ εἶναι στὴν Κόλαση, βγαίνουν, καὶ ὅλο τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» εἶναι κι αὐτοὶ μὲ τοὺς δίκαιους. Φεύγουν πάλι μετὰ τῆς Ἀναλήψεως. Τότε περιμένουν τὸ πιάτο τους τὰ κόλλυβα, νὰ τὸ πάρουν νὰ φύγουν*» (Σινώπη). Εἰς τὴν Μεσημβρίαν «*τῆς Ἀνάληψης πηγαίν'ν στὰ μνήματα, βγάν'ν τὰ χόρτα, καθαρίζουν τὸ μνημόρ', ἀνάβουν κεριά, ρίχνουν κρασί, θυμιάζουν τρεῖς φορὲς (πρωῖ, μεσημέρ' κι ἀνάμεσα πρωῖ καὶ μεσημέρ'), ὕστερα γυρίζουν στὸ σπῖτ' καὶ κάνουν πίττα, κλικ' ἄμα ψηθῇ, τὸ θυμιάζουν καὶ τὸ δώνουν σὲ μιὰ γειτόνισσα φτωχὴ νὰ τὸ φάη*». Εἰς Κιλκίς «*τῆς Ἀναλήψεως τὸ μεσημέρι μαζεύονται οἱ γυναῖκες στὸ σπίτι μιᾶς γειτόνισσας καὶ περνᾶνε ἐκεῖ τὸ μεσημέρι τους κουβεντιάζοντας, σὰν νὰ ξεγυχτᾶνε νεκρό, γιὰτὶ ἐκείνη τὴν ὥρα γυρίζουν, λέει, οἱ ψυχὲς στὴν Κόλαση, ὕστερα ἀπὸ σαράντα ἡμερῶν ἐλευθερία*». Εἰς τὴν Ἰστιαίαν «*τὸ μεσημέρι τῆς Ἀναλήψεως ρίχνουν μέσα στὸ πηγάδι τὶς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μ' ἕνα καθρέφτη, ἀφοῦ σκεπάσουν τὸ κεφάλι τους μ' ἕνα κόκκινο παννὶ καὶ ἐκεῖ βλέπουν τοὺς πεθαμένους νὰ περνοῦν μὲ τὴ σειρά, γιὰτὶ ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἐπιτρέπεται στοὺς πεθαμένους νὰ βγοῦν μὲ τὴν ἄδεια τῆς Παναγίας*».

3. Ἑορτασμοὶ εἰς τὰς μάνδρας τῶν ποιμένων.

Τέλεισις ἀγιασμοῦ ὑπὸ τοῦ ἱερέως εἰς τὰς μάνδρας τῶν ποιμνίων (στάνες, στροῦγκες κλ.) καὶ ἀγιασμοὶ αὐτῶν μὲ τὴ βρεχτούρα. Προσφορὰ ὄλου τοῦ τυροῦ, ποῦ πῆζει κάθε τσοπάνης τὴν ἡμέρα αὐτὴν, εἰς τὸν ἱερέα. Ἐστίασις κεκλημένων,

διανομή τοῦ γάλακτος, τῆς γιαούρτης καὶ τῶν ψητῶν τῆς ἡμέρας εἰς αὐτοὺς. Χαιρετισμοὶ καὶ εὐχαί. Διασκεδάσεις, χοροί, κούνιες.

4. Ἄλλαι ποιμενικαὶ συνήθειαι τῆς Γαλατοπέφτης: διανομή γάλακτος, παρασκευὴ πολτοῦ ἐξ ἄλευρου καὶ γάλακτος, γαλατόπιττες, ἐνέργειαι σκοποῦσαι εἰς ἀποτροπὴν τῆς στειρεύσεως τοῦ γάλακτος κλπ. Πχ. εἰς τὰ Τελώνια Λέσβου «τῆς Ἀναλήψεως οἱ τζομπανοὶ μοιράζ'νε στὰ σπίτια γάλα. Ἄν περισσέψη πρέπει νὰ τὸ χύσῃ κάτω· δὲν τὸ κάνει τυρί. Αὐτὴ τὴν ἡμέρα φτειάνουν ψειροκοῦκκι, ἓνα φαγητὸ πολτό, ἄλεῦρι μὲ τὸ γάλα· εἶναι καλὸ νὰ τὸ τρῶμε, γιατί ἀναλήβεται ὁ Χριστός». Εἰς τὴν Ἡπειρον τῆς Ἀναλήψεως «ἀπάνω στὸ καρδάρι πῶχει τὸ γάλα βάνουν γαλασίδες, γιὰ νὰ μὴν ἀναλήβεται (στειρεύῃ) τὸ γάλα τῶν σφαχτῶν τοῦ σπιτοῦ». Εἰς τὴν Σκῦρον οἱ τσοπάνηδες ἔβαζαν πάνω ἀπ' τὴν πόρτα τῶν σπιτιῶν μπουκέττα γαλατόχορτα (κίτρινα λουλούδια).

5. Κάθοδος εἰς τὴν θάλασσαν, τὸ πρῶτον κολύμβημα τοῦ θέρους. Ἀνατάραξις θαλάσσης. Νερὸ ἀπὸ 40 κύματα, δι' ἐξορκισμόν τῶν κακῶν, πέτρα μαλλιάρη δι' εὐτυχίαν (γοῦρι) ἢ ἄλλους εἰδικοὺς σκοπούς· π.χ. τὴν βάζουνε κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ φεύγουνε οἱ ψύλλοι κ' οἱ κοριοὶ (Ὑδρα). Εἰς τὰς Κυδωνίας «τῆς Ἀναλήψεως κατέβαιναν γυναῖκες καὶ ἄντρες στὴ θάλασσα, μπαῖναν ὡς τὰ γόνατα στὴ θάλασσα καὶ παῖρναν ἀπὸ 40 κύματα νερὸ σ' ἓνα μπουκάλι. Κατόπιν σταυροκοπιῶντιαν καὶ κατενώδωναν τὸ Χριστὸ λέγοντας: «Ἄντε, Χριστέλλι μ', στὸ καλό». Ἐπαιρναν καὶ τὰ θυμιατὰ καὶ θυμιάτιζαν στὴ θάλασσα». Εἰς τὴν Σάμον, μὲ τὸ νερὸ αὐτὸ τῆς θάλασσης ραντίζουν τὸ σπίτι ὁλόκληρο, ὅπως μὲ τὸν ἁγιασμό τῶν Φώτων λέγοντας: «Ὅπως ἀνελήφθηκεν ὁ Χριστός, ἔτσι ν' ἀνεληφτῆ ἀπὸ τὸ σπίτι μας ἢ κακογλωσσιά, ἢ ἀρρώστεια, τὸ κακὸ μάτι καὶ ὅλα τὰ κακά». Τὸ νερὸ αὐτὸ τὸ φυλᾶνε ὅλο τὸ χρόνο, καὶ ὅποτε τύχη πρίξιμο ἢ πόνος ἢ δάγκωμα ἢ ὅ,τι δήποτε ἄλλο, βρέχουν μ' αὐτὸ ἓνα παννάκι καὶ τὸ βάνουν ἐπάνω στὸ πονεμένο μέρος κ' εὐθὺς περνάει. Μὰ κι ὅποτε τύχη ἀρρώστεια ἢ κακὸ μάτι ἢ μπῆ στὸ σπίτι ἄνθρωπος μὲ κακὸ ποδαρικό, ραντίζουν πάλι τὸ σπίτι κ' εὐθὺς φεύγει τὸ κακό». Πρὸς τούτοις «τὴ Γαλατοπέφτ' εἶναι καλὸ νὰ πᾶς νὰ πέσης στὴ θάλασσα, νὰ κἀνης μπάνιο. Ἄν ἔχ'ς καὶ καμμιά ἀρρώστεια, φεύγ' ὦρα ἅμα λάχ'» (Λῆμνος).

6. Συλλογὴ φαρμακευτικῶν βοτανῶν, προμήθεια καθαριστικοῦ πηλοῦ κλ. Πχ. εἰς τὸ Γύθειον τὴν ἡμέραν τῆς Ἀναλήψεως αἱ γυναῖκες συλλέγουν χαμαίμηλα καί, ἀφοῦ τ' ἀφήσουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ λειτουργηθοῦν, τὰ φέρουν ἔπειτα εἰς τὴν οἰκίαν των. Εἰς τὴν Ἡπειρον κ. ἄ. τὴν ἡμέραν ταύτην αἱ γυναῖκες ἐφοδιάζονται «πανηγυρικῶς» μὲ πηλὸν διὰ τὸ λούσιμον.

7. Δοξασία, ὅτι τὴν ἡμέραν ταύτην αἱ ἀσθένειαι (ψώρα, λειχήνες) ἀναλήβγονται, ἤτοι ἐξαλείφονται. Αἱ σχετικαὶ ἐνέργειαι. Π. χ. «οἱ ἔχοντες λειχήνας τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἐγείρονται πρῶτ' καὶ χωρὶς νὰ ὀμιλήσωσι εἰς τινα, ἀμίλητοι, ἐμβλέπουσιν εἰς πίθον ἐλαίου».

8. Πίστις, ὅτι καὶ ὁ ἄνθρωπος εἰς ὠρισμένας περιστάσεις ἀναλήβγεται. Π. χ. εἰς τὴν Θράκην τῆς Ἀναλήψεως «δὲν κοιμοῦντι, γιατί ἀναλήφουντι». Εἰς τὴν Αἶνον «τῆς Ἀναλήψεως κάνουν βόλτες μὲ βάρκες μέσα στοῦ λιμάνι τραγουδῶντας καὶ λένε πὼς ἀναλήβγονται». Εἰς Ρεῖσδερε Σμύρνης τὸ πρῶτ' τῆς Ἀναλήψεως πλύνονται καὶ λένε «Ἀνελήβγετ' ὁ Χριστὸς κ' ἀνελήβγομαι κ' ἐγώ» Ποία ἢ ἀκριβὴς ἔννοια τῶν φράσεων τούτων;

9. Μαντικαὶ συνήθειαι. Κλήδονας (βορτουβάρια ἐν Καππαδοκίᾳ). Ὀνειρομαντεία. Π. χ. εἰς τὴν Σάμον «τὰ ἀνύπαντρα κορίτσια παίρνουν ἀπὸ τὸ γυαλὸ τὴν πέτρα τὴ μαλλιαρὴ καὶ τὸ βράδυ τὴ βάζουν κάτω ἀπὸ τὸ κρεβάτι τους, γιὰ νὰ δοῦν ποιὸν θὰ πάρουν. Τὴν ὥρα ποὺ τὴ βάζουν κάτω ἀπ' τὸ κρεβάτι τους, τὴ σταυρώνουν τρεῖς φορές καὶ λένε: «Ὅπως ἔδειξες, Χριστέ μου, τὴν Ἀνάληψή σου, ἔτσι νὰ μοῦ δείξης καὶ αὐτὸν ποὺ εἶναι τῆς τύχης μου». Ὑστερα πέφτουν καὶ κοιμοῦνται καὶ στὸν ὕπνο τους βλέπουν ποιὸν θὰ πάρουν ἄντρα». Ὁμοπλατοσκοπία.

3. Τὸ Σάββατον τῆς Πεντηκοστῆς.

1. Ὄνομα: Τὸ Ψυχοσάββατο σὺς πενήντα, τοῦ Ρουσαλιοῦ τὸ Σάββατο, (Αἶγινα, Καλάβρ., Βούρβουρα, Ἄργος, Γύθειον κ. ἄ.), τ' Ἀρσαλιοῦ (Ἡπειρ.), τὸ Ψυχοσάββατο τοῦ Μάη, Μαγιόφυχος (Σινώπη), τοῦ Μυροθανάτου (Πόντος) κτλ.

2. Δοξασίαι περὶ ψυχῶν, παροιμίαι καὶ αἱ σχετικαὶ μὲ αὐτὰς συνήθειαι καθ' ὅλον τὸ μέχρι τῆς Πεντηκοστῆς διάστημα. Ἀποστολὴ κολλύβων ἢ καὶ τεμαχίων ἄρτου, τυροῦ καὶ φαγητῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰ μνήματα καὶ διανομὴ αὐτῶν. Π. χ. «Ὅλα τὰ Ψυχοσάββατα νὰ ἔρτοῦν καὶ νὰ περάσνε | τοῦ Μάη τὸ Ψυχοσάββατο μὴν ἔρτη, μὴν περάση». Οἱ ψυχὲς αὐτὸ τὸ Ψυχοσάββατο δὲν τὸ θέλουν, γιατί τὴν αὐριανὴ τὴ μέρα θὰ πᾶνε πίσω στὸν τόπο τους καὶ θὰ κλειθοῦν μέσα καὶ θὰ κλαῖνε. Ἀπὸ τὸ Πάσχα ὡς τῆς Γονατιστῆς εἰν' ἔξω κάθονται ἀπάνω στὰ δέντρα καὶ τὰ βλαστάρια τοῦ ἀμπελιοῦ, γι' αὐτὸ δὲν κόφτουν ὡς τότε βλαστάρια, μήπως πέσουν οἱ ψυχὲς ποὺ εἶναι καθισμένες ἐπάνω σ' αὐτὰ καὶ κλάψουν. Δὲν ξεραχνίζουν, γιατί κ' ἐκεῖ κάθονται οἱ ψυχὲς, καὶ τὰ ἀπλωμένα ροῦχα τῆς πλύσης, ἰδίως τὰ ἄσπρα, τὰ μαζεῦνε, πρὶν βασιλέψη ὁ ἥλιος, μὴν καθῆσνε τὴ νύχτα οἱ ψυχὲς. Ἄν τὰ ξεχάσουν μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα, δὲν τὰ μαζεῦννε, παρὰ τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρῶτ' τὰ νεροπερνᾶνε» (Θράκη). Εἰς Ἀθήνας

ἄλλοτε κατὰ τὰ ρουσάλια ἀξίωναν δηλ. πετοῦσαν ψηλὰ τὸ παιδί «διὰ νὰ γιάνη» (Ἐβδ. Α' 56). Περιγραφὴν τοῦ τρόπου τῆς παρασκευῆς τῶν κολλύβων βλ. εἰς Θερακικὰ Β', 147 κέ. τῶν δὲ ἐθιζομένων κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν *Ρουσαλιῶνε* ἐν Φράγκα Αἰγίου βλ. Ζητήμ. Ἑλλ. Λαογρ. τευχ. α' σ. 133, 4, ΕΛΑ 2, 197.

3. Δεισιδαιμονίαι: δὲν ράπτουν, δὲν πλύνουν κτλ.

4. Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς.

1. Ὄνομα: ἡ *Γονατιστὴ* (Θράκη, Κάρπαθος κ. ἄλλ.), *Γουνουκλισιὰ* (Ἡπειρ.) ἢ *Γονογλισὰ* (Κρήτη), *Κουνουκλησιὰ* (Ἡπ.), *Γονατιὰ* (Παραμυθιά), ἢ *Γουνάτιση* (Ἀδριανούπολις), τ' *Ἀρσαλιοῦ* (Βέροια) ἢ τ' *ἀηρουσαλιοῦ* (Πωγων. Ἡπ.), τὰ *Γονατίσματα* (Φιλιππούπολις), τὰ *πενῆντα τῆς Πασκαλιᾶς* (Σινώπη).

2. Προσφοραὶ κολλύβων, γαλατόπιττας κλ. εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὑπὲρ τῶν νεκρῶν καὶ διανομὴ αὐτῶν εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους. Π. χ. εἰς τὴν Αἴνον «φέρουν ἐντὸς πινακίων διαφόρους πίττας καὶ γαλατόπιττας, μετὰ δὲ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας παρακάθηνται ὅλοι εἰς τὸν νάρθηκα, διανεμόμενοι τὰς πίττας πρὸς συγχώρησιν τῶν κεκοιμημένων».

3. Γονάτισμα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τὰ κατ' αὐτὸ ἐθιζόμενα Π. χ. εἰς τὴν Καστορίαν «τῆς Πεντηκοστῆς φέρουν λουλούδια ἀπ' τὸ σπίτι τους καὶ κρατοῦν κερὶ. Πέφτουν στὰ γόνατα, ἀφήνοντας τὰ λουλούδια μπροστά τους. Ἀνάβουν τὸ κερὶ, γιὰ νὰ φωτίζουν τοὺς νεκροὺς ποὺ περνᾶνε». Εἰς τὸ Ὁρεστικὸν Ἄργος «τὴν ὥρα ποὺ σκύβουν βάζουν στὸ στόμα πικρὸ λουλοῦδι, πέλινο, (=ἀμπαρόριζα). Ἔτσι βρέθηκε. Ἀραδιάζουν τέτοιο καὶ στὸ κόλλυβο.» Εἰς τὸ Κωσταράζι «πρέπει νὰ σκύβουν μὲ κλεισμένα μάτια, στὰ ὁποῖα βάζουν φύλλα ἢ τριαντάφυλλα, γιὰ νὰ μὴ βλέπουν καθόλου, ἐπειδὴ, ἂν τὴν ὥρα ποὺ περνοῦν οἱ πεθαμένοι ἔχουν ἀνοικτὰ τὰ μάτια τους, γνωρίζουν, κλαῖνε καὶ λυπιοῦνται καὶ δὲν θέλουν νὰ πᾶνε μὲ τοὺς ἄλλους στὴ σειρά». Εἰς τὴν Κορυτσάν κλείνουν τὰ μάτια τους μὲ φύλλα καρυδιᾶς, εἰς τὰς Μέτρας (Θράκη) «καθανίνας παγαίν' στὴν ἐκκλησιὰ μ' ἓνα κλωνὶ καρυδιὰ στὸ χέρ', γιὰ νὰ τὸ βάν' νὰ γονατίσ' ἀπάν'. Εἶναι ἡ μέρα ποὺ περνᾶνε οἱ ψυχὲς τῆς Τρίχας τὸ Γιοφύρ' κι ὅσες εἶναι καθαρὲς μπαίν'νε στὸ βαράδεισο, εἰδεμὴ πέφτνε μέσ' στὸ γόλασ'».

4. Δεισιδαίμονες συνήθειαι, τελούμεναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ὥραν τῆς γονουκλισίας πρὸς ἐπίτευξιν ὑγείας, καρποφορίας κλπ. Π. χ. εἰς τὴν Ἰμβρον «αἱ γυναῖκες ἔσκυμμένοι οὔσαι βάλλουσι μίαν μικρὰν πέτραν ἐπὶ τῆς ράχεώς των πρὸς τὴν ὀσφὺν εὐχόμεναι «νὰ βασιῶ ἡ μέση των εἰς τὸ θέρος». Εἰς τὴν Κάρπαθον «παίρνουν τὸ κλειδὶ τοῦ σπιτιοῦ στὴν ἐκκλησίᾳ καὶ τὴν ὥρα ποὺ

διαβάσει ὁ παπᾶς τις εὐχές, τὸ βάζουν στὸ κεφάλι των, γιὰ νὰ μὴν πονῆ, ἢ δαγκάνουν τὸ κλειδὶ μὲ τὰ δόντια των, νὰ μὴ πονοῦν καὶ νὰ σιδερώσουν». Ἐπίσης «πηγαίνοντας στὴν ἐκκλησία παίρνουν μιὰ χούφτα χῶμα, τὸ δένουν στὸ μαντηλάκι τους καὶ τὸ βάζουν μπροστὰ στὶς εἰκόνες νὰ ᾿φχολογηθῆ. Κατόπιν τὸ ρίχνουν στὴ ρίζα τῶν δένδρων, ποὺ δὲν καρποφοροῦν, καὶ διορθώνονται».

5. Κτυπήματα διὰ κλώνων καρύας. Π.χ. εἰς τὴν ᾿Ανω ᾿Αμισὸν (Πόντου), μικροὶ καὶ μεγάλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, κτυποῦνται μὲ κλώνους καρύας ἐπὶ τῆς ράχεως. Ποῖος ὁ λόγος τῆς πράξεως ταύτης;

6. ᾿Εξοδος εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ συμπόσιον. Μεταμφίσεις γυναικὸς μὲ φύλλα, κλάδους δένδρων καὶ ἄνθη· χοροί, ἄσεμνα ᾄσματα. Βλ. περιγραφὴν ἐν Λαογραφίᾳ τ. 6, σ. 177 κέ.

7. ᾿Απαγορεύσεις: δὲν ἀνοίγουν τὸ σεντοῦκι, γιὰτὶ πᾶν τὰ ποντίκια καὶ τρωῶν τὰ προικιά.

5. Τοῦ ᾿Αγίου Πνεύματος ἢ τῆς ᾿Αγίας Τριάδος.

1. Προσφοραὶ τροφῶν καὶ δεῖπνα ἐπὶ τῶν τάφων. Π.χ. εἰς τὸν Πόντον «τ' ᾿Αε Πνεμάτ' ἐσυνήθιζαν νὰ προσφέρουν ἐπὶ τῶν τάφων ρυζόγαλο, φούστουρον (σφουγγᾶτο) καὶ ξύγαλα. Μετὰ τὸ τρισάγιον τοῦ ἱερέως καθήμενοι πέριξ τῶν τάφων ἔτρωγον τὰ προσφερόμενα φαγητά. Εἰς δὲ τὴν οἰκίαν πρὸ τοῦ φαγητοῦ ἔτρωγον τρία κουτάλια ξύγαλα».

2. ᾿Απαγορεύσεις ἐκ δεισιδαίμονος φόβου. Π.χ. κατὰ τοὺς Κοτυωρίτας «τὴν ἡμέρα αὕτη οἱ ψυχὲς εἶναι ἔξω στὸν κόσμον, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ᾿ναι ἄγρυπνοι, γιὰ νὰ μὴ πάη καὶ τὸ δικό τους πνεῦμα, μέσ' στὸν ὕπνον, μαζί μὲ τ' ἄλλα κ' ἐπισκεφθῆ τὸν ᾿Αδην. Ἐπίσης δὲν ἀνεβαίνουν σὲ δέντρα οὔτε λούζονται στὴ θάλασσα, διότι πιστεύουν πὼς ἡ μέρα αὕτη ἔχει τὴν κακὴ τῆς ὥρας». Ποῖαι αἱ σχετικαὶ δοξασίαι ἄλλοῦ;

3. Πανηγύρεις καὶ τὰ κατ' αὐτάς. Π.χ. θυσία ἀμνῶν καὶ κοινὴ ἐστίασις ἑορταστῶν πολλαχοῦ τῆς Θράκης, τὸ ἔθιμον τῆς ρόδας ἐν Ζακύνθῳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάθιζον παιδιά ἀναρρώσαντα ἐκ βαρείας ἀσθενείας (Λαογρ. Β 131), τὸ τοῦ «κατακλυσμοῦ» ἦτοι βρέξιμο μὲ θαλάσσιον ὕδωρ ἐν Κύπρῳ «εἰς τὴν θάλασσαν, ἦν ᾿Αιν Γιαλὸν τότε καλοῦσι» (Σακελλαρίου Κυπρ. Α' 702).

4. Μαντική. Κλήδονας κλπ.

5. Συνήθειαι ἀγροτικά. Πρβλ. τὴν παροιμίαν: τ' ἄη Πνεμάτου βάλ' ὄρον καὶ τ' ἄη Λιᾶ φά' σῦκα, τ.ἔ. κατὰ τὴν κινητὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Πνεύματος γίνεται ὁ ἔρινασμός τῶν συκῶν, τοῦ δὲ ἁγίου ᾿Ηλία ὠριμάζουν τὰ σῦκα.

Γ' ΘΕΡΙΝΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

α) Τὸ Γενέθλιον Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ
καὶ ἄλλαι ἐορταὶ τοῦ Ἰουνίου.

1. Τοῦ ἁγίου Ὀνουφρίου (12 Ἰουνίου).

Ὄνομα δημῶδες: ἄης Ρούφνης (Σύμη).

Δεισιδαιμονίαι: δὲν θερίζουν, δὲν ἄλωνίζουν, διότι ὁ ἄης Ρούφνης ρουφᾶ τὰ στάχυα (Σύμη).

2. Τοῦ Προφήτου Ἐλισσαίου (14 Ἰουνίου).

Ὄνομα δημῶδες: ἄη Λυσσαίας.

Δεισιδαιμονίαι: Οἱ γεωργοὶ δὲν καματεύουν τὴν ἡμέραν αὐτήν, διότι παθαίνουν λύσσα αὐτοὶ καὶ τὰ ζῶα τους (Γραμματικὸ Ἀττικῆς).

3. Τὸ Γενέθλιον Ἰωάννου τοῦ Προδρομοῦ (24 Ἰουνίου).

1. Ὄνομα τῆς ἐορτῆς: τ' ἄη Γιαννιοῦ τοῦ Λιοτροπιοῦ (Κύθν.) ἢ Λιτροπίου (Κύμη) ἢ Λουτροπού (Σινώπη) ἢ τοῦ Φανιστῆ (Χίος), τοῦ Λαμπροφόρου (Κύπρος), τοῦ Κληδόπου (Νάξος), τοῦ Ριγανᾶ (Αἰτωλ. Ἀταλάντη, Σπάρτη, Μεθώνη), τοῦ Μελᾶ (Ἄγραφα), τοῦ Ἀπαρνιαστῆ (Κύθνος), τοῦ Ριζικάρη κλ.

2. Δοξασίαι: ὅτι τὰ μεσάνυχτα ἀνοίγουν οἱ οὐρανοὶ καὶ ὅ,τι ζητήσῃ ὁ ἀγρουπνῶν τὴν ὥραν ἐκείνην γίνεται ὅτι ὁ ἥλιος τὸ πρωῖ τῆς ἡμέρας ταύτης «τρέμει ἢ γυρίζει καὶ εἶναι θαμπερός». Πρωϊνὴ ἔγερσις, διὰ νὰ ἴδουν τὸν ἥλιον περιστρεφόμενον, καὶ ἔθιμα σχετικὰ μὲ τὴν δοξασίαν αὐτήν. Π.χ. εἰς τὴν Σινώπην διενυκτέρευον καθ' ὀμάδας συμποσιάζοντες καὶ χορεύοντες καθ' ὅλην τὴν νύκτα καὶ «τὸ πρωῖ μόλις χάραζε, ἔβαζαν τὴ μαγείρισσα μέσα στὸ καζάνι, περνοῦσαν ξύλα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ καζανιοῦ καὶ τὴ σήκωναν τέσσερεις. Οἱ ἄλλοι χορεύανε καὶ μὲ τὸ χορὸ πηγαίνανε ὡς τὴ Φοινικίδα (ἔξοχὴ τῆς Σινώπης). Ἐκεῖ περιμένανε νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, νὰ δοῦνε τὸν ἥλιο πῶς γυρνᾶ κείνη τὴν ἡμέρα καὶ βγαίνει. Πάλι μὲ τὸ χορὸ γύριζαν πίσω καὶ πήγαιναν στὴν ἐκκλησία». Εἰς Νένητα Χίου «ἅμα ἐξέλθουν τῆς ἐκκλησίας, συνέρχονται καθ' ὀμάδας εἰς τ' ἄλώνια καί, ἀφοῦ φάγωσι διάφορα ὀπωρικά, ἀρχίζουν νὰ συστρέφονται (νὰ κουρδουβαλίζουν) μέχρι τῆς μεσημβρίας». Εἰς Οἰνόην Πόντου «μικροὶ παῖδες περιέρχονται τὰς οἰκίας καὶ ρίπτοντες εἰς αὐτὰς λαλάτσια (λιθαράκια) ἐπάδουσιν ἐν χορῶ: «Τρόπου, τρόπου, ἦλιε, πὸν γυρίζουν τὰ λαλάτσια, σὰ μέτερα καὶ σὰ σέτερα...» Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο ἢ τι παρόμοιον;

(α) *Ἔθιμα τῆς παραμονῆς* (23 Ἰουνίου).

1. Καθαρισμὸς οἰκιῶν: «Ἐπρεπε νὰ ξεσκονίσουν, νὰ σφουγγαρίσουν, νὰ περιμένουν τὶς τύχες, γιατί ὁ ἅγιος Γιάννης φέρνει τύχες» (Σινώπη). Ἐκθεσις τῶν κλινοσκεπασμάτων εἰς τὸ ὑπαιθρον καθ' ὅλην τὴν νύκτα. (Πρὸς ποῖον σκοπόν;).

2. Συλλογὴ ἀνθέων (ἀγιάννηδες, γιαννάκια κλ) καὶ τοποθέτησις αὐτῶν εἰς τὰς θύρας ἢ τὰς στέγας. Εἰς τὴν Κρήνην (Μ. Ἀσίας) ἀποβραδὶς τ' ἅγιος Γιαννιοῦ ἔκαμναν στεφάνι μὲ λούλουδα: ἔπαιρναν κ' ἓνα μεγάλο σκόρδο, ἓνα στάχυ, ἓνα φύλλο συκιᾶς, ἓνα ἐλαιοφούνταρο καὶ φύλλο ἀμπελιοῦ μὲ τὸ βλαστάρι, ὅλα μαζὶ τὰ ἔδεναν πάνω στὸ στεφάνι καὶ τὸ κρεμούσανε. Τὸ στεφάνι τῆς περασμένης χρονιᾶς τὸ ἔκαιραν στὸ φανό. Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τὸ στεφάνι τοῦ ἁγίου Γιάννη;

3. Προετοιμασία τοῦ κλήδονα. Ποῖος καὶ κατὰ ποῖον τρόπον φέρει τ' ἀμίλητο (ἢ βουβὸ ἢ ἀρπαχτικὸ) νερό; Ποῖα σημάδια (ριζικάρια) ρίπτονται εἰς τὸ ἀγγεῖον καὶ κατὰ ποῖον τρόπον τοῦτο σκεπάζεται καὶ στολίζεται καὶ ἐκτίθεται εἰς τὸ ὑπαιθρον «για νὰ τὸ ἰδῆ τὸ ἄστρο, ν' ἀστρονομιστῆ»;

4. Ποῖαι ἄλλαι συνήθειαι συνοδεύουν τὴν προετοιμασίαν τοῦ κλήδονα; Ἐν παράδειγμα: Εἰς τὴν Ἁγίαν Σοφίαν τῆς Λήμνου «τὰ κορίτσια παίρνουν ἓνα μαξιλάρι μακρὸν καὶ τὸ ντύνουν, τὸ κάνουν κούκλα τοῦ βάζουν χέρια καὶ τὸ κλειδώνουν μὲ κλειδαριὰ—σιανρώνουν τὰ χέρια καὶ τὰ κλειδώνουν.—Τὸ στήνουν ὀρθοῦς στὸ σ' κλι (πεζοῦλι εἰς τὸ ὀπίσω μέρος τοῦ σπιτιοῦ) καὶ τὸ φυλάγουν ὡς τὴν νύκτα τραγουδῶντας καὶ χορεύοντας. Τὸ πρωτὶ τὸ χαλνοῦν. Ἀποβραδὶς γεμίζουν κ' ἓνα κ' μάρ' νερὸ ἀμίλητο ἀπ' τὸ π' γὰδ', ρίχνουν καὶ τὰ δαχτυλίδια, τὰ σκουλαρίκια μέσα στὸ κ' μάρ, ὕστερα τὸ κλειδώνουν καὶ λέγουν:

«Κλειδώσετε τὸν κλήδονα, τ' ἅγιος Γιαννιοῦ τὴ χάρη,
κι ὅποιος ἔν' καλορίζικος, πρωτὶ θὰ ξενεφάνη».

«Ὅλη τὴν νύκτα τὰ κορίτσια κάθονται καὶ φυλάγουν τὸν κλήδονα». Εἰς τὴν Καστορίαν στολίζουν τὸν κλήδονα ὡς ἑξῆς: εἰς τὸ στόμιον τοῦ ἀγγείου ποῦ ἔχει τὸ βουβὸ νερὸ ἀπὸ τὴν λίμνην στερεώνουν τὸ ἀγκάθι ποῦ φέρνει ἓνα ἀγόρι ἀπ' τὸ βουνὸ καὶ ἐπάνω σ' αὐτὸ καρφώνουν διάφορα φρούτα τῆς ἐποχῆς καὶ στὴν κορυφὴν λουλούδια». Ποῖα ἢ συνήθεια ἄλλοῦ;

5. Οἱ φωτιές τ' Ἁγίου Γιαννιοῦ.

Τὸ κοινόν των ὄνομα: Φανὸς (Χίος, Κρήνη κ.ἄ.), ὄφανος ἢ φουνάρα (Κρήνη), ἀφανὸς (Σῦρος, Σάμος, Κύζικος), φανούδα (Κρήνη), φουνταρία (Πυλία), κάψαλος (Κίμωλος), κακανοὶ ἢ κακανέρια (Λήμνος), λαμπατίνα (Κέρκυρα) κτλ.

Μία πυρὰ ἀνάπτεται ἢ τρεῖς εἰς τὴν σειρὰν; Μὲ ποίαν ὕλην ἀνάπτεται (μὲ καλάμιες ἢ παλιοκόφινες;) ρίπτεται εἰς τὴν πυρὰν τὸ στεφάνι τῆς Πρωτομαγιάς

ἢ τοῦ Ἄη Γιαννιοῦ; καίονται καὶ τὰ κλαδιὰ τοῦ καματεροῦ ἦτοι τοῦ μεταξοσκώληκος; ἢ τί ἄλλο; Τί λέγουν, ἐνῶ πηδοῦν τὴ φωτιά; Π.χ. εἰς τὴν Λήμνον «κάθα σπὶτ' ἀνάφτ' μὲ καλαμνιὲς τρία κακανέρια, τρεῖς φωτιὲς μπρὸς στὴν αὐλὴ καὶ τὶς πηδοῦν καὶ λέν: Ὁξω φύλλοι καὶ κοριοὶ | μέσα ἢ ρόγα ἢ χρυσή.

Εἰς τὸ Βασιλίτσι (Πυλίας) λένε: *Νὰ πηδήσω τὴ φωτιά | μὴ μὲ πιάσ' ἢ ἀρρωστειά!* Εἰς τὴν Κάρπαθον αἱ γυναῖκες καθὼς πηδοῦν τοὺς καλαφωνοὺς φωνάζουν «τὸ (β)άρος μου μετάξι» ἢ «τὸ (β)άρος μου νὰ 'ναι μάλαμα στὸ σπίτι».

Χρησις τῆς στάχτης ἀπὸ τὴ φωτιά δι' ἀποτρεπτικοὺς σκοπούς. Π. χ. εἰς τὴν Κρήνην (Μ. Ἀσίας) ἔκαιγαν στὸ φανὸ τὸ στεφάνι τῆς περασμένης χρονιάς καὶ μὲ κείνη τὴ στάχτη τὸ πρωτὶ κούκκιζαν ἐπάνω τὶς συκιὲς γιὰ νὰ μὴ πέφτουν τὰ σῦκα.

6. Μεταμφιέσεις καὶ πομπὴ κοριτσιῶν καὶ ἀγοριῶν μὲ τὴ «Νεράιδα τοῦ μαχαλά», τ. ἔ. τὸ ὁμορφότερο κορίτσι ἐπὶ κεφαλῆς πρὸς τὴ βρούση, γιὰ νὰ βρέξουν τὸν Ἀγιάννη, δηλ. τὴ γλάστρα μὲ τὰ λουλούδια. Στὸ δρόμο τραγουδοῦν: *Ἄγιε Γιάννη μου, σταυροβότανε, | ποιὸς σ' ἐφίλησε κ' ἐμαράγκιασες...* Ταῦτα ἐν Βλάστη Μακεδονίας (βλ. Ἑστίαν 1890 Β' 61).

7. Μαντικαὶ μέθοδοι πρὸς πρόγνωσιν τοῦ μέλλοντος συζύγου.

(α) ὄνειρομαντεία μὲ τὴ στάχτη τῆς φωτιᾶς τ' Ἄη Γιαννιοῦ ἢ ἄλλα πράγματα (καθρέφτην, ριζικάρι) ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον καὶ μὲ τὴν ἀρμυροκουλλούρα ἢ τὸ ἀρμυροπιττάρι. (Τρόπος τῆς κατασκευῆς μαγικός: νερὸ ἀμίλητο ἢ τοῦ κλήδονα, ἀλεῦρι ἀπὸ τρεῖς Μαρίες, κοσκίνισμα μὲ τὴν σήτταν ὀπισθεν τῆς ράχεως (ἀνάκωλα), ψήσιμο τῆς πίττας στὴ φωτιά τοῦ κλήδονα). Εἰς τὴν Ἀπύρανθον τῆς Νάξου ὁποῖος φάγη ἀπὸ τὸ ἀρμυροπιττάρι «σεῖει διὰ τῶν χειρῶν τὴν ρίζαν τῆς κληματαριᾶς ἐπάδων: *Ἐὼ σῶ τὸ κλῆμα | καὶ τὸ κλῆμα νὰ σεῖση τὴ 'ἦς | κ' ἢ 'ἦς νὰ σεῖση τὴν ἀαπῶ, | νὰ 'ρθῆ νὰ μοῦ δώση νερὸ νὰ πιῶ* (Λαογραφία Γ' 512). Ὀνειρομαντεία καὶ μὲ τὸ προσκάλεσμα ἢ τὸ δέσιμο τῆς Μοίρας. Παράδειγμα ἐκ Κεφαλληνίας ἐν Ν. Πολίτου, Λαογρ. Συμμ. Γ' 107-8.

(β) Τεφρομαντεία. Στάκτη ἀπὸ τρεῖς φωτιᾶς τ' Ἄη Γιαννιοῦ, πού νὰ τὶς ἔχη πηδήσει ἢ μαντενομένη, κοσκινίζεται κατὰ τρόπον μαγικόν: γυμνὴ πίσω ἀπὸ τὴν πόρτα ἐνὸς δωματίου κρατεῖ τὴν κρισάραν ὀπισθεν τῆς, ὥστε νὰ μὴ τὴν βλέπῃ τὴν ἐπομένην τὸ πρωτὶ ἐξετάζει τὰς γραμμάς ἢ τὰ σχήματα πού φαίνονται ἐπάνω εἰς τὴν στάκτην καὶ ἀναλόγως συμπεραίνει διὰ τὸ ὄνομα ἢ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ μέλλοντος συζύγου.

(γ) Ὑδατομαντεία. Π.χ. εἰς Ζιζάνι Πυλίας «τὰ μεσάνυχτα τηρᾶνε τὸ πηγάδι καὶ βλέπουνε τί θὰ γίνῃ. Φέτο εἶδανε πού περνάγανε στρατιῶτες καὶ λένε πού θὰ γίνῃ πόλεμος (1939).

(δ) Ἀγγουρομαντεία. Π.χ. «κόβουν ἓνα ἀγγοῦρι στή μέση, ὡς τὴ ρίζα, ἀλλὰ τὸ ἀφήνουν λιγάκι στήν ἄκρη, γιὰ νὰ μὴ χωρίση ὅλως διόλου καὶ λένε: "Ἄν εἶναι νὰ πάρω τὸν τάδε, νὰ ἐνώση τὸ ἀγγοῦρι, καὶ τὸ ἀφήνουν τὴ νύχτα σι' ἄστρα ὁλόρθο." Ἄν εἶναι νὰ τὸν πάρῃ, τὸ πρωὶ θὰ τὸ βρῆ ἐνωμένο τὸ ἀγγοῦρι».

(ε) Κατοπτρομαντεία. Π.χ. εἰς τὴν Κέρκυραν «αἱ ἄγαμοι γυναῖκες τὸ μεσονύκτιον γυμνούμεναι ἴστανται ἐνώπιον καθρέπτου καὶ ἀπαγγέλλουν τὰ ἐξῆς: "Ἄη Γιάννη λαμπατάρη... δεῖξε καὶ φανέρωσε ποιόνε θὰ πάρω. Τὴν ἐπιούσαν τὸ ὄνομα, πού θ' ἀκούσουν πρῶτον ἅμα τῇ ἐγέρσει, θὰ φέρῃ ὁ μέλλον σύζυγος. Ἐνίοτε κατακλινόμεναι πολλαὶ γυναῖκες φέρουσιν ἀφ' ἐσπέρας ἐνδύματα ἀνδρικά».

(ς) Κυαμομαντεία: τρία κουκκιά ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον, τὸ ἐν μετὰ φλοιοῦ, τὸ ἄλλο ἡμίκοπον καὶ τὸ τρίτον ξεφλουδισμένον· ἀπὸ τὸ κουκκί, πού θὰ πάρῃ ἢ νέα κατὰ τύχην, μόλις ἐξυπνήσῃ τὸ πρωὶ, μαντεύει, ἂν θὰ γίνῃ τὸ μελέτημά της, ἂν θὰ παντρευτῇ πλούσιον ἢ πτωχόν, νέον ἢ χῆρον.

(ζ) Ἄλλαι μέθοδοι μαντικάι, ὡς μὲ συγκόφυλλα τοποθετούμενα εἰς τὸ ὑπαιθρον. Π.χ. εἰς τὴν Ἀράχοβαν Παρνασσ. «βγάζουν ἔξω συγκόφυλλα, νὰ ξαστριστοῦν ὅλη τὴ νύχτα, βάζοντας λίγο ἀλάτι ἀπὸ πάνω. Τὸ μελετᾶν τοῦ καθενός· ὁποιοῦ ξεραθῆ τὸ φύλλο, θὰ πεθάνῃ αὐτὸν τὸ χρόνο.»

(β) Ἔθιμα τῆς 24ης Ἰουνίου.

1. Τὸ ἀνοιγμα τοῦ κλήδονα. Πότε καὶ ποῦ γίνεται καὶ κατὰ ποῖον τρόπον; Δίστιχα τοῦ κλήδονα. Οἰωνισμοὶ μὲ τὸ νερὸ τοῦ κλήδονα. Χοροί, τραγούδια. Π.χ. εἰς τὴν Ἀράχοβαν τῆς Παρνασσίδος «τὸ πρωὶ βγαίνοντα ὁ ἥλιος, θὰ βγαίνουν τὰ ριζικάρια. Τὸ παιδί πού τὰ κλείδωσε—ἓνα παιδί τυχερὸ—θὰ τὰ ξεκλειδώσῃ (εἰς τὴν Κορώνην τοῦ σκεπάζουν τὸ κεφάλι μὲ τὸ κόκκινον παννί, πού εἶχαν σκεπασμένο τὸν κλήδονα). Εἰς τὰς Μέτρας τῆς Θράκης ἀνοίγει τὸν κλήδονα ἓνα πρωτοπαῖδι, συν. κορίτσι τοῦ βάζουν τουλπάνι ἄσπρο στὸ κεφάλι καὶ τὸ κάνουν νύφη τοῦ δίνου κ' ἓναν καθρέφτη στήν ἀγκαλιά· πρῶτα βγάζουν τὸ ἀγγοῦρι λέγοντας: Ἀνοίξαμε τὸν κλήδονα, νὰ βγῆ χαριτωμένος, βγῆκε κ' ἓνας ἀγγοῦραρος, θεριός, θεριακωμένος. Ἐπειτα καθαρίζουν τὸ ἀγγοῦρι καὶ τρώγουν ὅλοι ἀπὸ ὀλίγον. (Ἄσεμνοι πράξεις κατὰ τὸ καθάρισμα τοῦ ἀγγοῦρι). Μετὰ τὸ φάγωμα τοῦ ἀγγοῦρι ἢ νύφη ἐξάγει τὰ σημάδια, ἐνῶ κοιτάζει διαρκῶς εἰς τὸν καθρέπτην.

2. Προσκόμισις μαλλιαρῆς πέτρας καὶ θαλασσίου ὕδατος ἢ πέντε βούρλων εἰς τὴν οἰκίαν. Ποῦ τὰ τοποθετοῦν καὶ πρὸς ποῖον σκοπόν; Π.χ. εἰς τὴν Πέτραν τῆς Λέσβου «ξημέρωμα τ' ἄη Γιαννιοῦ πάει ἓνα κορίτσι στή θάλασσα καὶ παίρνει ἀπὸ σαράντα κύματα νερό. Νὰ μὴν τὴ δῆ κανεὶς, νὰ μὴ μιλήσ', ἀμίλητο. Ὅπ' ἀλείφουνε ἄντ' κείνο τὸ νερό, κἀν'νε σαράντα ὁμορφιές». Εἰς τὴν Κάτω Πανα-

για Κρήνης «αί γυναῖκες, ὕπανδροι καὶ μή, μεταβαίνουσαι ἀπὸ τῆς αὐγῆς εἰς τὴν παραλίαν λαμβάνουν ἐκ 40 κυμάτων σταγόνας θαλασσίου ὕδατος καὶ γεμίζουν ποτήριον· λαμβάνουσαι δὲ καὶ λίθον μετὰ βρῦων ἐκ τῆς παραλίας ἐπιστρέφουν εἰς τὰς οἰκίας των· καὶ τὸ μὲν ποτήριον ἐκκενοῦται εἰς τὰς τέσσερας γωνίας τῆς οἰκίας, τὸν δὲ λίθον θέτουν εἰς μίαν τῶν τεσσάρων γωνιῶν αὐτῆς. Εὐχονται δὲ τὸ μὲν ὕδωρ νὰ μεταβληθῆ εἰς ἄργυρον, ὁ δὲ λίθος εἰς χρυσόν.» Εἰς τὴν Μάδυτον «ἐκριζώνουν πέντε σχοίνους, τοὺς ὁποίους τοποθετοῦν, καθὼς καὶ τὴ μαλλιαρὴ πέτρα, εἰς τὸ εἰκονοστάσι τοῦ σπιτιοῦ καὶ τοὺς φυλάγουν διὰ τὸ δωδεκαήμερον, ἂν τοὺς *καβαλλ' κέψ' ἢ γκαλκάτζαρους, νὰ τὸν δέσουν μὲ τ' ἄη Γιαννιοῦ τὸ βοῦρλο*».

3. Ἐναρξεις τῶν θαλασσίων λουτρῶν. Βιαία κατάδυσις καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι. Ἴπποδρομῖαι παρὰ τὴν ἀκτὴν κτλ. Μερικὰ παραδείγματα: Εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου «*τ' ἄη Γιαννιοῦ τ' Ἀλιτροπιοῦ πρωτοπᾶνε στὴ θάλασσα νὰ κολυμπήσουν· θὰ δέσ' νε μὴν ἀλυγαριὰ στὴ μέση τους ἢ στὸ κεφάλι τους, γιὰ νὰ ἴναι γεροί. Πρέπ' νὰ φᾶνε καὶ καρπούζ'».* Εἰς τὸν Πόντον «διάφοροι ὀμάδες πρωῖ πρωῖ ἔπιαναν τὰ περάσματα στοὺς δρόμους καὶ ὅποιον ἐτύχαιναν τὸν ἄρπαζαν καὶ τρεχάλα τὸν πήγαιναν στὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ τὸν ἔροιχναν στὴ θάλασσα, ντυμένον ὅπως ἦτανε. Μόνον ἂν ἔταζε κανένα καλὸ κέρασμα, ἢμποροῦσε τὸ θῦμα ν' ἀποφύγῃ τὴν ταλαιπωρίαν». Εἰς τὸ Γύθειον τὴν ἡμέραν αὐτὴν «οἱ πάσχοντες ἐξ ἀσθενείας χρονίας πηγαίνουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀμίλητοι καὶ κολυμβῶντες θεραπεύονται». Εἰς τὴν Μάδυτον «ἐγένετο ἵπποδρομία ἢ γαιδουροδρομία μὲ γυμνοὺς τοὺς ἀναβάτας καὶ «*δὲν τό ἔχνε σὲ καλὸ νὰ βγαίν'ν ἀπ' τὴ θάλασσα ἐκεῖν' τὴ μέρα*».

4. Τ' ἀξιώματα τῶν ἀρραβωνιασμένων. Εἰς τὴν Φιλιππούπολιν καὶ τὴν Στενήμαχον τὴν ἡμέραν τοῦ Προδρόμου οἱ συγγενεῖς «ἀξιώνουν τοὺς ἀρραβωνιασμένους» δηλ. τοὺς καθίζουν εἰς ἓνα προσκέφαλον (ἢ εἰς τάπητα), τὸ πιάνουν ἀπὸ τὰ ἄκρα καὶ τοὺς σηκώνουν ὑψηλὰ τρεῖς φορές, ἐπιφωνοῦντες «*ἄξιος, ἄξιος, ἄξιος! καὶ τοῦ χρόνου*».

5. Συλλογὴ ἱαματικῶν βοτανῶν, ὀριγάνου καὶ ἄλλων χόρτων. Θεραπεία τῆς κεφαλαλγίας καὶ ἄλλαι θεραπευτικαὶ συνήθειαι. Π. χ. εἰς τὸ Δαδὶ Λοκρίδος «*μαζεύουν τὸ πρωῖ ῥιγανη, ὅση χρειάζονται γιὰ τὸ χρόνο· τὴ μαζεύουν, πρωτοῦ νὰ βγῆ ὁ ἥλιος, γιὰ νὰ εἶναι καλή.* Εἰς τὴν Σιτίσταν (Αἰτωλ.) τ' ἄη Γιαννιοῦ τοῦ Ριγανᾶ μαζεύουν ῥιγανη καὶ φέρουν μπουκέττα ἀπ' αὐτὴ στὴν ἐκκλησιά, καθένας τὸ δικό του. Τὴν ψέλνει ὁ παπᾶς, ψέλνει καὶ ἁγιασμό. Παίρνει ὁ καθένας τὸ μπουκέττο του καὶ λίγο ἁγιασμό καὶ πάει καὶ ἀγιάζει (ραντίζει) τὰ κτήματά του». Εἰς τὸ Κατιρλί Βιθυνίας «αἱ γυναῖκες, αἱ πάσχουσαι ἀπὸ χρονίαν κεφαλαλγίαν

ἐξέρχονται τὴν 24ην Ἰουνίου εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ περιδέουν τὴν κεφαλὴν διὰ λυγέας».

6. Ἔθιμα Σαρακατσάνικα. Ἄγερός παιδῶν κρατούντων δοχεῖον ὕδατος καὶ περιερχομένων τὰς μάνδρας. Εἰς τὸ Πισοδέρι «ἀποβραδὶς τὸν Κλήδονα τὰ παιδιὰ μαζεύουν καλογιάννηδες καὶ τὸ πρωῖ τοὺς χορεύουν : δένουν σ' αὐτὰ τὰ λουλούδια δαχτυλίδι καὶ τὰ βάζουν ἀπάνω σὶ τὸ κεφάλι τους καὶ χορεύουν. Κρατοῦν κ' ἓνα μπακράτσι μὲ νερὸ ἀπὸ τρεῖς βρύσες καὶ γυρίζουν τὰ κονάκια καὶ τραγουδοῦν : Ἄη Γιάννη, Γιάννη, Καλογιάννη, | ἔχασα γαῖράνι στὴν Κρούβρουση | κι ἂν θὰ τό βρῆς πάλ' νὰ μ' τὸ στείλῃς». Ὅσο τραγουδοῦν, χύνουν νερὸ σὶς καλύβες. Τοὺς δίνουν ἄλλος δραχμές, ἄλλος ὄ, τι ἔχει».

7. Ἔθιμα ἀποσκοποῦντα τὴν καρποφορίαν τῶν δένδρων (συκῶν, ἐλαιῶν κλ.): στάκτη τῶν πυρῶν εἰς τὰς ρίζας τῶν συκῶν, χῶμα ἐπὶ τῶν συκῶν κτλ. Π.χ. εἰς τὸν Μαραθόκαμπον τῆς Σάμου «νὰ σκουθῆς προὐι-προὐι (τῆς 24ης Ἰουνίου), νὰ τρέξ'ς γλήουρα-γλήουρα νὰ μαζέψ'ς τὴ στάχτ' ἀπ' τὶς φουτιές π' ἀνάψαν ἀποβραδὶς κι νὰ τρέξ'ς νὰ τὴ ρίξ'ς στὴ ρίζα τῆς συκιάς, γιὰ νὰ κάμ' πολλὰ σῦκα». Εἰς τὴν Νάξον, τὴν Κύθνον κ. ἄ. «πᾶνε καὶ μαζεύουνε χῶμα κάτω ἀπὸ τὴ συκιά καὶ τὸ ρίχνουνε πάνω σὶς συκιές καὶ τὶς γητεύουνε: Ὡς βασιτᾶ Χριστὸς τὸν κόσμον | κι ἄη Γιάννης τὴν ἀλήθεια | βάσταξε καὶ σύ, συκιά, τὰ λύθια (=τὰ μικρὰ συκάκια). Προβλ. ἄης Γιάννης ὁ Ἀπορνιαστής, γιὰτὶ τότε τελειώνει τὸ ὄρνιασμα τῶν σύκων (Κύθνος) Ἄν λεμονέα ἢ πορτοκαλέα ἢ οἰονδήποτε δένδρον δὲν παράγῃ καρπὸν, θέτουν καθρέπτην πρὸ αὐτοῦ καὶ μὲ πέλεκυν εἰς τὰς χεῖρας λαμβάνουν στάσιν ὑλοτόμου καὶ βλέποντες τὸ ἐν τῷ καπτόπρῳ ἴνδαλμα τοῦ δένδρου προσποιοῦνται τὸν θυμωμένον καὶ λέγουν μεγαλοφώνως: Κάμε καρπὸ ἢ σὲ κόβω. Ποῦ γίνεται τοῦτο;

8. «Ἀπλωμα» τῶν ἐνδυμάτων εἰς τὸν ἥλιον πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τὸν σκῶρον (ἢ ἀπὸ φθοροποιὸν τινα δαίμονα). Π.χ. εἰς Ἀγιάσον Λέσβου «ἡ Γιουῖλου (Γιῶ), ἅμα εἶχες ἄσπρα ροῦχα μέσ' σὶὰ μپαοῦλα, πήγαινε καὶ τὰ κατούρει καὶ κτρινίζαν. Γι' αὐτὸ τὰ βγάζαν τῇ Λιτροπιῦ καὶ τ' ἀπλῶναν στὸν ἥλιον».

9. Δεισιδαιμονία. Δὲν ἀρχίζουν καμιὰ δουλειά, διότι, ὡς λέγουν, εἶναι λιτρόπι. Καὶ «ὅποια μέρα πέση τὸ Λιτρόπι τ' Ἄη Γιαννιοῦ τὴ φυλᾶνε ὅλο τὸ χρόνον δὲν κάνουν γάμους, δὲν κόβουν ροῦχα, δὲν φυτεύουν, δὲν ἀρχίζουν σπορά. Εἶναι κακιά μέρα κι ὄ, τι ἀρχινήσης, δὲν πάει ἔμπρὸς» (Ν. Πέρδικα, Σκῦρος Α' 138).

10. Ἄλλαι μαντικαὶ μέθοδοι.

(α) Μολυβδομαντεία καὶ αὐγομαντεία. Π.χ. εἰς τὴν Σῦρον «παίρνουν νερὸ ἀμίλητο τοῦ Κληδόνον καὶ τὸ χύνουν μέσα σὲ μιὰ μπουκάλα· ἔπειτα

ρίχτουνε μέσα ένα άσπράδι από αυγό ή μολύβι λειωμένο και δείχτει ό,τι δουλειά κάνει ο άντρας που θά πάρουν. "Αν είναι βαποριέρης, θά σχηματίση βαπόρι, αν είναι κτηματίας, θά δείξη άμπέλι, κλήμα, αν είναι μάστορης, θά δείξη τὰ εργαλεία του.»

(β) Ύδατομαντεία και κατοπτρομαντεία. Π. χ. εις την Μεθώνην, «τ' άη Γιαννιού μέσ' στο μεσημέρι, κοιτάζονται τὰ κορίτσια μέσα στο πηγάδι, για να ιδούν τί τους μέλλεται. Βάζουν έναν καθρέφτη, τον στερεώνουν στο κούτελό τους, ώστε να ρίχνη ο ήλιος τή λάμψη του μέσα στο πηγάδι και ύστερα σκεπάζουν το κεφάλι τους μ' ένα κόκκινο παννί και κοιτάζουν μέσα. Λένε πως ό,τι είναι να τους γίνη, θά το ιδούν και μάλιστα αν είναι άνύπαντρα κορίτσια, θά ιδούν πρόσωπο, εκείνον που θά πάρουν». Ομοίως εις την Σκῦρον «βλέπουν όποιον μελετήσουν, ξενιτεμένο, που είναι τώρα και που εύρίσκεται, ή πεθαμένο». "Άλλες κοιτάζονται γυμνές μέσα στον καθρέφτη. "Άλλες «παρατηροῦν τή σκιά τους, μόλις σκάση ο ήλιος. "Αν δέ φαίνεται καθαρή, τό 'χουν σε κακό, θ' άρρωστήσουν» (Σκῦρος).

(γ) Όνειρομαντεία. «Φυλάνε ένα κομματάκι παννί από το κόκκινο που έχρησιμοποίησαν στον κλήδονα, το ξαστριίζουν και το βάζουν κάτω από το προσκέφαλό τους. Τή νύχτα βλέπουν όνειρο σχετικό πάντα με το γάμο (Άταλάντη). "Άλλα μέσα όνειρομαντείας : Αγιάνης (φυτόν), καλτσοδέτα με κόμπον κτλ.

(δ) Κριθομαντεία. Βάζουν σ' ένα πιάτο νερό και ρίχνουν δυο κόκκους κριθαριού. Προσέχει τότε κάθε μία που θέλει να παντρευτή εκείνο το χρόνο, αν οι δύο κόκκοι επιπλεύσουν και σμίξουν, θά παντρευτή, άλλως όχι.

(ε) Άλευρομαντεία, στακτομαντεία κτλ.

4. Πέτρου και Παύλου (29 Ιουνίου).

1. Πανηγύρεις και θυσίαι ή προσφορά σφαγίων υπέρ της εκκλησίας.
2. Μαντικάι συνήθειαι : μολυβδομαντεία και αυγομαντεία (με νερό φυλαγμένο από τον κλήδονα), ύδατομαντεία και κατοπτρομαντεία.

5. Των Αγίων Αποστόλων (30 Ιουνίου). Τα ίδια με την προηγούμενην.

β) Από της Παναγίας της Καψοδεματούσας μέχρι του αγίου Παντελεήμονος (2—27 Ιουλίου).

1. Κατάθεσις της έσθῆτος της Θεοτόκου (2 Ιουλίου).

Όνομα της έορτής : της Παναγίας της Καψοδεματούσας ή Καφοχεροβολους ή της Βλαχέρας (Κεφαλ.), της άγίας Βλαχέραινας (Σωζόπολις), τς Αγιαβλαχέρας (Μέτραι Θράκ.).

Δεισιδαιμονίαι : Δεν άλωνίζουν. Δηγήσεις περι τιμωρίας των παραβατών.

Π. χ. «βούλιαξε τὸν παπᾶ μὲ τὰ χερόβολα στ' ἄλῶνι. Καὶ σήμερα ἀκόμα ἀκούγεται ἐκεῖ κάθε χρόνο τὴν ἡμέρα ἐκείνη νὰ φωνάζη ὁ παπᾶς τ' ἄλογά του «ὦπλα, ὦπλα, ὦπλα!» (Μεσοχώρι Πυλίας).

2. Τῆς ἁγίας Κυριακῆς (7 Ἰουλίου).

Δὲν ἄλωνίζου, δὲν ζυμώνουν «γιατὶ γίνεται τὸ ψωμί μαῦρο» (Λῆμνος). Ἐνιαχοῦ τῆς Θράκης ἐγένετο πανήγυρις «τὸ πανηγύρι τῶν ἀγγουριῶν».

3. Τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου (11 Ἰουλίου).

Δὲν δουλεύουν στ' ἀμπέλια, γιατί πέφτει χαλάζι καὶ τὰ καταστρέφει.

4. Τῆς ἁγίας Μαρίας (17 Ἰουλίου).

1. Ἐκδρομαὶ εἰς ἀμπέλους καὶ λαχανοκήπους καὶ προσφοραὶ ἀπαρχῶν (σύκων, σταφυλῶν κλπ.) Εἰς τὴν Μεσημβρίαν τότε κόβουν καὶ καρποῦζι πρῶτ' ἀρχῆ. Εἰς Μέτρας (Θράκη) τότε ἔκοβαν τὸ πρῶτο σταφύλι καὶ τὸ ἐπήγαιναν στὸ σπίτι μέσα σὲ κούτρολο (χωρὶς λαβὴν) καλάθι. Εἰς τὸν Κισσὸν (Πηλίου) «κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην συνηθίζου νὰ τρυγοῦν τὰ πρωτοφανῆ σῦκα.»

2. Πανήγυρις καὶ θυσία δημοτελῆς (κουρμπάνι). Τί ζῶον σφάζεται καὶ πῶς γίνεται ἡ διανομὴ τῶν κρεάτων εἰς τοὺς πανηγυρίζοντας; Κοινὴ τράπεζα. Π. χ. εἰς τὸ Δεμάτι Ἡπείρου «μετὰ τὴν ἱερὰν λειτουργίαν θυσιάζεται βοῦς καὶ τέμνεται εἰς 30—32 τεμάχια, τὰ ὅποια διανέμονται εἰς τοὺς ἀπογόνους ὠρισμένων οἰκογενειῶν τοῦ χωρίου». Ποῦ ἄλλοῦ γίνεται παρομοία διανομὴ καὶ πῶς αἰτιολογεῖται αὕτη; Παραδόσεις περὶ ἐλάφου οἰκειοθελῶς προσερχομένης εἰς θυσίαν. Πρὸς ποῖον σκοπὸν γίνεται ἡ θυσία; (δι' ἀποτροπὴν νόσου ἢ πρὸς πρόκλησιν βροχῆς ἢ ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ θερισμοῦ;)

3. Ἁγιασμὸς καὶ ραντισμὸς τῶν σπαρτῶν, «γιὰ τὰ σκαθάρια καὶ ἄλλα ζούμπερα» (Αἰτωλ.).

4. Δεισιδαιμονίαι: δὲν ἄλωνίζου, δὲν κάνου καμιὰ δουλειά. «Ὁ παπᾶς τῆς Ἀλωνίσταινας ἄλώνισε τῆς ἁγιά Μαρίας κι ἄνοιξε ἡ γῆς καὶ τὸν κατάπιε μαζί μὲ τ' ἄλογα ... φαίνεται ἀκόμα τ' ἄλῶνι. Καὶ λένε πὼς κάθε χρόνο τῆς Ἀγιά Μαρίας ἀκούγεται ὁ παπᾶς πὸν σκούζει: «Ἄ Μαρία, ἄ!» (Γρίζι Πυλίας) Προβλ. «Ἁγία Μαρία μάρανε μάννα καὶ θυγατέρα» (Ἀράχοβα).

5. Τοῦ Προφήτου Ἡλία (20 Ἰουλίου).

1. Λατρεία τοῦ Προφ. Ἡλία ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὄρεων καὶ παραδόσεις, σκοποῦσαι νὰ ἐξηγήσου «διατὶ τὸν ἅη Λιά τὸν βάνουν πάντα στὰ ψηλῶματα» Δοξασίαι, ὅτι ὁ ἅη Λιάς «εἶναι στὰ ψηλὰ γιὰ τὸν καιρό, γιὰ τὴ βροχή», ὅτι διώ-

κει δράκοντα ἢ τὸν διάβολον, ἔχων ὄπλον τὸν κεραυνὸν καὶ τρέχων εἰς τοὺς οὐρανοὺς μὲ τὸ ἀμάξι του (ἔφορος βροχῆς, βροντῶν καὶ κεραυνῶν). Αἱ σχετικαὶ παραδόσεις καὶ παροιμίαι. Ἀπεικονίσεις τῆς ἀναλήψεως τοῦ Προφ. Ἡλία εἰς τοὺς οὐρανοὺς (ἵπποι καὶ ἄρμα Ἡλίου) (βλ. Ν. Πολίτου, Λαογρ. Σύμμ., Β' 146 κ.έ).

Ποία συντεχνία θεωρεῖ προσητάτην τῆς τὸν Προφ. Ἡλίαν; Π. χ. εἰς τὴν Καστορίαν τοῦ Προφήτ' Ἡλία γιορτάζουν οἱ γουναράδες. Ὁ Προφήτ' Ἡλίας ἦταν γουναράς. Οἱ Κύπριοι εἰς τὸ ἄλῶνι ἐπικαλοῦνται τὸν Προφήτην «νὰ πέψη τὸν ἀέραν του».

2. Πυραὶ καὶ θυμιάματα. Ἄνοδος εἰς κορυφὰς ὄρεων ποὺ φέρουν τ' ὄνομα τοῦ Ἁγίου Ἡλία, μεγάλαι πυραὶ καὶ καῦσις ἀφθόνου λιβάνου εἰς τὸν ἅγιον. (Πρβλ. τὴν ἀνάβασιν πανηγυριστῶν εἰς τὸν Ἀγιολιᾶν, ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τοῦ Ταυγέτου, καὶ τὰς πυράς, ποὺ ἀνάπτουν οἱ περῖοικοι, μόλις ἴδουν τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀγιολιᾶ μεγάλην πυράν). Εἰς τὸν Πολύγυρον «ἀπ' τὸν Ἀηλιᾶ ὡς τὴν 1η Σεπτεμβρίου ἀνάβουν ἀδιάκοπα μεγάλες φωτιές (παρακαμνιοί)».

3. Πανηγύρεις καὶ θυσίαι δημοτελεῖς ταύρων ἢ κριῶν, τελούμεναι εἰς τὸ προαύλιον τοῦ ναοῦ. Ἐκλογή θύματος (ταῦρος ὑγιής, τέλειος, ἀδμῆς), ἁγιασμὸς αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ σφαγὴ παρὰ τὸ χεῖλος ἀνοιγομένου βόθρου. Διανομὴ τῶν κρεάτων καὶ περισυλλογὴ τῶν ὀστέων κλ. Σκοπὸς τῆς θυσίας ἡ ἀποτροπὴ λοιμικῶν νόσων (βλ. περιγραφὴν τῶν τελουμένων ἐν Λαογραφίᾳ Γ', σ. 148 κ.έ). Ἀλεκτοροθυσίαι. Εἰς τὸ Ἀλμαλὶ Μαλγάρων «τοὺς ἀλέκτορας δὲν θυσιάζουν οἱ προσφέροντες, ἀλλὰ ἀπολύουσιν καὶ ἕτεροι τρέχοντες συλλαμβάνουσι καὶ θυσιάζουσι ἢ μᾶλλον τρώγουσι αὐτούς.» Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζονται ταῦτα; Εἰς τὸ Σιναπλὶ (Βορ. Θράκη) ἡ θυσία (κουρμπάν' χωριαν' κὸ) καὶ ἡ δέησης πρὸς τὸν Προφήτ' Ἡλίαν «δὲν γίνεται τ' Ἀη Λιᾶ, γιατί βροχὴ τότε δὲν χρειάζεται γίνεται μετὰ τὸν Ἀη Γιώργη καὶ πρὶν τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (2 Μαΐου), ὅποια Δευτέρα τύχ', νὰ γιορτάσουν ἐπίτηδες, νὰ τιμήσουν τὸν Προφήτ' Ἡλία, νὰ τοὺς λυπηθῆ ὁ Θεὸς καὶ νὰ βρέξ'. Σφάζουν 10—15 πρόβατα ἀρσενικὰ ὅλα». Τὴν προηγουμένην ἡμέραν γίνεται περπερούνα: τὰ κορίτσια στολίζουν ἓνα ὄρφανὸ κορίτσι μὲ πράσινα χόρτα καὶ πηγαίνοντας στὸ ποτάμι βρέχονται ὅλα μὲ τὰ ροῦχα τους καὶ μὲ ἓνα μπακιράκι νερὸ γυρίζουν χορεύοντας καὶ τραγουδώντας τὴν Περπερούνα σ' ὅλο τὸ χωριό.

4. Περισχοινισμὸς (ζῶσιμο) τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ χώρου, ὅπου τελεῖται ἡ λειτουργία, διὰ λεπτοῦ κηρίνου νήματος. Πρβλ. ἡ δεῖνα ἔζωσε τὸν Προφήτη μὲ ζῶσμα (Θράκη).

5. Θεραπευτικαὶ συνήθειαι. Π.χ. εἰς τὸν Πόντον «μεταβαίνουσαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν αἱ γυναῖκες ἔδενον εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς ἄλλα μέρη τοῦ σώματος,

όπου είχαν πόνους, στάχυας· μετὰ δὲ τὴν Μεγάλην Εἴσοδον ἀπέκοπτον αὐτούς, διὰ νὰ κοπῆ καὶ ὁ πόνος».

6. Ἀποτρεπτικαὶ συνήθειαι: τοποθέτησις λίθου ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τῆς ἐλαίας, διὰ νὰ κρατήσῃ καὶ νὰ μὴν ἀπορρίψῃ τὸν καρπὸν τῆς (Κρήτη).

7. Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις. Π.χ. Τοῦ Προφήτ' Ἡλία τὸ μεσημέρι, ἂν ὁ οὐρανὸς εἶναι καθαρὸς, ὁ χειμῶνας θὰ εἶναι μαλακός, κι ἂν ὁ οὐρανὸς ἔχῃ σύννεφα, θὰ κάνῃ βαρὺν χειμῶνα (Μαυρικᾶτο). Οἱ Καρπάθιοι «τὴν ἑσπέραν τῆς 19 Ἰουλίου, ἑσπερινὸν τοῦ προφ. Ἡλία, ἂν ἐπὶ ὄρεων τινῶν ἐπικιάθηνται σύννεφα ἢ ἂν ὁ καιρὸς εἶναι συννεφώδης, προοιωνίζονται πολυβροχὲς καὶ καλοσποριές».

8. Μαντικάι συνήθειαι:

(α) Ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ καπνοῦ τοῦ καιομένου θυμιάματος.

(β) Ἐκ σχημάτων παρατηρουμένων εἰς σταγόνας ἐλαίου ἔναντι τοῦ ἡλίου. Π.χ. «τὸ πρῶτ' τοῦ Προφήτ' Ἡλία, ἅμα σκάσ' ὁ ἥλιος, ν' ἀνάψῃς μόνη σου τὸ καντήλι θὰ βουτήσῃς τὰ δύο σου νύχια (δηλ. τῶν δύο ἀντιχειρῶν) μέσ' στὸ λάδι καὶ βλέποντας ἀγνάντια στὸν ἥλιο θὰ τὰ βάλῃς κοντά, νὰ χτυπάῃ ὁ ἥλιος μέσ' στὰ νύχια καὶ θὰ πῆς: "Αγιέ μου Προφήτ' Ἡλία, ποὺ προφητεύεις σ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ φανερώσεις, φανέρωσε κ' ἐμένανε τὴν τύχη μου, τί εἶν' τὸ τέλος μου. Καὶ θὰ σοῦ φανερώσω τὴν τύχη σου." Ἐτσι κάποια εἶδε ἄρνι καὶ πῆρε τσοπάνη." Ἄλλη εἶδε τὸ φέρετρό της καὶ πέθανε.»

(γ) Ὀνειρομαντεία. Π.χ. εἰς τὰ περὶχωρα Πατρῶν «μαζώνουν τὴν ἡμέρα τ' ἅη Λιᾶ τραγουδῶντας ἀγριολούλουδα σαράντα εἰδῶν. Μ' αὐτὰ πλέκουν ἕνα στεφάνι καὶ τὸ βάζουν τὸ βράδυ κάτω ἀπὸ τὸ μαξιλάρι τους, γιὰ νὰ ἰδοῦν τὴ νύχτα ποιὸν θὰ πάρουν».

(δ) Ἀπὸ τὸ πλάγιασμα τοῦ σκύλου τῆς μάνδρας. Ἄν εἶναι γυρισμένος κατὰ τὸ βοριᾶ ἢ τὸ μαῖστρο, θὰ κάνῃ βαρχειμωνιά, ἂν εἶναι κατὰ τὸ νοτιᾶ, ὁ χειμῶνας θὰ εἶναι καλοκαιρινὸς (Σκῦρος).

(ε) Ἀπὸ τὰ πρῶτα καρύδια ποὺ ἔκοπταν τὴν ἡμέραν αὐτήν: ἂν ἦταν γεμᾶτο, ὅλα θὰ πήγαιναν καλά, ἂν ἄδειο, κλάψε τὴν τύχη σου (Μέτραι Θράκ.).

9. Ἄλλαι μαγικαὶ συνήθειαι: Π.χ. «Τ' Ἀηλιὸς οἱ Ἀηβλασιτες (Εὐρυτανίας) λειτουργοῦνται στὸν Ἀηλιᾶ τους, ἕνα ξωκκλήσι στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Μόλις ἀπολύσῃ ἢ ἐκκλησιά, βγαίνουν στὴν ἄκρη, π' ἀρχίζει ἀπότομος βράχος. Παίρνει καθένας χαλίκια καὶ τὰ ρίχνει κάτω στὸ βράχο λέγοντας: "Ὅσα χαλίκια ρίχνω, τόσα χρόνια νὰ ζήσω!"»

6. Τῆς ἁγίας Παρασκευῆς (26 Ἰουλίου).

1. Πανηγύρεις καὶ θυσίαι δημοτελεῖς. Κοινὴ τράπεζα τῶν ἑορταστῶν εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας.

2. Ὁργιαστικὴ λατρεία. Ἐκστασις ἢ μανία (τρέλλα) καταλαμβάνουσα τοὺς λάτρεις τῆς Ἁγίας, ἰδίᾳ τὰς γυναῖκας Π.χ. τοῦ Βαθνοῦ ἢ τρέλλα: «γυναῖκες πιάρονταν ἀπ' τὶς εἰκόνες στὸ τέμπλο καὶ χτυπιῶνταν στὸ κεφάλ', στὸ στήθος, ξεμαλλιάρες κ' ἔλεγαν: Σῶσε μας, Ἁγία Παρασκευή. Ἡμαρτον, σῶσε μας! Ἔτσι τὶς ἔπιασεν ἡ τρέλλα, ἔπαιρναν τὶς εἰκόνες καὶ ἀρκουδῶντας, σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ, τριγύριζαν στὸ χωριό, πήγαιναν καὶ σ' ἄλλα χωριὰ ἀρκουδῶντας» (Κύζικος).

3. Ἀγιάσματα καὶ θεραπείαι. Ἐν παραδείγμα: «Στὴν Ἀλικαριὰ τῆς Ἀγγιάλου τῆς ἁγίας Παρασκευῆς ὅσ' εἶχανε ἄρρωστο τὸν πήγαιναν στὸ ἀγίασμα, ἔσκαφταν λάκκο, τὸν ἔκαιγαν μὲ ξύλα γιὰ νὰ ζεσταθῆ, ὕστερα τὸν καθάριζαν, ἔβαζαν μέσα τὸν ἄρρωστο ντυλιγμένο μὲ πάπλωμα, γιὰ νὰ ιδρώσῃ, κ' ἔσφαζαν ταυτόχρονα πετεινό» (Λαογρ. 13, 112, 49).

7. Τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος (27 Ἰουλίου).

Ἅγιος ἰατρός, ὁ κατ' ἐξοχὴν προστάτης τῶν ἀναπήρων. Πρὸ βλ. «Κοντσοί, στραβοὶ στὸν ἅγιον Παντελεήμονα». Τρόποι θεραπείας. Π.χ. εἰς τὴν Κίον «ὅποιος ποροῦσε, πήγαινε στὸν ἅγιο Παντελεήμονα κ' ἔπαιρνε ἓνα βάσταγμα (ἀφιέρωμα) ἀπὸ τὴν εἰκόνα του καὶ τὸ κρεμοῦσε στὸ εἰκονοστάσι του. Τὸ εἶχεν ἐκεῖ, ὥσπου νὰ γινότανε καλὰ ὁ ἄρρωστος· κατόπιν ἔκανε κι αὐτὸς ἓνα ὅμοιο βάσταγμα κ' ἐπήγαινε καὶ τὰ κρεμοῦσε καὶ τὰ δυὸ στὸν Ἅγιο Παντελεήμονα».

γ) Ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου μέχρι τῆς Ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (29 Αὐγούστου).

1. Πρώτη Αὐγούστου.

(α) Ἐθίμα καὶ δοξασίαι τῆς παραμονῆς (31 Ἰουλίου).

1. Πυραὶ καὶ ὑπερπήδησις αὐτῶν. Μὲ ποίους λόγους συνοδεύεται τὸ πήδημα τῆς φωτιᾶς; Ἄλλαι σχετικαὶ ἐνέργειαι. Π.χ. εἰς τὰ Τελώνια τῆς Λέσβου «τὴν Πρωτανγουσιὰ, νὰ ξημερῶν', ἀνάβουμε μέσα σὲ τρίστρατο φωτιὰ (καφάλα) καὶ τὴν ξεπεροῦμε λέγοντας: ὦ, καλῶς τὸν Ἄκσιτο! Σῦκα τσαὶ καρύδια τσαὶ καλὰ σταφύλια! Ψήρουν μέσα στὴ φωτιὰ κ' ἓνα σκόρδο, παίρνουν τὶς σισελίδες (τὰ λουβιὰ) κι τὶς τρῶν γιὰ τὸν πυρετό.» Εἰς τὴν Ἰμβρον πηδοῦν τὸ φανὸ λέγοντες: «Ἄκσι, Παράκσι, σὰν ἀπ' μ' ἡῦρις νὰ μ' ἀφήσῃς». Εἰς τὴν Μάδυτον: «Ἄκσιους, Παράκσιους, καλῶς μᾶς ἡῦρ' ἢ γι' Ἄκσιους!».

2. Δοξασία, ὅτι τὴν νύκτα τῆς 31^{ης} Ἰουλίου πρὸς τὴν 1^{ην} Αὐγούστου ἀνοίγουν οἱ οὐρανοὶ καὶ «ὄ,τι προφτάσης νὰ ζητήσης θὰ τό ᾗχης, θὲς πλούτη, θὲς γειά, θὲς χωράφι. Ἀποσπεροῦ στὸ πανηγύρι τοῦ Ἀγιάσος πλαγιάζουν στὰ τρίστρατα, γιὰ νὰ δοῦν τ' ἅγιο φῶς· περιμένουν ὡς τὸ πρωῒ. Τό ᾗχουν σὲ καλό» (Τελώνια Λέσβου).

(β) Ἔθιμα τῆς 1^{ης} Αὐγούστου.

1. Ἐναρξίς νέας χρονικῆς περιόδου. Πρὸβλ. Ἐπλάκωσεν ὁ Ἄουστος, ἡ ἄκρα τοῦ χειμῶνα (Κάρπαθος). Δεισιδαίμονες συνήθειαι, σχετικαὶ μὲ τὴν ἀντίληψιν αὐτήν. Π.χ. εἰς τὴν Τήλον τὴν πρωῒαν τῆς 1^{ης} Αὐγούστου σκορπίζουν ἐντὸς τῆς οἰκίας ἄμμον εἰς σημεῖον εὐτυχίας καὶ ἀφθονίας. Δὲν σκουπίζουν κλπ.

2. Ἀγιασμοὶ ὑδάτων καὶ κατοικιῶν, ἔξοδος εἰς ἀμπέλους καὶ διασκεδάσεις. Π.χ. εἰς τὴν Μεσημβρίαν τὴν 1^{ην} Αὐγούστου «γυναῖκες, ἄδροι πήαινανε καὶ κάνανε ἀγιασμό στὰ πηγάδια καὶ ἀπὸ κεῖ πήαινανε στ' ἀμπέλια καὶ γλέντιζανε ὡς τὸ βράδ'». Εἰς τὴν Αἰτωλίαν «τὴν Πρωτανγουσιὰ ὁ παπᾶς γυρίζει τὰ σπίτια τῶν γεωργῶν καὶ διαβάζει ἀγιασμοὺς καὶ τὶς εὐχὲς τ' ἄη Τρύφωνα, νὰ φυλάη τὰ σπαρτά τους». Εἰς τὴν Τζαντῶ «τὸ πρωῒ ἔπαιρναν ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἀγιασμό καὶ τ' ἄγιαζαν τὰμπέλια κ' ὕστερα μάζευαν τὰ πρώτα σταφύλια».

3. Ἔθιμα νηστευτικά. Καθαρισμὸς χαλκίνων ἀγγείων, προσφορὰ σταφυλῶν, σύκων κ. ἄ. ὀπωρῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ διανομὴ αὐτῶν εἰς τοὺς νηστεύοντας κατὰ τὸν Ἑσπερινόν. Κτυπήματα τῶν χαλκωμάτων μὲ τὴν ἐπιφώνησιν: «Κούδου, κούδου τὰ σαχάνια, | Κύριε, Κύριε, ἐλέησον, | δῶσ' μου, Χριστέ μου, δύναμη κ' ἐγὼ νὰ σὲ νηστέψω» (Κάτω Παναγιά Κρήνης).

4. Προσφοραὶ ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. Π.χ. εἰς τὰς Κυδωνίας «τὴν πρώτη τ' Αὐγούστου κάθε καλὴ νοικοκυρὰ ἔβαζε ἓνα πιάτο ἐλιές, μισὲς μαῦρες, μισὲς ἄσπρες, καὶ τὶς ἔστελνε στὴ γειτονιά, σ' ὅσες δὲν εἶχαν, γιὰ νὰ φᾶνε κείνη τὴν ἡμέρα».

5. Γίνονται κατ' Αὐγουστον μεταμφιέσεις; Κατὰ ποῖον τρόπον.

6. Ἀπαγορεύσεις σχετικαὶ μὲ τὶς δριμέες τοῦ Αὐγούστου: δὲν πλύνουν, δὲν λούζονται, δὲν κόβουν ξύλα στὸ λόγγο, δὲν ἀφήνουν τὰ παιδιά τους ἔξω τὸ μεσημέρι κτλ. Ποῖαι ἡμέραι τοῦ Αὐγούστου εἶναι δριμάτα; Αἱ σχετικαὶ δοξασίαι.

7. Ἐναρξίς ἡμερομηνίων. Πρόγνωσις τοῦ καιροῦ ἐκ μετεωρολογικῶν παρατηρήσεων, γινομένων κατὰ τὰς 6 ἢ 12 ἢ 14 πρώτας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου: μνηλογιάζουν παρατηροῦντες τὰς ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου (Κάρπαθος). Μηναλάγια, τὰ μερομήνια ἐν Κύπρῳ.

2. Τῆς Μεταμορφώσεως (6 Αὐγούστου).

1. Ὄνομα: Τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Χριστοσωτήρα, τῆς Ἀησωτήρας κτλ.

2. Προσκόμισις ἀπαρχῶν σταφυλῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εὐχολόγησις αὐτῶν· διανομὴ εἰς τοὺς ἐκκλησιαζομένους. Προσφορὰ τῶν ἀπαρχῶν τοῦ ἐλαίου εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος.

3. Εἰδικὰ φαγητά: Ψάρι ἢ μπακαλιάρος ἢ μπιργιάνι (ὡς τῶν Βαΐων καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ). Τρόπος παρασκευῆς. Ψάρευμα καὶ πρόγνωσις περὶ τῆς ἀλιείας ὀλοκλήρου τοῦ ἔτους.

4. Πίστις ὅτι ἀνοίγουν τὴν νύκτα οἱ οὐρανοί.

5. Ἀπαγόρευσις θαλασσίων λουτρῶν, «γιατὶ βγαίνει ἡ Λάμια τοῦ γιалоῦ» (Κορώνη).

3. Τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου (15 Αὐγούστου).

1. Ὁ Ἐπιτάφιος τῆς Παναγίας. Στολισμὸς αὐτοῦ με ἄνθη, ἀγρουπνία καὶ προσευχαί. Περιφορὰ αὐτοῦ με ἀναμμένα κηρία. Ποῦ συνηθίζεται ἡ τελετὴ αὐτή;

2. Πανηγύρεις καὶ λιτανεῖαι. Προσφορὰ ἀπαρχῶν μέλιτος.

3. Ἐναρξίς χοιροσφαγίων.

4. Ἡμέρα συνάψεως συμβολαίων μεταξὺ πιστικῶν καὶ τσελιγκάδων· ἀπαλλαγὴ τῶν ὑπηρετῶν ἀπὸ πάσης ἐργασίας καὶ ἀπολυσιό, ἥτοι ἐλευθερία εἰσόδου εἰς ἀμπελούς καὶ κήπους.

5. Παραδόσεις σχετικαὶ με εἰκόνας τῆς Παναγίας: εὑρεσις αὐτῶν καὶ θαυματουργὸς δύναμις. Τρόποι πρὸς εὑρεσιν τοῦ τόπου, ἔνθα πρέπει νὰ ἰδρῶθῃ ἡ εἰκὼν κλπ.

4. Τὰ Ἐννιάμερα τῆς Παναγίας (24 Αὐγούστου).

Πανηγύρεις, λιτανεῖαι. Θυσίαι τελούμεναι κατ' αὐτάς.

5. Τοῦ ἀγίου Φανουρίου (27 Αὐγούστου).

1. Παράστασις: Μορφὴ ἀνδρὸς μ' ἓνα κερὶ στὸ χέρι.

2. Τάματα διὰ τὴν φανέρωσιν ἀπολεσθέντων πραγμάτων: «Ἄγιέ μου Φανούριε, φανέρωσέ μου τὸ . . . καὶ θὰ σοῦ κάνω μιὰ κουλλούρα γιὰ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας σου!» (Ἡ μάνα τοῦ Ἁγίου εἶχε πολλὰς ἁμαρτίες). Ὑστερα ρειρεύονται αὐτὸ ποὺ ἔχασαν καὶ τὸ βρίσκουν. Τότε κάνουν μιὰ κουλλούρα καὶ τὴ μοιράζουν σὰ μικρὰ παιδιὰ λέγοντας: «Ἄρτε νὰ σ' χωρέσετε» (δηλ. τὴ μάνα τοῦ Ἁγίου) (Λοράχοβα). Πίττα κάνουν καὶ οἱ ἀνύπαντρες, γιὰ νὰ τοὺς βρῆ γαμπρό (Κορήτη).

6. Ἀποκεφάλισις ἀγίου Ἰωάννου (29 Αὐγούστου).

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: τ' ἄη Γιαννιοῦ τοῦ Ἀποκεφαλιστῆ (Ἄδραμύτ.)

ἢ τοῦ Κοβοκέφαλου (Καστορία) ἢ τοῦ Κουτσοκέφαλ' (Πόντος), τοῦ Νηστευτῆ (Κορώνη) ἢ τοῦ Νησικου (Λέσβος), τοῦ Θερολόγου (Γορτυνία) ἢ τοῦ Ριγολόγου (Κρήτη) ἢ Παροξυσμοῦ (Λῆμνος) ἢ τοῦ Κρουαδίτη (Σκῦρος), τοῦ Πετειναρᾶ (Κυδωνία), τοῦ Σπασοκάδ' (Γορτυνία), τοῦ Κυνηγοῦ, τοῦ Σταφυλᾶ (Σαμακόβιον Θράκ.) κτλ. Πίστις ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Προδρομοῦ «ἀναπηδᾷ ἐν τῷ δίσκῳ τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου· δι' αὐτὸ πολλοὶ (ἐν Κύπρῳ) ἐγείρονται λίαν ἐνωρίς, διὰ ν' ἀπολεύσουν τοῦ θεάματος».

2. Πανηγύρεις καὶ λιτανεῖαι, παρακλήσεις εἰς ἐξωκκλήσια ἢ ἀγιάσματα.

3. Νηστεία καὶ δεισιδαιμονία: «Δὲν τρώγαμε μαῦρο σταφύλι, μαῦρο σῦκο, ὅ,τι μαῦρο φροῦτο ἦτανε, γιατί τὸ αἷμα τοῦ Ἁγίου τὰ ἔβαψε. Δὲν τρώγαμε οὔτε καρύδι, γιατί τοῦ ἔκοψαν τὸ καρύδι, ὅταν τὸν ἀποκεφάλισαν. Δὲν πιάναμε μαχαῖρι κεῖνη τὴν ἡμέρα καὶ τὸ ψωμί τὸ κόβαμε μὲ τὰ χέρια» (Κίος). «Δὲν κόβνε τὸ καρποῦζι μὲ τὸ μαχαῖρι στὸ πάνω μέρος, γὰ μὴ ξεκεφαλίζουμ' ἔτσι τὸν ἅη Γιάννη. Κεῖν' τὴ μέρα τίποτε δὲν τρῶνε· εἶναι νηστησμάρχης ἅγιος» (Τελώνια Λέσβου).

4. Δοξασίαι περὶ προελεύσεως τῶν πυρετῶν καὶ τρόποι καὶ μέσα θεραπείας. Προσφοραὶ ἐλαίου, λιβάνου κλ. θυσίαι πετεινῶν ἢ ἐριφίων ἀπὸ τάμα, κλπ. Μεταβίβασις τῆς ἀσθενείας εἰς δένδρα κλπ. δι' ἀναθέσεως τριχὸς ἢ θάκουσ εἰς αὐτά. Κατὰ τοὺς Λημνίους χωρικοὺς «ἀπὲ τότε πὸν ἀποκεφάλισαν τὸν Ἁγιογιάνν', ἀπὲ τότε ἔπεσεν ἡ θέρμη στὸν κόσμον· ταράχκιν τοῦ κιφάλ' τ' κ' ἔπαι ταράχη, συνερίγ', παραξ' σμός. Γι' αὐτὸ τ' Ἁγιογιάνν' τ' Παραξ' σμοῦ εἶναι γὰ τς θέρμες. Κεῖνος πὸν θερμαίνεται πάει στὸν Ἁγιογιάνν' λάδ', κερὶ, λίβανο καὶ θυμιάζ'» (Σβέρδια). Εἰς τὸ Ἄδραμύττιον «τὸν ἅη Γιάννη τὸν Ἀποκεφαλιστὴ τὸν ἔκαναν τάμα, ἄλλος πετεινάρ' ἄλλος κατσικάκ' γὰ τὸν πυρετό. Πήγαινε μιὰ οἰκογένεια κ' ἔσφαζε· παίρναινε τὸ κεφάλι τοῦ πετεινοῦ καὶ τὸ κρεμάγαινε σὲ μιὰ συκιά καὶ τ' ἀφήγαινε κεῖ. Ἡ κόφτανε μιὰ τρίχα πὶ τὰ μαλλιὰ τς, μιὰ λουρίδα πὲ τὸ φουσιάνι τς καὶ τ' ἀφήγαινε πάνω στὸ δέντρο, ὅ,τ' γὰ ἔτανε καλύτερα γὰ νὰ ἀλυγαριά. Καὶ τὸ τάμα πού ἔκανεν ὁ νοικοκύρ'ς στὸν ἅη Γιάννη (τὸ πετεινάρ' ἢ τὸ κασικ') δὲν τό ἔρωγεν ὁ ἴδιος. Ἄλλοι τὸ τρῶγαν· τ' ἄφηγαινε ἐκεῖ κι ὅποιος τό βρισκε τό τρωγε. Ψυχικὸ ἦτανε.» Εἰς τὴν Κορώνην «τὴν ἡμέρα πὸν γιορτιάζει ἡ χάρη του, ὄγοιος θέλει μετράει μιὰ κλωνὰ μὲ τὸν ἅγιο Γιάννη, ὅσο δηλαδὴ εἶναι τὸ εἰκόνημα τοῦ τέμπλου, καὶ τὴ ζώνει στὴ μέση του. Κοιμᾶται μὲ δαύτηνε δυὸ - τρεῖς βραδιές κ' ὕστερα τήνε χύνει κερὶ καὶ τὴν ἀνάβει στὴ χάρη του καὶ καίγονται οὐλές οἱ ἀρρώστειες.»

5. Πυραὶ καὶ τὰ κατ' αὐτάς. Π.χ. εἰς τὴν Ἀπολλωνιάδα τῆς Προύσης «τ' ἅη Ἰάννου (29 Αὐγούστου) ἀνάβαινε φωτιές καὶ πετιοῦνταν ἀπάνω· λένε: ἀφή-

νομε τον κακὸ καιρὸ καὶ πᾶμε σὶν καλὸν καιρό. Ἐνάβανε καὶ σκόρδα καὶ βάζαν στὰ χέρια τους, γιὰ νὰ μὴ βγάξουν παρανυχίδες».

6. Ἑορτὴ τῶν παιδίων· παρασκευὴ κουλλουρίων καὶ εὐλόγησις αὐτῶν προσφορὰ εἰς τὰ χρονιάρικα παιδιά. Ἑστίασις κοινὴ «στὸ πέφγερο τῆς ἐκκλησιᾶς» καὶ εὐχαὶ ὑπὲρ τῶν παιδίων (Κάρπαθος).

7. 31^η Αὐγούστου (Κλειδοχρονιά).

Ποῖα αἶ κατ' αὐτὴν συνήθειαι; Π. χ. εἰς τὴν Λέρον «αἱ γυναῖκες συνηθίζουσι τὴν ἑσπέραν τῆς παραμονῆς τῆς 1^{ης} Σεπτεμβρίου νὰ παραθέτουν τράπεζαν ἑστρωμένην εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης καὶ ἐπ' αὐτῆς πινάκια γλυκυσμάτων, διὰ νὰ φάγῃ τὴν νύκτα τὸ στοιχειὸ τοῦ σπιτιοῦ, ὡς λέγουσιν» (Οἰκονομοπούλου, Λερισκά 97). Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται ἡ προσφορὰ αὐτὴ εἰς τὸ στοιχειὸ τοῦ σπιτιοῦ;

Δ' ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

α) Ἑορταὶ Σεπτεμβρίου

1. Πρώτη Σεπτεμβρίου (Πρωτοσταυριά).

1. Ἀρχιμηνιά, ἀρχιχρονιά. Συνήθειαι σχετικαὶ μὲ τὴν ἀντίληψιν, ὅτι εἶναι ἀρχὴ τοῦ ἔτους. Π. χ. εἰς τὴν Αἰτωλίαν «τὴν πρώτην τοῦ Τρωγητῆ πάει ὁ παπᾶς σ' ὄλα τὰ σπίτια τοῦ χωριοῦ καὶ διαβάζει ἅγιασμό καὶ λένε ὁ κόσμος «χρόνια πολλά». Ἡ μέρα αὐτὴ εἶναι πρωτοχρονιά, λένε. Κλειδώνει ὁ χρόνος σήμερα».

2. Ἄλλαι ὀνομασίαι τῆς ἡμέρας καὶ αἶ σχετικαὶ δοξασίαι· π. χ. τοῦ Χρονογράφου: πίστις ὅτι τὴν ἡμέραν αὐτὴν ὁ Ἄγγελος «ἀπογράφει τὶς ψυχὰς πὸν θὰ πεθάνουν μὲσ' σὶν χρόνον».

3. Συνήθειαι γεωργικαί: εὐχαὶ καὶ προετοιμασίαι διὰ τὴν καλοχρονιά· εὐλόγησις τοῦ σπόρου, σύμβολα ἀφθονίας: ἡ ἀρχιχρονιά κτλ. Μερικὰ παραδείγματα: Εἰς τὴν Κάρπαθον τὴν ἀρχιχρονιά (1^{ην} Σεπτ.) οἱ γυναῖκες φέρουσι πρῶτ' πρῶτ' νερὸ καὶ λαντουροῦν (σαντίζουσι) τὸν πάτο τοῦ σπιτιοῦ καὶ βάζουσι σταθόρια (λουλούδια), βασιλικούς, κατηφέδες, στοὺς στύλους τοῦ σπιτιοῦ καὶ κρεμάζουσι ἄρμαθιές τὰ ρόδια, πὸν τὰ φυλάγουσι ὅλον τὸν χρόνον. Ἐνα ἀπὸ τὰ ρόδια σπάνουσι καταμεσῆ εἰς τὸν πάτο τοῦ σπιτιοῦ καὶ σκορπίζουσι τὰ κουκκιά του. Ἀκόμη κρεμοῦσι καὶ κνιδώνια καὶ μῆλα Κορητικά. Εἶναι καλόν. Τὴν ἀρχιχρονιά τοῦ Σταυροιάτη γυρίζει καὶ ὁ παπᾶς τὰ σπίτια κ' εὐχεται τὸν καλὸν χρόνον καὶ τοῦ δίνοιν κουλλούρια μελι-

τωμένα». (Μιχαηλ. Νουάρου, Λαογρ. Σύμμ. Καρπ. Α 182). Ἐκτὸς αὐτοῦ κάθε γεωργὸς φέρει τὸν σπόρον εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ τὸν φκολογήσῃ (εὐχολογήσῃ) ὁ παπᾶς, ὅστις ἐν ἀνάγκῃ προσκαλεῖται καὶ εἰς τὸ σπίτι. (Αὐτ. Β 17). Εἰς τὴν Ρόδον «τὴν ἡμέρα αὐτὴ κρεμοῦν στὸν μεσιᾶ (μεσαῖο χονδρὸ δοκάρι, πὺ βαστάζει τὴ στέγη) ἓνα ἄσπρο σακκουλλάκι, γεμᾶτο σιτάρι ἀπὸ τὰ σιάχνα τοῦ ἴποθεριοῦ, καὶ γῦρο σ' αὐτὸ βάλλει κάθε νοικοκυρὰ μιὰ ἄρμαθιὰ καρύδια, ἓνα κρομμύδι, ἓνα σκόρδο, ἓνα κεχρί, δυὸ καρύδια (τὸν καρπὸν τοῦ μπαμπακιοῦ, ὅταν μεστῶσῃ), παμπάκι, ἄσκινοκάροπο καὶ ἓνα τσαμπὶ σταφύλλι. Τοῦτο τὸ λέγουν ἀρχιχροσιά, γιατί γίνεται στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Ἄν δὲν κάμουν τὴν ἀρχιχροσιά, καμμιά γεωργικὴ προετοιμασία δὲν ἀρχίζουν. Τὴν ἀρχιχροσιά αὐτὴ τὴν ξεκρεμοῦν ἀπὸ τὸν μεσιᾶ τοῦ σπιτιοῦ τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τὴν Πρωτοχροσιά, τὸ πρωῖ, ἀφοῦ τὴν θυμιάσῃ τρεῖς φορὲς ἢ σπιτονοικοκυρὰ. Τὰ καρύδια καὶ τὸ τσαμπὶ τὸ σταφύλλι πὺ γίνεται σταφίδα, τὰ τρώγουν, ἐνῶ τὸ σιτάρι πὺ βρίσκεται στὸ σακκουλλάκι, τὸ σκόρδο καὶ τὸ κρομμύδι, τὰ φυλάγουν, γὰρ τὰ τὰ ρίφουν μέσα στὸν σπόρο, ὅταν θ' ἀρχίσουν τὴν σποράν. Τὸ θεωροῦν καλὸ ν' ἀνακατευθοῦν μὲ τὸν σπόρο οἱ καρποὶ τῆς ἀρχιχροσιάς» (Λαογραφία ΙΒ' σ. 104-105). Εἰς τὴν Κῶν ἡ ἀρχιχροσιά εἶναι μιὰ ἄρμαθιὰ ἀπὸ ρόδι, σταφύλι, σκόρδο καὶ φύλλο ἀπὸ τὸν πλάτανο τοῦ Ἰπποκράτη. Τὸ πρωῖ τῆς 1 Σεπτεμβρίου, πρὶν ἀκόμα βγῆ ὁ ἥλιος, ἀγόρια καὶ κορίτσια ἀραδιάζονται στὴν παραλία, ρίχνουν τὴν παλαιὰ ἀρχιχροσιά στὴ θάλασσα καὶ βουτοῦν τὴν καινούργια στὸ νερό· ἔπειτα παίρνοντας νερὸ ἀπὸ 40 κύματα γυρίζουν στὸ σπίτι καὶ κρεμοῦν τὴν ἀρχιχροσιά στὸ εἰκονοστάσι. Γυρίζοντας περνοῦν ἀπὸ τὸν πλάτανο καὶ ἀγκαλιάζουν τὸν κορμό, γὰρ νὰ πάρουν τὸ χόντρος καὶ τὴ δύναμή του.

4. Ἄλλαι συνήθειαι τῆς 1 Σεπτεμβρίου ὡς Πρωτοχροσιάς: ἀνταλλαγὴ δώρων μεταξὺ νονοῦ καὶ βαπτιστικοῦ κλ. Π.χ. εἰς τὴν Κάροπ. στὰ παλιὰ χρόνια τὴν Πρωτοχροσιά (τὴν πρώτη τοῦ Σεπτέμβρη) ἡ μάμμα ἢ ἡ ἀδερφή τοῦ παιδιοῦ τὼς πὺ βαφτίσθηκε ἐκεῖνο τὸ χρόνο ἔφερε εἰς τὸν τατᾶ ἢ τὴ ναννὰ ἓνα πανιέρι γεμᾶτο ρόδια, καρύδια, κυδώνια, σῦκα, μῆλα κρητικὰ καὶ ἄλλους καρπούς. Ὁ τατᾶς ἢ ἡ ναννὰ ἐγύριζε τὸ πανιέρι μὲ χαρίσματα, φουστάνι, μαντήλια μεταξωτὰ καὶ ἄλλα δῶρα γὰρ τὸ βαπτιστικό του. (Μιχαηλ. Νουάρου, Λ. Σύμμ. Καρπ. Α 185).

2. Τοῦ ἁγίου Μάμαντος (2 Σεπτεμβρίου).

1. Ἅγιος βοσκός. Εἰκονογράφησις: μὲ τὸ στραβοράβδι στὸ χέρι.
2. Πανήγυρις. Προσφοραὶ καὶ θυσίαι ἀμνῶν. Κοινὴ τράπεζα. Εἰς τὴν Σκῦρον «οἱ τσοπάνηδες τοῦ πᾶνε ἀρνιὰ νὰ ἴχῃ καὶ κεῖνος τὸ κοπάδι του, νὰ μὴν παραπονεῖται καὶ ζηλεύῃ, νὰ τοὺς φυλάῃ καὶ τὰ δικά τους. Στὸ πανηγύρι του, τὴν παραμονὴ τὸ βράδυ, σφάζουν ἀρνιὰ κάτω ἀπὸ τὴν καρυδιά. Γυρίζουν τὸ

κεφάλι τοῦ ἀρνιοῦ κατὰ τὸ ἱερό τῆς ἐκκλησίας, τ' ἀκουμποῦν στὸ πεζοῦλι, πάνω ἀπ' τὸ μεγάλο ἄγνε (τὴ λυγαριά) καὶ τὰ σφάζουν, προσέχοντας τὸ αἷμα νὰ τρέξη μέσ' στὸ ἀυλάκι τὸ νερό, πὺν βγαίνει κάτω ἀπ' τὸ ἱερό τῆς ἐκκλησίας. Κατόπιν τὰ κόβουν, τὰ μαγερεύουν καὶ κάθονται ὅλοι καὶ τρῶνε καὶ διασκεδάζουν». (Ν. Πέρδικα, Σκῦρος Α' 140).

3. Τὸ Γενέθλιον τῆς Θεοτόκου (8 Σεπτεμβρίου).

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: *Τῆς Παναγίας τῆς Καρυδοῦς* (Καστορία), *τῆς Παναγίας τῆς ἀποσοδειᾶς* (Αἰτωλία), *τῆς σταφυλόψης* (Σινώπη). Αἰτιολόγησις τῆς ἐπωνυμίας. Π. χ. εἰς τὴν Σινώπην «τὴν ἡμέραν αὐτὴν κόβουν σταφύλια καὶ ροδάκινα καὶ τὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησία, ἀφοῦ δὲ τὰ εὐλογήσῃ ὁ παπᾶς τὰ μοιράζουσι στὸν κόσμον καὶ τότε πρωτοτρόγουν σταφύλι οἱ εὐσεβεῖς».

2. Πανηγύρεις καὶ λιτανεῖαι καὶ τὰ κατ' αὐτὰς ἐθιζόμενα. Πλειοδοσία διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς εἰκόνας τῆς Παναγίας, ἐστίασις τῶν πανηγυριστῶν κτλ. Π. χ. εἰς τὴν Λίμνην τῆς Εὐβοίας τὴν παραμονὴν τῆς ἑορτῆς τελεῖται λιτανεία, μεταφερομένης τῆς εἰκόνας τῆς Θεομήτορος εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Ἄννης. Εἰς ἀπόστασιν τινα ἀπὸ τοῦ ναοῦ ὁ ἱερεὺς ἀναφωνεῖ: *Ποιὸς καλὸς χριστιανὸς κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου μας θέλει νὰ πάρῃ τὴ Χάρη της, νὰ μὴ κουρασθῇ, καὶ νὰ τὴν πάῃ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μητέρα της; Ὁ προσφέρων τὰ περισσότερα δικαιούται νὰ μεταφέρει τὴν εἰκόνα, διὰ τῶν χρημάτων δὲ ἀγοράζεται ταῦρος πρὸς κοινὴν ἐστίασιν ὅλων τῶν πανηγυριστῶν.*— Πώλησις καχεκτικῶν παιδίων εἰς τὴν Παναγίαν: ὁ σκλάβος τῆς Παναγίας. Ἐξαγορὰ αὐτοῦ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος.

3. Λῆξις μισθώσεως ὑπηρετῶν, γεωργικῶν ἐργασιῶν (Θράκη).

4. Τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου).

Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: *Τ' ἅγιο Λελοῦδι* (Μεθώνη), *τοῦ Σταυροῦ τοῦ κλέφτη* (Σίφνος, Κίμωλος), *τῆς μάπας* κτλ.

(α) Ἔθιμα τῆς παραμονῆς.

1. Ἐλευθέρωσις τῶν παιδίων εἰς ἀμπελοὺς καὶ κήπους, ὡς καὶ τῶν βοσκημάτων εἰς τοὺς ἀγρούς.

2. Πυραὶ (κάφαλοι, Σίφνος), ἀναπτόμεναι μὲ τὶς σησαμίες: σταύρωμα τῶν δωμάτων μὲ αὐτὰς κτλ.

3. Διανομὴ πίττας (μπογάτσας) εἰς ὅλα τὰ σπίτια ἀπὸ τὸν εὐρόντα τὸν σταυρὸν εἰς τὸ λαχὸν εἰς αὐτὸν τεμάχιον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ ἐθίμου;

(β) Ἔθιμα τῆς 14ης Σεπτεμβρίου.

1. Διανομὴ βασιλικοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, «γιατὶ στὸ μέρος ποὺ βρῆκαν τὸ σταυρὸ φύτρωνε βασιλικὸς» (Καστορία). Ποῖοι προσφέρουν τὸν βασιλικό;

2. Γεωργικαὶ συνήθειαι: Ἀποστολὴ πολυσπορίου εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εὐλόγησις αὐτοῦ. Ποίων εἰδῶν σπόροι ἀποστέλλονται πρὸς εὐλογίαν; Στέλλουν καὶ σπόρους ἀπὸ τὴν τελευταίαν δέσμη σταχύων, τὸν λεγόμενον «σταυρὸν» ἢ «χτένι»; Ποία κατόπιν ἢ χρῆσις τοῦ λειτουργημένου σπόρου; Παραδείγματα. Εἰς τοὺς Γαλανάδες τῆς Νάξου τὴν ἡμέραν αὐτὴν «κάθε γεωργὸς θὰ βάλῃ σὲ μιὰ πετσέτα λίγο κριθάρι, λίγα φασόλια, κουκιὰ καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχει, γιὰ νὰ σπείρῃ, καὶ τὰ πάει στὴν ἐκκλησιά κι ἀφήνει τὴν πετσέτα του δεξιὰ τῆς Ἀγίας Θύρας· ἐκεῖ σχηματίζεται σωρὸς ὀλόκληρος, τὸν ὁποῖον ὁ ἱερεὺς εὐλογεῖ μετὰ τὸ τέλος τῆς λειτουργίας. Καθένας κατόπιν παίρνει τὴν πετσέτα του μὲ τὸν λειτρονημένο σπόρο. Ὅταν πρόκειται νὰ σπείρῃ, ὁ γεωργὸς θὰ βάλῃ μέσα στὸ δισάκι του, ποὺ περιέχει τὸν σπόρο ποὺ θὰ σπείρῃ, καὶ λίγο λειτρονημένο σπόρο, λέγων: Ἔλα Χριστέ μου καὶ Παναγιά μου, ἢ ὦρα ἢ καλή.» Εἰς τὴν Ἐπίδαυρον τὸ σιτάρι, ποὺ θὰ εὐλογήσῃ ὁ παπᾶς τὸ πρωῖ τοῦ Σταυροῦ στὴν Ἐκκλησίαν, εἶναι ἀπὸ τὸ σταυρὸ, δηλ. ἀπὸ τὴν τελευταία χεράδα, ποὺ κόψανε τὸ θέρο στὸ χωράφι (Λαογρ. Γ 675). Εἰς Κλουτσινοχώρια Καλαβρύτων «πᾶνε πολυσπόρι στὴν ἐκκλησιά, δηλ. ἓνα σπυρὶ ἀπὸ ὅλους τοὺς καρποὺς (σιτάρι, κριθάρι, φασόλια κλπ.) μέσα σ' ἓνα μαντιῆλι, τὸ ὁποῖον θέτουν κατὰ τὴν λειτουργίαν ὑπὸ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν· ἐπανερχόμενοι ρίπτουν τὸ καθὲν εἰς τὸν σωρὸν του». Εἰς τὴν Σκῦρον «βράζουν κόλλυβα γιὰ τὴν ὑγείαν τῶν παιδιῶν τους. Τὰ παιδιά, παίρνει καθένα τὴ χαδούλα του (ταψάκι μπακιρένιο βαθουλὸ) καὶ τὴν πάει μονάχο του στὴν ἐκκλησιά, στὸν Ἑσπερινό.»

3. Παρασκευὴ νέου προζυμιοῦ μὲ τὸν ἁγιασμὸν καὶ τὸν βασιλικὸν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ (Σταυρολούλουδο). Τὸ πρωτο ψωμί. Αἱ σχετικαὶ δεισιδαιμονίαι. Π. χ. εἰς τὸν Κατάλακκον Λήμνου «κάθε σπίτι, κάθε νοικοκυρὰ φέρνει ἓνα κουμάρι μὲ νερὸ στὴν ἐκκλησιά· τ' ἀφήνουν στὴ μέση τῆς ἐκκλησιάς, ὅπου γίνεται ὁ ἁγιασμὸς, καὶ μετὰ τὸ παίρνουν. Μὲ τὸν ἁγιασμὸ αὐτὸ κάνουν τὸ προζύμι τῆς χρονιάς· τὸ κάνουν καινούργιο. Τὸ παλιὸ τὸ οβοῦν τὸ ζυμώνουν ὅλο τὴν τελευταία ἐβδομάδα». Εἰς τὴν Κορώνην «κάνουν ζυμάρι καὶ βάνουν ἀπάνω τὸ κλωνὶ τὸ βασιλικὸ ποὺ παίρνουν τοῦ Σταυροῦ ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά· ὡς τὴν ἄλλη μέρα φουσκώνει καὶ γίνεται προζύμι ἀπὸ μόνο του. Τὸ προζύμι αὐτὸ 40 μέρες δὲν τὸ δανείζουν, καὶ τὸ πρωτο ψωμί ποὺ θὰ ζυμώσουν μ' αὐτὸ θὰ τὸ κάνουν λειτουργιὰ καὶ θὰ τὸ μοιράσουν.»

4. Ἐναρξίς χειμερινῆς περιόδου δι' ἀγρότας καὶ ναυτίλους:

παῦσις συνηθειῶν τινῶν τοῦ θέρους (μεσημβρινοῦ ὕπνου, δειλινοῦ γεύματος κτλ.), διακοπὴ μακρινῶν πλόων. (Ποβλ. *Τοῦ Σταυροῦ σταύρωνε καὶ δένε ἢ τοῦ Σταυροῦ κοίτα καὶ τ' ἄη Γιωργιοῦ ξεκοίτα*). Ἐναρξίς τῆς σπορᾶς (τοῦ Σταυροῦ σταύρωνε καὶ σπέρνε).

5. Μιμικὴ παράστασις θρήνου καὶ ταφῆς τοῦ Δειλινοῦ, τελουμένη ἐν Αἰγίνῃ κατὰ τὰ ἐκτεθέντα ὑπὸ Π. Ἡρειώτου ἐν *Λαογραφία* τ. Η', σ. 289 - 296. Συνηθίζεται τυχὸν ἄλλοῦ τὸ ἔθιμον τοῦ Δειλινοῦ;

6. Ἄλλαι δεισιδαιμονίαι. Π.χ. τὴν ἡμέραν τοῦ Σταυροῦ δὲν κοιμοῦνται (Λαταΐδα Κρήτης). Διὰ ποῖον λόγον;

5. Τῆς ἁγίας *Εὐφημίας* (16 Σεπτεμβρίου).

Ἑορτασμὸς ὑπὸ τῶν μοδιστρῶν. Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς λειτουργίας «ἐμοίραζαν βελόνες εἰς τὸ ἐκκλησίασμα». Τὸ ἔθιμον συνεχίζεται εἰς τὴν Ἁγίαν Εὐφημίαν, ἐνοριακὸν ναὸν τῆς Νέας Χαλκηδόνος τῶν Ἀθηνῶν. Παράδοσις ὅτι «ἡ Ἁγία Εὐφημία ἦτονε μοδίστρα».

6. Τοῦ ἁγίου *Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου* (26 Σεπτεμβρίου).

Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: *Τοῦ ἄη Γιάννη τοῦ Καλαθᾶ ἢ τοῦ Ταλαρᾶ*. Ἐκ τίνος λόγου ἔλαβεν ὁ ἅγιος τὰς ἐπωνυμίας ταύτας; Ποῖαι αἱ σχετικαὶ συνήθειαι;

β) Ἑορταὶ Ὀκτωβρίου.

1. Πρώτη Ὀκτωβρίου.

Ποῖα τὰ ἐθιζόμενα κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτήν; Π.χ. εἰς τὴν Αἶγιναν τὴν 1^η Ὀκτωβρίου σφάζουν ἓνα πουλὶ (κόττα ἢ κόκορα ἢ ὅ,τι ἄλλο)· τοῦ κόβουν ἐντελῶς τὸ κεφάλι καὶ τὸ κρεμοῦν ἀνάποδα. Ἄν τὸ αἷμα τρέχη συνεχῶς χωρὶς διακοπῆ, σημαίνει ὅτι θὰ πᾶνε καλὰ οἱ δουλειῆς τῆς χρονιάς.

2. Πρώτη Κυριακὴ Ὀκτωβρίου.

Γίνονται μεταμφιέσεις κατ' αὐτήν; Ἄλλαι συνήθειαι;

3. Τῆς ἁγίας *Μαύρας* (8 Ὀκτωβρίου).

Δεισιδαιμονίαι: δυστυχεῖς οἱ γεννώμενοι τὴν ἡμέραν αὐτήν· δὲν ξεκινοῦν σὲ ταξίδι κτλ.

4. Τοῦ ἁγίου *Λουκᾶ* (18 Ὀκτωβρίου).

Δεισιδαιμονίαι: «δὲν καματεύουσι, διότι ψοφοῦσι τὰ βόιδα» (Μάνη).

5. Τοῦ ἁγίου *Ἀρτεμίου* (20 Ὀκτωβρίου).

Δεισιδαίμονες συνήθειαι: «Οἱ ἄνδρες πᾶνε στὴ χάρη του καὶ κάνουν κατρακύλα πάνω στὸ βράχο γιὰ τὴν ὑγεία τους, γιὰ τὸ σπάσιμο, γιὰ τὸ κατέβασμα» (Σκῦρος).

6. Τοῦ ἁγίου Ἀβερκίου (22 Ὀκτωβρίου).

Γεῦσις νέου οἴνου. Εἰς τὸ Ἐμπορεῖο Θήρας, ὅπου ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου, «κανεῖς δὲν πρέπει νὰ μείνη ξεμέθυστος».

7. Τοῦ ἁγίου Δημητρίου (26 Ὀκτωβρίου).

1. Ἔθιμα τῆς παραμονῆς γιὰ τὴν καλὴ χρονιά. Π.χ. ἡ τζαμάλα: σκελετὸς καμήλας καμωμένος μὲ ξύλα καὶ τυλιγμένος μὲ παννιὰ καὶ προβιές· συνοδοὶ μὲ παράξενα ροῦχα καὶ μὲ στεφάνια κληματαριάς στὸ κεφάλι· ἀγερομὸς μετὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα· εὐχαί: *Αἶ κερά! Καλὴ χρονιά, καλὸ μπερεκέτι καὶ πολύχρονη*. Φιλοδωρήματα. (Τζαντὸ Θράκ.).

2. Πανηγύρεις, χοροί.

3. Ἐναρξίς χειμερινῆς περιόδου: Λῆξις συμβάσεων ἐργασίας, σύναψις νέων (Σύνορο χρόνου, Πρωτοχρονιά). Προμήθειαι καὶ χειμερινὰ ἐφόδια οἰκιῶν κτλ. Κάθοδος ποιμένων εἰς τὰ χειμαδιά, συμφωνίαι ψυχογιῶν διὰ τὸ χειμερινὸν ἐξάμηνον (μέχρι 23 Ἀπριλίου).

4. Ἄνοιγμα τῶν κρασιῶν Γεῦσις τοῦ νέου οἴνου.

γ) Ἑορταὶ Νοεμβρίου.

1. Τῶν ἁγίων Ἀναργύρων (1 Νοεμβρίου).

Πανηγύρεις. Θυσίαι ζώων.

2. Τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Σποριάρη ἢ τοῦ Μεθυσιῆ (3 Νοεμβρίου).

1. Ἐξήγησις τῆς ἐπωνυμίας τοῦ Ἁγίου ἐκ τῶν ἐθίμων τῆς ἡμέρας.

2. Ἔθιμα γεωργικά: Προετοιμασία τοῦ σπόρου τῶν δημητριακῶν καὶ ἐναρξίς τῆς σπορᾶς κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην. Τοπικαὶ συνήθειαι. Π.χ. εἰς τὴν Ρόδον, «τὸ πρωῖ, νυχτατὰ νυχτατὰ, σηκώνεται κάθε νοικοκυρὰ καὶ θυμάζοντας βάλλει τὸν σπόρον τοῦ σιαριοῦ στὸ δισάκκι, καθὼς καὶ ἓνα σκόρδο, κρομμύδι, καρύδι, πὸν κόβουν ἀπὸ τὴν ἀρχιχρονιά». (Βλ. 1^{ην} Σεπτεμβρίου). Στὴ Λάρδο τῆς Ρόδου οἱ γεωργοὶ τὴν ἡμέραν αὐτὴν «βάλλουν σὲ μιὰ σκάφη τὸ σπόρο καὶ ἀνάπτουν τρία κεριά. Μέσα στὸ σπόρο ἀνακατεύουν διαφόρους καρπούς καὶ λίγο σιτάρι, πὸν τὸ εἶχαν φυλαγμένο στὸ σακκουλάκι τῆς περασμένης ἀρχιχρονιάς. Ἀπὸ τὴ σκάφη αὐτὴ βάλλουν λίγο σπόρο στὸ δισάκκι καὶ μαζί ἓνα ρόδι, πὸν θὰ τὸ φάγουν σὰν ἔποσειρον». (Α. Βρόντης, Λαογραφ. ΙΒ΄ 111).

3. Ἐνοσίχθων τῶν κρασιῶν π.χ. εἰς τὴν Κάρπ. «τοῦ ἁγίου Γεωργίου τοῦ Μεθυστῆ γυρίζουν οἱ φίλοι τὰ διάφορα κελλάρια καὶ ἀνοίγουν τὰ πιθάκια τοῦ κρασιοῦ, διὰ νὰ δοκιμάσουν τὸ καινούργιο κρασι καὶ μεθύουν». Ὁμοίως εἰς Κρήτην

4. Πανήγυρις ἐορταστικὴ μετὰ θυσιῶν καὶ εὐωχίας.

3. Τῶν Ταξιαρχῶν (8 Νοεμβρίου).

1. Ὄνομα τῆς ἐορτῆς: τ' ἄη Ταξιαρχιοῦ (Ἀράχοβα) τ' Ἀγιοστρατοῦ (Σβέρδια Λήμνου), τ' ἄγιο Μιχαλιῦ (Κορώνη), τ' ἄγι Στράτκου (Σκοπὸς Θράκης), τ' Ἀξιστρατοῦ (Κάρπ.).

2. Θεραπευτικαὶ καὶ ἀποτρεπτικαὶ συνήθειαι. Π.χ. εἰς τὸν Πόντον «οἱ μητέρες τὴν ἡμέρα αὐτὴ ἔφεραν τὰ παιδάκια τους στὴν ἐκκλησία καὶ ἐτύλιγαν τὸ λαιμό τους στὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ παραπέτασμα τῆς Ὠραίας Πύλης, γιὰ ν' ἀποτρέψουν τὸν πονόλαιμο». Εἰς τὴν Αἴνον «ἀφ' ἑσπέρας τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀρχιστρατήγων δὲν ἀφήνουν τὰ ὑποδήματά των ἔξω τῆς οἰκίας, ὡς συνηθίζουν πάντοτε, ἀλλὰ τὰ παίρνουν μέσα, ἵνα μὴ ἰδὼν αὐτὰ ὁ Ἀρχιστράτηγος Μιχαὴλ ἐνθυμηθῆ αὐτοὺς καὶ ἀναλάβῃ ἐκ τῆς ζωῆς».

3. Θυσίαι πετεινῶν. Αὐταὶ ἐν Σκοπῶ τῆς Θράκης ἐτελοῦντο ὑπὸ γέροντος τινος ὑπὸ τὸ φῶς ἀνημμένων κηρίων εἰς ἠρειπωμένον ἔξωκλήσιον. (Ἀρχ. Θρακ. Θεσαυροῦ, 6, 213). Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται τοῦτο;

4. Νηστεία. Π.χ. εἰς τὰ Κοτύωρα «οἱ γριεὲς νηστεύανε στὴ χάρη τοῦ Ἀρχαγγέλου Γαβριήλ, γιὰ νὰ τὶς πάρῃ εὐκολὰ τὴν ψυχὴν καὶ νὰ μὴν παιδεύονται, ὅταν ἦταν νὰ πεθάνουν».

4. Τοῦ ἁγίου Μηνᾶ (11 Νοεμβρίου).

1. Μεγάλῃ ἐορτῇ γιὰ τοὺς τσοπάνηδες: «Αὐτὸς ὁ ἅγιος κόβει τὸ στόμα τῶν ζουλαπιῶν» (Αἰτωλία), καταδιώκει τοὺς κλέπτας καὶ φανερόναι τὰ κλοπιμαῖα καὶ ἐν γένει τ' ἀπολεσθέντα (Μέτραι Θράκης).

2. Δεισιδαιμονία. Δὲν ἀνοίγουν ψαλίδι, δὲν κόβουν τίποτε μὲ μαχαῖρι «γιὰ τὸ λύκο» (Πεντάλοφος, Δυτ. Μακεδονίας).

3. Μαγικαὶ συνήθειαι. Π.χ. εἰς τὴν Φθιώτιδα αὐτὴ τῇ μέρα οἱ γυναῖκες ράβουν τὰ κακὰ στόματα τοῦ χωριοῦ· δηλ. μιὰ γυναῖκα παίρνει ἓνα κομμάτι παννὶ καὶ μιὰ βελόνα μὲ κλωστὴ καὶ ἀρχίζει νὰ περνᾷ βελονιὰς ἐμπρὸς καὶ σ' ἄλλες γυναῖκες. — Ράβω, ράβω, λέει. — Τί ράβεις; τὴ ρωτοῦν. — Ράβω τῆς . . . τὸ στόμα, ἀπαντᾷ.

4. Παροιμίαι σχετικαὶ μὲ τὴν ἔναρξιν τοῦ ψύχους. Π.χ. «Ὁ ἄη Μηνᾶς

τὸ μῆνυσε καὶ ὁ Φίλιππος τὸ καρτερεῖ (δηλ. τὸ χιόνι) (Μέτραι Θράκης) ἢ «τ' ἄη Μηνὸς ἱμήνυσα καὶ τ' ἄη Φίλιππ' αὐτοῦ εἶμι (ἐνν. ὁ χειμῶν, Ἕπειο).

5. Τοῦ ἁγίου Φιλίππου (14 Νοεμβρίου).

1. Παραδόσεις καὶ συνήθειαι γεωργικαί. «Λένε πὼς ὁ Ἅγιος ἦταν γεωργὸς καὶ ἀπόκρευε στὸ χωράφι του· γι' αὐτὸ καὶ στὴ γιορτὴ του δουλεύουν οἱ γεωργοὶ στὸ χωράφι τους καὶ οἱ γυναῖκες κάνουν μακαρόνια μὲ τὸ ζυμαρί καὶ τὰ πᾶνε σιουὲς ἄντρες στὰ χωράφια (Αἰτωλία).

2. Παροιμίαι σχετικά μὲ τὸν ἁγ. Φίλιππον καὶ τὴν ἔναρξιν τοῦ χειμῶνος· π.χ. Ὁ φτωχὸς ὁ Φίλιππος | ὅλημέρα δούλευε | καὶ τὸ βράδυ ἀπόκρευε — Ἄν τ' ἄη Φίλιππον λείπω, | τ' Ἄγια τῶν ἁγίων δὲ λείπω.

3. Μικρὴ Ἀποκριά. (Μικρὲς σήκωσες ἐν Κύπρῳ).

6. Σαρακοστὴ Χριστουγέννων (Σαραντάημερο).

Συνήθειαι νηστευτικαὶ καὶ λατρευτικαί: *σαραντάρι* ἢ *σαρανταλείτουργο* (μνημόνευσις τῶν ψυχῶν ὑπὸ τοῦ ἱερέως εἰς τὴν λειτουργίαν καθ' ὅλην τὴν Σαρακοστήν)· ἰδιαίτεροι συμφωνίαι, ἀμοιβὴ ἱερέως.

7. Τοῦ ἁγίου Πλάτωνος (18 Νοεμβρίου).

1. Ὄνομα: Γ' Ἀη Πλατάν'.

2. Προλήψεις περὶ τοῦ καιροῦ. Π.χ. «Ὅ,τι καιρὸ κάνη τ' ἄη Πλατάν' θὰ κάνη καὶ ὡς τὰ Χριστούγεννα» (Μέτραι Θράκης).

8. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου (τῆς Μεσοσπορίτισσας) (21 Νοεμβρίου).

1. Ὄνομα τῆς ἑορτῆς: τ' ἁεσόφια (Σούρμενα), τ' Ἄγια τῶν Ἁγίων (Χίος, Σίφν. κ. ἄ.), τῆς Παναγιᾶς τῆς Ἀρχισπειρίστρας (Μακρὰ Γέφυρα Θράκης), τῆς Μεσοσπορίτισσας (Πελοπόννησος, Κάρπ. Κρήτη κ. ἄλ.), τῆς Μισοσπορίστρας (Λήμνος), τῆς Ξισπουρίστρας (Ρουμλοῦκι Μακεδονίας), τῆς Πολυσπορίστρας (Εὐρυτανία, Δυτ. Μακεδονία), τῆς Ἀπουσουδιᾶς (Βιτρινίτσα), τῆς Πορτοκαλούσας (Ἄργος). Ἐξήγησις τῆς ὀνομασίας. Π.χ. διότι τότε οἱ ζευγᾶδες εὐρίσκονται εἰς τὰ μισὰ ἢ τὰ μέσα τῆς χειμερινῆς σπορᾶς των (Κάρπ.). Αἱ σχετικά παροιμίαι: π.χ. *Μισόσπειρες, μισόφαες, μισοκονόμα νά'χης* (Γοίζι Πυλίας) «Τὰ μ' σόσπειρα, τὰ μ' σόφαγα, τὰ μ' σόχου στὴν κουφίνα» (Βιτρινίτσα).

2. Ἔθιμα καὶ δοξασίαι γεωργῶν. Π.χ. εἰς Δρυμὸν Μακεδονίας «ὑπάρχει ἡ γνώμη, ὅτι τὰ σπαρτὰ ποὺ σπείρονται μέχρι τῆς 21 Νοεμβρίου φυτρώνουν ἀμέσως, ἐνῶ ἐκεῖνα ποὺ σπείρονται κατόπιν, διὰ νὰ φυτρώσουν, πρέπει νὰ παρέλθουν 40 ἡμέραι». Παρασκευὴ πολυσπορίου. Π.χ. εἰς πολλὰ χωρία τῆς Αἰτωλίας τὴν

ἡμέραν αὐτὴν ἀντὶ ἄλλου φαγητοῦ «βράζονν πουλ' σπόρια, τρῶνε καὶ μοιράζονν καὶ σὲ δικοὺς γιὰ τὰ χρόνια πολλὰ.»

Τάγισμα ἢ νίψιμο τῆς βρύσης μὲ πολυσπόρια. Ὅμοίως εἰς τὴν Αἰτωλίαν, γιὰ νὰ γένουντι καλὰ τὰ σπαρτιά, πρέπ' νὰ πααίνουμι τῆς Παναγιᾶς τς Πουλυσπουρίτσας, νὰ ρίβουμι τὴ βρύσ' μὲ σπόρια, «δηλ. παίρνουν πολυσπόρια (σιτάρι, καλαμπόκι, κουκιά, φασόλια κτλ.) καὶ πᾶνε στὴ βρύση, τὰ ρίχνουν μέσα καὶ λένε: «Ὅπως τρέχει τὸ νερό, νὰ τρέχη τὸ βιό.» Παίρνουν νερὸ καὶ γυρίζουν».

3. Συνήθειαι ποιμένων. Κατεβαίνουν εἰς τὰ χειμαδιά.

4. Μετεωρολογικαὶ παρατηρήσεις. «Αὐτὴ τὴ μέρα βασιλεύει ἡ Πούλια, καὶ ὅπως θὰ κάμη αὐτὴ τὴ μέρα, θὰ κάμη καὶ τὶς σαράντα κατοπινὲς μέρες» (Αἰτωλία).

9. Τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης (25 Νοεμβρίου).

1. Ὄνομα. «Λέγεται καὶ τοῦ Χριστοῦ τὰ κωλοπάνια, γιὰτὶ πλησιάζει νὰ γεννηθῆ ὁ Χριστὸς» (Καστορία).

2. Παρασκευὴ ἔδεσμάτων. Π.χ. εἰς τὴν Καστορίαν κάνουν πιτουλίτσες μὲ καρύδια καὶ ζάχαρη, εἰς τὴν Κύπρον ξηροτήανα, διὰ νὰ κάμουν πολὺ μετᾶξι.

3. Ὀνειρομαντεία δι' ἀρμυροκουλλούρας. Ἐπίκλησις τῆς ἀγίας Αἰκατερίνης «Ἄγια μου Κατερίνα μου, | ντιτόρου θυγατέρα κτλ.»

10. Τοῦ ἀγίου Στυλιανοῦ (26 Νοεμβρίου).

Ἅγιος προστάτης τῶν βρεφῶν. Παράστασις αὐτοῦ εἰς εἰκόνας. Τάματα.

11. Τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου (30 Νοεμβρίου).

1. Πίστις ὅτι ἀπὸ τῆς ἡμέρας αὐτῆς ἀρχίζει τὸ κρύο ν' ἀντρειεύη ἢ ὅτι ἀντρειεύεται ἢ νύχτα ἢ ὅτι ὁ ἅγιος ἀντρειεύει τὰ σπαρτιά. Ποβλ. Στὸς τρούντα Ἁγιαντριᾶς, | ἀντρειεύει' ὁ βοριῆς (Μέτραι Θοράκης).

2. Γεωργικαὶ συνήθειαι: Πολυσπόρια (μπόλια, κουλκάτζια, ἀντριλλούσια), τηγανίτες. Σκοπὸς τοῦ ἐθίμου καὶ αἱ σχετικαὶ δεισιδαιμονίαι. Π.χ. εἰς τὸ Λοζέτσι Ἡλείου «τ' Ἄγι' Ἀντρέα βράζονν καλαμπόκι καὶ στάρ' μαζί, (μπόλια), καὶ τὰ πᾶνε στὴν ἐκκλησιὰ καὶ τὰ διαβάζ' ὁ παπᾶς τό ἔχουν σὲ καλὸ νὰ τὰ βλογῆσ' ὁ Θεός, νὰ γίνουνν περισσότερα παρέκεια. Τὰ μοιράζονν στὰ σπίτια, γιὰ ν' ἀντρειωθοῦν τὰ σπαρτιά.» Εἰς τὴν Νάξον «τ' ἄη Ἀδριᾶ ἀρχίζονν νὰ κάνουνν τὶς τηγανίτες καὶ ὅποιος δὲν κάνει ἐκείνη τὴν ἡμέρα, θὰ τρουπήση τὸ τηγάνι του (Ποβλ. Τ' ἄη Ἀδριᾶ τοῦ Τρουποτηγανᾶ (Νάξος), τοῦ Τρουποτηγανίτη (Χίος).

3. Παροιμίαι καὶ ἄσμάτια: Π.χ. Ἁγιαντρέα, φύσα, | Ἄε - Βαρβάρα, βρέξον, | Ἄε - Σάββα, σιόντισον, | Ἄε - Νικόλα, βόηθα! (Πόντος).

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ

ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ

α) Ἔθιμα τῆς σπορᾶς.

1. Εὐλόγησις τοῦ σπόρου ὑπὸ τοῦ ἱερέως κατὰ τὴν λειτουργίαν τῆς 1^{ης} ἢ τῆς 14^{ης} Σεπτεμβρίου. (Βλ. ἄνωτ. σ. 85 καὶ 88). Ποῦ ἢ εὐλόγησις τοῦ σπόρου γίνεται κατ' ἄλλας ἡμέρας; Π.χ. εἰς τὴν Ρόδον καὶ Λήμνον γίνεται κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγ. Γεωργίου τοῦ Σποριοῦ ἢ τοῦ Σποριάρη (3 Νοεμβρίου). (Βλ. σ. 90).

2. Πότε γίνεται ἔναρξις τῆς σπορᾶς τῶν δημητριακῶν καὶ ἰδίᾳ τοῦ σίτου εἰς τὸν τόπον σας; Δοξασίαι καὶ ἐνέργειαι σχετικαὶ μὲ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς σπορᾶς. Π.χ. εἰς τὴν Κάρπαθον «διὰ νὰ εἶναι καλοῦ φέγγου (ἦτοι καλοῦ φεγγαριοῦ) ἡ σπορά, ὁ γεωργὸς κάποιαν ἡμέραν μετὰ τὴν πανσέληνον, ὅταν ὀλιγοστεύῃ τὸ φεγγάρι, σπέρνει ὀλίγον σπόρον κάπου εἰς τὸ κηπάριόν του ἢ ἀπλῶς πετᾷ ὀλίγον σπόρον ἐπάνω εἰς τὸ δῶμα τοῦ σπιτιοῦ εἰς ἔνδειξιν, ὅτι ἤρχισεν ἤδη ἡ σπορὰ καλοῦ φέγγου. — Ποίᾳς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος ἀποφεύγουν οἱ γεωργοὶ νὰ κάμουν ἔναρξιν τῆς σπορᾶς; Π.χ. εἰς τὴν Κάρπαθον τὴν Τρίτην, τὴν Παρασκευὴν καὶ τὴν ἡμέραν, ποῦ ἔτυχε νὰ πέσῃ τὸ λιτρόπι, δηλ. ἡ ἑορτὴ τοῦ Κληδόνου. — Ἄλλαι προλήψεις. Π.χ. εἰς τὴν Σκῦρον *τὴ μέρα ποῦ θ' ἀρχίσουν τὴ σπορὰ, δὲ δίνουν τίποτα μέσ' ἀπ' τὸ σπῆτι τό 'χουν σὲ κακό λένε πὼς δὲ φυτρώνουν τὰ σπαρμένα. Κι ὅσο σπέρνουν, δὲ δίνουν φωτιά, γιατί δαυλιάζει τὸ στάρι καὶ τὸ κριθάρι... Σὰ σπέρνουν, τὰ ὄνειρα δὲ βγαίνουν* (Πέρδικα, Σκῦρος Α 157). Πρβλ. Λαογρ. Γ' 676. Σ' 140. ΙΒ' 93.

3. Μιμικαὶ παραστάσεις τελούμεναι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς σπορᾶς. Π.χ. εἰς τὰ Μάλγαρα τῆς Θράκης στὴν ἀρχὴ τῆς σπορᾶς (μεταξὺ Ὀκτωβρίου καὶ Νοεμβρίου) ἢ τὸ πρῶτον Σάββατον τοῦ Ὀκτωβρίου (ἐν Χατζηγυρίῳ) «μαζεύονται κανένα βράδυ καμμιὰ δεκαριά ἄντροι καὶ παρασταίνουν τὴν Τζαμάλα. Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς γίνεται καντίνα (κυρά), ρτύνεται γυναικῆσια ροῦχα καὶ λέγεται καὶ Τζαμάλα, δύο ἄλλοι φοροῦν προβιὲς μὲ κουδούνια στὰ γόνατα καὶ λέγονται Τζαμάλ'δες. Ἐνῶ ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς χορεύει μὲ τὴ Τζαμάλα, ὁ ἄλλος τὸν χτυπᾷ μὲ τὸ ραβδί του καὶ παίρνει αὐτὸς τὴ Τζαμάλα καὶ χορεύει μαζί της. Ἐπανέρχεται ὁ πρῶτος καὶ χτυπῶντας τὸν δεύτερον, παίρνει πίσω τὴ γυναῖκα, ἀλλὰ σὲ λίγο γυρίζει ὁ δεύτερος καὶ τουφεκῶντας δῆθεν μὲ τὸ ραβδί του σκοτώνει τὸν πρῶτον. Ἐνῶ δὲ ὁ φονεὺς καταγίνεται δῆθεν νὰ ἐκδώρῃ τὸν σκοτωμένον, αὐτὸς ἕξαφνα σηκώνεται

και κανουν και οι δυο τους, χωρις να μιλουν, κατι χειρονομίες βωμολογικές. Το ίδιο επαναλαμβάνεται κατόπιν ως το πρωί εις όλα τα σπίτια του χωριού. Οι σπιτονοικοκύρηδες τους φιλοδωρούν 2-3 οκάδες σιτάρι». (Αρχ. Θρακ. Θησαυρού Β' σ. 110). Ποῦ ἄλλοῦ συνηθίζεται παρομοία παράστασις και ποῖος ὁ σκοπὸς τοῦ ἔθιμου; Βλ. και ἄνωτ. τὰ ἔθιμα τῆς παραμονῆς τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

4. Ἐναρξεις τῆς σπορᾶς και τὰ κατ' αὐτήν. Τί βάζουν εις τὸ σακκὶ ἐκτὸς τοῦ σπόρου; (ροῖδο, σταφίδες, κουλλούρια και εἴ τι ἄλλο). Ποῖος γεμίζει τὴν σποροσακκούλα και τὴν παραδίδει εις τὸν γεωργόν; Π. χ. εις τὴν Κάρπαθον ὁ γουρλῆς (=τυχερὸς) τοῦ σπιτιοῦ. Μὲ ποίας πράξεις και εὐχὰς κάμνει ὁ ζευγολάτης ἔναρξιν τῆς σπορᾶς; Π. χ. εις τὴν Ἐπίδαυρον τὴν ἡμέραν ποὺ θὰ σπείρουν «βαίνουν μέσα στὸ σακκὶ τὸ σπόρο (ποὺν βλογήθηκε τοῦ Σταυροῦ στὴν ἐκκλησία), ἕνα ροῖδο ἀλάκερο και τὸ πρωῖ-πρωῖ, γιὰ νὰ μὴν κάμουν κακὸ ἀπάντημα, πᾶνε στὸ χωράφι. Ζεύουν τὰ βόδια και, πρὶν ἀρχινήσουν τὸ σπόρο, παίρνουν τὸ ροῖδο και τὸ βαρᾶν ἐπάνω στὸ ἐνὶ τοῦ ἀλειριοῦ (τὸ ὑνί), ἀνακατεύουν κάμποσα σπυριὰ ροῖδο μὲ τὸ σπόρο στὴν ποδιά τους και τὸν πετᾶνε λέγοντα: Καλὰ μπερζέτια! Ἄμα ρήξουνε μιὰ σποριά, δηλ. ἕνα στρέμμα, κάθονται και τρῶνε τὸ ἄλλο ροῖδο κ' εὐκειῶνται» (Λαογραφία Γ' 675). Εἰς τὰ Βούρβουρα τῆς Κυνηουρίας «ὅταν πρωταρχίσουν νὰ σπείρουν, βάζουνε μέσ' στὸ σπόρο καρύδια, ρῶγες ἀπὸ σταφύλι κ' ἕνα ροῖδο. Τὰ σπέρνουν μαζί μὲ τὸ σπόρο χάμω στὴ γῆ και λένε: Νὰ γένη τὸ γέννημα γλυκὸ σὰν τὸ σταφύλι, τσουπωτὸ σὰν τὸ ροῖδο και ἀφραῖτο και ἄσπρο σὰν τὸ καρύδι» (Ἐπετ. Βουρβούρων, 1939, σ. 137). Πρὸβλ. Λαογρ. 5 140,10. ΙΒ' 92 κέ.

Ρίπτει ὅλον τὸν σπόρον ὁ σπείρων ἢ κρατεῖ μικρὰν τινα ποσότητα σίτου ἐντὸς τοῦ σάκκου; Τί γίνεται ὁ ὀλίγος αὐτὸς σπόρος; Π. χ. εις τὸν Δρυμὸν «μετὰ τὸ τέλος τῆς σπορᾶς ρίπτεται εις τὴν σιταποθήκην μὲ τὴν εὐχὴν: ὅσα σπυριὰ, τόσα κοιλὰ τοῦ χρόν'».

5. Ἐπιστροφή ἐκ τῆς σπορᾶς. Καταχύσματα κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ ζευγολάτη εις τὸ σπίτι. Π. χ. εις τὴν Ἐπίδαυρον ἢ νοικοκυρὰ τὸν καλοκαρτεράει (τὸ ζευγολάτη ποὺ πῆγε στὸ χωράφι γιὰ τὸ σπόρο), κόβει ροῖδα, βαίνει σταφίδα, τραγάλια και ἐκείνος εὐκειέται και λέει: «Χρόνια πολλὰ, καλὰ μπερζέτια, χίλια κονβέλια ἢ χίλια μόδια» (Λαογρ. Γ' 675). Ποῦ ἄλλοῦ ἢ νοικοκυρὰ ὑποδέχεται τὸν ζευγολάτην μὲ καταχύσματα;

6. Ἐδέσματα. Πίττα μὲ σπανάκια ἢ ἄλλα διάφορα χόρτα κατὰ τὸ δεῖπνον. Αἱ σχετικαὶ εὐχαί. Π. χ. νὰ φυτρώσουν γλήγουρα τὰ σιτάρια κὶ νὰ πρᾶσ' ρίσουν σα δὰ λάχανα τς πίττας (Δρυμός).

β) Ἔθιμα τοῦ θερισμοῦ.

Συνήθειαι ἐπικρατοῦσαι κατὰ τὸν θερισμὸν τῶν γεννημάτων καὶ ἐπὶ τῷ πέρατι αὐτοῦ.

1. Τὰ ἐθιζόμενα κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ θερισμοῦ. Π.χ. εἰς τὴν Σκῦρον «βάν'νε μπροστά τ'νε στὸν ὄργο μιὰ πέτρα, τὴ σταυρών'νε τρεῖς βολές τσαὶ λένε: "Οπουσ ἔν' ἢ πέτρα γερὴ, νά'ν' τσ' ὁ καρπὸς γερὸς τσαὶ μεῖς π' θερίζομε». Εἰς τὸν Δρυμὸν «οἱ θερισταὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ρίπτουν εἰς τὸ φαγητόν των, τὴν λεγομένην σκουρδάρημ, μιὰ κουνὶ ἀγριά (= ἓνα κλωνοράκι ἀγριάδας), διὰ νὰ εἶναι γεροὶ σὰν τὴν ἀγριάδα». Τοποθέτησις τῶν θεριστῶν εἰς στοίχους (προταρκάτης, λαάσης, ραάσης ἐν Κύπρῳ).

2. Τὰ πρῶτα δράγματα τῶν σταχύων, τὸ πρῶτο δεμάτι. Π.χ. εἰς τὸν Δρυμὸν «τὰ πρῶτα δύο δράγματα σταχύων τοποθετοῦνται ἐπὶ τῆς γῆς σταυροειδῶς. Ἔπειτα οἱ θερισταὶ κόπτουν ἀπὸ ἓνα στάχυν καὶ τοποθετοῦν ὀπίσω εἰς τὴν μέσην των, γιὰ νὰ μὴ τοὺς πονῆ ἢ μέσ'. Τὸ πρῶτον δεμάτι σταχύων, τὸ ὁποῖον δένεται, στήνεται ὄρθιον καὶ οἱ θερισταὶ τὸ προσκυνοῦν, ἐνῶ ὁ νοικοκύρης ρίπτει νομίσματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται ὡς δῶρα τῶν θεριστῶν. Φαγητόν τοῦ δείπνου πίτια» (Σλίνης, Λαογρ. IB' 98). Ποία ἢ συνήθεια ἄλλοῦ; Οἱ Θοῤακες γεωργοὶ «τὸ βράδν κάνουν ἓνα δεματικό, κόβουν μιὰ χειροβολιά, ὅσο παίρνει τὸ χέρι μὲ τὴν παλαμαριά, καὶ τὴν ἀφήνουν ἀπάνω στὸ δεματικό, γιὰ νὰ δλεύ' τν νύχτα ἢ μοῖρα τς» (Λαογρ. IB' 405). Γίνεται τοῦτο ἄλλοῦ;

3. Κατὰ ποῖον τρόπον ἐνεργεῖται ὁ θερισμὸς τῶν τελευταίων σταχύων καὶ ὑπὸ τίνων; Ποίας λέξεις ἢ φράσεις ἀναφωνοῦν οἱ θερισταὶ μετὰ τὴν κοπὴν τῶν τελευταίων σταχύων; (Π.χ. Πιάστε τον, πιάστε τον!) Τί ὑπονοοῦν μὲ τὰς λέξεις αὐτάς; Μήπως ἀφήνουν ἀθέριστους μερικοὺς στάχυν; Π.χ. εἰς τὸ Μανιάκι «ἀφήνουνε καὶ καμπόσα στάχνα ἀθέριγα καὶ λένε: ἀφήνω τοῦ ζευγολάτη τὰ γένεια». Εἰς τὴν Σκῦρον «σὰν ἀποθερίσουν, ἀφήνουν δυὸ λιμάρια ἀποθέρι στὸ χωράφι ἄθερα, γιὰ χαρὰ τοῦ χωραφιοῦ καὶ γιὰ νὰ φᾶνε τὰ πουλιὰ καὶ τ' ἀγρίμια». Ποῖαι πράξεις τελοῦνται τότε γύρω εἰς αὐτούς; Ὑπάρχει ἢ συνήθεια οἱ θερισταὶ νὰ ρίχνουν τὸ δρεπάνι τους ψηλὰ ἓνας ἓνας μὲ τὴ σειρὰ καὶ νὰ συνάγουνμαντεύματα ἀπὸ τὴν θέσιν πού θὰ πάρη τὸ δρεπάνι μὲ τὸ πέσιμο; ἢ ἢ συνήθεια νὰ πιάνουν τὸν νοικοκύρη καὶ νὰ τὸν σηκώνουν ὑψηλά, διὰ νὰ τὸν ἀναγκάσουν νὰ τάξη «μιὰ κόττα εἴτε κρασὶ εἴτε ὄτι ἄλλο θέλει»;

Μερικὰ παραδείγματα: Εἰς τὰ Βούρβουρα Κυνοῦρίας «στὸ τέλος τοῦ θερισμοῦ ἀφήνουν ἓνα κομμάτι γέννημα ἀθέριστο.» Αὐτὸ τὸ θερίζουν ὅλοι μαζί βιαστικὰ καὶ ἀμέσως, ὅταν τελειώσουν, πετοῦν τὰ δρεπάνια καὶ φωνάζουν «Πιάστε τον!»

Πιάστε τον! νομίζοντας ότι κάτι άορατο ξεφεύγει και τρέχει. Μερικοί νομίζουν, ότι είναι για τόν τυφλοπόντικα πού τόν κυνηγοῦν, για να μην ξανακάνη ζημιές στο χωράφι.» Εἰς τὰ χωρία τῆς Καρπάθου «ὅταν τελειώση τὸ θέρος, οἱ θερίστρες ἀφήνουν εἰς τὸ τελευταῖο χωράφι μερικοὺς στάχους ἀθερίστους καὶ ὀλόγυρα κάνουν μετὰ τὸ δρεπάνι ἕνα κύκλον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Τότε ἡ νεαρωτέρα θερίστρα, τῆς ὁποίας καὶ οἱ δύο γονεῖς ζοῦν, στέκεται ἐντὸς τοῦ κύκλου, σταυροκοπεῖται καὶ ἔπειτα πετᾷ πρὸς τὰ ἑπάνω τὸ δρεπάνι τῆς φωνάζουσα ἐνθουσιωδῶς: *Κι ἀπὸ χρόνου, καλαλωνεμένα! καλοφαωμένα! καλοπρογκισμένα!* (Μιχαηλίδου Νουάρου, Λαογρ. Σύμμεικτα Καρπάθου Β, 30).

4. Κατασκευὴ δέσμης ἐκ τῶν τελευταίων (ἢ τῶν πρώτων;) σταχύων τοῦ ἀγροῦ. Ὄνομα τῆς δέσμης (σταυρός, ψάθα, χτένι, τ' ἀφεντικοῦ τὰ γένεια). Ποῦ ἀναρτᾶται ἡ κατασκευαζομένη δέσμη; Εἰς τὸ εἰκονοστάσιον ἢ εἰς τὴν μεσοδόκην τῆς οἰκίας; Ἔως πότε διατηρεῖται ἐκεῖ καὶ ποῖα ἡ χρῆσις τῆς εἰς τὴν σποράν; (Εὐλογεῖται πρῶτον εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ κατόπιν ἀναμειγνύεται μετὰ τὸν σπόρον;) Π.χ. Εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «ὅταν κι ἀποθερίσουμε, ἀφήνουμε ἕνα κομματι ἀπὸ τὸ χωράφι ἄθερο, ὡς ἕνα μέτρο, νὰ εἶναι τετραγωνικό, εἴτε στὴν ἄκρη, εἴτε στὴ μέση τοῦ χωραφιοῦ, κι ἀπ' ἐκεῖ κάνουμε τὸ σταυρό μας κι ἀρχινίζουμε καὶ θερίζουμε ἀπ' τὴ μιὰν ἄκρη εὐτόννου τοῦ κομματιοῦ, ὥστε νὰ βγοῦμε στὴν ἄλλη, στὸ θερισμένο. Ὑστερα πιάνουμε πάλι τὴν ἄλλη μάλιστα, ὥστε νὰ γίνῃ σταυρός. Τὰ στάχνα πὸν θὰ κόψουμε τὰ δένουμε τέσσερα ματσάκια κι αὐτοῦνα πάλι τὰ δένουμε σὰ σταυρὸ καὶ τὰ βάνουμε στὸ εἰκονοστάσι σὰ εἰκονίσματα. Ὅταν ἔρθῃ τοῦ Σταυροῦ, θὰ πάρουμε τὸ σταυρὸ, θὰ βάνουμε μέσα σ' ἕνα σακκουλάκι λίγο ἀπὸ τὸ γέννημα πὸν ἔχουμε στὸ σωρό, καὶ θὰ τὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησιά. Θὰ κάνουμε καὶ λειτουργία νὰ λειτουργηθοῦνε. Θὰ τὰ ξαναβάνουμε (τὸ σταυρὸ καὶ τὸ σακκουλάκι) σὰ εἰκονίσματα. Τὸ χινόπωρο, ὄντας βρέξη καὶ θέλῃμε νὰ σπείρουμε, θὰ τὰ τρίψουμε φτοῦνα τὰ στάχνα, θ' ἀνακατώσουμε τὸ στάρι μαζί με τ' ἄλλο, πὸν εἶναι στὸ σακκουλάκι, καὶ θὰ κάνουμε ἀρχὴ νὰ σπέρνουμε ἀπ' αὐτά». (Πρβλ. Λαογραφίαν Γ', 675).

5. Ὑπάρχει ἡ συνήθεια νὰ διαγωνίζωνται οἱ θερισταὶ δύο παρακειμένων ἀγρῶν μεταξύ των, ποῖοι θὰ τελειώσουν τὸ ἔργον πρῶτοι «διὰ νὰ κυνηγήσουν τὸ λαγὸ εἰς τὸ ἄλλο χωράφι»; Ποῖαι φράσεις λέγονται εἰς παρομοίας τυχόν περιστάσεις; (Βλ. Λαογραφ. Γ' 681).

6. Ποῖα τὰ παιγνίδια τῶν θεριστῶν εἰς ὥραν ἀναπαύσεως; Π.χ. τὸ παίξιμον τοῦ δρεπανιοῦ ἐν Κύπρῳ. Περιγραφή αὐτοῦ. Τραγούδια τοῦ θερισμοῦ.

7. Συγκομιδὴ τῶν καρπῶν. Με ποίαν τυχόν πομπὴν μεταφέρονται τὰ τελευταῖα δεμάτια τῶν σιτηρῶν ἀπὸ τὸν ἀγρὸν εἰς τὸ ἀλώνι ἢ εἰς τὸ σπίτι

τοῦ γεωργοῦ; Ἐπακολουθεῖ συμπόσιον καὶ πανήγυρις τῶν θεριστῶν καὶ θεριστριῶν διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ θερισμοῦ; Ποῖα φαγητὰ παρατίθενται εἰς τὴν τράπεζαν; (Πετεινὸς ἢ ὄρνιθα; ἢ ἄλλο τι;). Χοροί, τραγούδια, εὐχαί.

γ) Ἔθιμα τοῦ ἄλωνισμοῦ.

Πράξεις καὶ ἐνέργειαι κατὰ τὸν ἄλωνισμόν καὶ ἐπὶ τῷ πέρατι αὐτοῦ:

1. Ἔθιμα τῆς πρώτης ἡμέρας, ὅταν ὁ γεωργὸς «καταστρώνῃ» π.χ. ἀφήνει ἓνα δεμάτι ὄρνιθιο στὴ μέση τοῦ ἄλωνιοῦ. Εἰς τὴν Σκῦρον «προσέχουν, ὅσοι θ' ἄλωνίσουν, νὰ ᾖναι καθαροί».

2. Ὄταν λικμίζῃ τὰ σιτηρὰ (τὸ μάλαμα, Ρόδ. Κύπρ.) καὶ ἔξαφνα παύσῃ νὰ πνέῃ ἄνεμος. Π.χ. εἰς τὴν Κύπρον ἐπικαλοῦνται τὸν Προφήτην Ἡλίαν νὰ πέψῃ τὸν ἀέραν του καὶ τοῦ προσφέρουν θυσίαν μίαν τηανιάν, τὴν ὁποίαν ἐκθέτουν εἰς ὑψηλὸν μέρος, ἕως ὅτου πνεύσῃ ἄνεμος. (Φαρμακίδου, Κυπρ. Λαογρ. 1938, 43 καὶ 82).

3. Ὄταν «διρμονίζῃ, δηλ. κοσκινίζῃ τὸν καρπὸ μὲ μεγάλο κόσκινο: π.χ. τοποθετεῖ κλαδιὰ ἀπὸ παλιούρια καὶ ζεῦλα σιδερένια ἐπάνω στὸ σωρὸ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς βασκανίας καὶ διὰ νὰ εἶναι ὁ σῖτος «γυρὸς σὰν τοῦ σίδερου» (Δρυμὸς Μακεδονίας, Λαογρ. IB 102).

4. Ἔθιμα ἐπὶ τῷ πέρατι τοῦ ἄλωνισμοῦ:

(α) Σταύρωμα τοῦ σωροῦ τοῦ σίτου καὶ κύκλος μαγικός, χαρασσομένος πέριξ αὐτοῦ. Κάρφωμα τοῦ πτύου ἢ τοῦ λιχνιστήρος εἰς τὸ μέσον τοῦ σωροῦ, προσκύνσεις τοῦ σίτου, εὐχαί καὶ καταχύσματα. Ἀπόνιψις τῶν χειρῶν ἐν τῷ ἄλωνίῳ κτλ. Εἰς τὸ Λασήθι τῆς Κρήτης «ἄμα ᾗ πολιχνίσουνε τὸν καρπὸ, τότε σταίνουνε σωρὸ. Τοῦ κάνουνε ἓνα σταυρὸ στὴ μέση καὶ κατόπιν ἓνα στεφάνι (κύκλω) γύρω γύρω. Ὑστερα καρφώνουνε τὴν παλάμη (τὸ φτυάρι) στὴ μέση στὸ σταυρὸ μὲ τὸ χέρι της (δηλ. τὴν λαβὴν), κ' εἶναι ἡ χούφτα (τὸ πλατὺ μέρος) ἐπάνω. Κάνουνε ὕστερα τρεῖς μετάνοιες καὶ πιάνουνε μιὰ χαχαλιὰ καρπὸ, τὸν προσκυνοῦνε καὶ ὕστερα τότε χύνουνε πάνω ἀπὸ τὴν παλάμη. Ξανακάνουνε τρεῖς μετάνοιες καὶ ἀρχίζουνε νὰ σακκιάζουνε τὸν καρπὸ». Εἰς τὸ χωρίον Γοῦβες Εὐβοίας, ἀφοῦ περισυναχθῆ τὸ λειῶμα εἰς ἐπιμήκη καὶ ὑψηλὸν σωρὸν, λαμνὶ καλούμενον, «ἡ οἰκοδέσποινα κρατοῦσα λάγηνον, προσφέρει ὕδωρ εἰς ἓνα ἕκαστον, ἵνα νιφθῆ, κ' ἐκεῖνος νιπτόμενος ραντίζει τὸ γέννημα καὶ τὸ ἄλώνιον κύκλω, εὐχόμενος καὶ τοῦ χρόνου! Ἐν τέλει δ' ἡ οἰκοδέσποινα πλαγίως κρατοῦσα τὴν λάγηνον, δρομαίως περιτρέχει τὸν σωρὸν, χωρὶς νὰ πέσῃ οὐδὲ σταγὼν ὕδατος κατὰ γῆς, εὐχομένη καὶ αὐτὴ νὰ γίνῃ τοῦ χρόνου τόσος ὁ σωρὸς, ὅσος εἶναι ὁ κύκλος, τὸν ὁποῖον ἔκαμε». (Λαογρ. Γ' 681 = Πολίτου, Λαογρ. Σύμμεικτα Γ' 196).

β) Τὸ μέτρομα καὶ τὸ σήκωμα τοῦ σωροῦ. Ἐν παράδειγμα: Εἰς τὴν Κάρπαθον τὸ μέτρομα καὶ τὸ σήκωμα τοῦ σωροῦ γίνεται τὴν ἐπομένην πρωΐαν καὶ μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου. Ὁ γεωργὸς στρέφεται πρὸς Ἄνατολάς, κάνει τὸν σταυρόν του καὶ μὲ τὸ φτυάρι, πὺν ἔμεινε ἔμπηγμένον ὅλην τὴν νύκτα εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ σωροῦ, λαμβάνει ὀλίγους κόκκους, τοὺς ρίπτει εἰς τὴν δεξιὰν παλάμην καὶ τοὺς πτύει: *Φτού, φτού, φτού!* εὐχόμενος συγχρόνως: *Χίλια μόδια!* Ἐπειτα ἀρχίζει τὸ μέτρομα μὲ τὸν ἀπλοπίνακα ($\frac{1}{4}$ μοδίου) λέγων: — *Ἐνα!* καὶ ἀπαντᾷ ὁ κρατῶν τὸν σάκκον: — *Ἐνας ὁ Θεός!* — *Δύο!* — *Ἡ Παναγία καὶ ὁ μονογενής της.* — *Τρία!* — *Ἡ Ἁγία Τριάδα.* — *Πέντε!* — *Πέμπε, Κύριε, πέμπε!* — *Ἐξε!* — *Πέψε, Κύριε, πέψε!* — *Ἐφτά!* — *Ἐφτὰ χιλιάδες* (καὶ πλέον οὐ). Καὶ τὸ μέτρομα ἔξακολουθεῖ. (Μιχαηλίδου Νουάρου, Λαογρ. Σύμμ. Καρπάθου, Β' 36).

5. Δεισιδαιμονίαι καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι κατὰ τὸ μέτρομα καὶ τὸ ἀλώνισμα τοῦ σωροῦ τοῦ σίτου. Π.χ. ἀπαγορεύεται νὰ δρασκελίση κανεὶς τὸν σωρὸ κατὰ τὸ λίχνισμα ἢ νὰ φύγη ἀπὸ τ' ἀλῶνι, πρὶν τελειώσῃ τὸ μέτρομα κτ.

6. Ὁ πρῶτος ἔκ τῆς συγκομιδῆς ἄρτος. Αἱ σχετικαὶ μὲ αὐτὸν συνήθειαι. Π.χ. εἰς τὸ Σαμόκοβον «τὴν πρώτη πίττα, πὺν ζυμώνουν ἀπὸ τὸ νέο ψωμί, τὴ λένε τζιτζιροκούλλικο, γιὰτὶ εἶναι τοῦ τζιτζιρα πὺν τραγουδεῖ: *Θερίσειτ' ἀλωνίσετε | δεματοκουβανήσετε, | κ' ἐγὼ τὸ κουλλικάκι μου | θέλω νὰ μὲ τὸ δώσετε.* Ποῦ τὸ πρῶτο αὐτὸ κουλλοῦρι τὸ ἀφήνουν στὴ βρούση τοῦ χωριοῦ; Βλ. τὰ περὶ ἀπαρχῶν ἀνωτέρω σελ. 24 (ΕΛΑ 1943-44 σελ. 104).

δ) Ἐθιμα τοῦ τρυγητοῦ.

1. Ἐναρξίς τοῦ τρυγητοῦ. Πῶς καθορίζεται ἡ ἡμέρα τῆς ἐνάρξεως καὶ πῶς γνωστοποιεῖται εἰς τὸ κοινόν; Συμφωνίαι τρυγητᾶδων, μέσα μεταφορᾶς φαγητὰ κλ.

2. Ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ τρυγητοῦ: τυμπανοκρουσίαι, ᾄσματα καὶ χοροὶ κατὰ τὴν ἐκκίνησιν τῶν τρυγητᾶδων, πομπὴ κατὰ τὴν μετάβασιν. Πῶς γίνεται ἡ μεταφορὰ τῶν σταφυλῶν εἰς τὴν οἰκίαν ἢ εἰς τὸν ληνὸν καὶ μάλιστα ἡ μεταφορὰ διὰ τῆς τελευταίας ἀμάξης; (Πομπὴ ἐορταστικὴ μὲ μουσικὰ ὄργανα καὶ χοροὺς. Μεταμφιέσεις κλπ.).

3. Ἀφήνουν κανένα κλῆμα ἀτρύγητο καὶ διὰ ποῖον λόγον; Ἀπόνιψις τῶν χειρῶν τῶν ἐργατῶν κλπ. Παραδείγματα: Εἰς τὴν Μεσημβρίαν «τὰ σταφύλια τὰ κουβανοῦσαν μὲ τὸ βουβαλάμαξο. Μπρὸς πῆαιναν τὰ νταβούλια καὶ μέσ' σι' ἀμάξ' χόρευαν οἱ πατητᾶδες. Τὸ βράδ' γένδαν μεγάλο γλέντι». — Εἰς τὰ Βούρβουρα Κυνουρίας, ἅμα ἀποτρυνᾶνε, ἀφήνουν ἕνα κλῆμα ἄτρογο. Πηγαίνει ἕνας καὶ φέρνει ἕνα κανάτι νερὸ ἀμίλητο καὶ νίβονται ὅλοι ἀπάνω στὸ κλῆμα. (Ἐπ. Βουρ-

βούρων Γ', 1939, 137). Εἰς τὰς Σαράντα Ἐκκλησίας «ἡ πρώτη ἡμέρα τοῦ τρυγη-
τοῦ χαιρετίζεται διὰ τυμπάνων καὶ ᾄσμάτων· οἱ ληνοὶ συνοδεύονται δι' ὁμάδων
ὄρχουμένων καὶ ᾄδόντων καὶ κατὰ τὴν ἀπέλευσιν καὶ κατὰ τὴν ἀφιξιν. Τὴν νύκτα
ὄμιλοι προσωπιδοφόρων ἐν τυμπάνοις καὶ ἀλαλαγμοῖς περιερχόμενοι τὰς ἀγυῖας
μέχρι βαθείας νυκτὸς ἐπιδίδονται εἰς ποικίλας παιδιὰς καὶ διασκεδάσεις».

4. Δεισιδαιμονία καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι. Π.χ. Εἰς τὸ Μα-
νιάκι «ἅμα ἐν' τῆς ἄσπρης, κόβουνε ἀπὸ τὸ λειδινὸ τῆς ἄλλης ἡμέρας ἓνα κοφίνι
κάνουνε ἀρχή. Τρίτη δὲν ξειρυνᾶνε. Καλόπιοτο εὐκιάμαστε, ἅμα ἀποτρυνῆσονται».

ε) **Ἔθιμα τῆς συγκομιδῆς τῶν ἐλαιῶν.**

Οἱ χαμάδες. Τὸ πρῶτο χέρι καὶ τὸ τελευταῖο χέρι. (Τὸ κοκκολόημα, ὁ ράβδος,
τ' ἀπόραβδα [Τριφυλία]).— Ἀνάφτησις χλωροῦ κλάδου ἐλαίας εἰς τὸ εἰκονοστάσιον
κλπ. Π.χ. εἰς τὰ χωρία τῆς Πυλίας «ὅταν ἀπορραβδίσομε τὶς ἐλιές, θὰ κόψουμε ἓνα
κλαράκι, τὸν αἰτό, (τὸ καινούργιο κλαρί, πὸν πετάει ἡ ἐλιά κ' εἶναι φουντωτὸ καὶ φρέσκο
καὶ γεμᾶτο καρπὸ καὶ βρῖσκεται ψηλά, στὴν κορυφὴ τοῦ δέντρο) καὶ θὰ τὸν φέρομε
νὰ τὸν κρεμάσομε στὰ εἰκονίσματα κι ἀπὸ ἡμέρες θὰ ντόνε μαδήση καὶ θὰ ντόνε
ρίξη σὺς ἄλλες ἐλιές νὰ βγῆ λάδι».— Ἄλλαι συνήθειαι: Π.χ. εἰς τὴν Σκῦρον «ὅταν
θὰ μαζέψουν τὸν καρπὸ ἀπὸ τὰ δέντρα, ἀφήρουν λίγο καρπὸ ἀπάνω, δὲν τὸν
μαζεύουν ὅλο, γιὰ νὰ μὴν παραπονιέται τὸ δέντρο. Καὶ σὰν πρωτοκαρπίση ἓνα δέν-
τρο, δίνου τὸν πρῶτο καρπὸ νὰ τὸν φάη γυναικα προκομμένη καὶ πὸν νὰ ἔχη
κάνει πολλὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ γίνῃ καὶ τὸ δέντρο καρπερὸ καὶ προκομμένο». (Πέρδικα
Σκῦρος Α' 159). Ἡ ἀλεσιὰ στὸ λιοτριβὶ κτλ.

A STRING FIGURE SERIES FROM GREECE

BY

PAUL G. BREWSTER AND GEORGIA TARSOULI

GENERAL INTRODUCTION

String figures — cat's cradles, as they are sometimes called — have been known to ethnologists and folklorists only since about the middle of the 19th century. In 1843 Dieffenbach called attention to their presence in New Zealand¹⁾, and some half a dozen years later Petrie found them being made by Australian natives²⁾. The making of string figures was noted among the Eskimos in 1864³⁾ and among various Polynesian peoples in 1876⁴⁾. However, these earlier writers contented themselves with merely reporting what they had observed and made no attempt to describe the techniques employed in the construction of the figures or to draw the patterns which they saw made.

It was not until 1879 that scientific interest in string figures was aroused by Tylor's article stressing the ethnological significance of games in general⁵⁾. To Boas, who was working among Eskimo groups in 1888, goes the credit for having made the first attempt to describe in detail the intricate string manipulation employed⁶⁾. A method devised for the recording of figures and published in 1902 by its originators, Rivers and Haddon, stabilized descriptive procedure by furnishing investigators with a terminology which is still standard⁷⁾.

¹⁾ Travels in New Zealand, II, 32.

²⁾ See Roth's report in *American Anthropologist*, V (1903).

³⁾ *Hall*, *Life with the Esqimaus*, p. 366.

⁴⁾ *Gill*, *Life in the Southern Isles*, p. 65.

⁵⁾ «Remarks on the Geographical Distribution of Games», *Journal of the Royal Anthropological Institute*, IX (1879), 26.

⁶⁾ «The Game of Cat's Cradle», *Internationales Archiv für Ethnographie*, I, (1888), 229.

⁷⁾ «A Method of Recording String Figures and Tricks», *Man*, CIX (1902).

The first decades of the 20th century saw a great increase in the number of collections – from New Guinea, India, many parts of Africa, the Fiji Islands, Hawaii, Korea, North and South America, and the British Isles¹). It is during this period, too, that we find some attention being given for the first time to the comparative study of string figures, particularly by Kathleen Haddon²) and Carolyn F. Jayne³).

A glance at the subjects of string figures reveals a very wide variety. We note, for example, a great number of animal patterns (caribou, bear, wolf, dog, coyote, kangaroo, whale, fish, turtle, crocodile, lizard, owl, seagull) and less numerous figures of houses (hogan, tipi), tools and weapons (fish net, fish spear, bellows, axe, boomerang), topographical features (mountains, rivers, trees), and boats (canoe, kayak). In addition, there are figures representing clouds, stars, lightning, parts of the body, etc.

As for complexity, string figures range all the way from the very simplest to the most highly intricate. In the making of one particularly complicated Eskimo figure, twenty-eight distinct movements are necessary⁴). Although the simplest forms require only the two hands of the operator, the making of others may necessitate the use of toes, knees, teeth,

¹) One of the most puzzling questions with regard to string figures is that of their strikingly uneven distribution. Although they are widespread in North America, South America, Australia, Africa, and Oceania, their appearance in Europe and Asia is limited almost entirely to four peripheral areas: Western Europe, India, the Philippines, and northeastern Siberia. It must be borne in mind, however, that the mere fact that they have only rarely been recorded in other parts need not necessarily imply their non-existence there. It may well be that string figures *are* present in these latter areas and that, because of a fear of being ridiculed, the people who know how to make them have been particularly reluctant to divulge their knowledge. Eskimos are beyond doubt the most skillful exponents of the art of string figure construction, owing in some measure perhaps to the fact that they have at their disposal a great amount of leisure time in which to practice. Polynesian natives are also particularly adept. Just as string figures as a whole are distributed very unequally over the world, so, too, are individual figures. A few, like «Crow's Foot», have a rather wide distribution, but in general they are much less widespread than are, for example, riddles or folk tales.

²) *Cat's Cradles from Many Lands* (1911) and *Artists in String* (1930).

³) *String Figures* (1906).

⁴) *Gordon*, «Notes on the Western Eskimo», *Transactions of the Free Museum of Science and Art*, II, 94.

neck, or elbow as well. And in the construction of the more elaborate figures, two, or even three, manipulators are needed and sometimes two strings must be used.

Despite the fact that the making of string figures is commonly regarded by the layman as merely a particularly intriguing pastime, it is actually much more than that. It is frequently a real aid to the ethnologist, who learns from the figures something of the *mores* of a people, its relations with natives of contiguous areas, the role (magical, religious, social) of the figures in their *milieu*, etc. Whether string figures had in earlier times a magical or a religious significance is still problematical. However, if one may judge from some widely scattered bits of evidence, it appears quite possible that they may have had. In Oceania, figures occasionally represent persons or objects connected with religion or mythology. For example, a Papuan figure from Kiwai Island depicts Méuri, the mythical being who brought death into the world¹). Prohibitions and taboos regarding the making of string figures also suggest that the latter had at one time something of a sacred nature. Among the Eskimos, for instance, they were not to be made during the summer season²). Eskimos of Hudson Bay restricted the making of string figures to adults, fearing that the engaging in it by boys would result in their hands being entangled in the harpoon line when they grew up to be hunters³). Among the Papuans, string figures are not to be made during the turtle-fishing season⁴). In both Torres Straits and Hawaii, the construction of string figures was done to the accompaniment of a (? magical) chant⁵). We know, too, of at least one instance in which the cat's cradle pattern was used as a means of divination, the performer foretelling the sex of the unborn child from the appearance of the string figure⁶). In Hawaii it seems to have been used

¹) Figures and description are given in *Haddon*, *Artists in String*, pp. 89-90. For the story, see *Landtmann*, «Folk-Tales of the Kiwai Papuans», *Acta Societatis Scientiarum Fennicae*, XLVII, 101-113.

²) See *Haddon*, *Artists in String*, pp. 75-76; *Jenness*, «Eskimo String Figures», *Report of the Canadian Arctic Expedition, 1913-1918*, XXX, B. 300. Cf. the taboo against telling folk tales at certain times of the year.

³) *Haddon*, *Cat's Cradles from Many Lands*, p. xv.

⁴) *Riley*, *Among Papuan Headhunters*, p. 163.

⁵) *Haddon*, *Cat's Cradles from Many Lands*, p. xv; *Artists in String*, p. 145.

⁶) *Parson's*, «American Indian Life», p. 181 (The Hawasoupi Indians).

also by a priest in the healing of the sick¹⁾). Among the Hudson Bay Eskimos, cat's cradles are made in the autumn to entangle the sun and thus prevent his disappearance during the winter season²⁾). And the making of string figures is said to play an important part in certain initiation ceremonies in North Australia³⁾).

Negative evidence is provided by the fact that apparently women have always been permitted to engage in the constructing of string figures. We are told that, in Australia at least, women know and are able to produce a greater number of figures than can the male informants. It was taboo for them only during the period of pregnancy lest through sympathetic magic the manipulation of the string cause the unborn infant to become entwined in and possibly strangled by the umbilical cord. Had the string figures been regarded as sacred or magical, it is hardly likely that women would have been allowed to participate in their construction.

TERMINOLOGY

A loop is a string passed over a finger or thumb. Each loop consists of two strings or lines. The ones on the thumb side of the operator's hands are called the *radial* strings; those on the little finger side are termed *ulnar*. A string that passes across the front of the hand is *palmar*; one lying across the back of the hand is *dorsal*.

Frequently there will be two loops on a finger or thumb. The lower loop, i.e. the one nearer the point where the finger or thumb joins the hand, is *proximal*; the loop nearer the tip of the digit is called *distal*.

First Position is the most common of all openings, and a great variety of figures are developed from it. To form it, place the string over the thumbs and little fingers of both hands in such a way that on each hand the string passes round the back of the little finger, between the little and ring fingers and across the palm, and then between the index finger and

¹⁾ *Dickey*, «String Figures from Hawaii», Bernice P. Bishop Museum, Bulletin 54, p. 143.

²⁾ *Haddon*, *Artists in String*, p. 20. The folk tale motif of the snaring of the sun is very widespread, especially among Polynesian peoples. It occurs with great frequency also in Africa and among many American Indian tribes (Sioux, Cree, Chipewewa, Ojibwa, Seneca, and others).

³⁾ *Davidson*, «Aboriginal Australian String Figures», Proceedings of the American Philosophical Society, LXXXIV, 782.

the thumb and around the back of the latter to the radial side of the hand. When the hands are drawn apart, there will be a single radial thumb string and a single ulnar little finger string on each hand, with a string lying across the palm.

Opening A, developed from *First Position*, is also extremely common in all parts of the world. Having formed *First Position*, with the back of the right index finger pick up from below the left palmar string and return to position. Next, with the back of the left index finger pick up from below the right palmar string between the strings of the right index finger loop. Draw out and return to position.

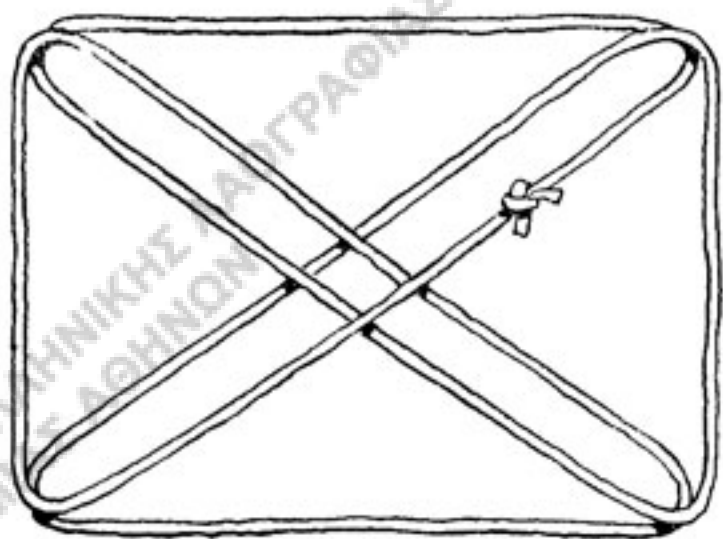
THE GREEK FIGURES

String games are very popular in Greece and the making of them is a favorite pastime of children, particularly of little girls. For the most part, however, they have been ignored by folklorists. Even collectors of folklore materials fail to include them along with other games and sports of children. So far as the present writers are aware, the first folklorist who mentioned the Greek string figures is Kall. Hourmouziadis, whose study «The child in the Ecclesiastical District of Metra and Athyra in Eastern Thrace»¹⁾ contains a series of string figures under the heading «The String Merrils». After having described several figures, he adds regarding the pastime: «This game is played during the cold days of winter, when the children must remain within doors». Later, in 1944 the German Georg Eckert, who spent some time in Saloniki and became seriously interested in Greek folklore, published in German a monograph titled *Griechische Fadenspiele*, in which he examines and describes string games played by the children of Macedonia, Thrace, Epirus, Asia Minor and the Koutsovlachi of Samarina (Macedonia). Eckert distinguishes two series of string games, both of which he describes with great detail, listing also the local terms applied to each of the figures.

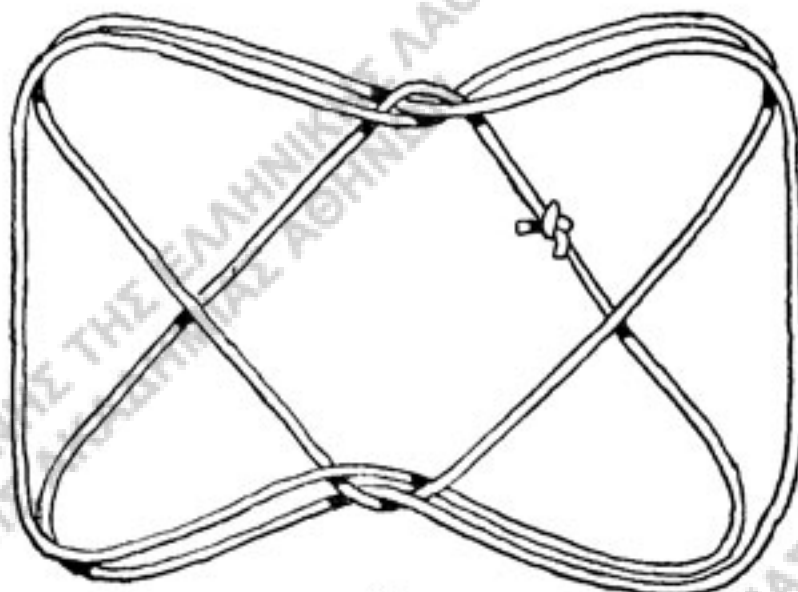
The forms presented in the present study were collected in Athens and in the Southern Peloponnese by Georgia Tarsouli, some assistance being given also by persons originally from Western Greece and the islands of the Aegean.

¹⁾ Ἀρχεῖον Ἑθνικῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, VII (1940-41), pp. 66-133.

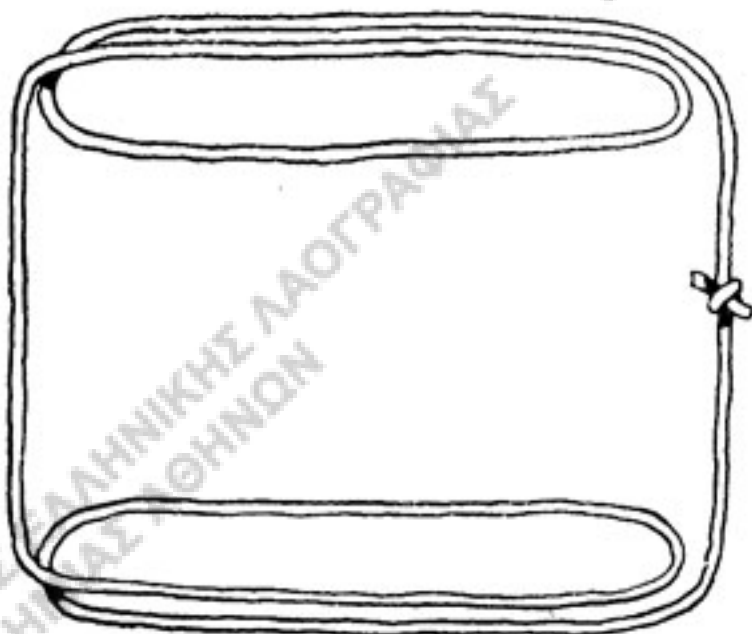
The general name for string games or string figures, used through out the whole of Greece, is the *Saw* (τὸ Πιρίονι), although the saw is only one of the ten figures comprising it. According to Eckert's informations¹⁾ it

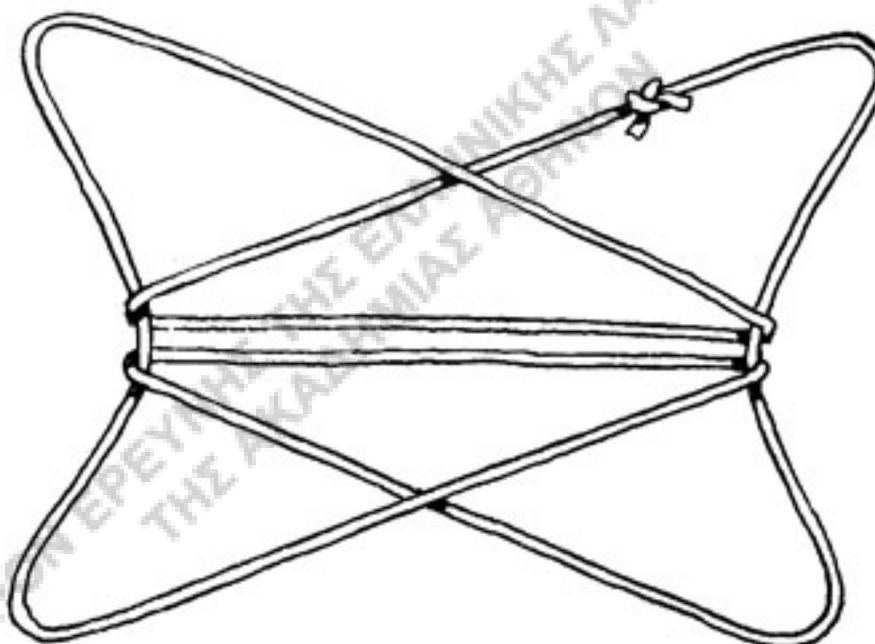
a

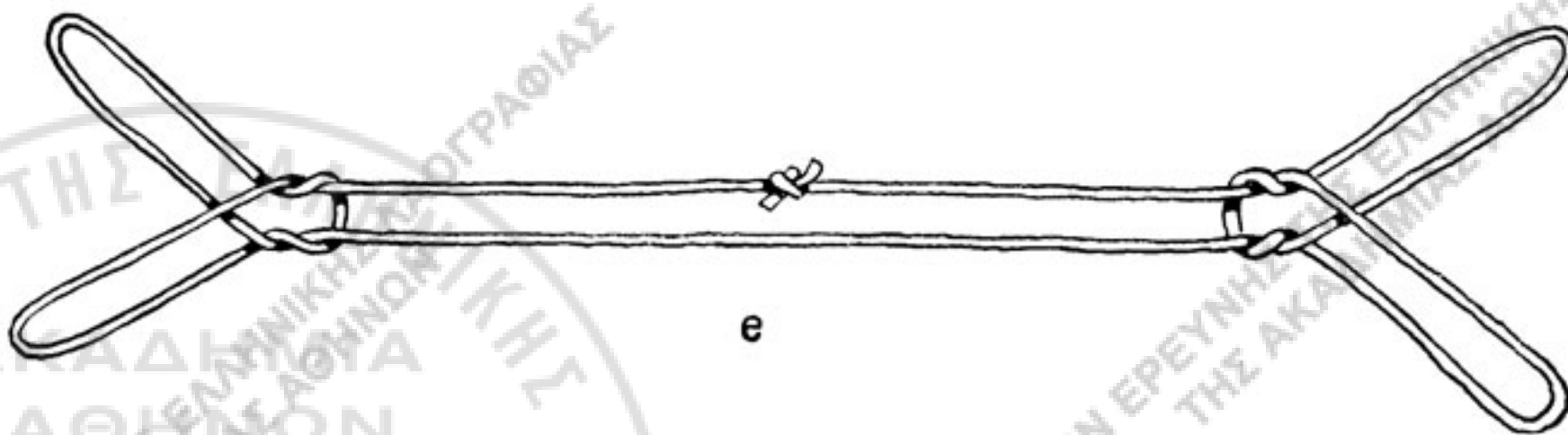
c

b

d

e

PLATE

has been known as the *Lyrc* (ἡ Λύρα) by the Greeks of Cars (Asia Minor). The name *String Merrils* used in Eastern Thrace is probably due to the

¹⁾ Op. cit p. 10.

resemblance of some figures to the diagram of the Merrils' game. The players (usually two girls) stand facing each other. The string used is four feet or more in length.

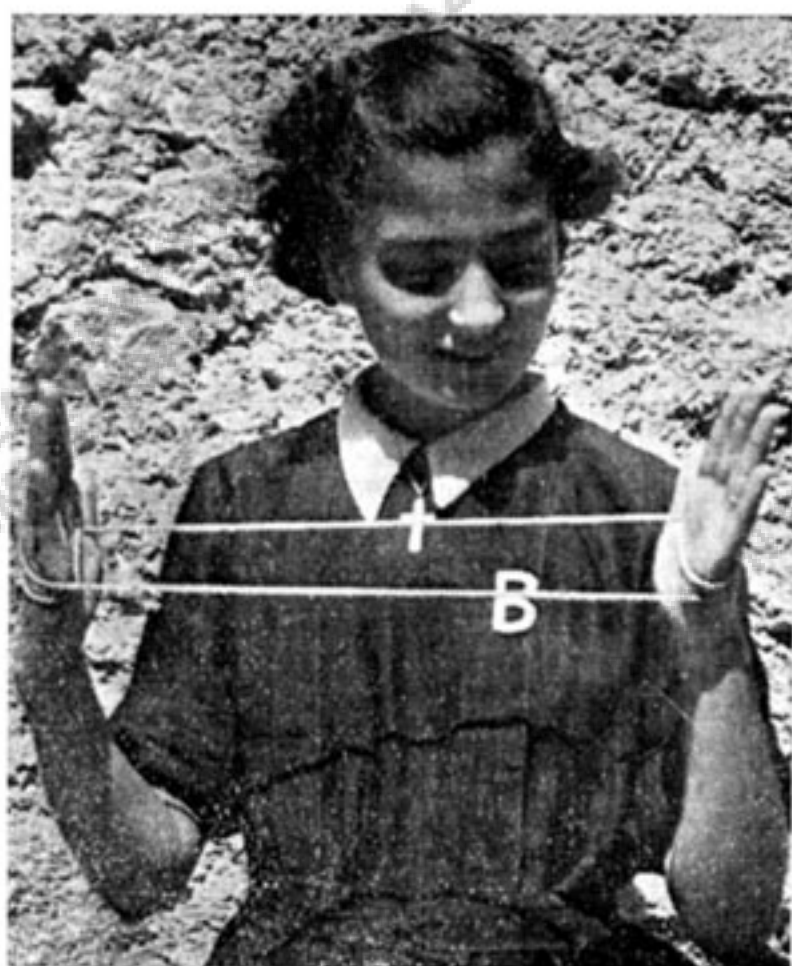

Fig. 1

Fig. 2

Figure 1 (Preparatory)

An opening much less common than *First Position*, though not unusual, is employed for this figure. The first player loops the string around the back of each hand, with the radial string passing between thumbs and forefingers. She then passes the four fingers of the right hand under the radial string and extends the hands. Next, she does the same with the four fingers of the left hand. Each hand now has two dorsal strings and one palmar string.

Figure 2 (Preparatory)

She now takes up the left palmar string on the back of the right middle finger and the right palmar string on the back of the left middle finger, and separates the hands so that all strings are taut¹⁾.

¹⁾ After having manipulated the string exactly as here, an American player will point both hands straight downward. The resulting figure is called Cat's Cradle.

Figure 3

In Athens this figure is known as the *Mattress* (ὁ Σομμιές), in the Aegean Islands as the *Net* (τὸ Δίχτυ), in Western Greece as the *Cakes* (τὰ Γλυκά), and in the Southern Peloponnese as the *Eye* (τὸ Μάτι)¹. Also, according to Eckert's informations, it is called the *Mat* (ἡ Ψάθα) in Chalkidiki, the *Squares* (Μπακλαβαδωτό) in Epirus, and the *Fish* (τὸ Ψάρι) in Macedonia and by the nomad shepherds of Chalkidiki.

From above, the second player grasps with thumb and forefinger of the left hand the point of intersection of the ulnar middle finger string and

Fig. 3 (and 7).

Fig. 4

the ulnar little finger string. With the thumb and forefinger of the right hand she grasps the intersection of the radial middle finger string and the radial forefinger string. She pulls these over and under the horizontal ulnar and radial strings, spreading thumbs and forefingers as she does so. At the same time the first player releases all strings, so that the completed figure is on the hands of the second. (See Plate, fig. a).

¹) The English name for this figure is the *Soldier's Bed*; see *Gomme*, I, 62.

Figure 4

This figure is known as the *Door* (ἡ Πόρτα) and the *Little Bed* (τὸ Κρεββατάκι). According to Eckert it is called the *Sea* (ἡ Θάλασσα) in Trebizonde, the *Cistern* (ἡ Δεξαμενὴ) in Nigrita (Macedonia), and the *River* (Ar-raou) by the Koutsovlachi of Samarina. The name usually given in England (and in the United States) is the *Candles*¹⁾.

To form this figure, the first player grasps the long transverse strings at their intersections, pulls them over and beyond the side strings as before,

Fig. 5

and pushes both hands up through the center, at the same time spreading thumbs and forefingers apart. The figure is now clear of the second player's hands. (See Plate, fig. b).

Figure 5

The common term for this figure appears to be the *Cradle* or the *See-Saw* (ἡ Κούνια). It is also called in Athens the *Goal* (ἡ Φυλακὴ) or the *Pit* (ἡ Γούβα). In Thrace and the Peloponnese it is known as the *Trough* (ἡ Σκάφη), and in Epirus and Chalkidiki, according to Eckert, as the

¹⁾ See *Gomme*, I, 61-62.

Stool (τὸ Σκαμνί). It is known in Eastern Macedonia and by the nomad shepherds of Chalkidiki as the *Boat* (ἡ Βάρκα), and as the *Font* (ἡ Κολυμπήθρα) in Nigrita.

The second player crosses her hands and with the little finger of the right takes up from below the ulnar thumb string. With the little finger of the left hand she takes up in the same way the radial little finger string. Then she pulls these loops over the strings which form the sides

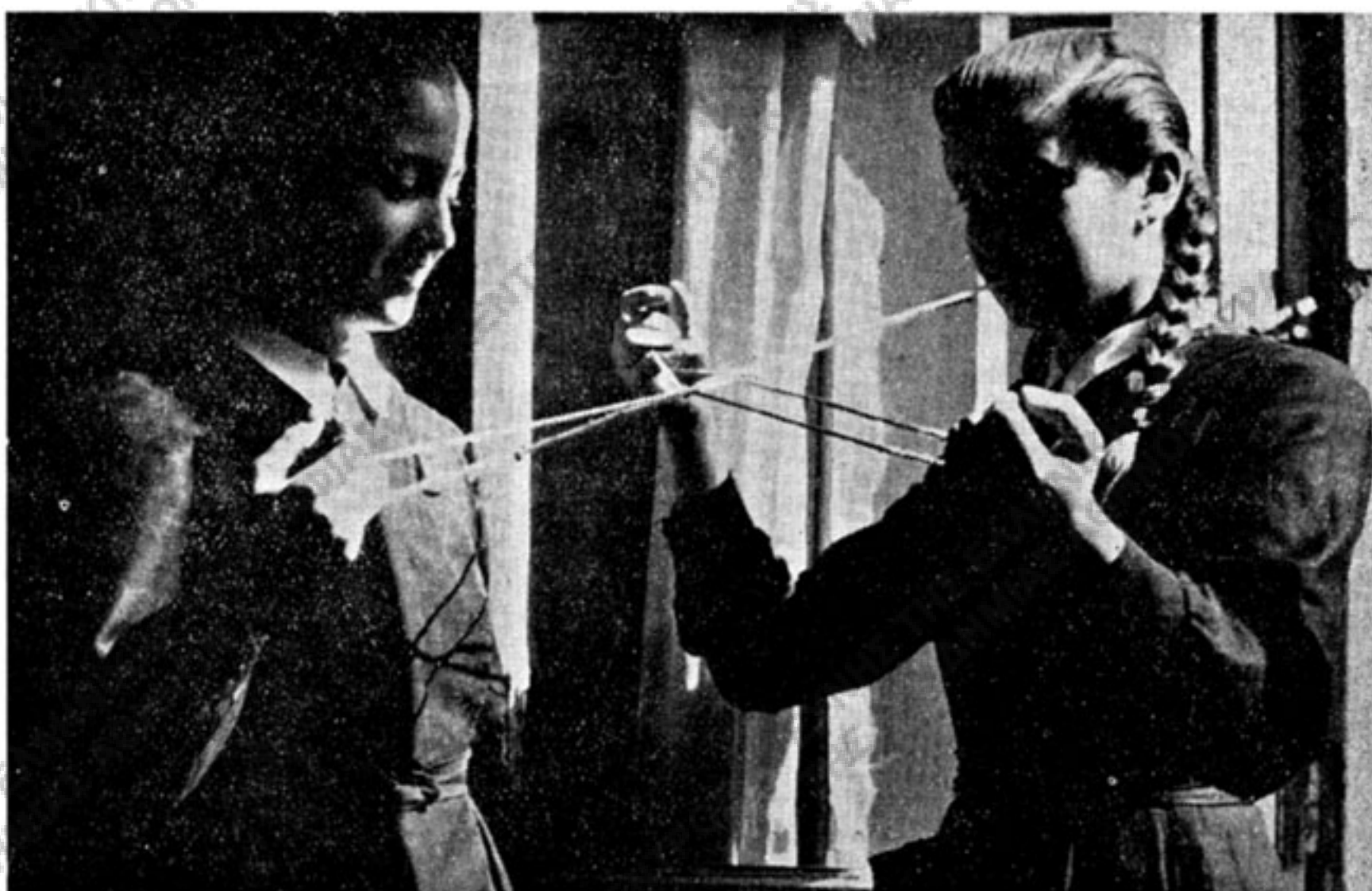

Fig. 6

of Figure 4 and passes both thumbs and forefingers up through the center of the figure, being careful to retain the little finger loops.

Figure 6

This construction, called in Greece the *Saw*¹⁾ (τὸ Πιόφι), appears in the string figures of many peoples²⁾.

¹⁾ According to Eckert the nomad shepherds of Chalkidiki call it the *Scissors* (τὸ Ψαλίδι) and the Greeks of Kars (Asia Minor) the *Lyre* (ἡ Λύρα).

²⁾ See, for example: *Haddon*, *Cat's Cradles from Many Lands*, p. 78 (India); *Culin* p. 30 (China); *Haddon*, *Artists in String*, p. 135 (Africa). The latter figure is unique in that the «sawing» is done by one player, who employs the left thumb, the left little finger, thumb and forefinger of the right hand, and the right wrist to hold the loops. The name given to it is Afá (Bellows). The term used in India is Qainchi (Scissors). Chinese players call it simply «sawing wood».

The second player, on whose hands Figure 5 is extended, takes with her teeth the radial thumb string and the first player takes on her forefinger the ulnar little finger string. The second then pulls the loops held by her little fingers, allowing all the others to drop. The figure thus constructed has the form of a cross. To «saw», both players pull simultaneously with head and forefinger, and then the second player pulls with both little fingers. As they «saw», they sing one of the following verses:

The saw, the saw
grows bigger and bigger (Athens)

or

The saw, the saw
uproots the olive tree (West. Greece)

or

I saw, I saw
and I cut the one to two (Athens)

If the players prefer not to end the game by «sawing», they can make additional figures with Figure 5 as a starting-point.

Figure 7

This is called the *Lattice* (τὸ Καράσι) and is exactly identical with 3, though constructed differently. In Trebizonde, according to Eckert, it has been called the *Frying Pan* (τὸ Τηγάνι).

The first player, from above grasps between thumb and forefinger the point of junction of the crossing strings which form the sides of 5, brings them up and over the horizontal strings, pushes the hands up through the center of the figure, and spreads thumbs and forefingers apart.

Figure 8

This figure is known as the *Little Door* (ἡ Πορτούλα). According to Eckert, in Chalkidiki it is called the *Window* (τὸ Παράθυρο), in Asvestochori (Macedonia) the *Triangle* (τὸ Τρίγωνο), in Epirus the *Cake* (Κουραμπιές), and the *Toilet* (Ἀπόπατος) by the Koutsovlachi of Samarina. English names for it are *Cat's Eyes* or *Diamonds*¹⁾, and Chinese children know it as *Cow's Eyeball*²⁾. It can be formed from either Figure 7 or Figure 3 by the same manipulation.

The second player grasps with thumb and forefinger the point of intersection of the transverse strings, then pulls one *under* the other and

¹⁾ *Gomme*, I, 61-62. ²⁾ *Culin*, p. 30.

over and under the side strings, pushing the hands up through the center of the figure and then separating thumbs and forefingers. (See Plate, fig. c).

Figure 9

This figure is known as the *Fish* (τὸ Ψάρι) in Athens, Macedonia, Thrace, and Trebizonde. In the Peloponnese and Chalkidiki it is called the *Shuttle* (Σαῖτα), and in Epirus the *Fish-bone* (Ψαροκόκκαλο).

Fig. 8

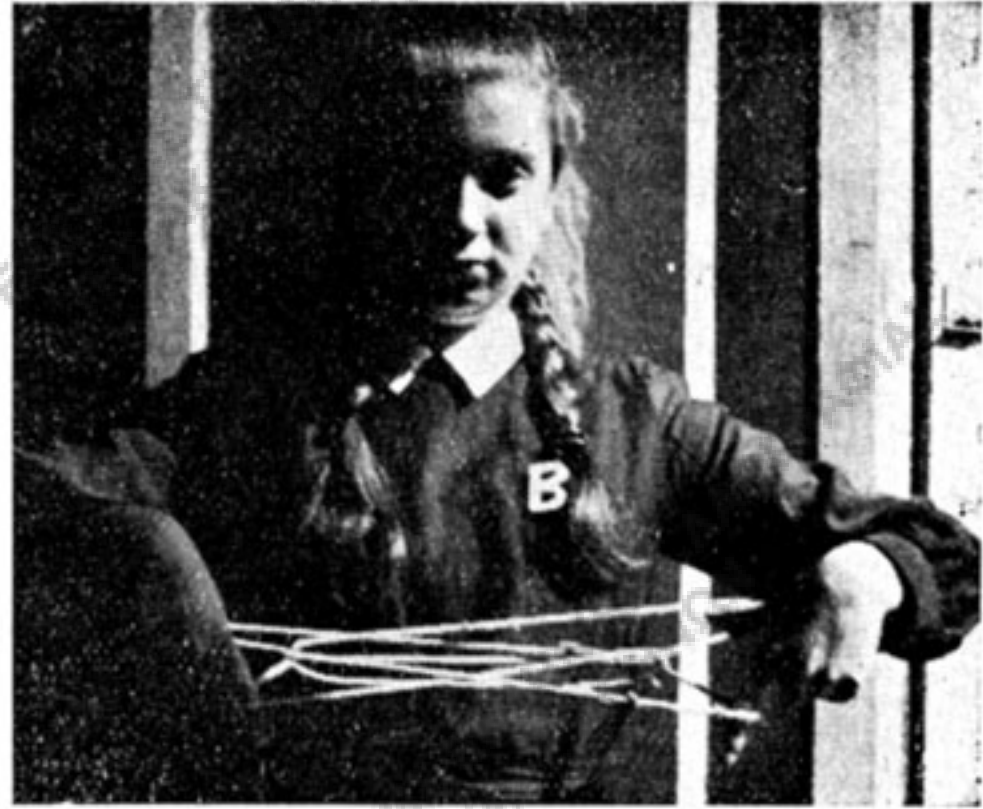

Fig. 9

To form this figure the first player inserts from below the thumb and the forefinger of the right hand into the angles formed by the meeting of the central diamond and the side strings, and *outside* the diamond. She then inserts the thumb and the forefinger of the left hand into the corresponding angles on the other side of the diamond. Next, she turns the fingers from above through the center of the figure¹). (See Plate, fig. d).

Figure 10

This figure is known as the *Scissors* (τὸ Ψαλίδι) in Athens and the Peloponnese, and as the *Needles* (οἱ Βελόνες) in Eastern Thrace. It is of very frequent occurrence in the string figures of many widely separated peoples. Although the completed forms are identical, methods of construction vary greatly. In Scotland the figure is called the *Leashing of Lochiel's Dogs*; in the United States the usual name is *Crow's Foot*²). It is called *Cock's*

¹) American children know this string figure as *Job's Coffin*. The parallel lines in the center represent the body of Job.

²) *Haddon*, *Cat's Cradles from Many Lands*, p. 73; *Man*, LVI (August, 1903), 118; *American Anthropologist*, V (1903), 213.

Feet in France and Algeria¹⁾. The Ulungu of Africa know it as *Umuzwa* (Wooden Spoon), while the Dogon call it *Bird's Foot*²⁾. The usual name for it among Australian natives is *Emu* or *Emu Foot*³⁾. It has been found also among the Eskimo, who do not regard it as a particularly good figure⁴⁾.

The form constructed in the United States, which is made in exactly the same way as the Scottish, is extended on the second and little fingers

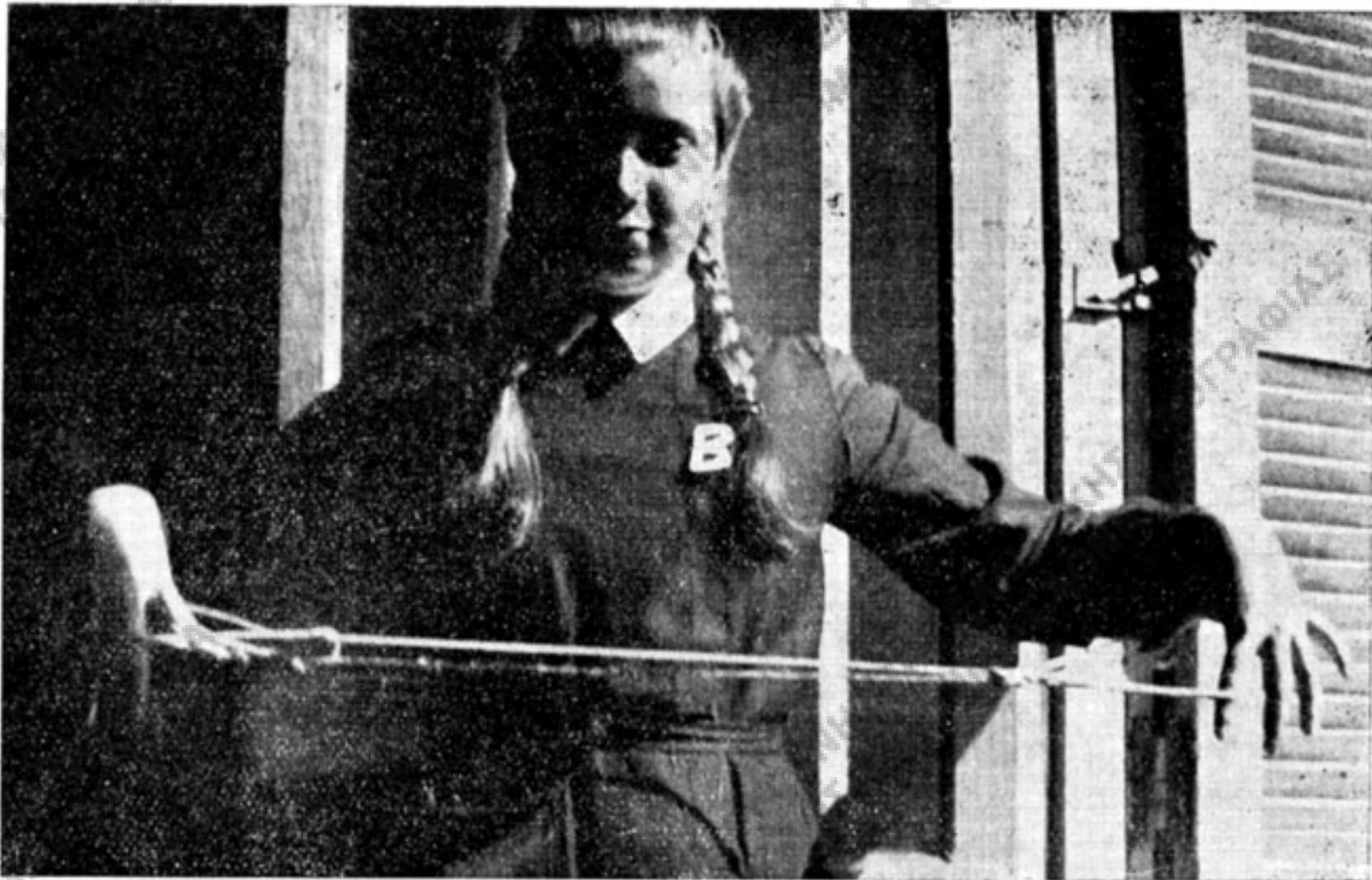

Fig. 9

of both hands. Australian natives extend it on forefingers and little fingers⁵⁾.

To make this, the final figure of the series, the second player takes from below with thumb and forefinger the point of intersection of each pair of crossing strings, pulls them out from the rest of the figure, and passes them from above into the spaces between the crossed strings and the two horizontal strings in the center. The intersection held by the thumb and forefinger of the right hand is passed down through the space on the *opposite* side of the horizontal strings and vice versa. The player then spreads thumbs and forefingers apart to complete the figure. (S. Plate, fig. e).

¹⁾ Jayne, p. 116.

²⁾ Griault, p. 78.

³⁾ Davidson, p. 817 (with drawing).

⁴⁾ Gordon, p. 17.

⁵⁾ Davidson, pp. 816-817.

WORKS REFERRED TO IN THE TEXT

1. *Boas F.*, «The Game of Cat's Cradle», Internationales Archiv für Ethnographie, I, (1888).
2. *Culin, Stewart*, Korean Games: with Notes on the Corresponding Games of China and Japan. Philadelphia, 1895.
3. *Davidson D. S.*, «Aboriginal Australian String Figures», Proceedings of the American Philosophical Society, LXXXIV, No 6 (1941).
4. *Dickey, Lyle A.*, «String Figures from Hawaii», Bernice P., Bishop Museum, Bulletin 54. Honolulu, 1928.
5. *Dieffenbach E.*, Travels in New Zealand. 2 v. London, 1843.
6. *Eckert, Georg*, Griechische Fadenspiele, (Volkskundliche Miszellen aus Mazedonien, Heft 6), Thessaloniki, 1944.
7. *Gill W. W.*, Life in the Southern Isles. London, 1876.
8. *Gomme, Alice B.*, The Traditional Games of England, Scotland, and Ireland. 2 v London, 1894-1898.
9. *Gordon G. B.*, «Notes on the Western Eskimo», Transactions of the Department of Archaeology, Free Museum of Science and Art, II, No 1. Philadelphia, 1906.
10. *Griffith C. L. T.*, and *Haddon, Kathleen*, «Some Brahminic String Figures», Man, XIV, No 6, No 45 (1914), 93.
11. *Griaule M.*, «Jeux Dogons», Travaux et Memoires de l'Institut d'Ethnologie XXXII (1938).
12. *Haddon A. C.*, «A Few American String Figures and Tricks», American Anthropologist, II (1903).
13. *Haddon, Kathleen*, Cat's Cradles from Many Lands. London, 1911.
14. — Artists in String. London, 1930.
15. *Hall C. F.*, Life with the Esquimaux. London, 1864.
16. *Hornell J.*, «String Figures from Gujarat and Kathiawar», Memoirs of the Asiatic Society of Bengal, XI (1932).
17. *Jayne, Carolyn F.*, String Figures. New York, 1906.
18. *Jenness, Diamond*, «Eskimo String Figures», Report of the Canadian Arctic Expedition, 1913-1918, 13, Part B. Ottawa, 1924.
19. *Landtman G.*, «Folk-Tales of the Kiwai Papuans», Acta Societatis Scientiarum Fennicae, XLVII. Helsingfors, 1917.
20. *Parsons, Elsie Clews*, American Indian Life. New York, 1922.
21. *Riley E. Baxter*, Among Papuan Headhunters. London, 1925.
22. *Rivers W. H. R.*, and *Haddon A. C.*, «A Method of Recording String Figures and Tricks», Man, CIX (1902).
23. *Tylor E. B.*, «Remarks on the Geographical Distribution of Games», Journal of the Royal Anthropological Institute, IX (1879).
24. *Χουρμουζιάδου, Καλλισθένης*, «Τὸ παιδίον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν Μετρῶν καὶ Ἀθύρων», Ἀρχεῖον Ἐρακικοῦ Ἐθισαυροῦ, τ. Ζ (1940-41).

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΜΑΤΟΠΑΙΓΝΙΑ

ΥΠΟ

PAUL G. BREWSTER ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΤΑΡΣΟΥΛΗ

(ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΣ)

ΓΕΝΙΚΗ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μόλις ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ 19^{ου} αἰῶνος ἤρχισαν νὰ γίνωνται γνωστὰ εἰς τοὺς ἐθνολόγους καὶ τοὺς λαογράφους τὰ νηματοπαίγνια. Τὸ 1843 ὁ Dieffenbach παρετήρησε τὴν ὑπαρξίν των εἰς τὴν Νέαν Ζηλανδίαν¹⁾ καὶ μετὰ ἕξ περίπου ἔτη ὁ Pietri τὰ συνήντησε μετὰ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Αὐστραλίας²⁾. Ἡ συνήθεια τῶν νηματοπαιγνίων παρὰ τοῖς Ἑσκιμώοις παρετηρήθη τὸ 1864³⁾, καὶ εἰς διαφόρους λαοὺς τῆς Πολυνησίας τὸ 1870⁴⁾. Οἱ παλαιότεροι ὅμως αὐτοὶ συγγραφεῖς περιορίσθησαν εἰς τὸ ν' ἀναφέρουν ἀπλῶς ὅτι εἶχον παρατηρήσει καὶ δὲν ἐδοκίμασαν νὰ περιγράψουν τὴν τεχνικὴν τῆς κατασκευῆς τῶν σχημάτων ἢ νὰ σχεδιάσουν τὰ πρότυπα, τὰ ὁποῖα εἶδαν νὰ σχηματίζονται.

Μόλις κατὰ τὸ 1876 προεκλήθη τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐπιστημόνων διὰ τὰ νηματοπαίγνια ἀπὸ τὸ ἄρθρον τοῦ Tylor⁵⁾, ὁ ὁποῖος ἐτόνισε τὴν ἐθνολογικὴν σημασίαν τῶν παιδιῶν ἐν γένει. Εἰς τὸν Boas, ὁ ὁποῖος κατεγίνετο εἰς ἐρεῦνας μετὰ τῶν διαφορῶν ομάδων Ἑσκιμῶων, πρέπει ν' ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι ἔκαμε τὴν πρώτην ἀπόπειραν λεπτομεροῦς περιγραφῆς τῶν πολυπλόκων χειρισμῶν τῶν νηματοπαιγνίων⁶⁾. Τὸ 1902 οἱ Rivers καὶ Haddon ἐδημοσίευσαν μέθοδον, τὴν ὁποῖαν εἶχον ἐπινοήσει αὐτοὶ οἱ ἴδιοι διὰ τὴν καταγραφὴν τῶν χειρισμῶν. Χάρις εἰς αὐτὴν τὴν μέθοδον ὁ τρόπος τῆς περιγραφῆς ἐσταθεροποιήθη καὶ οἱ ἐρευνηταὶ ἀπέκτησαν μίαν ὁρολογίαν, ἔκτοτε καθιερωθεῖσαν⁷⁾.

¹⁾ Travels in New Zealand II, 32.

²⁾ Βλ. τὴν ἐκθεσιν τοῦ Roth ἐν τῷ American Anthropologist, V (1903).

³⁾ Hall, Life with the Esquimaus, σ. 366.

⁴⁾ Gill, Life in the Southern Isles, σ. 65.

⁵⁾ «Remarks on the Geographical Distribution of Games», Journal of the Royal Anthropological Institute, IX (1879), 26.

⁶⁾ «The Game of Cats Cradle», Internationales Archiv für Ethnographie, I (1888), 299.

⁷⁾ «A Method of Recording String Figures and Tricks», Man CIX (1902).

Κατὰ τὴν πρώτην δεκαετίαν τοῦ 20^{οῦ} αἰῶνος ὁ ἀριθμὸς τῶν συλλογῶν ἠϋξήθη κατὰ πολὺ, ἀπὸ τὴν Ν. Γουινέαν, τὰς Ἰνδίας, πολλὰ μέρη τῆς Ἀφρικῆς, τὰς νήσους Φίτζι, τὴν Χαβάην, τὴν Κορέαν, τὴν Βόρειον καὶ Νότιον Ἀμερικὴν καὶ τὰς Βρετανικὰς νήσους¹⁾. Κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν ἐπίσης βλέπομεν ὅτι δίδεται διὰ πρώτην φορὰν κάποια προσοχὴ εἰς τὴν συγκριτικὴν μελέτην τῶν νηματοποιγιῶν, ἰδίως ὑπὸ τῆς Cathleen Haddon²⁾ καὶ τῆς Carolyn F. Jayne³⁾.

Ἐν σύντομον βλέμμα ἐπὶ τῶν ὀνομασιῶν τῶν διαφόρων σχημάτων ἀποκαλύπτει τὴν μεγίστην ποικιλίαν τῶν θεμάτων των. Ἀρκεῖ ἐπὶ παραδείγματι νὰ σημειώσωμεν μέγαν ἀριθμὸν ζώων, τὰ ὅποια χρησιμεύουν ὡς πρότυπα (καριμπού, ἀρκούδα, λύκος, σκύλος, κογιότης, καγκουρού, φάλαινα, ψάρι, χελώνη, κροκόδειλος, σαύρα, κουκουβάγια, γλᾶρος) καὶ μικρότερον ἀριθμὸν οἰκημάτων (χόγκαν, τιπί), ἐργαλείων καὶ ὄπλων (δίκτυ, καμάκι, φυσερό, πέλεκυς, μπούμεραγκ), τοπογραφικῶν γνωρισμάτων (βουνό, ποταμός, δένδρον) καὶ πλοίων (κάνοε, καγιάκ). Ἐπὶ πλέον ἀπαντῶνται σχέδια, τὰ ὅποια παριστάνουν σύννεφα, ἀστραπὴν, μέλη τοῦ σώματος κλπ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς των, τὰ νηματοποιγία παρουσιάζουν ὅλας τὰς δυνατὰς μορφὰς σχημάτων ἀπὸ τὰ ἀπλούστερα ἕως τὰ πλέον περίπλοκα. Διὰ τὴν κατασκευὴν ἑνὸς ἰδιαιτέρως περιπλόκου σχήματος τῶν Ἐσκιμῶων

¹⁾ Ἐνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀνεξακρίβωτα σημεῖα, τὰ σχετικὰ μὲ τὰ νηματοποιγία, εἶναι ἡ καταπληκτικῶς ἄνισος ἐξάπλωσις των. Μολονότι εὐρίσκονται εὐρέως διαδεδομένα εἰς τὴν Β. Ἀμερικὴν, Ν. Ἀμερικὴν, Αὐστραλίαν, Ἀφρικὴν καὶ Ὠκεανίαν, ἡ παρουσία των εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν περιορίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τέσσαρας γεωγραφικὰς περιφερείας: Δυτικὴν Εὐρώπην, Ἰνδίας, Φιλιππίνας νήσους καὶ ΒΔ. Σιβηρίαν. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ ἔχη κανεὶς ὑπ' ὄψιν του ὅτι ἀπλῶς καὶ μόνον τὸ γεγονός, ὅτι σπανίως ἔτυχε νὰ καταγραφοῦν νηματοποιγία καὶ εἰς ἄλλας περιοχάς, δὲν προϋποθέτει κατ' ἀνάγκην τὴν μὴ ὑπαρξίν των. Πιθανώτατα εἶναι γνωστὰ τὰ νηματοποιγία καὶ εἰς τὰς περιοχὰς αὐτάς, ἀλλ' οἱ γνωρίζοντες τὴν κατασκευὴν των ἐφάνησαν πολὺ ἀπρόθυμοι νὰ ἐπιδείξουν τὰς ἰκανότητάς των ἀπὸ τὸν φόβον μήπως γελοιοποιηθοῦν. Οἱ Ἐσκιμῶοι εἶναι ἀναμφισβητήτως οἱ πλέον ἐπιδέξιοι τεχνῖται εἰς τὴν ἐπίδειξιν νηματοποιγιῶν. Τοῦτο ἴσως νὰ ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τοὺς μῆνας τῆς συνεχοῦς νυκτὸς διαθέτουν πολλὰς ὥρας σχολῆς, κατὰ τὰς ὁποίας ἠμποροῦν νὰ ἐξασκοῦνται. Ἐπίσης ἰδιαιτέραν ἐπίδοσιν ἐμφανίζουν οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Πολυνησίας. Ὅπως τὰ νηματοποιγία γενικῶς, οὕτω καὶ τὰ καθ' ἕκαστον σχήματα εὐρίσκονται κατανεμημένα γεωγραφικῶς κατὰ πολὺ ἄνισον τρόπον. Μερικά, ὅπως π.χ. «τὸ πόδι τῆς καρακάξας» (ἡ ἑλληνικὴ ὀνομασία εἶναι «τὸ ψαλίδι»), εἶναι μᾶλλον εὐρέως διαδεδομένα, γενικῶς ὅμως ἡ ἀκτὶς τῆς διαδόσεώς των εἶναι πολὺ μικροτέρα ἀπ' ὅ,τι π.χ. τῶν αἰνιγμάτων ἢ τῶν λαϊκῶν παραμυθιῶν.

²⁾ Cats Cradles from Many Lands (1911), καὶ Artists in String (1930).

³⁾ String Figures (1906).

ἀπαιτοῦνται εἰκοσιοκτὼ ξεχωριστὰ κινήσεις¹⁾. Διὰ τὰς ἀπλουστεράς μορφάς των εἶναι ἀρκετὰ μόνον αἱ δύο χεῖρες τοῦ παίκτη, διὰ τὸν σχηματισμὸν ὅμως ἄλλων εἶναι ἀπαραίτητος ἡ βοήθεια τῶν δακτύλων τῶν ποδῶν, τῶν γονάτων, τῶν ὀδόντων, τοῦ τραχήλου ἢ τοῦ ἀγκῶνος. Διὰ τὴν κατασκευὴν δὲ συνθετωτέρων σχημάτων ἀπαιτοῦνται δύο καὶ τρεῖς ἀκόμη χειριστὰ καὶ ἐνίοτε χρησιμοποιοῦνται δύο χωριστὰ νήματα.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ νηματοπαίγνια θεωροῦνται κοινῶς ἀπὸ τοὺς μὴ εἰδήμονας ἀπλῶς ὡς μία εἰδικῶς ταχυδακτυλογικὴ ἀπασχόλησις, εἰς τὴν πραγματικότητά εἶναι κάτι πολὺ σημαντικώτερον. Συχνὰ τὰ νηματοπαίγνια ἀποτελοῦν πραγματικὸν βοήθημα διὰ τὸν ἀνθρωπολόγον, ὁ ὅποιος ἀπὸ τὰ σχήματά των κατατοπίζεται ἐπὶ τῶν ἠθῶν ἑνὸς λαοῦ, τῶν σχέσεών του πρὸς τοὺς ἰθαγενεῖς γειτονικῶν περιοχῶν, τοῦ ρόλου τὸν ὅποιον διαδραματίζουν τὰ νηματοπαίγνια εἰς τὸ περιβάλλον των (μαγικοῦ, θρησκευτικοῦ, κοινωνικοῦ κλπ.). Κατὰ πόσον τὰ νηματοπαίγνια εἶχον εἰς παλαιότερους καιροὺς μαγικὴν ἢ θρησκευτικὴν σημασίαν, τοῦτο ἀποτελεῖ ἀκόμη ἄλυτον πρόβλημα. Ἐν τούτοις, ἐὰν θελήσωμεν νὰ κρίνωμεν ἀπὸ ὠρισμένας εὐρέως κατεσπαρμένας ἐνδείξεις, εἶναι πολὺ πιθανὸν νὰ εἶχον τοιαύτην σημασίαν. Εἰς τὴν Ὠκεανίαν τὰ σχήματα παριστάνουν ἐνίοτε πρόσωπα ἢ πράγματα συνδεόμενα μὲ τὴν θρησκείαν ἢ τὴν μυθολογίαν. Π.χ. ἓνα νηματοπαίγνιον τῶν Παπούα τῆς νήσου Κιβιάϊ, παριστάνει τὸν Μεουρί, τὸ μυθικὸν ὄν, τὸ ὅποιον ἔφερε τὸν θάνατον εἰς τὸν κόσμον²⁾. Ἀπαγορεύσεις καὶ ταμποῦ ἀναφερόμενα εἰς τὰ νηματοπαίγνια ὀδηγοῦν ἐπίσης εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ταῦτα θὰ εἶχον κάποτε ἱεράν τινα χροιάν. Ἐπὶ παραδείγματι εἰς τοὺς Ἑσκιμῶους ἀπαγορεύεται ἡ ἀπασχόλησις μὲ νηματοπαίγνια κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον³⁾. Οἱ Ἑσκιμῶοι τοῦ κόλπου τοῦ Οὐδσωνος ἐπιτρέπουν τὴν κατασκευὴν νηματοπαιγνίων μόνον εἰς τοὺς ἐνηλίκους, διότι φοβοῦνται ὅτι, ἂν τὰ ἀγόρια ἐπιδίδωνται εἰς τὴν ἀπασχόλησιν αὐτήν, ὅταν εἶναι μικρά, κινδυνεύουν, ὅταν μεγαλώσουν καὶ γίνουν κυνηγοί, νὰ ἐμπλακοῦν τὰ χέρια των εἰς τὸ σχοινὶ τοῦ καμακιῦ⁴⁾. Εἰς τοὺς

¹⁾ Gordon, «Notes on the Western Eskimo», Transactions of the Free Museum of Science and Art, II, 94.

²⁾ Τὰ σχέδια καὶ ἡ περιγραφή τῶν σχημάτων δίδονται ἐν Haddon, Artists in String, σσ. 88-90. Διὰ τὸν θρῦλον βλ. Landtman, «Folktales of the Kiwai Papuans», ἐν Acta Societatis, Scientiarum Fennicae XLVII, 101-113.

³⁾ Βλ. Haddon, Artists in String, σσ. 75-76. — Jennes, «Eskimo String Figures», Report of the Canadian Arctic Expedition, 1913-1918, XXX, B. 300. Ταμποῦ τῆς ἀφηγήσεως παραμυθιῶν εἰς ὠρισμένας ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

⁴⁾ Haddon, Cats Gradles from Many Lands, σ. xv.

Παπούας ἀπαγορεύεται ἡ ἐπίδοσις εἰς τὰ νηματοπαίγνια κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ψαρεύματος τῶν χελωνῶν¹⁾. Εἰς τὴν Χαβάην καὶ τὸ Τόρρες Στραίτης ἡ κατασκευὴ τοιούτων σχημάτων συνοδεύεται καὶ ὑπὸ (μαγικῆς;) ἐπωδοῦ²⁾. Γνωρίζομεν ἐπίσης μίαν τουλάχιστον περίπτωσιν, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ σχέδιον τοῦ νηματοπαιγνίου ἐχρησίμευσεν ὡς μαντικὸν μέσον πρὸς πρόβλεψιν τοῦ φύλου τοῦ ἀναμενομένου τέκνου, τὸ ὁποῖον θὰ ἐμάντευεν ὁ χειριστὴς τοῦ νήματος ἐκ τῆς μορφῆς ποῦ θὰ ἐλάμβανεν τὸ σχῆμα³⁾. Εἰς τὴν Χαβάην ἐπίσης φαίνεται ὅτι τὰ νηματοπαίγνια ἐχρησιμοποιοῦντο ἀπὸ ἓνα ἱερέα διὰ τὴν ἴασιν ἀσθενῶν⁴⁾. Εἰς τοὺς Ἑσκιμῶους τοῦ κόλπου τοῦ Οὐδσωνος ἡ ἐνασχόλησις εἰς νηματοπαίγνια συνηθίζεται τὸ φθινόπωρον, διὰ νὰ ἐμπλακῇ εἰς τὰ νήματα ὁ ἥλιος καὶ παρεμποδισθῇ οὕτω ἡ ἐξαφάνισις του κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον⁵⁾. Τέλος ἡ κατασκευὴ νηματοπαιγνίων λέγεται ὅτι διαδραματίζει σημαίνοντα ρόλον εἰς ὠρισμένας τελετουργίας μνήσεως μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Βορείου Αὐστραλίας⁶⁾.

Ἄρρητικαὶ ἐξ ἄλλου ἐνδείξεις διὰ τὴν μαγικὴν σημασίαν τῶν νηματοπαιγνίων μᾶς παρέχονται ἀπὸ τὸ ὅτι ἀνέκαθεν ἐπετρέπετο εἰς τὰς γυναῖκας ἡ ἐπίδοσις εἰς αὐτά. Εἰς τὴν Αὐστραλίαν τουλάχιστον, κατὰ τινὰς πληροφορίας, αἱ γυναῖκες γνωρίζουν καὶ ἔχουν τὴν ἰκανότητα νὰ παρουσιάζουν πολὺ μεγαλυτέραν ποικίλιαν σχημάτων ἀπ' ὅ,τι οἱ ἄρρενες πληροφοριοδότηται. Μόνον κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐγκυμοσύνης εἶναι ἡ ἐπίδοσις εἰς τὰ νηματοπαίγνια ταμποῦ διὰ τὰς γυναῖκας. Τοῦτο δὲ διὰ νὰ μὴ προκληθῇ ἀπὸ τοὺς χειρισμοὺς τοῦ νήματος περιπλοκὴ τοῦ ὀμφαλίου λώρου γύρω ἀπὸ τὸ ἔμβρυον καὶ ἐνδεχόμενος στραγγαλισμὸς του. Ἐὰν ἀπεδίετο εἰς τὰ νηματοπαίγνια ἱερά ἢ μαγικὴ σημασία, εἶναι δύσκολον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι θὰ ἐπετρέπετο εἰς τὰς γυναῖκας ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν κατασκευὴν αὐτῶν.

¹⁾ *Riley*, Among Papuan Headhunters, σ. 163.

²⁾ *Haddon*, Cat's Gradles from Many Lands, σ. xv. — Artists in String, σ. 145.

³⁾ *Parson's*, American Indian Life, σ. 181 (Ἑρυθρόδερμοι τῆς φυλῆς Χαβασουπι τῶν Ν.Δ. Πολιτειῶν).

⁴⁾ *Dickey*, «String Figures from Hawaii», Bernice P. Bishop Museum Bulletin 54, σ. 143.

⁵⁾ *Haddon*, Artists in String, σ. 20. (Τὸ θέμα τοῦ παραμυθιοῦ περὶ δεσμεύσεως τοῦ ἡλίου εἶναι εὐρέως διαδεδομένον ἰδίως μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Πολυνησίας. Συναντᾶται ἐπίσης εἰς τὴν Ἀφρικὴν καὶ εἰς πολλὰς φυλὰς Ἀμερικανῶν Ἑρυθροδέρμων).

⁶⁾ *Davidson*, «Aboriginal Australian String Figures», Proceedings of the American Philosophical Society, LXXXIV, 782.

ΟΡΟΛΟΓΙΑ

Δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν *θηλειὰν* (loop) τὸ νῆμα, τὸ ὁποῖον περνᾷ ἐπάνω ἀπὸ ἓνα δάκτυλον. Κάθε θηλειὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο γραμμὰς ἢ σειρὰς νημάτων. Τὸ νῆμα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἀντίχειρος, ὀνομάζεται *κερκιδικόν*. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται πρὸς τὸ μέρος τοῦ μικροῦ δακτύλου, ὀνομάζεται *ὠλένιον*. Τὸ νῆμα, τὸ ὁποῖον διασχίζει τὴν παλάμην, ὀνομάζεται *παλαμιαῖον* καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διέρχεται ἀπὸ τὴν ράχιν τῆς χειρός, ὀνομάζεται *ραχιαῖον*.

Συχνάκις ἐπάνω εἰς τὸν ἴδιον δάκτυλον εὐρίσκονται δύο θηλειές. Ἡ κατωτέρα, ἢ εὐρισκομένη δηλαδὴ πλησιέστερον πρὸς τὸ σημεῖον τῆς ἐνώσεως τῶν δακτύλων, ὀνομάζεται *κεντρικὴ*. Ἐκείνη, ἢ ὁποία εὐρίσκεται πλησιέστερον πρὸς τὰς ἄκρας τῶν δακτύλων, ὀνομάζεται *περιφερικὴ*.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνοιγμάτων κοινοτέρα εἶναι ἡ ὀνομαζόμενη *Πρώτη θέσις*, ἢ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἀφειτηρίαν διὰ τὸν σχηματισμὸν μεγάλης ποικιλίας ἄλλων σχημάτων. Διὰ νὰ τὴν κατασκευάσῃ ὁ χειριστὴς, περνᾷ τὸ νῆμα ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐκάστης χειρός, οὕτως ὥστε τοῦτο νὰ διέρχεται μεταξὺ τοῦ μικροῦ δακτύλου καὶ τοῦ παραμέσου, νὰ διασχίῃ τὴν παλάμην, κατόπιν δὲ νὰ διέρχεται μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος καὶ ἐπάνω ἀπὸ τὸν ἀντίχειρα πρὸς τὴν κερκιδικὴν πλευρὰν τῆς χειρός. Ὅταν αἱ χεῖρες ἀπομακρυνθοῦν ἀπ' ἀλλήλων, οὕτως ὥστε νὰ τεντωθῇ τὸ νῆμα, τότε θὰ ἔχωμεν ἓν κερκιδικὸν νῆμα εἰς τὸν ἀντίχειρα καὶ ἓν ὠλένιον εἰς τὸν μικρὸν δάκτυλον ἐκάστης χειρός καὶ ἀνὰ ἓν παλαμιαῖον νῆμα.

Τὸ *ἄνοιγμα Α'*, τὸ ὁποῖον παράγεται ἐκ τῆς *Πρώτης θέσεως*, εἶναι ἐπίσης κοινότατον εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. Ἀφοῦ ὁ χειριστὴς τοποθετήσῃ τὸ νῆμα εἰς τὴν *Πρώτην θέσιν*, τότε μὲ τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρός συλλαμβάνει ἐκ τῶν κάτω τὸ παλαμιαῖον νῆμα τῆς ἀριστερᾶς χειρός καὶ τὸ σύρει πρὸς τὴν δεξιάν. Κατόπιν μὲ τὸν δείκτην τῆς ἀριστερᾶς χειρός συλλαμβάνει ἐκ τῶν κάτω τὸ παλαμιαῖον νῆμα τῆς δεξιᾶς χειρός καὶ τὸ σύρει πρὸς τ' ἀριστερά.

ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΝΗΜΑΤΟΠΑΙΓΝΙΑ

Εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ νηματοπαίγνια εἶναι εὐρύτατα διαδεδομένα, ἀποτελοῦν δὲ μίαν ἐκ τῶν πλέον ἀγαπητῶν ἀπασχολήσεων, ἰδίως μεταξὺ τῶν κορασίων. Μολαταῦτα μέχρις ἐσχάτων δὲν εἶχον τύχει τῆς δεούσης προσοχῆς ἐκ μέρους τῶν ἐρευνητῶν, καὶ οὔτε κἂν οἱ συλλογεῖς λαογραφικοῦ ὑλικοῦ εἶχον ἐνδιαφεροθῆ νὰ τὰ περιλάβουν μεταξὺ τῶν ἄλλων παιδιῶν, τὰς ὁποίας κατέγραφον εἰς τὰς συλλογὰς των.

Ἐξ ὅσων γνωρίζομεν, πρῶτος ὁ Καλλισθένης Χουρμουζιάδης εἰς τὴν πραγμα-

τείαν του: «Τὸ παιδί εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιφέρειαν Μετρῶν καὶ Ἀθύρων»¹⁾ καὶ εἰς τὸ περὶ παιδιῶν κεφάλαιον παραθέτει ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ σχοινένιο τριόδ'» μίαν σειρὰν νηματοπαιγνίων, τὴν ὁποίαν περιγράφει διεξοδικῶς, λέγων ὅτι: «Τὸ παιγνίδιον τοῦτο παίζεται κατὰ τὰς ψυχρὰς ἡμέρας τοῦ χειμῶνος, ὅτε τὰ παιδιά ἀναγκαστικῶς ἔμεναν ἐν τῇ οἰκίᾳ».

Ἀργότερον, τὸ 1944, ὁ γερμανὸς Georg Eckert, ὁ ὁποῖος εὕρισκόμενος ἐν Θεσσαλονίκῃ ἠσχολήθη σοβαρῶς μὲ τὴν ἑλληνικὴν Λαογραφίαν, ἐξέδωσε γερμανιστὶ εἰς φυλλάδιον ἐνδιαφέρουσαν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον: «Griechische Faden-spiele». Εἰς αὐτὴν ἐξετάζει τὰ νηματοπαίγνια, τὰ γνωστὰ μεταξὺ τῶν ἑλληνοπαίδων τῆς Μακεδονίας, τῆς Θράκης, τῆς Ἡπείρου, τῆς Μ. Ἀσίας καὶ μεταξὺ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Σαμαρίνας. Ὁ Eckert κατέγραψε δύο σειρὰς νηματοπαιγνίων, τὰς ὁποίας καὶ διακρίνει ὑπὸ τοὺς ἀρ. I καὶ II, περιγράφει δὲ λεπτομερῶς τοὺς διάφορους χειρισμοὺς καὶ ἀναφέρει τὰς κατὰ τόπους διδομένας εἰς ἕκαστον σχῆμα ὀνομασίας.

Τὰ εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην δημοσιευόμενα στοιχεῖα συνεκεντρώθησαν ἐκ παρατηρήσεων τῆς Γεωργίας Ταρσούλη ἐν Ἀθήναις καὶ Ν.Δ. Πελοποννήσῳ καὶ ἐκ πληροφοριῶν αἱ ὁποῖαι παρεσχέθησαν εἰς αὐτὴν ὑπὸ ἀτόμων καταγομένων ἐξ Αἰτωλίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Ἡ κοινὴ ὀνομασία διὰ τὰ νηματοπαίγνια αὐτὰ εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα εἶναι τὸ *Πριόνι*²⁾, ληφθεῖσα ἐκ τοῦ ὀνόματος ἑνὸς ἐκ τῶν σχημάτων τῆς σειρᾶς, τοῦ ὑπ' ἀριθ. 6 τῆς παρούσης μελέτης. Πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν νηματοπαιγνίων τούτων ἀπαιτεῖται ἡ σύμπραξις δύο προσώπων (συνήθως κορασίων), τὰ ὁποῖα στέκονται τὸ ἐν ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Τὸ χρησιμοποιούμενον νῆμα, συνήθως κοινὸς σπάγγος, ἔχει μῆκος δύο καὶ πλέον πήχεων, αἱ δὲ δύο ἄκραι του ἐνώνουνται διὰ κόμβου.

Σχῆμα 1^{ον} (προκαταρκτικὸν)³⁾

Πρὸς σχηματισμὸν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ἐν ἄνοιγμα ὀλιγώτερον κοινὸν ἀπὸ τὴν *Πρώτην θέσιν*, ἀλλ' ὄχι ἀσύνηθες. Ἡ πρώτη παίκτρια τυλίγει τὸ νῆμα πέριξ τῆς ράχεως ἐκάστης χειρὸς, οὕτως ὥστε τὸ παλαμιαῖον νῆμα νὰ διέρχεται μεταξὺ τοῦ

¹⁾ «Ἀρχεῖον Θρακ. Θησαυροῦ», τ. Ζ (1940-41), σ. 66-133.

²⁾ Κατὰ τὸν Χουρμουζιάδην (ἔ. ἀ σ. 126) τὰ νηματοπαίγνια εἰς τὴν Ἀν. Θράκην φέρουν τὸ ὄνομα «Τὸ σχοινένιο τριόδ'», προφανῶς λόγῳ τῆς ὁμοιότητος ἐνίων ἐκ τῶν σχημάτων του πρὸς τὰς διασταυρουμένας ὀριζοντίους καὶ διαγωνίους γραμμὰς τοῦ γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Τριόδι* ἢ *Τρίλια* παιγνίου. Δέον ὅμως νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ περιγραφομένην σειρὰν δὲν περιλαμβάνεται τὸ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Πριόνι* γνωστὸν σχῆμα.

³⁾ Βλ. τὰς εἰκόνας τῶν σχημάτων εἰς τὸ ἀγγλικὸν κείμενον καὶ τὸν πίνακα τῆς σελ. 106.

δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τὸ ὠλένιον ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς πλευρᾶς τοῦ μικροῦ δακτύλου. Κατόπιν περνᾷ τοὺς τέσσερας δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς ὑπὸ τὸ κερκιδικὸν νῆμα καὶ τεντώνει τὴν χεῖρα, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐπαναλαμβάνει τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς τέσσερας δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς. Κάθε χεῖρ ἔχει τώρα δύο ραχιαῖα νήματα καὶ ἓνα παλαμιαῖον.

Σχῆμα 2^{ον} (προκαταρκτικὸν)

Ἐν συνεχείᾳ ἡ ἴδια παίκτρια σύρει μὲ τὸν δεξιὸν μέσον δάκτυλον τὸ παλαμιαῖον νῆμα τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς καὶ μὲ τὸν ἀριστερὸν μέσον δάκτυλον τὸ παλαμιαῖον νῆμα τῆς δεξιᾶς χειρὸς, κατόπιν δὲ ἀπομακρύνει τὰς χεῖρας ἀπ' ἀλλήλων, ὥστε νὰ τεντωθοῦν ὅλα τὰ νήματα. Τὸ σχῆμα τοῦτο ἐν Ἀθήναις θεωρεῖται προκαταρκτικὸν καὶ δὲν φέρει ὄνομα. Κατὰ τὸν Χουρμουζιάδην ἐν Θράκῃ ἀποκαλεῖται *Κουρτούνα*, κατὰ δὲ τὸν Eckert *Κούνια* ἐν Τραπεζοῦντι, *Ψαλίδι* ὑπὸ τῶν Σαρακατσαναίων τῆς Χαλκιδικῆς, *Κουπάνα* εἰς τὰ Βασιλικὰ Χαλκιδικῆς, *Σαρμανίτσα* ὑπὸ τῶν Κουτσοβλάχων τῆς Σαμαρίνας καὶ *Σκαμνάκι* εἰς τὴν Κόνιτσαν τῆς Ἡπείρου¹⁾.

Σχῆμα 3^{ον}

Εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ σχῆμα τοῦτο ὀνομάζεται ὁ *Σομμιές*, εἰς τὰς Κυκλάδας τὸ *Δίχτυ*, εἰς τὴν Αἰτωλίαν τὰ *Γλυκά*, εἰς τὴν Ν. Πελοπόννησον τὸ *Μάτι*. Κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ Eckert εἰς τὰ Βασιλικὰ τῆς Χαλκιδικῆς ὀνομάζεται ἡ *Ψάθα*, εἰς τὴν Κόνιτσαν τὸ *Μπακλαβαδωτὸ* καὶ τέλος εἰς Νιγρίταν, Ξάνθην καὶ ἀπὸ τοὺς Σαρακατσαναίους τῆς Χαλκιδικῆς ἀποκαλεῖται τὸ *Ψάρι*. Ἐπίσης, κατὰ τὸν Χουρμουζιάδην, ἡ ὀνομασία, ἡ διδομένη εἰς τὸ σχῆμα τοῦτο ἐν Ἀν. Θράκῃ, ἦτο τὸ *Καφάσι*²⁾.

Διὰ νὰ σχηματίσῃ τοῦτο ἐκ τοῦ προηγουμένου σχήματος, ἡ δευτέρα παίκτρια λαμβάνει μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τὸ ὠλένιον νῆμα τοῦ μέσου δακτύλου καὶ τὸ ὠλένιον νῆμα τοῦ μικροῦ δακτύλου εἰς τὸ σημεῖον τῆς διασταυρώσεώς των, μεταξὺ δὲ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος τῆς δεξιᾶς χειρὸς τὸ κερκιδικὸν νῆμα τοῦ μέσου δακτύλου καὶ τὸ κερκιδικὸν νῆμα τοῦ ἀντίχειρος εἰς τὸ σημεῖον τῆς διασταυρώσεώς των. Κατόπιν σύρει πρὸς τὰ ἔξω τὰ νήματα αὐτὰ καὶ τὰ περνᾷ, ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω, ὑπὸ τὰ ὀριζόντια κερκιδικὰ

¹⁾ Ἐνας Ἀμερικανὸς παίκτης, ἀφοῦ χειρισθῆ τὰ νήματα κατὰ τὸν ἴδιον ἀκριβῶς τρόπον θὰ στρέψῃ τὰς χεῖρας πρὸς τὰ κάτω. Τὸ σχῆμα ποῦ θὰ ἐμφανισθῆ ὀνομάζεται: *Τὸ λίκνον τῆς γάτας*, (*Cat's cradle*) ἐκ τοῦ ὁποίου εἰς τὰς ἀγγλοσαξωνικὰς χώρας ἔχει ἀποκληθῆ ὀλόκληρος ἡ σειρά τῶν νηματοπαιγνίων.

²⁾ Τὸ ἀγγλικὸν ὄνομα τοῦ σχήματος αὐτοῦ εἶναι: *Τὸ κρεβάτι τοῦ στρατιώτου* (*Soldier's bed*). Βλ. Gomme, 1, 62.

καὶ ὠλένια νήματα, ἀπομακρύνουσα τοὺς δακτύλους ἀπ' ἀλλήλων. Συγχρόνως ἡ πρώτη παίκτρια ἀποσύρει τὰς ἰδικὰς τῆς χειρᾶς, οὕτως ὥστε τὸ σχῆμα νὰ ἀπομείνη εἰς τὰς χειρᾶς τῆς δευτέρας. (Βλ. πίνακα, σχ. α).

Σχῆμα 4^{ον}

Ἡ ἐπικρατεστέρα ὀνομασία διὰ τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι ἡ *Πόρτα*, εἰς τὰς Ἀθήνας ὅμως συναντᾶται καὶ ἡ ὀνομασία *Κρεββατάκι*. Κατὰ τὸν Eckert εἰς τὴν Τραπεζοῦντα τὸ σχῆμα ἀποκαλεῖται *Θάλασσα*, εἰς τὴν Νιγρίταν *Δεξαμενὴ* καὶ μεταξὺ τῶν Κουτσοβλάχων Σαμαρίνας *Ἀρράου* (ποταμός). Εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὰς Ἡν. Πολιτείας ἡ ἐπικρατεστέρα ὀνομασία εἶναι τὰ *Κεριὰ* (the Candles)¹⁾.

Διὰ νὰ σχηματίσῃ τὸ σχῆμα τοῦτο, ἡ πρώτη παίκτρια λαμβάνει μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου τῶν δύο χειρῶν τὰ κατὰ μῆκος διασταυρούμενα νήματα τοῦ προηγουμένου σχήματος εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἐνώσεώς των, κατόπιν δὲ, ὅπως διὰ τὸ προηγούμενον, τὰ σύρει πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὰ περνᾷ ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ ἔσω ὑπὸ τὰ ὀριζόντια κερκιδικὰ καὶ ὠλένια νήματα, ἐξάγουσα ἐκ νέου τοὺς δακτύλους εἰς τὸ κέντρον καὶ ἀπομακρύνουσα αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Ἡ δευτέρα παίκτρια ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει ἀποσύρει τὰς ἰδικὰς τῆς χειρᾶς. (Βλ. πίνακα, σχ. β).

Σχῆμα 5^{ον}

Ἡ κοινὴ ὀνομασία διὰ τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι ἡ *Κούνια*. Εἰς τὰς Ἀθήνας συναντᾶται ἐπίσης καὶ ἡ ὀνομασία *Γούβα* ἢ *Φυλακὴ*. Εἰς τὴν Θράκην καὶ τὴν Ν. Πελοπόννησον εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Σκάφη*. Κατὰ τὸν Eckert εἰς τὴν Κόνιτσαν καὶ τὰ Βασιλικά Χαλκιδικῆς ὀνομάζεται τὸ *Σκαμνί*, εἰς τὴν Ξάνθην καὶ ὑπὸ τῶν Σαρακατσαναίων τῆς Χαλκιδικῆς ἀποκαλεῖται *Βάρκα*, εἰς τὴν Νιγρίταν *Κολυμβήθρα*, οἱ δὲ Κουτσόβλαχοι τῆς Σαμαρίνας τὸ ἀποκαλοῦν *Σαρμανίτσα* (λίκνον).

Πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἡ δευτέρα παίκτρια σταυρώνει τὰς χειρᾶς καὶ μὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς ἀριστερᾶς συλλαμβάνει ἐκ τῶν κάτω τὸ ὠλένιον νῆμα τοῦ ἀντίχειρος, ἐνῶ μὲ τὸν μικρὸν δάκτυλον τῆς δεξιᾶς συλλαμβάνει τὸ κερκιδικὸν νῆμα τοῦ μικροῦ δακτύλου. Κατόπιν σύρει τὰ νήματα αὐτὰ πρὸς τὰ ἔξω, ὑπεράνω τῶν νημάτων ποὺ σχηματίζουν τὰς ἐξωτερικὰς πλευρὰς τοῦ σχήματος 4 καὶ συγχρόνως περνᾷ τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν δείκτην ὑποκάτω, οὕτως ὥστε νὰ ἐξέλθουν εἰς τὸ κέντρον τοῦ σχήματος, χωρὶς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ νήματα, τὰ ὅποια κρατεῖ μὲ τοὺς μικροὺς δακτύλους.

¹⁾ Βλ. Gomme, ἔ. ἀ., I, 61-62.

Σχῆμα 6ον

Ἡ κατασκευὴ αὐτὴ ὀνομάζεται γενικῶς εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ *Πριόνι*¹⁾, ἐμφανίζεται δὲ εἰς τὰ νηματοπαίγνια πλείστων λαῶν²⁾.

Ἡ δευτέρα παίκτρια, ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς ὁποίας εὐρίσκεται τὸ σχῆμα, συλλαμβάνει διὰ τῶν ὀδόντων τὸ κερκιδικὸν νῆμα τοῦ ἀντίχειρος, ἢ δὲ πρώτη λαμβάνει διὰ τοῦ δείκτου τὸ ὠλένιον νῆμα. Τότε ἡ δευτέρα σύρει τὰ νήματα, τὰ ὁποῖα συγκρατεῖ διὰ τῶν μικρῶν δακτύλων, ἐλευθερώνουσα τοὺς ὑπολοίπους. Τὸ σχῆμα τὸ ὁποῖον ἐμφανίζεται κατόπιν τῶν χειρισμῶν αὐτῶν ἔχει μορφήν σταυροῦ. Διὰ νὰ θέσουν εἰς κίνησιν τὸ «πριόνι», αἱ δύο παίκτριαι τραβοῦν ταυτοχρόνως τὰ νήματα, τὰ ὁποῖα κρατοῦν, διὰ τοῦ δείκτου ἢ πρώτη καὶ διὰ τῶν ὀδόντων ἢ δευτέρα, κατόπιν δὲ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα κρατεῖ ἡ δευτέρα διὰ τῶν μικρῶν δακτύλων. Καθὼς «πριονίζου» τραγουδοῦν ἓνα ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἄσματα:

Τὸ πριόνι, τὸ πριόνι

ὅσο πάει καὶ μεγαλώνει (Αἰτωλία)

ἢ

Τὸ πριόνι, τὸ πριόνι

τὴν ἐλιά τὴν ξερριζώνει (Ἀθῆναι)

ἢ

Πριονίζω, πριονίζω

καὶ τὸ ἓνα κάνω δυὸ (Ἀθῆναι).

Ἐὰν αἱ παίκτριαι ἀντὶ νὰ τελειώσουν τὸ παιχνίδι μὲ τὸ *Πριόνι* προτιμοῦν νὰ συνεχίσουν τὸν σχηματισμὸν σχημάτων, τότε ἐξακολουθοῦν μὲ ἀφειρησίαν τὸ σχῆμα 5.

Σχῆμα 7ον

Τοῦτο ὀνομάζεται *Καφάσι* ἢ φέρει τὰς αὐτὰς ὀνομασίας μὲ τὸ 3ον σχῆμα. Κατὰ τὸν Eckert εἰς τὴν Τραπεζοῦντα ἀπεκαλεῖτο *Τηγάνι*, κατὰ δὲ τὸν Χουρμου-

¹⁾ Κατὰ τὸν Eckert οἱ Σαρακατσαναῖοι τῆς Χαλκιδικῆς ὀνομάζουσαν αὐτὴν τὸ *Ψαλίδι* καὶ οἱ Ἑλληνας τοῦ Κάρου ἢ *Λύρα*.

²⁾ Βλ. *Haddon*, *Cat's Cradles from Many Lands*, σ. 78 (Ἰνδία).— *Culin*, σ. 30 (Κίνα).— *Haddon*, *Artists in String*, σ. 135 (Ἀφρική). Τὸ ὑπὸ τοῦ τελευταίου τούτου ἀναφερόμενον σχῆμα εἶναι μοναδικὸν κατὰ τοῦτο, ὅτι τὸ «πριονίσμα» γίνεται ὑπὸ ἑνὸς μόνον προσώπου, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιοῖ τὸν ἀριστερὸν ἀντίχειρα, τὸν ἀριστερὸν μικρὸν δάκτυλον, τὸν ἀντίχειρα, τὸν δείκτην καὶ τὸν καρπὸν τῆς δεξιᾶς χειρός, διὰ νὰ κρατῇ ἅτας θηλειάς. Ἡ ὀνομασία, ἢ διδομένη εἰς τὸ σχῆμα εἶναι *Afa* (φουσερό). Εἰς τὰς Ἰνδίας χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος *Qainchi* (ψαλίδι). Οἱ Κινέζοι παίκται ἀποκαλοῦν τὴν κατασκευὴν «πριονίζω ξύλα».

ζιάδην εἰς τὴν ἐπαρχίαν Μετρῶν ὠνομάζετο Ἀγκαῖγκος. Ἡ ἐμφάνισίς του εἶναι καθ' ὅλα ὁμοία μὲ τὸ 3ον, σχηματίζεται ὅμως κατὰ διάφορον τρόπον.

Ἡ πρώτη παίκτρια λαμβάνει μεταξὺ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ δείκτου τὰ σημεῖα ἐνώσεως τῶν διασταυρουμένων νημάτων, τὰ ὅποια ἀποτελοῦν τὰς πλαγίας πλευρὰς τοῦ 5, καὶ κατόπιν τὰ φέρει ἐπάνω ἀπὸ τὰ ὀριζόντια νήματα, εἰσάγει τοὺς δακτύλους ἐκ τῶν ἄνω εἰς τὸ κέντρον τοῦ σχήματος καὶ ἀπομακρύνουσα τὰς χεῖρας ἀπ' ἀλλήλων τεντώνει τοὺς δακτύλους.

Σχῆμα 8ον

Τὸ σχῆμα τοῦτο ὀνομάζεται *Πορτούλα*. Κατὰ τὸν Eckert εἰς τὰ Βασιλικά Χαλκιδικῆς ἀποκαλεῖται *Παράθυρο*, εἰς τὸ Ἀσβεστοχώρι *Τρίγωνο*, εἰς τὴν Κόνιτσαν *Κουραμπιές*, οἱ δὲ Κουτσόβλαχοι Σαμαρίνας τοῦ δίδουν τὴν ὀνομασίαν Ἀπόπατος. Τὰ ἀγγλικά ὀνόματα εἶναι *Τὰ μάτια τῆς γάτας* (Cat's Eyes) ἢ Ἀδάμαντες (Diamonds)¹⁾ εἰς δὲ τοὺς μικροὺς Κινέζους εἶναι γνωστὸν μὲ τὴν ὀνομασίαν Ἡ κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ τῆς ἀγελάδος (Cow's eyeball)²⁾. Δύναται νὰ κατασκευασθῇ εἴτε ἐκ τοῦ σχήματος 3 εἴτε ἐκ τοῦ σχήματος 7 διὰ τῶν αὐτῶν χειρισμῶν.

Πρὸς σχηματισμὸν του ἡ δευτέρα παίκτρια λαμβάνει μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος τὰ διασταυρούμενα κατὰ πλάτος νήματα εἰς τὰ σημεῖα τῆς ἐνώσεώς των, κατόπιν τὰ φέρει ὑπεράνω τῶν δύο στενῶν πλευρῶν, τῶν μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος τῆς συμπαικτρίας της, καὶ τὰ περνᾷ ἐκ τῶν ἔξω πρὸς τὰ μέσα, ἐξάγουσα τοὺς δακτύλους εἰς τὸ κέντρον τοῦ σχήματος καὶ ἀπομακρύνουσα αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. (Βλ. πίνακα, σχ. c).

Σχῆμα 9ον

Τὸ γενικὸν ὄνομα διὰ τὸ σχῆμα τοῦτο εἶναι τὸ *Ψάρι* (Ἀθήναι, Ἀσβεστοχώρι, Θράκη, Τραπεζοῦς). Εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ Βασιλικά Χαλκιδικῆς ὀνομάζεται ἡ *Σαῖτα* καὶ εἰς τὴν Κόνιτσαν *Ψαροκόκκαλο*.

Διὰ νὰ τὸ σχηματίσῃ ἡ πρώτη παίκτρια εἰσάγει τὸν ἀντίχειρα καὶ τὸν δείκτην τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐκ τῶν κάτω εἰς τὰς γωνίας, τὰς σχηματιζομένας ὑπὸ τῆς διασταυρώσεως τῶν γραμμῶν τοῦ κεντρικοῦ ῥόμβου καὶ τῶν πλαγίων νημάτων, καὶ πράττει τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς δακτύλους τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς. Κατόπιν, στρέφουσα τὰς χεῖρας ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὰ ἔσω, εἰσάγει τοὺς δακτύλους εἰς τὸ κέντρον τοῦ ῥόμβου, ἀπομακρύνουσα αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων³⁾. (Βλ. πίνακα, σχ. d).

¹⁾ *Gomme* I, 61 - 62.

²⁾ *Culin*, σ. 30.

³⁾ Οἱ Ἀμερικανόπαιδες ὀνομάζουν τὸ σχῆμα τοῦτο: *Τὸ φέρετρον τοῦ Ἰώβ* (Job's Coffin). Αἱ δύο παράλληλοι γραμμαὶ εἰς τὸ κέντρον παριστάνουν τὸ σῶμα τοῦ Ἰώβ.

Σχῆμα 10^{ον}

Τὸ σχῆμα τοῦτο ὀνομάζεται τὸ *Ψαλίδι* ἐν Ἀθήναις καὶ Ν. Πελοποννήσῳ καὶ οἱ *Βελόνες* ἐν Θράκῃ, κατὰ τὸν Χουρμουζιάδην. Ὁ Eckert τὸ ἀγνοεῖ, ἀναφέρει ὅμως ὑπὸ τὸν ἀριθ. 8α ἐν σχῆμα, τὸ ὁποῖον περιγράφει καὶ τὸ ὁποῖον ὀνομάζει *Παπιπόδαρα*. Συναντᾶται συχνότατα εἰς τὰ νηματοπαίγνια πολλῶν μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχόντων λαῶν. Μολονότι ἡ τελικὴ μορφή εἶναι ἡ αὐτή, οἱ χειρισμοὶ πρὸς σχηματισμὸν του διαφέρουν μεγάλως. Εἰς τὴν Σκωτίαν τὸ σχῆμα ἀποκαλεῖται τὸ *Λουρὶ τῶν σκυλιῶν τοῦ Λόσιελ* (The leashing of Lochiel's dogs), εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας ἡ συνήθης ὀνομασία του εἶναι τὸ *Πόδι τῆς Κίσσας* (Crow's foot)¹⁾, εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀλγερίαν τὰ *Πόδια τοῦ Πετεινοῦ* (Pattes du Coq)²⁾, εἰς τοὺς Οὐλουγκοὺς τῆς Ἀφρικῆς εἶναι γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ξύλινο Πηρούνι* (Umuizwa), εἰς δὲ τοὺς Ντογκὸν ὡς *Τὸ Πόδι τοῦ Πουλιῦ*³⁾. Ἡ συνήθης ὀνομασία του μεταξὺ τῶν ἰθαγενῶν τῆς Αὐστραλίας εἶναι *Ἐμός*, ἢ τὸ *Πόδι τοῦ Ἐμός*⁴⁾. Παρατηρήθη ἐπίσης εἰς τοὺς Ἑσκιμῶους, οἱ ὁποῖοι ὅμως δὲν θεωροῦν τοῦτο ὡς ἰδιαιτέρως καλὸν σχῆμα⁵⁾.

Εἰς τὰς Ἑν. Πολιτείας, ὅπου διὰ τὴν κατασκευὴν του χρησιμοποιοῦνται οἱ ἴδιοι ἀκριβῶς χειρισμοί, ὅπως καὶ εἰς τὴν Σκωτίαν, τὸ σχῆμα τοῦτο ἐμφανίζεται ἐπὶ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ μικροῦ δακτύλου τῶν δύο χειρῶν. Οἱ ἰθαγενεῖς τῆς Αὐστραλίας χρησιμοποιοῦν τοὺς ἀντίχειρας καὶ τοὺς μικροὺς δακτύλους⁶⁾.

Πρὸς σχηματισμὸν τοῦ σχήματος τούτου, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ τελευταῖον τῆς σειρᾶς, ἡ δευτέρα παίκτρια συλλαμβάνει ἐκ τῶν κάτω, μεταξὺ τοῦ δείκτου καὶ τοῦ ἀντίχειρος, τὰ διασταυρούμενα κερκιδικὰ καὶ ὠλένια νήματα : εἰς τὰ σημεῖα τῆς συναντήσεώς των, τὰ ἀπομακρύνει ἐκ τοῦ κέντρου τοῦ σχήματος καὶ κατόπιν, στρέφουσα τὰς χεῖρας ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω, περνᾷ τοὺς δακτύλους εἰς τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν διασταυρουμένων νημάτων καὶ τῶν δύο ὀριζοντίων γραμμῶν. Κατόπιν τεντώνει τὰς χεῖρας καὶ ἀπομακρύνει τοὺς δακτύλους ἀπ' ἀλλήλων, διὰ νὰ ἐμφανίσῃ τὸ σχῆμα εἰς τὴν τελικὴν του μορφήν. (Βλ. πίνακα, σχ. e).

¹⁾ Haddon, Cat's Gradles from Many Lands, σ. 73. — Man, LVI (Αὐγούστος 1903), 118. — American Anthropologist, V (1903), 213.

²⁾ Jayne σ. 116.

³⁾ Griaule, σ. 78.

⁴⁾ Davidson, σ. 817 (μετὰ σχεδίου).

⁵⁾ Gordon, σ. 17.

⁶⁾ Davidson, σ. 816-817.

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΟΙΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ἌΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

ΥΠΟ

ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΤΟΥΡΤΟΓΛΟΥ

Ἡ ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἐξερεύνησις τῶν δημοδῶν μνημείων τοῦ λόγου, πλὴν τῆς γνώσεως τῶν περὶ δικαίου ἀντιλήψεων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὴν ὁποίαν συνεπάγεται, δύναται νὰ προσκομίση πλουσιώτατα στοιχεῖα καὶ διὰ τὴν θεωρητικὴν καὶ ἰδίᾳ ἱστορικὴν μελέτην τῆς ἐπιστήμης τοῦ Δικαίου.

Ἰδίᾳ αἱ παροιμίαι, τὰ δημῶδη ἄσματα, οἱ μῦθοι, αἱ παραδόσεις καὶ τὰ δημῶδη βιβλία εἶναι πλουσιώτατα εἰς γνώμας καὶ ἄλλας ἐνδείξεις, αἵτινες ὑπεμφαίνουσι τὰς περὶ τοῦ δικαίου ἀντιλήψεις τοῦ ἡμετέρου λαοῦ. Αὗται δ' ἀναφέρονται εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ Δικαίου καὶ θὰ ἡδύνατό τις, ὡς νομίζω, ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς αὐτῶν μελέτης νὰ διαφωτίση θέματά τινα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀπασχολοῦν τὴν ἐπιστήμην.

Ὁ ἀείμνηστος Νικόλαος Δημητρακόπουλος πρὸ ἡμίσεως ἤδη αἰῶνος κατανοήσας τὴν ἐξαιρετικὴν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἐνέχει διὰ τὴν ἔρευναν τοῦ Δικαίου ἡ Λαογραφία, προέβη εἰς σύντομον ἐπισκόπησιν καὶ ἐρμηνείαν τῶν παροιμιῶν, τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ Δικαίου¹⁾. Ὅσον ἀφορᾷ ὅμως τὰ δημῶδη ἄσματα περιορίσθη νὰ ὑποδείξη δύο μόνον ἄσμάτων τὴν ὑπεμφαινομένην νομικὴν ἔννοιαν.

Ἐνεκα τῆς πενιχρότητος τοῦ λαογραφικοῦ ὕλικου, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑπ' ὄψει τοῦ ὀβαθῆς ἐκεῖνος ἐρευνητῆς τοῦ ἑλληνικοῦ Δικαίου, ἡ μελέτη αὐτοῦ δὲν ἐξήντησε τὸ θέμα. Ἡ συμβολὴ τῆς ὅμως εἰς τὰς σχετικὰς ἐρεῦνας καὶ ἰδίως ἡ ὠθησις πρὸς πληρεστέραν μελέτην τοῦ θησαυροῦ τῶν λαϊκῶν παροιμιῶν καὶ ἄσμάτων εἶναι ἀναμφισβήτητος. Δεδομένου μάλιστα, ὅτι ἔκτοτε αἱ λαογραφικαὶ ἔρευναι μεγάλως ἀνεπτύχθησαν καὶ παρ' ἡμῖν καὶ ὅτι μέγας πλοῦτος λαογραφικοῦ ὕλικου ἀπεθησαυρίσθη εἰς χειρογράφους καὶ ἐντύπους συλλογὰς, ἡ ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως

¹⁾ Βλ. Ν. Π. Δημητρακοπούλου, «Τὸ Δίκαιον ἐν ταῖς Παροιμίαις» Νομικαὶ Ἐνασχολήσεις τ. Β', 1925 σ. 79.

ἐξέτασις τῶν λαϊκῶν μνημείων τοῦ λόγου καθίσταται σήμερον ἔτι μᾶλλον ἐπιβεβλημένη καὶ διαφωτιστική.

Ἡ παροῦσα μελέτη, τμήμα γενικωτέρας ἡμῶν ἐργασίας περὶ τῶν παροιμιῶν καὶ τῶν ἄσμάτων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸ καθόλου Δίκαιον, ἀφορᾷ εἰδικώτερον εἰς ζητήματα Ποινικοῦ Δικαίου καὶ Ἐγκληματολογίας.

Εὐκταία βεβαίως θὰ ἦτο ἡ ταυτόχρονος πρὸς τοῦτο χρησιμοποίησις καὶ ὅλων τῶν λαογραφικῶν μνημείων, (μύθων, παραδόσεων κλπ.). Ἀλλὰ νομίζω ὅτι καὶ μόνη ἡ ἐξέτασις τοῦ ὕλικου τῶν τραγουδιῶν καὶ τῶν παροιμιῶν τοῦ λαοῦ ἀρκεῖ, ἵνα μᾶς παράσχη σαφῆ ὄψωσὺν εἰκόνα τῆς λαϊκῆς περὶ δικαίου συνειδήσεως.

Αἱ πολλαὶ καὶ ἀξιόλογοι συλλογαὶ παροιμιῶν καὶ ἄσμάτων, αἱ ὁποῖαι εἶδον τὸ φῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, προστιθέμεναι εἰς τὴν μεγάλην συλλογὴν τοῦ ἀειμνήστου Ν. Γ. Πολίτου καὶ εἰς τὸ ὕλικόν, τὸ ὁποῖον συνεκέντρωσε καὶ κατέταξε μεθοδικῶς εἰς τὰς συλλογὰς αὐτοῦ τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, μοὶ παρέσχον τὴν εὐχέριαν νὰ ἀνερευνήσω καὶ θέματα τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τὰ ὁποῖα ὁ μακ. Ν. Δημητρακόπουλος δὲν ἔθιξεν εἰς τὴν μνημονευθεῖσαν μελέτην του, ὡς καὶ θέματα νέας ἐπιστήμης, τῆς Ἐγκληματολογίας, παρουσιάζοντα ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν λαϊκῶν ἀντιλήψεων ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον.

Ἐκπλήττει πολλάκις τὸ γεγονός, ὅτι ὁ λαὸς ἔχει πρὸ πολλοῦ ἐκπεφρασμένας καὶ οἶονεὶ παγίας ἀντιλήψεις διὰ θέματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐπιστήμη μόλις ἐσχάτως ἔχει καταλήξει εἰς πορίσματα. Αἱ νεώτεραι ἐπὶ παραδείγματι ἔρευναι ἀπέδειξαν, ὅτι εἶναι χρήσιμος καὶ ἡ μαρτυρία τῶν παιδῶν καὶ τῶν ἐχόντων ἠλαττωμένην διανοητικὴν ἱκανότητα, διότι οὗτοι προσέχουν ἀκριβέστερον τῶν ἐνηλίκων εἰς τὰς λεπτομερείας. Τοῦτο ἀκριβῶς διδάσκει καὶ ἡ γνωστὴ λαϊκὴ παροιμία :

Ἀπὸ λωλὸ καὶ ἀπὸ μωρὸ μαθαίνει τὴν ἀλήθεια.

Πλεῖσται ἐξ ἄλλου παροιμίαι, ὡς καὶ δημοτικὰ ἄσματα, ἀποκαλύπτουν πεποιθήσεις περὶ δικαίου, αἵτινες ἀπειτέλουν τὸ ἐφαρμοζόμενον ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀρχῶν δίκαιον κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους. Ἐκρίνα δὲ σκόπιμον εἶς τινα κεφάλαια τὴν παράθεσιν καὶ βυζαντινῶν παροιμιῶν καὶ μάλιστα ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν πλήρη ὁμοιότητα πρὸς τὰς νεωτέρας, ἐπειδὴ οὕτω διαφωτίζεται ἔτι μᾶλλον ἡ νομικὴ παράδοσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὅμοίως εἰς ὠρισμένα ἄσματα ἔχομεν ἐμφανεῖς ἐνδείξεις περὶ τῶν ἀντιλήψεων, αἱ ὁποῖαι ἴσχυον εἰς ἐποχὰς ἀρχαίων δικαίων. Οὕτω π.χ. ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἄσματος τοῦ συνευρεθέντος πρὸς νεκρὰν φέρει σπέρματα θεοκρατικῶν περὶ ποινῆς ἰδεῶν.

Διὰ τὰς παροιμίας δέον νὰ σημειωθῇ, ὅτι ἡ πλήρης αὐτῶν κατανόησις καὶ

ἐν προκειμένῳ ἢ ἀνεύρεσις τῆς τυχόν λανθανούσης ἐν αὐταῖς νομικῆς ἐννοίας εἶναι ἔργον δυσχερές. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἔξαιρετικά ὀλισθηρὸν, ἀκόμη καὶ διὰ τοὺς ἔχοντας ἱκανὴν πείραν εἰς τὴν ἐρμηνείαν αὐτῶν. Ἰδιαιτέρως ὁ ἐμποτισμένος ἀπὸ διαφόρων νομικὰς ἐννοίας κινδυνεύει, παρασυρόμενος ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν, τὴν φραστικὴν μορφήν, νὰ προβῇ εἰς τὴν «νομικοποίησιν» παροιμιῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχουν παρὰ τῷ λαῷ ὅλως διάφορον σημασίαν. Τοῦτον ἀκριβῶς τὸν κίνδυνον προσεπάθησα, ὅσον ἠδυνάμην, ν' ἀποφύγω.

Τοὺς στίχους τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων καὶ τὰς παροιμίας, αἵτινες ἀνάγονται εἰς ἕκαστον τῶν θεμάτων τοῦ Ποινικοῦ Δικαίου καὶ τῆς Ἐγκληματολογίας, παραθέτω ἐν παραλληλισμῷ, ἵνα οὕτως ἐξακριβώνεται καὶ διασαφηνίζεται καλύτερον ἢ λαϊκὴ περὶ ἐκάστου ἀντίληψις. Διάγραμμα τῶν θεμάτων τούτων, ἐμφαίνον τὴν ἀκολουθουμένην ἐν τῇ διαπραγματεύσει τῆς ὕλης σειρὰν, παραθέτω κατωτέρω.

Τέλος ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω χάριτας εἰς τὴν σεβαστὴν Σύγκλητον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἣτις μοὶ ἐπέτρεψε τὴν μελέτην καὶ χρῆσιν τοῦ ἐν τῷ Λαογραφικῷ Ἀρχεῖῳ ἀποκειμένου πλουσιωτάτου ὕλικου δημοτικῶν ᾠσμάτων καὶ παροιμιῶν, ὡς καὶ εἰς τὸν σεβαστόν μου Διευθυντὴν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου κ. Γεώργιον Α. Μέγαν διὰ τὰς πολυτίμους ὑποδείξεις του.

Α'. Ποινικὸν Δίκαιον

- 1) Δικαιολογητικὴ βάσις καὶ σκοπὸς τῆς ποινῆς
- 2) Ἐλευθερία βουλήσεως — Στίγματα
- 3) Καταλογισμὸς
- 4) Συνέργεια
- 5) Ἐμπρακτος μετάνοια
- 6) Ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς
- 7) Παιδοκτονία
- 8) Βιασμὸς — Ἀποπλάνησις
- 9) Μοιχεία
- 10) Κλοπὴ
- 11) Ὑπεξαίρεσις

Β'. Ἐγκληματολογία

- 1) Φυλὴ
- 2) Ἐπάγγελμα
- 3) Ἡλικία
- 4) Τυχερὰ παίγνια
- 5) Ναρκωτικά
- 6) Ἐταιρισμὸς
- 7) Δεισιδαιμονία
- 8) Ἰχνη
- 9) Μάρτυρες
- 10) Νεκροφιλία

ΠΗΓΑΙ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- Αποστολάκη Γιάννη*, Δημοτικά Τραγούδια, 1929.
- Αραβαντινοῦ Π.* Συλλογὴ δημοδῶν ᾠσμάτων τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις 1880.
- Βενιζέλου Ἰ.* Παροιμιαὶ δημοῶδεις. Ἐν Ἐρμουπόλει 1867.
- Γαρδίκου Κ.* Ἐγκληματολογία, τ. Α' 1948, τ. Β' 1938 - 1947.
- » Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας, 1923.
 - » Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας ἐν τῷ τῆς Βυζαντιακῆς Αὐτοκρατορίας Δικαίῳ, 1925.
- Δημητρακοπούλου Ν. Π.* Τὸ δίκαιον ἐν ταῖς παροιμίαις. Νομικαὶ ἐνασχολήσεις, τ. Β', 1925.
- Ἡλιοπούλου Τιμ.* Σύστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, τ. Α', 1923.
- Ἡλιοπούλου Τιμ. - Χωροφᾶ Ν.* Σύστημα Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, 1927.
- Κανελλάκη Κ.* Χιακὰ Ἀνάλεκτα, Ἀθ. 1890.
- Κυριαζῆ Ν. Γ.* Κυπριακαὶ παροιμιαὶ, ἐν Λευκωσίᾳ, 1940.
- Κυριακίδου Στίλπ.* Αἱ ἱστορικαὶ ἀρχαὶ τῆς δημοῶδους νεοελληνικῆς ποιήσεως (Λόγος πρυτανικός), ἐν Θεσσαλονίκῃ, 1934.
- Κωστῆ Κ.* Ἐρμηνεῖα τοῦ ἐν Ἑλλάδι Ποινικοῦ Νόμου, τ. Β' καὶ Γ', 1928 - 1929.
- Λαογραφία.* Δελτίον τῆς Ἑλλην. Λαογραφ. Ἐταιρείας, τόμ. Α'-ΙΓ'.
- Λελέκου Μιχαήλ*, «Ἐπιδόρπιον» τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1888.
- Λιουδάκι Μ.* Λαογραφικὰ Κρήτης, τόμ. Α', Μαντινάδες, Ἀθῆναι 1936.
- Λύντεκε Ἐντβίγης*, Ἑλληνικὰ δημοτικά τραγούδια, Ἐν Ἀθήναις 1943.
- Μαριδάκη Γ.* Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, Ἀθῆναι 1922.
- Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.* Καρπαθιακὰ μνημεῖα: Α'. Δημοτικά τραγούδια Καρπάθου, Ἀθῆναι 1928.
- Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα*, τ. Α' καὶ Β', ἐν Ἀθήναις 1870 - 1876.
- Πανδέκται*, 47.2.77 καὶ 47.2.11.
- Παπακυριακοπούλου Ι. Π.* Ἡ διαπαρθένευσις κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν ἰδίᾳ δίκαιον, 1943.
- Πασαγιάννη Κ.* Μανιάτικα μοιρολόγια καὶ τραγούδια, 1928.
- Πετρούνια Β.* Μανιάτικα μοιρολόγια. Σειρὰ Α'. Ἀθήνα 1934.
- Πολίτου Ν. Γ.* Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παραδόσεις.
- Τόμ. 1-2. Ἐν Ἀθήναις 1904.
 - » Παροιμιαὶ, τόμ. 1-4, Ἀθῆναι 1899 - 1902.
- Τσουκαλᾶ Κ.* Ποινικὴ Δικονομία, 1938.
- Χωροφᾶ Ν.* Ἡ μέθη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, τ. Α', 1924.
- Fauriel C.*, Chants populaires de la Grèce moderne, Paris 1824.
- Jeannarakis Anton*, ᾠσματα κρητικὰ μετὰ διστίχων καὶ παροιμιῶν, Leipzig 1876.
- Kurtz Eduard*, Die Sprichwörtersammlung des Maximus Planudes, 1886.
- Passow Arnoldus*, Popularia carmina Graeciae recentioris, Lipsiae 1860.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ

- Βενιζέλος** I. Βενιζέλου, Παροιμιαί δημώδεις. Ἐν Ἐρμουπόλει, 1867.
- Δημητρακόπουλος** N. Π. Δημητρακοπούλου, Τὸ δίκαιον ἐν ταῖς παροιμιαῖς. Νομικαὶ ἐνασχολήσεις, τ. Β' 1925.
- Κυριαζῆς** Γ. N. Κυριαζῆ, Κυπριακαὶ παροιμιαί. Ἐν Λευκωσίᾳ, 1940.
- ΛΑ** Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον.— Οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ στοιχεῖα, ἅτινα συνήθως συνοδεύουν τὴν βραχυγραφίαν ταύτην, εἶναι κατὰ σειράν: ὁ ἀριθμὸς τοῦ χειρογράφου καὶ τῆς σελίδος, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται παροιμία τις ἢ ἄσμα, τὸ ὄνομα τοῦ συλλογέως, ὁ τόπος τῆς προελεύσεως, ὁ χρόνος τῆς συλλογῆς. Π. χ. ΛΑ 1380 Β', 193. Μ. Λιουδάκη, Λασηθι, Ἅγιος Γεώργιος, 1939 = Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον, ἀριθμὸς χειρογράφου 1380 Β, σελὶς 193. Συνέλεξεν ἡ Μαρία Λιουδάκη εἰς τὸ χωρίον Ἅγιος Γεώργιος τοῦ Λασηθίου τὸ 1939.
- Λαογραφία** Λαογραφία, Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας. Τόμ. Α' - ΙΓ'.
- ΝΕΑ** Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα. Ἀθ. 1871 κέ. τ. Α'· Β'.
- Passow** Arn. Passow, Popul. carmina Graeciae recent., Lipsiae 1860.
- Π Π** Πολίτου Παροιμιαί.— Πρόκειται περὶ τῆς μεγάλης συλλογῆς ἑλληνικῶν παροιμιῶν τοῦ Νικολάου Γ. Πολίτου, Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Παροιμιαί. Τόμ. Α' - Δ' (1899-1902). Τὸ ἀνέκδοτον αὐτῆς μέρος (στοιχεῖα Ε — Ω) εὐρίσκεται κατατεθειμένον εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν. Εἰς τὰς βραχυγραφίας, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦμεν, ἡ παραπομπὴ εἰς τὸ ἀνέκδοτον μέρος ἐμφαίνεται μόνον ἐκ τοῦ λήμματος, ἀρχομένου ἀπὸ τινος τῶν μετὰ τὸ ε (ἐλπὶς) στοιχείων.

Α΄. ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

1. Δικαιολογητική βάση και σκοπὸς τῆς ποινῆς.

Αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου διατυπωθεῖσαι θεωρίαι περὶ ποινῆς, αἱ ὅποιαι μεγάλως ἀπασχολοῦν τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, εὐρίσκονται ἐν ἀφθονίᾳ διατυπωμέναι εἰς τὰς παροιμίας καὶ τὰ δημοτικὰ ἄσματα.

Ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις δὲν φαίνεται ἀποκλίνουσα μονομερῶς ὑπὲρ ὠρισμένης θεωρίας περὶ ποινῆς· τόσον ὅμως αἱ ἰδέαι τῆς ἀνταποδόσεως, ὅσον καὶ τῆς προλήψεως ἔχουν εὐρείαν ἀπήχησιν εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν. Οὕτως εἰς τὰς παροιμίας:

*Ὁ κακὸς θέλ' ἀντίκακο¹⁾,
Κακὸ τὸ κακὸ θεραπεύεται²⁾,
Ὅ,τι σοῦ κάνουνε νὰ κάνης
καὶ ποτὲ κακὸ δὲν κάνεις³⁾,*

ἐκδηλοῦται ἡ ἰδέα τῆς ἀνταποδόσεως, ἡ ὅποια, ὡς ἐκδήλωσις ἰσχυροτάτης ὁρμῆς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ λείπη ἐκ τῆς λαϊκῆς γνωμολογίας.

Αἱ ἀνωτέρω παροιμίας ἔχουν τὸ χαρακτηριστικόν, ὅτι θεωροῦν ὄχι μόνον ἐπιβεβλημένην, ἀλλὰ καὶ ἀπηλλαγμένην εὐθυνῶν τὴν ἀνταπόδοσιν, προκειμένου νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ἐξιλέωσις τοῦ προσγενομένου κακοῦ⁴⁾.

Ἄλλ' ἡ ἰδέα τῆς ἀνταποδόσεως δὲν εἶναι ἡ μόνη κυριαρχοῦσα εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν. Καὶ ἰδέαι γενικῆς προλήψεως ἐμφανίζονται εἰς δημώδη ἄσματα, ὡς εἰς τοὺς κατωτέρω στίχους, ὅπου ὁ σύζυγος, ὁ φονεύσας τὴν ἐπ' αὐτοφώρῳ καταληφθεῖσαν μοιχαλίδα, λέγει:

*Γιὰ νὰ τὸ μάθουν οἱ λύγερες, ἄλλη νὰ μὴ τὰ κάνη,
τῆς Μάρως τὰ καμώματα, τοῦ Κωσταντῆ τὸ χάλι⁵⁾.*

Φανερόν εἶναι, ὅτι ἐνταῦθα τίθεται ὡς σκοπὸς τῆς ποινῆς ἡ πρόληψις καὶ ἡ συγκράτησις τῶν ἄλλων γυναικῶν ἀπὸ παρομοίας φύσεως ὀλισθημάτων. Ἐφ' ἑτέρου ἡ παροιμία:

¹⁾ ΛΑ 249, 86, Βιάννος Κρήτης, 1919.

²⁾ Βενιζέλος, σ. 127, 152. Πρβλ. καὶ παρ' ἀρχαίοις «Κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι» (Θουκυδ. 5, 65).

³⁾ Μιχ. Λελέκου, «Ἐπιδόρπιον» τ. Α', σ. 163.

⁴⁾ Παρομοίαν ἰδέαν ἀνταποδόσεως ἐκφράζει καὶ ἡ βυζαντινὴ παροιμία: «Σὺ κατὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ μου, καγὼ τοῦ νότου σου» (Π Π νῶτον, 1. Krumbacher, Mosk. Samml. 55).

⁵⁾ Λαογραφία τ. Η', 1921, σ. 89, 36-37.

Δεῖρε τονε γιά τ' αὐγό, νὰ μὴν πάρη τὴν κόττα ¹⁾,

θεωροῦσα ὅτι, ἂν ὁ μικροκλέπτης δὲν τιμωρηθῆ, θὰ ἀποτολμήσῃ εἰς τὸ μέλλον μεγαλυτέρας κλοπᾶς, ἐκφράζει τὴν ἰδέαν τῆς εἰδικῆς προλήψεως ὅτι δηλαδὴ σκοπὸς τῆς ποινῆς εἶναι ἡ συγκράτησις τοῦ ἐγκληματήσαντος ἀπὸ τῆς τελέσεως νέων ἐγκλημάτων ²⁾.

2. Ἐλευθερία τῆς βουλήσεως. Στίγματα.

Εἰς τὰς παροιμίας:

Ὅ,τι παθαίνει τὸ κορμὶ τὰ φταίει τὸ κεφάλι ³⁾,

Ὅ,τι τρανάει ὁ ἄνθρωπος τὸ τρανάει ποὺ τὸ κεφάλ' τ' (ἢ ποὺ τὴ γνώμ' τ') ⁴⁾

θεωρῶν ὁ λαὸς, ὅτι ἕκαστος εἶναι ἀπολύτως ὑπεύθυνος διὰ τὰς πράξεις του, λαμβάνει θέσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἡ κλασσικὴ σχολὴ ἐδράζει τὴν ποινικὴν εὐθύνην τοῦ δράστου.

Ἐμφαντικώτερον ὅμως εἰς ἄλλην παροιμίαν διατυποῦται ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις, ὅτι ὁ δράστης ἐγκληματικῆς πράξεως ἔχει ἀκεραίαν τὴν ποινικὴν εὐθύνην ταύτης, ὡς ἀπολαμβάνων πλήρους ἐλευθερίας τῆς βουλήσεως. Ἡ παροιμία αὕτη ἔχει ὡς ἐξῆς:

*Ὁ πεθαμὸς κ' ἢ παντρειά εἶναι γραμμένα
ἢ κλεψιά κ' ἢ π'τανιά δὲν εἶναι γραμμένα* ⁵⁾.

Ἐδῶ γίνεται σύγκρισις ἀφ' ἑνὸς μὲν τοῦ θανάτου καὶ τοῦ γάμου, τοὺς ὁποίους ρυθμίζει ἡ μοῖρα, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς κλοπῆς καὶ τῆς πορνείας, εἰς τὰς ὁποίας μόνος ρυθμιστὴς εἶναι ἡ ἐλευθέρα βούλησις τοῦ ἀτόμου.

Ἀξία προσοχῆς εἶναι ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὁ λαὸς καὶ εἰς τὰ στίγματα τῶν ἀνθρώπων, ἰδίως δὲ εἰς τὰ μορφολογικὰ στίγματα ⁶⁾.

1) ΠΠ τ. Δ', σ. 340 δέρονω, 7α.

2) Συναφῆς ὑπὸ ἔποψιν ἀποτελεσμάτων εἶναι ἡ παροιμία:

Ἀπ' τ' αὐγὸ στήν ὄρνιθα, κι ἀπὸ τ' ἄρνι στο βόϊδι

(Π Π τ. Β', σ. 595) ὡς καὶ ἡ βυζαντινὴ: *Ὅς κλέπτει τὸ ῥόν, κλέψει δὴ καὶ τὴν ὄρνιν»* (Ed. Kurtz, Die Sprichwörterammlung des Maximus Planudes, 1886. Πρβλ. Π Π κλέφτω, 26.

3) ΛΑ 1151, 25, Μ. Λιουδάκι, Σινώπη, 1938.

4) ΛΑ 498, 8, Τ. Γρέζος, Βογατσικὸ Μακεδονίας.

5) ΛΑ 867, 510, Λουκόπουλος, Αἰτωλία.

6) Ὁ θεμελιωτὴς τῆς Ἰταλικῆς θετικῆς Σχολῆς Καίσαρ Lombroso καθώρισε σειρὰν ἰδιαιτέρων σημείων, σωματικῶν καὶ ψυχικῶν, διὰ τῶν ὁποίων διακρίνεται ἐξωτερικῶς ὁ τύπος τοῦ ἐγκληματίου ἀνθρώπου. μάλιστα δὲ καὶ ἐκ τῆς φυσιογνωμίας αὐτοῦ. Εἶναι δὲ ταῦτα: α') στίγματα μορφολογικὰ (ἀνατομικαὶ ἀνωμαλίας τοῦ κρανίου, τοῦ μήκους καὶ τοῦ βάρους τοῦ σώματος, χειρῶν, ποδῶν καὶ τῶν ἄλλων μελῶν, β') βιολογικὰ στίγματα καὶ γ') ψυχολογικὰ στίγματα.

Ἡ πεποίθησις ὅτι οἱ ἔχοντες στίγματα εἶναι κακῆς προδιαθέσεως καὶ ἐγκληματικοὶ τύποι εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν¹⁾. Ἡ λαϊκὴ δογματολογία συμβουλεύει :

*Ἐκ τῆς σημαδεμένου ἀνθρώπου ἀλάργα τὰ ροῦχα σου*²⁾.

*Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ ἀπὸ σημαδιακόνε*³⁾.

Μὲ μεγαλυτέραν ὅμως ἔμφασιν ἀποδίδει τὴν ἔννοιαν ταύτην ἡ παροιμία :

*Ἀπ' ἀστραπή, φωτιά, σεισμό, πανοῦκλα, πείνα, χιόνι
κι ἀπὸ καμπούρη καὶ σπανὸ ὁ Θεὸς νὰ σὲ γλυτώνη*⁴⁾.

3. Καταλογισμός.

Ὁ καταλογισμός, ἀποτελῶν τὸν θεμελιώδη ὅρον τῆς ποινικῆς εὐθύνης τοῦ δράστου ἐγκληματικῆς πράξεως, δὲν ἔμεινεν ἀπαρατήρητος ἀπὸ τὴν λαϊκὴν σοφίαν. Διὰ τῆς καθαροῦς νομικῆς παροιμίας :

*Τὸν λωλὸν ὁ νόμος δὲν τὸν πιάνει*⁵⁾

ἂν καὶ ἐκφράζεται ὑπὸ στενὴν ἐρμηνείαν τὸ ἀτιμώρητον τοῦ παράφρονος, ὅμως θίγεται ὑπὸ γενικωτέραν ἔννοιαν τὸ ζήτημα τῆς ἰκανότητος πρὸς καταλογισμόν. Ἐκ τῆς ὅλης δὲ φραστικῆς διατυπώσεως τῆς παροιμίας ταύτης εἶναι ἔμφανές, ὅτι δὲν παύει νὰ ὑφίσταται ὁ ἄδικος χαρακτήρ τῆς πράξεως.

Εἰς ἄλλας περιπτώσεις, χωρὶς ὅμως νὰ διατυποῦται καὶ τὸ ἀτιμώρητον τοῦ δράστου, ἐκφράζεται ἡ αὐτὴ ἔλλειψις κυριαρχίας ἐπὶ τῆς χρήσεως τοῦ λογικοῦ. Τὸν ὑπὸ τὸ κράτος ὀργῆς ἐνεργοῦντα ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις ἔξομοιοῖ μὲ τὸν παράφρονα ἀπὸ τὴν ἀποψιν τῆς ἰκανότητος πρὸς καταλογισμόν. Τὰς περιπτώσεις ταύτας ἀνευρίσκωμεν εἰς τὰς παροιμίας :

*Ὁ θυμωμένος κι ὁ τρελλὸς ὁμοιάζουν καὶ οἱ δύο*⁶⁾.

*Ὁ θυμωμένος κι ὁ δαιμονισμένος λίγο διαφέρουν*⁷⁾.

Τὴν αὐτὴν ἔλλειψιν καταλογισμοῦ καὶ μάλιστα εἰς ὀξυτέραν βαθμίδα θεωρεῖ

1) Εἶναι ἀκράδαντος ἡ λαϊκὴ πίστις, ὅτι οἱ κακοὶ ἄνθρωποι εἶναι ἐστιγματισμένοι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ διακρίνωνται ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία «*Τὸν κακὸν ἀνθρώπο τὸν σημαδεύῃ ὁ Θεὸς*» (Π Π σημαδεύω, 1 Κρήτη, Καλαϊσάκης).

2) Κ. Κανελλάκη, Χιακὰ Ἀνάλεκτα, 224, 80, Ἀθῆναι 1890.

3) ΠΠ σημαδιακός, 1 Δ. Π. Παναγουλάκος, Γύθειον.

4) ΠΠ σπανός 2, Κρήτη.

5) ΛΑ 1357 Β', 131, Ε. Ἰωαννίδης, Ἀμοργός, 1876.

6) ΠΠ θυμώνω, 9. Πρβλ. καὶ Εὐριπίδου Μήδειαν, 447: «*Τραχεῖαν ὀργὴν ὡς ἀμύχανον κακόν*».

7) ΠΠ θυμώνω, 8.

ὁ λαὸς ὑπάρχουσιν εἰς τὸν ἐν καταστάσει μέθης διατελοῦντα, διὰ τὰς πράξεις τοῦ ὁποίου φοβεῖται καὶ αὐτὸς ὁ παράφρων. Διὰ τῆς παροιμίας:

Ὁ ζουρλὸς παραμεράει, ὅταν βλέπη μεθυσμένον¹⁾

ἐκφράζεται παραστατικώτατα ἡ εἰκὼν τῆς καταστάσεως τῆς ὀξείας διαταράξεως τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν τοῦ μεθυσθέντος²⁾ καὶ τῆς ἐκβανασώσεως τοῦ χαρακτη-
ρος αὐτοῦ.

Καὶ εἰς τὰς δύο ἀνωτέρω παροιμίας (τοῦ «μεθυσμένου» καὶ τοῦ «θυμω-
μένου») ὁ παράφρων, ὁ ἀναντιρρήτως ἀκαταλόγιστος, χρησιμοποιεῖται ὡς μέτρον συγκρίσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς νοητικῆς συγχύσεως τούτων.

Εἶναι δὲ ἀξιοσημεῖωτον, ὅτι διὰ τὸν ἐν μέθῃ ἢ ἐν ὀργῇ διατελοῦντα, τῶν ὁποίων ἡ σύγχυσις εἶναι ὑπαίτιος, παρ' ὅλον ὅτι διαπιστοῦται ἀνικανότης καταλο-
γισμοῦ—καὶ μάλιστα εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἐπὶ μέθης—ἡ λαϊκὴ κρίσις δὲν ἐπεκτείνει τὴν ἀρχὴν ὅτι «ὁ νόμος δὲν τοὺς πιάνει».

4. Συνέργεια.

Ἡ λαϊκὴ συνείδησις θεωρεῖ τὸν παρασχόντα τὴν συνδρομὴν τοῦ πρὸς περαίωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως συνεργόν, ὡς τὸν κυρίως ὑπαίτιον τῆς τελεσθεί-
σης πράξεως. Τοῦτο δὲ δηλοῖ ἀνεκδοκίως διὰ τῆς ἀπαντήσεως, τὴν ὁποίαν δίδει μὲ τὴν παροιμίαν:

«Ποιὸς ἔκαμε τὸ φόνο;

— «Ὅποιος ἔδωσε τὸ μαχαῖρι! ³⁾

Διὰ ταύτης χαρακτηρίζει ὡς αὐτουργὸν φόνου τὸν χορηγήσαντα τὸ ὑλικὸν μέσον διὰ τὴν τέλεσιν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ οὐχὶ ὡς συνεργόν, ὡς θεωρεῖ τοῦτον ἡ κει-
μένη νομοθεσία⁴⁾.

Παρὰ δὲ τὴν φραστικὴν διατύπωσιν, ἡ ὁποία ὁμιλεῖ μόνον διὰ τὸν ὑλικῶς συνδραμόντα, πολλάκις ἡ παροιμία ἐν τῇ μεταφορικῇ αὐτῆς ἐφαρμογῇ φέρεται χαρακτηρίζουσα ὡς αὐτουργὸν καὶ τὸν ψυχικῶς διὰ συμβουλῶν καὶ ὁδηγιῶν συν-
δραμόντα πρὸς περαίωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως.

Ἐτέρου διὰ τῆς παροιμίας:

¹⁾ ΠΠ μεθυσμένος, 13. Ἀνάλογος καὶ ἡ παροιμία «Ὁ ζουρλὸς ἐφοβήθηκε τὸ μεθυσμένο» ΠΠ μεθυσμένος, 12.

²⁾ Πρβλ. Ν. Χωραφᾶ, Ἡ μέθη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, τ. Α'. τευχ. α', σ. 41.

³⁾ ΠΠ μαχαῖρι, 9. Τὴν ἰδίαν ἔννοιαν ἐκφράζει καὶ ἡ παροιμία: «Δὲ φταίει ὁ φονιάς, ἀλλὰ ἐκεῖνος πῶδωσε τὸ μαχαῖρι». (ΛΑ 3, 1338, Κορύλλος, Πάτρα).

⁴⁾ Ἄρθρ. 72 § 2 Π. Ν.

Ἄδελφός τόν ἀδελφόν τότε σφάζει, μὰ δέν τονε προδίνει¹⁾

διατυπῶνται ἢ ἐκ φυσικῶν λόγων ἀπορρέουσα ἀρχή, ἣτις εἰς ὠρισμένας περιπτώσεις ἰσχύει καὶ εἰς τὸ Ποινικὸν Δίκαιον, ὅτι ἀπαλλάσσονται τῆς ποινῆς πρόσωπα συνδεόμενα διὰ συγγενικοῦ δεσμοῦ πρὸς τὸν δράστην, καθιερουμένου οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν προσωπικοῦ λόγου, ἀποκλείοντος τὴν ποινήν²⁾.

5. Ἐμπρακτος μετάνοια.

Τὰς δημῶδεις ἀντιλήψεις ἐπὶ τῆς «μετανοίας» ἐκφράζουν μετ' εὐγλώττου σαφηνείας αἱ παροιμίαι:

Ὑστερη μετανόηση, τίποτε (δ)ὲν ἀξίζει³⁾

Χίλια μετανωιώματα ἓνα ἄσπρο, καὶ πάλι κρῖμας τ' ἄσπρο⁴⁾.

Ἡ λαϊκὴ ἀντίληψις δὲν δύναται νὰ συλλάβῃ τὰς περιπλόκους δι' αὐτὴν νομικὰς διακρίσεις τῶν οὐσιαστικῶν καὶ τυπικῶν ἐγκλημάτων, τὰς ὁποίας καθιεροῖ ἢ νομοθεσίᾳ, μὴ ἀπαιτοῦσα διὰ τὴν κατηγορίαν τῶν δευτέρων ὠρισμένον ἀποτέλεσμα πρὸς τελείωσιν τῆς ἀξιοποίνου πράξεως⁵⁾. Ὁ λαὸς ἐπισκοπεῖ γενικῶς τὸ ἐγκλημα ἐκ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἀποτελέσματος, καὶ ἀναγορεύει τὴν γενικὴν ἀρχήν, ἣτις ἄλλως συμπορεύεται ἀπολύτως μὲ τὸ πνεῦμα τῶν διατάξεων τῆς κειμένης νομοθεσίας, ὅτι μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος πᾶσα ἐκ τῶν ὑστέρων μετάνοια οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν⁶⁾.

¹⁾ ΠΠ προδίνω, 1.

²⁾ Π. χ. ἄρθρα 76, 130, 242 κλπ. τοῦ Ποινικοῦ Νόμου.

³⁾ Κυριαζῆς, σελ. 275

⁴⁾ ΛΑ 1380 Β, 193, Μ. Λιουδάκη, Λασσήθι, Ἅγιος Γεώργιος, 1939.

⁵⁾ Ἡ φαρμακεία π. χ. (ἄρθρ. 289 Π. Ν.) εἶναι ἐγκλημα τυπικόν, διότι ἡ ἀντικειμενικὴ ὑπόστασις τοῦ ἐγκλήματος τούτου ἐξαντλεῖται ἀπλῶς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν εἰς τὸν ἀλλότριον ὀργανισμόν δηλητηρίου ἢ ἄλλων οὐσιῶν, δυναμένων νὰ ἐπιφέρωσι τὸν θάνατον, καὶ δὲν περιλαμβάνει τὴν ἐπέλευσιν τοῦ ἀποτελέσματος.

⁶⁾ Ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία μόνον εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 378, 393 καὶ 402 τοῦ Π. Ν. δέχεται ἐξαιρέσεις. Ὁ Ν. Δημητρακόπουλος, τ. Β' σ. 96-7, ἀναφέρων τὴν παροιμίαν «προσκυνημένο κεφάλι σπαθὶ δὲν τὸ κόβει» ὀρθῶς παρατηρεῖ ὅτι αὕτη «μορφωθεῖσα πιθανῶς ἐπὶ Τουρκοκρατίας εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς Ἀρχῆς τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου περὶ μεταχειρίσεως αἰχμαλώτων, ὡς καὶ ὅτι ἡ παροιμία αὕτη παρεκταθεῖσα τῆς ἀρχικῆς σημασίας καὶ ὑπὸ πλατυτέραν ἔννοιαν φερομένη, φέρει τὰ στοιχεῖα τῆς εἰς τὰς ποινικὰς νομοθεσίας ἀνεγνωρισμένης νομικῆς ἀρχῆς τῆς ἐμπράκτου μετανοίας». Σημειωτέον ὅτι ἡ παροιμία αὕτη, ἣτις ἀπαντᾷ εἰς τὴν παλαιότητα τὴν συλλογὴν δημῶδων παροιμιῶν τοῦ Ἰωαννίτου ἱερομονάχου Παρθενίου Κατζίουλη ὑπὸ τὸν τύπον «προσκυνοῦσαν κεφαλὴν οὐ τέμνουσιν» (Π Π τ. Α' σ. 107 ἀρ. 2070), ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν συλλογὴν Κρητικῶν παροιμιῶν τοῦ Στεφάνου Ξανθουδίδου ὑπὸ τὴν φραστικὴν διατύπωσιν «κεφαλὴ πὸν κλίνει σπαθὶ δὲν τὴν κόβει» (Π Π κεφάλι 117, Ἄνατ. Κρήτη) ἐκφράζει εἰς

6. Ἐγκλήματα κατὰ τῆς τιμῆς.

Μεγάλη εἶναι ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν ἀποδίδει ὁ λαὸς εἰς τὴν ἠθικοκοινωνικὴν ὑπόστασιν τῶν ἀτόμων. Ἐκαστος πρέπει νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ἐκτιμήσεως ἐκ μέρους τῶν ἄλλων καὶ νὰ προφυλάσσεται ἀπὸ τὴν δημιουργίαν διαδόσεων εἰς βάρος του. Ἡ παροιμία: *Ὡλὶς του ποῦ τοῦ βγει*¹⁾, ἀναφερομένη εἰς τὸ κακὸν ὄνομα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἀποκτήσῃ τις ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ἐκφράζει χαρακτηριστικῶς τὸν οἶκτον (*ὦλὶς*=ἀλίμονον), τὸν ὁποῖον ὁ λαὸς αἰσθάνεται δι' ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἀτυχίαν νὰ κακολογηθῇ, πολὺ περισσότερον ποῦ ἡ συκοφαντία δυσκόλως ἐξαλείφεται.

Μὲ μεγαλυτέραν ὅμως ἔμφασιν ἀποδίδουν τὴν ἔννοιαν ταύτην αἱ παροιμίαι:

*Κάλλιον νὰ βγῆ τὸ μάτι σου παρὰ τὸ ὄνομά σου*²⁾,

*Κάλλιο λείψανο τῆ γῆς, παρὰ πομπή τοῦ κόσμου*³⁾.

Εἰς τὰς παροιμίας ταύτας πλὴν τῆς ἐπισημάνσεως τῆς τεραστίας βλάβης τῆς προξενουμένης εἰς τὰ ἄτομα, διαφαίνεται καὶ ἡ ἠθικὴ βάσις διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας τῶν ἀτόμων τούτων, ἡ ὁποία εὐρίσκει πλήρη ἀνταπόκρισιν εἰς τὴν κειμένην νομοθεσίαν, ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς δικαστικῆς προστασίας τῆς προσβληθείσης τιμῆς⁴⁾.

τὴν κοινὴν τῆς ἔννοιαν, ὅτι διὰ τῆς μετριοπαθείας καὶ εὐπειθείας ἀποφεύγεται ἡ ἐπαπειλουμένη καταστροφή. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν εὐρίσκομεν παλαιότερον διατυπωμένην εἰς τὴν Ἀντιγόνην τοῦ Σοφοκλέους, στ. 712 - 4.

*«Ὁρᾶς παρὰ ρεῖθροισι χειμάρροισι ὅσα
δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς ἐκσφύζεται
τὰ δ' ἀντιτείνοντ' ἀυτόπρεμν' ἀπόλλυται».*

¹⁾ ΠΠ τ. Α', σ. 504 (ἀλί, 5.) ²⁾ ΠΠ ὄνομα, 11. ³⁾ ΠΠ πομπή, 21.

⁴⁾ Κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα δύο παροιμίας, τῶν ὁποίων τὸ περιεχόμενον ἔχει σχέσιν μὲ τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν κεφάλαιον: α') Ἡ παροιμία *βοή λαοῦ, ὀργή Θεοῦ* λέγεται μᾶλλον πρὸς ἔνδειξιν τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς λαϊκῆς κατακραυγῆς. Εἰς ὠρισμένας δὲ περιπτώσεις ἀπαντωμένη ὡς *ὀργή λαοῦ, ὀργή Θεοῦ*, λέγεται καὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς παντοδυναμίας τοῦ ὄχλου καὶ οὐχὶ τῆς κακῆς φήμης ὡς ἐσφαλμένως θεωρεῖ ὁ Δημητρακόπουλος (τ. Β' σ. 103). β') Ὁ Πολίτης εἰς τὴν παροιμίαν *Μ' ἔβρισε; ποῦ ντο; μ' ἔδειρε; γιὰ το* (ΠΠ τ. Δ' σ. 346 δέρονω, 20) δίδει τὴν ἐρμηνείαν «Ὅτι τῶν μὲν ὕβρεων ἡ μνήμη ἐξαλείφεται, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τῶν αἰκιῶν». Θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῇ καὶ ἡ ἔννοια, ὅτι ἐπὶ ἐξυβρίσεως ἀπαιτεῖται ἀπόδειξις ὅτι αὕτη συνετελέσθη, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν δαρμόν, ὁ ὁποῖος δὲν δύναται νὰ ἀμφισβητηθῇ, διότι ὁ δαρεὶς φέρει ἐκδηλα τὰ ἴχνη τῆς κακοποιήσεως. Ὑπὲρ τῆς δευτέρας ἐκδοχῆς συνηγοροῦν καὶ αἱ λαϊκαὶ ἀντιλήψεις, αἱ θεωροῦσαι ὅτι αἱ ὕβρεις καὶ κακολογίαι μένουσιν ἀνεξίτηλοι εἰς τὴν μνήμην, τὰς ὁποίας ἐκφράζουσιν αἱ παροιμίαι *ἡ μαχαιριὰ γαίνει, ὁ λόγος ὁ κακὸς δὲν γαίνει*, καὶ *ἡ τσεκουριὰ ἐπέρασε, ὁ λόγος δὲν ἐπέρασε* κλπ. (ΛΑ 883, 254, Νεστορίδης, Μεσσηνία).

Δυσφήμισις.

· Εἰς τὴν παροιμίαν :

«*Μάδκια ποὺ εἶδαν τζ' εἶπαν, ἐβγῆκαν.*

Μάδκια πὸν εἶδαν τζ' εἶπαν ; »¹⁾

(Μάτια ποὺ εἶδαν καὶ εἶπαν ἐβγῆκαν,
Μάτια ποὺ δὲν εἶδαν καὶ εἶπαν ;)

συνοψίζεται ἡ ὅλη ἐπὶ τοῦ ἀδικήματος τῆς δυσφημῆσεως ἀντίληψις τοῦ λαοῦ, ἡ ὁποία διαγράφεται σχεδὸν ἀπαράλλακτος καὶ εἰς τὴν κειμένην νομοθεσίαν.

Διὰ μὲν τῆς πρώτης φράσεως (*Μάδκια ποὺ εἶδαν τζ' εἶπαν, ἐβγῆκαν*) ὁ λαὸς ἐκφράζει τὴν θρησκευτικὴν του πεποίθησιν περὶ τῆς θείας τιμωρίας τοῦ δυσφημοῦντος διὰ τῆς τυφλώσεως τῶν ὀφθαλμῶν του. Τοῦτο εὐρίσκεται ἐννοιολογικῶς ἐν πλήρει ὁμοφωνίᾳ μὲ τὴν ἀπλὴν δυσφήμισιν τοῦ ἰσχύοντος δικαίου, ἐφ' ὅσον θεωρεῖ ἄξιον κολασμοῦ καὶ ἐκείνον, ὁ ὁποῖος μετέδωκεν ἀληθῆ γεγονότα²⁾).

Διὰ τῆς δευτέρας φράσεως (*Μάδκια πὸν εἶδαν τζ' εἶπαν ;*) διατυπωμένης ὑπὸ τύπον ἐρωτήσεως ἀποδίδει παραστατικῶς ὁ λαὸς τὴν ἐννοίαν τῆς συκοφαντικῆς δυσφημῆσεως, θεωρῶν ἄξιον μείζονος κολασμοῦ τὸν ἐν γνώσει διαδίδοντα ψευδὲς γεγονός.

Ἐτέρου ἢ Κυπριακῆ παροιμία: *Λόγια ἄκακα ἐν — ἰ — βλάπτουν*³⁾, τ. ἔ. λόγια ποὺ λέγονται χωρὶς κακίαν δὲν βλάπτουν, διδάσκει ὅτι δὲν εἶναι ἐπιζήμιοι διὰ τὸν δυσφημούμενον ἀνυστερόβουλοι ἐκφράσεις, οὕτω δὲ θεμελιούται ἐμμέσως ἡ ἀντίληψις, ὅτι ὁ δόλος ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν ἀπαραίτητον τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἐγκλήματος τῆς δυσφημῆσεως.

Ἐξύβρισις.

Ἄξια προσοχῆς ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως εἶναι ἡ παροιμία: *Ὁ δαρμένος ἔχει κ' ἓνα λόγο παραπάνω*⁴⁾ διδάσκουσα ὅτι «ἐπιτρέπεται εἰς τὸν ἀδικηθέντα καὶ νὰ διαμαρτυρηθῆ μετὰ τραχύτητος καὶ νὰ ὑβρίσῃ τὸν ἀδικήσαντα»⁵⁾.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ κειμένη νομοθεσία εὐρίσκεται πλήρως ἐνηρμοσιμένη μὲ τὴν λαϊκὴν συνείδησιν, καθιεροῦσα δυνητικὸν προσωπικὸν λόγον ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τῆς ποινῆς διὰ τὸν ὑπαίτιον ἐξυβρίσεως, ὅσάκις οὗτος παρεσύρθη εἰς

1) *Κυριαζῆς*, σ. 270.

2) Ἐκ τῆς διατυπώσεως «*εἶδαν τζ' εἶπαν*» εἶναι φανερόν, ὅτι πρόκειται περὶ μεταδόσεως ὄρισμένου γεγονότος, ἀκριβῶς ἐκείνου τὸ ὁποῖον εἶδον.

3) *Κυριαζῆς*, σ. 258.

4) ΠΠ τ. Δ', σ. 346 (δέρονω, 22).

5) Αὐτόθι.

τὴν προᾶξιν «ἐκ δεδικοιολογημένης ἀγανακτήσεως ἔνεκα πράξεως τοῦ παθόντος ναντίον του ἢ τελουμένης ἐνώπιόν του καὶ ἰδιαζόντως σκληρᾶς ἢ βαναύσου»¹⁾.

7. Παιδοκτονία.

Ἡ παιδοκτονία δὲν εἶναι ἄγνωστος εἰς τὰ λαϊκά μας κείμενα. Οὕτως εἰς δημοτικὸν ᾄσμα παρέχεται μὲ πλήρη ἐνάργειαν ἢ εἰκὼν τοῦ ἐγκλήματος τούτου.

*Κοράσιο κυρφογάστροτο καὶ μωρογαστρομένο
μονάχον του ἐθέριζε κ' ἐδεματοκουβάλιε,
τοιοὶ μῆνες ἐλογάριαζε, ποιοὶ μῆνα θὰ γεννήση.
Ἔρχετ' ὁ μῆνας τοῦ παιδιοῦ πού 'θελε νὰ τὸ κάμη.
Δραπάνι βάν' ἀντὶς σκαμνί, δεμάτ' ἀντὶς γιὰ κλίνη.
Κι ἀπήτις καὶ τὸ γέννησε κ' ἐβολοκόπησέν το,
εἰς τὴν ποδιά τση τό 'βαλε πὰ νὰ τὸ καταλύση²⁾.*

Ἀποτρέπεται ὅμως ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως ἀπὸ τὰς ἐπιτιμήσεις μιᾶς πέρδικας, ἢ ὁποία προσωποιεῖται εἰς τὸ ᾄσμα ἐκφράζουσα διὰ τοῦ στόματος της τὴν λαϊκὴν ἀποδοκιμασίαν τῆς πράξεως.

*'Εγὼ 'χω δώδεκα πουλιά, κανένα δὲ σκοτώνω,
καὶ σὺ ἔχεις ἓνα μοναχὸ καὶ δὲ θὰ τὸ φυλάξης;*

Τὸ ᾄσμα παρ' Ἀραβαντινοῦ ἔχει ἐν κατακλειδί τοὺς ἐξῆς δύο στίχους:

*'Αν ἔχης δώδεκα πουλιά, τὰ 'χεις μὲ τὴν τιμή σου,
κ' ἐγὼ 'χω ἓνα μοναχό, μόν' τό 'χω δίχως ἄντρα³⁾.*

1) § τοῦ ἄρθρου 25 τοῦ Νόμου 5060/1931. Ὁ ἀείμνηστος Ν. Δημητρακόπουλος, (τ. Β', σ. 97) εἰς τὴν παροιμίαν: *'Απὸ πίσω του καθέννας καὶ τὸν βασιλιᾶ τὸν βρίζει*, διαβλέπει λαϊκὴν ἀντίληψιν, ὅτι πρὸς ὑπαρξιν τοῦ ἀδικήματος τῆς ἐξυβρίσεως ἀπαραίτητος εἶναι ἡ ἐκτόξευσις τῆς ὑβρεως ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ προσβαλλομένου προσώπου καὶ ὅτι, ἀπόντος τοῦ ὑβριζομένου, παύει νὰ ἀποτελῇ κολάσιμον προᾶξιν. Νομίζω ὅτι ἡ τοιαύτη ἔννοια δὲν ὑποκρύπτεται εἰς τὴν ἐν λόγῳ παροιμίαν, ἥτις ἀφορᾷ μᾶλλον τὸν τύπον τοῦ θρασυδείλου, ὁ ὁποῖος δὲν τολμᾷ ἐνώπιον τοῦ ὑβριζομένου νὰ ἐκστομίση τὰς ὑβρεῖς του.

2) *A. Jeannarakis*, Ἄσματα Κρητικά, σ. 207-8, ἀρ. 269. Ἐκ τῆς λέξεως «κυρφογάστροτο» τοῦ πρώτου στίχου οὐδεμία ἀμφιβολία καταλείπεται, ὅτι πρόκειται περὶ νόθου. Ἴδὲ καὶ παρατηρήσεις ἐπὶ παραλλαγῆς τοῦ ᾄσματος τούτου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Τριανταφυλλοπούλου εἰς τὴν Ἐφημερίδα «Πολιτεία» τῆς 21^{ης} Νοεμβρίου 1921.

3) *Π. Ἀραβαντινοῦ*, Συλλογὴ δημοδῶν ᾄσμάτων τῆς Ἠπείρου. Ἐν Ἀθήναις 1880, 182-281. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ δύο οὔτοι στίχοι μόνον εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Ἀραβαντινοῦ καὶ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ αὐτοῦ ᾄσματος ἀπαντοῦν, τοῦτο δ' εἶναι ἀπόδειξις ὅτι οἱ στίχοι οὔτοι ἐπλάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Πιθανώτατα ὅμως ἐκφράζουν εὐρύτητα παγιωμένην λαϊκὴν ἀντίληψιν.

Εἶναι ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως ἢ ἀπάντησις, τὴν ὁποῖαν δίδει ἡ τεκοῦσα εἰς τοὺς δύο αὐτοὺς στίχους, ἐκ τῆς ὁποίας παρουσιάζονται διὰ τοῦ λαϊκοῦ στόματος οἱ λόγοι, οἵτινες ὤθησαν τὸν νομοθέτην εἰς τὸν ἀποχωρισμὸν τῆς πράξεως ταύτης ἀπὸ τῆς κοινῆς ἀνθρωποκτονίας, καὶ εἰς τὴν θέσπισιν ἠπιωτέρας ποινῆς. Εἶναι ἔκδηλος ἐκ τοῦ δημοτικοῦ ἄσματος ἡ ἰδιάζουσα ψυχολογικὴ κατάστασις τῆς τικτούσης νόθον τέκνον, τὴν ὁποῖαν προκαλεῖ ὁ φόβος τῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἀθεμίτου σχέσεως καὶ τοῦ μέλλοντος νὰ ἐπακολουθήσῃ κοινω- νικοῦ ἐξευτελισμοῦ της¹⁾.

Τὸ φάσμα τοῦ φόβου τῆς ἀποκαλύψεως τῆς παρεκτροπῆς, ἔνεκα τοῦ ὁποίου δημιουργεῖται ἡ ἔκρουθος ψυχολογικὴ κατάστασις, διαφαίνεται καὶ ἐκ τῶν κατω- τέρω στίχων ἄλλου δημοτικοῦ ἄσματος:

*Παρὰ ν' ἀκούσ' ἡ μάννα μου πὼς εἴμ' ἀγκαστρωμένη,
κάλλιο ν' ἀκούσ' ἡ μάννα μου στὴ γῆ νά 'μαι θαμμένη...²⁾.*

8. Βιασμὸς - ἀποπλάνησις.

Ἐκ τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων διαφαίνεται, ὅτι ὁ ἔνοχος βιασμοῦ ὑπέκειτο εἰς τὴν κρίσιν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, κατόπιν προσφυγῆς τῆς βιασθείσης. Οὐδαμοῦ ὅμως προκύπτει ὅτι αὐτὴ αὕτη ἡ πράξις τοῦ βιασμοῦ ἦτο ποινικῶς κολάσιμος, ἀλλὰ μόνον ὅτι ὑπεχρεοῦτο δικαστικῶς ὁ δράστης νὰ συζηυχθῇ τὴν βιασθεῖσαν, ἀποκαθισταμένων οὕτω τῶν πραγμάτων³⁾.

Παραθέτομεν κατωτέρω ἄσμα ἀρκετὰ σπάνιον, ὅπου ἡ κατόπιν ἀποναρκώ- σεως τῶν αἰσθήσεών της βιασθεῖσα προσφεύγει εἰς τὴν δικαιοσύνην, ἐπικαλουμένη τὴν κρίσιν της.

*Ὑπνο πολὺ τὴν πότισε, κ' ἤπεσε λιγωμένη
καὶ τὸ πρωτὶ σηκώθηκε, κ' ἦτον ἀρρωστημένη...
— Φίδ' ἤνοιωσα στὴ μέση μου καὶ βάρος στὸ λαιμό μου.
— Ἐγὼ 'μουνε τὸ φίδι σου, ἐγὼ 'μουν κ' ἡ τιμὴ σου.
Τρίβγει τὸ μουστακάκιν του, στὸ μαῦρον του καθίζει.
Σηκώνεται κ' ἡ κόρ' αὐτῆ, τραυᾶ δικαιοσύνη⁴⁾.*

¹⁾ Πρβλ. Τιμ. Ἡλιοπούλου - Ν. Χωραφᾶ, Σύστημα Ἑλληνικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου, 1927 σ. 2. ²⁾ ΛΑ 1122, 2 - 3, Βίτα Ξανθάκη, Χίος.

³⁾ Κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ νομοκάνονος τοῦ Μανουὴλ Μαλαξοῦ, ὅστις ἀπηγεῖ τὸ δίκαιον τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ ἐπὶ Τουρκοκρατίας, ὁ βιάσας ἀμνήστευτον παρθένον ὑπεχρεοῦτο νὰ τὴν νυμφευθῇ. (Βλ. Ἰ. Π. Παπακυριακοπούλου, Ἡ διαπαρθένευσις καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἰδίαν δίκαιον, 1943, 121).

⁴⁾ Τετράδια Σημειώσεων Ν. Γ. Πολίτου, Ν' 30-32.

Εἰς ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ αὐτοῦ ἄσματος εἶναι ἐμφανὴς ἡ προσφυγὴ εἰς τὴν δικαστικὴν κρίσιν διὰ τὸν ἐξαναγκασμὸν τοῦ δράστου πρὸς σύναψιν γάμου μετὰ τῆς βιασθείσης.

*Γιὰ σήκου, θνατέρα μου, καὶ λούσου καὶ χτενίσου,
νὰ πᾶμ' ἀπὰ στοῦ ποδοσιᾶ, τὴν κρίση νὰ μᾶς κάμη¹⁾.*

Ἡ ἴδια ἐξουσία τῶν δικαστηρίων καὶ νομικὴ ὑποχρέωσις πρὸς σύναψιν γάμου διατυποῦται εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα καὶ δι' ἐκεῖνον, ὅστις διέφθειρε παρθένον, χωρὶς ὅμως νὰ διαφαίνεται καὶ ποινικὴ κύρωσις κατὰ τοῦ φθορέως. Οὕτως ὁ ἐξ αἰτίας τῶν ἀρῶν ἐγκαταλειφθείσης ἐγκύου, αἵτινες εἰσηκούσθησαν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ὑποφέρων ἐραστής, — τὸν ὁποῖον ἀσθενοῦντα «τὸν κόβουν οἱ γιατροὶ μὲ ξουράφια» — ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτὴν λέγει:²⁾

*Μωρὴ σκύλα, κόρη ἄνομη, μωρὴ καταραμένη,
δὲν ἦτον κρίση νὰ μὲ πᾶς, καντῆς γιὰ νὰ μὲ κρίνης,
μόν' ἔρριξές με στὸν Θεόν, πού 'ναι δικαιοκρίτης;³⁾*

Ἡ αὐτὴ στερεότυπος ἐπωδός:

*Μωρὴ σκύλα, μωρ' ἄνομη, μωρὴ μααρισμένη,
δὲν εἶχε κρίση νὰ μὲ πᾶς, καδῆ νὰ μὲ δικάσης,
μόνου μ' ἐκάλεσες στὸ Θεό, κι ὁ Θεὸς ἐπάκουσέ σου;⁴⁾*

ἥτις εἶναι ἐνδεικτικὴ ἐξουσίας τῶν δικαστηρίων, ἐπαναλαμβάνεται, ὡς ἐν τῷ ἀνωτέρω παραδείγματι, καὶ διὰ τὸν ἐγκαταλείψαντα τὴν σύζυγον.

Νομικὴ ὅμως ὑποχρέωσις πρὸς σύναψιν γάμου δὲν διαγράφεται εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα καὶ κατ' ἐκείνου ὁ ὁποῖος παρέβη τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν γάμου. Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις, διὰ νὰ γεννηθῇ τοιαύτη ὑποχρέωσις, ὡς διαφαίνεται ἐκ τῶν δημοτικῶν ἄσμάτων, εἶναι νὰ ὑπάρχη φθορὰ τῆς κόρης· ἄλλως ἢ ὑποχρέωσις του εἶναι ἀπλῶς ἠθικὴ, τῆς λαϊκῆς συνειδήσεως ἀποδοκιμαζούσης ἐντόνως τὸν ἀθετοῦντα τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν.

Διὰ τοῦτο ἡ κόρη, μὴ ἔχουσα τὴν δυνατότητα τῆς προσφυγῆς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην δικαιοσύνην, περιορίζεται νὰ ζητῇ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἀπίστου ὑπὸ τῆς Θείας Δίκης.

1) Τετράδια Σημειώσεων Ν. Γ. Πολίτου, Ν' 28-29. Ποδοσιᾶς = βασιλεύς.

2) Βλ. καὶ Δημητρακόπουλον, τ. Β', σ. 157.

3) *Passow*, σ. 333, ἀριθ. 452. Χαρακτηριστικὴ τῶν ἐκ θρησκευτικῶν ἐπιδράσεων πεποιθήσεων τοῦ λαοῦ εἶναι ἡ ἐκ τῶν ἀνωτέρω στίχων ἐμφανιζομένη λαϊκὴ πίστις, ὅτι ἡ μεγαλυτέρα τιμωρία τοῦ ἐνόχου προέρχεται ἀπὸ τὴν θεϊαν δικαιοσύνην. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἔνοχος παραπονεῖται, διατι δὲν προσέφυγεν εἰς τὰ ἀνθρώπινα δικαστήρια, τῶν ὁποίων ἡ κρίσις θεωρεῖται ἡπιωτέρα.

4) Νεοελλ. Γράμματα, 16 Ἀπριλίου 1938, Ν. Σφυρόερας, Ἀπύρανθος Νάξου.

— ὦ Κυρὰ Παναγία μου καὶ κάμε δίκαια κρίση,
ἢ μπάλλα ἢ τελλίδικη στὰ στήθη του νὰ σβήσῃ¹⁾).

Ἀκόμη καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀθετήσεως ὑποσχέσεως γάμου, δοθείσης εἰδικῶς πρὸς ὀρφανήν, ὅτε ἡ ἐξέγερσις τῆς λαϊκῆς ἀγανακτήσεως ἐμφανίζεται ἔτι μεγαλύτερα, οὐδεμία νομικὴ ὑποχρέωσις διὰ τὸν ἀθετήσαντα ὑφίσταται, τῆς λαϊκῆς μούσης ἐξαντλουμένης εἰς τὴν ἐκτόξευσιν ἁρῶν.

Ὅπου ἀγαπήσῃ ὀρφανὴ καὶ τήνε παρατήξῃ
στῆς Πόλης τὰ ψηλὰ βουνὰ σκλάβος νὰ προσκυνήσῃ,
νὰ τὸν βαρῆ ἢ θάλασσα, νὰ τὸν χτυπᾷ τὸ κῦμα,
ν' ἀναστενάξῃ καὶ νὰ πῆ τῆς ὀρφανῆς τὸ κρῖμα²⁾).

9. Μοιχεία.

Ἡ μοιχεία θεωρουμένη ὡς ποινικὸν ἀδίκημα καὶ τιμωρουμένη ὑπὸ τοῦ Ποινικοῦ Νόμου³⁾ διὰ τῆς ποινῆς τῆς φυλακίσεως, ἀπασχολεῖ πολὺ, ὡς ἐκ τῆς κοινωνικῆς τῆς σημασίας, τὸν δημοτικὸν μας ποιητὴν.

Εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν ἡ μοιχεία ὑπολαμβάνεται ὡς ἐν ἀπὸ τὰ βαρύτερα ἐγκλήματα, τὰ ἄξια τοῦ σκληροτέρου κολασμοῦ⁴⁾. Περιπτώσεις μοιχείας, ἀποτελοῦσαι τὸ θέμα δημοτικῶν ἄσμάτων, ἐμφαίνουσι τὴν ἀντίληψιν τοῦ δικαιώματος τῆς ποινῆς, ὡς μέσου ἀτομικῆς ἱκανοποιήσεως ἢ ἐκδικήσεως τοῦ παθόντος, ἀντίληψιν ἢ ὁποία, ὡς γνωστόν, ἐπεκράτει εἰς ἐποχὰς ἀρχαιοτάτων (προρρωμαϊκῶν) δικαίων, ὡς καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἀρχαίου Ρωμαϊκοῦ Δικαίου⁵⁾.

Οὕτως εἰς δημοτικὸν ἄσμα ἐκ Μακεδονίας, ὁ σύζυγος συλλαβὼν μοιχευομένην τὴν σύζυγόν του φονεύει ταύτην κατὰ τὸν ἀγριώτερον τρόπον.

*Καὶ τὸ σπαθὶ του ἔβγαλε, λιανὰ - λιανὰ τὴν κάμει,
εἰς τὸ σακκὶ τὴ μάζωνε, στὸ μύλο τὴν πηγαίνει.*

1) *Μ. Μιχαηλίδου - Νουάρου*, Δημ. Τραγ. Καρπάθου, σ. 170, 29. Τελλίδικη = ἡ σφαῖρα ἢ τυλιγμένη μὲ σύρμα (τέλι), ἣτις καὶ θεωρεῖται μᾶλλον ἀποτελεσματικὴ.

2) ΛΑ 1401, 137, Ἄ. Ἀδαμαντίου, Τήνος, Δυὸ Χωριά, 1895.

3) Ἄρθρον 286 Π.Ν.

4) Παρομοία ἀντίληψις ἐπεκράτει ἐπὶ βυζαντινῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ ἐγκλημα τῆς μοιχείας ἐθεωρεῖτο ὡς λοιμῶδες νόσημα, οὐδόλως κατώτερον τῆς ἀνδροφονίας. (Πεβλ. *Κ. Γαρδίκου*, Τὸ ἐγκλημα τῆς μοιχείας ἐν τῷ τῆς Βυζαντιακῆς Αὐτοκρατορίας Δικαίῳ. 1925, σ. 2).

5) Πεβλ. *Τιμ. Ἡλιοπούλου*, Σύστημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ποιν. Δικαίου, τ. Α', σ. 16 καὶ *Γ. Μαριδάκη*, Τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον ἐν ταῖς Νεαραῖς τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων, σ. 115.

—*Ἄλεθε, μύλε μ', ἄλεθε, τῆς κούρβας τὸ κορμάκι,
φκειάνε τ' ἄλεῦρι κόκκινο καὶ τὸ πασπάλι μαῦρο*¹⁾.

Εἶναι τόσο ἔντονος ἡ λαϊκὴ ἀποδοκιμασία τῆς μοιχείας καὶ τόσο ἰσχυρὰ ἡ κοινωνικὴ πρὸς αὐτὴν ἀποστροφή, ὥστε καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ μητρικὰ αἰσθήματα τῆς ἀγάπης ὑποχωροῦν καὶ ἡ μήτηρ τῆς ἐνόχου δὲν συγκινεῖται, ἀλλ' ἐμφανίζεται δριμῦς καὶ ἀλύγιστος κατήγορος.

—*Δὲν μὲ λυπᾶσαι, μάννα, ὅπου μ' ἐγέννησες
μὲ βάσανα, μὲ πόνους μ' ἐκοιλοπόνεσες;
— Δὲν σὲ λυποῦμαι, σκύλα, γιατί μ' ἀπάτησες,
τ' ἀντρός σου τὸ στεφάνι τὸ τσαλαπάτησες...²⁾.*

Αὐτὴ ὅμως ἡ ἄκαμπτος λαϊκὴ ἀντίληψις καὶ ὁ σκληρὸς καὶ αὐτοδύναμος κολασμὸς τῆς μοιχείας, ἐκδηλούμενος εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα, ἀρχίζει νὰ ὑποχωρῇ εἰς ἄλλας παραλλαγὰς τοῦ αὐτοῦ ἄσματος, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ὑπάρχει ἡ ἐκδήλωσις τῆς ἱκανοποιήσεως τοῦ ἀγρίου μίσους διὰ τοῦ «ἀλέσματος» εἰς τὸν μύλον. Ὑπὸ τὴν πνοὴν τῶν νεωτέρων ἀντιλήψεων τοῦ δικαίου ἐξεγείρεται κατὰ τοῦ φονέως συζύγου ἡ λαϊκὴ ἀγανάκτησις διὰ τὴν αὐτοδύναμον τιμωρίαν τῆς ἐνόχου. Ἡ παλαιὰ καὶ ἄτεγκτος αὐτοδύναμος τιμωρία καὶ ἡ ἱκανοποίησις τῆς πληγείσης τιμῆς παραχωρεῖ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν κρίσιν τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς.

Οὕτως ἡ μήτηρ τῆς φονευθείσης λέγει εἰς τὸν γαμβρόν της:

—*Δὲν εἶχες κρίση νὰ τὴν πᾶς, κρίση νὰ πὰ τὴν κρίνης
μόν' ἦκαττες καὶ ἦκαμες μονάχος σου τὴν κρίση;*³⁾ ἢ ἄλλως
—*Βρὲ σύ, σκύλε, βρὲ ἄνομε, βρὲ σύ, γεβεντισμένε,
δὲν εἶχε κρίση νὰ τὴν πᾶς, κριτὴ γιὰ νὰ τὴν κρίνης;*⁴⁾

Καὶ εἰς ἄλλην παραλλαγὴν τοῦ ἄσματος λέγεται:

*Δὲν εἶχε κρίση νὰ κριθῆς, δεσπότης νὰ χωρίσης
καὶ τέτοιο ἔκαμες κακό, σὺ γυιέ μου καὶ γαμπρέ μου;*⁵⁾

¹⁾ ΛΑ 1912,77 Ἄν. Διαμάντης, Δυτ. Μακεδονία. Τὸ «ἀλεσμα» εἰς τὸν μύλον καὶ ἡ κοινολογία τῆς ἀπίστου συζύγου ἐμφανίζεται ὡς μία τῶν σκληροτέρων ποινῶν καὶ εἰς τὰ παραμύθια, τὰ ὁποία ὡς πραγματικώτερα προσθέτουν καὶ τι ἀπογίνεται ἡ κόνις ἐκ τοῦ ἀλέσματος· δηλονότι παραδίδεται εἰς τοὺς ἀνέμους ἢ ρίπτεται εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς τέλειον ἐξαφανισμόν τῆς ἀπίστου. Τοῦτο καὶ εἰς τὰ ἄσματα ἀποτελεῖ τὴν τυπικὴν ἔκφρασιν τῆς σκληρᾶς ποινῆς τῆς ἐνόχου (βλ. καὶ Γ. Ἀποστολάκη, Δημοτικὰ Τραγούδια, 1929, σ. 125).

²⁾ ΛΑ 1161 Α, 67,8, Μ. Λιουδάκη, Ἰνναχώριον Κρήτης, 1938.

³⁾ ΛΑ 1079,15-16, Βίτα Ξανθάκη, χωρίον Βίκι Χίου, 1936.

⁴⁾ ΛΑ 312, 76-77, Α. Ι. Πουλάκη.

⁵⁾ Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Θεσαυροῦ, τ. Α' 1934-6, σ. 250-1.

Εἶναι ἄξιον προσοχῆς, ὅτι ὅλαι αἱ παραλλαγὰὶ τῶν ἄσμάτων, αἱ ἐμφανίζουσαι τὴν μεταστροφὴν αὐτὴν τῆς λαϊκῆς ἀντιλήψεως, ἀνάγονται εἰς χρονικὴν περίοδον νεωτέραν, εἰς οὐδεμίαν δὲ ἀπὸ τὰς παλαιότερας συλλογὰς ἀπαντᾷ ἢ ἀποδοκιμασία αὕτη.

Τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπόδειξιν, ὅτι ἡ μεταστροφή, ἡ παρατηρουμένη εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα, δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλὰ φέρει τὴν σφραγίδα τῶν ἀντιλήψεων ἐποχῆς νεωτέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ποινὴ ἀποτελεῖ δικαίωμα ἀνήκον εἰς τὴν Πολιτείαν, καὶ οὐχὶ μέσον ἀτομικῆς ἐκδικήσεως ἢ ἱκανοποιήσεως τοῦ παθόντος.

Τοιαῦτα στοιχεῖα ἐνδεικτικὰ ἀρχαιοτάτων ἀντιλήψεων περὶ τοῦ χαρακτῆρος τῆς ποινῆς, ὡς καὶ τῆς μεταγενεστέρως ἐξελικτικῆς μορφῆς ταύτης, ἀνευρισκόμενα εἰς δημοτικὰ ἄσματα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας, θὰ ἠδύνατο νὰ προστεθοῦν εἰς τὰ φιλολογικὰ τεκμήρια¹⁾ ὡς ἐπιχειρήματα νομικὰ ἐνισχύοντα τὴν ἄποψιν, ὅτι ἡ σημερινὴ δημώδης ποίησις ἀποτελεῖ συνέχειαν τῆς ἀρχαίας ποιήσεως, ἴσως δὲ μάλιστα καὶ ἐποχῆς χρονικῶς πολὺ προγενεστέρως τῆς ὑποστηριζομένης.

Ἐπ' αὐτὴν τὴν μορφολογικὴν ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία ἀπηχεῖ τὰς ἐκάστοτε κρατησάσας λαϊκὰς ἰδέας περὶ δικαίου καὶ ἠθικῆς, ἐμφανίζεται εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα τὸ ἀδίκημα τῆς μοιχείας.

Παροιμίας ἀναφερομένας εἰς τὸ ἀδίκημα τοῦτο δὲν ἔχομεν ἄλλας εἰμὴ περιγραφούσας τὴν ποινὴν τῆς διαπομπεύσεως τῶν μοιχῶν.

Ἡ παροιμία: «*Τὸν ἐβάνανε στὸ γαῖδοῦρι*»²⁾ εἶναι λείψανον τῆς διαπομπεύσεως τῶν μοιχῶν διὰ τῆς περιαγωγῆς αὐτῶν ἐπὶ ὄνου ἀνὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως. Αἱ ποιναὶ αὗται ὑπῆρχον καὶ εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς³⁾.

Ἄλλ' ἀπὸ τὸν λαϊκὸν ὀφθαλμόν, προσεκτικὸν παρατηρητὴν τῶν κοινωνικῶν φαινομένων, δὲν ἠδύνατο νὰ διαφύγη τὸ σύννηθες φαινόμενον, τὸ ὁποῖον παρουσιάζεται ὡς ἐπακολούθημα τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ τῆς μοιχείας εἰς χεῖρας ἐκμεταλλευτῶν, τὴν ἀνοχὴν δηλαδὴ τοῦ συζύγου διὰ τὴν συντελουμένην μοιχείαν καὶ τὴν μετατροπὴν μάλιστα αὐτῆς εἰς κερδοσκοπικὴν ἐκμετάλλευσιν. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ παροιμία:

¹⁾ *C. Fauriel*, Chants popul. de la Grèce moderne, Paris 1824, τ. Α', σ. CXII, Στίλπωνος Κυριακίδου, Αἱ ἱστορικαὶ ἀρχαὶ τῆς δημώδους νεοελληνικῆς ποιήσεως σ. 7.

²⁾ ΠΠ τ. Γ', σ. 356. (γάδαρος, 96).

³⁾ Πρβλ. *Κ. Γαρόδικα*, Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας, 1923, σ. 15-16, καὶ *Κ. Κωσιῆ*, Ἑρμηνεία Ποιν. Νόμου, τ. Β', 1928 σ. 395, σημ. 2.

Ὅταν ἀκούσῃ ὁ κερατᾶς τὴν γλύκα τοῦ κεράτου,
μέλι καὶ γάλα γένεται μὲ τὴ νοικοκυρά του¹⁾).

Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς ὄχι μόνον τὴν τοιαύτην ἀνεκτικὴν στάσιν τοῦ ἐκμεταλλευομένου τοῦς καρποὺς τῆς μοιχείας συζύγου καταδικάζει, ἀλλὰ τὸν θεωρεῖ καὶ κυρίως ὑπεύθυνον.

Τοῦ κερατᾶ καὶ ραβδιῆς²⁾).

Πὸ πανωθιὸ τοῦ κερατᾶ ξυλιῆς τοῦ πρόπου κιόλας³⁾).

Ἡ ἐκδηλουμένη διὰ τῶν ἀνωτέρω δύο παροιμιῶν λαϊκὴ ἀντίληψις ἐμφανίζεται ταυτιζομένη κατὰ τὴν ἔννοιαν μὲ τὴν βυζαντινὴν παροιμίαν :

Τῶ τῆς μοιχαλίδος ἀνδρὶ καὶ πληγαὶ πρόπουσιν⁴⁾,

ἢ ὁποῖα ἀντικατοπτρίζει τὸ δίκαιον τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς, ὅτε ὁ ἐπ' αὐτοφώρῳ καταλαβὼν τὴν γυναῖκα μοιχευομένην καὶ ἀνεχόμενος λαμβάνων κέρδος, ἐτιμωρεῖτο ὡς προαγωγὸς καὶ τυπτόμενος ἐξωρίζετο⁵⁾).

10. Κλοπή.

I. Ἐφθονοὶ εἶναι αἱ παροιμίαι, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ συνηθέστατον ἀδίκημα τῆς κλοπῆς. Εἰς πολλὰς ἐξ αὐτῶν διαφαίνονται λαϊκαὶ πεποιθήσεις, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν μέγιστον ἐνδιαφέρον ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως. Οὕτω διὰ τῆς παροιμίας: *Κλέψεως ἀντικλέψεως ἁμαρτία ἐν ἔχει*⁶⁾ ἐκφράζεται ἀντίληψις, μὴ συμπίπτουσα μὲ τὰς ἀπόψεις τῆς κειμένης νομοθεσίας, ὅτι ἡ κλοπὴ πράγματος κατεχομένου ὑπὸ κλέπτου δὲν θεωρεῖται ἐπίμεμπτος, διότι πρόκειται περὶ πράγματος προελθόντος ἐκ κλοπῆς⁷⁾. Οὐδεμίαν δὲ δίωξιν συνεπάγεται ἡ κλοπὴ πράγματος κλοπιμαίου, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς συμβουλῆς, τὴν ὁποῖαν δίδει ἡ ἐκ Μακεδονίας παροιμία :

¹⁾ ΛΑ 28, 126, ἀδήλου τύπου.— Συναφὲς καὶ τὸ κατωτέρω δίστιχον: «Ὁ κερατᾶς τοῦ κερατᾶ σὰν κλίνει τοῦ κεράτου, μέλι καὶ γάλα γίνεται μὲ τὴν νοικοκυρά του. (Μ. Λιουδάκι, Λαογραφικὰ Κρήτης, Α', Μαντινάδες. Ἐν Ἀθήναις 1936, σ. 523).

²⁾ ΛΑ 883, σ. 686, 708, ἀδήλου τύπου, Νεστορίδης.

³⁾ ΠΠ κερατᾶς, 10 (Κρήτη).

⁴⁾ *Eduard Kurtz*, Die Sprichwörtersammlung des Maximus Planudes, 1886, σ. 16, 20.

⁵⁾ Κ. Γαρδίκας, Τὸ ἔγκλημα τῆς μοιχείας ἐν τῷ τῆς Βυζαντιακῆς Αὐτοκρατορίας Δικαίῳ, 1925, σελ. 7.

⁶⁾ ΠΠ κλέπτω, 41 (Καρπάθου).

⁷⁾ Ἡ αὐτὴ ἄποψις φαίνεται διατυπωμένη καὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν παροιμίαν: «Ἀπὸ κλέπτου κλέφρον καὶ κοῖμα οὐχ ἔξεις» (Ed. Kurtz, ἔνθ' ἄν.).

*Κλέψ' τὸν κλέφτη καὶ μὴ φοβᾶσαι*¹⁾.

Ἐν σχέσει ἐπίσης πρὸς τὴν κλοπὴν εὐρίσκομεν παρὰ τῷ λαῷ παροιμίας τινάς, αἵτινες, καίτοι δὲν ἐκφράζουν νομικὴν τινα ἔννοιαν, εἶναι χαρακτηριστικαὶ τῶν σχετικῶν λαϊκῶν πεποιθήσεων. Ἐκ τούτων:

α) Ἡ παροιμία «*Ὁ κλέφτης κι ὁ ψεύτης τὸν πρῶτο χρόνο χαίρονται*», εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς λαϊκῆς πεποιθήσεως, ὅτι ὁ κλέπτης τελικῶς θὰ ἀνακαλυφθῆ²⁾.

β) Ἡ παροιμία «*Ὁ κλέφτης τὸ γεβέντισμα γιὰ πανηῦρι τό 'χει*³⁾», εἰλημμένη ἐκ τοῦ ἐθίμου τῆς διαπομπεύσεως τῶν κλεπτῶν, εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἀπὸ ἐγκληματολογικῆς ἀπόψεως, ὡς ἐνδεικτικὴ τῆς ψυχικῆς προσωπικότητος τῶν κλεπτῶν καὶ

γ) Ἡ παροιμία «*Βάλε τοὺς παράδες σου στ' ἄστρα, νὰ κάνης τοὺς ἀγγέλους κλέφτες*», διδάσκουσα νὰ μὴ δίδωμεν ἀφορμὴν κλοπῆς καὶ εἰς τοὺς ἐντιμοτάτους, ἔχει τὴν βαθυτέραν ἔννοιαν, ὅτι ἡ ἐγκληματικότης ὑπολανθάνει εἰς ἅπαντας τοὺς ἀνθρώπους.

II. Ἡ κλοπὴ ἐκκλησιῶν θεωρεῖται εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν ὡς μέγα ἁμάρτημα καὶ συνεπάγεται αὐστηροτάτην ποινὴν. Τὴν ἀντίληψιν ταύτην ἀνευρίσκομεν τόσον εἰς τὰ δημοτικὰ ἔσματα, ὅσον καὶ εἰς τὰς παροιμίας.

Ἐνας ἀετὸς γκιζέραε στὰ κλέφτικα λημέρια.

Πέτρα στὴν πέτρα περπατεῖ, λιθάρι στὸ λιθάρι,

βαστοῦσε καὶ στὰ νύχια τοῦ ἀνθρώπινο κεφάλι.

Φορὲς φορὲς τὸ τσίμπαε, φορὲς καὶ τὸ ρωτάει.

— *Κεφάλ' μου κακοκέφαλο, κακὸ καιρὸ γραμμένο,*

κεφάλ' μου, τί κακό 'καμες καὶ σὲ κρατῶ στὰ νύχια;

— *Ἄλλοτες στὸν παλιὸ καιρὸ καὶ στὰ παλιὰ ζαμάνια*

ἄλλοι κορσεῦαν πρόβατα κι ἄλλοι κορσεῦαν γίδια

κ' ἐγὼ τὸ δόλιο κόρσευα 'κλησιὲς καὶ μοναστήρια.

— *Κεφάλ' μου δίκιο τό 'παθες καὶ σὲ κρατῶ στὰ νύχια*⁴⁾.

Ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων στίχων τοῦ ἔσματος τούτου εἶναι ἐμφανῶς σαφῆς ἡ ὑπάρχουσα ἐξ ἀκραιφνοῦς θρησκευτικῆς ἐπιδράσεως διαφορὰ μεταξὺ κλοπῆς

1) ΠΠ κλέφτης, 59 (Μακεδονία). Καὶ κατὰ τὴν Ἰουστινιάνειον νομοθεσίαν ὁ πρῶτος κλέπτης δὲν εἶχε ἀγωγὴν κλοπῆς, διότι δὲν ἐνδιεφέρετο ἐξ ἐντίμου αἰτίας. (Παν. 47. 2. 77 καὶ 47. 2. 11).

2) Ἡ παροιμία αὕτη λέγεται μεταφορικῶς διὰ πάντα ἐγκληματίαν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον ν' ἀποφύγῃ τὴν σύλληψιν.

3) ΠΠ κλέφτης, 81.

4) «Παρνασσός», τ. ΙΔ' (1891) 172.

ἐκκλησιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει κλοπῶν, τῆς κλοπῆς τῶν ἐκκλησιῶν χαρακτηριζομένης ὡς βαρυτάτου ἐγκλήματος εἰς τὴν λαϊκὴν συνείδησιν. Ἡ διαφορὰ αὕτη ὑφίσταται καὶ κατὰ τὴν ἰσχύουσαν νομοθεσίαν, θεωρουμένης ὡς ἐπιβαρυντικῆς περιπτώσεως τῆς κλοπῆς τῶν ἐκκλησιῶν¹⁾.

Καὶ εἰς τὰς παροιμίας εἶναι ἔκδηλος ἡ αὐτὴ ἔντονος ἀποδοκιμασία, συνοδευομένη μάλιστα ὑπὸ τῆς πίστεως τῆς βεβαίας καταστροφῆς, ἡ ὁποία ἀναμένει τὸν κλέπτην ἱερῶν πραγμάτων.

Θέλεις νὰ κάμῃς κακὸ τ' ὀχτροῦ σου; Πᾶρε ἓνα κεραμίδι ἐκκλησιᾶς καὶ βάλ' το ἀπάνου στὸ σπίτι του, νὰ πάῃ ξύλου λίθου²⁾.

Χαρακτηριστικὸν εἶναι, ὅτι κατὰ τὴν παροιμίαν ταύτην καὶ ὁ ἐν ἀγνοίᾳ γενόμενος ἱερόσυλος ἐξολοθρεύεται³⁾.

III. Ὁ λαὸς ὑπολαμβάνει, ὅτι ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς κλοπῆς εἶναι ἡ ἀπόκρυψις τῶν κλοπιμαίων. Τοῦτο δηλοῖ διὰ τῆς παροιμίας:

*Ξέρεις νὰ κλέψῃς; — Ξέρω.
— Νὰ κρύψῃς;⁴⁾.*

Λόγῳ δὲ τῆς τοιαύτης πλήρους ἐξαρτήσεως καὶ τοῦ ἀρρήκτου συνδέσμου τῆς ἀποκρύψεως πρὸς τὴν κλοπὴν, ἡ λαϊκὴ συνείδησις εἰς πᾶσαν περίπτωσιν καὶ χωρὶς διάκρισιν θεωρεῖ τὸν κλεπταποδόχον ὡς αὐτουργὸν κλοπῆς καὶ οὐχὶ ὡς συνεργόν, ὡς χαρακτηρίζει τοῦτον ἡ ἰσχύουσα νομοθεσία⁵⁾.

Ταύτην τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ παροιμία:

*Καὶ ὁ κλέφτης κλέφτης,
κι ὁ ἀποδοχάρης κλέφτης⁶⁾.*

¹⁾ Ἄρθρον 376 Ποιν. Νόμου.

²⁾ ΠΠ τ. Δ' σ. 681 (ἐκκλησιά, 4).

³⁾ Ὁμοίως ἡ παροιμία «Ὅποιος τρώει ἀπὸ κλησιά, τρώει ἀνθρώπινα σκατά», (ΠΠ. τ. Δ' σελ. 681, ἐκκλησιά, 7) ἂν καὶ λέγεται διὰ τὸν δολίως διαχειριζόμενον ἢ σφετεριζόμενον ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς ὑφισταμένης διαφορᾶς ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν, θεωρουμένην ἱερὴν.

⁴⁾ ΛΑ 520, 158, Δημητσάνα, I. Κανδηλῶρος.

⁵⁾ Ἡ κειμένη νομοθεσία μόνον εἰς τὴν «ἐξ ἐπιτηδεύματος» ἀπόκρυψιν τῶν ἀντικειμένων τοῦ ἐγκλήματος ἐπιβάλλει τὴν ποινὴν τοῦ αὐτουργοῦ (ἄρθρ. 73 Π. Ν.), ἐνῶ πᾶσαν ἄλλην ἀπλῶς «ἐξ ἰδιοτελείας» ἀπόκρυψιν χαρακτηρίζει ὡς συνέργειαν (ἄρθρ. 72 § 5 Π. Ν.).

⁶⁾ ΠΠ κλέφτης, 45, Λακωνία, Γεννάδιος. Τὸ ὅτι ἡ λαϊκὴ συνείδησις κατατάσσει τὸν κλεπταποδόχον εἰς τὴν βαθμίδα τοῦ αὐτουργοῦ εἶναι ἀναμφισβήτητον ἐκ τοῦ ἀπεριφράστου χαρακτηρισμοῦ «κι ὁ ἀποδοχάρης κλέφτης». Διότι εἶναι χαρακτηριστικόν, ὅτι εἰς τὰς παροιμίας τονίζεται καὶ ἡ ἐλάχιστη ὑπάρχουσα διαφορὰ, ὅπως ἐπὶ καταλογισμοῦ «ὁ θυμωμένος κι ὁ δαιμονισμένος λίγο διαφέρουν» κ. ο. κ.

11. Ὑπεξαίρεσις.

Τὴν ἄμεσον καὶ στενὴν συγγένειαν τῆς ὑπεξαίρεσεως πρὸς τὸ ἔγκλημα τῆς κλοπῆς δηλοῖ ἐναργέστατα ἡ φερομένη εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, καθαρῶς νομική, παροιμία :

Τὸ κράτημα ἀπὸ τὴν κλεψιά ὀλίγο διαφέρει ¹⁾,

διὰ τῆς ὁποίας τονίζεται ἡ μικρὰ ἀπόστασις, ἡ χωρίζουσα τὸν ἀθεμίτως ἰδιοποιούμενον τὸ ἐν τῇ κατοχῇ του ξένον κινητὸν πρᾶγμα τοῦ ἀφαιροῦντος αὐτὸ ἀπὸ τῆς κατοχῆς ἑτέρου ²⁾.

B. ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

1. Φυλή.

Θέμα βεβαίως τοῦ παρόντος δὲν ἀποτελεῖ ἡ ἐξέτασις, ἂν τὸ ἔθιμον τῆς ἀντεκδικήσεως, τὸ ὁποῖον ἐπὶ μακρὰν σειρὰν γενεῶν ἐκυριάρχησεν εἰς τὴν Μάνην καὶ εἰσέτι δὲν ἔχει πλήρως ἐκριζωθῆ, εἶναι δεῖγμα φυλετικῆς ἰδιορρυθμίας. Ἐνδιαφέρουσα ὅμως εἶναι ἡ μελέτη παροιμιῶν καὶ μοιρολογίων τῆς Μάνης, τὰ ὁποῖα μὲ τόσῃν δύναμιν ἐκφράσεως ἀποδίδουν τὸ παλαιότατον ἔθιμον τοῦ φόνου πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ αἵματος, διότι πράγματι εἶναι χαρακτηριστικὰ μιᾶς ἰδιομόρφου ψυχικῆς ἰδιοσυστασίας.

Ἡ παροιμία : *Θὰ πάρω τὸ αἷμα μου πίσω ³⁾* εἶναι ἀπολύτως συνδεδεμένη μὲ τὸ ἔθιμον τοῦτο. Ἡ παροιμία :

Οἱ ἀδύνατοι καταγγέλλουνε, κ' οἱ δυνατοὶ ἐκδικειοῦνται ⁴⁾

εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς γνώμης, ἡ ὁποία ἐπικρατεῖ ἐν Μάνη, περὶ τῆς ἐπιβαλλομένης αὐτοδυνάμου τιμωρίας τοῦ ἀδικήματος καὶ τῆς μὴ προσφυγῆς εἰς τὴν δικαιοσύνην.

Εἰς τὰ μοιρολόγια τῆς Μάνης φαίνεται διάχυτος ἡ λαϊκὴ συνείδησις, ὅτι ἀδυσώπητον καθῆκον ἐκείνου, τοῦ ὁποίου ἔχει φονευθῆ συγγενῆς, εἶναι νὰ θέσῃ ὡς μόνον σκοπὸν τῆς ζωῆς του τὴν ἐκδίκησιν. Ἐκπλήσσει ἀληθῶς ὁ εἰς τὸ κατωτέρω ἄσμα ἀναφερόμενος τρόπος ἀνατροφῆς τῶν τέκνων ὑπὸ μητρὸς μὲ τὸν μοναδικὸν σκοπὸν νὰ ἀνδρωθοῦν « *γιὰ νὰ πάρουνε τὸ δίκιο τοῦ πατέρα τους* ».

¹⁾ Π Π κράτημα (Κεφαλληνία).

²⁾ Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ὅτι ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ νομοθεσίᾳ οὐδεμία ἐγένετο διαστολὴ τοῦ ἐγκλήματος τῆς ὑπεξαίρεσεως ἀπὸ τῆς κλοπῆς (Πρβλ. Κ. Κωστῆ, Ἑρμηνεία τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἰσχύοντος Π. Ν., τ. Γ', 1929, σ. 90).

³⁾ ΛΑ 487, 12, Μάνη, Ἀναστ. Κουκουλέ.

⁴⁾ ΠΠ τ. Δ' σ. 678 (ἐκδικειοῦμαι, 1. Γυθείου).

Γιατὶ ἦταν τὰ παιδιὰ μικρὰ
 κ' ἐγὼ τὰ χαϊδανάσταινα,
 νὰ μεγαλώσουν γλήγορα,
 νὰ πάρουννε τὸ δίκιο τους,
 τὸ δίκιο τοῦ πατέρα τους,
 ὅπου τὸν ἐσκοτώσασι
 ἄδικα καὶ παράλογα

Τὶ ἐπέρασε πολὺς καιρὸς
 κι ὄλο περηφανεύεται (ὁ φονεύς).
 Ἄλλιῶς καὶ δὲν τὸ κάμετε,
 χαῖρι νὰ μὴν ἔχετε,
 κι ἢ μαύρη νῆ κατάρα μου

νὰ σᾶς ἀκολουθήη παντοῦ! . . .

 — «Μάννα, τὰ συχαρήκια μας!
 Τὸ πήραμε τὸ δίκιο μας
 μὲ τὸ κεσέμι¹⁾ τὸ παχύ,
 τὸν Κουταλίδη τὸν τρανὸ
 πὸν ἦταν σιὸν τόπο φόβητρο...».
 Ἡ μάννα τους τ' ἀγκάλιασε.
 καὶ στανρωτὰ τὰ φίλησε,
 — Δόξα στήν τύχη, κ' ἴχिता!
 τὴν εἶμαι μάννα μὲ παιδιὰ
 καὶ δὲν εἶμαι πεντάκκληρη...²⁾

Ἐπίσης εἰς τὸ κατωτέρω προσκαλεῖται ὁ ἀδελφὸς ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑποχρέωσιν τοῦ « γδικιωμοῦ ».

Μὰ τώρα ἄς φύγωμ' ἀποδῶ
 κι ἄς πᾶμε στὸ ξωτερικό·
 θὰ γράψου μιὰ ἐπιστολὴ
 μὲ ματωμένα γράμματα,
 νὰ στείλου στὸ Γιωργάκη μου
 ἓνα χαμπέρι χλιβερό,
 τ' ἔμεινε δίχως ἀδερφό,
 νὰ καταφθάσῃ κ(ι)αὶ νὰ ῥθῆ
 ὁ Μόκος (ὁ φονευθεὶς) γιὰ νὰ δικιωθῆ³⁾).

2. Ἐπάγγελμα.

Τὴν μεγίστην ἐπίδρασιν τοῦ ἐπαγγέλματος ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ἀσκούντων αὐτὸ ἀτόμων τονίζει μὲ σοφὴν ἀπλότητα ἡ παροιμία:

Κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα, τὰ φέρματα⁴⁾.

Διὰ ταύτης ὑποδηλοῦται εἰδικώτερον ἢ ἐνδιαφέρουσα καὶ ἀπὸ ἀστυνομικῆς πλευρᾶς διαπίστωσις, ὅτι αἱ ἐξωτερικαὶ ἐκδηλώσεις τῶν ἀτόμων προδίδουν τὸ ἀσκούμενον παρ' αὐτῶν ἐπάγγελμα.

¹⁾ κεσέμι = τὸ τραγὶ ἢ τὸ κριάρι. πὸν πάει μπροστὰ κι ὁδηγεῖ τὸ κοπάδι.

²⁾ Κώστα Πασαγιάννη, Μανιάτικα Μοιρολόγια, 1928, σ. 85, 146.

³⁾ Βασ. Πετρούνια, Μανιάτικα Μοιρολόγια. Σειρὰ Α', Ἀθήνα 1934, σ. 49.

⁴⁾ ΠΠ ἐπιτήδευμα, 1. Φέρματα = φερσίματα, τρόποι.

3. Ἡλικία.

Ἡ ἡλικία διαδραματίζει πρωταγωνιστικὸν ρόλον εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ εἴδους τῶν τελουμένων ἐγκλημάτων. Τὰ ἐγκλήματα τῶν νέων, εἰς τοὺς ὁποίους μεγάλη εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν μυϊκῶν δυνάμεων, εἶναι ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα πρὸς τὰ τῶν γερόντων, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ πονηρία καὶ ἡ δολιότης ὑποκαθίστανται εἰς τὰς ἐξησθενημένας μυϊκὰς δυνάμεις¹⁾.

Τὸν τοιοῦτον συσχετισμὸν τῶν τελουμένων πράξεων πρὸς τὴν διανομένην ἡλικίαν τῶν ἀτόμων δέχεται καὶ ὁ λαός. Οὕτω διὰ τῆς παροιμίας: «*Ὅταν ἔρθῃ ἡ γνώση, πάει ἡ ἀνδρεία*»²⁾, δηλοῖ ὅτι τὰς πράξεις τῶν εὗρισκομένων εἰς ὄριμον ἡλικίαν ἀτόμων χαρακτηρίζει μεγαλυτέρα περίσκεψις, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς νέους, οἱ ὅποιοι εὐχερῶς ἀποτολμοῦν καὶ τὰ βαρύτερα ἐγχειρήματα.

Ἀφ' ἑτέρου ἡ παροιμία: «*Παλιὸς γάτους, τρυφερὰ πουντίκια*»³⁾ εἶναι ἀποκαλυπτικὴ τοῦ παρατηρουμένου ἱκανοῦ ἀριθμοῦ προσβολῶν κατὰ τῶν ἡθῶν ὑπὸ γερόντων κατ' ἀνηλίκων.

Διὰ πολλῶν ἄλλων παροιμιῶν ἐπισύρεται ἡ προσοχὴ ἐπὶ τοῦ ἐπικινδύνου τῆς συναναστροφῆς νέων μετὰ γερόντων, τοὺς ὁποίους ὁ λαὸς θεωρεῖ ἐπιρρεπεῖς δι' ἐγκλήματα κατὰ τῶν ἡθῶν.

*Στοῦ γερόντου τὸ βρακὶ ξεχειμάζουν οἱ διαβόλοι*⁴⁾.

*Ἄντρας γέρος, γυναῖκες νιές,
κάνουν πάντα κακὲς δουλειές*⁵⁾.

Συναφῆς εἶναι καὶ ἡ παροιμία:

Παίζει ὁ νιὸς μὲ τὴ νιά; Ἄς τους, κι ἄς παίζουνε.

*Παίζει ὁ γέρος μὲ τὴ νιά; Τρέξε πρόφτασε!*⁶⁾.

4. Τυχηρὰ παίγνια.

Εἰς πολλὰς παροιμίας διαπιστοῦνται, μὲ τὴν διακρίνουσαν λαϊκὴν φιλοπαίγμονα διάθεσιν, τὰ θλιβερὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιδιδομένων εἰς τυχηρὰ παίγνια.

*Ὅποιος ἀγαπᾷ τὸν ἄσσο,
πάει στὸ σπίτι τ' χωρὶς ράσο*⁷⁾ καὶ

¹⁾ Βλ. Κ. Γαρόδικα, Ἐγκληματολογία, τ. Β', τευχ. Α' (1947) σ. 68 κ.έ.

²⁾ ΠΠ τ. Δ', σ. 72 (γνώση, 28).

³⁾ Ἡμερολόγιον Δυτικῆς Μακεδονίας, 1934 σ. 87. ⁴⁾ ΠΠ τ. Γ σ. 614 (γέρος, 87).

⁵⁾ Κατὰ τὸν Ν. Πολίτην «ἡ παροιμία αὕτη λέγεται καὶ ἐπὶ δυσαρμόστου γάμου γέροντος καὶ νέας» (ΠΠ τ. Β', σ. 221, 16).

⁶⁾ ΠΠ παίζω, 23.

⁷⁾ ΠΠ τ. Β' σ. 563 (ἄσσο, 2) Φολέγανδρος.

*Τοῦ χαρτοπαίχτη, τοῦ ψαρᾶ, τοῦ κνηγοῦ τὸ πιάτο
ἐννιά φορές εἶν' ἀδειανὸ καὶ μιὰ φορὰ γιομᾶτο*¹⁾).

Διὰ δὲ τῆς παροιμίας: «*Τοῦ τζογαδόρου ἡ μάννα μιὰ μέρα γελᾷ καὶ μιὰ μέρα κλαίει*»²⁾ ὑποδηλοῦται ὁ νόμος τῶν πιθανοτήτων, ὁ ὁποῖος διέπει τὴν διεξαγωγὴν τῶν τυχηρῶν παιγνίων, κατὰ τὸν ὁποῖον οὐδεὶς παίζων δύναται νὰ καταστῆ πλουσιώτερος.

Ὅτι δὲ ἡ ἀπάτη εἶναι πλήρως συνυφασμένη μὲ τὰ παίγνια καὶ ἀποτελεῖ τὴν ροιραίαν ἰδιότητα τῶν κατ' ἐπάγγελμα παικτῶν, δηλοῖ ἡ παροιμία: «*Κάνει τσοὶ ἄσσοις*»³⁾, ἡ ὁποία, ληφθεῖσα ἐκ τῶν κατ' ἐπάγγελμα χαρτοπαικτῶν, λέγεται γενικῶς ἐπὶ τῶν διὰ δόλου καὶ ἀπάτης χρηματιζομένων.

5. Ναρκωτικά.

Εὐρυτάτη εἶναι ἡ χρῆσις παροιμιῶν, αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐνδεικτικαὶ τῶν λαϊκῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν διεγερτικῶν καὶ ναρκωτικῶν οὐσιῶν. Οὕτως ἡ παροιμία: «*Ὁ ζουρλὸς παραμεράει, ὅταν βλέπη μεθυσμένον*»⁴⁾, εἶναι παραστατικὴ τῆς ὀξείας διαταράξεως τῶν ψυχικῶν λειτουργιῶν καὶ τοῦ ἐπικινδύνου τοῦ μεθυσθέντος. Ἡ δὲ παροιμία «*Δὲν ἔσκασε τ' ἀφιόνι*»⁵⁾, ἡ ὁποία λέγεται ἐπὶ δυσθύμων, ἐχόντων θολὴν διάνοιαν, εἶναι εἰλημμένη ἐκ μεταφορᾶς ἐκ τῶν ποιουμένων χρῆσιν ὀπίου.

Ἐπίσης ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τὴν κατάστασιν τῶν ὀπιοφάγων λέγεται ἡ παροιμία, *Πίν' ἀφιόνι*⁶⁾ διὰ τὸν κατεχόμενον ὑπὸ ζάλης καὶ μὴ ἔχοντα συναίσθησιν τῶν πράξεών του.

6. Ἐταιρισμός.

Κλασσικὴν μορφήν εἰκόνας ἑταιρισμοῦ εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα παρουσιάζει τὸ κατωτέρω ἐκ τοῦ κύκλου τῶν ἐπυλλίων εἰλημμένον ἄσμα. Εἰς τὸ ἄσμα τοῦτο παρουσιάζεται ἐκδιδομένη ἐπὶ χρήμασι «*Βουλγάρα*».

— *Βουλγάρα, δὸς μου 'να φιλί, ξανθὴ τσαι μανρομάτα.*

— *Βρὲ σύ, σὰ θέλῃς φίλημα, σὰ θέλῃς μαῦρα μάτια,
πόσα φλωριά 'χεις σιὸ πουργι τσαι πόσα θὰ μοῦ δώσης;*

— *Χίλια φλωριά καζάντηκα σὲ μιὰ τουργὰ κοπέλλι,
δλα σὰ δίνω μιὰ βραδνὰ νὰ τσοιμηθοῦμ' ἀντάμα.*

*Τὸ βράδν πὸν πηγαίνανε νὰ πέσουν σιὸ κρεββάτι...*⁷⁾

¹⁾ ΠΠ ψαρᾶς, 20 (Ἀθήναι).

²⁾ ΠΠ τζογαδόρος, 1 (Κεφαλληνία).

³⁾ ΠΠ τ. Β', σ. 563, (ἄσσοις, 1) Ζάκυνθος.

⁴⁾ ΠΠ μεθυσμένος, 13.

⁵⁾ ΠΠ. τ. Β', σ. 681 (ἀφιόνι, 1 = ὄπιον).

⁶⁾ ΛΑ 161, 43, Χαβιαρᾶς, Σύμη.

⁷⁾ ΛΑ 672, 38β, Π. Σταμπόλας, Μέγαρο.

Τὴν ἐπομένην ὅμως ὁ νέος μὴ κατορθώσας νὰ ἱκανοποιηθῆ ζητεῖ νὰ τοῦ ἐπιστραφοῦν τὰ χρήματά του.

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ ἀπάντησις, τὴν ὁποίαν δίδει ἡ ἐταιριζομένη «Βουλγάρα», ἡ ὁποία, ὑποδεικνύουσα τὴν ἀνικανότητα τοῦ νέου μὲ μίαν θαυμασίαν ἀλληγορικὴν παρομοίωσιν, θεωρεῖ τοῦτον μόνον ὑπαίτιον καὶ ἀρνεῖται νὰ τοῦ ἐπιστρέψῃ τὰ χρήματα. Εἶναι δὲ πρόθυμος νὰ προσφύγῃ καὶ εἰς τὴν δικαστικὴν κρίσιν διὰ τὴν προστασίαν τῶν «ἐπαγγελματικῶν» τῆς συμφερόντων, διότι θεωρεῖ τὸν νέον ὡς μοναδικὸν ὑπαίτιον τῆς ματαιώσεως τῆς συμβάσεως.

— *Βουλγάρα, δός μου τ' ἄσπρα μου, δός μου καὶ τὰ φλωριά μου.*

— *Τί τζαμπουνᾶς, μπρὲ γαῖδαρε, καὶ τ' εἶν' αὐτὰ ποὺ κρίνεις;
ποὺ 'δῶ 'χει κρίση καὶ μουχτή νὰ πᾶμε νὰ μᾶς κρίνῃ,
ποὺ 'γὼ χωράφι σοῦ 'δωσα νὰ σπείρῃς, νὰ θερίσῃς,
μὰ 'ταν τὰ βόδια σου κουτζά, τ' ἀλέτρι τζακισμένο¹⁾.*

Ὁ λαὸς ἔχει ἐδραιωμένην τὴν πεποίθησιν, ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐκρίζωσις τοῦ ἐταιρισμοῦ, πεποίθησιν, ἡ ὁποία ἄλλως εὐρίσκει πλήρη δικαίωσιν ἐκ τῆς ἐπισκοπήσεως τῆς ἱστορίας τοῦ ἐταιρισμοῦ²⁾. Διὰ τοῦτο δογματολογεῖ ὅτι:

*Οὐτ' ἐκκλησιὰ χωρὶς καμπάνα
οὔτε χωριὸ χωρὶς πουτάνα³⁾.*

Εἰς πλείστας παροιμίας ἐπίσης ἐκφράζει ὁ λαὸς τὰς ἀντιλήψεις του ἐπὶ τῆς ψυχικῆς προσωπικότητος τῶν ἐταιρῶν. Οὕτω διὰ τῆς παροιμίας:

*Τὰ γνέφια τοῦ καλοκαιριοῦ, τ' ἀστέρια τοῦ χειμῶνα,
τὰ λόγια τῆς πολιτικῆς⁴⁾ ποτέ σου μὴν πιστεύῃς⁵⁾,*

ἀναγορεύει τὸ ψεῦδος, ὡς κύριον γνώρισμα τῶν ἐταιρῶν.

Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἔχει καὶ ἡ παροιμία:

*Ἡ πουτάνα μὲ τὰ κλάματα,
κι ὁ κλέφτης μὲ τοὺς ὄρκους⁶⁾,*

εἰς τὴν ὁποίαν παρουσιάζεται ὑπὸ τοῦ λαοῦ καὶ ψυχικὴ ἀντιστοιχία τῶν ἐταιρῶν πρὸς τὴν κατηγορίαν τῶν κλεπτῶν.

1) ΛΑ 121, 3-4. Π. Χατζηδημητρίου, ἀδ. τ.

2) Πρβλ. Κ. Γαρδίκου, Ἐγκληματολογία, Α' (1948) σ. 297.

3) ΠΠ πουτάνα, 13 (Γορτυνία).

4) Πολιτικὴ = πόρνη.

5) ΠΠ πολιτικὴ, 5 (Κεφαλληνία).

6) ΠΠ κλέφτης, 40 (Λειβάρτζι Καλαβρύτων).

Ἀπολύτως συνυφασμένην μετὰ τῆς πορνείας θεωρεῖ ὁ λαὸς τὴν προαγωγίαν. Τὸν στενὸν δὲ τοῦτον σύνδεσμον τονίζει διὰ τῆς παροιμίας:

*Χωρὶς τὴ ρουφιάννα
δὲ γίνεται πουτάννα¹⁾.*

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὰ δημοτικὰ ἄσματα δὲν ἔλλείπουν περιπτώσεις προαγωγίας. Οὕτω βαρεῖα μορφή προαγωγίας ἀπαντᾷ εἰς τὸ κατωτέρω ἄσμα, ὅπου ἡ προαγωγὸς πενθερὰ δι' ἀπατηλοῦ τεχνάσματος πείθει τὴν νύμφην της, ὅτι δῆθεν πρόκειται νὰ κοιμηθῇ μετὰ τοῦ ἐπιστρέψαντος συζύγου της.

*Δὲν φταίεις, μαύρη Κώσταινα, δὲν φταῖς ἐσὺ καημένη,
μόν' φταίει ἡ σκύλ' ἡ πεθερά, πὺ σου ἔπε γιὰ νὰ στρώσης.*

— *Στρῶσε, νυφοῦλα, στὸν ὄντιᾶ, στρῶσε καὶ τὸ κρεββάτι,
γιατὶ θὰ νὰ ἔρτ' ὁ Κωσταντῆς, νὰ σὲ γλυκοφιλήσῃ.*

*Κι' αὐτοῦ πρὸς τὸ ξημέρωμα, δυ' ὥρες προτοῦ νὰ φέξῃ,
βαροῦν τ' ἀσήμια στὰ βυζιά καὶ τὰ κομπιά στὰ στήθη
καὶ τότε τὸν κατάλαβε, πὼς ἦταν ὁ Ζαβέρης.*

Βάνει καὶ σκούζει τρεῖς βολές, ὅσο κι' ἂν ἤμποροῦσε.

— *Τὶ ἔκαμες, σκύλα πεθερά, τοῦ Κωσταντῆ τοῦ γυιοῦ σου;²⁾*

Ὅμοίως ἀπὸ τὰς παροιμίας δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς πόρισμα σοφῆς ἐκτιμήσεως τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τὴν ἐξῆς:

Ὁ περσινὸς κερατᾶς φειτίνος ρουφιάνος³⁾,

κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ ἀνεχόμενος τὴν μοιχείαν τῆς συζύγου του καταλήγει εἰς τὴν προαγωγίαν.

Ἡ λαϊκὴ πεῖρα ἐπίσης ἔχει πλήρως διαπιστώσει, ὅτι προαγωγοὶ γίνονται συνήθως γηράσασαι πόρνοι, αἱ ὁποῖαι ἀδυνατοῦν πλέον νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ ἴδια αὐτῶν θέληγτρα. Αὐτὴν τὴν ἔννοιαν ἔχει ἡ παροιμία:

*Ὅποια εἶναι στὰ νιάτα της πουτάννα,
θὰ γίνῃ στὰ γεράματα ρουφιάννα⁴⁾.*

Ἀξία δὲ πολλῆς προσοχῆς, ἀπὸ ἐγκληματολογικῆς ἀπόψεως εἶναι ἡ ὀξυτάτη λαϊκὴ παρατήρησις, ἡ ὁποία ἀπαριθμοῦσα καθορίζει τὸ σύννηθες ἔδαφος ἀπασχολήσεων τῶν πορνῶν, ὅταν γηράσκουν.

¹⁾ ΠΠ πουτάννα, 1

²⁾ Passow, No 454.

³⁾ ΠΠ κερατᾶς, 6.

⁴⁾ ΛΑ 1148, 178, Μ. Λιουδάκι, Σιγὴ Βιθυνίας, 1938.

*Ἡ πουτάνα σὰ γεράση,
πέντε τέχνες θὲ νὰ πιάση
μάγισσα, μαμμή, μεσίτρα,
φκιασιδοῦ ἢ χαρτορίχτρα¹⁾), καὶ
Ἡ πουτάνα, ὅταν γεράση,
πέντε τέχνες θὲ νὰ πιάση
ρουφιάνα, κλέφτρα, μάγισσα,
μαμμὴ καὶ ψευτογιάτρισσα²⁾).*

7. Δεισιδαιμονία.

Ἡ ἔρευνα τῶν δημοτικῶν ᾄσμάτων καὶ ἰδίως τῶν παροιμιῶν δύναται νὰ φέρῃ εἰς φῶς πλῆθος λαϊκῶν δεισιδαιμονιῶν. Ἄλλ' ὑπὸ τὸ πρῶσμα τῆς αὐστηρᾶς ἐγκληματολογικῆς ἐξετάσεως, τῆς ἀνευρέσεως δηλαδὴ δεισιδαιμονιῶν, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὴν ἄμεσον ἢ ἔμμεσον αἰτίαν ἐγκλημάτων, μόνον ἐν δημοτικῶν ᾄσμα μᾶς προσφέρει σχετικὴν ὕλην.

Εἰς τὸ ᾄσμα τοῦτο, κοινῶς γνωστὸν ὡς τὸ «Γεφύρι τῆς Ἄρτας», ἐμφανίζεται ἡ ἐγκληματικὴ δεισιδαιμονία τοῦ «στοιχειώματος», διὰ τοῦ φόνου ἀνθρώπου πρὸς θεμελίωσιν κτίσματος³⁾.

Ἐκ τῶν στίχων τοῦ ᾄσματος εἶναι ἔκδηλος ἡ λαϊκὴ πεποίθησις, ὅτι ἄνευ τῆς ἀνθρωποθυσίας εἶναι ἀδύνατος ἡ στερέωσις τῶν θεμελίων τοῦ οἰκοδομήματος.

*Σαράντα πρωτομάστοροι κ' ἐξῆντα μαθητᾶδες
καμάρα χιτίζουν στὸ γιαλό, καμάρα δὲ στεργιώνει
ὀλημερις ἐχιτίζανε κι ὀλονυκτὶς ἐχάλνα.
Πουλάτσι πῆγε κ' ἔκατσε πάνου σ' ἐλιᾶς κλοννάρι,
ἔν ἐκελαΐδει σὰν πουλί, νὰ λέη σὰν ἀηδονάκι,
μόν' ἐκελαΐδει κ' ἔλεγε ἀνθρώπινη λαλοῦσα.
«Ἄν δὲν στοιχειώσετε ἀνθρώπο, καμάρα δὲ στεργιώνει
οὔτε φτωχό, οὔτ' ἄρχοντα, οὔτε κανὰ στρατιώτη,*

¹⁾ ΛΑ. (Κατ' ἀνακοίνωσιν Γ. Ν. Πολίτου) ἀ.τ.

²⁾ ΠΠ πουτάνα, 6.

³⁾ Αἱ μέχρι σήμερον τελούμεναι δεισιδαίμονες θυσίαι ζώων (ἀλέκτορος ἢ ἀμνοῦ) διὰ τὴν στερέωσιν τῶν θεμελίων οἰκοδομήματος εἶναι κατὰ τὰς ἐπικρατούσας ἀντιλήψεις ἀπλῆ ἀντικατάστασις τῶν ἀνθρωποθυσιῶν τοῦ παρελθόντος. (Πρβλ. Πολίτου, Παραδόσεις, τ. Β' σ. 1004). Αἱ ἀνθρωποθυσίαι πρὸ τῶν ἐκστρατειῶν ἦσαν τὸ σῦνηθες φαινόμενον τῶν παλαιωτάτων χρόνων (αὐτ. τ. Β' σ. 1091-2). Ἐπίσης πλεῖσται εἶναι αἱ λαϊκαὶ παραδόσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ἀνθρωποθυσίας διὰ τὴν στοιχείωσιν καὶ σύλησιν θησαυρῶν (Πρβλ. Πολίτην, Αὐτ. τ. Β' σ. 1003 κ. ἐ., καὶ Γ. Μέγαν ἐν Λαογράφῳ, τ. Δ' σ. 22 κ. ἐ.).

μόνε τοῦ πρωτομάστορη, τοῦ πρώτου τῆ γεναῖκα
στοιχειὸ νὰ τήνε βάλετε, καμάρα νὰ στεργιώση . . .»
— Τρεῖς ἀδερφάδες εἴμαστε κ' οἱ τρεῖς κακογραμμένες,
ἢ μιὰ στοιχειὸ στὴ Παναγιὰ κι ἄλλη στὸ μοναστήρι
κ' ἐγὼ ἢ κακορίζικη στοιχειώωνου τὸ γιοφύρι¹⁾ . . .

Οἱ τρεῖς τελευταῖοι στίχοι, τοὺς ὁποίους ἀναφωνεῖ ἡ σύζυγος τοῦ πρωτομάστορα, ὅταν ἀντελήφθη ὅτι ἔπεσε θῦμα τῆς ἀνθρωποθυσίας, μαρτυροῦν περὶ τῆς εὐρείας διαδόσεως τῆς ἐγκληματικῆς δεισιδαιμονίας τῆς στοιχειώσεως καὶ τῶν πολυπληθῶν θυμάτων ταύτης.

Ἐάν καὶ ἐκτὸς τοῦ θέματος, ὡς μὴ ἀποτελοῦσα ἐγκληματικὴν δεισιδαιμονίαν ὑπὸ τὴν ἐκτεθειῆσαν ἔννοιαν, ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ χρησιμοποίησις τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τῆς νύμφης διὰ τὴν κατασκευὴν μαγγανείας κατὰ τῶν νεονύμφων, ἢ ὁποία γίνεται πολλάκις ἀφορμὴ τραυματισμῶν καὶ ἀδίκων ἐπιθέσεων κατὰ τῶν ὑποτιθεμένων μάγων.

Ἐκ τῶν κατωτέρω παρατιθεμένων στίχων γαμηλίου ἄσματος, τὸ ὁποῖον ἄδεται κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ «κτενίσματος» τῆς νύμφης,

*Μᾶστε τὰ μαλλιά μου, μὴ μ' τὰ μάσουν ξένοι
καὶ μ' τὰ κάμουν μάγια
μάγια τοῦ κορμιοῦ μου καὶ τοῦ κεφαλιοῦ μου,²⁾*

εἶναι ἐμφανεῖς οἱ φόβοι, μὴ τυχὸν χρησιμοποιηθοῦν τὰ μαλλιά τῆς νύμφης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πρὸς πρόκλησιν κακοῦ.

8. Ἰχνη.

Ἡ σημασία, τὴν ὁποίαν κέκτηται ἡ χρησιμοποίησις τῶν ἰχνῶν τοῦ ἐγκλήματος πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ ἀγνώστου ἐνόχου, ἔχει πλήρως ἐκτιμηθῆ ὑπὸ τοῦ λαϊκοῦ αἰσθητηρίου. Ἡ παροιμία: Ἐκ τ' ἀχνάρι τὸ θεριὸ³⁾ ἐκφράζει τὴν λαϊκὴν πίστιν, ὅτι διὰ τῆς χρησιμοποίησεως τῶν ἰχνῶν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἀσφαλῆς ἀνέυρεσις τοῦ ἐνόχου.

9. Μάρτυρες.

Ἡ ἔννοια τοῦ ἄκρως ἐπισφαλοῦς τῆς μαρτυρικῆς ἀποδείξεως εὐρίσκει ἀπήχησιν εἰς τὴν λαϊκὴν δογματολογίαν ὑπὸ τὴν γενικωτάτην παροιμίαν:

Ἐκ τ' ἀχνάρι τὸ θεριὸ κ' ἡ ἀλήθεια⁴⁾.

1) Λαογραφία ζ', 562, 14, Ἀλεξανδρῆς, Εὐβοία.

2) Ἡμερολόγιον Δυτικῆς Μακεδονίας, 1933, σ. 119.

3) ΠΠ τ. Β', σ. 695, ἀχνάρι, 1. (Σύρος).

4) ΠΠ στόμα, 3 (Κεφαλληνία).

Εἶναι ἄξιον ἐξάρσεως ὅτι ὁ λαὸς ἔχει πλήρως ἐμβαθύνει ἐπὶ τῶν τεχνικῶν ἀτελειῶν τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων, ἰδίᾳ δὲ τῆς ὄρασεως καὶ τῆς ἀκοῆς. «Ἡ ἀντίληψις καὶ περιγραφή οἴουδήποτε ἀντικειμένου ἢ συμβάντος εἶναι πάντοτε ἐλλιπῆς καὶ ἀνακριβῆς, ἀκόμη καὶ ἂν καταβληθῇ μεγάλη καὶ εἰλικρινῆς προσπάθεια πρὸς πιστὴν περιγραφὴν» ¹⁾. Διὰ τοῦτο ὁ λαὸς διατυπώνει τὴν ἀρχὴν :

Ἐπεὶ ὅσα βλέπεις νὰ πιστεύῃς τὰ μισὰ ἀπ' ὅσ' ἀκοῦς, ὁλότελα ²⁾.

Ὅσο ἀκοῦς μὴν τὰ πιστεύῃς καὶ ὅσα βλέπεις τὰ μισὰ ³⁾.

Ἴσως ἡ διατύπωσις τῶν παροιμιῶν τούτων ἐνέχει ποιᾶν τινα ὑπερβολὴν, ἀλλ' ἀκριβῶς διὰ τῆς ὑπερβολῆς, ἡ ὁποία εἶναι συνήθης εἰς τὰς παροιμίας, θέλει νὰ ἐξάρῃ καὶ νὰ τονίσῃ ἔτι μᾶλλον ὁ λαὸς τὴν ἀτέλειαν τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων. Δὲν ἀλλοιοῦται δὲ ποσῶς ἡ ἔννοια τῆς ἀνωτέρω παροιμίας διὰ τῆς μετατροπῆς αὐτῆς ὑπὸ τοῦ χαριτολογοῦντος λαοῦ εἰς δίστιχον :

*Ὅσο ἀκοῦς μὴν τὰ πιστεύῃς, καὶ ὅσα βλέπεις τὰ μισὰ
καὶ ὅσα βάνεις μέσ' στήν τζέπη κεῖνα εἶναι τὰ σωστά ⁴⁾.*

Ἡ ποικίλλουσα καὶ ὑπὸ διαφορετικὴν μορφήν παρουσιαζομένη εἰς τὰ διάφορα ἄτομα ἰκανότης τῶν αἰσθητηρίων ὀργάνων καθιστᾷ δυσχερεστάτην τὴν ἀνέυρεσιν τῆς ἀληθείας. Τοῦτο ἐμφαίνεται ἰδίως καὶ ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἀφορμῆς τῆς διατυπώσεως τῆς παροιμίας :

Ἀπὸ τὰ μάτια σου ὡς τὸν κῶλο σου δὲν μπορεῖς νὰ μάθῃς τὴν ἀλήθεια ⁵⁾.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ παλαιαὶ δοξασίαι περὶ τῆς ἀναξιοπιστίας ὡς μαρτύρων τῶν παιδῶν καὶ τῶν ἐχόντων ἠλαττωμένην διανοητικὴν ἰκανότητα ἔχουν πλέον ἐγκαταλειφθῆ. Αἱ νεώτεροι ἔρευναι ἀπέδειξαν, ὅτι οὐδόλως πρέπει νὰ ὑποτιμᾶται ἡ μαρτυρία τῶν κατηγοριῶν τῶν ἀτόμων τούτων, τὰ ὁποῖα, ἂν καὶ δὲν ἀντιλαμβάνονται τὴν γενικὴν εἰκόνα συμβάντος τινός, παρατηροῦσιν ὅμως ἀκριβέστερον τῶν ἐνηλίκων τὰς λεπτομερείας καὶ τοιοῦτοτρόπως δύνανται νὰ συντελέσουν ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν διαλεύκανσιν διαπραχθέντος ἀδικήματος.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡ λαϊκὴ σοφία ἀποδεικνύεται προπορευομένη τῶν

¹⁾ Κ. Γαρδίκου, Ἐγκληματολογία, τ. Β' τευχ. Β', 1938, σ. 194. Βλ. καὶ Κ. Τσουκαλά, Ποιν. Δικονομία (1938) σ. 246 κ. ἑ.

²⁾ Π Π πιστεύω, 3 (Γορτυνία).

³⁾ Π Π πιστεύω, 12 (Κεφαλληνία).

⁴⁾ Π Π πιστεύω, 11 (Πελοπόννησος).

⁵⁾ Ἡ παροιμία αὕτη θεωρεῖται κοινῶς ρητὸν τοῦ Κολοκοτρώνη, καὶ ὡς τοιοῦτο τὸ ἀναγράφει ὁ Τερτσέτης.

προσφάτων ἐπιστημονικῶν θεωριῶν, ἔχουσα ἀπὸ μακροῦ χρόνου ἐκπεφρασμένην τὴν ἀντίληψιν:

*Ἐκ τῆς ἀπὸ λωλὸς καὶ ἀπὸ μωρὸς μαθαίνει τὴν ἀλήθειαν*¹⁾.

Εἰς τὰς κατωτέρω μάλιστα παροιμίας ἐμφανίζεται αὕτη ἐπεκτείνουσα τὴν κατηγορίαν τῶν ἀτόμων, ἀπὸ τὰ ὅποια δύναται νὰ ἀνευρεθῇ ἡ ἀλήθεια.

*Ἐκ παιδίου, τρελλοῦ καὶ μεθυμένου μαθαίνει τὴν ἀλήθειαν*²⁾.

*Ἐκ κουζουλὸς καὶ ἀπὸ μεθυμένου μαθαίνει ὁ φρόνιμος τὴν ἀλήθειαν*³⁾ καὶ
*Δὸς κρασὶ νὰ βγῇ ἡ ἀλήθεια*⁴⁾.

Ἐκ ἑτέρου διὰ τῆς παροιμίας:

*Ὁ τρελλὸς τὴν καρδιά του στὸ στόμα του τὴν ἔχει*⁵⁾

διατυποῦται, ὅτι οἱ ἐν ἠλαττωμένη διανοητικῇ καταστάσει εὐρισκόμενοι, μὴ ἔχοντες ἀναστολάς, εἶναι χρησιμώτατοι μάρτυρες, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς διανοητικῶς ὑγιεῖς, οἱ ὅποιοι εἴτε ἐκ φόβου διακινδυνεύσεως ἰδίων συμφερόντων εἴτε ἐξ ἄλλων λόγων σιγοῦν. Τὴν ἀντίθετον ταύτην ἔννοιαν ἐκφράζει ἡ παροιμία:

*Ὁ φρόνιμος τὴν γλῶσσαν του ἔχει τὴν στήν καρδιά του*⁶⁾.

Εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἄποψιν τῆς ἐπιστήμης, ἡ ὅποια ἀποκρούει τὴν ἀντίληψιν, ὅτι πάντοτε ἡ ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν ἀλήθειαν, εὐρίσκεται ἡ λαϊκὴ παροιμιολογία. Πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι, ἔνεκα τῶν ὁποίων ὁ ὁμολογῶν κατηγορούμενος εἶναι δυνατὸν νὰ ψεύδεται⁷⁾.

Εἰς τὴν λαϊκὴν ὅμως συνείδησιν εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη ἡ πεποίθησις,

¹⁾ ΠΠ τ. Α', σ. 472 (ἀλήθεια, 11). ²⁾ ΠΠ. τ. Α', σ. 476 (ἀλήθεια, 15).

³⁾ ΠΠ τ. Α', σ. 472 (ἀλήθεια, 9). Παρόμοιαι καὶ αἱ βυζαντιναί: *Ἐκ σαλὸν καὶ μεθυομένην ἀκούσεις τὴν ἀλήθειαν (Αὐτόθι, ἀλήθεια 17) καί: Ἐξ ἀνοήτου καὶ μεθύοντος μαθήσει τὸ ἀληθές, Ed. Kurtz, Die Sprichwörterammlung des Maximus Planudes (1886) σ. 15, 10 καὶ Τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ νήφοντος ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ μεθύοντος. Κατζίουλης II. 83 Diog. VIII 43. Πρβλ. Archiv für Slavische Philologie, τ. 30 (1909) σελ. 352 καὶ ΠΠ. τ. Α', σ. 129.*

⁴⁾ ΠΠ τ. Α', σελ. 483 (ἀλήθεια, 27). Ἴδὲ καὶ Ν. Χωροφᾶ, Ἡ μέθη ἐν τῷ Ποινικῷ Δικαίῳ, τ. Α', 1924, σ. 62. Συναφῆς εἶναι καὶ ἡ Κυπριακὴ παροιμία: *Μέθυσε τὸν ἄνθρωπον νὰ μάθῃς τὰ μέσα του, (Κυριαζῆς, σ. 273), προτρέπουσα τὴν χρησιμοποίησιν τῆς μέθης, ὡς μέσου διὰ τὴν ἀσφαλῆ ἐξακρίβωσιν τῆς ἀληθείας.*

⁵⁾ Κ. Κανελλάκη, Χιακὰ Ἀνάλεκτα, 1890, σ. 275, 476.

⁶⁾ Κ. Κανελλάκη, αὐτ. σ. 275, 477.

⁷⁾ Π.χ. «ὅταν ὁμολογῆται ἐνοχὴ εἰς ἔγκλημά τι, ἵνα συγκαλυφθῇ βαρύτερον ἢ διότι συγγενεῖς ἢ φίλοι θυσιάξονται, ἵνα σώσῃσι τὸν ἐνοχόν» κ.ο.κ. (Κ. Γαρδίκας, Ἐγκληματολογία, τ. Β', 1938, σ. 216).

ὅτι ἡ ὁμολογία τοῦ κατηγορουμένου ἀποτελεῖ τὴν ἔκφρασιν τῆς πλήρους ἀληθείας. Τοῦτο δηλοῖ ἡ παροιμία:

Ἄμαρτία ἐξωμολογημένη, καθαρὰ ἀλήθεια¹⁾.

Κατὰ τὴν λαϊκὴν σκέψιν ὁ κατηγορούμενος, ὁ διὰ παντὸς μέσου ἀγωνιζόμενος διὰ τὴν ὑπεράσπισίν του, οὐδὲν ἔχει συμφέρον νὰ καταστρέψῃ ἑαυτὸν ὁμολογῶν τὴν προᾶξιν του. Ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία:

Ποιὸς κλέβγει καὶ τὸ μαρτυρᾷ;²⁾

10. Νεκροφιλία.

Διὰ τὴν λαϊκὴν συνείδησιν, ὡς αὕτη διαφαίνεται εἰς τὴν δημώδη ποίησιν, ἡ μορφὴ τῆς γενετησίου ἀνωμαλίας τῆς νεκροφιλίας εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀνοσιώτερα καὶ βδελυρώτερα ἐγκλήματα.

Κινάγει νὰ πάγη στὴν ἐκκλησιὰ καὶ στ' ἅγια μοναστήρια.

5

Καὶ τ' ἅγιο Πνεῦμα ἐμίλησε μέσ' ἀπ' τὸ ἅγιο βῆμα.

*«Ποῦ πᾶς, σκυλλί, ποῦ πᾶς, μιარέ, ποῦ πᾶς, μαγαρισμένε,
ποὺ μαγαρίζεις τὶς ἐκκλησιᾶς καὶ τ' ἅγια μοναστήρια;»*

Κ' ἡ μάγνα του τὸν ἐρωτᾷ κ' ἡ μάγνα του τοῦ λέγει.

«Γιούλη μου, τί ἐμαγάρισες, πού 'σαι μαγαρισμένος;...»

15

κ' ἐγὼ ἔδεσα τὸν μαῦρο μου σὲ μιᾶς ξανθῆς κιβούρι.

*Κι ὁ μαῦρος μου ἦτον μπελελός, ἦτον καὶ παιγνιδιάρης,
καὶ ἔσκαψε μὲ τὰ νύχια του, βγάνει τὴν κόρη ὄξω.*

Ἐφτὰ φορὲς ἀμάρτεψα μὲ τὴν ἀποθαμένη.

— Φεῦγα, σκυλλί, φεῦγα, μιარέ, φεῦγα, μαγαρισμένε,

20

ποὺ μαγαρίζεις τὶς ἐκκλησιᾶς καὶ τ' ἅγια μοναστήρια...³⁾

Ἡ παρέμβασις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ὁ βαρύτερος χαρακτηρισμὸς τοῦ ἐνόχου, ἡ πλήρης μεταστροφὴ τῶν ἐμφύτων αἰσθημάτων τῆς μητρὸς, ἡ ὁποία, ἐνῶ μὲ τόσην τρυφερότητα τὸν προσφωνεῖ «γιούλη μου», κατόπιν μετὰ βδελυγμίας τὸν ἀποπέμπει, πάντα ταῦτα εἶναι ἐνδεικτικὰ τοῦ μεγέθους τῆς προσβολῆς τῶν ἠθικῶν καὶ θρησκευτικῶν συναισθημάτων τοῦ λαοῦ.

Εἶναι δὲ χαρακτηριστικόν, ὅτι εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα, ὅταν προβάλλονται ἐγκλήματα, διὰ τῶν ὁποίων προσβάλλεται αὐτὸς ὁ ἠθικὸς νόμος, ὡς αἰμομειξία,

¹⁾ ΠΠ τ. Β', σελ. 137, (ἀμαρτία, 3)

²⁾ Κ. Κανελλάκη, Χιακὰ Ἀνάλεκτα σ. 290, 588. Πρβλ. καὶ Ν. Δημητρακόπουλον, σ. 97, σημ. 2.

³⁾ Λαογραφία ΙΑ', 196,8. Συλλογὴ Haxthausen, ἔκδ. Soyter.

νεκροφιλία κλπ., τότε ἐξεγείρεται ἡ θεία ὀργὴ ἐκδηλουμένη, κατὰ τὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν, διὰ τῆς ἀποδοκίμασίας τῆς πράξεως ὑπὸ τῆς Ἐνωτέρας δυνάμεως καὶ τῆς ἐπακολουθούσης ἀναταραχῆς εἰς τὰς ἐκκλησίας, τὰ μοναστήρια κλπ., ἢ τῆς ἐξαπολύσεως θεομηنيῶν, ἀνομβρίας, ξηρασίας κλπ., ὅπως π.χ. ἐπὶ αἰμομειξίας.

*Γιατὶ τ' ἀκούει ὁ οὐρανός, τρεῖς χρόνους καὶ δὲν βρέχει,
γιατὶ τ' ἀκούγει ἡ δόλια γῆς, χορτάρι δὲν φυτρώνει¹⁾.*

Θὰ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ, ὅτι εἰς τοιαύτης φύσεως ἐγκλήματα, τὸ δημῶδες ἄσμα φέρει ἐκδήλως σπέρματα καὶ ἵχνη τῶν θεοκρατικῶν περὶ ποινῆς ἰδεῶν, αἵτινες ἴσχυον εἰς ἐποχὰς ἀρχαίων δικαίων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ ποινή, ὡς λέγει ὁ ἀείμνηστος Τιμ. Ἡλιοπούλου, ἐχρησίμευε «πρὸς ἐξιλέωσιν καὶ ἱκανοποίησιν τοῦ θείου, ὁ δὲ καταδικασθεὶς ἐθεωρεῖτο ἔνοχος τοῦ ἁμαρτήματος πρὸς αὐτοὺς τοὺς θεούς, ἐπισύρων τὴν κοινὴν περιφρόνησιν ἀπεβάλλετο τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ δὴ τοῦ κοινωνικοῦ κύκλου, δὲν ἠδύνατο νὰ προσεγγίσῃ τοὺς βωμούς, οἱ ἄνθρωποι ἀπέφευγον αὐτὸν ὡς μεμολυσμένον» κλπ.²⁾

Ἐκ τῶν ἐκτεθέντων καθίσταται, νομίζω, φανερόν, ὅτι ἡ ἐξερεύνησις καὶ μελέτη τῶν λαϊκῶν περὶ δικαίου ἀντιλήψεων, τῶν περιεχομένων εἰς τὰς παροιμίας καὶ τὰ δημῶδη ἄσματα, δύναται νὰ παράσῃ σπουδαίαν συμβολὴν εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ Δικαίου, ἰδίᾳ ὑπὸ ἱστορικὴν καὶ φιλοσοφικὴν ἔποψιν. Τὴν αὐτὴν δ' ἀξίαν ἔχει, ὡς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ ἐλέχθη, ἡ ἔρευνα καὶ τῶν μύθων, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν λοιπῶν δημῶδων κειμένων, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν γνησιωτάτην ἐκδήλωσιν τῆς λαϊκῆς συνειδήσεως. Πολλὰ ἔχει νὰ διδαχθῇ καὶ ἐξ αὐτῶν ὅχι μόνον ὁ μελετητὴς τοῦ δικαίου, ἀλλὰ καὶ ὁ νομοθέτης εἰς τὴν διατύπωσιν νομικῶν κανόνων, οἵτινες θὰ ἔχουν τὴν ἰδιάζουσαν ἀξίαν, ὅτι ἀνταποκρίνονται εἰς πραγματικὰς καταστάσεις καὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς τὸ ἀποτέλεσμα νοητικῶν ἐνεργειῶν.

1) ΛΑ 1153 Γ, σ. 119, 23, Μ. Ἰωαννίδου, Ἀράχοβα.

2) Τιμ. Ἡλιοπούλου, Σύστημα τοῦ Ἑλλ. Ποιν. Δικαίου, τ. Α', σελ. 16-17.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΤΩΝ ΕΤΩΝ 1939-1947

ΥΠΟ

Γ. Α. ΜΕΓΑ ΚΑΙ Γ. Κ. ΣΠΥΡΙΔΑΚΗ

Ἐν ἔτει 1907 ἡ Σύγκλητος τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, προτάσει τοῦ ἀειμνήστου Ν. Γ. Πολίτου, «ἀπεφάσισε νὰ προσθέσῃ εἰς τὴν Ἐπιστημονικὴν αὐτοῦ Ἐπετηρίδα καὶ τμημα βιβλιογραφικόν, ἐν ᾧ κατὰ τάξιν μεθοδικὴν θ' ἀναγράφονται πάντα τὰ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων εἰς ξένας γλώσσας ἐκδιδόμενα ἔργα πρὸς τὸν σκοπὸν, ὅπως γίνεται ἐπαρκῶς γνωστὴ ἡ πνευματικὴ ἐργασία τοῦ ἡμετέρου ἔθνους».

Εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην τῆς Συγκλήτου καὶ τὴν μεθοδικότητα τῆς ἐργασίας τοῦ Νικολάου Πολίτου, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Σύγκλητος ἀνέθηκε τὴν σύνταξιν τοῦ τμήματος τούτου, ὀφείλομεν τὴν πρώτην συστηματικὴν «Ἑλληνικὴν βιβλιογραφίαν». Ἐν ταύτῃ περιελήφθησαν τὰ ἀπὸ τοῦ 1907 μέχρι τοῦ 1920 ἐκδοθέντα ἔργα¹⁾, εἶναι δ' εὐνόητον ὅτι ἰδιαίτερον ἐν αὐτῇ θέσιν κατέχει ἡ Ἑλληνικὴ Λαογραφία²⁾.

Δυστυχῶς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πολίτου ἡ ἀπόφασις ἐκείνη τῆς Πανεπιστημιακῆς Συγκλήτου ἠτόνησεν, ἀλλ' ἡ ἀξία τοῦ ἐγκαινιασθέντος ὑπ' αὐτοῦ βιβλιογραφικοῦ ἔργου πλήρως ἀνεγνωρίσθη. Πλὴν τῆς διτόμου Ἑλληνικῆς βιβλιογραφίας Δ. Γκίνη καὶ Β. Μέξα, τῆς ἐκδοθείσης ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, εἶδον τὸ φῶς πολλαὶ καὶ ἀξιόλογοι βιβλιογραφίαι τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας, τῆς λαογραφίας

¹⁾ Ν. Γ. Πολίτου Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία. Κατάλογος τῶν ἐν Ἑλλάδι ἢ ὑπὸ Ἑλλήνων ἀλλαγῶν ἐκδοθέντων βιβλίων ἀπὸ τοῦ ἔτους 1907 (Α' 1907-1908). Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδος Γ' (σελ. 393-540). Ἐν Ἀθήναις 1909.—Β' (1909-1910). Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς Ἐπιστ. Ἐπετ. Γ (σελ. 139-612) Ἐν Ἀθ. 1911.—Γ' 1911-1920. Ἐκδίδεται ἐκ τῶν καταλοίπων ἐπιμελεία Στίλπωνος Π. Κυριακίδου δαπάνῃ τοῦ Ἀθήνησι Πανεπιστημίου. Ἐν Ἀθήναις 1927.

²⁾ Τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Λαογραφίαν κεφάλαια τῆς Ἑλλην. Βιβλιογραφίας ἀνεδημοσιεύθησαν ἐν τῇ Λαογραφίᾳ τ. Γ' (1911) σελ. 242-259 καὶ Γ' (1929-32) σελ. 209-232.

καὶ γλωσσολογίας¹⁾. Ἰδίᾳ πρέπει νὰ μνημονευθοῦν ἐδῶ τὸ ἐκτενὲς ἄρθρον τοῦ καθηγητοῦ Στ. Κυριακίδου «Le Folklore en Grèce de 1919 à 1930» (Βυζάντιον VI (1931) σελ. 737-770) καὶ ἡ βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας, ἡ δημοσιευομένη ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1931 εἰς τὴν *Volkskundliche Bibliographie*, τὴν συντασσομένην ὑπὸ P. Geiger. Παρὰ ταῦτα πλήρης βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1920, προσιτῆ εἰς εὐρύτερον ἐν Ἑλλάδι κύκλον μελετητῶν, ἐλλείπει.

Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἐθεώρησε καθῆκον του τὸ Λαογραφικὸν Ἄρχεῖον νὰ πληρώσῃ, ἀλλ' ἔκρινε σκόπιμον νὰ περιλάβῃ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν Ἐπετηρίδα αὐτοῦ κατάλογον τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1939, ὅτε ἤρχισεν ἐκδιδόμενη ἡ Ἐπετηρὶς αὕτη, λαογραφικῶν δημοσιευμάτων· ἀνέθηκε δὲ τὴν ἐργασίαν ταύτην εἰς τὸν συντάκτην Γεώργιον Κ. Σπυριδάκη, ὅστις ἐργασθεὶς κατὰ τὰ ἔτη 1946 καὶ 1947 κατήρτισε τὴν κατωτέρω δημοσιευομένην βιβλιογραφίαν²⁾. Ἡ βιβλιογραφία τῶν ἐτῶν 1921-1938 θὰ περιληφθῆ εἰς προσεχῆ τόμον τῆς Ἐπετηρίδος.

Ἡ ἀναστάσις, τὴν ὁποίαν ὑπέστη ἐκ τοῦ τελευταίου πολέμου, τῆς ἐχθρικῆς κατοχῆς καὶ τῆς ξενοκινήτου ἀνταρσίας ἡ πατρὶς ἡμῶν, εἶχεν, ὡς εἰκός, τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν βιβλιοθηκῶν τῆς πρωτεύουσας. Ἐκ τούτου καὶ ὁ καταρτισμὸς τῆς βιβλιογραφίας ταύτης προσέκοψεν εἰς δυσχερείας, ἐκ

¹⁾ Κ. Π. Χατζηϊωάννου, Βιβλιογραφία τῆς Κυπριακῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολογίας (σύγχρονης γλώσσας). Λευκωσία 1933.—Ν. Γ. Κυριαζῆ, Κυπριακὴ βιβλιογραφία. Ἐν Λάρνακι 1935 (σελ. 107-124: λαογραφία, ἠθογραφία, ἐθνολογία, σελ. 260-298: λαϊκοὶ ποιηταί).—Γ. Κ. Σπυριδάκη, Βιβλιογραφία Κρητικῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολογίας (Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Μύσωνος, τ. Γ') Ἀθήναι 1934.—Συμπλήρωμα Α'ον (Μύσων Ζ' (1938) σελ. 97-128)—Ν. Β. Τομαδάκη, Ἀναίρεσις καὶ συμπλήρωσις βιβλιογραφίας Γ. Κ. Σπυριδάκη (Νεοελλην. Ἄρχεῖον 1 (1935), σελ. 102-124).—Κ. Ἡλιοπούλου, Βιβλιογραφία τῆς Πελοποννησιακῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολογίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830. Ἐν Ἀθήναις 1937.—P. E. Formosis, Contribution à l'étude de la chanson et de la musique populaire grecque, Thessalonique 1938.—Κατάλογοι τῶν κατ' ἔτος δημοσιευομένων λαογραφικῶν ἔργων καὶ βιβλιοκρισίαι καταχωρίζονται καὶ εἰς τὰ περιοδικά: Ἐπετηρὶς Ἐταιρ. Βυζ. Σπουδῶν, Byzant. Zeitschrift, Byz.-Neugriech. Jahrbücher, Βυζάντιον, Λαογραφία κ. ἄ.

²⁾ Καρπὸς τῆς ἐργασίας ταύτης εἶναι καὶ τὸ ἄρθρον, τὸ καταχωρισθὲν εἰς τὸ Bulletin analytique de Bibliographie hellénique 1948: Le Folklore en Grèce. Chronique bibliographique pour les années 1940-1947 par G. Spyridakis (Collection de l'Institut Français d'Athènes). Athènes 1949.

Εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἀνά χειρᾶς βιβλιογραφίας ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν τὸ τμήμα τῆς *Volkskundliche Bibliographie* τῶν ἐτῶν 1939-1941, τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Λαογραφίαν. Ἐκδοσις CIAP 1949.

τῶν ὁποίων ἐνδέχεται νὰ μὴ ὑπάρῃ ἢ ἐπιθυμητὴ καὶ ἀναγκαία εἰς τοιαύτας ἐργασίας πληρότης. Ἄλλ' ἐπροτιμήσαμεν καὶ ἀτελεστέραν νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν βιβλιογραφίαν ταύτην μὲ τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ δυνηθῶμεν βραδύτερον νὰ συμπληρώσωμεν τὰ τυχὸν ἐλλείποντα.

Εἰς τὴν κατάταξιν τῶν ἄρθρων ἠκολουθήσαμεν τὴν χρονολογικὴν σειρὰν, ἐπειδὴ δι' αὐτῆς γίνεται ἐμφανὴς καὶ ἡ πορεία τῶν γενομένων ἐργασιῶν, εἰς τὴν διάταξιν δὲ τῆς κατατακτέας ὕλης εἶχομεν ὑπ' ὄψιν συνοπτικὸν διάγραμμα, τὸ ὁποῖον ἐμφαίνεται εἰς τὸν ἐν τέλει τῆς βιβλιογραφίας παρατιθέμενον πίνακα περιεχομένων¹⁾.

Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

- Ὁβελὸς εἰς τὴν ἀρχὴν βιβλιογραφικῆς σημειώσεως ἐμφαίνει ἐπανάληψιν τοῦ ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει ὀνόματος τοῦ συγγραφέως.
- * Ἀστερίσκος πρὸ τοῦ βιβλιογραφουμένου λήμματος δηλοῖ, ὅτι τοῦτο παρελήφθη ἐξ ἄλλου βιβλίου.
- (....) Ἐντὸς παρενθέσεως: α) ἀναπτύσσεται ἐν ἀρχῇ τοῦ λήμματος τὸ ἐν βραχυγραφίᾳ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἢ παρατίθεται ἐπὶ ψευδωνύμου τὸ πραγματικὸν ὄνομα, ἐπὶ ἀνωνύμου δὲ δημοσιεύματος τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως, ἐφ' ὅσον τοῦτο εἶναι γνωστὸν, β) ἀναγράφεται ἡ χρονολογία καὶ ὁ τόπος ἐκδόσεως ἐπὶ αὐτοτελῶν δημοσιευμάτων, ὅταν ταῦτα δὲν περιέχονται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, ἀλλὰ λαμβάνονται ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἀναγραφομένου βιβλίου.
- [....] Ἐντὸς ἀγκυλῶν τίθενται προσθήκαι τοῦ βιβλιογράφου σχετικαὶ μὲ τὸ βιβλιογραφούμενον δημοσίευμα, ὡς καὶ ἀναγραφή τῆς περιεχομένης εἰς τὸ δημοσίευμα λαογραφικῆς ὕλης, ἣτις δηλοῦται καὶ διὰ μικροτέρων στοιχείων.
- (!) Τὸ θαυμαστικὸν δηλοῖ τὴν ἀπαράλλακτον ἀντιγραφὴν τυπογραφικοῦ σφάλματος.

Ἡ κατάταξις ἐγένεν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου μὲ τὴν ἐξῆς ἀντιστοιχίαν τῶν γραμμάτων τοῦ λατινικοῦ:

v = β	h = χ	f = φ	th = θ
w = β	ca = κα	g = γ	x = ξ
ch = χ	co = κο	ph = φ	

¹⁾ Ὁ κ. Γ. Σπυριδάκης εὐθύνεται διὰ τὴν ἀκρίβειαν καὶ πληρότητα τῆς βιβλιογραφίσεως καὶ τὴν σύνταξιν τῶν ἄρθρων. Διὰ τὴν διάταξιν τῆς ὕλης καὶ τὸ ὅλον βιβλιογραφικὸν σύστημα ἡ εὐθύνη ἀνήκει εἰς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΡΕΥΝΗΘΕΝΤΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΝ
ΚΑΙ ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΑΙ ΑΥΤΩΝ

- Ἀγγλ' Ἐπ** Ἀγγλοελληνική Ἐπιθεώρηση. Μηνιαία ἔκδοση πνευματικῆς καλλιέργειας. Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ Βρεττανικὸ Συμβούλιο. Ἀθῆναι 1945 κέ.
- ἈρχΒυζΜν** Ἀρχεῖον τῶν Βυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος. Περιοδικὸν σύγγραμμα συντασσόμενον καὶ ἐκδιδόμενον ὑπὸ Ἀναστασίου Κ. Ὁρλάνδου. Ἀθῆναι.
- ἈρχΘρΘησ** Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ Θησαυροῦ. Τριμηνιαῖον περιοδικὸν σύγγραμμα, ἐκδιδόμενον ὑπὸ Ἐπιτροπῆς Θρακῶν. Διευθυντῆς Πολύδ. Παπαχριστοδούλου. Ἐν Ἀθήναις.
- ἈρχΠόντ** Ἀρχεῖον Πόντου. Σύγγραμμα περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν μελετῶν. Ἐν Ἀθήναις.
- ἈρχΣάμ** Νικολάου Ἰ. Ζαφειρίου. Ἀρχεῖον Σάμου. Σύγγραμμα περιοδικὸν κατὰ τριμηνίαν ἐκδιδόμενον. Ἀθῆναι.
- BNJb** Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher. Internationales Wissenschaftliches Organ, hrsg. von Prof. Dr. Nikos A. Bees (Βέης). Athen.
- BZ** Byzantinische Zeitschrift, begründet von Karl Krumbacher, hrsg. von Franz Dölger. Leipzig u. Berlin.
- Δωδ' Ἐπιθ** Δωδεκανησιακὴ Ἐπιθεώρησις, Πολιτικὴ, ἐπιστημονικὴ καὶ κοινωνικὴ. Διευθυντῆς Γεώργ. Μ. Οἰκονόμος (τεύχ. 1-4). Παν. Γ. Κρητικός. Ἐν Ἀθήναις.
- Ἐλ. Γράμμ** Ἐλεύθερα Γράμματα. Περιοδικὸ τῆς ζωντανῆς σκέψεως. Διευθυντῆς Δημήτρης Φωτιάδης. Ἀθήνα.
- ἘλΔωδ** Ἐλεύθερα Δωδεκάνησα. Μηνιαία Πολιτικὴ-Λογοτεχνικὴ Ἐπιθεώρησις. Ἐκδίδεται ἀπὸ συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ. Διευθυντῆς Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρου. Ἀθῆναι. [ἔτ. Α' (1945-46) ἀρ. φ. 1-7].
- ἘπΒυζΣπ** Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν. Ἀθῆναι.
- ἘπΚρητΣπ** Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν. Ἀθῆναι.
- ΕΛΑ** Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, ἐκδιδομένη ἐπιμελείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου. Ἐν Ἀθήναις. [ἔτ. Α' - ΣΤ' (1939 - 1944)].
- ΕΜΑ** Ἀκαδημία Ἀθηνῶν. Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου, ἐκδιδομένη ἐπιμελείᾳ τοῦ Διευθυντοῦ αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις.
- ΕΕΠΕ** Ἐπιθεώρησις Ἑλληνοϊταλικῆς Πνευματικῆς Ἐπικοινωνίας. Roma [ἔτ. Γ' (1940) τεύχ. 1, 3, 6].
- ἘπτΓράμμ** Ἐπτανησιακὰ Γράμματα. Δεκαπενθήμερο περιοδικό. Διευθυντῆς Βασίλης Φωκᾶς. Ἀθῆναι. [ἔτος Α' (1945-46) ἀρ. 1-6].
- Ἐργ' Ἐστ** Ἐργατικὴ Ἐστία. Περιοδικὴ ἔκδοσις τοῦ ὁμωνύμου Ὄργανισμοῦ. Διευθύνεται ὑπὸ Ἐπιτροπῆς. Ἀθῆναι. [Περ. Β', ἔτ. 1947 ἀρ. 1-6]
- ἘπιΓράμμ** Ἐπειρωτικὰ Γράμματα. Μηνιαῖο φιλολογικὸ περιοδικό. Ἐκδότης Ν. Σημηριώτης, Γιάννινα. [Χρόν. Α' (1944), τεύχ. 1-10].
- ΘεσσΓράμμ** Θεσσαλικὰ Γράμματα. Δεκαπενθήμερο περιοδικὸ τῆς Θεσσαλικῆς πνευματικῆς ζωῆς. Βόλος. [Χρόν. Α' (1945), φ. 2-4].

- Θρακ** Θρακικά, Σύγγραμμα περιοδικόν ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις «Θρακικοῦ Κέντρου». Ἐν Ἀθήναις.
- Κυν'Επιθ** Κυνουριακὴ Ἐπιθεώρηση. Κοινωνική, φιλολογικὴ, εἰκονογραφημένη. Περιοδικόν ὄργανον τῶν Κυνουριακῶν Σπουδῶν. Ἀθήνα. [τόμ. Β' (1938-39), Γ' (1940) τεύχ. 1-4].
- ΚυπρΓράμμ** Κυπριακὰ Γράμματα. Μηνιαῖο περιοδικὸ μελέτης καὶ τέχνης. Διευθυντὴς Νίκος Ἰ. Κρανιδιώτης. Λευκωσία-Κύπρος.
- ΚυπρΣπ** Κυπριακαὶ Σπουδαί. Δελτίον τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν. Ἐν Λευκωσίᾳ Κύπρου.
- Λαογρ** Λαογραφία. Δελτίον τῆς ἑλληνικῆς λαογραφικῆς Ἑταιρείας ἐκδιδόμενον ἐπιμελείᾳ Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. Ἐν Θεσσαλονίκῃ. [Τόμ. ΙΒ' (1938-48)].
- Λογοτεχν** Λογοτεχνία. Μηνιαῖον λογοτεχνικόν καὶ ἐπιστημονικόν περιοδικόν. Διευθυντὴς Γιώργος Σαμψών. Λευκωσία.
- L'HellCont** L'Hellénisme Contemporain. Revue bimestrielle. Directrice : Henriette Avantaghelos. Athènes.
- Μακεδ** Μακεδονικά. Σύγγραμμα περιοδικόν τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Ἐν Θεσσαλονίκῃ.
- Μακεδ'Ημερ** Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον. Ἰδρυτὴς-Διευθυντὴς Νικόλ. Α. Σφενδόνης. Θεσσαλονίκη. [ἔτ. ΙΕ' (1939), ΙΣΤ' (1940)].
- Μακεδ'Ηχώ** Μακεδονικὴ Ἡχώ. Μηνιαία καλλιτεχνικὴ ἔκδοσις Τέχνης-Ἐρεῦνης-Μελέτης. [ἔτ. 1940, ἀρ. 198].
- ΜακΘρΦύλλ** Μακεδονικά καὶ Θρακικά Φύλλα. Περιοδικὸ δημοσίευμα. Φιλολογία - Λαογραφία-Μουσικολογία. Διευθ. Ε. Π. Φορμόζη. Θεσσαλονίκη. [τόμ. Α' (1946) σ. 1-106].
- ΜικρΧρον** Μικρασιατικὰ Χρονικά. Σύγγραμμα περιοδικόν, ἐκδιδόμενον ὑπὸ τοῦ τμήματος Μικρασιατικῶν Μελετῶν τῆς Ἑνώσεως Σμυρναίων. Ἀθήναι.
- Μύσων** Μύσων. Ἱστορικόν καὶ λαογραφικόν περιοδικόν, ἐκδιδόμενον κατὰ τριμηνίαν. Διευθυντὴς καὶ ἰδιοκτῆτης Μ. Γ. Καταπότης. Ἀθήναι.
- ΝΓράμμ** Νεοελληνικά Γράμματα. Ἑβδομαδιαία φιλολογικὴ, καλλιτεχνικὴ, ἐπιστημονικὴ ἔφημερίδα. Διευθυντὴς Δημήτρης Φωτιάδης. (Ἀθήναι).
- Ν'Εστ** Νέα Ἑστία. Ἐκδίδεται τὴν 1ην καὶ 15ην κάθε μηνός. Διευθυντὴς Πέτρος Χάρης. Ἀθήναι.
- ΝΚράτ** Τὸ Νέον Κράτος. Μηνιαία Ἐπιθεώρησις, πολιτικὴ - κοινωνικὴ. Φιλοσοφία - Ἱστορία - Τέχνη. Διευθυντὴς Ἄριστος Καμπάνης. Ἀθήναι.
- Ναξ'Αρχ** Ναξιακὸν Ἀρχεῖον. Μηνιαῖο ἱστορικὸ καὶ λαογραφικὸ περιοδικόν. Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸν «Προοδευτικὸ Ὁμιλο Νάξου». Νάξος.
- Ναυτ'Ελλ** Ναυτικὴ Ἑλλάς. Μηνιαία εἰκονογραφημένη ἐπιθεώρησις τῆς Ἑλληνικῆς Θαλασσίας Ἑνώσεως. Διευθυντὴς Ἐπαμεινώνδας Μπαμπούρης. Ἀθήναι.
- Ὁρίζοντες** Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον «Ὁρίζοντες». Διευθυντὴς Μάριος Βαϊᾶνος [τόμ. Α' (1942) - Γ' (1944)].
- Παγκεφ'Ημ** Σπύρου Σκηνωτάτου, Παγκεφαλληνιακὸν Ἡμερολόγιον. Ἀργοστόλιον - Ἀθήναι.
- ΠερΣ'Αργ** Περιοδικόν τοῦ ἐν Χίῳ Συλλόγου Ἀργέντη ἐκδιδόμενον καθ' ἑξαμηνίαν. Ἰδρυτὴς Φίλιππος Π. Ἀργέντης. Διευθυντὴς Στέφανος Καββάδας. Χίος.

- Πολ'Επιθ** Πολιτική 'Επιθεώρησις. Δεκαπενθήμερον περιοδικόν. 'Αρχισυντάκτης Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου. 'Αθήναι.
- ΠοντΦύλλ** Ποντιακά Φύλλα. Μηνιαῖον περιοδικόν ἐκδιδόμενον ὑπὸ 'Επιτροπῆς Ποντίων. Διευθυντῆς Νικ. Ι. Καπνᾶς. 'Αθήναι. [Ἔτ. Γ', τεύχ. 30-32, σ. 185-280].
- ΠρομΠυρφ** Προμηθεὺς ὁ Πυρφόρος. Δεκαπενθήμερον ἐκπαιδευτικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς καὶ ἰδιοκτῆτης Γεώργιος Φ. Δαφέρμος. Ρέθυμνον. [ἔτ. 1939, 1940].
- ΣπαρτΧρον** Σπαρτιατικὰ Χρονικά. Μηνιαία φιλολογικὴ καὶ πολιτικὴ ἐπιθεώρησις. 'Εν 'Αθήναις. Ὀργανον τῶν ἀπανταχοῦ Λακεδαιμονίων (Λακῶνων). Ἰδιοκτῆτης-Διευθυντῆς Δημήτριος Καρβελάς. [Ἔτ. Β'-Ζ (1938-1944). Περ. Β' ἔτ. Η' (1945-46) ἀρ. 1 (74) - 4 (77-80)].
- ΦάρΒ'Ελλ** Ὁ Φάρος τῆς Βορείου 'Ελλάδος. 'Επιμελεία Γιάννη Ταχογιάννη. 'Αντ. Κοσματοπούλου. Θεσσαλονίκη. [Ἔτ. Α' (1939), Β' (1940)].
- ΧρονΠόντ** Χρονικά τοῦ Πόντου. Μηνιαῖο λαογραφικὸν περιοδικόν. Ὀργανο τοῦ Συλλόγου «'Αργοναῦται-Κομνηνοί». 'Αθήναι. [Χρόν. Α' (1943-44), Β' (1945) τεύχ. 13-20].
- Ψυχ'Ερ** Ψυχικαὶ Ἔρευναι. Μηνιαία ψυχοφυσιολογικὴ 'Επιθεώρησις. Διευθυντῆς Ἄγγελος Τανάγρας. 'Εν 'Αθήναις. [Ἔτ. 15 (1939)-17 (1941)].
-
- 'Αθηνᾶ, Βωμός,** Σύγγραμμα περιοδικὸν τῆς ἐν 'Αθήναις Ἐπιστημονικῆς Ἐταιρείας. 'Εν 'Αθήναις. Μηνιαία ἔκδοσις Λόγου καὶ Τέχνης. Διευθυντῆς Τάκης Δόξας. Πύργος Ἡλείας [ἔτος 1 (1947) τεύχ. 2-6].
- Γράμματα [Πειραιικά],** Μηνιαῖο λογοτεχνικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς Κλέαρχος Στ. Μιμῆκος. 'Αθήναι. [Χρόν. Α' (1940) - ΙΑ' (1947) τεύχ. 1-5].
- Δρῆρος,** Μηνιαῖο λαογραφικὸ-ἱστορικὸ-λογοτεχνικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς Μανώλης Ι. Πιτυκάκης. Νεάπολις Κρήτης. [Ἔτ. Α' (1937-38) - Δ' (1940-41) τεύχ. 37-42].
- 'Εκλογή,** Ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα ὅλου τοῦ Κόσμου. Μηνιαῖο περιοδικόν. Ἐκδίδεται ἀπὸ τὴν Ἀγγλοελληνικὴ Ὑπηρεσίαν Πληροφοριῶν. 'Αθήναι.
- 'Ελευσίνα,** Τὰ Ἐλευσίνα. Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον κατὰ μῆνα. Ἱστορία-Ἀρχαιολογία-Λογοτεχνία-Τέχνη. Διευθυντῆς Γεώργιος Θεμ. Μαλτέζος. 'Αθήναι. [Ἔτ. 1946, τεύχ. 1-2].
- Ελληνικά,** Ἱστορικὸν περιοδικὸν δημοσίευμα. Διευθύνται τῆς συντάξεως Κωνστ. Ἄμαντος-Σωκρ. Κουγέας, τόμ. ΙΑ' (1939).
- 'Ελληνικὸ Ὑπαιθρο,** Μηνιαία ἔκδοσις τῆς Ἐνώσεως Ὀρειβατῶν-Φυσιολατρῶν. Διευθύνεται ἀπὸ Συντακτικὴ Ἐπιτροπὴ. 'Αθήναι. [Περ. Β' Χρόν. 13 (1946). Περ. Γ' Χρόν. 14 (1947) τεύχ. 1-3, 6-7].
- 'Επειρηὶς τῶν Βουρβούρων,** Ἐπιμελεία τοῦ Συλλόγου τῶν ἀπανταχοῦ Βουρβουραίων. 'Αθήναι.
- 'Επτανησιακὰ Φύλλα,** Μηνιαῖο φιλολογικὸ-λαογραφικὸ καὶ ἱστορικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς Ντῆνος Κονόμος. Ζάκυνθος ('Αθήναι). [Ἔτ. 1946, ἀρ. φ. 1-5].
- 'Ηπειρωτικὴ Ζωή,** Μηνιαῖο περιοδικὸν μελέτης τῶν προβλημάτων τῆς Ἡπείρου, Ἐκδίδεται καὶ διευθύνεται ἀπὸ ὁμάδα Ἡπειρωτῶν. ('Αθήναι). [τεύχ. 2 (1946)].
- «Ἠχώ», ἦ,** Ἡ «Ἠχώ». Μηνιαία Ἐπιθεώρησις. Ὀργανον ἐπικοινωνίας καὶ ἀλληλεγγύης τῶν Ἐπτανησίων. Ἰδιοκτῆτης-Διευθυντῆς Φώτιος Κονιδάρης. 'Αθήναι.
- 'Ἠώς,** Δεκαπενθήμερος εἰκονογραφημένη τουριστικὴ Ἐπιθεώρησις, ἐκδιδομένη ἐν

- Ἀθήναις. (Διευθυντῆς ὑπεύθυνος Κ. Ἀθ. Παπαγεωργίου), ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 17-34.
- Ἴόνιος Ἀνθολογία**, Μηνιαῖο ἱστορικό, φιλολογικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ περιοδικό. Διευθυντῆς Σπῦρος Μινῶτος, ἔτ. ΙΓ' (1939) ἀρ. 126-129. ἔτ. ΙΔ' (1940) ἀρ. 130-133.
- Καλλιτέχνης**, Βορειοελλαδικὴ Ἐπιθεώρηση. Θεσσαλονίκη. [Ἔτ. Α' (1947) ἀρ. 1, 2].
- Κῆρυξ τῆς Αἰγίνης**, Μηνιαῖον λογοτεχνικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν περιοδικόν. Πειραιεύς. [Ἔτ. Α' (1947)].
- Κυπριόπουλο, τό**, Τὸ Κυπριόπουλο. Μηνιαῖο περιοδικό. Διευθυντῆς Μιχαὴλ Τροκούδης. Κάτω Δευτερὰ Λευκωσίας.
- Μεγίστη, ἡ**, Ἡ Μεγίστη. Ἱστορικόν, λαογραφικὸν καὶ κοινωνικὸν περιοδικόν. Ὀργανον τῶν ἀπανταχοῦ Καστελλοριζίων. Ἐν Πειραιεῖ. [Ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 16, 18-23, ἔτ. Γ' (1939-40), ἀρ. 24-31].
- Μετέωρα**, Περιοδικὸ τοῦ «Ἐκδρομικοῦ καὶ μορφωτικοῦ Ὁμίλου Τρικκάλων». Τρίκαλα. [Χρόν Α' (1947), ἀρ. 1-6].
- Μικρασιατικὴ Ἑστία**, Τρίμηνον περιοδικόν, ἐκδιδόμενον παρὰ τῆς «Μικρασιατικῆς Ἑστίας», Ἑταιρείας ἱστορικῶν καὶ λαογραφικῶν ἐρευνῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀθήναι. [Τόμ. Α' (1946), τεύχ. 1].
- Μορφές**, Λογοτεχνία-Τέχνη - Ἐπιστήμη - Φιλοσοφία. Θεσσαλονίκη. [Περ. Β' ἔτ. Δ' (1947) σ. 1-80, 241-280, 361-480].
- Μπουκέτο**, Ἑβδομαδιαία εἰκονογραφημένη Ἐπιθεώρησις. Διευθυντῆς Νικ. Καμαρινόπουλος. Ἀθήναι. [Ἔτ. 16 (1939), 17 (1940)].
- Πάν, ὁ**, Ὁ Πάν. Μηνιαῖο φυσιολατρικὸ περιοδικό. Ἐκδοσὴ τοῦ Φυσιολατρικοῦ Συνδέσμου «Ὁ Πάν». Ἀθήναι. [Ἔτ. 1945-1947].
- Πάφος**, Παγκύπριον λογοτεχνικὸν περιοδικό. [Πάφος] [ἔτ. Δ' (1939)-ΣΤ' (1941), ἀρ. 1-3].
- Πνεῦμα**, Μηνιαῖον γενικὸν περιοδικόν. Διευθυντῆς Σπῦρος Γουδέλης. Ἀθήναι. [Περ. Β' ἔτ. Δ' (1944), ἀρ. 1-17].
- Πνευματικὴ Ζωή**, Δεκαπενθήμερον λογοτεχνικὸ καὶ βιβλιογραφικὸν περιοδικό. Διευθυντῆς Μελῆς Νικολαΐδης, Ἀθήνα. ἔτ. 1939, 1940.
- Ραδάμανθυς**, Πανελλήνιος Ἐγκυκλοπαιδικὴ Ἐπιθεώρησις. Ἀθήναι. Ἰδρυτῆς - Διευθυντῆς: Ἐλευθ. Παπαγιαννάκης.
- Σαμιακὸν Ἡμερολόγιον**, Ἀθήναι 1939 (Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Σαμίων).
- Σκῦρος**, Τοπικὴ Ἐπιθεώρησις. Ἐκδίδεται ἀπὸ Ἐπιτροπὴ νέων τῆς Σκύρου. Ἀθήναι. [Χρόν. Α' (1947), ἀρ. 1-4].
- Studi Bizantini e Neellenici**. Roma. Pubblicazioni dell' «Istituto per l'Europa Orientale» in Roma. Istituto di Studi Bizantini e Neellenici. vol. V (1939) — VI (1940).
- Συζήτησις, ἡ**, Ἡ Συζήτησις. Μηνιαία ἔκδοσις, Διεύθυνσις Ἀθηνᾶς Ε. Ζήση. [Περ. Β' ἔτ. Γ' (1938-39), Δ' (1939-40)].
- Τέχνη**, Μηνιαία φιλολογικὴ Ἐπιθεώρησις. Ρόδος. [Ἔτ. Α' (1946) τεύχ. 1-9. ἔτ. Β' (1947) τεύχ. 10-11].
- Ὑπαιθρο**, Μηνιαῖο φυσιολατρικὸν περιοδικό. Ἐκδοσὴ τοῦ Συνδέσμου Ἐκδρομῶν «Ὑπαίθριος Ζωή». Ἀθήναι. [Ἔτ. 1939, 1940].

Ι Γ Ε Ν Ι Κ Α

1. **Κυριακίδου Στίλπ. Π.** Τί είναι ἡ λαογραφία καὶ εἰς τί δύναται νὰ ὠφελήσῃ ἡ σπουδή της. *Λαογρ* 12 (1938-48) 130-157.
Κρίσις: *Μακεδ Α'* (1940) 577-580 (Εὐάγγ. Στ. Τζιάτζιος).
2. **Μέγα Γεωργ. Α.** Ἡ λαογραφία καὶ ἡ συμβολὴ τῶν διδασκάλων εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς (Διάλεξις). *Γ. Ν. Παλαιολόγου, Ὁ θεσμὸς τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν καὶ ἡ Μαράσλ. Παιδαγωγ. Ἀκαδημία, Ἀθῆναι 1939, σ. 713-729.*
3. **Δασκαλάκη Ἀπ. Β.** Ὁ ὁδοστρωτὴρ τοῦ μοντερνισμοῦ καὶ ὁ ἑλληνικὸς τοπικισμὸς. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 28, σ. 3-5.
4. **Δαφέρμου Γεωργ. Φ.** Διδάσκαλοι καὶ λαογραφία. *ΠρομΠυροφ* ἔτ. 1938 ἀρ. 308 σ. 3, ἔτ. 1939 ἀρ. 315-317 σ. 3.
5. **Κορδάτου Γιάννη** Ἡ λαογραφία ἄλλοτε καὶ τώρα. *ΝΓράμμ Περ. Β'* ἀρ. φ. 136 (1939) σ. 1.
6. **Κυριακίδου Στίλπ. Π.** Ἡ σημασία τοῦ λαογραφικοῦ ἔργου διὰ τὴν ἐθνικὴν ἐνότητα καὶ τὸν ἐθνικὸν πολιτισμὸν. *ΝΚράτ* 4 (1940) 645-656. — *Πολ. Ἐπιθ Περ. Δ'* ἔτ. Α' (1945) 1015-1022.
7. **Μαρίνη Κώστα** Ἡ λαϊκὴ δημιουργία, πηγὴ γιὰ τὴν ἔμπνευση καὶ βάση γιὰ τὴ σωτηρία. *ΝΓράμμ Περ. Β'* (1940) ἀρ. φ. 179 σ. 7,9.
8. **Μαζαράκη Εὐσταθ. Δ.** Σχέσεις λαογραφίας καὶ φιλολογίας. *Ὁρίζοντες* 2 (1943) 565-573.
9. — Ὁ ἐνιαῖος χαρακτήρας τῆς λαογραφίας. *Νἔστ* 33 (1943) 607-611.
10. **Μέγα Γεωργ. Α.** Τὸ λαογραφικὸν ἔργον. *ΧρονΠόντ* 1 (1943-44) 106-107.
11. **Δουκάτου Δ. Σ.** Ἐκδρομὲς καὶ λαογραφία. *Ὁ Πάν* 16 (1946), ἀρ. 140 σ. 71-72.
12. **Κυριακίδου Στίλπ. Π.** Ἀνακοινώσεις καὶ ἀγγέλματα: Commission internationale des arts et traditions populaires (C.I.A.P). *Λαογρ* 12 (1938-48) 607-608.

ΙΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Βιβλιογραφία.

13. **Βαλέτα Γ.** Αἰολικὴ βιβλιογραφία. Βιβλία-ἔντυπα τυπωμένα στὴ Λέσβο καὶ στὴν Αἰολικὴ περιοχὴ της—Βιβλία-ἔντυπα γραμμένα ἀπὸ Λέσβιους—Ἀδραμυτινοῦς. 1566-1939. *Μυτιλήνη-Ἀθῆναι* (1939) 8^{ον}, σελ. 217.
Βλ. σ. 213: V. Λαογραφικά.
14. **Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.** Βιβλιογραφία Κρητικῆς λαογραφίας καὶ γλωσσολο-

- γίας (συγχρόνου γλώσσης). Συμπλήρωμα πρώτον. Μύσων Ζ' (1938) 97-129.
Κρίσεις: Λαογρ. 12 (1938-1948) 331-332 (Στ. Π. Κυριακίδης). ΒΝJb XV (1939) 285-86
(N. Sb(oroσos). Πνευματική Ζωή, Χρόν Γ' (1939) 315 (Γ. Ι. Φουσάρας).
15. *Μιχαηλίδου Κ. Μ.* Συμβολή στην Αιολική βιβλιογραφία. Ἀθήνα 1940.
8^{ov}, σελ. 136.
Βλ. σ. 133: Νεώτερη φιλολογία. Λαογραφία.
16. *Μυρίδου Χρυσ.* Συμβολή εις τὴν βιβλιογραφίαν τοῦ Πόντου. Ἀρχ. Πόντ
10 (1940) σ. 3-197.
Γενική βιβλιογραφία περιλαμβάνουσα καὶ τὰ λαογραφικὰ δημοσιεύματα.
17. *Eckert G. - Formozis P.E.* Beiträge zur Mazedonischen Volksmagie.
Thessaloniki 1942 8^{ov}, σελ. 108, πίν. I-IV. (Volkskundliche Beobachtungen
und Materialien aus Zentral-Mazedonien und der Chalkidike. Heft I).
Σελ. 93-104: Βιβλιογραφία λαογραφική ἀφορῶσα ἰδίᾳ εἰς τὴν Κεντρικὴν Μακεδονίαν.
18. — Lieder und Märchen aus Kozani und Siatista. Thessaloniki 1944
8^{ov} σ. 114, πίν. I-III. (Volkskundliche Miszellen aus Mazedonien. Heft 5)
Τραγούδια, παραμύθια, λαϊκὴ κατοικία κλπ.
Σελ. 94-111 Βιβλιογραφία λαογραφικῶν δημοσιευμάτων ἀφορῶντων εἰς τὴν Μακεδονίαν.
19. *Ἀνδριώτη Ν. Π.* Τὰ ὄρια τῶν βορείων καὶ νοτίων ἑλληνικῶν ἰδιωμάτων
τῆς Θράκης. Ἀρχ.ΘρΘησ 10 (1943-44) 148-185.
Βιβλιογραφία γλωσσική· δύναται νὰ χρησιμοποιηθῆ καὶ λαογραφικῶς.
20. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Δωδεκανησιακὴ λαογραφία. Δωδ'Επιθ 1 (1947)
20-23, 160.
21. *Δ. (Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.)* Δημοσιεύματα εἰς τὴν «Φωνὴν τῆς Δωδεκα-
νήσου». Δωδ'Επιθ 1 (1947) 174-176, κεφ. Αγ καὶ Ββ.
22. *Geiger Paul* Bibliographie Internationale des Arts et Traditions Popu-
laires. International Folklore Bibliography. Volkskundliche Biblio-
graphie. Bibliographie fondée en 1917 par John Meier et E. Hoff-
mann-Krayer. Années 1939—1941. CIAP. (Bâle) 1949.
Περιλαμβάνεται καὶ βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς λαογραφίας συνταχθεῖσα ὑπὸ
Στίλν. Π. Κυριακίδου.

Β' Γενικὰ καὶ σύμμεικτα

α) Γενικά.

23. Δωδεκανησιακοὶ διαγωνισμοί. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 24-25, σ. 16.
24. Κρίσις διαγωνισμοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς [πρὸς συλλογὴν γλωσσικοῦ καὶ λαογρα-
φικοῦ ὕλικου ἐκ Πόντου] Ἀρχ.Πόντ 9 (1939) 253-254.

25. Τὸ «Μπάρδειον λαογραφικὸν διαγώνισμα» τῆς «Ἐταιρείας Κυνοριακῶν Σπουδῶν». Κυν'Επιθ 3 (1940) 33-34.
26. Κανονισμὸς λαογραφικοῦ ἐπάθλου Κ. Μαγκλῆ. ΚυπρΣπ 4 (1940) 115-118.
27. Λαογραφικαὶ συλλογαὶ ἀπὸ τὸ «Λεξικογραφικὸν Ἄρχεϊον τῆς Μέσης καὶ Νέας Ἑλληνικῆς». Θρακ 15 (1941) 383-385.
28. Ἡθογραφικὴ ἐορτὴ εἰς Κομοτινήν. ΝΓράμμ τῆς 6 Ἰουλ. 1940, σ. 11 = Θρακ 15 (1941) 389-392.
29. Ἐταιρεία Κυπριακῶν Σπουδῶν. Προκήρυξις λαογραφικοῦ διαγωνισμοῦ. ΚυπρΣπ 4 (1940) 123-124. 6 (1942) 97-99.
30. — Βιβλιοθήκη. Αὐτ. 7 (1943) σ. XII.
Ἐναγράφονται χειρόγραφα λαογραφικῆς ὕλης.
31. Συλλογαὶ λαογραφικῆς ὕλης καὶ ἀνακοινώσεις. Θρακ 20 (1944) 198-204.
32. Μικρασιατικὴ λαογραφία. Μικρασ. Ἐστία 1 (1946) τεῦχ 1, σ. 90-93.
33. Προκήρυξις λαογραφικοῦ διαγωνισμοῦ. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 196-97.
34. *Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἐταιρεία*. Λαογρ 12 (1938-48), 309-310, 606-607.
35. *Ἀργαίου Ἀρέθα* Αἱ μικρασιατικαὶ λαογραφικαὶ μελέται. ΠοντΦύλλ Γ' (1938-1940) 222-23, 255-56.
36. *Ἀναστασιάδου Βρόντη* Ἐνδιαφέρουσαι διαλέξεις. [Οἱ Σαμιώτισσες καὶ τὰ τραγούδια τους]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 28, σ. 10.
37. *Βουραζέλη Ἑλένης Δ.* Ὁ βίος τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ξένων περιηγητῶν. Τεῦχ. Α' Εἰσαγωγή. Ἐν Ἀθήναις 1939 8^{ον}, σελ. 255.
Λαογρ. εἰδήσεις ἀπὸ σ. 143 κέ.
Κρίσεις: ἘπΒυζΣπ 15 (1939) 468-471 (Ἰορδάνης Βαμβακίδης). Μακεδ 1 (1940) 597-98 (Α. Σιγάλας). ΒΝJb 16 (1940) 248-49 (William Miller). Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 31-32, σ. 45 (Κ. Θ. Δημαρᾶς).
38. *Θεσσαλοῦ Κώστα*, Τὰ δεκάχρονα τῆς ἱστορικῆς καὶ λαογραφικῆς Ἐταιρείας τῶν Θεσσαλῶν. Πνευματ. Ζωὴ Χρόν. Γ' (1939) 239.
39. *Κυριακίδου Στ. Π.* Λαογραφία καὶ δημοτικισμὸς. Ν'Εστ 26 (1939), 1480-1488.
40. — San Giovanni Crisostomo folklorista. Studi Bizant. e Neoellenici 5 (1939) 506.
41. — Νεκρολογία: † Πέτρος Α. Φουρίκης (1878-1936). Γεώργιος Π. Ἀναγνωστόπουλος (1884-1936), Λαογρ 12 (1938-1948) 303-307. — Νεκρολογία: Συνεργάται τῆς Λαογραφίας, ἀποθανόντες κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κατοχῆς. Δημήτριος Λουκόπουλος (1874-1943). Στυλιανὸς Βίος (1880-1944). Λαογρ 12 (1938-1948) 601-605.

42. — Ἀνακοινώσεις καὶ ἀγγέλματα. Ἑλληνικὴ λαογραφικὴ Ἑταιρεία. Λαογρ 12 (1938-1948) 606-607.
43. **Μάργαρη Δημ.** Ἡ ζακυθινὴ ἠθογραφία στὸ ἔργο τοῦ Ξενοπούλου. Ἰόνιος Ἀνθολογία ἔτ. ΙΓ' (1939) ἀρ. 126, σ. 17-37.
44. **Μέγα Γ. Α.** Κυνουριακὴ λαογραφία. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 36-37.
45. — Ζητήματα ἑλληνικῆς λαογραφίας Τεῦχ. Α': Α'. Ζητήματα ἀφορῶντα τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν. Β'. Ζητήματα τοῦ λαϊκοῦ δικαίου. Γ'. Ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸ παιδίον. Δ'. Παιδιαὶ καὶ ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα παιδῶν. ΕΛΑ 1 (1939) 99-149.
- 45α. — Ε'. Ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸν γάμον. Ϛ'. Τὰ κατὰ τὴν τελευταίαν. ΕΛΑ 2 (1940) 118-205.
46. — Ζητήματα ἑλληνικῆς λαογραφίας. Τεῦχ. Β': Ζ' Μαγεία. Η' Μαντική. Θ' Ἀστρολογία. Ι' Μετεωρολογία. ΙΑ' Δημ. ἰατρική. ΕΛΑ 3 - 4 (1941 - 42) 77 - 195.— Τεῦχ Γ': ΙΒ' Λαϊκὴ λατρεία. ΕΛΑ 5 - 6 (1943 - 44) 86 - 144.
Ἐξεδόθησαν καὶ εἰς ἰδιαιτέρα ἀνάτυπα. Κρίσις: ΒΖ 41 (1941-1942) 297 (F. Dölger).
47. — Ἐκθέσεις τῶν ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου πεπραγμένων κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν [1937, 1938, 1939]. ΕΛΑ 1(1939) 150-168.
48. — Ἐκθέσεις τῶν ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου πεπραγμένων κατὰ τὸ ἔτος 1940, ΕΛΑ 2 (1940) 206-211, κατὰ τὰ ἔτη 1941 - 42, ΕΛΑ 3 - 4 (1941 - 42) 210 - 13, κατὰ τὰ ἔτη 1943 - 44, ΕΛΑ 5 - 6 (1943 - 44) 155 - 159.
49. (**Νικολαΐδη Μεληῆ**) Τὸ Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖο. Πνευματικὴ Ζωὴ Χρόν Γ' (1939) 51β
50. **Παπαχριστοδούλου Πολυδ.** Ἡ Θράκη καὶ ἡ λαογραφία. ΝΓράμμ Περ. Β' ἔτ. 1939, ἀρ. φ. 113, σ. 13.
51. — Σημειώματα [προκήρυξις λαογρ. διαγωνισμοῦ]. Ἀρχ.ΘρΘησ 5 (1938-39) 276.
52. **Π(ιτυκάκη) Μ.** Λαογραφικὲς ἔρευνες. Δρῆρος 2 (1938-39) 438.
53. — Μιὰ ἀπορία. Αὐτόθι σ. 470-471.
54. — Τὰ ξενικὰ στοιχεῖα [b,d,g εἰς τὴν καταγραφὴν λαογρ. κειμένων]. Αὐτ., σ. 471.
55. — Μιὰ περιοδεῖα γιὰ λαογραφικὲς ἔρευνες. Αὐτόθι, σ. 706.
56. **Στεφάνου Ν. Μ.** Τὰ λαογραφικά μας. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 20, σ. 3-5.
57. **Τηλ(ικίδου) Γρ.** Ἡ λαογραφία εἰς τὸν τόπον μας. ΠοντΦύλλ Γ' (1938-1940) 256.
58. **Φαρμακίδου Ξεν.** Λαογραφία καὶ Κύπριοι λαογράφοι. Πάφος 4 (1939) 25-26.
59. **Φ(ορμόζη) Π.** Λαογραφία— Ἡ ἴδρυσή ὁμίλου Μακεδονικῶν καὶ θρακικῶν λαογραφικῶν μελετῶν. Τὰ σχέδιά μας καὶ οἱ σκοποὶ μας. ΜακΘρΦύλλ 1(1939)21-23.
60. — Ἡ Λαογραφία τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ ἱστορία τοῦ ἐποικισμοῦ της. Αὐτόθι, σ. 26-33.
61. **Χαραλάμπους Χριστ.** Ἡ λαογραφία καὶ ἡ Κύπρος. Πάφος 4 (1939) 226-27.

62. *Ἀνδριώτη Νικ.* Γλωσσική λαογραφία. Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἰ. Ἀμαντον, Ἀθῆναι 1940, σ. 57-86.
63. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Ἡ λαογραφία εἰς τὴν Σητεΐαν. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1940, ἀρ. 338 σ. 7. ἀρ. 339 σ. 7.
64. *Δημαρᾶ Κ. Θ.* Λαογραφικὰ καὶ ἄλλα ζητήματα. ΝΓράμμ Περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 204 σ. 1, 5.
Κρίσις: Αὐτόθι, ἀρ. φ. 206 σ. 7 (Νίκη Πέρδικα)
65. *Κονιδάρη Φωτ.* Διὰ τὴν λαογραφίαν τῆς Κεφαλληνίας. Ἡ «Ἡχώ» ἔτ. Η' (1940), ἀρ. 92. σ. 5.
66. *Κουγέα Σωκρ. Β.* Δύο γράμματα τοῦ Λασκαράτου ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ἀλλογραφίαν τοῦ Δανουῦ φιλολόγου Πίο. ΝἘστ 27 (1940) 4-9.
67. *Λουκάτου Δ. Σ.* Ἡ κεφαλληνιακὴ λαογραφία. Ἡ «Ἡχώ» ἔτ. Η' (1940) ἀρ. 92, σ. 2-3.
68. *Μαλεβίτη Ἀθαν.* Ἡ λαογραφία μας. Κυν'Επιθ Γ' (1940) 21.
69. *Χουρμουζιάδου Ἐλ.* Καλλισθένης Χουρμουζιάδης [νεκρολογία]. ἈρχΘροθης 7 (1940-41) 367-368.
70. *Λουκάτου Δ. Σ.* Τὸ λαογραφικὸ στοιχεῖο σιτὸ ἔργο τοῦ Παπαδιαμάντη. ΝἘστ 30 (1941) 60-63.
71. *Βέη (Bees) Νίκου Α.* Χαιρετισμός. ΧρονΠόντ 7 (1943-44) 3-5.
72. *Μέγα Γ. Ἀ.* Διὰ τὰ ἀκριτικὰ μας τραγούδια. (Ἐπιστολή) ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 189.
73. — Δημήτριος Λουκόπουλος. ΝἘστ 34 (1943) 1113-114. [Νεκρολογία].
74. *Πεξοπούλου Ἐμμ.* Περὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἑλλην. ἔθνους ἀπὸ τῶν ἀρχαίων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Πρακτ. Ἑλλ. Ἀνθρ. Ἐταιρ. ἔτ. 1943, σ. 12-17.
75. *Ζακυνθνοῦ Δ.* Ἡ ἐνότης τῆς ἑλληνικῆς ἱστορικῆς παραδόσεως. ΝἘστ 38 (1945) 949-956.
76. *Κουκουλὲ Φ.* Διὰ τὴν ἔρευναν τῆς ἱστορίας τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἐθίμων τῶν Λακεδαιμονίων. ΣπαρτΧρον Περ. Β' 8(1945-46) ἀρ. 1 (74), σ. 3-4.
77. *Λουκάτου Δημ. Σ.* Ἡ λαϊκὴ παράδοση καὶ ὁ ἐνιαῖος ἑλληνικὸς χαρακτῆρας. Ἀγγλ'Επ 1 (1945), ἀρ 4 σ. 6-8.
78. *Μυρίδη Χρυσ.* Λαογραφικὰ Μικρᾶς Ἀσίας. ΧρονΠόντ 2 (1945) 370-373.
79. *Ξενίτα Ξ. [Ξ. Ἀκογλου]* Γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῶν παραδόσεών μας. ΧρονΠόντ 2 (1945-1946) 353, 401-403.
80. — Διάλεξη. Συναυλία ποντιακῶν δημ. τραγουδιῶν. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 446.
81. *Τηλικίδου Γρ.* Γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς ἑλληνικῆς λαογραφίας. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 321-322.

82. **Τριανταφυλλίδου Ἀννης** Ἐθνολογικὰ σημειώματα ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν. Πρακτ. Ἑλλ. Ἀνθρ. Ἑταιρ. ἔτ. 1945, σ. 25-31.
Ἦθη, ἔθιμα, παραδόσεις κ.ἄ.
83. **Ἀργέντη Φιλίππου - Κυριακίδου Στίλπωνος Π.** Ἡ Χίος παρὰ τοῖς γεωγράφοις καὶ περιηγηταῖς ἀπὸ τοῦ ὀγδόου μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος. Ἀθήναι 1946, 4^{ον} τόμ. 1-3, σελ. 1944 + Πίν. 74 [εἰς αὐτοτελὲς παράρτημα].
Ἐπὶ ὑπάρχοντων πολλαχοῦ λαογρ. εἰδήσεις.
Κρίσεις: Ν᾽Εστ 39 (1946) 632-634 (Κ. Θ. Δημαρᾶς). Λαογρ 12 (1938-1948) 622-625 (Α. Βακαλόπουλος).
84. **Κυριακίδου Στίλπωνος Π.** Γλῶσσα καὶ λαϊκὸς πολιτισμὸς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων. Ἀθήναι 1946 8^{ον}, σελ. 99. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων) [Μελέτη].
85. **Κλαδᾶ Σ. Γ.** Ἡ ψυχαγωγία τοῦ λαοῦ. Ἐργ᾽Εστ Περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 70-72
86. **Μιχαηλίδου Νουάρου Μ.** Ἡ δωδεκανησιακὴ λαογραφία. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 160-161.
87. **Λουκάτου Δημ. Σ.** Ὁ Λαογράφος [Δημήτρης Λουκόπουλος]. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 26-28.
88. (**Λουκοπούλου Ἀγλαΐας**) Βιβλιογραφία [τῶν λαογραφικῶν καὶ λοιπῶν δημοσιευμάτων τοῦ Δημ. Λουκοπούλου]. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 29.
89. **Μερλιὲ Μέλπωσ,** Ὁ Λουκόπουλος καὶ τὸ μουσικὸ λαογραφικὸ ἀρχεῖο. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 21-22, 30.
90. **Merlier Octave,** Δημήτρης Λουκόπουλος. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 17-18.
91. **Πετρίδου Μιχ. Γ.** Παράδοση. Μετέωρα 1 (1947) 104-105.
92. **Σπυριδάκη Γ. Κ.** Λαογραφικὰ ἐρωτήματα. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947), 323, 458-59.
93. **Ρωμαίου Κ. Α.** Πῶς ἐγνώρισα τὸ Δ. Λουκόπουλο. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 17, 23.
94. **Τριανταφυλλίδη Μανόλη** Πῶς εἶδα τὸ Λουκόπουλο. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 24.
95. **Τωμαδάκη Νικολάου Β.** Ὁ Ἰωσήφ Βουέννιος καὶ ἡ Κρήτη κατὰ τὸ 1400. Μελέτη φιλολογικὴ καὶ ἱστορικὴ. Ἐν Ἀθήναις 1947, 8^{ον}, σελ. 148.
Κρίσις: Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 457-458 (Γ. Κ. Σπυριδάκης).
96. **Φωτιάδου Δημήτρη** Ἡ σημασία τῆς λαογραφικῆς ἐρευνας. ἘλΓράμμ. ἔτ. 1947, σ. 19.
- β) Σύμμεικτα.
97. (**Παπαχριστοδοῦλου Πολ.**) Προσθῆκαι καὶ διορθώσεις εἰς τὰ λαογρ. Σκοποῦ Ἀνατ. Θράκης. ἈρχΘρΘησ. 5 (1938-39) 265-270.
98. **Γιοφύλλη Φώτου** Πανηγύρια τῆς Κερκύρας. Ἠὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 33-34, σ. 42.

99. **Ζ(ήση) Ε(ύστρατιου)** Μερικαὶ ἐξηγήσεις (διὰ λαογραφικὰ ζητήματα). Ἡ Συζήτησις, περ. Β' ἔτ. Γ' (1938-39) 77-81.
Κάλανδα, παροιμιαὶ καὶ ἔθιμα.
100. **Διουδάκη Μαρίας** Γύρω στὸ μαγγάλι. Παραμύθια, αἰνίγματα καὶ τραγούδια γιὰ παιδιὰ 7 χρονῶν κι' ἀπάνω. Σκίτσα Ἀ. Ἀλεξανδρίδη. Ἡράκλειον ἄ.ἔ. 8^{ον}, σελ. 46.
ἄσμ. 11, μῦθοι, παραδ. 3, παραμύθ. 3, αἰνίγμ. 22, ἐπώδη 1, γλωσσοδ. 4, παίγν. 1.
101. **Δουκοπούλου Δημ.** Σύμμεικτα λαογραφ. ἐξ Αἰτωλίας. Λαογρ 12 (1938-48) 1-61.
102. (**Δουκοπούλου Δημ.**) Σύμμικτα. Λαογρ. 12 (1938-48) 589-601.
ἄσματα, παραδόσεις, μαντική, εὐτράπ. διηγήσεις, ἔθιμα κλπ.
103. **Μαυροφείδου Ὑλγας - Κυριακίδου Ἀγγελικῆς Σ.** Τραγούδια καὶ παραμύθια ἀπὸ τὸ Λειβάδι τῆς Χαλκιδικῆς. Λαογρ 12 (1938-1948) 378-385.
ἄσματα 9, παραμύθια 3.
104. **Οἰκονομίδου Ἀπ. Β.** Λαογραφικὰ Μαδύτου. Ἀρχ.Θροθ. 5 (1938-39) 112-128.
ἄσματα 72, λογοπαίγνια 12.
105. **Ὀρφανίδου Μαρίας** Μία ἔξυπνη ἀρμηνειά. Δοῆρος 2 (1938-39) 636-637.
Παροιμ. 12, ἀνέκδ. 1.
106. Λαογραφικὰ ἀπὸ τὸ Μαλεβούζι. Δοῆρος 2 (1938-39) 427.
Παροιμιαὶ καὶ γνῶμαι 9, δίστ. 5.
107. **Παπαδοπούλου (Σταυριώτου) Δ. Κ.** Τὸ Σταυρί. Ποντ.Φύλλ 3 (1938-40) 7-11, 54-59, 103-108, 149-153, 226-230, 258-262.
Τοπογραφία, ὑλικὸς βίος, χοροί, λατρεία κλπ.
108. **Πετροπούλου Δ. Α.** Λαογραφικὰ Σκοποῦ Ἀνατ. Θράκης. Ἀρχ.Θροθ. 5 (1938-39) 145-229.
Ἐλικὸς βίος, ἔθιμα λατρείας, γάμου καὶ τελευτῆς, λαϊκὴ ἰατρικὴ, παραμύθια 10, δίστ. 105, ἄσμ. 22, αἰνίγμ. 56, παροιμ. 132 κλπ.
109. **Σαραντῆ - Σταμούλη Ἐλπιν.** Σύμμικτα. Λαογρ 12 (1938-1948) 286-290.
110. **Χουρμουζιάδου Καλλ.** Ἐπαρχία Μετροῶν καὶ Ἀθύρων. Ἀρχ.Θροθ. 5 (1938-39) 105-111.
Κοινων. ὀργάνωσις, παραδόσεις. 2, ἄσματα 5.
111. **Ἀκογλου Ξενοφ. Κ.** (Ξένου Ξενίτα). Ἀπὸ τῆ ζωῆ τοῦ Πόντου. Λαογραφικὰ Κοτυώρων. Ἀθήναι 1939 8^{ον}, σελ. 532 + 2 χάρτ.
Κρίσεις: Ποντ.Φύλλ Γ' (1938-40) 252, 256 (Γρ. Τηλ(ικίδης). ΝΓράμμ Περ. Β' ἀρ. 132 (1939) σ. 14 (Γ. Μυλωνογιάννης). Αὐτ. ἀρ. 136 (1939) σ. 1 (Γ. Κορδάτος). Αὐτ. ἀρ. 144 (1939) σ. 11 (Ἰωαν. Δ. Σαλτσῆς). Αὐτ. ἀρ. 145 (1939) σ. 11, ἀρ. 147 σ. 8 (Ξ Ἀκογλου). Αὐτ. ἀρ. 146 (1939) σ. 10 (Κ. Μαρίνης). Ν'Εστ 26 (1939) 1155-56 (Κ. Μαρίνης).
112. **Βαλαώρα Βασ. Γ.** Ἡ Λαογραφία τοῦ χωριοῦ μου Περίστα Ναυπακτίας. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1939 8^{ον}, σελ. 48. (Λαογραφία. Παράρτημα 1).
Κρίσεις: Ν'Εστ 26 (1939) 1300-1301 (Κώστας Μαρίνης).

113. **Βρόντη Ἀναστασίου Γ.** Ροδιακά. Ἐν Ἀθήναις 1939 8^{ον}, σελ. 139. (Σύλλ. πρὸς διάδοσιν ὠφελ. βιβλίων. Ἱστορ. καὶ λαογραφ. βιβλιοθήκη, ἀρ. 15).
Ἵφαντική, ἄσμ. 47, δίστ. 95, παραδ. 37, παραμύθια 4, ἐπωδ. 9, παροιμ. 90, ἔθιμα, δεισιδαιμ. κλπ.
Κρίσις: Τέχνη 1 (1946) 95 (Χ. Παπαχριστοδούλου).
114. **Δεληγιάννη Β. Ν.** Τὸ χατζηλήκι στὰ Κουβούκλια Προύσης. ΜικροΧρον 2 (1939) 400-420.
Ἔθιμα, ἄσματα 11.
- 114^α. — Σύμμεικτα λαογραφ. Κουβουκλίων Προύσης. ΜικροΧρον 3 (1940) 338-355.
Ἀνέκδ. 3, μῦθοι 6, παραδ. 7, παραμύθι 1, λαϊκὴ ἰατρικὴ.
115. **Μαυρακάκη Ἰωάννη Ι.** Ἀνάλεκτα Κρητικῆς λαογραφίας. Τόμ. Α', Χανιά Αὐγούστος 1939, 8^{ον}, σελ. 88.
Κρίσις: ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 468-69 (Ν. Β. Τωμαδάκης).
116. **Παπαδάκη Εἰρ.** Λαογραφικὰ σύμμεικτα Σητείας. ἘπΚρΣπ 2 (1939) 385-402.
ἄσμ. 6, παραδ. 6, δοξασίαι καὶ δεισ. συνήθειαι, μετεωρολογία κλπ.
117. **Πετροπούλου Δ. Α.** Λαογραφικὰ Κωστῆ Ἀνατολικῆς Θράκης. ἈρχΘροθης 6 (1939-1940) 225-298.
118. **Συλβίου** Λαογραφικὰ Σμύρνης. ΜικροΧρον 2 (1939) 367-390.
Ἔθιμα κατὰ τὸν γάμον, γέννησιν καὶ τελευτήν, μαντικὴ, μαγικά, ἄσματα κλπ.
119. **Τσομάκα Ἐλένης** Διάφορα ἐκ Κεσσάνης. Θρακ 12 (1939) 373-377. 15 (1941) 318-321.
Μαγικαὶ καὶ δεισ. συνήθειαι, παροιμ., ἄσμ., δίστιχα, παρωνύμια, ἔθιμα λατρείας.
120. **Χουρμουζιάδου Κ.** Γλωσσικὸν ἰδίωμα Τσακηλίου. Θρακ 12 (1939) 310-322.
Γλῶσσα (κύρ. ὄνομ., παρωνύμ., τοπωνύμια) κατάραι, εὐχαὶ κλπ.
121. — Τὸ Τσακῆλι τῶν Μετροῶν. Θρακ 11 (1939) 347-413.
Κοινот. διοίκησις, κατοικία, ἐνδυμασία, γεωργία, οἰκοκυρικὴ κλπ.
122. **Ἀβραμίδη Σταύρου** Θρακικὴ λαογραφία. Μακεδ' Ἡμερ ἔτ. 16 (1940) 58-60.
123. **Ἀποστολίδου Μυρτ.** Βούλγαροι ἢ Ἑλληνες ἦσαν οἱ Καρουῶται; Θρακ 13 (1940) 157-216.
Παρεμβάλλεται ποικίλον λαογρ. ὑλικόν.
124. «**Βιτζέντζος Κορνᾶρος, ὁ**» Σύλλογος Λαογραφικὰ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Σητείας.
ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 425-432.
Μαγικαὶ καὶ δεισιδ. συνήθειαι, ἄσματα.
125. **Γιαννακογεώργου Α.** Λαογραφικὰ ἀπὸ τὴν Κατερίνην. Μακεδ 1 (1940) 506-7.
ἄσμ. 4, ἔθιμα λατρευτικά.
126. **Καζαβῆ Γεώργ. Ν.** Νισύρου λαογραφικά. Νέα Ὑόρκη 1940, 8^{ον}, σελ. 210.
ἄσμ. 103, δίστ. 345, παροιμ. 447, εὐχαὶ - κατάραι, αἰνίγμ. 36.
Κρίσις: Δωδ' Ἐπιθ 1 (1947) 241 (Γ. Κ. Σπυριδάκης).

127. *Κιρμιζάκη Ἀγλαΐας* Λαογραφικά Περιβολιῶν Κυδωνίας. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 310-326.
Παραμύθ. 7, ἔθιμα λατρείας, παραδόσεις 10.
128. *Κουκουλὲ Φαίδ.* Συμβολὴ εἰς τὴν Κρητικὴν λαογραφίαν ἐπὶ Βενετοκρατίας. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 1-101.
Κρίσις: ΒΖ 40 (1940) 239-240 [F. D(ölger)].
129. *Διγνοῦ Ἀντ.* Ὑδραϊκῶν θρύλων καὶ παραδόσεων, ρητῶν καὶ δοξασιῶν ἔλεγχος. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας ἔτ. Η' (1940) 119-120. [Μελέτη].
130. *Δουκάτου Δημ. Σ.* Ἡ στρατιωτικὴ λαογραφία. ΝἘστ 27 (1940) 163-167.
131. *Μερκάτη Σιλβ. Ἰ.* Δημοτικὰ κείμενα ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀλλατίου ΕΕΠΕ 3 (1940) 212-213.
Παροιμίαι καὶ γνῶμαι 10.
132. *Μπήτου Ἰωάννου* Λαογραφικά τῆς Κρήτης. ΦᾶρΒἘλλ 1 (1940) 98-102.
Ἶσμα 1, παραμύθι 1, ἐπφδὴ 1.
133. *Οἰκονομίδου Δ. Β.* Ἀπεραθίτικα λαογραφικά σύμμεικτα, τεῦχ. Α'. Ἀθήνα 1940, σχ. 8^{ον}, σελ. 76.
Εἰσαγωγή, μαντική, ἐπώνυμα, παραμύθια, ξόρκια.
Κρίσις: ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 203, σ. 10-11 (Γ. Ζευγώλης). ΝἘστ 29 (1941) 118-119 (Κώστας Μαρίνης).
134. *Πέρδικα Νίκης Δ.* Σκῆρος. Τόμος Ι. Ἐντυπώσεις καὶ περιγραφαὶ—Ἱστορικὰ καὶ λαογραφικά σημειώματα—Ἡθῆ καὶ ἔθιμα—Μνημεῖα τοῦ λόγου τοῦ λαοῦ. Ἀθῆναι 1940. 8^{ον} μέγ., σελ. 313.
Κρίσις: ΝἘστ 28 (1940) 972-974 (Κώστας Μαρίνης). ΝΓράμμ Περ. Β' ἀρ. φ. 199 (1940), σ. 10 (Σοφία Μαυροειδῆ - Παπαδάκη). ΚυπρΓράμμ 5 (1940 41) 339-341 (Κώστας Προυσης). Λαογρ. 12 (1938-1948) 609-613 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
Τόμ. ΙΙ. Μνημεῖα τοῦ λόγου τοῦ λαοῦ. Ἀθῆναι 1943. 8^{ον} μέγ., σελ. 328.
Κρίσις: ΝἘστ 35 (1944) 317-319 (Κώστας Μαρίνης).
135. *Πετροπούλου Δ. Α.* Λαογραφικά Σαμοκοβίου Ἀνατολικῆς Θράκης. Ἄρχ Θεθσ 7 (1940-41) 145-223.
136. *Σαραντῆ - Σταμούλη Ἑλπιν.* Λαογραφικά σύμμεικτα Μικρᾶς Ἀσίας. ΜικροΧρον 3 (1940) 328-337.
Ἶσματα, παραμύθια, ἐπφδαί, μαντική, μαγικαὶ καὶ δεῖσ, συνήθειαι, δίστιχα.
137. *Φανίτσιου Βασίλη Χριστ.* Τὰ καλούδια μας. Ἀθήνα 1940, 8^{ον}, σελ. 136.
Ἶσματα προλήψεις, παραμύθια, παροιμ., μαντικὴ - χοροὶ κλπ.
138. *Φιλιππίδου Φιλип. Α.* Πάνορμος. ΜικροΧρον 3 (1940) 368-389.
139. *Ἀνθία Τεύκρου* Ἡ ζωντανὴ Κύπρος. Κύπρος 1941 8^{ον}, σελ. 141.
Ἀπόπειρα λαογραφικῆς συνθέσεως περιλαμβάνεται ποικίλη λαογραφικὴ ὕλη.
Κρίσις: ΚυπρΓράμμ 6 (1941 42) 113-14 (Κ. Προυσης).

140. **Βαμβακίδου Ἰορδάνου** Σύμμεικτα ἐξ Οἰνόςης. ἌρχΠόντ 9 (1939) 152-178.
11 (1941) 61-96.
Δημοσιεύονται: αἰνίγμ. 25, ᾄσμ. 57, παραμύθια 3, παραδ. 13, εὐτραπ. διηγ. 9, παροιμ. 9, κατάραι 92, μαντική, ὄνειροκριτικά, προλήψεις καὶ δεισ. δοξασίαι, μετεωρολογία, γλῶσσα (βαπτ. ὄνόμ. ἐπόνυμα, παρωνύμ. κλπ.)
141. **Z.** Διάφορα λαογραφικὰ Σαμακοβίου. Θρακ 15 (1941) 322-331. 16 (1941) 311-324. 17 (1942) 188-194, 215-221.
142. **Πετροπούλου Δ. Α.** Λαογραφικὰ Σκοπέλου-Πέτρας (Ἀνατολικῆς Θράκης). ἌρχΘροθησ 8 (1941-42) 135-192.
143. **Φωστηροπούλου Ἀγαθαγγέλου** Τὸ χωρίον Ἰμέρα. ἌρχΠόντ 11 (1941) 146-163.
Ἱστορικά. γεωργ. βίος, ἀμφίσεις, ᾄσματα 1, δίστ. 79.
144. **Καλονάρου Πέτρου Π.** Ἡ Βενετία εἰς τοὺς θρούλους καὶ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀθήναι 1942, 8^{ον}, σελ. 47.
145. **Κιακίδου Θ. Π.** Διάφορα λαογραφικὰ Σαμακοβίου. Θρακ 17 (1942) 195-215.
Τοπογραφία, λατρεία, ᾄσματα κλπ.
146. **Πετροπούλου Δ. Α.** Λαογραφικὰ Μαΐστρου Ἄν. Θράκης. ἌρχΘροθησ 9 (1942-43) 181-220.
147. **Βαφείδου Νικ.** Λαογραφικὰ περιφερείας Διδυμοτείχου καὶ δημοτικὰ ᾄσματα Σουφλίου. Θρακ 18 (1943) 303-307.
ᾄσμ. 3, ἐπφδ. 1, μαγικὰ ἔθιμα κατὰ τὸν γάμον.
148. **Eckert Georg - Formozis P. E.** Mazedonischer Volksglaube. Magie, Aberglaube und religiöse Vorstellungen in Saloniki und der West-Chalkidike. Thessaloniki 1943. 8^{ον}, σελ. 107. (Volkskundliche Beobachtungen und Materialien aus ZentralMazedonien und der Chalkidike. Heft 2).
149. **Δαυρεντίδου Ἰσαάκ Ν.** Ἔθιμα κατὰ τὴν στράτευση τῶν Ποντίων τοῦ Καυκάσου. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 170-171.
150. **Νυμφοπούλου Μ.** Λαογραφικὰ Σάντας. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 125-27.
Ἀνέκδ. 2, μῦθ. 1.
151. **Ξενίτα Ξένου (Ξενοφ. Ἀκογλου)** Λαογραφικὰ Κοτυώρων καὶ περιοχῆς. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 13-21, 44-50.
Ἀνέκδ., αἰνίγμ., μουσική, μῦθοι, παραμύθια.
152. **Παπαχαλαμάπους Γ. Χ.** Ἀνάμεικτα ἀπὸ τὴν λαογραφίαν τῆς Κύπρου. ΚυπρΣπ 7 (1943) 137-39.
Παραδόσεις 2. ᾄσμα 1.
153. **Πετροπούλου Δ. Α.** Λαογραφικὰ Σκεπαστοῦ Ἄν. Θράκης. ἌρχΘροθησ 10 (1943-44) 186-217.

154. **Ἀνδριώτη Νικ.** Ἀρχαῖα καὶ νέα λαογραφικά. Γράμματα 5 (1944) 203-210.
[Μελέτη].
155. **Z.** Διάφορα ἀπὸ τὸ Σαμακόβι. Θρακ 20 (1944) 77-80.
Λατρεία καὶ χαιρετισμοί.
156. **Παπαϊωαννίδου Κ.** Λαογραφικά Σωζοπόλεως. Θρακ 19 (1944) 268-298.
ἄσμ. 8 καὶ δίστ. 9, παροιμ. 53, ἔθιμα κλπ.
157. **Σαραντιῆ-Σταμούλη Ἐλπιν.** Ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς Θράκης. Θρακ 20 (1944)
9-72.
158. **Φαρμακίδου Ξενοφ. Π.** Κύπρια λαογραφικά σπουδάσματα. Ἐν Λευκωσίᾳ
1944 8^{ον}, σελ. 120.
159. **Ἀποστολίδου Μυρτ.** Λαογραφικά-Γλωσσικά Στενιμάχου. Ε'. Ἡ γλῶσσα
τοῦ Στενιμάχου. ἈρχΘρΘησ 12 (1945-46) 174-180.
Παροιμῖαι, λογοπαίγνια, ἄσματα.
160. **Δουκάτου Δημ. Σ.** Λαογραφικά-γλωσσικά Στενιμάχου. Β' Λαογραφικά
Στενιμάχου. ἈρχΘρΘησ 12 (1945-46) 138-166.
Παροιμῖαι 108, ἀμπελουργικά καὶ λατρευτικά ἔθιμα.
161. **Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.** Γιὰ νὰ γνωρίσωμε τὴ Δωδεκάνησο. Μελέτη
ἱστορική, ἀρχαιολογική, τοπογραφική, οἰκονομική, τουριστική, λαογραφική.
Μὲ χάρτες καὶ εἰκόνες ὄλων τῶν νησιῶν. Ἀθήνα 1945. 8^{ον}, σ. 179.
162. **Τζομπάρη Φιλήμονος Ἴ.** Λαογραφικά-γλωσσικά Στενιμάχου. Γ' α' Τρύ-
γος, β' Χατζηλίκι, γ' Ἐθιμα γάμου, Δ' Διάφορα. ἈρχΘρΘησ 12 (1945-46)
166-173.
Ἀμπελουργία, λατρεία, γάμος, ἄσματα.
163. **Καλοκάρδου Ἑλλης** Λαογραφικά Σκοποῦ Ἀνατολικῆς Θράκης. ἈρχΘρΘησ
ΙΓ' (1946-47) 129-192.
Λατρεία, παροιμῖαι 135, ἄσμ. 8, παίγνια, παραμύθ. 2, παραδ. 2 κ. ἄ.
164. **Δανίτου Νικ. Κλ.** Ἡ ψυχὴ τῆς Κύπρου. Τὸ λαϊκὸ τραγούδι-τὰ δίστιχα-
ἠθῆ, ἔθιμα, θροῦλοι καὶ παραδόσεις σαράντα αἰῶνων - Ἱστορικά μελετήματα.
Ἀθήναι 1946, 8^{ον}, σελ. 120.
165. **Δουκάτου Δημ. Σ.** Κεφαλονίτικη λατρεία. Λαογραφικά-ἠθογραφίες-ἱστο-
ρικά. Ἀθήναι 1946 8^{ον} μικρ., σελ. 284.
ἠθογραφία μετὰ πολλῶν λαογραφικῶν εἰδήσεων.
Κρίσεις: ἘπτΦυλλ ἔτ. 1946, ἀρ. 5, σ. 68. (Δ. Βούρβαχης). Ἡχὼ ἔτ. 1946, ἀρ. 2 σελ. 9
(Ω). Σοσιαλ'Επιθεώρηση Χρόν. Β' (1946) ἀρ. 16-17, σ. 160 (Ν. Κρασιᾶς).
166. **Παπαχριστοδοῦλου Πολ.** Λαογραφικά. Β' ἠθῆ καὶ ἔθιμα Θρακιώτικα.
ἈρχΘρΘησ ΙΓ' (1946-47) 237-247.
Οἰκιακὴ οἰκονομ., ὕφαντ., τρύγος, οἰκογένεια.

167. **Σιταρᾶ Α.** Λαογραφικά. Α'. Μαδύτου. ἘρχΘροΘησ ΙΓ' (1946-47) 228-237.
Λατρεία, παραδόσεις.
168. **Ταρσούλη Ἀθηνᾶς** Κάρπαθος. Ν'Εστ 40 (1946) 732-734, 808-811.— Κάσος
Αὐτόθι, σ. 987-989.
Ἔθιμα γάμου, ἄσματα, δίστιχα.
169. **Τσαούση Ἀγαθαγγέλου** Ποικίλα λαογραφικά τοῦ χωρίου Χοψᾶ. ἘρχΠόντ
12 (1946) 208-220.
ἄσμ., ἀνέκδ., ἔθιμα κατὰ τὴν γέννησιν καὶ τελευτήν, μαντική, μαγεία καὶ μετεωρολογία.
170. **Φωστηροπούλου Σωτηρίας** Ποικίλα λαογραφικά Ἰμερας. ἘρχΠόντου 12
(1946) 227-31.
171. **Χατζηγάκη Ἀλεξ. Κ.** Τ' Ἀσπρολόγαμο Πίνδου. Τρίκαλα 1946. 8^{ον}, σελ. 48.
ἄσμ. 30, παραδ. 2, τοπωνύμια.
Κρίσεις: Μορφές Περ. Β' ἔτ. Α' (1946-47) 196 (Μπάμπης Νίντας). ΚυπρΓράμμ 12
(1947-48) 191-92 (Παῦλος Φλῶρος).
172. **Χανιώτη Βάσου** Ταξίδι στὴν Κάρπαθο. Ἐλληνικὸ Ὑπαιθρο περ. Β'
Χρόν. 13 (1946) 123-125 [μελέτη].
Ἐνδυμασ., ὕφαντ., δίστιχα.
173. Βορειοηπειρωτικὲς σελίδες. Ἡ Λιούντζη (ἱστορικά, λαογραφικά, ἦθη καὶ
ἔθιμα). Ἐπιμελεία Γιάννη Λίλλη. Ἀθῆναι 1947. 8^{ον}, σελ. 147.
Ἔθιμα κατὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον, τὴν τελευτήν, λατρευτικά, εἰδήσεις διὰ τὴν κοι-
νωνικὴν ὀργάνωσιν.
174. **Κυριαζῆ Παύλου** Κύμη καὶ Σκῦρος. Ἐλληνικὸ Ὑπαιθρο, Περ.Γ' Χρόν.
ΙΔ' (1947) 64-65.
175. **Κυριακίδου Στίλπ. Π.** Τὰ σύμβολα ἐν τῇ νεοελληνικῇ λαογραφίᾳ. Λαογρ
12 (1938-1948) 503-546. [Μελέτη].
176. **Κωνσταντινίδου Κ. Ν.** Ἡ Ρόδος ἓνα τραγούδι. Ἀλεξάνδρεια 1947.
8^{ον}, σελ. 132.
Ὁ συγγρ. παραθέτει ποικίλην λαογραφικὴν ὕλην, ἰδίᾳ ἄσματα, δίστιχα, παραδόσεις κ.ἄ.
Κρίσεις: ΚυπρΓράμμ 12 (1947-48) 190 (Κώστας Προυσης).
177. Ὁ Ἐλληνικὸς Πόντος. Μορφές καὶ εἰκόνες ζωῆς. Εἰκόνες Χρήστου Γ.
Δημάρχου. Κείμενο Νίκου Ι. Καπνᾶ. (Ἀθῆναι 1947). 8^{ον}, σελ. 68 (Σύλλογος
Ποντίων «Ἀργοναῦται-Κομνηνοί».)
Κρίσεις: Λαογρ 12 (1938-1948) 615-616 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
178. **Παπανικολάου Σταύρου Κ.** Τὸ Κοροπὶ τῶν Μεσογείων τῆς Ἀττικῆς μετὰ
τῆς περιφερείας του. Ἐν Ἀθήναις 1947. 8^{ον}, σελ. 79.
179. **Ταρσούλη Ἀθηνᾶς** Δωδεκάνησα. Τόμ. Α' (Ρόδος, Κάρπαθος, Κάσος, Χάλκη)
(Ἀθῆναι 1947) 8^{ον} μέγ., σελ. 334.
Περιγραφή τῶν νήσων μὲ ἄφθονον λαογραφικὸν ὕλικόν, 128 σχεδιάσματα σπιτιῶν
κλ. καὶ 27 ἐγχρώμους πίνακας ἐνδυμασιῶν, κεντημάτων κλπ.
Κρίσεις: Δωδ'Επιθ 1 (1947) 429 (Μ. Μιχαηλίδης-Νουάρος).

Γ' Ὑλικὸς βίος καὶ τέχνη τοῦ λαοῦ.

1. Συνοικισμός, οἰκία καὶ αὐλή. Ἔπιπλα καὶ σκεύη.

180. *Γκανούλη Γεωργ. Θ.* Τὰ ἀρχοντικά σπίτια τῆς Σιατίστης τοῦ ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' μ. Χ. αἰῶνος. Μακεδ'Ἡμερ. 15 (1939) 153-159.
181. *Ἰωαννίδου Μαρίας* Οἰκίαι Ἀραχόβης. ΕΛΑ 1 (1939) 68-98 + πίν. 10.
182. *Κουκουλὲ Φαίδωνος* Ἡ βυζαντινὴ ἰδιωτικὴ οἰκία κατὰ τὰς φιλολογικὰς πηγὰς. Studi Bizantini e Neoellenici 5 (1939) 495-500.
183. *Κωτούλα Ἑλένης Γ.* Τ' ἀρχοντόσπιτα τῆς Σιάτιστας. Φάροβ'Ελλ 1 (1939) 237-242. [ἐν σελ. 240 ἄσμ. 1].
184. *Μαρκοπούλου Γλαύκου* Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Πάφος 4 (1939) 272-275.
185. *Μέγα Γ. Α.* Θρακικαὶ οἰκῆσεις. Συμβολὴ εἰς τὴν ἔρευναν τῆς βορειοελληνικῆς ἀγροτικῆς οἰκίας. ΕΛΑ 1 (1939) 5-49 + πίν. 11.
186. — Ἡ λαϊκὴ οἰκοδομία τῆς Λήμνου. ΕΛΑ 2 (1940) 3-29 + πίν. 8.
Κρίσις: ἈρχΘρΘησ 8 (1941-42) 292-297 (Ἰ. Δ. Κόντης).
187. — Τ' ἀρχοντικά τῶν Ἀμπελακίων. Ν'Εστ 28 (1940) 892-893.
188. *Μπίρη Κώστα Η.* Τὸ παλιὸ ἀθηναϊκὸ σπίτι. Ν'Εστ 27 (1940) 275-281.
189. — Ἀθηναϊκαὶ μελέται. Τεῦχ. 3. Ἀθήνα 1940 [σελ. 3-9: τὸ παλιὸ ἀθηναϊκὸ σπίτι] = Ν'Εστ 27 (1940) 275-281.
190. *Ὁρλάνδου Ἀναστ.* Ἀθηναϊκὸν ἀρχοντόσπιτο τῆς Τουρκοκρατίας. ἈρχΒυζ Μν 5 (1939-40) 198-205.
191. *Βαφειάδη Β.* Αἱ πόλεις τῶν Κυκλάδων. Χωροταξία-Πολεοδομία-Ἀρχιτεκτονικὴ. Δελτίον «Κύκλου Τεχνικῶν» Β' (1942) ἀρ. 2, σ. 9-12.
- 191^α. *Βαλάτα Γ.* Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τῆς Ζαγοράς. Χωροταξία, ἐνθ' ἄν. ἀρ. 3, σ. 17-20.
192. *Μέγα Γεωργ. Α.* Σκοποὶ καὶ μέθοδοι διὰ τὴν ἔρευναν τῆς λαϊκῆς οἰκοδομίας. Χωροταξία-Πολεοδομία-Ἀρχιτεκτονικὴ. Δελτίον «Κύκλου Τεχνικῶν» Β' (1942) ἀρ. 8, σ. 41-44.
193. *Eckert Georg* Siedlungsgeographische Beobachtungen aus der Chalkidike. Thessaloniki, 1943. 16^{ον}, σελ. 36.
194. *Δυγίζου Ἰωάνν.* Ἑλληνικὴ νησιωτικὴ ἀρχιτεκτονικὴ. Ἀθήναι 1943. 8^{ον} μέγ., σελ. 141.
Κρίσις ὑπὸ Δ. Εὐαγγελίδη, κατωτ. ἀριθ. 195.
195. *Εὐαγγελίδη Δ. Ε.* Τὸ νησιωτικὸ λαϊκὸ σπίτι. Ν'Εστ 35 (1944) 430-438.
196. *Εὐελπίδη Χρ.—Τσαούση Σπ.* Τὸ ἀγροτικὸ σπίτι. Ἀθήνα 1944. σχ. 8^{ον}, σ. 100.
197. *Δυγίζου Ἰωάνν.* Ἡ νησιώτικη ἀρχιτεκτονικὴ. Ν'Εστ 35 (1944) 593-594.
198. *Μαρκοπούλου Γλαύκου* Ἡ λαϊκὴ μας ἀρχιτεκτονικὴ. Τόμος Α'. Ἱστορικὴ εἰσαγωγή. Ἀθήναι 1945. 8^{ον}, σελ. 109.

199. **Χανιώτου Βάσ.** Τὰ σπίτια τῆς Καρπάθου. ἘλΔωδ 1 (1945-46) ἀρ. 3, σ. 28-30.
200. **Μέγα Γεωργ. Α.** Θεσσαλικά οἰκήσεις. Ἀθήναι 1946. 8^{ον}, σελ. 113 + μς' πίν. φωτογραφιῶν. (Σειρὰ ἐκδόσεων τοῦ Ὑφυπουργείου Ἀνοικοδομήσεως. Ἀρ. 4). Κρίσεις: Ν᾽Εστ 40 (1946) 1017-1018 (Κ. Ἡ. Μπίρης). ΤεχνΧρον. τεῦχ. 267-268 (1946) (Α. Γ. Σῶκος).
201. — Λαογραφία καὶ ἀρχιτεκτονική. Ν᾽Εστ 40 (1946) 1140-1141.
202. **Τριποδάκη Δ. Ε.** Ἡ χωρική κατοικία στὸ Λασήθι.—(Ἀνάτυπον ἐκ τῶν Τεχνικῶν Χρονικῶν, τεῦχ. 269-270 (1946) σελ. 12).
203. **Τσοπανάκη Ἀγ.** Ἡ αἰσθητικὴ τῆς πέτρας. Τέχνη 1 (1946) 126-131.
204. **Γιανουλέλη Γ. καὶ Μ.** Τὸ λαϊκὸ ὄρεινὸ σπίτι στὴν Κρήτη. Παρουσίαση κ. Ἀργύρη Στυλιανίδη-Φιλικοῦ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 3, σ. 92-93. Εἰκὼν ἐκτὸς κειμένου.
205. **Κ. Σπ.** Σπίτι στὴ Βέρροια 18^{ον} αἰῶνα. Παρουσίαση ζωγράφου Ἀ. Στυλιανίδη-Φιλικοῦ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 4, σ. 156-157. Εἰκὼν ἐκτὸς κειμένου.
206. — Ὁρεινὸ σπίτι Πελοποννήσου 18^{ον} αἰῶνος (Χωριὸ Τρόπαια, πρώην Βερβίτσα). Παρουσίαση ζωγράφου Ἀ. Στυλιανίδη-Φιλικοῦ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 7, σ. 220-221. Εἰκὼν ἐκτὸς κειμένου.
207. — Ἀστικὸ σπίτι Ζακύνθου. Παρουσίαση Ἀ. Στυλιανίδη-Φιλικοῦ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 8, σ. 252-253.
208. — Θεσσαλικὸ σπίτι. Παρουσίαση ζωγράφου Ἀ. Στυλιανίδη-Φιλικοῦ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 11, σ. 348-349. Εἰκὼν ἐκτὸς κειμένου.
209. — Σπίτι τοῦ Πηλίου. Παρουσίαση ζωγράφου Ἀ. Στυλιανίδη-Φιλικοῦ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 12, σ. 380-381. Εἰκὼν ἐκτὸς κειμένου.
210. **Κωνσταντινίδη Ἀρη** Δυὸ «χωριά» ἀπ' τὴ Μύκονο καὶ μερικὲς πιὸ γενικὲς σκέψεις μαζί τους. Ἀθήνα 1947. σχ. 16^{ον}, σελ. 38 + πίν. VIII.
211. **Δοῦζου Ἀλ.** Τὸ Δωδεκανησιακὸ σπίτι. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 6, σ. 188-189. Εἰκὼν καὶ σχόλια ἐκτὸς κειμένου.
212. **Orlandos Anast.** La maison paysanne dans l'île de Rhodes. L'Hell Cont. II Série, I (1947) 223-231.
213. **Στυλιανίδου - Φιλικοῦ Ἀργ.** Λαϊκὸ σπίτι Ἰωαννίνων. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 2, σ. 56. [Σχεδιάσμα ἐκτὸς κειμένου].— Ἀθηναϊκὸ σπίτι. Αὐτόθι, ἀρ. 9 σ. 284-285.— Λαϊκὸ σπίτι Σκύρου. Αὐτόθι, ἀρ. 10 σ. 316-317. Εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου.

214. *Ταρσούλη Ἀθηνᾶς* Τὸ Καρπάθικο σπίτι. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 2, σ. 54-56. [Βλ. καὶ ἀριθ. 179].
215. *Hatjimihali Angélique* L'Épire. L'Hell Cont. II Série, I (1947) 155-161.

2. Ἐνδύματα.

216. Ἀγιοπετρίτη Ἀγιοπετρίτικη ἔνδυμασία. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 62.
- 216^α. *Βασματζή Θεοδ. Β.* Ἐθνικὲς ἔνδυμασίαι τῶν νησιῶν μας. Ναυτ'Ἑλλ 11 (1939-40) 1417.
217. *Βουγιουκλή Δεσπ.* Ἡ φορεσιὰ τῆς Καπουτζήδας. Λαογρ. 12 (1938-48), 337-349 + πίν. IV εἰκόνων ἔκτος κειμένου.
- 217^α. *Γάλλια Μ.* Ἑλληνίδες τῆς Σμύρνης τοῦ 1800. Ἀρχόντισσες τῆς Τήνου τοῦ 1804. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 786, σ. 36-37.
2 ἑγχρωμοὶ εἰκόνες ἐξ ἔργων περιηγητῶν.
218. *Κουκουλέ Φαίδωνος* Τὰ ἀνεμίτσια. ἘπΒυζΣπ 15 (1939) 142-144.
219. *Κουκουρίδη Β. Μ.* Χιακαὶ χωρικά ἔνδυμασίαι. (Α') Νενήτων. Β') Καλαμωτῆς). ΠερΣ'Αργ. 1 (1938-39) 191-202.
220. *Δυμπέρη Μανώλη* Ἡ Κυνουριακὴ ἔνδυμασία. Κυν'Επιθ 2(1938-39) 40 καὶ 46.
221. *Πετρίδη Ἀννης Μ.* Ἡ ἔνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν τῆς Μεγίστης. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39), ἀρ. 21, σ. 7-8. ἀρ. 22, σ. 11-12.
222. *Ρουσάλη Σοφίας Ἥλ.* Ἡ τσακόνικη ἔνδυμασία. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 61, 70, 78, 88, 92.
223. *Στάλιου Ἀμαλίας* Ἐθιμα καὶ ἔνδυμασίαι Κομοτινῆς. Θρακ. 13 (1940) 329-32.
224. *Ταρσούλη Ἀθ.* Ἑλληνικὲς φορεσιᾶς. (Ἀθῆναι 1941), 8^{ον}. μέγ., σελ. 16 + πίν. 65.
Ἐγχρωμα δειγμάτων ἔνδυμασιῶν ἐξ Ἀττικῆς, Ρούμελης, Εὐβοίας, Θεσσαλίας, Ἠπείρου, Μακεδονίας, Θράκης. Βλ. καὶ ἀριθ. 179.
Κρίσεις: Ν'Ἐστ. 30 (1941) 768-770 (Φάνης Μιχαλόπουλος). Λαογρ 12(1938-48) 613-615 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
225. *Ἐταιρ. Κυπρ. Σπουδῶν* Λαϊκαὶ ἔνδυμασίαι. ΚυπρΣπ 6 (1942), σ. VIII.
Καταγραφὴ ἔνδυμασιῶν ἀποκτηθεισῶν ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας.

3. Τροφαὶ καὶ ποτά.

226. *Κουκουλέ Φαίδ.* Βυζαντινῶν τροφαὶ καὶ ποτά. ἘπΒυζΣπ 17 (1941) 3-112.
Κρίσις: BZ 41 (1941-42) 329 (F. Dölger).
227. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Λαογραφικά. Α' Τροφῆς καὶ δίαιτα τῶν Θρακῶν. ἈρχΘροθσ 9 (1942-43) 157-177.
228. *Παρασύρα Κωστῆ Ε.* Ὁ ἄρτος καὶ τὸ ψωμί.—Πίττας συμπληρωματικά. Ἐκκλησ. Φάρος 38 (1939) 323-337.

4. Βίοι

(γεωργικός, ποιμενικός, μελισσοκομικός, ναυτικός, ἄλιευτικός κλπ.)

229. *Βίου Στυλ. Γ.* Σχῆνος ὁ μαστιχοφόρος καὶ ἡ μαστίχη. Περσ'Αρχ 1 (1938-39) 96-100.
230. *Βρόντη Ἀναστ. Γ.* Οἱ ζευγαῖδες τῆς Ρόδου. Λαογρ 12 (1938-48) 104-129.
Περιλαμβάνονται ἔτι παροιμῖαι καὶ γνῶμαι 30, δίστ. 6 καὶ μετεωρολογικαὶ εἰδήσεις.
231. — Ἡ μελισσοκομία καὶ τὸ μαντρατόρεμα στὴ Ρόδο. Λαογρ 12 (1938-48) 195-230.
Περιλαμβάνονται καὶ ἔθιμα λατρευτικά, μαγεία, μαντική, δημ. ἰατρική, μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι.
Κρίσεις: Ν'Εστ 27 (1940) 387-389 (Κώστας Μαρίνης).— Τέχνη (Ρόδου) 1 (1946) 95 (Χ. Π(απαχριστοδούλου)).
232. *Ἐπιανησίας Μαριέττας* Ἡ καλλιέργεια τῆς ἔξοχῆς στὴ ζακυνθινὴ λαογραφία. Λαογρ 12 (1938-48) 79-91.
233. *Κιζλάρη Θανάση* Ἀγροτικὸς βίος τῶν Θρακῶν. Λαογρ 12 (1938-48) 386-416.
234. *Μαδιᾶ Γεωργ.* Ποιμενικὰ τῆς Χίου. Περσ'Αρχ 1 (1938-39) 14-23.
235. *Ξενίτα Ε. (Ε. Ἀκογλου)* Τὸ παραθέρισμα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 231-233, 236.
236. *Ὁρφανίδου Μαρίας* Τὸ μεταξαργιό. Δοῦρος 2 (1938-39) 475-480.
Δημοσιεύονται καὶ ἐπφδαὶ 5, παραδ. 2, δίστ. 3, μαγικ. καὶ δεισ. συνήθειαι κλπ.
237. *Πιτυκάκη Μανώλη* Τὸ τεστίρι. Δοῦρος 2 (1938-39) 560-564.
Ἐπιτηδεύματα.
238. *Σλίνη Μιχ. Χρ.* Ἀγροτικὰ ἔθιμα Δρυμοῦ Μακεδονίας. Λαογρ 12 (1938-48) 92-103.
239. *Γιοφύλλη Φώτου* Ὅταν ρίχνεται τὸ καράβι στὴ θάλασσα. Ναυτ'Ελλ 11 (1939-40) 1279-1280.
240. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Λεξικὸ τοῦ γεωργοῦ. ΠρομΠυρφ. ἔτ. 1939 ἀρ. 314 σ. 7, ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 316 σ. 7. [Συνέχεια ἐκ τοῦ ὑπ' ἀρ. 308 φύλλον τοῦ 1938].
241. — Ὁ τσαγκάρης—ὁ χαρκιᾶς—ὁ μαραγκὸς ἢ ξυλουργὸς—ὁ ράφτης καὶ ὁ συναγληκᾶς—ὁ μυλωνᾶς—λυρατζῆς, μάγερος, πίκαιρος—ὁ λυρατζῆς στὸ γάμο-κνηγός. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1939 ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 316 σ. 7, ἀρ. 318 σ. 7, ἀρ. 332, σ. 7.-ἔτ. 1940, ἀρ. 334 σ. 7, ἀρ. 345 σ. 7, ἀρ. 348 σ. 7, ἀρ. 350 σ. 7.
242. *Ζήση Μ. Ε.*—Ὁ θέρος στὸ Αὐδῆμι. Θρακ 12 (1939) 356-362.
Ἄσμ. 1, δίστ. 24.
243. *Ἡλιοπούλου Κ. Ν.* Ποιμενικὰ τῆς Ἡλείας. Λαογρ 12 (1938-1948) 253-285.
244. *Πασιάδου Θεμιστοκλέους* Τὸ μαινόμενον μέλι. ἈρχΠόντ 9 (1939) 43-62.

245. **Σταμ(ατίου) Σταμ.** Μὲ τὴν τράτα στ' ἀκρογιάλια. Μπουκέτο 16 (1939)
ἀρ. φ. 805, σ. 7-8.
Ἄλιευτ. βίος καὶ ἄσματα 5.
246. **Τσιώκου Γιάννη** Τὸ «παρασπόρι». Νῦ Εστ 25 (1939) 138.
Γεωργικὸς βίος.
247. **Σ. Φ.** Σκιαθίτικα ἔθιμα. Ναυτῒ Ελλ 10 (1939) 1072.
Ἄλιευτικὸς βίος.
248. **Λουκάτου Δημ.** Ἡ στρατιωτικὴ λαογραφία. Νῦ Εστ 27 (1940) 163-167.
249. **Παπαχαλαμάμπους Γ. Χ.** Ἔθιμα τοῦ θερισμοῦ. Κυπρὸ Γράμμ 5 (1940-41)
89-90.
250. **Πιτυκάκη Μανώλη** Γύρω ἀπὸ τὴ γεωργικὴ ζωὴ. Δοῦρος 4 (1940-41)
51-54, 85-88.
251. **Σγουρίτσα Ἀγνησ. Γ.** Αἰγοπροβάτων ἀνάγνωσμα. ΣπαρτΧρον 4 (1940-41)
ἀρ. 41-43, σ. 43.
Ποιμενικὸς βίος.
252. **Κάνθου Θεοδ. Χρ.** Γεωργικὲς συνήθειες, πὺ μὲ τὰ χρόνια χάνονται. Πάφος
6 (1941) 107.
253. **Eckert Georg** Die Wanderbienenzucht in der Chalkidike. Thessalo-
niki 1943. 8^{ον}, σελ. 7.
254. **Κομνηνοῦ Ἰ.** Σελίδες ἀπὸ τὴ χωρικὴ ζωὴ τοῦ Ἀ. Πόντου. ΧρονΠόντ 1
(1943-44) 213-217.
Ποιμενικὸς βίος.
255. **Λαυρεντίδου Ἰσαὰκ Ν.** Ἔθιμα κατὰ τὴ στράτευση τῶν Ποντίων τοῦ Καυ-
κάσου. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 170-171.
Στρατιωτικὸς βίος.
256. **Δεβέντη Πάνου** Ἀπὸ τὴν «Κυπριακὴν λαογραφίαν» τοῦ Ξ. Π. Φαρμα-
κίδου. Κυπρὸ Γράμμ 8 (1943-44) 211-213.
Γεωργικὸς βίος, παροιμίαι 4, αἰνίγματα 2.
257. **Παναρέτου Α.** Γεωργικὰ λαογραφικὰ σημειώματα. Κυπρὸ Γράμμ 8 (1943-44)
49-54, 100-105.
ἄσματα 2, δοξασίαι, παροιμ. καὶ γνῶμαι.
258. **Σταυριώτου (Δ.Κ.Π.)** Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς Σταυρί. Χρον
Πόντ 1 (1943-44), 252-262.-2 (1945-46) 373-387 469-478.
Γεωργικὸς βίος.
259. ***Eckert G.—Formozis P. E.** Das Hirtenleben in der Chalkidike. Θεσ-
σαλονίκη 1944.
260. **Παναρέτου Α.** Κυπριακὰ μέτρα, σταθμά, μονάδες χρόνου καὶ σχετικαὶ πρὸς
αὐτὰ λέξεις. Κυπρὸ Σπ 8 (1943-44) 61-82.

261. *Παναρέτου Α.* Κυπριακές γεωργικές παροιμίες. ΚυπροΣπ 9 (1945) 77-112.
Γνώμαι 136 και γεωργ. λεξιλόγιον.
262. *Τσιτενοῦ Πῶς* ἀλωνίζαμ' σὴν Τσίτεν. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 303-308, 342-346.
263. *Ζερζελίδου Γ.* Ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν βουνῶν τοῦ Πόντου. Ὁ γιορτασμὸς «τς εὐδίας». ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 429-431.
264. *Κανδηλάπτου (Κάνι) Γ. Θ.* Τὰ παρχάρα. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 478-480.
Κτηνοτροφία καὶ ἄσματα 2.
265. *Δουκάτου Δημ.* Λαογραφικὰ—γλωσσικὰ Στενιμάχου. Β') Ἀμπελουργικὰ λατρευτικὰ ἔθιμα. ἈρχΘροθης 12 (1945-46) 157-166.
266. *Νυμφοπούλου Μιλτ.* Μαγειρικὰ σκευὴ τῶν Σανταίων. Σπιτικά, ἐκκλησιαστικὰ καὶ σχολικὰ ἔπιπλα αὐτῶν. Ἐργαλεῖα τῶν τεχνιτῶν Σάντας. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 480-482.
267. *Μαρίνη Κώστα Π.* Τὸ καλοκαίρι στὸ χωριό. Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο. περ. Β' Χρόν 13 (1946) 126-127.
Γεωργικὸς βίος
268. *Μηλιώρη Νίκου Ε.* Βουρλὰ καὶ Βουρλιῶτες. Ὁ Βουρλιώτης καὶ τὸ ἀμπέλι Μικρασ'Εστία 1 (1946) τεῦχ. 1, σ. 53-68.
269. *Καλαβροῦ Νεοκλῆ* Τὸ περδικόπαννο. Τέχνη 2 (1947) 22-24.
270. *Καρανικόλα Σωτηρ.* Συμαϊκὰ λαογραφήματα. Συμαϊκὸν σπογγαλιευτικὸν ἔθιμον «Τὸ στεροτάξιδο». Δωδ'Επιθ 1 (1947) 348-350.
271. —Συμαϊκὰ λαογραφήματα. Τὸ μούδιασμα (ἀμμούδιασμα) τῶν σφουγγαριῶν. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 425-427.
272. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τοῦ θερισμοῦ. Ἐργ'Εστ. περ. Β' ἔτ. Α' (1947-48) 283-84.
273. *Ταρσούλη Ἀθηνᾶς* Οἱ σφουγγαράδες. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 53-55.
274. *Ψυχογιοῦ Κώστα* Θερινὲς συνήθειες—παραδόσεις. Βωμὸς 1 (1947) τεῦχ. 2, σ. 53-55. [Συνέχεια ἐκ τοῦ Α' τεύχους].

5. Βιοτεχνία καὶ λαϊκὴ τέχνη.

(Ἀρχιτεκτονική, χειροτεχνία, ὑφαντική, κεντητική, ξυλογλυπτική, ἀγγειοπλαστική, μεταλλουργική, λαϊκὰ ἐπιτηδεύματα.)

275. Ἀπὸ τὴ θρακικὴ χειροτεχνία. ἈρχΘροθης. Ε' (1938-39) 95-96.
Εἰκόνες κεντημάτων ἐπὶ ζωναριοῦ καὶ τραπεζομανδήλου.
276. *Βαγιανοῦ Χ. Χ.* Ὁ χειροποίητος τάπης. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 17, σ. 14-15.
277. *Βίου Στυλ. Γ.* Ἀγγειοπλαστικὴ ἐν Χίῳ. Περσ'Αργ 1 (1938-39) 6-10.
278. —Κατεργασία τοῦ ρασοπάνου (ἡ ράσου). Περσ'Αργ 1 (1938-39) 143-150, Καὶ 10 ἄσματα εἰς σελ. 147-150.

279. *Δέλφη Φοίβου* Ἀπὸ τὴν ἔκθεση τῆς Ἀράχοβας. Ὁ ἀργαλειός. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 29-30, σ. 32-33.
Πληροφορίες περὶ τῶν ὑφαντῶν ἐκθεμάτων.
280. *Ζώγια Ἡλία* Ἐνα γράμμα γιὰ τὴ λαϊκὴ τέχνη. ΝΓράμμ. περ. Β' ἀρ. φ. 124 (1939) 14.
281. *Λογαριαστιάκη Ἀντων. Σ.* Μιὰ πόρτα στὸ χωριὸ Μίλατος. Δρῆρος 2 (1938-39) 460-461.
282. *Μακρῆ Κίτσου Α.* Ὁ ζωγράφος Θεόφιλος στὸ Πήλιο. Βόλος 1939. 8^{ον}, σελ. 52.
283. *Φωτιάδου Δημητρ.* Ἡ λαϊκὴ τέχνη κ' ἐμεῖς. ΝΓράμμ. περ. Β' ἀρ. φ. 123 (1939) σελ. 1 καὶ 3.
284. *Ξυγγοπούλου Ἀνδρ.* Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος εἰς τὴν βυζαντινὴν τέχνην. Μακεδ' Ἡμερ 16 (1940) 37-40.
285. *Παπαδοπούλου Εἰρ.* Γιὰ τὰ ὑφάδια. Τὰ ταρακλιά. ἈρχΘροΘησ 7 (1940-1941) 364
286. *Χατζημιχάλη Ἀγγελικῆς* Τὰ ἀνθόκλαδα τῆς λαϊκῆς μας τέχνης. ΠειρΓράμμ 1 (1940) τεύχ. 2, σ. 80-82.
287. — Ἡ Ἡπειρος (Τέχνες καὶ ἐμπόριο). Ν' Ἔστ 29 (1941) 14-17.
288. *Ἀποστολίδου Κ. Μυρτίλου* Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλίππουπόλει ἐσναφίου τῶν ἀμπατζήδων. ἈρχΘροΘησ 7 (1940-41) 9-65.
289. *Μιχαλοπούλου Φάνη* Ἡ οἰκοδομικὴ καὶ ἡ τέχνη τῆς Μοσχολόλεως. Ν' Ἔστ 29 (1941) 105-112.
290. *Μαλτέζου Κ.* Δικαία ἢ δίκια κούπα. ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 33-37.
- 290α. *Παπαχριστοδοῦλου Πολυδ.* Λαογραφικά. Β' Ἐπαγγέλματα στὴ Θράκη. ἈρχΘροΘησ 9 (1942-43) 177-180.
291. *Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν* Δωρεαί. ΚυπρΣπ 4 (1940), σ. XII — Λαϊκὴ Τέχνη. Αὐτόθι 7 (1943), σ. XIII.-8 (1944), σ. XIV.
Ἀναφέρονται ἀποκτηθέντα ἀντικείμενα λαϊκῆς τέχνης.
292. *Χανιώτου Βασ.* Τὰ ὑφαντὰ καὶ τὰ κεντήματα τῆς Καρπάθου. ἘλΔωδ 1 (1945-46) ἀρ. 5, σ. 25-26.
293. *Μακρῆ Κίτσου Ἀ.* Λαϊκὲς ζωγραφιῆς στὸ Ἀρχονταρῖκι τοῦ Μοναστηριοῦ τοῦ Ἀη-Λαυρέντη. ΘεσοΓράμμ. Χρόν. Α' (1945) ἀρ. φ. 1-2.
294. [Εἰκόνες] 1) Ξύλινον παράθυρον κυπριακοῦ σπιτιοῦ. 2) Πανέρι—κολοκύθι μὲ διακοσμῆσεις—βαμβ. σινδόνι ὑφαντὸν—Ἀλατέρα ξυλίνη. 3) Γυναικ. σάκκος (σάρπα). 4) Ράφι σκαλιστὸν—ἐνδυμασίαι καὶ κεντήματα. ΚυπρΣπ. Ι' (1946) Εἰκόνες ἐκτὸς κειμένου εἰς τὸ τέλος τοῦ τόμου.

295. *Χανιώτου Βάσου* Ταξίδι στην Κάρπαθον. Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο. Περ. Β' Χρόν. 13 (1946) 123-125.
Ὑφαντικὴ - κέντημα.
296. *Μακρῆ Κίτσου Α.* Λαϊκὲς ζωγραφιῆς στὸ Ἀρχονταρῖκι τοῦ μοναστηριοῦ τοῦ Ἁγ. Λαυρέντη στὸ Πήλιο. Βόλος 1947. 8^{ον}, σελ. 15 + 1 φύλλον εἰκόνων.
Κρίσις: ἙλΓράμμ. Περ. Β' ἔτ. 1948 ἀρ. 10, σ. 296-297 (Τ. Α. Βάσος).
297. *Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶς* Τὰ ροδίτικα κεντήματα. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 383.
298. *Χατζημιχάλη Ἀγγελικῆς* Σκυριανὴ λαϊκὴ τέχνη. Σκῦρος 1 (1947) 3-5.
299. — L'art populaire grec. Athènes 1937. 4^{ον}, σελ. 161.
Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-48) 609 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
300. *Παπάζογλου Θάλειας* Τὰ κεντήματα στὴν Καπουτζήδα. Λαογρ 12 (1938-48) 459-464 + πίν. η'

Δ'. Πνευματικὸς βίος

1. Λαϊκὴ πίστις

α' Θρησκευτικαὶ καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ λαοῦ.

301. *Αὐγερινοῦ Κώστα* Ἡ Πρωτοχρονιά. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 87.
302. *Λασκαράτου Ἀνδρ.* Θρησκευτικὴ δεισιδαιμονία καὶ ἐπιστημονικὴ δεισιδαιμονία. Ἡ «Ἡχὼ» ἔτ. Ζ' (1938-39) ἀρ. 75-76, σ. 14-15.
Ἀναδημοσίευσις ἀπὸ τὸ περιοδ.: Ὁ Λύχνος.
303. *Οἰκονομίδου Δ. Β.* Ἀπεραθίτικες δεισιδαιμονίες. Ἐφημ. «Ναξιακὸν Μέλλον» Ἀθῆναι, φ. 36 (5 Μαρτ. 1938), φ. 39 (13 Μαΐου 1938), φ. 42 (27 Ἰουλίου 1938), φ. 51 (6 Μαρτίου 1939).
304. *Ὀρφανίδου Μαρίας* Ὁ κρητικὸς κι' ἡ θρησκεία. Δοῆρος 2 (1938-39) 533-534. [Μὲ 18 δίστιχα].
305. *Πιτυκάκη Εἰρήνης Γ.* Ἡ μάνα γεννᾷ κι' ἡ μοῖρα μοιράζει. Δοῆρος 2 (1938-39) 674-75.
306. Νησιώτικες προλήψεις τῆς Νάξου. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 789, σ. 54.
307. Ἱστορίαι φαντασμάτων, παραδοξολογίαι, ξόρκια. (Ἀπὸ τοὺς λαογραφικοὺς θησαυροὺς τῆς νήσου Κρήτης). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 806, σ. 45 καὶ 68.
308. Οἱ Τριτογεννημένοι. Ἡ Τρίτη καὶ ἡ γρουσουζιῆς της—Γιατὶ θεωρεῖται ὡς κακοσημαδιακὴ ἡ ἡμέρα αὐτὴ [κλπ.]. Μπουκέτο 16 (1939) φ. 806, σ. 5 καὶ 69.
309. *Βλ. Μ.* Γιατὶ θεωρεῖται γρουσουζικὸ τὸ 13; Ναυτ'Ἑλλ. 10 (1939) 970.
310. *Γρηγορίου ἠγουμένου Μαχαιρᾶ* Προλήψεις καὶ γνῶμαι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν δώδεκα μηνῶν. Πάφος 4 (1939) 200-203.
311. *Μ. Ι. Γ.* Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος κατὰ διαφορῶν δεισιδαιμονιῶν. Ραδάμανθυσ ἔτ. 24 (1939) τεῦχ. 7 (495), σ. 3-4.

312. *Μαντζουράνη Κ. Ι.* Βουρβουρέϊκη λαογραφία. Δ'. Προγνωστικά, προμαντεύματα και συμβουλαὶ τῶν χωρικῶν. Ε'. Ὑπολείμματα ἀρχαίας λατρείας εἰς τὰ Βούρβουρα. Ἐπετ. τῶν Βουρβούρων Γ' (1939) 135-137.
313. *Παπαχαλαμπίου Γ. Χ.* Ἔθιμα, προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τῶν Κυπρίων. ΚυπροΣπ 3 (1939) 13-27. [Μελέτη].
314. *Συλλέκτου* Ναξιώτικες προλήψεις. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 785, σ. 20.
315. *Τανάγρα Ἀγγέλου* Τὸ καλὸ «ποδαρικὸ» καὶ ὁ «σεφτὲς» ἐν σχέσει πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς Τύχης. Ψυχ'Ερ 15 (1939) 115-118. [Μελέτη].
316. *Τριανταφυλλίδου Φιλίππου* Τὰ ἔθιμα τοῦ ξενιτέμματος (!) εἰς τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 211-215.
317. Ὁ ἀριθμὸς 13. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 837 σ. 25.
318. Ἱστορίες, παραδόσεις, προλήψεις τοῦ λαοῦ μας. Μπουκέτο 17 (1940) φ. 841, σ. 31.
319. *Κυριακίδου Στίλπ. Π.* Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ τὰ λουλούδια. ΠειρΓράμμ Χρόν. Α' (1940) τευχ. 2, σ. 86-91. [Μελέτη].
320. *Ἀχιλλέα Φιλίππου* Δεισιδαιμονίες καὶ προλήψεις. Πάφος 6 (1941) 106-107.
321. *Κιρμιζάκη Ἀγλαΐας* Παραμύθια καὶ προλήψεις Δυτικῆς Κρήτης. ἘπΚρητΣπ 4 (1941) 204-205.
322. *Φιλίππου Λοῖζου* Πλατανιστὸς καὶ ἡ πέτρα τῆς καλῆς Γεναίικας. Πάφος 6 (1941) 206-207.
323. *Ζήση Εὐστρ.* Προλήψεις Αὐδημίου. Θρακ 17 (1942) 229-231.
324. *Eckert G - Formozis P. E.* Geister und Dämonenglaube im Pontus. Nach Mitteilungen von Charilaos Serassis. Thessaloniki 1943.8ον, σελ. 45.
- 324^α — Mazedonischer Volksglaube... und religiöse Vorstellungen, βλ. ἄνωτ. 148.
325. *Χρηστοβασίλη Χρ.* Σημειώσεις ἠθογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς. (3. ὁ πρῶτος μαῦρος πετεινός). ἩπΓράμμ 1 (1944) 17.
326. *Ἀσπρέα Γ.* Δεισιδαιμονίαι, προλήψεις καὶ θαύματα στοὺς ἀγῶνες τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὁρίζοντες 3 (1944) 803-807.
327. *Δανίτου Νικ. Κλ.* Κυπριακὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τριάντα αἰῶνων. Ὁρίζοντες 3 (1944) 830-836. [Μελέτη].
328. *Δεβέντη Πάνου* Τὸ φτάρισμα. ΚυπροΓράμμ 9 (1944-45) 58-59.
329. *Κονομῆ Ν. Χ.* Τὸ σάρισμαν. ΚυπροΓράμμ 10 (1945-46) 129.
330. *Σπυριδάκη Γ. Κ.* Οἱ ἀμφιθαλεῖς εἰς τὸν βίον τοῦ λαοῦ. ἈρχΘροθσ. ΙΓ' (1946-47) 193-208. [Μελέτη].
331. *Δέλλα-Ρόκκα Ἰ. Ν.* Προλήψεις τοῦ Ναξιακοῦ λαοῦ. ΝαξΑρχ 1 (1947) 67-69.
332. *Ρωμαίου Κ.* Δοξασίες τῶν διαφόρων λαῶν γιὰ τὴν καταγωγὴ τοῦ ἀνθρώπου. ἈρχΘροθσ ΙΔ' (1947-48) 273-298, 364. [Μελέτη].
333. *Σπάλα Πάνου* Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες. Ἐργ'Ἐστ. Περ. Β' ἔτ. Α (1947-48) 261.

β' Μαγεία. Έπωδαί.

1. Μαγεία.

334. Φάρμακα καὶ φυλακτά, φαρμακευτικὲς ιδιότητες τῶν κοραλλίων καὶ τῶν μαργαριταριῶν. *Ναυτ'Ελλ* 10 (1939) 1206.
335. *Γρηγορίου ἠγουμένου Μαχαιρᾶ* Δῆμμαν ἀντροῦνου, ἀμπόδεμα ἢ ὄρχιπέδη. *ΚυπρΓράμμ* 4 (1939-40) 534-536.
336. *Ἐμμανουήλ Ἐμμ.* Ὁ Μανδραγόρας, τὸ «μαγικὸν φυτόν». *Ψυχ'Ερ.* 15 (1939) 7-10.
337. *Ζευγώλη Γ. Σ.* Τὸ «λικόρονο». *Ν'Εστ* 25 (1939) 138.
338. *Μενεγάκη Γ.* Ἡ θεία μου καὶ τὰ ξόρκια της. *Δοῆρος* 3 (1939-40) 762-764.
339. *Ξενίτα Ξ. (Ξ. Ἀκογλου)* Βασκανία. *ΠοντΦύλλ* 3 (1938-40) 192-194.
340. *Παπαχαραλάμπους Γ. Χ.* Κυπριακὰ ἔθιμα. *ΚυπρΓράμμ* 4 (1939-40) 107-8.
341. *Πετρίδη Ἀθ.* Τὸ «ἀμπόδεμα». *Λαϊκαὶ παραδόσεις τῆς Μάνης.* *Ψυχ'Ερ* 15 (1939) 60-62.
342. [*Τανάγρα Ἀγγέλου* Παρατηρήσεις εἰς τὸ δημοσίευμα τοῦ Ἀθ. Πετρίδου, Τὸ «ἀμπόδεμα»] *Ψυχ'Ερ* 15 (1939) 62-63.
343. *Πηνιάτογλου Δ.* Μανδραγόρας, τὸ βότανο τῆς ἀγάπης. *Πειρ.Γράμμ.* ἔτ. 1940, τεύχ. 2, 127-129.
344. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Ὁ ἀριθμὸς ἐβδομήκοντα δύο. Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ι. Ἀμαντον, Ἀθῆναι 1940, σ. 409-418. [Μελέτη].
345. (*Ζουρούδη Ἀντιγόνης Ν.*) Ἡ διὰ λιτανείας πρόκλησις βροχῆς εἰς τὴν νῆσον Χάλκην (Δωδεκάνησος). *Ψυχ'Ερ.* 17 (1941) 107-108.
Παρατηρήσεις ὑπὸ τοῦ Ἀγγ. Ἰ. Τανάγρα ἐν σ. 108-110.
346. *Μέγα Γεωργ. Α.* Ζητήματα ἑλληνικῆς λαογραφίας. Κεφάλ. Ζ'. Μαγεία, μαγικαὶ συνήθειαι καὶ δεισιδαιμονίαι. *ΕΛΑ* ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 77-116.
347. *Σπυριδάκη Γ. Κ.* Ἐξορκισμοὶ καὶ μαγικοὶ κατάδεσμοὶ ἐκ κρητικῶν χειρογράφων. *ΕΛΑ* ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 60-76.
348. *Eckert Georg - Formozis P. E.* Beiträge zur Mazedonischen Volksmagie. Thessaloniki 1942. 8^{ov}, σελ. 107 + VI πίν. (Volkskundliche Beobachtungen und Materialien aus Zentral-Mazedonien und der Chalkidike. Heft 1).
349. *Χρυσάνθη Κύπρου* Ἡ πέτρα τῆς κουφῆς καὶ ὁ ὄφιτης λίθος τῶν ἀρχαίων. *ΚυπρΓράμμ* 7 (1942-43) 43-47.
350. — Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτη τῶν Κυπριακῶν γητιῶν. *ΚυπρΓράμμ.* 7 (1942-43) 117-124.
351. *Eckert Georg - Formozis P. E.* Regenzauber in Mazedonien. Thessa-

Ioniki 1943. 8^{ov}, σελ. 97. (Volkskundliche Beobachtungen und Materialien aus Zentral-Mazedonien und der Chalkidike. Heft 3).

352. **Μέγα Γ. Α.** Μαγικαὶ καὶ δεισιδαίμονες συνήθειαι πρὸς ἀποτροπὴν ἐπιδημικῶν νόσων (Τρουποπέρασμα. Καινούργια φωτιά-διαβολοφωτιά. Σίδερο) ΕΛΑ ἔτ. Ε' - ΣΤ' (1943-1944) 5-58.
353. **Παπαδοπούλου Α. Α.** [Ἀνομβρία. Ἡ κουσκουκούρα]. ἈρχΠόντ 12 (1946) 216.
- 353α. **Τσαούση Ἀγαθ.** βλ. ἄνωτ. ἀριθ. 169.
354. **Πετροπούλου Δ. Α.** Ἡ γύμνωση στὶς μαγικὲς ἐνέργειες. ἈρχΘρΘησ. ΙΓ' (1946-47) 97-128. [Μελέτη].

2. Ἐπωδαί.

355. Ἱστορίες φαντασμάτων, παραδοξολογίες, ξόρκια. (Ἀπὸ τοὺς λαογραφικοὺς θησαυροὺς τῆς νήσου Κρήτης). [1]. Μπουκέτο 16 (1939) φ. 806, σ. 45 καὶ 68.
356. **Μενεγάκη Γ.** Ἡ θεία μου καὶ τὰ ξόρκια της. [2]. Δοῦρος 3 (1939-40) 762-64.
357. **Ὀρφανίδου-Συμινελάκη Μαρίας** Γηθειὲς γιὰ νόσους διάφορες. [8]. Δοῦρος 3 (1939-40) 866-867.
358. **Παπαχαλαμπους Γ. Χ.** Ἐθιμα, προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι τῶν Κυπρίων. [7 ἐπωδαὶ καὶ κατάδεσμοι]. ΚυπρΣπ 3 (1939) 27-30.
359. **Περνάρη Ἀντη** «Γηθκειὲς» καὶ «διαβαστικά» [9]. Πάφος 4 (1939) 227-232.
360. **Σπανδωνίδη Εἰρήνης** Τραγούδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ). [2]. Ἀθήνα 1939, σ. 108.
361. **Γρηγορίου ἠγουμ. Μαχαιρᾶ** Δύο κυπριακαὶ ἐπωδαί. Πάφος 5 (1940) 360-362.
362. **Δαφέρμον Ἐλευθ. Γ.** Γηθειὲς (λέγονται στὸν Ἅγ. Μάμα Μυλ/μου) [3]. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1940, ἀρ. 348 σ. 7, ἀρ. 349 σ. 7.
363. **Μυριβήλη Σ.** Ἡ Γιλλὸν στὴ Θράκη. [1]. ΝἘστ 28 (1940) 893.
364. **Γρηγορίου ἠγουμένου Μαχαιρᾶ** Δύο ἐπωδαί. [1] Ὁ πόνος. 2) Ἡ γροφή ἢ δροφή]. Πάφος 6 (1941) 45-46.
365. **Χρυσάνθη Κύπρου** Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν Κυπριακῶν γητιῶν [4] ΚυπρΓράμμ 7 (1942-43) 117-124.
366. **Τομπόλη Σώζου Κ.** Τὸ δῆμμαν τ' ἄλουποῦ. ΚυπρΓράμμ 9 (1944-45) 221-222.
367. **Ζαφειρίου Νικ. Ι.** Κατάδεσμοι (ἄμπουδέματα) [1]. ἈρχΣάμ 1 (1946) 246. — Ἐπωδοὶ (γιτέματα) (!) [2]. Αὐτόθι, σ. 316-317.
368. **Σπάλα Πάνου** Τὸ «μάτιασμα» καὶ τὰ «ξόρκια». ἘργἘστ., περ. Β ἔτ. Α' (1947-48) 285.
369. **Συμινελάκη Μαρίας - Διναρδάκη Ἐλευθερίας** Κρητικὰ λαογραφικά. Ι Γηθειὲς καὶ τραγούδια ἀπὸ τὸ νομὸ Ἡρακλείου. Ἡράκλειον Κρήτης 1947. 8^{ov}, σ. 7-25. [Ἐπωδαὶ 86].

γ'. Μαντική.

370. *Πιτυκάκη Μανώλ.* Ἐπὶ τὰ «τεφετέργια» τοῦ Κυπριογιώτη. Δοῦρος 1 (1937-38) 71-72, 103-104, 134-135, 177-178.— 2 (1938-39) 608-609, 673-674.
371. — Ὁ Κλήδωνας στὰ χωριά μας. Δοῦρος 3 (1939-40) 985-987.— 4 (1940-41) 25-29.
372. *Μαντζουράνη Κ. Ι.* Βουρβουρέϊκη λαογραφία. Δ'. Προγνωστικά, προμαντεύματα καὶ συμβουλαὶ τῶν χωρικῶν. Ἐπετ. τῶν Βουρβούρων 3 (1939) 135-137.
373. *Συλβίου* Ὁ Κλήδωνας. ΜικροΧρον 3 (1940) 390-395.
374. *Δαμψίδου Ὁδ.* Κυβομαντεία. ἘπΒυζΣπ. 17 (1941) 185-194.
Κρίσις: ΒΖ 41 (1941-42) 297 (F. D(ölger)).
375. *Μέγα Γεωργ. Α.* Ζητήματα Ἑλληνικῆς λαογραφίας. Κεφ. Η'. Μαντική ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 117-140.
376. *Eckert Georg* Das Schulterblattorakel bei den Aromunen, mit Beiträgen von Cuschan Araiia. Thessaloniki 1944, 8^{ον}, σελ. 28.
377. *Καλομενοπούλου Ν. Θ.* Διοσημεΐαι, οἶωνοὶ καὶ διάφοροι προλήψεις παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς. Νέοι Δρόμοι ἔτ. (1945) ἀρ. φ. 91-94, σ. 11-12.
378. *Παπαχαλαμάπους Γ. Χ.* Πρόκλησις μαντικῶν ὄνειρων καὶ λατρεία τοῦ Ἀδωνίδος ἐν Κύπρῳ. ΚυπρΣπ. Ι' (1946) 25-35. [Μελέτη].
379. *Δημαρᾶ Κ.* Οἱ χρησμοὶ στὴ νέα μας ἱστορία. Ἐκλογὴ 3 (1947-48) 196-203.
380. *Δουκάτου Δημ. Σ.* Τῆς τύχης τὸ κνηγητό. ἘλΓράμμ., ἔτ. 1947 ἀρ. 58, σ. 3.

2. Λαϊκὴ κοσμοθεωρία καὶ ἐπιστήμη

α'. Κοσμογονικοὶ καὶ ἀστρολογικοὶ μῦθοι.— Μετεωρολογία.

381. Σημεῖα προγνώσεως τοῦ καιροῦ. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 980, 1028.
382. *Δεναξᾶ Ἀρτεμ.* Προγνωστικά τοῦ καιροῦ. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1102.
383. *Ἐξαδακτύλου Χρ.* Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ (Μορφίτικα χωριά). Πάφος 4 (1939) 22-23.
384. — Κυπριακὲς παροιμίες: 1) Γιὰ τὸν καιρὸ (Κερυνιώτικα χωριά). Πάφος 4 (1939) 240.
385. *Δίβα Ρίτου* Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ (Μαραθιώτικα χωριά). ΚυπρΓράμμ 4 (1939-40) 413-16.
386. *Μαντζουράνη Κ. Ι.* Βουρβουρέϊκη λαογραφία: Β' Μετεωρολογικαὶ παροιμίες τοῦ χωριοῦ μας. Ἐπετ. τῶν Βουρβούρων Γ' (1939) 130-132.
387. *Γκράβιγγερ Π.* Τὸ ὠριαῖον ὠροσκόπιον. Ἀθῆναι 1940, 8^{ον}, σελ. 41.

388. *Γκράβιγγερ* Ἡλιακὸν ὠροσκόπιον καὶ προγνωστικὴ Ἀστρολογία. Αἱ πλανητικαὶ διελεύσεις καὶ ἡ πρόγνωσις. Ἀθῆναι 1940. 8^{ον}, σελ. 31.
389. *Ἐξαδακτύλου Χρ.* Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ (Σολιάτικα χωριά). Πάφος 5 (1940) 134-35.
390. — Ὁ Μάρτιος. Πάφος 5 (1940) 227-8.
391. — Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ (Ἀπὸ τὰ Σκαλιώτικα μέρη - Σκάλα, Ἀραδίππου, Λειβάδια, Μουρουτζίνα Ἀθηαίνου κ.ά.). Πάφος 6 (1941) 24-25.
392. — Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ ἀπὸ τὰ Τηλλυριώτικα χωριά. Πάφος 6 (1941) 80-81.
393. *Κρανιδιώτη Νίκου* Προβλέψεις γιὰ τὸν καιρό. ΚυπροΓράμμ 5 (1940 - 41) 439-440.
394. *Μέγα Γεωργ. Α.* Ζητήματα Ἑλληνικῆς λαογραφίας. Κεφ. Θ'. Ἀστρολογία. Κεφ. Ι' Μετεωρολογία. ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 141-62.
395. *Παναρέτου Α.* Κυπριακὲς γεωργικὲς παροιμίες. ΚυπροΣπ 9 (1945) 77 - 112. Παροιμ. καὶ γνῶμ. 136 καὶ λεξιλόγιον μετεωρολογίας.
396. *Καρανικόλα Σωτηρ.* Συμαϊκὰ λαογραφήματα. Τὸ Μικρὸ καλοκαιράκι. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 378.
397. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Παρατηρήσεις εἰς τὸ Μικρὸ καλοκαιράκι. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 378-379.

β'. Μῦθοι περὶ ζώων καὶ φυτῶν.

398. *Κυριακίδου Στίλπωνος Π.* Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς καὶ τὰ λουλούδια. ΠειροΓράμμ 1 (1940) τεῦχ. 2, σ. 86-91. [Μελέτη].
399. *Παπανικολάου Κ. Ι.* Ὁ βασιλιάς τῶν λουλουδιῶν. Ν'Εστ 27 (1940) 617-620.
400. *Σταμούλη-Σαραντῆ Ἐλπινίκης* Ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς Θράκης. Θρακ 20 (1944) 9 - 72.
401. *Χρυσάνθου Κ.* Συμβολὴ εἰς τὴν δημώδη ἐμβρυολογίαν τῶν Κυπρίων. ΚυπροΣπ 8 (1944) 127.
402. *Ἀγραφιῶτου (Σερ. Τσιτσᾶ)* Στὰ ἄγρια ὄρη καὶ ἄκαρπα ξύλα. Λαογραφικὴ δασικὴ φυτογνωσία. Λαμία (1947). 8^{ον}, σελ. 120.
Κρίσις: Ὁ Πάν 17 (1947) 106 (Δ. Λ(ουκᾶτος)).

γ'. Δημώδης ἰατρικὴ.

403. Φάρμακα καὶ φυλακτά. Φαρμακευτικὲς ιδιότητες τῶν κοραλλίων καὶ τῶν μαργαριταριῶν... Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1206.
404. * *Βίγκου Α.* Γιατροσόφια καλογερικά. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας τ. 8, 56-58.

405. *Μέγα Γεωργ. Α.* Ζητήματα Ἑλληνικῆς λαογραφίας. Κεφ. ΙΑ'. Δημόδης ἰατρική. ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 163-195.
406. *Καββαδᾶ Στεφ. Δ.* Ἀσθένειαι θεραπευόμεναι ἐν Χίῳ διὰ βοτανῶν ἢ φυτῶν τῆς Χιακῆς γῆς. Περσ'Αργ 2 (1939) 201-208.
407. *Παϊδούση Μικῆ* Δημόδης ἰατρική. Ἐμπειρικοὶ ἰατροί. Περσ'Αργ 2 (1939) 60 - 69.
408. *Πιτυκάκη Μανώλ.* Δημόδης ἰατρική. ΙΙ Γιατροσόφια. Δοῆρος 1 (1937-38) 307-311, 369-372.— 2 (1938-39) 379-383, 411-414.
409. *Ρουτζεράκη Η.* Γιατροσόφια. Δοῆρος 3 (1939-40) 764-65.
410. *Σγουρίτσα Ἀγησιλάου* Φάρμακα τοῦ λαοῦ. Σπαρχρον 3 (1939-1940) ἀρ. 27-28, σ. 13.
411. *Ἰωακείμογλου Γ.* Φαρμακολογία καὶ λαϊκὴ βοτανική. ΠειρΓράμμ 1 (1940) τευχ. 2, σ. 117-118.
412. *Χρυσάνθη Κύπρου* Θηριακὰ τῆς Κύπρου. ΚυπρΣπ 4 (1940) 39-63.
413. *Φωστηροπούλου Δέσποινας* Πρακτικὴ ἰατρική. ἈρχΠόντ 11 (1941) 143-145.
414. *Χρυσάνθη Κύπρου* Κυπριακὲς φαρμακευτικὲς ὕλες στὸ «περὶ ὕλης ἰατρικῆς» τοῦ Διοσκορίδη. ΚυπρΣπ 6 (1942) 19-43.
415. — Ἡ πέτρα τῆς κουφῆς καὶ ὁ ὀφίτης λίθος τῶν ἀρχαίων. ΚυπρΓράμμ 7 (1942-43) 43-47.— Τζιόγγος—Σκαθθαρόχορτον—σκορπίδιν—χόρτον. Αὐτόθι, σ. 78 - 82.
416. *Βέρα Σόλωνος* Ἡ ἰατρικὴ τοῦ λαοῦ. Ὁρίζοντες 2 (1943) 679-683.
417. *Χ(ρυσάνθη) Κ(ύπρου)* Οἱ ὀνομασίαι τῶν νόσων κατὰ τοὺς Κυπρίους. ΚυπρΣπ 7 (1943) 71-94.
418. — Τὰ αἷτια τῶν νόσων κατὰ τοὺς Κυπρίους. ΚυπρΣπ 8 (1944) 83-97.
419. — The magic numbers, Three, Seven and Seventy-two in Cypriote Folk - Medicine. Folk-Lore LVII (1946) 79-83.
420. *Χαριτάκη Κωστῆ* Ἡ λαογραφία διὰ τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν ὑγιεινὴν. Ἀρχεῖον Ἰατρικῶν Ἐπιστημῶν 2 (1946) 124-127.

3. Δημόδης φιλολογία καὶ γλῶσσα.

α'. Ἄσματα

1. Συλλογαί.

421. *Ἀγιοπετρίτη* Ἀγιοπετρίτικη ἐνδυμασία [Μεθ' ἑνὸς ἄσματος]. ΚυνΕπιθ 2 (1938-39) 62.
422. *Ἀθανασοπούλου Θ. Ἰ.* Ἄσματα. Ναναρίσματα Δημητσάνης Γορτυνίας [36]. Λαογρ 12 (1938-48) 158-162.

423. *Δεληγιάννη Β. Ν.* Τραγούδια τοῦ χωριοῦ Κωστῆ [5]. Ἐρχοθησ 5 (1938-39) 133-136.
424. *Ζ(ήση Εὐστρατίου)* Ἀποκρηάτικα τραγούδια εἰς τὴν Θράκην. Ἡ Συζήτησις, περ. Β' ἔτ. Γ' (1938-39) 81-83.
425. *Καββαδᾶ Σ.* Κάλανδα Χριστουγέννων. Περσ' Ἀογ 1 (1938-39) 89.
426. *Klaar Marianne* Klephtenkrieg-Neugriechische Volkslieder in rythmischer Prosa frei ins Deutsche übertragen. Athen 1938. 76. S. 8°. (Texte und Forschungen zur Byzantinisch-neugriechischen Philologie. Beihefte zu den «Byzantinisch-neugriechischen Jahrbüchern» herausgegeben von Prof. Dr. Nikos A. Bees. N° 26)
Κρίσεις: BNJ^b XV (1939) 263-264 (G. Soyter), 287 (N. B(ees)). Ν' Ἐστ 25 (1939) 292-93 (Βασ. Ρώτας).
427. *Κοντελιέρη Μιχ.* Κρήτη καὶ Κυκλάδες, τὰ ἀνθίσματα τοῦ ἀθανάτου Ἑλλήν. πολιτισμοῦ. Δοῆρος 2 (1938-39) 627.
Ἕσματα 1, δίστ. 2.
428. *Κουφοῦ Δ.* Τραγούδι τοῦ Βασσαρᾶ. ΣπαρτΧρον 2 (1938-39) ἀρ. 22, σ. 9.
429. *Δογαριαστάκη Ἀντων.* Παληὰ κάλαντα τοῦ Μάρτη [1]. Δοῆρος 2 (1938-39) 640-41.
430. *Ν. Κ.* Ἐπίκαιρα. Τῆς Ἀναλήψεως πὺν πέφτουν τὰ παιδάκια στὴ θάλασσα. [1]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 19, σ. 8.
431. *Νίδα (Νικ. Β. Δασκαλάκη)* Τραγούδια Βορδωνιάτικα, ὁ παπᾶ Καλομοίρης [1]. ΣπαρτΧρον 2 (1938-39) ἀρ. 20, σ. 14.
432. *Οἰκονόμου Θεοδ. Μ.* Τσακόνικο τραγούδι τοῦ γάμου. Κυν' Ἐπιθ 2 (1938-39) 22.
433. *Πεδιώτου Καλλιρόης (!)* Ἡ κόρη μὲ τοὺς δώδεκ' ἀδελφοὺς. Δοῆρος 2 (1938-39) 490 - 91.
434. *Πιτυκάκη Μανώλ.* Παινέματα. [1]. Δοῆρος 2 (1938-39) 433. — Τοῦ βασιληᾶ τ' ἀλέτρι. [1]. Αὐτόθι, σ. 590.
435. *Ρωμαίου Κωνστ.* Αἱ Ἀπόκρεω. [2]. Κυν' Ἐπιθ 2 (1938-30) 21.
436. *Σπανοῦ Δ.* Τὰ Ψαρά. Περσ' Ἀογ 1 (1938-39) 13-14.
Δίστιχα καὶ ἐπῶδοι ἁσμάτων.
437. *Φιοράκη Στέλιου* Λαογραφικὰ εὐτράπελα ἀπὸ τὸ χωριὸ Ἀβδοῦ Πεδιάδος. [4]. Δοῆρος 2 (1938-39) 725-727.
438. Οἱ Ἀμερικάνοι. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 791, σ. 67.
439. Θρακιώτικο τραγούδι. Θρακ. 11 (1939) 428-429.
Ἐν ποντιακὸν ἄσμα.

440. *Βακαλοπούλου Ἀπ.* Αἱ ἐν ἔτει 1770 ναυμαχίαι μεταξὺ ρωσικοῦ καὶ τουρκοῦ στόλου εἰς τὴν λαϊκὴν μας ποίησιν [2]. Ἑλληνικά 11(1939) 109-114.
441. *Βαριαδάκη Ἰωάννου* Ὁ νυφιάτικος στὸν Κέραμο καὶ τὰ περὶ χωρα. Ὁ ἀποκριάτικος στὸν Κέραμο καὶ τὰ περὶ χωρα. [2]. Περσ' Ἀργ 1 (1938-39) 154-155.
442. *Baud - Bony S.* Τραγούδια τῶν Δωδεκανήσων, τόμ. Β'. Ἀθήναι 1938. 8^{ον}, σελ. ια' + 447.
Κρίσις: Ν' Ἐστ 25 (1939) 723-725 (Αὔρα Σ. Θεοδοροπούλου).
443. *Βίου Στυλ.* Δημοτικὰ τραγούδια [3]. Περσ' Ἀργ (1938-39) 151-153, 156.
444. *Βογαζλή Δ. Κ.* Δημοτικὰ Φιλιππουπολίτικα καὶ Στενιμαχίτικα τραγούδια. Ἐρακ 11 (1939) 279-306.
Ἕσματα 31, ὧν 7 εἰς εὐρωπ. μουσ. γραφὴν.
445. *Γκανούλη Γ.* Δημοτικὰ τραγούδια ψαλλόμενα ἐν Σιατίστῃ τῆς Μακεδονίας. [10]. Μακεδ' Ἡμερ 15 (1939) 65-66.— 16 (1940) 302-304.
446. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Ἡ Διαμάντα, τραγούδι. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1939 ἀρ. 326 σ. 7, ἀρ. 327 σ. 7.
447. *Ἐρανιστοῦ, Τοῦ* Δημοτικὰ γιὰ ψαράδες. [2]. Ναυτ' Ἑλλ 11 (1939-40) 1470.
448. *Ζωγραφάκη Γ. Κ.* Πῶς ὁ λαὸς μας τραγουδεῖ τὸν ἔρωτα. [10]. Φάρβ' Ἑλλ 1 (1939) 117-122.
449. *Ἰστορικοῦ, Τοῦ* Ἄγνωστοι ἥρωες καὶ μάρτυρες (ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὸ Μαλεβύζι). [1]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 810, σ. 30 καὶ 70.
450. *Κουρμούλη Αἰκατερίνης* Δημῶδη ἄσματα ἐκ τῆς ἐπαρχίας Ἁγίου Βασιλείου [28]. ἘπΚρητΣπ. 2 (1939) 428-447.
451. *Κουτσογιαννοπούλου Δημ.* Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου παρὰ Ποντίοις. Θεσσαλονίκη 1939. 8^{ον}, σελ. 22. [Ἕσματα 16 καὶ δίστιχα].
Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-1948) 332 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
452. *Δαμπίκη Δημ.* Χριστουγεννιάτικα τραγούδια [1]. Ν' Ἐστ 26 (1939) 76-77.
453. *Μαντζουράνη Κ. Ι.* Βουρβουρέϊκη λαογραφία. Α'. Τὰ τραγούδια μας [40]. Ἐπετ. τῶν Βουρβούρων 3 (1939) 118-129.
454. *Μαρίνη Κώστα* «Τραγουδιοῦ γυρίσματα». [2]. Ν' Ἐστ 25 (1939) 641-643.
455. *Μέγα Γ. Α.* Τὸ Ἀρκάδι εἰς τὴν δημῶδη ποίησιν. [1]. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 448-49.
456. *Παράξενου, Τοῦ* Κυνουριακὰ τραγούδια. Κυν' Ἐπιθ 2 (1938-39) 77.
457. *Μικρομάτη Μαρίας Σ.* Ὁ Σιαγκαλλῆς. [1]. Πάφος 4 (1939) 237-38.
458. * *Μπορτολῆ Ἀντ.* Τὸ τραγούδι τοῦ Τσελεπῆ Δασκαλογιάννη. Χανιά Κρήτης (1939), 8^{ον}, σελ. 36.
459. *Νικολουδάκι Κώστα Χ.* Τραγούδι τοῦ Ἀγριολίδι. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1939, ἀρ. 331, σ. 7.

460. **Νικολουδάκι Κωνστ. Χ.** Τραγούδι τοῦ Γλυμνηταλῆ. ΠρομΠυροφ, ἔτ. 1939 ἀρ. 332, σ. 7.-ἔτ. 1940 ἀρ. 334, σ. 7.
461. **Νικολούδη Γεωργ.** Συμβολή εἰς τὸ Χιακὸν λεξικόν. [ἄσμ. 2]. ΠεοΣ'Αρογ 1 (1938-39) 176-177.
462. **Νταγκάκη Ἐμμ.** Τραγούδι τς ἀγάπης. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1939, ἀρ. 322, σ. 7. ἀρ. 323, σ. 7.
463. **Παπαγγέλου Κ.** Ἐνα δημοτικὸ τραγούδι τῆς Χαλκιδικῆς. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 96.—Ἡ ἐγκαταλελειμμένη. Αὐτόθι, σ. 150.
464. **Πατριαρχέα Παναγ. Ν.** Περὶ ἐπενθέσεως ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσει. ΕΜΑ 1 (1939) 60 σημ. 1, 62 σημ. 7, 67 σημ. 1, 79 σημ. 1.
Ἄσμ. 4. Δημοσ. ἔτι παροιμ. καὶ γνῶμ. 4 ἐν σελ. 58, 65 σημ. 4, 88 σημ. 2, 91 σημ. 3.—
Αἰνίγμ. 1, σ. 88 σημ. 1.—Εὐχαὶ 1, σ. 62 σημ. 3.
465. **Παυλίδη Δώρας** Ἡ λυερή. [1]. Πάφος 4 (1939) 236-37.
466. **Πετροπούλου Δημ.** Δημοτικὰ τραγούδια. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 285.—
Τραγούδια—δίστιχα—κλέφτικα. Αὐτόθι, σ. 301-304.
Δίστ. 14, ἄσμ. 4.
467. **Πέτρου Χρ. Ν.-Μεσογείτου** Κρητικοὶ στίχοι ἐκ παλαιῶν χειρογράφων τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Μουσείου Ἡρακλείου. [Ἄσμ. 3]. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 365 - 369.
468. **Ρουσάκη Ἰω.** Μαντινάδες τοῦ Ἄλφα-Βῆτα. [ἄσμ 1]. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1939 ἀρ. 324 σ. 7, ἀρ. 325 σ. 7.
469. **Σαραντῆ - Σταμούλη Ἐλπιν.** Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Θράκης. Ἀθῆναι 1939, 8^{ον}, σελ. 287 (=Θρακικὰ ΙΑ' (1939) 1-278).
Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-1948) 330-331 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
470. — Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Θράκης [433]. Θρακ. 11 (1939) 1-278.
471. **Σπανδωνίδη Εἰρήνης** Τραγούδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ). Ἀθήνα 1939 8^{ον}, σελ. ιστ' + 438.
Ἄσματα 321. Ἀπὸ σελ. 165-380 σχόλια περὶ τῶν ἄσμάτων.
Κρίσις: ΒΖ 40 (1940) 239 (F. D(ölger)). Ν'Εστ 28 (1940) 1098-1100 (Κώστας Μαρίνης).
472. **Τριανταφυλλίδου Φιλ. Γ.** Τὰ ἔθιμα τοῦ ξενιτέμματος εἰς τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου. [1]. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 213.
473. **Τσομάκα Ἐλένης** Κρουονερίτικα τραγούδια [7]. Θρακ 12 (1939) 374-377.
474. **Χουρμουζιάδου Καλλισθένους** Δημοτικὰ τραγούδια Τσακηλίου τῆς ἐπαρχίας Μετροῶν καὶ Ἀθύρων [21]. Θρακ. 11 (1939) 307-314.
475. Δημοτικὸ [1]. Ἡ Συζήτησις ἔτ. Δ' (1939-40) 60.
476. Τῆς Ρήνας τῆς Καράχρουσης. Ἡ Μεγίστη ἔτ. 3 (1939-1940) ἀρ. 24-25 σ. 20.

- Τὰ κάλαντα, Αὐτόθι, ἀρ. 26 σ. 21. — Νανουρίσματα, Αὐτ. ἀρ. 27 σ. 21, ἀρ. 28 σ. 18. ᾠσματα 4.
477. *Ἄγλαοῦ* Τρισεύγενη καὶ Παναγιωτίτσα. [1]. ΣπαρτΧρον 3 (1939-40) ἀρ. 31, σ. 12.
478. *Γκλέγα Γιώργη* Τὰ μοιρολόγια τοῦ τόπου μας. ΣπαρτΧρον 3 (1939-40) ἀρ. 31, σ. 8-9.
Μυρολόγια 4 μετὰ ἐρμηνευτικῶν καὶ ἄλλων σημειώσεων.
479. *Δανιὴλ Δημητρ.* Τῆς τριχῆς τὸ γιοφύριν. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 490-491.
480. *Κληρίδη Δεύκου Ν.* Τὸ τραοῦδιν τοῦ Παπαῦ. [Ἄγρός]. Πάφος 4 (1939) 23-25.
481. — Τὸ τραοῦδιν τῆς πέριτικας [Ἄγρός Κύπρου]. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 123.
482. — Τὸ τραγοῦδι τῆς Τρανταφυλλένης. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 560.
483. *Κυρροῦ Λ.* Τὸ ἀμπέλιν. [3]. Πάφος 4 (1939-40) 171. — Ὁ Γιαννατζῆς τοῦ Παπαῦ, Αὐτόθι, σ. 238. — Ἡ Ἀρετή. Αὐτόθι, σ. 456-57.
484. *Διναρδάκη Ἐλευθερίας* Τὸ κρητικὸ τραγοῦδι. [3]. Δοῆρος 3 (1939-40) 784 - 785.
485. *Μανέντια Τάκη* Τὸ λάβαρο τοῦ Δεσπότη. [1]. Ἡ Συζήτησις ἔτ. Δ' (1939-40) 70.
486. *Μαυρακάκη Γιάννη* Σφακιανὰ κάλαντα τῆς Πρωτοχρονιάς. [1]. Δοῆρος 3 (1939-40) 836-37.
487. *Νίδα (Νικ. Δασκαλάκη)* Οὔλες οἱ δάφνες. ΣπαρτΧρον 3 (1939-1940) ἀρ. 25, σ. 13. — Τὰ ζαγαράκια. Αὐτόθι, ἀρ. 31 σ. 11. — Τὸ φυσικώτερο. Αὐτόθι, ἀρ. 34, σ. 6. — Θανάσω καὶ Μαντιᾶς. Αὐτόθι, ἀρ. 34 σ. 14. [ᾠσματα 4].
488. *Παπαχαραλάμπους Γ. Χ.* Τὸ Σκληρόπουλλον. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 370-373.
489. *Πετρίδη Μιχ.* Τὸ νησάκι μας. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 24-25, σ. 8.
ᾠσμα περὶ Καστελλορίζου.
490. *Πιτυκάκη Μανώλη* Χαμηλοπερπατοῦσα. Ἡ ὄριμη κοπελιά. Ἡ ὀρφανοῦλα. [3]. Δοῆρος 3 (1939-40) 901, 923, 933. — Ἡ κρουφαγκαστρωμένη. Αὐτόθι, σ. 852.
491. *Σγουρίτσα Ἀγησιλάου* Τὸ Θανατικὸ τοῦ 1687. ΣπαρτΧρον 3 (1939-40) ἀρ. 30, σ. 10. — Ἡ Μαλάμω. Αὐτόθι 4 (1940-41) ἀρ. 39-40, σ. 37.
492. *Σπανδωνίδη Εἰρήνης* Τὸ Μελένικο καὶ μερικὰ τραγοῦδια του. [6] Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 31-32, σ. 24-26.
493. *Σπυριδάκι Κ.* Τὸ γιοφύριν τῆς Μαρουλλοῦς. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 409-410.
494. *Στεφανάκη - Ταξιδιώτου Κωστῆ* Ὁ γάμος τῆς ὀρφανῆς. Δοῆρος 3 (1939 - 1940) 850.
495. *Σφυρόερα Νίκου Β.* Ναξιώτικα θαλασσινὰ τραγοῦδια [4]. Ναυτ'Ελλ 11 (1939-40) 1386.

496. Ἡ 1^η Μαΐου. [3]. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 845, σ. 6.
497. Μανιάτικα μοιρολόγια [3]. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 849, σ. 33.
498. *Ἀνταποκριτοῦ* Μιὰ ἠθογραφικὴ γιορτὴ στὴν Κομοτινὴ. [ᾠσμ. 1]. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 188, σ. 11.
499. *Βασδραβέλλη Γ. Κ.* Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς Ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας 1796-1832. Θεσσαλονίκη 1940. 8^{ον}, σελ. 14, 15, 63-64, 65, 141, 143, 145, 171-72 σημ. 1, 181 σημ. 1. [ᾠσμ. 9]. (Μακεδον. Βιβλιοθ. Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρ. Μακεδονικῶν Σπουδῶν, 1)
500. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Ναυτικὰ ἱστορικὰ τραγούδια [12]. Ν^οἜστ 28 (1940) 991-993.
501. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Ὁ γάμος καὶ τ' ὄψικι. [5]. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1940, ἀρ. 338 σ. 7, ἀρ. 339 σ. 7, ἀρ. 341 σ. 7.
502. *Δεληγιάννη Βασ.* Ἀπὸ τὴν Ἀπολλωνιάδα Προύσης. ΜικροΧρον 3 (1940) 443 - 447. [ᾠσμ. 8, δίστ. 10].
503. *Θεοδωροπούλου Αὔρας Σ.* Τὰ Κάλαντα. Ν^οἜστ 27 (1940) 44-45. [Μελέτη].
504. *Κυπαρίσση Βασ.* Τραγούδια τῆς Χαλκιδικῆς. Θεσσαλον. 1940. 8^{ον}, σελ. δ' + 107. (Λαογραφία, Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας. Παράρτημα, 2). [ᾠσμ. 274, δίστ. 20].
Κρίσις: Μακεδ 1 (1940) 580 (Εὐάγγ. Στ. Τζιάτζιος).
505. — Τραγούδια τῆς ἀγάπης. ΦάρΒ^οἙλλ 2 (1940) 274-276.
ᾠσματα 6 ἐκ Βραστῶν Χαλκιδικῆς
506. *Μερκάτη Σιλβ. Γ.* Δημοτικὰ κείμενα ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ Ἀλλατίου ΕΕΠΕ 3 (1940) 209-217.
507. *Οἰκονομίδου Δ. Β.* Προσθῆκες σ' ἓνα ἱστορικὸ σημεῖωμα. «Ναξιακὸν Μέλλον» φ. 66, Ἀθῆναι, 10 Φεβρουαρίου 1940. (Περὶ τοῦ ᾠσματος «Τρεῖς καλοέροι Κρητικοί», δημοσιεύεται καὶ γνησίᾳ παραλλαγὴ τούτου ἐξ Ἀπυράνθου Νάξου).
508. — Τὸ τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ἐφημ. «Ἔθνος» ἔτ. 29^{ον}, φ. 4052, Βουκουρέστιον, 17 Ἀπριλίου 1940.
509. *Παπαδάκη - Κασσιέρη Εἰρήνης* Τραγούδια καὶ παρωνύμια Πλάκας Ἀποκορώνου [2]. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 421-422.
510. *Παπαϊωάννου Μιλτιάδου* Ὁ Θεόδωρος Ζιάκας καὶ ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1854. [2]. Μακεδ^οἩμερ 16 (1940) 179-190.
511. *Παπαχρονοπούλου Τούλας* Τὰ Κάλαντα. [1]. Ν^οἜστ 27 (1940) 121-122.
512. *Πετροπούλου Δ.* Τραγούδια Μακεδονικά [2]. Μακεδ^οἩμερ 16 (1940) 272.
513. *Σηφάκι Νικ. Σ.* Τὸ τραγούδι τ' Ἀρκαδιοῦ. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1940, ἀρ. 349 σ. 7.
514. *Σμυρλῆ Δώλη* Ὁ χορὸς τῆς φωτιᾶς. [5]. Μακεδ^οἩχὼ ἔτ. 1940 ἀρ. 198 (σ. 5)

515. **Σμυρλή Λώλη** Μακεδονικά δημοτικά τραγούδια. [Ἄσμ. 6]. Μακεδ'Ηχώ ἔτ. 1940 ἀρ. 198 (σ. 6-7)
516. — Ἡ πυρκαϊὰ τῆς Βεροίας τοῦ 1864 στὴ λαϊκὴ παράδοση. [ἄσμ. 1]. Μακεδ. 1 (1940) 518-519.
517. — I) Τῆς Βασίλισσας Βιργίνας. II) Κάτω στὸν Ἅγιο Θόδωρο. Φάρβ'Ελλ 2 (1940) 214. — Βιργίνα Βιργινάδα. Αὐτόθι, σ. 228. — Βασιλοπούλα λάλησε. Αὐτόθι, σ. 310.
518. **Τόμπα Ἀγγέλου** Ἔθιμα καὶ ἄσματα ἀρραβώνων εἰς τὸ Καβακλῆ (Θράκης). [10]. Μακεδ'Ἡμερ 16 (1940) 283-288.
519. Ἀπόψε δὲν ἐπλάγιασα. [1]. ΣπαρτΧρον 4 (1940-41) ἀρ. 44-47, σ. 60.
520. Τραγούδια τῆς Πέρα Ρίζας. [2]. ΣπαρτΧρον 4 (1940-41) ἀρ. 38, σ. 23.
521. **Γρηγορίου ἠγουμένου Μαχαιρᾶ** Τὸ ἀλφάβητον τοῦ Χάρου. ΚυπροΓράμμ 5 (1940-41) 461-466.
522. **Κουφοῦ Δ.** Ὁ Γκάγκαλος. Τώρα εἶναι ἀργά. [2]. ΣπαρτΧρον 4 (1940-41) ἀρ. 44-47, σ. 59.
523. **Παντουβάκη Μιχ.** Ἡ κόρη μὲ τσι δώδεκα ἀδερφούς. Δοῦρος 4 (1940-41) 11-12.
524. **Ἐξαδακτύλου Χρ.** Ὁ Μαυρουδῆς. Πάφος 6 (1941) 123-125.
525. **Ἰωαννίδη Ἀγγ.** Δημοτικὸ τραγούδι τῆς Θράκης. Θρακ. 15 (1941) 331.
526. Βασίλειος Διγενῆς Ἀκρίτας. Τὰ ἔμμετρα κείμενα Ἀθηναίων (πρώην Ἄνδρου, μετὰ συμπληρώσεων καὶ παραλλαγῶν ἐκ τῆς διασκευῆς Τραπεζοῦντος), Κρυπτοφόρης καὶ Ἐσκοριάλ. Νέα πλήρης ἔκδοσις μετ' εἰσαγωγῆς, ὑποσημειώσεων καὶ κριτικοῦ ὑπομνήματος ὑπὸ **Πέτρου Π. Καλονάρου** Τόμος Α' μετὰ 32 αὐθεντικῶν εἰκόνων ἐκτὸς κειμένου. (Ἀθῆναι 1941), 8^{ον}, σελ. νστ' + 272.
Κρίσις: Ἐπ.Βυζ.Σπουδ. 17 (1941) 314-317 (Ε. Κριαρᾶς). Ν'Εστ. 33 (1943) 61-63 (Κ. Θ. Δημαρᾶς).
Τόμος Β'. Τὰ κείμενα Κρυπτοφόρης καὶ Ἐσκοριάλ μετὰ 32 αὐθεντικῶν εἰκόνων ἐκτὸς κειμένου καὶ ἑνὸς ἱστορικοῦ χάρτου (Ἀθῆναι 1941) 8^{ον}, σελ. ιστ' + 320.
Ἀπὸ σελ. 201 ἐπίμετρον περιέχον 30 δημώδη ἄσματα τοῦ Ἀκριτικοῦ κύκλου καὶ μετάφρασιν τῶν κειμένων τῆς Σλαβικῆς διασκευῆς τοῦ Ἀκριτικοῦ ἔπους.
527. **Κάνθου Θ. Χ.** Ὁ Ψαχνόγιαννος. [1]. Πάφος 6 (1941) 23-24.
528. **Διουδάκη Μαρίας** Κρητικὰ τραγούδια [25]. ἘπΚρητΣπ 4 (1941) 213-235.
529. **Παπαδάκη - Κασσιέρη Εἰρήνης** Τραγούδια καὶ αἰνίγματα Πλάκας Ἀποκορώνου. ἘπΚρητΣπ 4 (1941) 206-211. [Ἄσμ. 11, δίστ. 29].
530. **Παπαδοπούλου Δημ. Κ.** Ποικίλα ἄσματα τοῦ χωρίου Σταυρίν. ἈρχΠόντ 11 (1941) 25-51.
Ἄσματα 55. Ἐν σελ. 51-60 ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις.

531. *Φωστηροπούλου Ἀγαθ.* Τραγούδια Ἰμερας. [1]. ἈρχΠόντ 11 (1941) 158.
532. *Κονομῆ Ν. Χ.* [Τῶν ἐννιά ἄδελφῶν]. [1]. ΚυπροΓράμμ. 6 (1941-42) 211.
533. — Ἀπὸ τὶς ἔμμετρος ἱστορίες τῶν ζώων. [4]. ΚυπροΓράμμ 6 (1941-42) 200-202.
534. *Οἰκονομοπούλου Ν.* Τὸ τραοῦδιν τῆς πέριτικας. [2]. ΚυπροΓράμμ 6 (1941-42) 100 - 101.
535. *Δρακίδου Γερασίμου* «Ροδιακά». Ἔργον βραβευθὲν ὑπὸ τῆς «Γλωσσικῆς Ἑταιρείας». Ἀθῆναι 1937. 8^{ον}, σελ. η' + 277.
Συλλογὴ ἄσμάτων (97), διστίχων (113), νανουρισμάτων (23), παροιμιῶν, εὐχῶν, ἄρῶν, ὄρκων, ἐπιδῶν καὶ αἰνιγμάτων.
Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-1948) 312-314 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
536. *Παναρέτου Α.* Τὸ τραοῦδιν τῆς πέριτικας. [2]. ΚυπροΓράμμ 6 (1941-42) 102-104.
537. — Τὸ τραοῦδιν τοὺς μηνάες [3]. ΚυπροΓράμμ 6 (1941-42) 161-162.
538. *Τόμπολη Σώζου* Τὰ τέσσαρ' ἀδέρφκια. ΚυπροΓράμμ 6 (1941-42) 139.
539. *Κονομῆ Ν.* Ἐπίδραση τοῦ Βυζαντίου στὰ σχολεῖα τῆς Τουρκοκρατίας. [2]. ΚυπροΓράμμ 7 (1942-43) 26-27.
540. *Ἐφραιμίδου Π. Χ.* Δημοτικὰ τραγούδια. Παλαιὸ Χριστουγεννιάτικο ἄσμα. Παλαιὸ τραγούδι. (Σουρμένων) [2]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 145.
541. — Παλαιὸ τραγούδι Σουρμένων [Ὁ κὺρ Θωπέκης]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 115.
542. *Λουκάτου Δημ. Σ.* Τραγούδια τῆς Βορ. Θράκης [5]. ἈρχΘρΘησ 10 (1943-44) 218-221.
543. *Δύντεκε Ἐντβίγης* Ἑλληνικὰ δημοτικὰ τραγούδια. Ἐκλογή καὶ μετάφρασις εἰς τὴν γερμανικὴν. Μέρος Α'. Ἑλληνικὰ κείμενα. [Ἐποπτεία δημοσιεύσεως Γ. Α. Μέγα]. Ἀθῆναι 1943. 8^{ον}, σελ. ις' + 368.
Δημοσιεύονται 240 τραγούδια, ὧν 133 ἀνέκδοτα (104 ἐξ ἰδίας συλλογῆς, 27 τῆς συλλογῆς τοῦ Λαογραφ. Ἀρχείου καὶ 2 τῆς συλλογῆς Σ. Μενάρδου) καὶ 252 δίστιχα, τὰ πλεῖστα ἐξ ἰδίας συλλογῆς. Σελ. 327-352 γλωσσάριον.
544. *Ξενίτα Ξένου* (Ξενοφ. Ἀκογλου). Χριστουγεννιάτικα ἄσματα σὲ τούρκικη γλῶσσα [3]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 93.— Παιδικὸ τραγουδάκι. Αὐτόθι, σ. 148.
545. *Παμπούκη Ι. Τ.* Νιώτικα ναυτικὰ τραγούδια [5]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 110-112, 171-172.
546. — Δημοτικὰ τραγούδια Οἰνός [11]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 140-141, 194, 218.— 2 (1945-46) 298-99, 366-67.
547. *Σαββαντίδη Ν. Κ.* Μοιρολόγι Σταυρὶ (Μάννας πρὸς τὸ ξενητεμένο τῆς παιδί). ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 86-7.— (Γιὰ πεθαμένη γυναῖκα μὲ μικρὰ παιδιά) [2]. Αὐτόθι, σ. 112-13.
548. — Τραγούδι τοῦ γάμου (Σταυρὶ). [Δίστιχα]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 141-144.

549. **Σούλη Χρ.** Ἡπειρωτικὰ δημοτικὰ τραγούδια [7]. ἩπΓράμμ 1 (1944) σελ. 1, 49, 97, 147, 195-96, 243, 298.
550. — Δημήτριος Μ. Σάρρος, ἡ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο του [ἄσμ. 1]. ἩπΓράμμ 1 (1944) 24.
551. **Σταυριώτου (Δ.Κ.Π.)** Τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 65-66.
552. **Τσιρκινίδη Ἡλία Α.** Ὁ τραβωδάνον. [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 130-132. — Δημοτικὰ τραγούδια Σταυρὶ [9]. Αὐτόθι, σ. 172-73, 195, 219.
553. **Χρηστοβασίλη Χρ.** Τὸ κάστρο τῆς Νεραΐδας. [3]. ἩπΓράμμ 1 (1944) 18-19.
554. **Eckert Georg - Formozis P. E.** Lieder und Märchen aus Kozani und Siatista. Mit Beiträgen von Spyros Syngollitis und Michael Kalinderis. Thessaloniki, 1944. 8^{ον}, σελ. 114 + 3 πίν. (Volkskundliche Miscellen aus Mazedonien. Heft 5).
Ἄσματα 36 μετὰ μεταφράσεως εἰς τὴν γερμανικὴν.
555. **Καλογιαννίδη † Σάββα** Τραγούδια Σαμμακοβίου [7]. Θρακ 20 (1944) 73-76.
556. **Lüdeke Hed.** [Γενικαὶ παρατηρήσεις περὶ τῶν Κυπριακῶν ἄσμάτων]. Ξενοφ. Π. Φαρμακίδου, Κύπρια λαογραφικὰ σπουδάσματα. Ἐν Λευκωσίᾳ 1944, σ. 89 - 91.
557. **Ταρσούλη Γεωργίας** Μωραΐτικα τραγούδια — Κορώνης καὶ Μεθώνης-[298]. Ἀθῆναι 1944. 8^{ον}, σελ. 208.
Κρίσις: Ν'Εστ 35 (1944) 412-413 (Κ. Ρωμαῖος).
558. **Κληρίδη Ν.** Ἐνα εὐτράπελο κυπριακὸ τραγούδι. ΚυπρΓράμμ 9 (1944-45) 171 - 172.
559. **Κονομῆ Ν. Χ.** Τρεῖς καλογέροι κρητικοί. ΚυπρΓράμμ 9 (1944-45) 173.
560. **Χουρμουζιάδου † Καλλ.** Δημοτικὰ τραγούδια [5]. ἈρχΘρΘησ 11 (1944-45) 182-183.
561. **Παπαζήση Χρ.** Ποιμενικοὶ γάμοι στὰ Θεσσαλικά βουνά. [5]. ΘεσσΓράμμ Χρόν Α' (1945) ἀρ. 4, σ. 6.
562. **Παπαχριστοδούλου Πολυδ.** Χριστούγεννα στὴ Θράκη. [1]. Ν'Εστ 37 (1945) 93.
563. **Σαραφίδου Μαρίας** Σατιρικὸ Ἴμερας. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 367.
564. **Ζωγραφίδου Γ. Κ.** Σατιρικὸ Καυκάσου. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 468.
565. **Κληρίδη Ν.** Γιὰ μιὰ λαμπάδα τῆς Παναγίας τοῦ Κύκκου. [1]. Τὸ Κυπριόπουλο 1 (1945-46) 222.
566. **Κονομῆ Ν. Χ.** Τὸ Ἐρωτικὸ ἀλφάβητο. ΚυπρΓράμμ 10 (1945-46) 164.
567. **Κυθρεώτου Ἰακ. Μ.** Τῆς Τρίχας τὸ γιοφύριν. ΚυπρΓράμμ 10 (1945-46) 79-82.
568. **Νικολαΐδη Ἀνανίου** Κορόνιξα ἢ Κορόξενα. [1]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 417.

569. *Μιχαηλίδου-Νουάρου Μ.* Δωδεκανησιακή λαογραφία και ποίηση. ἘλΔωδ 1 (1945-46) ἀρ. 1 σ. 36-39, ἀρ. 2 σ. 34-37, ἀρ. 3 σ. 37-40, ἀρ. 4 σ. 24-28, ἀρ. 5 σ. 8-10.
Ἕσματα 25, δίστιχα 30.
570. Ὁ ἀδερφοσκοτωμένος. Ραδάμανθυσ. Περ. Β' ἔτ. 2 (1946) τευχ. 14 (540) σ. 4.
571. Τραγούδια δημοτικά [3]. Ραδάμανθυσ. Περ. Β' ἔτ. 2 (1946) τευχ. 15 (541) σ. 3.
572. Δημοτικά τραγούδια [6]. Ραδάμανθυσ. Περ. Β' ἔτ. 2 (1946) τευχ. 16 (542) σ. 3, 7.
573. *Κόλια Γ. Τ.* Τραγούδια ἀπὸ τὴν Κουκουβίστα (Καλοσκοπή) Γραβιάς Παρνασσίδος [71]. Λαογρ 12 (1938-48) 350-377.
574. Ζακυθινὴ δημοτικὴ ποίηση. ἙπτανΦύλλα ἔτ. 1946, σ. 76.
575. *Ἀλεξιάδου Κων.* Δημῶδη ἄσματα Ἰνεπόλεως (Ἀβωνοτείχια) [61]. ἌρχΠόντ 12 (1946) 131-170.
576. *Βέη (Bees) Νίκου* Ὁ «Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων» καὶ μία καταγραφὴ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Κισσάβου. ΝἘστ 39 (1946) 16-18.
577. *Ἐξάρχου Ἀπ. Γ.* Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἡπείρου [2]. Γράμμ. 10 (1946) 203.
578. *Κανδηλάπη Γεωργ.* Δημοτικὰ ἄσματα Χαλδίας [11]. ἌρχΠόντ 12 (1946) 221 - 226.
579. (*Κονόμου Ντίνου*) Ἡ ζακυθινὴ δημοτικὴ ποίηση. [3]. Ἑπταν.Φύλλα ἔτ. 1946, ἀρ. 2-3, σ. 40.
580. *Μαυροῦ Ν. - Παπαδοπούλου Ε.* Δωδεκανησιακὰ δημοτικὰ τραγούδια [1]. Ἐκλογὴ 2 (1946) ἀρ. 8, σ. 64.
581. *Μελαχρινοῦ Ἀποστόλου* Δημοτικὰ τραγούδια. Εἰσαγωγὴ, ἀνέκδοτα, κλέφτικα, ἱστορικά, ἀκριτικά, παραλογές, τῆς ἀγάπης. Σημειώματα. Ἀθήνα 1946, 8^{ον}, σελ. μθ' + 222. [Ἀπὸ σ. 1-14 δημοσιεύονται 13 ἀνέκδοτα ἄσματα].
Κρίσις: Γράμματα 9 (1946) 52-53 (Λεωνίδας Παυλίδης).
582. *Μιχαηλίδου Κ. Θ.* Τραγούδια τῆς πατρίδας μας [1]. ἩπειρωτΖωὴ ἔτ. 1946 τευχ. 2., σ. 17.
583. *Παπαχριστοδοῦλου Χ.* Γεωργικὰ κάλαντα τῆς Ρόδου. Κάλαντα χελιδόνισμα [4]. Τέχνη 1 (1946) 6-10, 34-25.—ἔτ. Β' (1947) 20-21.
584. *Σελλᾶ Μ.* Τὸ ἀτρόμητο καράβι. Τέχνη 1 (1946) 11-12.
585. *Σουμελίδου Γ.* Ἕσματα: Α') Ἀπὸ τὴν συλλογὴν Ε. Κούση Β') Ἀπὸ τὴν συλλογὴν Ἰσορ. Βασιλειάδου [47]. ἌρχΠόντ 12 (1946), 65-110.
586. *Συγκολλίτου Σπύρου* Τὸ κάστρο τῆς Οὐργιάς. Μορφές, Περ. Β' ἔτ. Α' (1946-47) 155.
587. *Σφυρόερα Νίκου Β.* Ἀπεραθίτικα πολεμικὰ τραγούδια (1940-1944). Ἀθήνα 1946. 8^{ον}, σελ. 55 [Συλλογὴ συγχρόνων λαϊκῶν τραγουδιῶν].
Κρίσις: ἘλΓράμμ ἔτ. 1946, ἀρ. 51 σ. 278 (Δημ. Σ. Λουκάτος).

588. **Χανιώτη Βάσου** Ταξίδι στην Κάρπαθο. [3]. Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο, Περ. Β' Χρόν. 13 (1946) 123-124.
589. Λαϊκὸ τραγούδι τῆς Βύζας. Καλλιτέχνης 1 (1947) 90.
590. Τραγούδια δημοτικὰ [2]. Ραδάμανθυς ἔτ. 32 (1947) ἀρ. 2 (544) σ. 3, ἀρ. 7 (549) σ. 3.
591. Ἀκαμάτρας ἑξάψαλμος.— Ἡ σάτυρα τῆς τεμπελιάς. Ἐργ'Ἐστ, Περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 7.
592. **Βρόντη Ἀναστασίου** Λαϊκὰ τραγούδια τῆς ἐλευθέρου Δωδεκανήσου. Ρόδος 1947. 8^{ον}, σελ. 157.
593. **Γιουλάτου Κ. Χ.** Τὰ Μονοπολάτικα κάλαντα τοῦ Λαζάρου. Παγκερ Ἡμερολ 4 (1947) 40-41.
594. **Γκίσσα Ἀρ.** Τραγούδια Ἀγιοβασιλιάτικα [2]. Καλλιτέχνης 1 (1947) 38.
595. **Γκοσιοπούλου Τάκη Π.** Ἀπ' τὰ «τραγούδια τοῦ Λεχόβου» [2]. Καλλιτέχνης 1 (1947) 89.
596. **Δροσίνη Γ.** Ἀπὸ τὰ δημοτικὰ τραγούδια. Λογοτεχνία [Κύπρου] ἔτ. Β' (1947-48) ἀρ. 17, σ. 2-3.
597. **Ζαφειρίου Νικ. Ι.** Σαμιακαὶ παραδόσεις [ἄσμ. 1]. ἈρχΣάμ. 2 (1947) 156-157.— Ἀπὸ τὰ ἀκριτικὰ ἄσματα [1]. Αὐτόθι, σ. 158-9.
598. **Ζευγώλη Τάσου Μ.** Ἀπεραθίτικα δημοτικὰ τραγούδια [3]. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 91-93.
599. **Καμμά Παντ. Α.** Ἀπὸ τὴν Τηλιακὴ λαογραφία. Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Τήλου. [ἄσμ. 14. δίστ. 57]. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 194-196, 230-231, 279-280, 319-320, 355-358.
600. **Κυριαζῆ Παύλου** Κύμη καὶ Σκῦρος [ἄσμ. 2]. Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο, Περ. Γ' Χρόν. 14 (1947) 65.
601. (**Μερλιὲ Μέλπως**) Κάλαντα [3]. ἙλΓράμμ ἔτ. 1947 ἀρ. 58, σ. 5.
602. **Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.** Ἐπίκαιρα Δωδεκανησιακὰ τραγούδια [2]. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 142-144.
603. — Τραγούδια περιστατικὰ Δωδεκανήσου [5]. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 190-191.
604. ***Μπάρμπα Παντζελιοῦ** Τὸ τραγούδι τοῦ Δασκαλογιάννη. Εἰσαγωγή, σχόλια Βασ. Λαούρδα. Χαρτογραφία Κ. Λασηθιωτάκη. Ἡράκλειο Κρήτης, 1947.
Κρίσεις: ἙλΓράμμ, ἔτ. 1947 ἀρ. 65, σ. 126.— Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 10, σ. 320-21.
605. **Παναρέτου Α.** Ὁ πραγματευτὴς ἢ τὸ τραοῦν τοῦ θέρου [3]. ΚυπρΓράμμ 12 (1947-48) 211-215.
606. **Παπαγεράκη Ἰω.** Γαμήλια ἄσματα Βάβδου (Χαλκιδικῆς) [5]. Ραδάμανθυς ἔτ. 32 (1947) ἀρ. 558, σ. 6-7.

607. *Παπανικολάου Φωτ.* Ὁ θάνατος τοῦ ἀδερφοῦ μου. Καλλιτέχνης 1 (1947) 58 - 59.
608. *Πετρίδου Μ. Γ.* Δημοτικὸν Καστελλορίζου. Αἱ σκλάβος. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 453.
609. Σ.—Τὰ τραγούδια τοῦ ἀργαλειοῦ [6]. Ἔργ'Εστ περ. Β' ἔτ. 1947, ἀρ. 38.
610. *Συμινελάκη Μαρίας—Λιναρδάκη Ἐλευθερίας.* Κρητικὰ λαογραφικά. I Γηθειές καὶ τραγούδια ἀπὸ τὸ νομὸ Ἡρακλείου. Ἡράκλειον Κρήτης, 1947. 8^{ον}, σ. 26-40.
Ἔσματα 29, ἐπῳδαί, κατάραι καὶ λογοπαίγνια.
611. *Σκαρδάση Μιχ.* «Μοιρολόγια» [1]. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 86-88.
612. *Σκαφιδᾶ Νικ.* Ὁ Παπαγεώργης (1803), Μετέωρα, Χρόν. Α' (1947) 59.—
Ἡ μάχη τῆς Καλαμπάκας (1854), Αὐτόθι, σ. 135. [Ἔσματα 2.]
613. *Σμυρνάκη † Γερασίμου* Δημώδη Πατμιακὰ ἄσματα. [ἄσμ. 16, δίστ. 45].
Δωδ'Επιθ 1 (1947) 26-29, 64-68.
614. *Σπάλα Πάνου* Δωδεκανησιακὴ ποίηση. [5]. Ἔργ'Εστ περ. Β' ἔτ. 1947 σ. 45.
615. — Οἱ καῦμοι τῆς θάλασσας. Ἔργ'Εστ περ. Β' ἔτ. 1947 ἀρ 1, σ. 5-6.
616. — Τὸ Δημοτικὸ ἐργατικὸ τραγούδι. Μὲ προλεγόμενα Πάνου Μητσοπούλου.
Ἀθῆναι 1947. 8^{ον}, σελ. λ' + 83.
Συλλογὴ ἄσμάτων ἐργατικῶν, ρυθμικῶν καὶ σχετικῶν παροιμιῶν καὶ αἰνιγμάτων.
Κρίσεις: Ν'Εστ 42 (1947) 1399-1400 (Γιάννης Χατζίνης). Βωμὸς 1 (1947) 105-106
(Τάκης Δόξας). Μορφές, περ. Β' ἔτ. Β' (1947-48) 113 (Β. Δεδούσης). Λαογρ 12 (1938-
1948) 619-622 (Στίλπων Π. Κυριακίδης)
617. *Σταθάτου Νικ.* Καράβι ἀνοίγει τὰ φτερά. [1]. Ναυτ'Ελλ ἔτ. 19 (1947)
ἀρ. 176 σ. 12.— Ὁ θάνατος τοῦ ναύτη. [1]. Αὐτόθι, ἀρ. 177, σ. 5.
618. *Ταρσούλη Ἀθηνᾶς* Στιχοπλακιές ἀπὸ τὸ Πυλὶ τῆς Κῶ. [1]. Δωδ'Επιθ 1
(1947) 315.— Οἱ σφουγγαράδες. [6]. Αὐτόθι, σ. 53-55.
619. *Χατζηγάκη Ἀλεξ.* Ὁ Δημάκης. [1]. Μετέωρα 1 (1947) σ. 13.— Ἀσπροποτα-
μίτικο [1]. Αὐτόθι, σ. 88.
620. *Χρηστοβασίλη Χρ.* Ἡ καλύτερή μου ἀρχιχροινιά. [1]. Ἔργ'Εστ περ. Β'
ἔτ. 1947, σ. 117.

2. Μελέται

621. *Βαγενᾶ Θάνου* Δημήτρης Καλλιωντζῆς, τὸ πρωτοπαλλήκαρο τοῦ Ζαχαριᾶ.
Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 39-40.
- 621^α *Zakynthinos D.* Corsaires et pirates dans les mers grecques au temps
de la domination turque. L'Hell Cont 3eme Année 1938-1939, σ. 695-738.
Ἀναφέρονται ἄσματα σχετικὰ πρὸς τοὺς πειρατὰς.

622. *Joannidu Maria* Untersuchungen zur Form der neugriechischen Klage-
lieder (Moirologien). (München) 1938. 8^{ov}, σελ. 70.
Κρίσις: BZ 39 (1939) 439-441 (S. Baud-Bovy)
623. *Μέγα Γεωργ. Α.* Ὁ Ἀηβασίλης ζευγολάτης. Ν᾽Εστ 25 (1939) 36-38.
624. — Τὸ Ἀρχάδι εἰς τὴν δημώδη ποίησιν. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 448-49.
625. *Σπυριδάκη Γ. Κ.* Ὁ Σταυράκογλους (ᾄσμα). ἈρχΘρ.Θησ 5 (1938-39) 276-78.
626. *Ἄγρα Τέλλου (Ἰωάννου)* Κριτικὲς «ἀποχρώσεις» γιὰ τὸ τραγοῦδι τῆς
«Ἄλαφίνας». Ν᾽Εστ 25 (1939) 136-138.
627. *Ἀποστολάκη Γιάννη* Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἁγιά Σοφιάς. Θεσσαλονίκη 1939,
8^{ov}, σελ. 16.
628. *Βαγενᾶ Θάνου* Θανάσης Καράμπελας, ὁ πολυτραγουδημένος κλέφτης. (Ἱστο-
ρικο-λαογραφικὴ μελέτη) Ἀθήνα 1939. 8^{ov}, σελ. 33.
Κρίσις: ΝΓράμμ, περ. Β' ἀρ. 150 (1939) σ. 10-11 (Γ. Μυλωνογιάννης). Ν᾽Εστ 26 (1939)
1298-1299 (Κώστας Μαρίνης).
629. — Πέτρος Μαντᾶς, ὁ ξακουστὸς κλεφτοκαπετάνιος. Ἐπετ. τῶν Βουρβού-
ρων 3 (1939) 138-149.
630. *Baud - Bovy Samuel* La chanson populaire grecque du Dodécane. I
Textes. Paris 1936, pp. 407. (Collection de l'Institut Néo-Hellénique
de l'Université de Paris. Tome III).
Κρίσις: Λαογρ. 12 (1938-1948) 315-327. (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
631. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Τῆς χήρας τὸ προσκέφαλο. Ν᾽Εστ 25 (1939) 179-182.
Ἑρμηνεῖα τοῦ διστίχου.
632. — Ἀπολιχνίσματα. [Τοῦ Χελμοῦ τὸ χιόνι]. — [Τραγουδιοῦ γυρίσματα, Τῆς
Τρίχας τὸ γεφύρι]. Στὴ σκάλα τοῦ Ἀνταιλικοῦ. Ν᾽Εστ 25 (1939) 379, 380 -
381, 684-85.
633. — Συμβολισμὸς ἢ ἀλληγορία στὴν ποίηση. Ν᾽Εστ 25 (1939) 10-14.
Πραγματεῖα περὶ τοῦ ᾄσματος ἢ «Ἐλαφίνα».
634. *Κουρμούλη Γ. Ι.* Τοπωνυμικὰ ζητήματα. Β' Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως
Κάνεβο. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 251-255.
Μελέτη περὶ λέξεως ἀπαντώσεως εἰς κρητικὸν γνωμικὸν ᾄσμα.
635. *Κουτσούμη Ντίνου Γ.* Ὁ ἔρωτας στὰ δημοτικὰ τραγοῦδια. ΝΓράμμ περ. Β'
ἀρ. φ. 128 (1939), σ. 2-3.
636. *Δουκάτου Δημ.* Νυφοῦλες. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φ. 134 (1939), σ. 11.
637. *Μαρίνη Κώστα* «Τραγουδιοῦ γυρίσματα». Ν᾽Εστ 25 (1939) 641-643.
638. *Μιχαηλίδου-Νουάρου Μ.* Παρατηρήσεις εἰς παλαιότερους τόμους τῆς Λαο-
γραφίας. Εἰς Λαογραφίας ΙΑ', 151 καὶ ἔξῃς. Λαογρ 12 (1938-48) 295-301.
Κρίσις: Αὐτόθι, σ. 301-303 (Στίλπων Π. Κυριακίδης)

639. *Παπαδοπούλου Δημ.* Τὸ Σταυρί. ΠονιΦύλλ 3 (1938-1940) 258-59.
640. *Πάτρη Θρύλου.* Ἡλειακὴ δημοτικὴ ποίηση. Ἀθήνα 1939. 8^{ον}, σελ. 100.
Δημοσιεύονται ἄσματα 6.
641. *Πετροπούλου Δημ. Α.* Ἡ ἑλληνικὴ φύση στὰ δημοτικὰ μας τραγούδια.
Ἵπαιθρο ἔτ. Δ' (1939) ἀρ. 47, σ. 252-256.— Ὁ φτερωτὸς κόσμος στὰ δημο-
τικὰ μας τραγούδια. Αὐτόθι, ἀρ. 50, σ. 62-68.
642. *Γκλέκα Γεωργ.* Οἴνουντιακά. ΣπαρτιΧρον 3 (1939-40) ἀρ. 27-28, σ. 8.
Δημοσ. 2 ἄσματα μετὰ μελέτης περὶ τῆς ἱστορικῆς αὐτῶν ἀρχῆς.
643. *Προυσῆ Κώστα* Ἡ Ἀροδαφνοῦσα. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 485-89.
644. *Συλβίου* Κρητικὲς μαντινάδες. ΝαυτἙλλ 11 (1939-40) 1371-1372.
645. *Ἄγρα Τέλλου [Ἰωάννου]* Τὸ λουλούδι στοιχεῖο ποιητικὸ. ΠειρΓράμμ 1
(1940) τεῦχ. 2, σ. 38-44.
646. *Ἀλεξάκη Ι. Σ.* Τὸ τραγούδι τοῦ Ἀρκαλοχωρίτη. ἘπΚρητΣπ 3 (1940)
412 - 416.
647. — Ὁ Κωστῆς ὁ Ἀρκαλοχωρίτης καὶ τὸ τραγούδι του. Μελέτη ἱστορικὴ καὶ
λαογραφικὴ. Ἀθῆναι 1940. 8^{ον}, σελ. 55.
Κρίσεις: ΒΖ 40 (1940) 239 (F. Dölger). Δρῆρος Γ' (1940) 993 (Μ. Πιτυκάκης).
648. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Θουρικὰ τραγούδια τῆς στεριᾶς. ΝἘστ 28 (1940)
853 - 857.
649. — Ναυτικὰ ἱστορικὰ τραγούδια. ΝἘστ 28 (1940) 986-993.
650. — Ρίμες κοινωνικὲς, ἱστορικὲς, ναυτικὲς. ΝἘστ 28 (1940) 1108 - 1114.
651. — Ἐνα τραγούδι τοῦ Τσοπανάκου. ΝἘστ 28 (1940) 1157.
652. — Ρίμες ἱστορικὲς. ΝἘστ 28 (1940) 1319-1325.
653. *Gagliardi Laura* Niccolo' Tommaseo ed Andrea Mustoxidi (Due
lettere). ΕΕΠΕ 3 (1940) 59-63.
654. *Γριτσοπούλου Τάσου Ἀθ.* Ἐνα τραγούδι τοῦ Τσοπανάκου. ΝἘστ 28
(1940) 1155-1157.
655. — Ὀλίγα περὶ Τσοπανάκου. ΝἘστ 29 (1941) 465-466.
656. *Θεοδοροπούλου Αῦρας Σ.* Τὰ κάλαντα. ΝἘστ 27 (1940) 44-45.
657. *Ἰωαννίδου Μαρίας Χ.* Τὸ δημοτικὸ τραγούδι καὶ οἱ σύγχρονες Θρακικὲς
συλλογές. ἈρχΘρΘησ 7 (1940-41) 134-144.
658. *Δανίτη Νικολάου* Ὁ ἀθλητισμὸς στὸ λαϊκὸ μας τραγούδι. ΕΕΠΕ 3 (1940)
178-181, 239-242.
659. *Μαρίνη Κώστα* Τραγουδημένοι ἥρωες. ΝἘστ 28 (1940) 1402-1403.
660. *Μαυροειδῆ - Παπαδάκη Σοφίας* Ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς στὸ δημοτικὸ μας
τραγούδι. ΕΕΠΕ 3 (1940) 144-148.
661. *Mercati Silvio Giuseppe* Venezia e la poesia Neo-greca. ΕΕΠΕ 3
(1940) 386-404.

662. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Τὸ τραγούδι τῆς Θράκης. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 163, σ. 7.
663. *Πατριαρχέα Βασ. Δ.* Ὁ θρῆνος τοῦ νεκροῦ. ΝΚράτ 4 (1940) ἀρ. 38-39, σ. 979-988. ἀρ. 40, σ. 1040-1049.
664. — Λαϊκὴ ποίησις καὶ ἱστορία. Ὁ ἔμμετρος λόγος ἐν Μάνη καὶ τὰ μυρολόγια. ΝΚράτ 4 (1940) ἀρ. 31, σ. 469-478. ἀρ. 32-33, σ. 574-588.
665. *Ρούσσου † Δημοσθ.* Ἑλληνικὰ ποιήματα γιὰ τὴ δόξα Μιχαήλ τοῦ Γενναίου (μετάφρ. Δ. Β. Οἰκονομίδη). ΝΚράτ 4 (1940) ἀρ. 36, σ. 803-811.
666. *Τσαρπαλῆ Κ.* Τὸ δημῶδες ᾄσμα. Μακεδ'Ἠχώ, ἔτ. 1940 ἀρ. 198 [σ. 3-4] ἄρθρον περὶ τῆς σημασίας τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ.
667. *Χαραλαμπίδη Ε. Ι.* Δυὸ Μαριανουπολίτικα τραγούδια. Ν᾽Εστ 28 (1940) 1027-1028.
668. *Ἀποστολάκη Γιάννη Μ.* Ἡ συλλογὴ τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Τὸ κλέφτικο τραγούδι. Ἀθῆναι 1941. 8^{ον}, σελ. 63.
669. *Ἄγρα Τέλλου (Ἰωάννου) Β'* Τὸ δημοτικὸ ἔπος. Ν᾽Εστ 29 (1941) 86-90. Μελέτη περὶ τοῦ περιεχομένου καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ἀκριτικοῦ τραγουδιοῦ.
670. *Ἰντιάνου Ἀντ.* Θρῆνος τῆς Κύπρου. Παρατηρήσεις καὶ σχόλια. ΚυπρὸΓράμμ 6 (1941-42) 23-25.
671. *Βαγιακάκου Δικαίου Β.* Γύρω στὸ μυρολόγι τῆς Μέσα Μάνης. ΣπαρτΧρον 5 (1941-42) ἀρ. 57-58, σ. 68-70. ἀρ. 59-60, σ. 81-82.— ἔτ. 6 (1942-1943) ἀρ. 61-63, σ. 93-96. ἀρ. 67-68, σ. 127-132. ἀρ. 69-70, σ. 137-139.
672. *Ἰωαννίδου - Μπαρμπαρίγου Μαρίας* Ὁ Χάρος καὶ τ' ἀδέλφια. Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τοῦ δημοτικοῦ τραγουδιοῦ. ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 38-59.
673. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Τὸ τραγοῦδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ν᾽Εστ 34 (1943) 1271-1279.— 35 (1944) 554.
674. *Ποριώτη Ν.* Τὰ δημοτικά μας τραγούδια στὰ ἔργα τοῦ Δαννούτσου Ν᾽Εστ 33 (1943) 825-830.
Περὶ τῶν ἐλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, τὰ ὅποια παρέλαβεν ὁ Δαννούτσος.
675. *Προυσῆ Κώστα* Τὰ ἱστορικὰ κυπριακὰ τραγούδια. ΚυπρὸΣπ 7 (1943) 21-46.
676. *Μεταλλεῖδη Μιχάλη* «Τῆ Τρίχας τὸ γεφύρ». ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 168-170.
677. *Σουμελίδου Γ.* Γιὰ τὰ δημοτικά μας τραγούδια. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 166 - 67.
678. *Σταυριώτη (Δ.Κ.Π.)* Τῆ Τρίχας τὸ γεφύρ. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 62-66, 193 - 194.
679. *Ἀνδρουλιδάκη Μίνωος Κ.* Τὰ μαλώματα τῶν βουνῶν. Ν᾽Εστ 36 (1944) 646 - 47.

680. **Βέη (Bees) Νίκου Α.** Τὰ μαλώματα τῶν βουνῶν στὰ νεοελληνικὰ γράμματα κι' ὁ βερολιναῖος πάπυρος 284. Ν'Εστ 35 (1944) 50-56 242-244, 334-341. Κρίσις: Αὐτόθι, σ. 302 (Μ. Μιχαηλίδης - Νουάρος).
681. **Κορομηλᾶ Γ. Δ.** Περὶ τῆς Ρήγαινας καὶ τῆς Ἀροδαφνούσας. Ὁρίζοντες 3 (1944) 868-878.
682. **Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.** Γύρω ἀπὸ τὸ τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ν'Εστ 35 (1944) 452-455.
683. — Τὸ τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. Ν'Εστ 36 (1944) 715-716.
684. **Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.** Τὸ ζήτημα τῆς προσλεύσεως τοῦ ἄσματος τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. ἈρχΘροθσ 11 (1944-45) 193-208.
685. **Ἀποστολάκη Γιάννη** Τὸ κλέφτικο τραγούδι (Τὸ πνεῦμα κι' ἡ τέχνη του). Πολ'Επιθ περ. Δ' ἔτ. Α' (1945) 1081-1090 [Ἀνετυπώθη, σελ. 11]. — (Κριτική κειμένων), Αὐτ. ἔτ. Β' (1946) 320-336, 425-436 [Ἀνετυπώθη, σελ. 31]. — (Τὸ πνεῦμα του), Αὐτ. ἔτ. Β' (1946) 715-747 [Ἀνετυπώθη, σελ. 35]. Ἀνετυπώθη. Ἐν Ἀθήναις, Βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἐστίας» 1950, σχ. 8^{ον} σελ. 184. Προσετέθη κεφ. Ἡ τεχνική (σελ. 149-179) ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ συγγραφέως.
686. **Βαγιακάκου Δικαίου Β.** Εἰκόνες ἀπὸ τῆ Μέσα Μάννη. 3^{ον} Ἐνα παλαιὸ Μανιάτικο μυρολόγι. 4^{ον} Ἐνα σύγχρονο μυρολόγι στὸν Θεοδ. Μαντούβαλο (Καπετὰν Ταῦγετο). ΣπαρτιΧρον περ. Β' 8 (1945-46) ἀρ. 1 (74), σ. 6-8. ἀρ. 2 (75), σ. 29-31.
687. **Μιχαηλίδου-Νουάρου Μ.** Δωδεκανησιακὴ λαογραφία καὶ ποίηση. ἘλΔωδ 1 (1945-46) ἀρ. 1, σ. 36-39. ἀρ. 2, σ. 34-37. ἀρ. 3, σ. 37-40. ἀρ. 4, σ. 24-28. ἀρ. 5, σ. 8-10.
688. **Baud - Bovy Samuel** Sur le Χελιδόνισμα. Βυζαντινὰ Μεταβυζαντινά, vol. I (1946) part I, σ. 23-32.
689. **Βέη (Bees) Νίκου** Ὁ «Κ. Οἰκονόμος ὁ ἐξ Οἰκονόμων» καὶ μία καταγραφή τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Κισσάβου. Ν'Εστ 39 (1946) 16-18.
690. **Καλαματιανοῦ Γιώργου** Αὐθεντικὲς ἀναλύσεις νεοελληνικῶν λογοτεχνημάτων. Νίκαια Πειραιεὺς 1946. 8^{ον}, σελ. 88. Ἐν σ. 5-16 ἀναλύεται τὸ ἄσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ.
691. **Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.** Δωδεκανησιακὴ λαογραφία (Ἡ ἀρχαία καὶ ἡ σημερινὴ Ἑλλάδα). ἘλΔωδ 2 (1946) ἀρ. 7, σ. 9-12.
692. **Σουμελίδου Γ.** Ἄσματα. Γ') Τὸ ἄσμα τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ. ἈρχΠόντ 12 (1946) 110 - 116.
693. — Τὸ τραγούδι τοῦ νεκροῦ ἀδελφοῦ στὶς ποντιακὲς παραλλαγές. Ν'Εστ 39 (1946) 170-173.
694. **Σπαταλᾶ Γερασίου** Ἡ μορφολογία τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν μας. Μελέτη. Ἀθήναι 1946. 8^{ον}, σελ. 55.

695. **Φρ. Πωλ. Γρ.** Τὰ χελιδόνια. *Ναυτ'Ελλ* 19 (1946-47) 15.
696. **Βολονάκη Μιχ.** Τὸ ἔθνικὸν συναίσθημα ἐν τῇ δημώδει δωδεκανησιακῇ ποιήσει. *Δωδ'Επιθ* 1 (1947) 330-332.
697. **Ἐρευνητοῦ** Ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἀθάνατης φυλῆς μας. Ἔργ'Εστ περ. Β' ἔτ. 1947 σ. 8 καὶ 36.
698. **Ζευγώλη Γ. Δ.** Ὁ Χάρος στ' Ἀπεραθίτικα μοιρολόγια. *Ναξ'Αρχ* 1 (1947) 33 - 35.
699. **Θεοφανείδη Βασ. Δ.** Εἰσαγωγή στὴν ἀποκριάτικη ποίηση τῆς Σάμου. ἌρχΣάμ 2 (1947) 225-231.
700. **Καψάλη Γερασίμου** Τὰ Μανιάτικα μοιρολόγια. Μορφές περ. Β' ἔτ. Β' (1947-48) 255-260, 298-301.
701. **Κυριακίδου Στίλπ. Π.** Ἡ δημώδης ἑλληνικὴ ποίησις καὶ ἡ ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους (Διάλεξις). *Λαογρ* 12 (1938-1948) 465-502.
702. **Δαμπρινοῦ Γ.** Τὸ δημοτικὸ τραγούδι. Ἀθήνα 1947. 8^{ον}, σελ. 128.
Κρίσις: ἘλΓράμμ περ. Β' ἔτ. 1947, ἀρ. 4, σ. 96-7 (Μ. Μ. Παπαϊωάννου).
703. **Ξυγγοπούλου Ἀνδρέου** Τὸ ἀνάκτορον τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. *Λαογρ.* 12 (1938-1948) 547-588.
704. **Οἰκονομίδου Δ. Β.** Περὶ Γεωργίου Σταυράκογλου. ἌρχΘρ.Θησ ΙΔ' 1947 - 1948) 95-98 (Δημοσιεύεται ἀνέκδοτος παραλλαγή τῆς ρίμας τοῦ Σταυράκογλου εἰς τὴν ρουμανικὴν γλῶσσαν).
705. **Πετροπούλου Δημ. Α.** Τὸ τραγούδι τῆς ρωμιοπούλας. *Δωδ'Επιθ* 1 (1947), 403 - 407.
706. **Σ(πάλα) Π(άνου)** Τὸ λαϊκὸ τραγούδι σὰν μέσο βιοπορισμοῦ. Ἔργ'Εστ περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 37.
707. — Τὸ ἀντίκρουσμα τῆς θάλασσας. Ἔργ'Εστ, περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 87.
708. **Σταθάτου Νικ.** Θαλασσινοὶ ριμναδόροι τῆς Κεφαλονιάς. *Ναυτ'Ελλ* 19 (1947) ἀρ. 178, σ. 9. ἀρ. 179, σ. 27.

β' Δίστιχα

1. Συλλογαὶ

709. Τὶ λέγουν οἱ Μεγιστεῖς. Γιὰ τὴν Κάσο. Γιὰ τὴν Κάρπαθο. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β. (1938-39) ἀρ. 23 σ. 18. [Δίστ. 5].
710. **Φιλιπποπούλου Δημ. Γ.** Τραγούδια τῆς Τρούπης, μέλος ὑπερδῶριον [3]. *ΣπαρτΧρον* 2 (1938-39) ἀρ. 21, σ. 14.
711. Δίστιχα ἐρωτικά [9]. *Σαμ'Ἡμερ.* ἔτ. 1939, σ. 206, 244.
712. Δίστιχα μοιρολόγια [3]. *Μπουκέτο* 16 (1939) ἀρ. φ. 805, σ. 46.
713. Δίστιχα τῆς Ρούμελης. [43]. *Μπουκέτο* 16 (1939) ἀρ. φ. 791 σ. 20. ἀρ. φ. 793 σ. 5.

714. **Ἀγγουριδάκι Γ.** Μαντινάδες (Τριπόδω) [30]. ΠρομΠυροφ. ἔτ. 1939 ἀρ. 314 σ. 7, ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 316 σ. 7, ἀρ. 317 σ. 7, ἀρ. 319 σ. 7, ἀρ. 320 σ. 7, ἀρ. 321 σ. 7.
715. **Ἀνδρουλιδάκη Μίνως** Κρητικὲς μαντινάδες τῆς ἀγάπης καὶ τῆς λησμονιᾶς [16]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 778, σ. 52.
716. **Βαλαβάνη Ἰωάννου** Ὀλιγόστιχα ἄσματα Κερασσοῦντος [14]. ἈρχΠόντ 9 (1939) 151.
717. **Δαφέρμου Γεωργ. Φ.** Μαντινάδες [74]. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1939 ἀρ. 313 σ. 7, ἀρ. 314 σ. 6, ἀρ. 321 σ. 7, ἀρ. 324 σ. 7, ἀρ. 330 σ. 7.—ἔτ. 1940 ἀρ. 339 σ. 7, ἀρ. 341 σ. 7, ἀρ. 344 σ. 7, ἀρ. 346 σ. 7, ἀρ. 347 σ. 7, ἀρ. 349 σ. 7.
718. — Μαντινάδες Δαφνέδων [3]. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1939, ἀρ. 331, σ. 7.
719. **Ζαχοπούλου Κυρίλλου** Ἡ διαδικασία τοῦ διαζυγίου ἐν Μ. Ἀσίᾳ πρὸ πολλῶν ἐτῶν. [2]. ΜικροΧρον 2 (1939) 365-366.
720. **Ζωγραφάκη Γ. Κ.** Πῶς ὁ λαός μας τραγουδεῖ τὸν ἔρωτα. [7]. ΦάρΒ᾽Ελλ Α' (1939) 120.
721. **Παπαδοπούλου Δημ. Κ.** Ἄσματα δίστιχα τοῦ χωρίου Σταυρὶν καὶ τῶν πέριξ [584]. ἈρχΠόντ 9 (1939) 100-134.
Ἑρμηνευτικαὶ σημειώσεις περὶ τῶν διστίχων ἐν σελ. 135-141.
722. **Σαρρῆ Ἀλκυόνης** [Μαντινάδες] [4]. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1939 ἀρ. 325, σ. 7.
723. **Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπινίκης** Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Θράκης [1663].
Θρακ. 11 (1939) 40-43, 104-180, 189-193, 201-204, 224-232.
724. **Φιλίππου Δοῖζου** Ἑρωτικὰ λαϊκὰ τραγούδια [19]. Πάφος 4 (1939) 239-40.
725. Τραγούδια τῆς ἀγάπης. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 22 σ. 12, ἀρ. 23 σ. 10.—Δίστιχα πεισματικά [50]. Αὐτόθι, ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 24-25 σ. 20, ἀρ. 26 σ. 8, ἀρ. 27 σ. 21, ἀρ. 30 σ. 21, ἀρ. 31 σ. 22.
726. **Λιναρδάκη Ἐλευθερίας** Τὸ κρητικὸ τραγούδι. [27]. Δοῆρος 3 (1939-40) 783-786.
727. **Πετρίδου Μιχ. Γ.** Τὸ νησάκι μας. [10]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-1940) ἀρ. 26, σ. 5-6.
728. **Ρουτζεράκι Η.** Οἱ σατυρικὲς μαντινάδες [15]. Δοῆρος 3 (1939-40) 989-990.
729. **Δαφέρμου Ἐλευθ.** Μαντινάδες (Ἀγ. Ἰωάννου Μυλ.). [9]. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1940, ἀρ. 350 σ. 7.
730. **Δουκάτου Δημ.** Λαϊκὰ κεφαλονίτικα δίστιχα τ' ἀργαλειοῦ [5]. Ἡ «Ἠχώ» ἔτ. Η' (1940) ἀρ. 92, σ. 6.
731. **Τηλικίδου Γρ. Π.** Χαρακτηριστικὰ μνημεῖα τοῦ προφορικοῦ λόγου τῶν Ἑλλήνων τοῦ Πόντου. Δίστιχα. Ἀθῆναι 1941. 8^{ον}, σελ. 63.
Δίστιχα 297. καὶ ἄσμ. 6.

732. **Κλόκκαρη Ἀ.** Προλογίζοντας τὰ τραγούδια καὶ τὰ μοιρολόγια. [179]. ΚυπρΓράμμ 7 (1942-43) 105-10, 145-49.
733. **Λανίτου Νικ. Κ.** Κυπριώτικα ἐρωτικά δίστιχα [21]. Ν᾽Εστ 33 (1943) 297-98.
734. **Σταυριώτου (Δ. Κ. Π.)** Δίστιχα περιοχῆς Σταυρί. [642]. ΧρονΠόντ χρόν. Α' (1943-44) 88-89, 113-115, 144-145, 173-174, 195-197, 220-23. — Χρόν. Β' (1945-46) 299-303, 339-341, 421-424, 465-468.
735. **Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.** Ὁ Πλάτανος. Τὸ πλατανιώτικο νερὸ καὶ ὁ πλατανιώτικος χορὸς. [8]. ᾠδὸς 1 (1946) 148-150.
736. — Τραγούδια τοῦ γάμου. [31]. ᾠδὸς 1 (1946) 306-308.
737. **Μαυρῆ Ν. - Παπαδοπούλου Ε.** Δωδεκανησιακὰ δίστιχα. Ἐκλογή 2 (1946) ἀρ. 8, σ. 65.
738. Ἡ λαϊκὴ μούσα τῶν Δωδεκανήσων. [10]. Ἐργ᾽Εστ, περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 11.
739. **Ἀντάριου Νίκου** Ἀστροπαλίτικα νανουρίσματα [38]. Δωδ᾽Επιθ Α' (1947) 159 - 160.
740. **Ζαφειρίου Πολυξένης Ν.** Ἀπὸ τῆ Σάμο. 1). Τραγούδια τοῦ χωριοῦ. [38]. ᾠδὸς 2 (1947) 45-47
741. **Καμυᾶ Παντ. Δ.** Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Τήλου. [57]. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 356 - 58.
742. **Λεούση Δήμητρας Χ.** Αἰγινήτικα δίστιχα [4]. Κῆρυξ τῆς Αἰγίνης ἔτ. Α' (1947) ἀρ. 11-12, σ. 10.
743. **(Δυκούρη Ἰωάννου Β.)** Αἰγινήτικα δίστιχα [7]. Κῆρυξ τῆς Αἰγίνης ἔτ. Α' (1947) ἀρ. 9 σ. 18, ἀρ. 10 σ. 4.
744. **Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.** Δωδεκανησιακὰ δίστιχα (μαντινάδες) [28]. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 299-300.
745. — Σύγχρονη Καρπαθιακὴ ποίηση. [42]. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 416-417.
746. **Σταθάτου Νικ.** Θάλασσα καὶ κρητικὲς μαντινάδες. Ναυτ᾽Ελλ 19 (1947) ἀρ. 175, σ. 24.
747. **Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶς** Μαντινάδες τῆς Λέρου [24]. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 264.
748. — Ἐρωτικὲς μαντινάδες Χάλκης [40]. Δωδ᾽Επιθ 1 (1947) 359-360.

2. Μελέται

749. **Τζαρτζάνου Ἀχιλλ.** «Τοῦ Χελμοῦ τὸ χιόνι». Ν᾽Εστ 25 (1939) 573-74.
750. **Καλαρᾶ Κ. Θ.** [Τὸ χιόνι τοῦ Χελμοῦ]. Ν᾽Εστ 25 (1939) 859.
751. **Καλλία Γιάννη Ν.** [Τὸ χιόνι τοῦ Χελμοῦ]. Ν᾽Εστ 25 (1939) 858-59.
752. **Κυριακίδου Στίλπ.** Ἡ γένεσις τοῦ νεοελληνικοῦ διστίχου καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσομετρίας, μορφῆς καὶ περιεχομένου ἐν τῇ δημώδει ποιήσει. ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 28, σ. 252-271. — ἔτ. 4 (1940) ἀρ. 30, σ. 394-405.

753. *Κυριακίδου Στίλπ.* Ἡ γένεσις τοῦ διστίχου καὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ἰσομετρίας. Θεσσαλονίκη 1947. 8^{ον}, σελ. 79. (Λαογραφία, Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας. Παράρτημα ἀρ. 4).
Ἀναδημοσίευσις τῆς ἀνωτέρω μελέτης μετὰ προσθήκης ἐν ἐπιμέτρῳ Κρίσις. Μορφῆς περ. Β' ἔτ. 1 (1947) 474 (Μπάμπης Νίντας).
754. *Πολυχρονοπούλου Τούλας* Τὸ χιόνι τοῦ Χελμοῦ. Ν᾽ Ἔστ 25 (1939) 858.

γ'. Ἐπωδαὶ (βλ. Μαγεία).

δ'. Μῦθοι

755. *Γιαγιᾶς τοῦ «Μπουκέτου», Τῆς* Ὁ κακὸς δικαστής. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 804, σ. 13 καὶ 68.
756. *Πιτυκάκη Μανώλ.* «Ἀποὺ λυπᾶται τὰ ξένα κόκκαλα . . . οἱ σκύλοι τρῶνε τὰ δικά-ν- του» [1]. Δρῆρος 3 (1939-40) 924-26.
757. *Υψηλάντη Π. Β.* Ὁ Τσοπάνον καὶ τ' ὄφιδ'. ΠοντΦύλλ 3 (1938-1940) 270-71.
758. *Κονομῆ Ν. Χ.* Ἐνα Κυπριακὸ παραμῦθι [2]. [Ὁ γάαρος τζ' ἢ ἄλεπού. Ὁ πετεινός]. ΚυπρΓράμμ 6 (1941-42) 156-59.
759. — Ἀπὸ τὶς ἔμμετρες ἱστορίες τῶν ζώων. ΚυπρΓράμμ. 6 (1941-42) 200-202. Τέσσαρα ἀποσπάσματα σατιρικοῦ ποιήματος περὶ κρίσεως τῶν ζώων.
760. *Μανουσαρίδη Ἰ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 201 καὶ 229.
761. *Χρυσάνθη Κύπρου* Κυπριακοὶ μῦθοι ποὺ ἀποδίδουν σὲ ζῶα τὴν ἀνακάλυψη φαρμάκων καὶ τὴν ἐπινόηση θεραπευτικῶν ἀγωγῶν. ΚυπρΣπ 9 (1945) 123-127. [Μελέτη].

ε'. Παραμύθια

1. Συλλογαί.

762. *Πιτυκάκη Εἰρήνης* Τὰ παλαιῖνὰ λόγια. [2]. Δρῆρος 2 (1938-39) 699-703.— 3 (1939-40) 801-805.
763. *Πιτυκάκη Μαρίας* Οἱ σαράντα δράκοι [1]. Δρῆρος 2 (1938-39) 619-622
- 763α. *Καπν(ᾶ) Σμ.* Μῦθοι. Ἡ ζήλεια ὄφιδια γεννᾶ. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 76-77 ἀρ. 8.
764. *Ἀκογλου Ξενοφ.* Ἐνα παραμῦθι τοῦ Πόντου. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φ. 121 (1939), σ. 10.— Τὰ καλὰ τ' ἀδέρφια. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 127 (1939), σ. 2.— Ἡ Σαχταροῦτσα. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 132 (1939), σ. 12.
765. Τὸ παιδὶ τοῦ Ἀράπη. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 796, σ. 51-52.

766. Τὸ Δαφνοκούκουτσο. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 807, σ. 46, 68.
767. Ἡ κατάρα τῆς μάνας. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 781, σ. 53-54.
768. *Γιαπανᾶ Χ.* Ὁ μαῦρος τζι' ἡ γεναῖκα του. Πάφος 4 (1939) 232-33.
769. *Πετροπούλου Δημ.* Ἐνα παραμῦθι. Μακεδ'Ημερ 15 (1939) 287-88.
770. *Ροδινοῦ Πέρση* Ὁ Λόρτος. Πάφος 4 (1939) 232-36.
771. *Φωστηροπούλου Δεσπ.* Παραμῦθια Ἰμερας [2]. ἈρχΠόντ 9 (1939) 179-92.
772. *Παπαχαλαμάμπους Γ. Χ.* Ἀπὸ τὰ Κυπριακὰ παραμῦθια [2]. ΚυπροΓράμμ. 4 (1939-40) 211-215.
773. — Ἡ καταγωγή τῆς γυναίκα. [1]. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 478-481.
774. **Σμυρλῆ Μανόλη* Μακεδονικὰ παραμῦθια. τόμ. Α', Βέροια 1940. Σελ. 62. Κρίσις: Μακεδ Α' (1940) 606-607. (Ἄ(γτών.) Σ(ιγάλας)).
775. *Διναρδάκη Ἐλευθερίας* Τὸ διακονιαράκι. Δρῆρος 4 (1940-41) 57-58.
776. *Κιρμιζάκη Ἀγλαΐας* Παραμῦθια καὶ προλήψεις Δυτικῆς Κρήτης [9]. ἘπΚρητΣπ 4 (1941) 196-203.
777. *Σταμούλη - Σαραντιῆ Ἐλπινίκης* Ἀπὸ τὰ παραμῦθια τῆς Θράκης. [93] Θρακ 15 (1941) 332-365. — 16 (1941) 89-190. — 17 (1942) 97-187.
778. *Φωστηροπούλου Δεσποίνης* Παραμῦθια, ἀνέκδοτα καὶ παραδόσεις Ἰμερας. [4]. ἈρχΠόντου 11 (1941) 130-138.
779. *Κωνσταντινίδου Γ.* Παραμῦθι τῆς Ἀδριανουπόλεως. Ἡ μοιρασιά. Θρακ 18 (1943) 308-323.
780. *Eckert Georg - Formozis P. E.* Lieder und Märchen aus Kozani und Siatista. Mit Beiträgen von Spyros Syngollitis und Michael Kalinderis. Thessaloniki 1944. 8^{ov}, σελ. 114+3 πίν. (Volkskundliche Miszellen aus Mazedonien. Heft 5).
Ἀπὸ σ. 46-79 δημοσ. 3 παραμῦθια μετὰ μεταφράσεως αὐτῶν εἰς τὴν γερμανικὴν.
781. *Ζήση Εὐστρ.* Παραμῦθια Αὐδημιοῦ [3]. Θρακ 20 (1944) 81-86.
782. *Προυσῆ Κώστα* Τὸ βασιλόπουλλον τῆς Βενεδιαῖς. ΚυπροΓράμμ 9 (1944-45) 244-256. — Οἱ Ἀνεράες. Αὐτόθι, 10 (1945-46) 278-282.
783. *Παμπούκη Ἰ. Τ.* Παραμῦθια τῆς Οἰνόςης. Τοῦ Μισκίνη. [1]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 424-28.
784. *Παπαδοπούλου Δ. Κ. (Σταυριώτη)* Παραμῦθια τοῦ χωρίου Σταυρίν. ἈρχΠόντ 12 (1946) 171-196.
Παραμῦθια 3. Ἐρμηνευτικαὶ σημειώσεις ὑπὸ Α. Α. Παπαδοπούλου. Αὐτόθι, σ. 196-207.
785. *Πιλαβάκη Κ.* Τὸ παραμῦθιν τοῦ Συστειλλῆ πὺ τὸν ἐσύστειλεν ἡ Κοιζάκαρη μέσα στὸ σεντούτζιν της τζ' εἶδεν τὴν βασιλοπούλλαν. ΚυπροΓράμμ 11 (1946-47) 245-248.

2. Μελέται.

786. Οί σπανοὶ καὶ ἡ πονηριά τους. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 807, σ. 34 καὶ 70.
 787. **Χατζηϊωάννου Κ. Π.** Τὰ παραμύθια (Σύντομη εἰσαγωγή στὴν ἔρευνά τους). Πάφος 4 (1939) 189-200.
 788. **Παπαχαλαμάμπους Γ. Χ.** Ἀπὸ τὰ κυπριακὰ παραμύθια. ΚυπροΓράμμ 4 (1939-40) 211-15.
 789. **Προυσῆ Κώστα** Ἀνακοίνωσις γενομένη τὴν 1 Μαΐου 1943 ὑπὸ τοῦ κ. Κώστα Προυσῆ καθηγητοῦ..... μὲ θέμα «Γύρω ἀπὸ τὸ κυπριακὸ παραμύθι». ΚυπροΣπ 6 (1942), σ. XXI-XXII.
 Ἀνάλυσις παραμυθίων, ὧν τὰ κείμενα ἐδημοσιεύθησαν βραδύτερον· βλ. ἄνωτ. ἀριθ. 782.

3. Συλλογαὶ παραμυθίων ἑλληνικῶν καὶ ξένων διὰ παιδιὰ.

790. Ἡ Σταχτομποῦτα. Ἀθῆναι, 8^{ον} ἄ. ἔ. κ. σελ.
 791. **Andersen** Τὰ παραμύθια τοῦ Ἄντερσεν. Μετάφραση ἀπὸ τὰ Δανικὰ Βασ. Δασκαλάκη. [7]. Ἀθῆναι, ἄ. ἔ. σελ. 92.
 792. **Βλάχου Λίνας Ἡλ.** Νεραΐδες καὶ λουλούδια. Διασκευὴ Λίνας Ἡλ. Βλάχου. Ἀθῆναι, ἄ. ἔ. 8^{ον}, σελ. 40 (Παιδικὴ Βιβλιοθήκη). Παραμύθια 7 διεσκευασμένα.
 793. **Γκρίμ** Χαρούμενες νύχτες. Ἐκλογή ἀπὸ τὰ παραμύθια τοῦ Γκρίμ. [5]. Εἰκόνες: Θ. Ἀνδρεοπούλου. Ἀθῆναι, ἄ. ἔ. 8^{ον}, σελ. 52.
 794. **Μοναστηριώτη Δημ.** Πασχαλινὰ παραμύθια. Ἀθῆναι, ἄ. ἔ. 8^{ον}, σελ. 62 (Παιδικὴ Βιβλιοθήκη). Δημοσ. 9 παραμύθια διεσκευασμένα. Τὰ περισσότερα ἐκ τούτων δὲν εἶναι λαϊκά.
 795. **Πασχαλίδου Δεσποίνης** Παραμύθια τοῦ λαοῦ μας [10]. Ἀθήνα 1939. 8^{ον}, σελ. 78.
 796. **Χριστοδουλοπούλου Ἰωάνν.** Ἄγγ. Τὰ παραμύθια τοῦ νέου σχολείου (Συλλογὴ καὶ εἰδικὴ διδακτικὴ μὲ ἐφαρμογὰς). Ἀθῆναι 1939. 8^{ον}, σελ. 110.
 797. **Γιαννοπούλου Κατ.** Ὁ Σταράκης, παραμῦθι. Εἰκόνες Α. Μεταξᾶ. Ἀθῆναι 1946. 8^{ον}, σελ. 60.
 798. **Γκρίμ** Παραμύθια [6]. Μετάφρ. Δ. Παπαϊωάννου. Ἀθῆναι (1946). 8^{ον}, σελ. 92.
 799. **Δέλτα Π. Σ.** Παραμύθια καὶ ἄλλα [2]. Γ' ἔκδοσις. (Ἀθῆναι 1946). 8^{ον}, σελ. 36 + 77.
 800. **Pienzat Karl** Λαϊκὰ παραμύθια ἀπ' ὅλες τὶς χῶρες. (Διασκευὴ Δ. Γ. Ζήση). (Ἀθῆναι 1946). 8^{ον}, σελ. 222.
 Δημοσιεύονται 27 παραμύθια ἐκ διαφόρων χωρῶν, ἐκ τούτων 1 ἑλληνικόν.
 801. * **Τσουκαλᾶ Δανάη** Τὰ παραμύθια τῆς Νεφέλης. (Ἀθῆναι) 1947.

5' Εὐτράπελοι διηγήσεις. Ἀνέκδοτα. Περιπαίγματα.

802. Ὀρφανίδου *Μαρίας* Τὸ παραμῦθι τῆς ἔξυπνάδας. Δρῆρος 2 (1938-39) 574-575.
803. — Ἐξυπνάδες καὶ βλακεῖες. [1]. Δρῆρος 2 (1938-39) 587-588.
804. *Πιτυκάκη Μανώλ.* Κρητικὲς παροιμίαι. [4]. Δρῆρος 2 (1938-39) 432-433, 465, 501, 580-81.
805. *Ζερζελίδου Γ.* Ἀνέκδοτα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 212-215, ἀρ. 43.
806. *Μεταλλεῖδη Μιχ.* Ἀνέκδοτα. [6]. ΠοντΦύλλ. 3 (1938-40) 31-32 ἀρ. 6 α-δ, 82 ἀρ. 15, 249-250 ἀρ. 49.
807. *Ξενίτα Ξ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [5]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 32 ἀρ. 7, 84 ἀρ. 10, 166-67 ἀρ. 32, 271-72, 274.
808. *Παπανδρεάδη Α.* Ἀνέκδοτα. ΠοντΦύλλ. 3 (1938-40) 250-251, ἀρ. 50.
809. *Λουκοπούλου Δημ.* Εὐτράπελοι διηγήσεις. Περιπαίγματα χωριῶν ἀπὸ τὸ Μοναστηράκι τῆς Ἀκαρνανίας [12]. Λαογρ 12 (1938-48) 163-64.
810. *Πολίτου Γ. Ν.* Περιπαίγματα χωριῶν [2]. Λαογρ 12 (1938-1948) 165.
811. *Σουμελίδου Ἄνδρ.* Ἀνέκδοτα [4]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 79 ἀρ. 10, 210-11, ἀρ. 39 καὶ 40.
812. *Σπυριδόπουλου - Τσουμπάνου Μ.* Ἀνέκδοτα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 210, ἀρ. 38.
813. *Τορνικίδη Γ.* Ἀνέκδοτα [7]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 167-69 ἀρ. 33-35, 211-212 ἀρ. 41-42, 247-248 ἀρ. 45-46.
814. *Υψηλάντου Π. Β.* Ἀνέκδοτα [14]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 28-30 ἀρ. 3, 31 ἀρ. 5, 80-82 ἀρ. 11-14, 84 ἀρ. 11, 111-123 ἀρ. 20-27, 165-66 ἀρ. 30-31, 246-247 ἀρ. 44, 272-74.
815. *Χρηματοπούλου Κ.* Ἀνέκδοτα [3]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 208-210 ἀρ. 37, 248-49 ἀρ. 47, 48.
816. — Οἱ Ἕλληνες ἀλληλοσατυριζόμενοι. [δίστιχα, παροιμίαι, παρατρογάουδα κτλ.] Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 783, σ. 9.
817. Ὁ σπανὸς μυλωνᾶς. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 795, σ. 27-28.
818. *Δημητρίου Νικ.* Ἀλκ. Σαμιώτικα Ἀνέκδοτα [5]. Σαμ'Ἡμερ. ἔτ. 1939, σ. 171-73.
819. *Σπανδωνίδη Εἰρήνης* Τραγούδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ). Ἀθήνα 1931, σ. 105-6. [Εὐτρ. διηγ. 7].
820. *Πιτυκάκη Μανώλη* Ἡ δικαιοσύνη τοῦ καντῆ. Δρῆρος 3 (1939-40) 898.
821. — Τοῦ Σφακιανοῦ τὸ πείσμα. Δρῆρος 3 (1939-40) 912.

822. Ἱστορίες, παραδόσεις, προλήψεις τοῦ λαοῦ μας. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 841, σ. 31.
823. *Ξένου, Τοῦ* Ἕλληνες ἐναντίον Ἑλλήνων. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 838, σ. 19.
824. *Κληρίδη Ν.* Χαρακτηρισμοὶ καὶ πειράγματα στὴν Κύπρο. Κυπρῶτα 5 (1940-41) 65-66.
825. *Πεδιαδίτου Καλιρόης (!)* «Δάνεισε τὸ φτωχὸ ἕκατό, νὰ σοῦ πέψη ὁ Θεὸς διακόσια». Δοῦρος 4 (1940-41) 22-25.
826. *Πιτυκάκη Μανώλ.* Ἡ κεφαλὴ κι' ἡ γλῶσσα. Δοῦρος 4 (1940-41) 30.
827. *Δημητράτου Π.* «Καὶ στὴν Πόλη σιμιτζῆς». Νῆστος 29 (1941) 309.
828. *Φωστηροπούλου † Δεσποίνης* Παραμῦθια, ἀνέκδοτα καὶ παραδόσεις Ἰμερας [12]. ἈρχΠόντ 11 (1941) 138-142.
829. *Ἀβραμάντη Γ.* Ἀνέκδοτα Τσίτης [2]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 224-26.
830. *Ἀρχιτεκτονίδου Ν. Γ.* Ἀνέκδοτα Κεπέκκλησες [3]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 91-92.
831. *Ζερζελίδου Γ.* Ἀνέκδοτα Μασούκας [7]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 148-49, 174-76, 226-27, 266-67. — 2 (1945-46) 310-311, 433, 483.
832. *Θρουμμουλοπούλου Εὐκλ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [7]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 127-28, 150-51. — 2 (1945-46) 311, 347.
833. *Κωνσταντινίδη Π. Γ.* Ἀνέκδοτα Σουρμένων [2]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 146, 200-201.
834. *Μανουσαρίδη Ἰ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [3]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 151 καὶ 229.
835. *Ναζλίδη Ζαχαρ. Ἰ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [Ἐναν μαστορ'κὴν]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 264-65.
836. *Νυμφοπούλου Μιλτ.* Ἀνέκδοτα Σάντας [4]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 176, 200. — 2 (1945-46) 309-310.
837. *Ξενίτα Ε. (Ἀκογλου Ε. Κ.)* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων καὶ περιοχῆς [3]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 70-71.
838. — Ἀνέκδοτα Τραπεζούντας [7]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 116-17.
839. — Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 264.
840. *Σαββαντίδη Ν. Κ.* Ἀνέκδοτα Σταυρὶ [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 227-28.
841. *Σαμαρτζῆ Χρ. Α.* Ἀνέκδοτα Κεπέκκλησες [3]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 121-22.
842. *Σταυριώτη (Δ.Κ.Π.)* Ἀνέκδοτα Σταυρὶ [16]. ΧρονΠόντ. 1 (1943-44) 40-42, 71, 89-91, 122-23.
843. *Τσιτενοῦ* Ἀνέκδοτα Τσίτης [6]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 117-120, 197-200. — 2 (1945-46) 347.

844. *Υψηλάντου Π. Β.* Ἀνέκδοτα Χαλδίας (Ἀργυρόπολης) [4]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 42-43, 123-25, 229.
845. — Δεισιδαιμονίες καὶ ἀνέκδοτα Χαλδίας (Ἀργυρόπολης) [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 69-70.
846. — Ἀνέκδοτα Ἀργυρόπολης [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 265-66.
847. *Χάϊτα Πολ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων [5]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 149-150.
848. *Π(απα)χ(ριστοδοῦλου) Π(ολυδ.).* Ἀνέκδοτα Σκοπιανὰ [9]. ἈρχΘρΘησ 11 (1944-45) 191-92.
849. *Κανδηλάπτη (Κάνι) Γ.* Ἀνέκδοτα Χαλδίας [1]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 309.
850. *Δεμονοπούλου Φ.* Ἀνέκδοτα Κοτυώρων. Ντὸς ἅ σὴν κλωστρά. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 311.
851. *Μελανοφρύδου Παν.* Ἀνέκδοτα Χαλδίας [3]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 346-47.
852. — Ἀνέκδοτα Δορουλίου [1]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 432-433.
853. — Γιὰ ἓνα μῦθο. — Ἀνέκδοτο [Τὸ προξενεῖον]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 388.
854. *Παμπούκη Ι. Τ.* Νιώτικοι μῦθοι [20]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 333-339.
855. *Παναγιωτίδη Λαζ.* Ἀνέκδοτα Καυκάσου [1]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 309, 431-32.
856. *Μελανοφρύδου Π.-Κανδηλάπτη Γ.* Ἀνέκδοτα Χαλδίας [3]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 432, 483-84.
857. *Ξενίτα Ξ. (Ἀκογλου Ξ.)* Ἀνέκδοτα Κυτυώρων [4]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 484-85.
858. *Υψηλάντου Π. Β. (Π. Β. Σαλαπασίδη)* Ἀνέκδοτα Τραπεζούντας [1]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 482.
859. *Α. Β. Κ.* Οἱ κατσικοκλέφτες. Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο περ. Β' χρόν. 13 (1946) ἀρ. 1 (102), σ. 24.
860. *Ζαφειρίου Νικ. Ί.* Σαμιακαὶ ἠθογραφίαι [3]. ἈρχΣάμ. 1 (1946) 317-326.
861. *Ποπολάρου* Ζακυθινὰ σατιρικά ἀνέκδοτα τῆς κατοχῆς (ἱστοριοῦλες, ἐπεισόδια, ἀστεῖα). ἙπτανΦύλλα ἔτ. 1946, σ. 56-58.
862. *(Δυκούρη Ι. Β.)* Αἰγινήτικα ἀνέκδοτα. Κῆρυξ τῆς Αἰγίνης 1 (1947) ἀρ. 8, σ. 6.
863. *Μπακούρη Μ. Γ.* Αἰγινήτικη ἀνεκδοτολογία. Κῆρυξ τῆς Αἰγίνης 1 (1947) ἀρ. 9, σ. 15.
864. *Σκηنيωτάτου Σ.* Ἐχασ' ἢ Πόλη γαῖδαρο κι' ἢ Βενετιὰ βελόνι. Παγκεφ'Ἡμερ 4 (1947) 65-68.

ζ'. Παροιμιαί και γνῶμαι—Παροιμιώδεις ἐκφράσεις

1. Συλλογαί

865. Ναυτικά λόγια [9]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 20, σ. 6.
866. Παροιμιαί Μεγίστης [17]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 22, σ. 16.
ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 26, σ. 4.
867. *Γρίσπου Παν.* Παροιμία Χαλκιδικῆς. Λαογρ 12 (1938-1948) 165.
868. *Καββαδά Σ.* Χιακαὶ παροιμιαί [27]. Περσ'Αργ 1 (1938-39) 92-95.
869. Ὁρφανίδου *Μαρίας* Γιὰ τοὺς μῆνες. [67]. Δοῦρος 2 (1938-39) 660-62.
870. *Πιτυκάκη Εἰρήνης Γ.* Τὰ παλαιῖνά λόγια [3]. Δοῦρος 4 (1938-39) 699-703.
871. *Πιτυκάκη Μανώλ.* Κρητικὲς παροιμίες [3]. Δοῦρος 2 (1938-39) 432-33, 465, 501.
872. Γνωμικὰ ἔμμετρα [3]. Σαμ'Ἡμερ ἔτ. 1939, σ. 247.
873. Ἑλληνικὲς παροιμίες [122]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 777 σ. 21, φ. 778 σ. 21, φ. 779 σ. 33, φ. 780 σ. 20, φ. 781 σ. 32, φ. 782 σ. 3, φ. 783 σ. 4 καὶ 9, φ. 785 σ. 44, φ. 786 σ. 20, φ. 787 σ. 26, φ. 788 σ. 68, φ. 790 σ. 5, φ. 791 σ. 45, φ. 793 σ. 52, φ. 794 σ. 45, φ. 795 σ. 28, φ. 796 σ. 28, φ. 798 σ. 44, φ. 799 σ. 20.
874. Ἑλληνικὲς παροιμίες [63]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 802 σ. 20, φ. 803 σ. 52.
875. Λαϊκὲς θαλασσινὲς παροιμίες [102]. Ναυτ'Ἑλλ 10 (1939) 949, 980.
876. Ἀχιλλέα *Φιλίππου* Κυπριακὲς παροιμίες [176]. Πάφος 4 (1939) 51, 93-94, 241, 450-51, 508.
877. *Βαμβακίδη Ἰ.* Νιώτικα (Λαογραφικά, γλωσσικά καὶ ἱστορικά τῆς Οἰνόςης τοῦ Πόντου). Γ' Παροιμίες καὶ ἄλλες παροιμιώδεις φράσεις [180]. ΠοντΦύλλ Γ' (1938-40) 130-134, 160-164.
878. *Βέη (Bees) Ν.* Megara - Magara (Zu Hierokles' Synecdemos 645, 12). BNJb XV (1939) 208.
Περὶ τῆς βυζαντ. παροιμ. Ἄγγελος καὶ ὀτίον μεγαρικοῦ.
879. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Παροιμίες [255]. ΠρομΠυροφ. ἔτ. 1939 ἀρ. 313 σ. 7, ἀρ. 314 σ. 7, ἀρ. 315 σ. 7, ἀρ. 316 σ. 7, ἀρ. 317 σ. 7, ἀρ. 318 σ. 7, ἀρ. 319 σ. 7, ἀρ. 320 σ. 7, ἀρ. 321 σ. 7, ἀρ. 328 σ. 7, ἀρ. 329 σ. 7, ἀρ. 330 σ. 7. - ἔτ. 1940 ἀρ. 337 σ. 7, ἀρ. 339-345 σ. 7, ἀρ. 347 σ. 7, ἀρ. 349 σ. 7.
880. *Ζήση Εὐστορ.* Παροιμιαί καὶ παροιμιώδεις φράσεις Αὐδημίου [255]. Θρακ 12 (1939) 333-355.—15 (1941) 297-305.
881. *Μαντζουράνη Κ. Ι.* Βουρβουρέϊκη λαογραφία. Γ') Παροιμιαί τοῦ χωριοῦ μας [56]. Ἐπετ. τῶν Βουρβούρων Γ' (1939) 133-134.

882. *Παπαδοπούλου Δημ. Κ.* Παροιμιαί καὶ παροιμιώδεις φράσεις τοῦ χωρίου Σταυρὶν [400]. ἌρχΠόντ 9 (1939) 63-91.
883. *Παπαδοπούλου Τάκη* Ἑλληνικὲς παροιμίες [20]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 803, σ. 52.
884. *Rohlf's Gerhard* Das Griechentum Unteritaliens [15]. Πρακτ. τῆς Ἀκαδ. Ἀθηνῶν 14 (1939) 354.
885. *Σπανδωνίδη Εἰρήνης* Ἰραγοῦδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ). Ἀθήνα 1939, σ. 157-162 [παροιμ. 83].
886. *Πολίτου Γ. Ν.* Παροιμιαί [2]. Λαογρ 12 (1938-48) 165.
887. *Χατζηϊωάννου Κ. Π.* Κυπριακὲς παροιμίες. [181]. Λαογρ 12 (1938 48) 231-252.
888. *Ζ(ήση) Ε.* Θρακικαὶ παροιμιαί. [2]. «Ἡ Συζήτησις» 4 (1939-40) 24.
889. *Δίβα Ρίτου* Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ [21]. ΚυπρΓράμμ 4 (1939-40) 413-416.
890. *Ὁρφανίδου - Συμινελάκη Μαρίας* Ὁ Κρητικὸς καὶ ἡ δουλειά. [14]. Δοῦρος 3 (1939-40) 849.
891. — Γιὰ τὴ γρά καὶ γιὰ τὸ γέρο [24]. Δοῦρος 3 (1939-40) 897-98.
892. *Π(ετρίδη) Μ. Γ.* Ναυτικὰ λόγια Καστελλορίζου [2]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 29, σ. 20.
893. Κυπριώτικες παροιμίες [9]. ΦάροΒἙλλ 2 (1940) 310, 318.
894. *Κυριαζῆ Ν. Γ.* Κυπριακαὶ παροιμιαί. Ἐν Λάρονακι 1940. 8^{ον}, σελ. VIII + 415. Περιλαμβάνονται 4500 παροιμιαί (ιδὲ σ. V). Κρίσις : Πάφος 5 (1940) 357-58 (Λοῖζος Φιλίππου).
895. *Δουκάτου Δημ.* Ὁ Λούης [1]. ΝΕστ 27 (1940) 511.
896. *Soyter G.* Die neugriechischen Sprichwörter in der Volksliedersammlung Werner von Haxthausens. [82]. BNJb 16 (1940) 171-89.
897. *Ὁρφανίδου - Συμινελάκη Μαρίας* Ἡ πείρα τοῦ κόσμου [11]. Δοῦρος 4 (1940-41) 13-14.
898. *Ἐξαδακτύλου Χρ.* Παροιμίες γιὰ τὸν καιρὸ ἀπὸ τὰ Τηλλυριώτικα χωριά [12]. Πάφος 6 (1941) 80-81.
899. *Χουρμουζιάδη † Καλλ.* Παροιμιαί καὶ παροιμιώδεις φράσεις Πετροχωρίου (Ἰσακηλίου) Μετροῶν [1288]. Θρακ 16 (1941) 191-226.
900. *Κλόκκαρη Ἀντώνη* Κυπριακὲς παροιμίες [40]. ΚυπρΓράμμ 6 (1941-42) 128-132, 168-171.
901. *Παπατζώνη Τ. Κ.* Λόγια τῆς Ἐκκλησίας μεταφυτευμένα στὴ λαλιὰ τοῦ ἔθνους. Ὁρίζοντες 2 (1943) 339-349.
902. *Μελανοφρύδου Π.* Ἰδέαι τῶν Ποντίων περὶ τῶν ἄλλων ἔθνων. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 247-251.

903. *Παμπούκη Ι. Τ.* Νιώτικες ναυτικές παροιμίες [61]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 262-64.
904. *Κουκκίδη Ἀνδρονίκης Κ.* Παροιμίες Ἀδριανουπόλεως [177]. ἈρχΘροθησ. 11 (1944-45) 183-89.
905. *Δίβα Χρ.* Ὁ Ἀπρίλιος — ὁ Μάιος. ΚυπροΓράμμ 9 (1944-45) 17-21. — Ὁ Αὐγούστος. Αὐτόθι, σ. 57. — Τὸ φτάρισμα. Αὐτόθι, σ. 59 [παροιμ. 14].
906. *Π(απα)χ(ριστοδούλου) Π(ολυδ.)* Παροιμίες Σαράντα Ἐκκλησιῶν [38]. ἈρχΘροθησ. 11 (1944-45) 189-191.
907. *Χουρμουζιάδη † Καλλ.* Εὐτράπελες παροιμίες ἐπαρχίας Μετροῶν καὶ Ἀθύρων [33]. ἈρχΘροθησ 11 (1944-45) 179-182.
908. *Marketos B. J.* A proverb for it. 1510 greek sayings compiled and edited by — Translated by Ann Arpajoglu. Introduction by Prof. Clarence A. Manning. Drawings by John Vassos. New World Publishers, New York City 1945. Σχ. 8^{ον}, σελ. 190.
909. *Παναρέτου Α.* Κυπριακὲς γεωργικὲς παροιμίες [136]. ΚυπροΣπ 9 (1945) 77-112.
910. *Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.* Δύο παροιμίες. ἈρχΣάμου 1 (1946) 308. — Γνωμικὰ Σαμιώτικα [6]. Αὐτόθι, σ. 326. — Πόθεν ἡ παροιμία « αἴριου κλαῖνι δῶ ». Αὐτόθι, 2 (1947) 141.
911. Κυπρο. παροιμίες [5]. Κυπριόπουλο ἔτ. Β' (1946-47) ἀρ. 1, σ. 5.
912. *Δικηγοροπούλου Σοφίας Ι.* Παροιμίες [2]. Κυπριόπουλο ἔτ. Β' (1946-47) ἀρ. 5, σ. 58.
913. Παροιμίες γιὰ τὸ Μάρτη μὲ βάσι τὴ δουλειὰ [4]. Ἐργ'Ἐστ περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 36.
914. *Σκηνωτάτου Σπύρου* Παροιμίες καὶ γνωμικὰ [19]. Παγκεφ'Ἡμερ 4 (1947) 5-16, 33-133.
915. *Σταθάτου Νίκου* Ἡ Θάλασσα στὶς παροιμίες. Ναυτ'Ἐλλ 20 (1947-48) τεῦχ. 182, σ. 20.

2. Μελέται

916. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Σταύρωνε καὶ γράφε. Ν'Ἐστ 25 (1939) 135-36.
917. — Τῆς χήρας τὸ προσκέφαλο. Ν'Ἐστ 25 (1939) 179-182.
918. *Κιζλάρη Θανάσ. Γ.* Παροιμίες. Σταύρωνε καὶ ἀρμένιζε. Λαογρ 12 (1938-1948) 291-95.
919. *Τζαρτζάνου Ἀχ.* Σταύρωνε καὶ δένε (τὰ προθύστερα). Ν'Ἐστ 25 (1939) 424.
920. *Ἰωαννίδου Μαρίας* Βυζαντιναὶ παροιμίες ἐκ χειρογράφου τῆς Ἐθν. Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν. ΕΛΑ 1 (1939) 50-67.
- Δημοσιεύονται 31 παροιμίες, ὧν αἱ 10 ἄγνωστοι, μετὰ ἐρμηνευτικῶν σημειώσεων.

921. *Φίλιππα Σπ. Ν.* Σταύρωνε καὶ δένε. Ν'Εστ 25 (1939) 355.
922. *Κουκουλὲ Φαίδωνος* Δημῶδεις παροιμίαι καὶ παροιμιώδεις φράσεις παρὰ Χρυσοστόμῳ. Τεσσαρακονταετηρὶς Θεοφίλου Βορέα, τόμ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1940, σ. 355-368.
923. *Ρωμαίου Κ. Α.* Παρατηρήσεις εἰς βυζαντινὰς καὶ νεοελληνικὰς παροιμίας. Ἀθηνᾶ 50 (1940) 100-111.
924. *Παναρέτου Α.* Παρατηρήσεις σὲ γεωργικὰς παροιμίας Κύπρου. Κυπρῶν Γράμμ 6 (1941-42) 37-38.
Παρατηρήσεις εἰς τὴν συλλογὴν τῶν παροιμιῶν Ν. Γ. Κυριαζῆ.
925. *Ζήση Εὐστρ.* Παρατηρήσεις εἰς παροιμίας Πετροχωρίου. Θρακ 17 (1942) 232-39.
926. *Κουκουλὲ Φαίδωνος* Οἴνουντιακαὶ παροιμίαι καὶ περιπαίγματα. Σπαρτ Χρον 6 (1942-43) ἀρ. 69-70 σ. 135-36, ἀρ. 71-72 σ. 147-48.
927. *Βαγιακάκου Δ.* Τρωάδα. ΕΛΑ ἔτ. Ε'-ΣΤ' (1943-44) 145-154.
928. *Διαμαντοπούλου Κωνστ. Γ.* Λαογραφικὴ Οἰκονομική. Α' Λαογραφικὴ Κοινωνικὴ Οἰκονομική. Εἰσαγωγή. Αἷτια τῆς γενέσεως τῶν ἀναγκῶν. Παραγωγή. Τιμαί. [Ἀθήναι] 1945. 8^{ον}, σελ. 45.
Μελέτη παροιμιῶν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως.
929. *Δουκάτου Δημ.* Τὸ βουνὸ στὶς παροιμίας. Ὁ Πάν ἔτ. 16 (1946) 36.

η'. Παραδόσεις

930. *Ἀναστασιάδη - Βρόντη Ἀναστ.* Οἱ δώδεκα κολῶνες τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 19, σ. 7-8.
931. *Βίου Στυλ. Γ.* Παραδόσεις περὶ θησαυρῶν. ΠερΣ'Αργ 1 (1938-39) 32-36.
— Ἱστορικαὶ παραδόσεις ἐξ Ἀμάτων. Αὐτόθι, σ. 203-206. [Παρ. 3].
932. *Λογαριαστάκη Ἀντων. Σ.* Ἡ ἀξία τῶν γερόντων. [1]. Δρῆρος 2 (1938-39) 589-590.
933. *Τσαμπαρλάκη Νικ. Χ'Γ.* Οἱ κακαθροπισμένοι. Δρῆρος 2 (1938-39) 534-37.
934. Ἡ Στρογγύλης τῆς Σπαρτιαῖς (κεφαλλονίτικη παράδοσις). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 790, σ. 46 καὶ 68.
935. Θρῦλοι καὶ ἱστορίες τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ [2]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 810, σ. 17.
936. Ἱστορίες φαντασμάτων, παραδοξολογίες, ξόρκια. (Ἀπὸ τοὺς λαογραφικοὺς θησαυροὺς τῆς νήσου Κρήτης) [2]. Μπουκέτο 16 (1939), ἀρ. φ. 806 σ. 45, 68.
937. Ὁ τάφος τοῦ Καϊάφα. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1086.

938. Σπηληές και Νεραΐδες τῆς Μάνης. [4]. Μπουκέτο 16 (1939), ἀρ. φ. 825 σ. 51, 56.
939. Τὰ χρόνια τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 803, σ. 30.
940. Τὸ ἐρωτοχτυπημένο στοιχειὸ (Ζακυνθιανὴ παράδοσις). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 788, σ. 97, 130.
941. *Βασματζῆ Θεοδ. Β.* Ἐνας θροῦλος τῆς Σαμοθράκης. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 915.
942. *Χρηστοβασίλη Χ.* Τ' αὐτιά τοῦ μεγάλου Ἀλεξάντρου. [1]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 783, σ. 63-64.
943. *Γρανίτσα Στεφ.* Οἱ δώδεκα βασιληάδες. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 788, σ. 45.
944. *Δημητριάδου Ζήνωνος Κ.* Γρηῆς πόδια [1]. Σαμ'Ἡμερ. ἔτ. 1939, σ. 224-25.
945. *Ἐπιανησίας Μαριέτ.* Γιατὶ λένε τὸ Φλεβάρη «Κουτσοφλέβαρο». Ἡ «Ἡχώ» 7 (1939), ἀρ. 79 σ. 4. — Ἡ βροχὴ τοῦ Ἀπρίλη. Αὐτόθι, ἀρ. 80, σ. 6. — Ὁ Μάης, ὁ γιὸς τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Ρόδως. Αὐτόθι, ἀρ. 81, σ. 10. — Ὁ Θεριστὴς πού φερε τὴν εὐτυχία. Αὐτόθι, ἀρ. 81-83, σ. 2-3.
946. — Οἱ θροῦλοι τῶν ἡμερῶν. Πνευματικὴ Ζωὴ χρόν. Γ' (1939) 39β-40α, 55, 87, 185-86, 205, 249-250, 263.
947. *Κ. Μ. Κ.* Ἡ Κύπρος καὶ ἡ θάλασσα. [1]. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1072.
948. *Κεντριοῦ Τοῦ* Ὁ σταυρὸς στὸν οὐρανὸ (κρητικὲς παραδόσεις) [1]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 813, σ. 28.
949. *Κυριαζῆ Ν.* Λαϊκαὶ παραδόσεις [2]. Πάφος 4 (1939) 122-24.
950. *Δαυράγκα Δ. Σ.* Ἡ λιτανεία τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος ἐν Κερκύρα Παγκεφ Ἡμερ. ἔτ. Γ' (1939) 279-282.
951. *Μπακαλάκη Γ.* Ἀπὸ τῆ ζωντανὴ φυλλάδα τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου [2]. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 97-98.
952. *Μπάφα Γιάννη* Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Χατζῆ - Ὁσμὰν πασᾶ. Μακεδ'Ἡμερ. 15 (1939) 49-56.
953. *Πετρίδη Ἀθ.* Βρουκόλακες — Στριγγλες — Μάγια. Τὸ «διαλάλημα» τῶν νεογεννήτων. Ψυχ'Ερ. 15 (1939) 26-29, 43-44.
954. *Πετροπούλου Δ.* Ὁ πύργος τοῦ Ἀϊ Βασίλη. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 184.
955. *Σ. Σ.* Ὁ ναὸς τῶν ἑξ παρθένων (ἕνας ὠραῖος θροῦλος τῆς Ἀδριανουπόλεως). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 811, σ. 13 καὶ 34.
956. *Σπυριδάκη Γ. Κ.* Κρητικαὶ παραδόσεις [23]. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 134-149, 597.
957. *Τοφαρίδου Ν. Γ.* Κυπραΐικες ψευτιές [1]. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1083.
958. *Χουρμουζιάδου Καλλ.* Παραδόσεις Πετροχωρίου καὶ ἄλλων χωρίων τῆς ἐπαρχίας Μετρῶν καὶ Ἀθύρων [99]. Θρακ 11 (1939) 315-344.

959. **Χρηστάρχη Ν.** Ὁ θρόλος τῆς ἡλιοπρόσωπης δούκισσας. [Σουρμένων]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 197-99.
960. — Ὁ θρόλος τῶν «Ἁγίων Ἀσωμάτων». [Σουρμένων]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 234-36.
961. Ὁ «Ἅγιος Κωνσταντῖνος» μας. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 31, σ. 21-22.
962. **Βασματζῆ Θεοδ. Β.** Ἐνας θρόλος γιὰ τὴν ἀνοιξι. Ναυτ'Ἑλλ 11 (1939-40) 1495-96.
963. **Διαρούτσου Θ.** Ὁ καπετάνιος καὶ ὁ διάβολος. Ναυτ'Ἑλλ 11 (1939-40) 1283.
964. **Λουκοπούλου Δημ.** Τὸ πρῶτο μου ταξίδι. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 27-28, σ. 18-20.
965. **Παντουβάκη Μιχ.** Τὸ θαῦμα τοῦ ἁγίου Νικόλα. Δρῆρος 3 (1939-40) 757.
966. **Πατριαρχέα Β. Δ.** Τὰ Δωδεκαήμερα. Μῦθοι καὶ παραδόσεις. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 27-28, σ. 29-31.
967. **Πιτυκάκι Εἰρήνης Γ.** Ὁ Χρυσόλακκος. Δρῆρος 3 (1939-40) 991-92.
968. **Σταμ(ατίου) Σταμ(ατίου)** Οἱ στοιχειωμένοι θησαυροί. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-1940) 36.
969. **Στεφανάκη - Ταξιδιώτη Κωστῆ** Τὸ ἀμόλυντο μοναστήρι τῆς ἁγίας Ἄννας. Δρῆρος 3 (1939-40) 816.
970. **Τσαμπαρλάκη Ν. Ι.** Τὸ μυρισμένο κατσοπρίνι. Δρῆρος 3 (1939 - 40) 968-69.
971. Ἡ γυναῖκα καὶ ὁ διάβολος. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 828, σ. 14.
972. Ἱστορίες, παραδόσεις, προλήψεις τοῦ λαοῦ μας. [2]. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 841, σ. 31. [Γιατὶ μυτίζουσι τὰ σκυλιὰ τὸ ἓνα τ' ἄλλο].
973. **Ἀναστασιάδη Α. Σ.** Ἀστέρες - πλειάδες [2]. ΜικροΧρον 3 (1940) 304-306.
974. **Ἀξιόπη Πέτρου** Θρακικοὶ θρόλοι τὸ τζαμί τοῦ Σουλτάν - Σελήμ. ΦάρΒ'Ἑλλ. 2 (1940) 251-53.
975. **Βακαλοπούλου Ἀπ.** Τὸ κάστρο τοῦ Πλαταμῶνα. Μακεδ. 1 (1940) 75.
976. **Γκανούλη Γεωργ. Θ.** Μακεδονικαὶ παραδόσεις [3]. Μακεδ'Ἡμερ 16 (1940) 265-68.
977. **Δαφέρμου Γεωργ. Φ.** Στοιχειωμένος θησαυρός. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1940 ἀρ. 334 σ. 7, ἀρ. 335 σ. 7, ἀρ. 336 σ. 7.
978. — Ἡ καμπάνα τοῦ Χουμερίου. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1940, ἀρ. 349 σ. 7, ἀρ. 350 σ. 7.
979. **Καμπούρογλου Δ. Γρ.** Τὸ περβόλι τοῦ δράκου. ΠειρΓράμμ 1 (1940) τεύχ. 3, σ. 10-12.

980. *Κουτρομπᾶ Μιχ.* Λαϊκαὶ παραδόσεις — τὸ πείσμα τῆς γυναίκα. Ἰατρ. Μπαλάσκα (Κλέωνος Βρανᾶ), Ἡμερολόγιον τῶν Χανίων μετὰ λεπτομεροῦς ὁδηγοῦ τῆς πόλεως. (Χανιά) 1940, σ. 53.
981. *Λουκοπούλου Δημ.* Νεοελληνικὴ μυθολογία. Ζῶα-φυτά. Ἐν Ἀθήναις 1940. 8ον, σελ. 230. (Σύλλ. πρὸς διάδοσιν ὠφελ. βιβλ. ἀρ. 76).
Παραδ: ζῶων 84, φυτῶν 34. Ἐκ τῶν παραδόσεων τούτων πολλαὶ δημοσιεύονται τὸ πρῶτον. Ἀριθμοῦνται μόνον οἱ τύποι τῶν παραδόσεων, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ παρατιθέμεναι παραλλαγὰὶ ἐκάστης παραδόσεως. Αἱ παραδόσεις ἔχουν διασκευασθῆ γλωσσικῶς.
982. *Μπουντώνα Εὐθ. Μ.* Τῆς τύχης τὰ γραμμένα. Μακεδ'Ἡμερ 16 (1940) 241-44.
983. *Μυριβήλη* Ὁ λογοτέχνης καὶ ἡ φυλὴ. [1]. Ν'Ἐστ 27 (1940) 723.
984. *Παλαιοῦ Τοῦ* Στοιχειωμένα σπίτια [2]. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 844, σ. 39-40.
985. *Σ.* Τὸ στοιχειωμένο σπίτι τῆς Νεβέσκης. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 826, σ. 12 καὶ 50. ἀρ. φ. 827 σ. 8 καὶ 41.
986. *Ταρσούλη Ἀθηνᾶς* Ἱστορία καὶ θρύλοι στὸ Κάστρο τοῦ Μυστρᾶ [1]. ΕΕΠΕ 3 (1940) 167-171.
987. *Τσάκωνα Τῆς* Τσακόνικη παράδοση. Κυν'Ἐπιθ. 3 (1940) 20.
988. *Ἀγγουράκη Γιώργου Χ.* Ἡ δύναμη τ' ἁγιοταφίτικου Σταυροῦ. Δρῆρος 4 (1940-41) 9-10.
989. *Μενεγάκι Γεωργ.* Ἡ Παναγία ἡ Φανερωμένη. Δρῆρος 4 (1940-41) 12-13.
990. *Ἰντιάνου Ἀντ.* Μαρία τοῦ Μολίνο, ἡ Ρήγαινα τοῦ Μπουφαβέντο; Κυπρὸ Γράμμ 5 (1940-41) 468-470.
991. *Κάνθου Θεοδότου Χρ.* Τὸ στοίσιωμα. [1] ΚυπρὸΓράμμ 5 (1940-41) 407.
992. *Σαμοθράκη Ἀχιλλ.* Ντούκενι καὶ Κασκάπανι (Θρακικὴ παράδοσις). Θρακ 16 (1941) 404-411.
993. *Φιλίππου Λοῖζου* Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας στὶς λαϊκὰς παραδόσεις τῆς Πάφου [8]. Πάφος 6 (1941) 18-21.
994. *Φωστηροπούλου † Δεσποίνης* Παραμύθια, Ἀνέκδοτα καὶ παραδόσεις ἡμερας. [2]. ἈρχΠόντ 11 (1941) 142-43.
995. *Παπαχαλαμάμπους Γ. Χ.* Ἡ κκελὲ τ' Ἀναστάση [2]. ΚυπρὸΓράμμ 6 (1941-42) 18-19.
996. *Βαφείδου Νικολ.* Τὸ «Σκουλοδόντι» καὶ ἡ «Παπᾶ Πέτρα» τοῦ Διδυμοτείχου. [3]. Θρακ 17 (1942) 272.—Ἡ πανώλης ἐν Διδυμοτείχῳ. Αὐτόθι, σ. 434-35.
997. *Καλονάρου Πέτρου Π.* Ἡ Βενετία εἰς τοὺς θρύλους καὶ τὰ τραγούδια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἀθῆναι 1942. 8ον, σελ. 47.

998. **Κονομῆ Ν. Χ.** Ἐπίδρασις τοῦ Βυζαντίου εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Τουρκοκρατίας [1]. ΚυπρΓράμμ 7 (1942-43) 26-27.
999. **Χρυσάνθη Κ.** Ἀνακοίνωσις γενομένη τῆ 8 Ἀπριλίου 1944 ὑπὸ τοῦ με θέμα: «Προσωποποιήσις τῆς πανώλους, τῆς φάουσας καὶ χολέρας κατὰ τοὺς Κυπρίους» ΚυπρΣπ 7 (1943) 127-28.
1000. **Μεταλλεΐδου Μιχάλη** Τῆ τρίχας τὸ γεφύρ'. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 168-69.
1001. **Σταυριώτου (Δ.Κ.Π.)** «Τῆ τρίχας τὸ γεφύρ'» (Β'). [2]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 193-94.
1002. **Υψηλάντου (Π. Β.)** Δεισιδαιμονίες καὶ ἀνέκδοτα Χαλδίας (Ἀργυρόπολης) [1]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 68-69.
1003. **Χρηστοβασίλη Χρ.** Τὸ Κάστρο τῆς νεραΐδας. Παλιὰ ἱστορία σὲ καινούργιο παραμῦθι. Σημειώσεις ἠθιογραφικῆς καὶ γλωσσικῆς. ἨπΓράμμ 1 (1943-44) 17-19.
1) Νεραΐδα. 2) Ξωτικιά 3) Ὁ πρῶτος μαῦρος πετεινὸς 4) Κάστρο τῶν Ἑλλήνων 5) Μονοβύζα 8) Γιάννω 9) Ἀμάραντος 10) Κάτω Κόσμος 11) Ἀπάνω Κόσμος 12) Μέγας Ἀλέξαντρος 15) Σκυλοκέφαλοι.
1004. **Ἀνδρουλιδάκη Μίνωος Κ.** Στοιχεῖα καὶ φαντάσματα σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Λαογραφικὸ ρεπορτάζ [13]. Ἀθῆναι ἄ. ἔ., σελ. 128.
Κρίσις: ΝἜστ 35 (1944) 511-12 (Κώστας Μαρίνης).
1005. **Κληρίδου Ν.** Κυπριακοὶ θροῦλοι [2]. ΚυπρΓράμμ 9 (1944-45) 29-30.
1006. **Λίβα Χρ.** Ἡ Παναγία ἡ Γαλόκτιστη. ΚυπρΓράμμ 9 (1944-45) 220-21.
— Ὁ Φεβρουάριος. Αὐτόθι, σ. 262.
1007. **Πετροπούλου Δημ.** Ἐνα παραμῦθι. Ὁ καπετὰν Ἀναστάσης. ἈρχΘροθ 11 (1944-45) 209-214.
1008. **Χρυσάνθη Κύπρου** Ἡ προσωποποίησις τῆς Εὐλογιᾶς καὶ ὁ εὐλογιασμός κατὰ τοὺς Κυπρίους [1]. ΚυπρΓράμμ 9 (1944-45) 137-38.
1009. **Λυκούδη Στυλ. Ἐμμ.** Ἀη-Λιᾶς ὁ θαλασινός. ΝαυτἙλλ 17 (1945) ἀρ. 154, σ. 27.
1010. **Παπαχαλαμάπους Γ. Χ.** Κυπριακαὶ παραδόσεις [27]. ΚυπρΣπ 9 (1911) 113-122.
1011. **Φαλιᾶις † Κώστα.** Ὁ θροῦλος τῆς Γοργόνας. ΝαυτἙλλ 17 (1945) ἀρ. 154, σ. 10.
1012. **Ἀβραμάντη Ἰ.** Παραδόσεις Τσίτες [5]. ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 431, 485-86.
1013. **Παπαχαλαμάπους Γ. Χ.** Ἀπὸ τὴν παιδιόφραστον διήγησιν τετραπόδων ζώων [1]. ΚυπρΓράμμ 10 (1945-46) 262-66.
1014. **Καιροφύλα Κώστα.** Ὁ Ἰούδας ἦταν Κερκυραῖος; ἘπιΓράμμ 1 (1946) 3.
1015. **Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.** Σαμιακαὶ παραδόσεις [2]. ἈρχΣάμ 2 (1947) 157-58.

1016. *Μαρκόπολι* † *Μιχ. Ίακ.* Ναξιακά Χριστούγεννα. [2]. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 148-151.
1017. — Ὁ παληόπυργος τῆς Πλάκας. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 120-22, 137-38.
1018. *Μηλιοπούλου Παρασκ. Ί.* Πῶς ἔγινε τὸ μουλάρι. (Μῦθοι τῶν Μεγάλων τῶν Γρεβενῶν). Καλλιτέχνης 1 (1947) 31-32.
1019. *Παπανικολάου Φωτ.* Ἡ κουκουβάγια «Γιατὶ ἡ κουκουβάγια κρατεῖ ἀνοιχτὰ τὸ στόμα της καὶ μπαίνουν τὰ μικροπούλια». Καλλιτέχνης 1 (1947) 23-24. — Ὁ κότσυφας. Αὐτόθι, σ. 74.
1020. *Σιδέρη Κατίνας Ἀντ.* Ἡ «Θεοσκέπαστη» τῆς Κωμιακῆς. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 115-17.
1021. *Χαβιαρᾶ Νικ. Δ.* Λαογραφικὰ ἐκ Σύμης. Α΄ Παραδόσεις θρησκευτικαὶ [4]. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 452-53.

2. Μελέται.

1022. *A.* Θρύλοι καὶ παραδόσεις γιὰ τὸν Ἅη-Γιώργη. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 977-78.
1023. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Ἀπολιχνίσματα [Τῆς Τρίχας τὸ γεφύρι]. Ν'Εστ 25 (1939) 381.
1024. *Gaster M.* Zur Alkestis-Sage. BNJb 15 (1939) 66-90.
1025. *Γρηγορίου ἠγουμένου Μαχαιρᾶ* Ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Λαμαλαῖ. Ραδάμανθυς 24 (1939) τεῦχ. 4 (492), σ. 11.
1026. *Καιροφύλα Κ.* Ὁ Βρουκόλακας τῆς Μυκόνου κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα. Ψυχ'Ερ 15 (1939) 118-123.
1027. * *Διγνοῦ Α.* Ὑδραϊκῶν θρύλων καὶ παραδόσεων ρητῶν καὶ δοξασιῶν ἔλεγχος. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας τ. 8, σ. 119, 120, 142.
1028. *Π.* Μυθολογικά. ἈρχΠόντ 9 (1939) 142-48.
1029. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Κρητικαὶ παραδόσεις. ἘπειΚρητΣπ 2 (1939) 134-149, 597.
1030. (*Τανάγρα Ἀγγέλου*) Οἱ Βρουκόλακες ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα. Ψυχ'Ερ 15 (1939) 105-107.
1031. *Ρουτζεράκη Η.* Οἱ Καλλικάντζαροι. Δρῆρος 3 (1939-40) 832-33.
1032. *Ζευγώλη Γ. Σ.* Γιλλοῦ, Γελλοῦδα-Γιαλοῦ. Ν'Εστ 28 (1940) 1354-55.
1033. *Κυριακίδου Στίλπωνος* Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς καὶ τὰ λουλούδια. ΠειρΓράμμ (1940) τεῦχ. 2, σ. 86-91.
1034. *Λέτσα Ἀλεξ. Ν.* Ἀπὸ ποῖον δένδρον ἔγινε τὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ. ΦάρΒ Ἑλλ 2 (1940) 163-171.
1035. *Κακριδῆ Ί.* Καινέας. ΚυπρΓράμμ 5 (1940-41) 79-82. = Ὁ δαμασμὸς τῶν αδαμάστων. Ν'Εστ 33 (1943) 392 [παραδ. 2].

1036. *Μέγα Γεωργ. Ἄ.* Ὁ Ἰούδας εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ λαοῦ. ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 3-32.
1037. — Ὁ περὶ Οἰδίποδος μῦθος. ΕΛΑ ἔτ. Γ'-Δ' (1941-42) 196-209.
1038. *Καρᾶ Σίμ. Ἰ.* Τί ἀξίζουν οἱ ποντιακὲς παραδόσεις. ΧρονΠόν 1 (1943-44) 7-10.
1039. *Σπυριδάκι Κ.* Ἡ Παναγία εἰς τὴν Κύπρον. ΚυπρΣπ 8 (1944) 135-37.
1040. *Φιλίππου Δοῦζου* Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς καὶ αἱ κυπριακαὶ θρησκευτικαὶ παραδόσεις. ΚυπρΣπ 8 (1944) 1-15.
1041. *Codellas Pan. S.* The Smerdaki. Journal of Amerikan Folklore. Vol. 58, N° 229 (1945) 236-244.
1042. *Chrysanthis Kypros* The personification of Plague and Cholera according to the Cypriots. Folk-Lore, τόμ. LVI (1945) 256-266.
1043. *Ρωμαίου Κ. Α.* Ἀχνάρια ἐπάνω σὲ βράχους. ἈρχΘροθσ 13 (1946-47) 209-227. — Προσθήκη εἰς τὰ «ἀχνάρια ἐπάνω σὲ βράχους». Αὐτόθι, τόμ. 14 (1947-48) 374-76.

θ'. Αἰνίγματα - λογοπαίγνια

1044. *Βαλαβάνη Ἰωάννου* Αἰνίγματα χωρίων Κερασσοῦντος καὶ Οἰνός [20]. ἈρχΠόντ 9 (1939) 149-50.
1045. *Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπινίκης* Αἰνίγματα [128]. Θρακ 13 (1940) 354-365.
1046. (*Ψωμαδάκη Αἰκ. — Ροδανάκη Ἰω.*) Αἰνίγματα ἐκ Σητείας [88]. (Συλλογὴ Συλλόγου «Βιτζέντζου Κορνάρου»). ἘπΚρητ Σπ 4 (1941) 236-40.
1047. *Παπαδάκη-Κασσιέρη Εἰρήνης* Τραγούδια καὶ αἰνίγματα Πλάκας Ἀποκορώνου [25]. ἘπΚρητΣπ. 4 (1941) 211-12.
1048. *Κωνσταντινίδου Π. Γ.* Αἰνίγμα (Σουρμένων). ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 92.
1049. *Νυμφοπούλου Μιλτ.* Αἰνίγματα Σάντας [25]. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 147.
1050. *Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.* Αἰνίγματα [6]. ἈρχΣάμ Α' (1946) 143.
1051. *Σιδηροπούλου Εὐφροσύνης* Αἰνίγματα Κοτυώρων. ἈρχΠόντ 12 (1946) 232-33.
1052. Αἰνίγματα καὶ παροιμίες μετὰ βάση τὴ δουλειὰ [5]. ἘργἘστ περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 37.
1053. Γλωσσοδέτες. Τὸ Κυπριόπουλο 1 (1945-46) σ. 40, 111.
1054. *Ἀδαμίδη Μάκη Κ.* Γλωσσοδέτης. Τὸ Κυπριόπουλο 2 (1946-47) 80.
1055. *Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.* Γλωσσοδέτες. ἈρχΣάμ 1 (1946) 157.
1056. *Μηνᾶ Χριστ. Χρ.* Γλωσσοδέτες [1]. Τὸ Κυπριόπουλο 2 (1946-47) 47.

ι'. Εὐχαὶ - χαιρετισμοὶ - κατάραϊ - ὄρκοι - βλασφημίαι

1057. *Σταμούλη-Σαραντιῆ Ἐλπινίκης* Εὐχές. ἈρχΘροθ 5 (1938-39) 97-104.
 1058. *Παπαδοπούλου Δημ. Κ.* Κατάραϊ καὶ εὐχαὶ τοῦ χωρίου Σταυρίν. [κατάραϊ 150, εὐχαὶ 34]. ἈρχΠόντ 9 (1939) 92-99.
 1059. *Ὁρφανίδου-Συμινελάκη Μαρίας* Εὐχές.... Δοῆρος 3 (1939-40) 942.
 1060. *Διβαθινοπούλου Ρ.* Ὁ Κεφαλλονίτης μετὰ τὸ πλουσιώτερον βλασφημολόγιον καὶ καταρολόγιον. Ἡ «Ἡχὼ» 8 (1940) ἀρ. 94 σ. 13-14.
 1061. Τὸ «φασκέλωμα» ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως. ΨυχῚΕρ 17 (1941) 104-106.
 1062. *Σταθάτου Ν.* «Κεφαλλονιά καὶ Κεφαλλονίτης». Ἡ Ἡχὼ περ. Γ' ἀρ. 8-9 (118-19) (1947), σ. 5 [βλασφημίαι].

ια'. Γλῶσσα

1. Συνθηματικαὶ γλῶσσαι. Ὄνόματα: κύρια, ἐπώνυμα, παρωνύμια κτλ.

1063. *Βίου Στυλ. Γ.* Τὰ ἀνδρωνυμικὰ ἐν Χίῳ. ΠερΣ'Αρχ 1 (1938-39) 45-46.
 1064. *Βρανούση Δ.* Βηλαρᾶς ἢ Βιλλαρᾶς; Ν'Εστ 26 (1939) 1219.
 1065. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Ζωολογικὸ λεξικόν. Ἀνθρωπογνώσις, ὀνοματολογία. ΠρομΠυρφ ἔτ. 1939 ἀρ. 313-316, σ. 6. — Τὰ θηλαστικά. Αὐτόθι, ἀρ. 316 σ. 6, ἀρ. 317 σ. 6, ἀρ. 317 σ. 6, ἀρ. 318 σ. 6, ἀρ. 320-322 σ. 6, ἀρ. 324-31 σ. 6.
 1066. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Μυλοποταμίτικα ἐπώνυμα καὶ τοπωνύμια. ἘπΚρητ Σπ 2 (1939) 376-77.
 1067. *Χουρμουζιάδου Κ.* Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα Ἰσακηλίου [Δ'. Κύρια ὀνόματα. Παρωνύμια. Ἐθνικὰ κλπ.]. Θρακ 12 (1939) 310-16, 321-22.
 1068. *Ἀνδριώτη Ν.* Γλωσσικὴ λαογραφία. Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἰ. Ἀμαντον, Ἀθῆναι 1940, σελ. 57-86.
 Κρίσις: Ν'Εστ 28 (1940) 1374 (Κώστας Μαρίνης). ΒΖ 40 (1940) 258 (F. Dölger).
 1069. *Ἀποστολίδου Φ.* Κύρια ὀνόματα καὶ ἐπίθετα τῆς Τσαντῶς. Θρακ 13 (1940) 343-353.
 1070. *Γράβα Παν.* Τὰ κουδαρίτικα τῆς Σιάτιστας. Λαογρ 12 (1938-48) 429-447.
 1071. *Καλινδέρη Μιχ.* Τὰ μουχίτικα τῶν Μπλατσιωτῶν. Λαογρ 12 (1938-48) 448-458.
 1072. *Παπαδάκη-Κασσιέρη Εἰρήνης* Τραγούδια καὶ παρωνύμια Πλάκας Ἀποκορώνου. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 422-24.
 1073. *Ἀποστολίδη Φωτ.* Θρακικὴ γλωσσογραφία. Θρακ 16 (1941) 272-277, 283.
 Κύρια ὀνόματα, μεταφορικαὶ ἐκφράσεις κλπ.
 1074. *Ξύδη Θεοδ.* Οὐσιαστικὸν καὶ ἐπίθετον. Ν'Εστ 29 (1941) 513-14.
 Ἐξετάζεται ἡ σημασία τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τοῦ ἐπιθέτου εἰς τὰ δημοτικὰ ἄσματα.

1075. **Χατζή Αντ. Χρ.** Σκιππετᾶροι—Šhkirëtār. Περί τῆς ἑλληνικῆς ἀρχῆς τοῦ ἔθνικοῦ ὀνόματος τῶν Ἑλλήνων. Ἑλληνικαὶ Μελέται 1 (1940) 23-42.
Κρίσις: BZ 41 (1941-42) 237 (F. D(ölger)).
1076. **Σταμούλη Α. Α.** Ἐπωνυμίας Παναγίας ἐν Θράκη. Θρακ 17 (1942) 222-26.
1077. **Κουρτίδη Κωνστ. Γ.** Περί καταγωγῆς τῶν Σουφλιωτῶν ἈρχΘροθσ 10 (1943-44) 221-24. [Ἐπώνυμα Σουφλιωτῶν].
1078. **Παμπούκη Ἰ Τ.** Ποντιακὰ ποικίλα. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 72-75.
1079. — Νιώτικα ἐπώνυμα καὶ παρωνύμια. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 96-98.
1080. **Σουμελίδου Γ.** Παρχαρομάννα - Ρωμάννα. ΧρονΠόντ 1 (1943-44) 190 91.
1081. Ἐπωνυμίας Παναγίας ἐν Θράκη. Θρακ 19 (1944) 309.
1082. **Κληρίδη Ν.** Ὀνομασίες τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος στὴν Κύπρο. ΚυπροΣπ 8 (1944) 99-126.
1083. **Σωτηρίου Γ. Α.** Αἱ εἰκόνες τῆς Παναγίας καὶ αἱ ἐπωνυμίας τῶν. Ὁρίζοντες 3 (1944) 724-730.
1084. **(Παπαχριστοδούλου Πολυδ.)** Ἐπώνυμα Σκεπαστιανῶν. ἈρχΘροθσ 11 (1944-45) 162.
1085. — Μετασχηματισμὸς κυρίων ὀνομάτων ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἈρχΘροθσ 11 (1944-45) 141-44.
1086. **Κεραμοπούλλου Αντ. Δ.** Αἰκατερίνη — Ἑκατερίνη. Ἀθηνᾶ 51 (1941-46) 128.
1087. — Ἡ ἔτυμολογία καὶ ἡ ἱστορία τοῦ ὀνόματος «Βούλγαρος». Πολ'Επιθπερ. Δ' ἔτ. Α' (1945) 1091-97.
1088. **Βλαχογιάννη Γιάννη** Τὰ τοπικὰ ὀνόματα καὶ τὸ σχολαστικὸ Κράτος. Ἰχνη ἱστορίας τῆς Φραγκοκρατίας. Ν'Εστ 35 (1946) 478-481.
1089. **Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.** Κύρια (βαπτιστικὰ) ὀνόματα ἐν Σάμῳ. ἈρχΣάμ 1 (1946) 90-111. — Τὸ μητρικὸν δίκαιον ἐν Σάμῳ. Αὐτόθι, σ. 112-139 [Ἐν σ. 125-132 πίναξ τῶν μητρωνύμων ἐν Σάμῳ].
1090. — Τοπικὰ (ἔθνικὰ) ἐπίθετα τῆς Σάμου. ἈρχΣάμ 1 (1946) 140-43.
1091. — Τὰ ἐν Σάμῳ ἐπώνυμα. ἈρχΣάμ 2 (1947) 110-141.

2. Τοπωνύμια

1092. **Ζακνθηνοῦ Διον.** Σίσια. Ἡ «Ἡχὼ» ἔτ. Ζ' (1938-39) ἀρ. 75-76, σ. 4.
1093. **Σ(τεφάνου) Ν(ικολάου) Μ.** Μεγίστη, Κισθήνη ἢ Καστελλόριζον, τὰ ὀνόματα τοῦ νησιοῦ μας. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) ἀρ. 18 σ. 14-15, ἀρ. 19 σ. 13-14, ἀρ. 22 σ. 13-14, ἀρ. 23 σ. 7-10.
1094. **Τσαμπαρλάκη Ν. Ἰ.** Τοῦ Ἀράπη ὁ μῶλος. Δοῦρος 2 (1938-39) 603-604.
1095. **Ἀ(μάντου) Κ.** Στρόβιλος. Ἑλληνικά 11 (1939) 292.
Κρίσις: BZ 40 (1940) 253 (F. D(ölger)).

1096. **Ἀμάντου Κ.** Ἅγιος Γεώργιος ὁ Διασορίτης. Ἑλληνικά 11 (1939) 330-31.
Κρίσις : BZ 40 (1940) 253 (F. D(ölger)).
1097. — Ζυγός. Ἑλληνικά 11 (1939) 272.
1098. **Bees (Βέη) Νίκου Α.** Megara - Magara (Zu Hierokles' Synecdemos 645, 12). BNJb 15 (1939) 196-208.
Κρίσις : BZ 40 (1940) 254 (F. D(ölger)).
1099. **Γεωργακά Δημ.** Τοπωνυμικά. Λαογρ 12 (1938-48) 62-78, 177-194.
1100. — Προσθήκη εἰς τὰ περὶ τοῦ ὀνόματος Μάνη κλπ. Ἀθηνᾶ 49 (1939) 221-27. — Τὸ Λιτόχωρον. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 225-27.
1101. — Ἑτυμολογικαὶ διασαφήσεις ΛεξικογροΔελτ'Ακαδ'Ἀθηνῶν 1 (1939) 78-88.
Περὶ τῶν τοπων. Καλαμάτα, Καισαρεία, Καισαριανή, Χασιά, Ἀθήνα, Θήβα, Πάτρα.
1102. — Über den Ortsnamen Μαλεβός. BZ 39 (1939) 341.
1103. **Δαφέρμου Γεωργ. Φ.** Μυλοποταμίτικα ἐπώνυμα καὶ τοπωνύμια. ἘπΚρητ Σπ 2 (1939) 375-384.
Εἰς τὰς σελ. 378-380, 381, 384 δημοσιεύονται παραδόσεις 6.
1104. **Ζακνθηνοῦ Διον. Α.** Κεφαλληνίας ἱστορικὰ καὶ τοπωνυμικά. Ἡ «Ἡχὸς» ἔτ. Ζ' (1939) ἀρ. 79 σ. 12, ἀρ. 80 σ. 12.
1105. * **Καλογερέση Π.** Περὶ τῆς ὀνομασίας τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς «Ρεκίτσης». Σπαρχρον 2 (1938-39) ἀρ. φ. 21, σ. 4.
1106. **Κουρμούλη Γ. Ἰ.** Τοπωνυμικά ζητήματα. Α') Τοπωνυμικὸν λεξικὸν τῆς Κρήτης. Β') Περὶ τοῦ ἐτύμου τῆς λέξεως Κάνεβο. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 245-55.
1107. **Κυριαζῆ Ν.** Τοποθεσίαι χωρίου Λύση. Πάφος 4 (1939) 203-221.
1108. **Πατριαρχέα Παναγ.** Περὶ τῆς ἐτυμολογίας τοῦ τοπωνυμίου Μαῖνη-Μάνη. Studi byzantini e neoellinici 5 (1939) 525-26.
1109. **Ρωμαίου Κ.Α.Π.** Μεσαιωνικὰ τοπωνύμια. Ἑλληνικά 11 (1939) 283-291.
Περὶ τῶν τοπωνυμίων: Ἐλος, Πεντεσκούφη.
1110. **Τωμαδάκη Νικ. Β.** Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν σλαβικῶν, ἀρμενικῶν καὶ τουρκικῶν ἐποικήσεων ἐν Κρήτῃ. ἘπΚρητΣπ 2 (1939) 7-19.
Ἐξετάζονται καὶ σχετικὰ τοπωνύμια.
1111. **Φαρμακίδου Ξενοφῶντος** Τοπωνύμια. Πάφος 4 (1939) 328-331.
1112. — Τοπωνύμια τοῦ χωρίου Κάρμιν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Κυρηναίας. Πάφος 4 (1939) 435-441.
1113. **Hill George** Δύο τοπωνυμικά αἰνίγματα. [1) Νεμεσὸς - Limassol 2) Λευκωσία Nicosia. μετάφρ. Ἄντ. Ἰντιάνου]. ΚυπρΓράμμ 4 (1939-40) 438-446.
1114. **Κωνσταντοπούλου Ν.** Ἑρμηνευτικαὶ παρατηρήσεις καὶ συμπληρώσεις ἐπὶ τῶν τοπωνυμικῶν Σκοποῦ. ἈρχΘροθσ 6 (1939-40) 209-224.

1115. **Ἀμάντου Κ.** Κρητικά τοπωνύμια. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 223-26.
Κρίσις BZ 40 (1940) 253 (F. D(ölger)).
1116. **Ἀποστολίδου Κ. Μυρτ.** Τὰ ξενοφανῆ τῆς Φιλιππουπόλεως ὀνόματα Pulrudeva, Ploudin - Plovdiv, Pulrudena, Plovdiv. ἘπΒυζΣπουδ 16 (1940) 252 - 280.
1117. **Θωμοπούλου Ἰακώβου** Ἑρμηνεῖα ἀρχαίων τοπωνυμικῶν Κεφαλληνίας. Ἡ «Ἠχώ» ἔτ. Η' (1940) ἀρ. 93 σ. 12-13, ἀρ. 94, σ. 8-9, ἀρ. 95-96 σ. 7-9, ἔτ. Θ' (1940-41) ἀρ. 97 σ. 12-13, ἀρ. 98-99 σ. 11-12
1118. **Καρατζᾶ Σταματ. Κ.** Ἀρχαιοπινῆ καὶ ἄλλα τινὰ τοπωνύμια ἐν μέσῃ καὶ νοτίῳ Εὐβοίᾳ. Ἀθηνᾶ 50 (1940) 237-249.
1119. **Kahane Heinrich und Renée** Italienische Ortsnamen in Griechenland. Athen 1940. 8^{ov}, σελ. XVIII + 379. (Texte und Forschungen zur byzantinisch - neugr. Philol. hrsg von Nikos A. Bees [Βέης] Nr. 36).
Κρίσις: BNJb 17 (1939-1943) 250-56 (N. P. Andriotis).
1120. **Κουρλιμπίνη Ἀντ.** Τοπωνύμια Ἐλαιχωρίου. ΚυνἘπιθ 3 (1940) 37.
1121. **Κυριαζῆ Ν.** Τοπωνυμῖαι Τζελλατζίου. Πάφος 5 (1940) 225-27.
1122. — Σκάλα - Λάρινακας. Πάφος 5 (1940) 286-290, 362-66.
1123. **Μαλεβοῦ Πέτρου** Ὁ Μαλεβός. ΚυνἘπιθ 3 (1940) 14.
1124. — Καὶ πάλιν ὁ Μαλεβός. ΚυνἘπιθ 3 (1940) 37.
1125. **Παπαχριστοδούλου Χρ.** Τοπωνυμικὰ Ρόδου. Ὄνόματα ἀρχαίων ἱερῶν στὰ σημερινὰ τοπωνύμια. Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἰ. Ἀμάντον, Ἀθῆναι (1940), σ. 321-330.
1126. **Πλάτωνος Νικ. Ε.** Χανιά - Ἀλχανία. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 227-235.
Κρίσις: BZ 40 (1940) 254 (F. D(ölger)).
1127. * **Σμυρλῆ Μανόλη** Διατὶ γράφεται ἡ λέξις Βέροια μ' ἓνα ρ. Βέροια (1939), σελ. 38.
Κρίσις: Μακεδ. 1 (1940) 606 (Ἄ. Σιγάλας)).
1128. **Φαρμακίδου Ζ. Π.** Τοπωνύμια τοῦ χωρίου Ἐγκωμης (Νέας - κώμης) τῆς ἐπαρχίας Ἀμμοχώστου. Πάφος 5 (1940) 132-33, 149-50.
1129. **Χατζῆ Ἀντωνίου Χ.** Τοπωνυμολογικὰ σύμμεικτα. Ἐκατονταετηρῖς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν 1837-1937. Ἀθῆναι 1940, σ. 355-360.
1130. — Τρίκαλος - Τρίκκη. Ἐπιστ. Ἐπετ. τῆς Φίλοσ. Σχολῆς Πανεπ. Ἀθηνῶν 3 (1940) 53-71.
Κρίσις: BZ 41 (1941-42) 237 (F. D(ölger)).
1131. **Ἰντιάνου Ἀντωνίου** Τὸ τοπωνυμικὸ αἵνιγμα «Λεμεσός». ΚυπρΓράμμ 5 (1940-41) 326-30.
1132. **Φιοράκη Στέλιου Ἰ.** Οἱ ὀνομασίαι τῶν χωριῶν μας Κράσι, Κερά, Σφενδύλι. Δοῦρος 4 (1940-41) 21-22.

1133. **Ἀμάντου Κ.** Προσθήκαι εἰς τὸ Χιακὸν γλωσσάριον καὶ τὸ Χιακὸν τοπωνυμικόν. Λεξικογρ. Δελτίον Ἀκαδ. Ἀθηνῶν, ἔτ. Γ' (1941) 133-174. [Τοπωνύμια ἐν σελ. 155-160.]
1134. **Βουραζέλη Ἑλένης Α.** Ἀρχιπέλαγος-Αἰγαῖον πέλαγος. Ἐν Ἀθήναις 1941, 8^{ον}, σελ. 80. (Φιλοσοφικὴ Βιβλιοθήκη εἰς μνήμην τοῦ καθηγητοῦ Χριστοῦ Ἀνδρούτσου ἀρ. 9).— Ἀρχιπέλαγος-Αἰγαῖον Πέλαγος. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 150-51.
1135. **Ζήση Εὐστρ.** Τοπωνυμικά καὶ διάφορα Αὐδημίου. Θρακ 15 (1941) 392-93.
1136. **Σταμούλη Α. Α.** Τοπωνύμια ἐπαρχίας Σηλυβρίας. Θρακ 16 (1941) 306-10.
1137. **Φαρμακίδου Ξ. Π.** Τοπωνυμια τοῦ χωρίου Μαζωτός. Πάφος 6 (1941) 47 - 48.
1138. — Τοπωνυμια τοῦ χωρίου Οὔρρι ἢ Γούρρι. Πάφος 6 (1941) 158.
1139. — Τοπωνυμια τοῦ χωρίου Τσέρι. Πάφος 6 (1941) 204-206.
1140. — Τοπωνυμια τοῦ χωρίου Διερώνας. Πάφος 6 (1941) 65-66.— Τοπωνυμια τοῦ χωρίου Πολεμίδακια. Αὐτόθι, σ. 79-80.
1141. **Φιλίππου Λοῖζου** Ἑτυμολογικά.— Λεμεσός. Πάφος 6 (1941) 139-140.— Ἡ Σταυροκώμη. Αὐτόθι, σ. 173-75.
1142. **Georgakas D.** Griechische Ortsnamen. BZ. 41 (1941-42) 76-90.
1143. **Γριτσοπούλου Τάσου** Τοπωνύμια ἐκ Κλαδᾶ. ΣπαρτΧρον 5 (1941-42) ἀρ. 57-58, σ. 72-73.
1144. **Καλογεροπούλου Διον. Π.** Τὸ Ἀράκλωβον, ἡ ἔτυμολογία του καὶ ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς θέσεώς του. ΣπαρτΧρον 5 (1941-42) τευχ. 50-51, σ. 18-20.
1145. **Παπαχαραλάμπους Γ. Χ.** Γύρω ἀπὸ τὸ τοπωνυμικὸν αἴνιγμα «Λεμησός». ΚυπρΓράμμ 6 (1941-42) 126-27. (1941-42) 126-27.
1146. **Κληρίδη Ν.** Τοπωνυμικὸ τοῦ Δαλιοῦ. ΚυπρΣπ 6 (1942) 45-64.
1147. **Σπυριδάκι Κ.** Πόθεν τὸ ὄνομα τοῦ ἐν Κύπρῳ Κλαρίου ποταμοῦ. ΚυπρΣπ. 6 (1942) 93-95.
1148. **Σταμούλη Α. Α.** Σηλυβρίας τοποθεσίαι. Θρακ 17 (1942) 226-28.
1149. **Γκλέκα Γ.** Βαμβακοῦ. ΣπαρτΧρον 6 (1942-43) 92.
1150. — Μπασσαρᾶς. ΣπαρτΧρον 6 (1942-43) 155-56.
Κρίσις: Αὐτόθι, σ. 114 (Νίδας (Νικ. Δασκαλάκης)).
1151. **Ἀμάντου Κ.** Οἱ Σλάβοι εἰς τὴν Ἑλλάδα. BNJb 17 (1939-1943) 210-221. Τοπωνυμικὴ μελέτη ἐξ ἀφορμῆς τοῦ βιβλίου: Max Vasmer, Die Slaven in Griechenland.
1152. **Louisidis Louis. L.** Κουτλουμούσιον-Κουτλουμούσι. [On the origin of the

- name of the monastery of Mount Athos]. BNJb 17 (1939 - 1943) 53-60.
1153. **Παπαδοπούλου Χ.** «Ἀρκαδικὰ τοπωνύμια ἐν Πάφῳ». ΚυπροΣπ 7 (1943) 127 [Ἀνακοίνωσις].
1154. **Ἀγγελάκι Ἐμμαν. Ε.** Τὸ χωρίον Ἀρμένιοι Σητείας Κρήτης. Ἱστορικο-τοπογραφικὴ μελέτη. Ἀθῆναι 1944.
Ἐν σελ. 38-61 δημοσιεύεται τὸ τοπωνυμικὸν τοῦ χωρίου.
1155. **Ἀνδριώτη Νικ.** Λιδορίκι καὶ Λιδορίκης. Ν᾽Εστ. 35 (1944) 601.
1156. **Βλαχογιάννη Γιάννη** Καὶ πάλι γιὰ τὸ Λιδορίκι. Ν᾽Εστ 36 (1944) 711-13.
1157. — Τὰ τοπικὰ ὀνόματα καὶ τὸ σχολαστικὸ Κράτος. Ἰχνη ἱστορ. τῆς Φραγκοκρατίας. Ν᾽Εστ. 35 (1944) 478-481.
1158. **Ζακυνθνοῦ Διον. Α.** Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι καὶ αἱ σλαβικαὶ τοπωνυμῖαι. Ν᾽Εστ 35 (1944) 485-490, 536-542.
Ἀνετυπώθη εἰς σελ. 15.
1159. **Κακριδῆ Ἰ. Θ.** Καὶ πάλι γιὰ τὸ Λιδορίκι. Ν᾽Εστ 36 (1944) 768.
1160. **Χατζῆ Ἀντωνίου** Μυζηθρᾶς - Μυστρᾶς. Πνεῦμα περ. Β' ἔτ. Δ' (1944) τεύχ. 13-17, σ. 22-23.
1161. (**Παπαχριστοδούλου Πολυδ.**) Τοπωνύμια Σκεπαστιανῶν. ἈρχΘροθσ 11 (1944-45) 162.
1162. **Ζακυνθνοῦ Διον. Α.** Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἀθῆναι 1945. 8ον, σ. 67-86.
1163. — Ρωμανία - Ρωμυλία. Ν᾽Εστ 38 (1945) 813-15.
1164. **Καργώτη Γ. Ἰ.** Κυπριακὰ τοπωνύμια. ΚυπροΣπ 9 (1945) 65-76.
1165. **Καλογεροπούλου Διον. Π.** Περὶ τοῦ ἐτύμου τοῦ ὀνόματος τῶν Σκορτῶν. ΣπαρτΧρον περ. Β' ἔτ. 8 (1945-46) ἀρ. 1 (74), σ. 17-18.
1166. **Χατζῆ Ἀντ. Χ.** Ρουμελία καὶ Βούλγαροι. Ἐπιστήμη 1 (1945) φ. 2, σ. 6-7.
1167. — Ἀθήνη - Κόλουρις. Ἐπιστήμη 1 (1945) φ. 3, σ. 4-5.
1168. — Ἐπίσκεψις καὶ Ἐπισκοπή. Ἐκκλησ. Κήρυξ 1 (1945) 29.
1169. **Καλογεροπούλου Διον.** Ἡ ἱστορία τῆς λέξεως Ἀλφειός. Τὰ Ἐλευσίνια Α' (1946) 25-28.
1170. **Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.** Τοπωνύμια τῆς Σάμου. ἈρχΣάμ 1 (1946) 175-234.— 2 (1947) 49-104.
1171. **Καργώτη Γ. Ἰ.** Κυπριακὰ τοπωνύμια. Α') περὶ τὴν Χάτζιαν. ΚυπροΣπ Θ' (1945) 65-76.— Β') περὶ τὴν Μαδαρήν. ΚυπροΣπ 10 (1946) 85-94.
1172. **Κοντολέοντος Ν. Μ.** Ἀρχαῖα τοπωνύμια τῆς Χίου. Ἀθηνᾶ 51 (1941-46) 126-27.
Γαυτίζονται τὰ σημερινὰ τοπων. Καρί(δ)ες πρὸς τὸ ἀρχαῖον Καρίδαι καὶ τὸ Ἀμάδες πρὸς τὸ ὄνομα Ἀμαῖδαι.

1173. *Μακρυνίχαλον Σ. Ι.* Ρωμυλία καὶ ὄχι Ρουμελία. Ν'Εστ 40 (1946) 114-142.
1174. *Μπίρη Κ. Η.* Τοπωνυμικά τῶν Ἀθηνῶν. Ἀθῆναι 1945, σχ. 16^{ον}. σελ. 265.
Κρίσις : Ν'Εστ. 39 (1946) 183-185 (Δημ. Ἰ. Γεωργακάς).
1175. — Τοπωνυμικὲς ἀλήθειες. Ν'Εστ 39 (1946) 371-373.
1176. — Ἡ περιμάχητη Πλάκα. Ν'Εστ 40 (1946) 884.
1177. *Παπαχριστοδούλου Χ.* Πῶς πρέπει νὰ γράφονται τὰ ὀνόματα τῶν χωριῶν μας [Ρόδου]. Τέχνη 1 (1946) 43-44.
1178. — Ἀρχίπολη — Καλαβάρδα. Τέχνη 1 (1946) 59-62 — Φυτόνυμα τοπωνύμια [Σορωνή — Μαλώνα]. Αὐτόθι, σ. 83-85.
1179. *Ρωμαίου Κ. Α.* Περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς πόλεως Χανιά. Ἀθηνᾶ 51 (1941 - 1946) 95-112.
1180. *Πετροπούλου Δημ. Α.* Ψυρῆς καὶ ψειρῆς. Ν'Εστ 39 (1946) 437.
1181. *Τσέλιου Μιλτιάδου* Τὰ «μπερδέματα» τῆς Πλάκας. Ν'Εστ 39 (1946) 624-25.
1182. *Χατζηγάκη Ἀλεξ. Κ.* Τοπωνυμικά Ἀσπροποτάμου (Πίνδου). Ν'Εστ 40 (1946) 1165-66.
1183. — Ἐξήγηση τῆς ὀνομασίας «Κωθώνι». Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο περ. Β' χρόν. 13 (1946) 128.
1184. *Χατζῆ Ἀντ. Χ.* Οἱ Σλάβοι ἐν Ἑλλάδι. Ἐπιστήμη 2 (1946) φ. 4 σ. 3, φ. 5 σ. 3-4, φ. 6 σ. 4-5.
1185. *Κατσουροῦ Ἀντ. Φλ.* Τοπωνύμια τῆς Νάξου. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 75-83, 94-103, 108-114, 123-136.
1186. *Καψαμπέλη Γιάννη* Τὸ τοπωνυμικὸ τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Πάν 17 (1947) 64-65.
1187. *Κόλια Γ. Τ.* Ἡ σημασία τῶν τοπωνυμίων. Ὁ Πάν 17 (1947) 97-98.
1188. *Μέγα Γ. Α.* Ἀνατολικὴ Ρουμελία. Ν'Εστ 41 (1947) 501-502.
1189. *Οἰκονόμου † Γεωργ. Μ.* Ἡ προελληνικὴ Δωδεκάνησος. Προελληνικά τοπωνύμια. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 133-36.
1190. * *Παπαϊωάννου Μ. Μ.* Γόλος-Βόλος καὶ τὰ συγγενῆ σλαβικὰ τοπωνύμια στὴν Ἑλλάδα. Ἀθήνα 1947. 8^{ον}, σελ. 23.
1191. *Παπαϊωάννου Μ. Μ.* Δασκαλιὸ - Σκολιό. Τ' φράγκ' τ' ἁλώνι. Ὁ Πάν 17 (1947) 28-32.
1192. — Σκολιὸ - Φράγκου ἁλώνι. Ὁ Πάν 17 (1947) 99-100.
1193. *Πλάτωνος Νικολ. Ε.* Συμβολὴ εἰς τὸ τοπωνυμικόν, τὴν τοπογραφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν τῶν πόλεων καὶ φρουριῶν τῆς Κρήτης. ΚρητΧρον 1 (1947) 239 - 255.
1194. *Ρωμαίου Κ.* Τὸ Σκολιό, ἡ τρίτη κορυφὴ τοῦ Ὀλύμπου. Ὁ Πάν 17 (1947) 48 - 52. — Τὰ ὀνόματα τῶν κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου. Αὐτόθι, σ. 124-28.

1195. * **Σαμάρα Π. Ί.** Τοπωνύμια Λέσβου. Γλωσσολογική μελέτη Α'. Μυτιλήνη 1947, σελ. 19.
1196. **Σταυρινίδη Ν.** Ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῆς τουρκοκρατίας ἐν Κρήτῃ. Κρητ Χρον 1 (1947) 84-122.
1197. **Σωτηρίου Μιλτιάδη Γ.** Γύρω στὸν Ὑμηττό. Ἑλληνικὸ Ὑπαιθρο περ. Γ' χρόν. 14 (1947) 66.
Περὶ τῶν τοπωνυμίων: Κοντοπήγαδο, Γύρισμα, Στεφάνια.
1198. **Χαβιαρᾶ Νικήτ. Δ.** Ἡ Νουλιᾶ. Συμαϊκὸν Βῆμα, ἀρ. φ. 110 (22 Ὀκτ. 1947), σ. 1-2.
Κρίσις: Δωδ'Ἐπιθ Α' (1947) 396 (Γ. Κ. Σπυριδάκης).
1199. **Χατζῆ Ἀντων. Χ.** Ἀκάδημος (Ἀπόλλων) — Ἀκαδήμεια. La Croix 1 (1947) 112-19.
1200. — Τῆλος - Ἐπισκοπή. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 8-9.
1201. — Εὐβοϊκὰ τοπωνύμια (Μέρος Α'). Πανευβοϊκὰ 1 (1947) 2-4.
1202. — Πελοπόννησος — Μορέας (ὄρος). Νέοι Δρόμοι 6 (1943) ἀρ. φ. 69-71 σ. 19-23 καὶ Ἐπιστήμη 3 (1947) 100-103.
1203. **Ψυχογιῶ Ντίνου Δ.** Ἑτυμολογικὲς παρερμηνεῖες. Βωμὸς 1 (1947) 91-93, 129-31.

ιβ'. Λαϊκὸν θέατρον

1204. * **Heilsberg A.** Ein Keilschrifttext, der älteste Mimus der Weltliteratur und seine Auswirkungen. (Sonderabdruck aus «Theater der Welt») 16 S. 8.
Κρίσις: BNJb XV (1939) 261-63 (Bruno Meissner).
1205. **Νάκη Ν.** Ἕνας λαϊκὸς καλλιτέχνης. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 182, σελ. 3 καὶ 10.
1206. **Κακούρη Κατερίνας Ί.** Προαισθητικὲς μορφὲς θεάτρου. (Ἀθῆναι) 1946. 8ον, σελ. ιβ' + 192.
Κρίσις: Ν'Ἐστ 41 (1947) 316-17 (Γιάνν. Σιδέρης). Κυπρὸ Γράμμ 12 (1947) 123-24 (Κ. Προυσης).
1207. **Κονόμου Ντίνου** Τὸ λαϊκὸ θέατρο στὴ Ζάκυνθο· (σελίδες ἀπὸ τὴν ἱστορία τοῦ ζακυνθινοῦ θεάτρου). Γέννηση καὶ χαρακτηρισμὸς τοῦ ζακυνθινοῦ λαϊκοῦ θεάτρου. ἙπτανΦύλλα, ἔτ. 1946 ἀρ. φ. 2-3 σ. 41-44, ἀρ. φ. 4 σ. 45-50.

ιγ'. Δημῶδη βιβλία

1208. **Ἀμαριώτου Μαρίας** Ἡ περισταμένη. ἙπΚρητΣπ 2 (1939) 313-23.
Στιχούργημα περὶ τοῦ θρήνου τῆς Παναγίας διὰ τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

1209. *Κριαρά Έμμ.* Κριτικά και ἄλλαι περὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἐρωτοκρίτου παρατηρήσεις. ΕΜΑ 1 (1939) 5-42.
1210. — Ληλασία τῆς Παροικίας τῆς Πάρου (κρητικὸν ποίημα τοῦ 17^{ου} αἰῶνος). ἸΑθηνᾶ 48 (1938) 119-162.
Κρίσις: ΒΖ 39 (1939) 225 (F. D(ölger)).
1211. *Παπανικολάου Κώστα Ἰω.* Φλώριος καὶ Πλατζιαφλώρα. (Βυζαντινὴ Βιβλιοθήκη ἱστορικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἀρ. 3), ἸΑθῆναι 1939. 8^{ον}, σελ. 172.
Κρίσις: ΒΝJb 16 (1940) 227-28 (G. Soyter).
1212. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Τὸ ἄσμα τοῦ σειμοῦ ἐν Κρήτῃ (1508). ΒΝJb 15 (1938-39) 58-65.
1213. *Ζώρα Γ.* Ἀνέκδοτον «ποίημα τοῦ εὐγενεστάτου ἄρχοντος μισέο Μαροῦ Φαλιέρου». ΕΕΠΕ 3 (1940) 13-30.
Κρίσις ΕΜΑ 1 (1939) 141-47 (E. Κριαράς).
1214. — Ποίημα παραινετικὸν Μαρίνου Φαλιέρου (ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Ἀμβροσιανοῦ κώδικος Υ, 89 sup.). ΕΕΠΕ 3 (1940) 149-166.
1215. — Ἱστορία καὶ ὄνειρο τοῦ Φαλιέρου. ΕΕΠΕ 3 (1940) 311-20, 373-85.
1216. *Κριαρά Έμμ.* Γύπαρις, κρητικὸν δράμα. Πηγαὶ - κείμενον. Athen 1940, 8^{ον}, σελ. ι' + 272 (Texte und Forschungen zur Byzantinisch.-Neugr. Philologie, Nr. 39).
Κρίσις: ἘπΒυζΣπ 17 (1940) 318-320 (Γ. Κ. Σπυριδάκης). ἘπΚρητΣπ 4 (1941) 251-260 (Μ. Ι. Μανούσακας). ΝἘστ 33 (1943) 314-17 (Γ. Μέγας). ΝἘστ 33 (1943) 506-507 (Έμμ. Κριαράς). ΒΝJb 17 (1939-43) 243-49 (Στ. Γ. Καφωμένος). ΒΖ 43 (1950) 40-41 (F. D(ölger)).
1217. *Κριαρά Ε.* Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ κειμένου τῆς Ἀχιλλίδος. ἸΑθηνᾶ 50 (1940) 175-96.
1218. — Κριτικά καὶ λεξιλογικά εἰς τὰ «Ἐρωτοπαίγνια». ἸΑθηνᾶ 51 (1941) 5-14.
- 1218α. *Μέγα Γεωργίου* Τὸ πρότυπον τῆς «Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ» ΝἘστ 32(1942) ἀρ. τεύχ. 373, σ. 42-44.
Κρίσις: ΒΖ 43 (1950) 67 (F. D(ölger)).
1219. *Ζώρα Γ. Θ.* Ἀλφάβητος τῆς Ξενιτείας (ἐκ τοῦ ἀνεκδότου Ἀθηναϊκοῦ κώδικος, ἀρ. 535). ΝἘστ 34 (1943) 913-919.
1220. *Μέγα Γ.* Ἡ Θυσία τοῦ Ἀβραάμ. Κριτικὴ ἔκδοσις. (ἸΑθῆναι 1943). 8^{ον}, σ. 195.
Κρίσις: ΝἘστ 34 (1943) 1156-60 (Γ. Ζώρας). Ἐφ. «Ἐλεύθερον Βῆμα» 25 Ἀπρ. 1943, ἀρ. 7382, σ. 1 (Κ. Θ. Δημαράς). Ἐφ. «Ἡ Πρωΐα» 27 Μαΐου 1943, ἀρ. 18174, σ. 1 (Κ. Βάρναλης). Ἐφ. «Ἡ Πρωΐα» 3 Ἰουν. 1943, ἀρ. 18180, σ. 1 (E. Κριαράς).
1221. *Γρηγορίου ἠγνουμ. Μαχαιρά* Ὁ Θρηνοὺς τοῦ καραβιοῦ. ΚυπροΓραμμ 10 (1945-46) 27-33.
Τὸ κείμενον ἐκ χειρογρ. τοῦ 18 αἰ. ἐν σελ. 28-32.

1222. *Ζώρα Γεωργ. Θ.* Ποιήματα ἀγνώστου ποιητοῦ. Ἐν Ἀθήναις 1945. 8^{ον}, σελ. 15 [ποιήμ. 6].
1223. — Κείμενα καὶ γλῶσσα τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ. Ν᾽Εστ 40 (1946) 1201-1204.
1224. *Μαρκάκη Πέτρου* «Πωρικολόγος». Μιὰ δημοτικὴ παραλλαγή ἑνὸς πεζογραφήματος τοῦ 12^{ου} αἰῶνος. Ἀθήναι 1946, σελ. 16 (Ἐκδοσις περιοδικοῦ «Νέοι Δρόμοι».)
1225. *Μέγα Γεωργ. Α.* Κείμενον καὶ γλῶσσα τῆς Θυσίας τοῦ Ἀβραάμ. Ν᾽Εστ 39 (1946) 528-36, 596-604.
1226. *Κριαρᾶ Ἐμμ.* Ἡ ρίμα θρηνητικὴ τοῦ Ἰωάννου Πικατόρου. ΕΜΑ 2 (1940) 20-69.
Κρίσις: Κρητ. Χρον. 1 (1947) 206-214 (Μ. Μανούσακας). ΒΖ 43 (1950) 395 (F.D(ölger)).
1227. *Μανούσακα Μαν.* Ἀνέκδοτα ἰντερμέδια τοῦ Κρητικοῦ θεάτρου. ΚρητΧρον 1 (1947) 575-580.
1228. *Μαρκάκη Πέτρου* Τὸ μεσαιωνικὸ εἰδύλλιο «Ἡ Εὐμορφη Βοσκοπούλα», σὰν δημοτικὴ παραλλαγή στὴν Ἀπείρανθο τῆς Νάξου. Φιλολ. Πρωτοχρονιά 1947, σελ. 137-144.

4. Μουσικὴ καὶ χοροὶ

1229. *Βαριαδάκη Ἰωάννου* Ὁ Νυφιάτικος στὸν Κέραμο καὶ τὰ περὶχωρα. Ὁ Ἀποκριάτικος στὸ Κέραμο καὶ τὰ περὶχωρα. ΠερΣ'Αργ 1 (1939) 154-55.
1230. *Δαμπελὲτ Γεωργίου* Τὸ δημοτικὸ τραγούδι καὶ ἡ αἰσθητικὴ καὶ μουσικο-θεωρητικὴ ὑπόστασις του. ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 19, σ. 62-70.
1231. — Γύρω ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν δημώδη μουσικὴν. (Οἱ φυσικὲς πηγὲς τῶν ἑλληνικῶν κλιμάκων καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἁρμονίας). ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 22, σ. 390-98.
1232. — Γύρω ἀπὸ τὴν δημοτικὴν μας μουσικὴν. Οἱ ἑλληνικοὶ χοροὶ (ἡ κυριαρχοῦσα μορφή καὶ ἡ ἐνορχήστρωσις τους). ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 23, σ. 466-471.
1233. — Γύρω ἀπὸ τὴν δημοτικὴν μας μουσικὴν. (Γιὰ τοὺς συλλέκτας τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν καὶ χορῶν). ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 25, σελ. 27-32.
1234. *Μεταλλινοῦ Στάθη* Ὁ «Καγκελευτὸς» τῆς Ἱερισσοῦ. Μακεδ'Ημ 15 (1939) 267-272.
1235. *Μιραμπὲλ Ἀντρέα* Τὸ νεοελληνικὸ λεξιλόγιον τῆς μουσικῆς. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φ. 114 (1939), σ. 4-5.
1236. *Φωτιάδου Δημήτρη* Μουσικὸ Λαογραφικὸ Ἀρχεῖον. ΝΓράμμ περ. Β', ἀρ. 119 (1939), σ. 3.
1237. *Ἀργαίου Ἀρέθα* Τὸ Μουσικὸν Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον. ΠοντιΦύλλ 3 (1938-40) 277-78.

1238. *Σακελλαρίου Χ.* Ἑλληνικοὶ χοροί. Συλλογὴ Χ. Σακελλαρίου. Ἀγγλικά μεταφράσεις Θ. Στεφανίδη. Ἀθήνα (1940). 8ον μέγ. ἄ. σ. [φύλλα 61]. Δημοσιεύονται 50 ᾠσματα χοροῦ μετὰ μουσικῆς καὶ ἄπλοϊ τινες χοροὶ· ἐπίσης οἱ βηματισμοὶ 10 χορῶν.
1239. Δίσκοι φωνογράφου θρακικῶν τραγουδιῶν. *Θρακ* 15 (1941) 385.
1240. *Τόμπολη Σώζου* Τὰ τέσσερ' ἀδέρφκια. *ΚυπρΓράμμ* 6 (1941-42) 139.
1241. *Καλομοίρη Μανώλη* Ἡ μουσικὴ καὶ τὸ λαϊκὸ μοτίβο. *ΠειρΓράμμ* 2 (1942) 182.
1242. *Δαμπελὲτ Γεωργίου* Οἱ ξένοι συλλέκται δημοτικῶν μας ᾠμάτων. *ΠειρΓράμμ* 2 (1942) 120-23.
1243. *Ξενίτα Ξ. (Ξ. Ἀκογλου) - Καρᾶ Σ.* Τὰ κάλαντα [Τὰ κάλαντα, τὰ Φῶτα, ὁ κὺρ Θωπέκης. Μοιρολόγι Σταυρί]. *ΧρονΠόντ* 1 (1943-44) 129-130.
1244. — Ποντιακὴ μουσικὴ. *ΧρονΠόντ* 1 (1943-44) 152, 177, 188, 202-203, 230-31, 268. — *Χρόν* 2 (1945-46) 314, 348, 389, 434, 487.
1245. — Χριστουγεννιάτικα ᾠσματα σὲ τούρκικη γλῶσσα. *ΧρονΠόντ* 1 (1943-44) 94-95
1246. *Παπαχριστοδοῦλου Πολυδ.* Σημειώματα 3) Τὰ θρακικὰ τραγούδια. *ἈρχΘρΘησ* 10 (1943-44) 304.
1247. *Μιχαηλίδου Σόλωνος* Ἡ κυπριακὴ λαϊκὴ μουσικὴ. *ΚυπρΓράμμ* 9 (1944-45) 115-126.
1248. *Ἀνθία Τεύκρου* Μουσικὸ Ἐγκόλπιο. Ἐθνικὰ λαϊκὰ καὶ ἐργατικὰ τραγούδια. Τόμ. Α' (Δεύτερη ἔκδοσις) σελ. 60. τόμ. Β' σελ. 36. Λευκωσία-Κύπρος 1945. Δημοσιεύεται ἡ μουσικὴ καταγραφή 10 δημοτ. ᾠμάτων. Τόμ. Α'. σελ. 21 ἀρ. 8, σ. 23 ἀρ. 9, σ. 25 ἀρ. 10, σ. 26 ἀρ. 11, σ. 29-30 ἀρ. 12, σ. 32-33 ἀρ. 14. — Τόμ. Β'. σελ. 8-10 ἀρ. 2, σ. 11-12 ἀρ. 3, σ. 21-22 ἀρ. 8, σ. 23-24 ἀρ. 9.
1249. *Μουστοξύδη Θ. Μ.* Τί εἶναι ὁ χορός. *Γράμμ* 7 (1945) 209-225.
1250. *Ἀκογλου Ξεν. Κ.* Τραγούδια τῶν Κοτυώρων ΜακεδΘρΦύλλ 1 (1946) 34-41, 99-103. [μουσ. 12 ᾠσμ.].
1251. — Τραγούδια τῶν Κοτυώρων σὲ μεταγραφὴ ἀπὸ τὴ βυζαντινὴ παρασημαντικὴ σ' εὐρωπαϊκὴ μουσικὴ γραφὴ. Π. Ε. Φορμόζη καὶ Ἰ. Γ. Ξάνθου. Θεσσαλονίκη (1946). 8ον. σελ. 8. (Μελέτες γιὰ τὴ λαϊκὴ μουσικὴ καὶ τὸ λαϊκὸ τραγοῦδι. Διεύθ. Π. Ε. Φορμόζη. Φυλλάδ. 1).
1252. *Baud-Bovy S.* Ροδίτικη μουσικὴ. *Τέχνη* 1 (1946) 182-83.
1253. *Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.* Ὁ Πλάτανος, τὸ πλατανιώτικο νερὸ καὶ ὁ πλατανιώτικος χορός. *ἈρχΣάμ* 1 (1946) 144-151.
1254. *Καλομοίρη Μανώλη* Ὁ ἄγνωστος μουσουργὸς τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ. *Ν᾽Εστ* 40 (1946) 713-721.

1255. **Καλομοίρη Μαν.** Ὁ ἄγνωστος μουσουργὸς τοῦ δημοτικοῦ μας τραγουδιοῦ καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς. Πρακτ'Ακαδ'Αθηνῶν 21 (1946). Ἐν Ἀθήναις 1950, σ. 274-290.
1256. **Μιχαηλίδη Γιάγκου** Ψυχολογικὰ πορίσματα ἐκ τῆς μελέτης τῶν κυπριακῶν τραγουδιῶν. ΚυπρΣπ 10 (1946) 45-52.
1257. — Εἰσαγωγικὸ σημεῖωμα στὴν ἔκδοση τῆς μουσικῆς τῶν κυπριακῶν χορῶν. Κυπρ Σπ 10 (1946) 197-207. [6 μουσ. καταγραφαί].
1258. **Σταματιάδου Α.** Ἡ λαϊκὴ μουσικὴ. ἘλΓράμμ ἀρ. 51 (1946), σ. 276. Ἄρθρον περὶ τῆς συλλογῆς τῶν μελωδιῶν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν.
1259. **Βασιλειάδου Σώτου** Ἑλληνικὴ δημοτικὴ μουσικὴ. Ὁ Αἰώνας μας, ἔτ. 1947-48, ἀρ. 3, σ. 88-89.
1260. * **Baud-Bovy Samuel** Chansons populaires Grecques du Dodecanèse, recueillies et harmonisées par... (Edition Henn Genève). Κρίσις: Ν'Εστ 41 (1947) 382 (Λέανδρ. Κ. Παλαμᾶς).
1261. **Δάση Δ.** Ὀλίγα περὶ ἐξοχικῶν χορῶν Ζακύνθου. Παγκερ'Ημ 4 (1947) 119-120.
1262. **Μερλιέ Μέλωσ** Ὁ Λουκόπουλος καὶ τὸ μουσικὸ λαογραφικὸ Ἄρχεῖο. ἘλΓράμμ ἔτ. 1947 ἀρ. 59, σ. 21-22, 30.
1263. **Poniridis Georges** La musique Grecque. L'HellCont I (1947) 498-502.

Ε'. Κοινωνικὸς βίος.

1. Οἱ κύριοι σταθμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς.

Γέννησις, γάμος, τελευτή.

1264. **Φαρμακίδου Σ. Π.** Ὁ τοκετὸς παρὰ Κυπρίοις πρὸ πεντηκονταετίας. Πάφος 4 (1939) 72-76.
1265. **Παπαχαραλάμπους Γ. Χ.** Κυπριακὰ ἔθιμα. ΚυπρΓράμμ 4 (1939-40) 107-8. Δοξασίαι καὶ ἔθιμα περὶ τὸ παιδίον καὶ εἰς τὸν νεκρόν.
1266. **Ζήση Εὐστ.** Προλήψεις ἐγκυμοσύνης Αὐδημίου. Θρακ 13 (1940) 333-34.
1267. **Μέγα Γεωργ. Α.** Ζητήματα Ἑλλην. Λαογραφίας. Κεφ. Γ'. Ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸ παιδίον. ΕΛΑ, Α (1939) 120-142. — Κεφ. Ε'. Ζητήματα σχετικὰ μὲ τὸν γάμον. Αὐτ. Β' (1940) 118 - 165. — Κεφ. Σ'. Τὰ κατὰ τὴν τελευτήν. Αὐτ. 166-205.
1268. **Ξενίτα Ξένου** Ἡ βάφτιση στὰ Κωτύωρα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 12-15.
1269. **Τόμπα Ἀγγέλου** Ἔθιμα καὶ ἄσματα ἀρραβόνων εἰς τὸ Καβακλῆ (Θράκης). Μακεδ'Ημερ 16 (1940) 283-88.
1270. **Χουρμουζιάδου † Καλλ.** Τὸ παιδίον εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐπαρχίαν

- Μετροῶν καὶ Ἀθύρων τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. ἈρχΘροθσ 7 (1940-41) 66-133.
 Δημοσ. ἔτι παίγνια 71, ἄσμ. 69 κλπ.
1271. *Κουρτίδου Κ.* Ἔθιμο ἀροαβόνων ἐπαρχίας Διδυμοτείχου. ἈρχΘροθσ 5 (1938-39) 270.
1272. *Ὀρφανίδου Μαρίας* Ἔθιμα στοὺς γάμους. Δοῦρος 2 (1938-39) 444-50.
1273. *Δαφέρμου Γεωργ. Φ.* Ὁ λυρατζῆς στὸ γάμο — ὁ γάμος — τὸ ψῆκι τοῦ γάμου. ΠρομΠυροφ ἔτ. 1939 ἀρ. 332 σ. 7. — ἔτ. 1940 ἀρ. 334 σ. 7, ἀρ. 335 σ. 7, ἀρ. 336 σ. 7, ἀρ. 337 σ. 7, ἀρ. 338 σ. 7, ἀρ. 339 σ. 7, ἀρ. 340 σ. 7, ἀρ. 341 σ. 7, ἀρ. 342 σ. 7, ἀρ. 343 σ. 7, ἀρ. 344 σ. 7.
1274. *Ζήρα Γιάννη Α.* Τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου εἰς τὸ Πλάτσι. Μακεδ'Ἡμερ 15 (1939) 171-75.
 Δημοσ. καὶ ἄσματα 10.
1275. *Κουτσογιαννοπούλου Δημ.* Λαογραφικὰ σημειώματα. Ἡ τελετὴ τοῦ γάμου παρὰ Ποντίους. Θεσσαλονίκη 1939. 8^{ον}, σελ. 22.
 Κρίσεις: Λαογρ 12 (1938-1948) 332 (Στίλπ. Π. Κυριακίδης).
1276. *Παπασταύρου Χρ. Β.* Τσάμικος γάμος στὰ παλιὰ τὰ χρόνια. Ἡπειρωτικὴ ἠθογραφία εἰς πράξεις 4 καὶ εἰκόνες 8. Ἀθῆναι 1939. 8^{ον}, σελ. 90.
1277. *Σ.* Γάμοι, βαφτίσια καὶ γλεντοκόπια στὴν Εὐβοία. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 821 σ. 22 καὶ 41, ἀρ. φ. 823 σ. 24.
1278. *Δάππα Τάκη* Τσοπάνικος γάμος τοῦ 1841. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 21, σ. 19-20.
1279. *Γκαβανᾶ Δημ.* Πῶς τραγουδοῦνε τὰ προικιὰ στὴν περιφέρεια Κοζάνης ΦάρΒ'Ελλ 2 (1940), 89-93. [Ἄσμ. 7].
1280. *Λέτσα Ἀλεξ.* Ὁ γάμος ἐν Βογατσικῶ. Μακεδ Α' (1940) 123-189.
 Δημοσ. καὶ ἄσματα 36.
1281. *Λιουδάκη Μαρίας* Ὁ γάμος στὴν Κρήτη τώρα καὶ παλιά. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 327-411 [καὶ 19 παροιμ. ἐν σελ. 331, 345, 347, 348, 356, 357, 378, 408-9].
 Κρίσις: ΒΖ 40 (1940) 240 (F. D(ölger)).
1282. *Μηλιώρη Νικ. Ε.* Λαογραφικὰ Βουρλῶν. ΜικροΧρον 3 (1940) 356-367.
 Περιγραφή τῶν ἐθίμων τοῦ γάμου. Δημοσ. ἔτι μαντικὴ, λατρεία καὶ δίστιχα 7.
1283. *Οἰκονόμου † Κ. - Σιγάλα Α.* Γαμήλια ἔθιμα ἐν Σιατίστῃ. Μακεδ. 1 (1940) 264-276.
1284. *Στάλιου Ἀμαλίας* Ἔθιμα καὶ ἐνδυμασίαι τῆς Κομοτινῆς. Θρακ 13 (1940) 321-329.
 Δημοσ. ἄσμ. 5, παίγν. 2 καὶ ἔθιμα κατὰ τὸν γάμον καὶ τὴν γέννησιν.
1285. *Ἀθανασιάδου Εὐστ.* Ἔθιμα Σάντας. ἈρχΠόντ 11 (1941) 108-115.
 Περιέχεται καὶ ὕλη περὶ κοινῶν. ὀργανώσεως, ἐνδυμασίας, χορῶν.

1286. *Ἀθανασίου Νίκου Β.* Οἱ γάμοι στὰ Σουλιωτοχώρια. ἮπΓράμμ 1 (1944) 187-90, 229-32.
1287. *Παπαζήση Χρ.* Ποιμενικοὶ γάμοι στὰ Θεσσαλικά βουνά. ΘεσσΓράμμ 1 (1945) ἀρ. 4, σ. 6.
1288. *Ζαφειρίου Νικ.* Ἰ. Τραγούδια τοῦ γάμου. ἈρχΣάμ 1 (1946) 306-308.
1289. *Καμμᾶ Παντ. Α.* Ὁ τηλιακὸς γάμος. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 384-88.
1290. *Κριτσωτάκη-Ριανοῦ Ἰω. Μ.* Ἡ προξενεῖα [ἐν Κρήτῃ]. Ραδάμανθυς 32 (1947) ἀρ. 556, σ. 3-4.
1291. *Συρνάκη † Γερασ.* Ὁ γάμος εἰς τὴν Πάτμον. Δωδ'Επιθ 1 (1947) 155-58, 236-39, 311-13.
1292. *Ταρσοῦλη Ἀθηνᾶς* Λίγα ἀπὸ τὰ ἔθιμα καὶ τὰ τραγούδια τοῦ γάμου στὴν Χάλκη [5]. Δωδ'Επιθ (1947) 148-49.
1293. *Κουκουλὲ Φαίδ.* Τὰ κατὰ τὴν ταφὴν τῶν βυζαντινῶν βασιλέων. ἜπΒυζΣπ 15 (1939) 52-78.
1294. *Λιουδάκη Μαρίας* Ἡ τελευταία στὴν Κρήτῃ. ἜπΚρητΣπ 2 (1939) 403-427.
1295. *Κουκουλὲ Φαίδ.* Βυζαντινῶν νεκρικὰ ἔθιμα. ἜπΒυζΣπ 16 (1940) 3-80. Κρίσις: ΒΖ 40 (1940) 231 (F. D(ölger)).
1296. *Λουκάτου Δημ.* Λαογραφικαὶ περὶ τελευταίας ἐνδείξεις παρὰ Ἰωάννη τῷ Χρυσοστόμῳ. ΕΛΑ 2 (1940) 30-117. Κρίσις: ΒΖ 41 (1941-42) 309 (F. D(ölger)).
1297. *Πατριαρχέα Βασ. Δ.* Ὁ θρῆνος τοῦ νεκροῦ. ΝΚράτ 4 (1940) ἀρ. 38-39 σ. 978-988, ἀρ. 40 σ. 1040-49.
1298. *Turchi Nicola* Κόλυβοι ε περιδαιπνον. Studi Bizant. e Neoell. VI σ. 244-45. (Atti del V Congr. Internazionale di Studi Bizantini. II Roma 1940).
1299. *Κάνθου Θεοδότ. Χρ.* Τὸ στοίσιωμα. ΚυπρΓράμμ 5 (1940-41) 407. Δοξασία περὶ στοιχειώσεως τοῦ νεκροῦ.
1300. *Ἀχιλλέα Φιλίππου* Δεισιδαιμονίες. Πάφος 6 (1941) 106.
1301. *Παπαχαραλάμπους Γ. Χ.* Περιδαιπνα. ΚυπρΓράμμ 7 (1942-43) 18.
1302. *Παπακώστα Ἀγγέλου Ν.* Λαϊκὲς ὀνομασίες καὶ ἐκφράσεις γιὰ τὸ θάνατο καὶ τοὺς νεκροὺς στὴν Ἠπειρο. ἮπΓράμμ 1 (1944) 255-58.
1303. *Ζευγώλη Γ.Δ.* Ὁ Χάρος στ' Ἀπεραθίτικα μοιρολόγια. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 33-35

2. Θρησκευτικὴ ζωή.

Λαϊκὴ λατρεία

α'. Συλλογαὶ

1304. *Ἀτζέμη Κωνστ. Ε.* Χολιάς γιὲ δὲ χολιάς. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39)

- άρ. 16 σ. 11-12, άρ. 17, άρ. 18 σ. 12, άρ. 19 σ. 6, άρ. 20 σ. 19, άρ. 21 σ. 18, άρ. 22 σ. 15.
1305. *Αύγερινου Κώστα* Ἡ πρωτοχρονιά. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 87.
1306. *Δεληγιάννη Β. Ν.* Τὰ ἀναστενάγια στὸ χωριὸ Κωστῆ τῆς περιφερείας Ἀγαθουπόλεως Ἀν. Θράκης. ἈρχΘροθσ 5 (1938-39) 129-132.
1307. *Ζ(ήση) Ε(ύστρατίου)* Ἦθη καὶ ἔθιμα εἰς τὴν Θράκην. Ἡ Συζήτησις περ. Β' ἔτ. Γ' (1938-39) 58-60.
Ἔθιμα Χριστουγέννων
1308. *Δουκάτου Δημ. Σ.* Τὸ πάρκο. Ἡ Ἠχώ ἔτ. Ζ' (1939) άρ. φ. 77-78, σ. 6-7.
Στολισμὸς τοῦ πάρκου (=ἐξέδρας) κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Θεοφανείων.
1309. *Πετροπούλου Δ. Α.* Τὰ ἀναστενάγια. ἈρχΘροθσ 5 (1938-39) 136-142.
[Ἄσμ. 1].
1310. *Ρωμαίου Κωνστ.* Αἱ Ἀπόκρεω. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 21.
1311. *Στεφάνου Νικ. Μιχ.* Πασχαλιά. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Β' (1938-39) άρ. 16 σ. 17-18, άρ. 18 σ. 19-20, άρ. 19 σ. 17-18, άρ. 20 σ. 13-15.
1312. Πρωτομαγιά στὶς Ἐπιβάτες. Θρακ 12 (1939) 332.
1313. *Ἀποστολίδου Φωτίου Γρ.* Ὁ Ἀηγιάννης ὁ Κουλτουρομουσιανός. Θρακ 12 (1929) 328-331.
1314. *Βασιλειάδου Β. Κ.* Ἦθη καὶ ἔθιμα Κυδωνιῶν. Τοπικαὶ πανηγύρεις. Μικρ Χρον 2 (1939) 361-369.
1315. *Γιαγιᾶς τοῦ «Μπουκέτου» Τῆς* Ἡ πρωτομαγιά στὴν Ἑλλάδα. Μπουκέτο 16 (1939), άρ. φ. 792 σ. 50 καὶ 67.
1316. *Κ. Μ. Κ.* Ἡ Κύπρος καὶ ἡ θάλασσα. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1072.
1317. *Δαογράφου* Τὰ πασχαλινὰ αὐγά. (Ἄγνωστα ἑλληνικὰ ἦθη καὶ ἔθιμα). Μπουκέτο 16 (1939) άρ. φ. 788 σ. 18, φ. 789 σ. 46.
1318. *Δουκάτου Δημ.* Νυφοῦλες. ΝΓράμμ περ. Β' άρ. φ. 134 (1939) 11.
Ἔθιμα τῆς 24 Ἰουνίου.
1319. *Μαγκριώτου Ι.* Ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ χωρίου Εὐκαρίου. Θρακ 12 (1939) 323 - 327.
1320. *Μαράτου Ἀλίκης* Σπετσιώτικη λαογραφία. Ναυτ'Ελλ 10 (1939) 1045.
1321. *Μιχαηλίδου-Νουάρου Μ.* Λαογραφικὰ γύρω ἀπὸ τὸ Μάρτη. ΝΓράμμ. περ. Β' άρ. φ. 122 (1939) σ. 5.
1322. *Νικολούδη Γεωργ.* Συμβολὴ εἰς τὸ χιακὸν λεξικόν. ΠερΣ'Αργ 1 (1939) 174 - 77.
Ἐν σ. 176 - 7 περιγραφὴ τῆς πανηγύρεως τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου εἰς Ποταμιάν.
1323. *Παϊδούση Μικὲ* Θαυματουργοὶ Ἅγιοι. Ἱατρικὴ Μονῶν, Ἀγιάσματα. ΠερΣ'Αργ 2 (1939) 70 - 71.

1324. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Τὰ Θρακικὰ ἀναστενάρια. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φ. 144 (1939) σ. 8 καὶ 15. — Τὸ πανηγύρι τῆς Πέτρας. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 151 (1939) σ. 6 καὶ 11.
1325. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Τὸ Δεκαπενταύγουστο στὴ Θράκη. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φύλλ. 141 (1939), σ. 3.
1326. *Περιπλανωμένου Τοῦ* Ὁ κλήδωνας στὴ Μακεδονία (Ἡ Νεράϊδα τοῦ Μπλατσιοῦ). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 800, σ. 66 καὶ 70.
1327. *Σεφερλῆ Π. Δ.* Οἱ ἅγιοι Σαράντα. ΣπαρτΧρον ἔτ. Β' (1939) ἀρ. 19, σ. 11-12.
1328. *Σπανδωνίδη Εἰρήνης* Τραγούδια τῆς Ἀγόριανης (Παρνασοῦ). Ἀθήνα 1939, σ. 85-96 354-57: τοῦ Μάη, Κάλαντα κ.λ. [Περιγραφή σχετικῶν ἐθίμων].
1329. *Σταματιάδου Νεοφ. † Ἀρχιμ.* Πῶς ἐορτάζονται τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν Κορωνοφωλεὰν Δ. Θράκης. Θρακ 11 (1939) 345-46.
1330. *Σταμ(ατίου) Σταμ.* Σιφνιώτικες πρωτοχρονιές. Μπουκέτο 19 (1939) ἀρ. φ. 774, σ. 6 καὶ 68.
1331. — Ἡ Παναγίης τῆς Λέσβου. Μπουκέτο 16 (1939), ἀρ. φ. 775 σ. 7-8.— Φῶτα... Φωτεινά. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 776, σ. 7-8.— Νησιώτικες ἀποκορηές. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 781, σ. 7-8.— Παράξενες ἀποκορηές στὴ Λέσβο. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 782, σ. 7-8.— Ὁ Καρνάβαλος τῆς... Καθαρῆς Δευτέρας. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 783, σ. 7-8. [Δημοσ. καὶ 5 ἄσματα].
1332. *Φαρακλᾶ Δανῖδ* Ἡ Ἀποκορῆὰ στὸ σαμιώτικο χωριό. Σαμῆμερ. ἔτ. 1939, σ. 201-204.
1333. — Πῶς γίνονται τὰ βρεχτὰ (χουσαῖφι). [Ἐθιμον τῆς Πρωτοχρονιάς]. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 24-25, σ. 6.— Πρωτοχρονιὰ στὸ νησάκι μας. Αὐτόθι, ἀρ. 27, σ. 7-8.
1334. *Μελανοφρύδη Π. Η.* Λαϊκὸν ποντιακὸν ἐορτολόγιον. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 16-22. [Ἄσμ. 2].
1335. *Μεταλλεΐδη Μιχ.* Τὸ πανηγύρι τοῦ Ἀη-Λια τῆς Μοχώρας. ΠοντΦύλλ 3 (1938.40) 175-76.
1336. *Ξενίτα Ξένου* Οἱ νηστεῖες (Κοτυώρων). ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 62-67.
1337. *Φωστηροπούλου Ἀγ.* Ἀερεμίτσα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 60.
Πανήγυρις εἰς τὸ παρεκκλήσιον Ἀερεμίτσα τῆς Ἰμερας Πόντου.
1338. *Γιοφύλλη Φώτου* Τὸ Πάσχα στὰ νησιά μας. Ναυτῆλλ. 11 (1939-40) 1487-88. [Δημοσ. καὶ ἄσματα 2].
1339. — Ἀποκορηές στὴν Ἐπτάνησο. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 29-30, σ. 44.
1340. *Δέκκα Νικ. Γ.* Λαογραφία ἐπὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι πηγῶν. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 27-28 σ. 13-15, ἀρ. 29-30 σ. 10-11, ἀρ. 31-32 σ. 12-13, ἀρ. 33-34 σ. 8-9.

1341. **Μ.Α.Κ.** Ἡ Ἀποκριὲς καὶ ἡ Καθαρὴ Δευτέρα. Ἡ Μεγίστη ἔτ. Γ' (1939-40) ἀρ. 29, σ. 15-16.
1342. **Μαθιουδάκη Γ.** Ἀνήμερα τῷ Χριστουγέννω. Δοῦρος 3 (1939-40) 825-28.
1343. **Πιτυκάκη Μανώλ.** Ὁ κλήδωνας στὰ χωριά μας. Δοῦρος 3 (1939-40) 985-987.—14 (1940-41) 25-29.
1344. **Ρουσιᾶ Μαρίκας** Ἀνιστόρητη ἱστορία. ΚυπρὸΓράμμ 4 (1939-40) 432-437. [Παράδοσις περὶ Καλλικαντζάρων].
1345. **Σταμ(ατίου) Σταμ.** Οἱ ραγκουτσαρέοι τῆς Μακεδονίας. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-1940) ἀρ. 27-28, σ. 26.
Τελευταί, χοροὶ κλπ. μετημφισμένων κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου (7 Ἰανουαρ.).
1346. **Ἀβραμίδου Σταύρου Γ.** Ἡ γιορτὴ τῆς εὐλογίας τῶν σταφυλιῶν. Μακεδ'Ἡμερ 16 (1940) 58-60.
1347. Ἡ ἅγια Σαρακοστή. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 838, σ. 44.
1348. Ἡ 1η Μαΐου. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 845, σ. 6.
1349. Τί τρῶνε στὴν Ἑλλάδα τὴν πρωτοχρονιά (Ἡ βασιλόπητα). Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 826, σ. 6 καὶ 50.
1350. Τὸ ἀρνὶ τοῦ Πάσχα. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 843, σ. 51.
1351. **Αὐγερινοῦ Κώστα** Ὁ Μάρτης. Κυν'Επιθ. 3 (1940) 14.
1352. **Βαφείδου Νικόλα** Μερικαὶ συνήθειαι Διδυμοτείχου. Θρακ 13 (1940) 335-342.
1353. **Γιαγιάς τοῦ «Μπουκέτου»** Ἄγνωστα χριστουγεννιάτικα ἦθη καὶ ἔθιμα. (Τὸ πάντρεμμα τῆς φωτιᾶς). Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 826, σ. 14 καὶ 49.
1354. **Ἐξαδακτύλου Χρ.** Ὁ Μάρτιος. Πάφος 5 (1940) 227-28.
1355. **Z.** Ἔθιμα Σαμοκοβίου. Θρακ 13 (1940) 386-389.
1356. **Ξένου Τοῦ** Ἡ Ἀπόκριες στὴ Λέσβο. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 835, σ. 36.
1357. **Παπαχριστοδούλου Πολυδ.** Τὰ Φῶτα στὴ Θράκη. Ἡ Νεολαία, ἔτ. Β' (1939-1940) 426-27.
1358. **Σ.** Ἡ Τσικνοπέφτη στὴν Κρήτη. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 834, σ. 44 [Δημοσιεύονται καὶ ἄσματα 2 καὶ δίστ. 6].
1359. **Σμυρλῆ Δώλη** Ὁ χορὸς τῆς φωτιᾶς. Μακεδ'Ἡχὼ ἔτ. 1940 ἀρ. 198 [σ. 4-5]
1360. **Σπυριδάκη Κωνστ.** Ἔθιμα λαϊκῆς λατρείας καὶ δοξασίαι ἐκ Κατσιδονίου Σητείας. ἘπΚρητΣπ 3 (1940) 417-420.
1361. **Συλβίου** Λαογραφικὰ Σμύρνης. Ὁ κλήδωνας. ΜικρὸΧρον 3 (1940) 390-406. [Δημοσιεύονται καὶ δίστιχα 186 ἀπὸ σ. 396-406].
1362. **Τουργούτη Χ. Ν.** Ὁ Ἅγιος Βασίλειος ζευγολάτης. Ν'Ἐστ 27 (1940) 56.
1363. **Τριανταφυλλίδου Φ. Γ.** Πῶς γιορτάζονται οἱ ἀποκριεὲς στὸ Ζαγόρι τῆς Ἠλείου. Μακεδ'Ἡμερ 16 (1940) 106-108.

1364. *Τριανταφυλλίδου Φ. Γ.* Πῶς γιορτάζεται ὁ Λάζαρος στὴν περιφέρεια Ζαγορίου. Φάρβ'Ελλ ἔτ. Β' (1940) 125-129.
Δημοσ. καὶ ἄσματα 2.
1365. *Ροδοσίου Ν.* Ἀπὸ τὰ ἔθιμα τῆς πατρίδος μου Ὀρτάκιοι (Ἀδριανουπόλεως). Τὰ Δημήτρια (ὁ Μπέης). Θρακ 13 (1940) 311-320.
1366. † *Σωφρονίου ἐπισκόπου Ἐλευθερουπόλεως* Ἡ πυροβασία τῶν Ἀναστενάρηδων. Ψυχ'Ερ. 16 (1940) 178-179.
1367. *Χουρμουζιάδου Ἀ.* Αἱ τελεταὶ τῆς ἀκαΐας τῶν Βραχμάνων εἰς τὸν Αἴμον. Τὰ Ἀναστενάρια. Ψυχ'Ερ. 16 (1940) 53-57.
1368. *Δεληγιάννη Β. Ν.* Τὸ χατζηλήκι στὰ Κουβούκλια Προύσης. ΜικροΧρον 2 (1939) 400-420.
Δημοσ. καὶ ἄσματα 10, παραδ. 2.
1369. Φλογάρα. Θρακ 15 (1941) 321.
1370. Ἡθογραφικὴ ἑορτὴ εἰς Κομοτινήν. Θρακ 15 (1941) 389-390.
Ἔθιμον τῆς Μεγ. Παρασκευῆς μεθ' ἑνὸς ἄσματος.
1371. *Μιχαὴλ Σταύρου* Ἡ πῆττα τοῦ ἁγίου Φανουρίου. Πάφος 6 (1941) 207-208
1372. *Παπαχαράλαμπος Γ. Χ.* Ἀπαρχαί. ΚυπροΓράμμ 7 (1942-43) 19.
1373. *Σταμούλη Σαραντῆ Ἐλπινίκης* Ἀπὸ τὰ ἀγιάσματα τῆς Θράκης. Θρακ 18 (1943) 219-290.— 19 (1944) 308-309.— 20 (1944) 210.
1374. *Γκλέκα Γεωργ.* Πυρολατρεία. ΣπαρτΧρον 7 (1943-44) ἀρ. 73-74, σ. 171.
1375. *Δίβα Χρ.* Ὁ Μάρτιος. ΚυπροΓράμμ 8 (1943-44) 202-205.
Δημοσ. καὶ δεισιδαίμονες δοξασίαι καὶ 14 παροιμίαι.
1376. *Παμπούκη Ἰ. Τ.* Νιώτικος Ἀἰ Γιώργης. ΧρονΠόντ (1943-44) 11-12 36-39.
Δημοσ. ἔτι παραδόσεις, παροιμίαι καὶ ἄσματα.
1377. *Σταμούλη Σαραντῆ Ἐλπιν.* Ἀπὸ τὰ φυτὰ τῆς Θράκης. Θρακ 20 (1944) 17, 21-23, 27, 28, 34, 55, 57, 60-61, 63. [Φυτὰ εἰς λατρευτικὰς ἐνεργείας].
1378. *Δίβα Χρ.* Ὁ Ἀπρίλιος - ὁ Μαῖος. ΚυπροΓράμμ 9 (1944-45) 17-21.— Ὁ Αὐγουστος. Αὐτόθι, σ. 57.
1379. — Ὁ Φεβρουάριος. ΚυπροΓράμμ 9 (1944-45) 262-63.
Δημοσ. ἔτι ἄσματα 2, δίστ. 6 καὶ παροιμίαι 6.
1380. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Σαράντα Ἐκκλησιῶν παναγύρια καὶ ἀγιάσματα— Ἐσνάφια— Γειτόνια— Χατζιλίκι— Νείρατα— Ρακί-κέφια. ἈρχΘροθσ 11 (1944-45) 163-166.
1381. — Ἀπὸ τὶς ἑορτὲς τῆς Τυρινῆς (Στενιμάχου). ἈρχΘροθσ 11 (1944-45) 162-163.

1382. *Κανδηλάπη (Κάνεως) Γ. Θ.* Ἡ τελετὴ τοῦ «Λουτρόπι» τ' Ἀϊ Γιάννε». ΧρονΠόντ 2 (1945-46) 387-88.
1383. *Καπίστρα Ἰ.* Σημειώματα. Ἀναστενάρια. ἈρχΘροΘησ 12 (1945-46) 233-35.
1384. Λαογραφικὰ τοῦ Μάρτη. Ἐργ'Ἐστ περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 11.
1385. *Δεληγιάνη Βασιλ.* Ἀναστεναρίων παραποίησις. ἈρχΘροΘησ 14 (1947-48) 350-353.
1386. — Ἡ τήρησις τῆς γιορτῆς τοῦ ἁγίου Συμεών. ἈρχΘροΘησ 14 (1947-48) 361-364.
1387. *Δεληγκάνη Κ.* Ὁ λειδινὸς ἐν Αἰγίνῃ. Κῆρουξ τῆς Αἰγίνης ἔτ. Α' (1947) ἀρ. 8, σ. 7-9.
1388. *Δημητρίου Νικολ.* Ἀποκορηὲς στὴ Σάμο. ἈρχΣάμ 2 (1947) 160-164.
1389. *Καμμᾶ Παντελῆ* Τηλιακὰ παναῦρια. Τὸ παναῦρι τ' Ἀη Παντελέμονα. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 99-103.
Δημοσ. καὶ 43 δίστιχα.
1390. — Ἀπὸ τὴν τηλιακὴ λαογραφία. Τὸ κοκκινάδι. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 152-153.
Ἔθιμον τῆς Λαμπρῆς.
1391. *Καπίστρα Σωτηρίου Ἰ.* Τ' ἀναστενάρια στὸ πανηγύρι τῆς Ἀγίας Ἐλένης Σεροῶν. ἈρχΘροΘησ 14 (1947-48) 348-350.
1392. *Καρανικόλα Σωτηρ.* Ἡ Μεγαλοβδομάδα καὶ τὰ γιαιπράκια τῆς Μεγάλης Πέφτης. Συμιακὸ ἔθιμο. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 154.
1393. — Συμιακὰ λαογραφήματα. Ὁ Αὔγουστος εἰς τὴν Σύμην. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 272 - 76, 316-317. — Οἱ Κάηδες. Αὐτόθι, σ. 443-44. — 2 (1948) 21-22.
1394. *Μαρίνη Κ.* Οἱ φωτιὲς τ' Ἀγιάννη. ἘλΓράμμ. περ. Β' ἔτ. 1947 ἀρ. 2, σ. 33.
1395. *Μαρκόπολι † Μιχ. Ἰακ.* Ναξιακὰ Χριστούγεννα. Ναξ'Ἀρχ 1 (1947) 148-151.
1396. *Μπίτα Λιλῆς Γ.* Τὸ κόψιμο τῆς κουλούρας στὴ Ζάκυνθο. Παγκεφ'Ἡμερ 4 (1947) 179-181.
- 1396α. *Παπακώστα Ἀγγ.* Οἱ Παναγίες τοῦ Παπαδιαμάντη. Ἀθήναι 1947. 8ον, σ. 32.
1397. *Παπαχριστοδοῦλου Πολυδ.* Οἱ πιτεράδες στὴ Θράκη. Ν'Ἐστ 41 (1947) 343-345.
1398. *Πετροπούλου Δ. Ἀ.* Λαϊκὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν καὶ λαϊκὴ λατρεία. Ὁ Πάν 17 (1947) 61-62.
1399. *Σπάλα Πάνου* Πάσχα Ἑλλήνων. Ἐργ'Ἐστ περ. Β' ἔτ. Α' (1947-48) 235.
1400. *Τάρη Ἰ. Δ.* Τὰ κόλλιντα στὸν Αὐγερινὸ (Βοΐου Κοζάνης). Καλλιτέχνης 1 (1947) 17-18.
1401. *Φρ. Πῶλ. Γρ.* Τὰ χελιδόνια. Ναυτ'Ἐλλ ἔτ. 19 (1947) ἀρ. 178, σ. 15.

2. Μελέται

1402. *Ἀγγελομάτη Χρ. Ἐμμ.* Χριστιανικά ἔθιμα. Ἡὼς ἔτ. Β' (1939-40) ἀρ. 25-26, σ. 23.
Μελέτη περὶ τῶν κατὰ τὸ Δωδεκαήμερον ἐθίμων.
1403. *Κουρτίδου Κωνστ. Γ.* Τὰ ἀναστενάγια καὶ ἡ σκυλουδηυτέρα ἢ διονυσιακαὶ παραδόσεις εἰς τὴν Θράκην. ἈρχΘροθης 5 (1938-39) 90-95.
1404. *Κριτωτάκη Ἰ. (Ἰ. Ριανοῦ)* Ἡ πρωταπριλιά. Δοῆρος 2 (1938-39) 657-59.
1405. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Ἀπολιχνίσματα [Κυλίστρος. Τὸ νερὸ κοιμᾶται]. Ν᾽Ἐστ 25 (1939) 380-81.
1406. *Liungmann Waldemar* Einige Worte über das Kukerispiel in Hagios Georgios und swei damit zusammenhängende Namensserien. BNJb 15 (1939) 21-28.
Κρίσις: BZ 40 (1940) 238 (F. D(ölger)).
1407. *Μέγα Γεωργίου* Ὁ Ἀηβασίλης ζευγολάτης. Ν᾽Ἐστ 25 (1939) 36-38.
1408. *Μιχαηλίδου - Νουάρου Μ.* Οἱ Καλλικάντζαροι. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φ. 110 (1939) σ. 12.
1409. — Οἱ ἀποκριὲς στὴ Δωδεκάνησο. ΝΓράμμ περ. Β' ἀρ. φ. 116 (1939) σ. 14.
1410. *Σεφερλή Παναγ. Δ.* Οἱ Ἅγιοι Σαράντα. ΣπαρτΧρον ἔτ. Β' (1939) ἀρ. 19, σ. 11-12.
1411. *Σπυριδάκη Γεωργ. Κ.* Ὁ ἀριθμὸς τεσσαράκοντα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ νεωτέροις Ἑλλησι. Ἐν Ἀθήναις 1939. 8ον, σελ. ιε' + 109.
Κρίσις: BZ 40 (1940) 238 (F. D(ölger)).
1412. *Φαλτάιτς Κ.* Ναοὶ καὶ λατρεῖαι τοῦ Διονύσου ἐν Σκύρω. Ἀθῆναι 1939. 8ον, σελ. 24.
1413. — Αἱ σημεριναὶ Ἀπόκρως καὶ ἡ λατρεία τοῦ Διονύσου εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ναυτ᾽Ἐλλ 10 (1909) 891-92.
1414. *Κριτωτάκη Ἰ. (Ἰ. Ριανοῦ)* Αἱ ἀπαρχαὶ καὶ ἡ εὐλόγησις τῶν σταφυλῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν 6 Αὐγούστου. Δοῆρος 3 (1939-40) 748-751.
1415. — Τὰ κόκκινα ἀυγά. Δοῆρος 3 (1939-40) 943-44.
1416. *Μπόγρη Δημ.* Ἡ βραδεῖα τοῦ Ἁγίου Νικολάου (διάλεξις). Ναυτ᾽Ἐλλ 11 (1939-40) 1353-1355.
1417. *Παπαχαλαμπους Γ. Χ.* Κυπριακὰ ἔθιμα. ΚυπρΓράμμ 4 (1939-40) 107-08.
1418. Ἡ πρωταπριλιά καὶ ἡ ἱστορία της. (Τὰ πρωταπριλιάτικα ψέματα). Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 840, σ. 38.
1419. (*Girard*) Τὰ «ἀναστενάγια». Τὸ πυροβάδισμα τῶν Βραχμάνων εἰς τὴν Χερσόνησον τοῦ Αἴμου. Ψυχ᾽Ἐρ. 16 (1940) 2-8.

1420. *Καμπούρογλου Δ. Γ.* Ἀθηναϊκὴ πρωτομαγιά. ΠειροΓράμμ 1 (1940) τευχ. 2, σ. 18.
1421. — Ὁ ἀναθεματισμὸς τῆς εὐθυμίας (τὰ κούλουμα). Νῆεστ 27 (1940) 353-54.
1422. *Κουκουλὲ Φαίδωνος* Πρωτομαγιά. ΠειροΓράμμ 1 (1940) τευχ. 2, σ. 58-63.
1423. *Λουκάτου Δημ.* Ὁ ἅγιος τῶν βουνῶν. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 190, σ. 10.
1424. *Μπαλάνου Δημ.* Τὸ φυτικὸν βασίλειον ἀπὸ θρησκευτικῆς ἀπόψεως. ΠειροΓράμμ 1 (1940) τευχ. 2, σ. 16-17.
1425. *Πατριαρχέα Β. Δ.* Τὰ Δωδεκαήμερα. Μῦθοι καὶ παραδόσεις. Ἐν Ἀθήναις 1940. 8ον, σελ. 20. (Ἱστορικῶν μελετημάτων, τευχ. Β'.— Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιόδ. «Ἡώς», τευχ. 27-28, Ἰανουάριος 1940).
1426. *Τανάγρα Ἀγγέλου* Τὸ πυροβάδισμα τῶν Βραχμάνων εἰς τὸν Αἴμον. Τὰ Ἀναστενάρια, ἑλληνικὸν ἔθιμον. Εἶναι δυνατὴ ἡ ἀναβίωσις του; ΨυχῆΕρ. 16 (1940) 67-74.
1427. — Τὸ πυροβάδισμα τῶν Βραχμάνων εἰς τὸν Αἴμον. Οἱ Ἀναστενάρηδες. ΨυχῆΕρ. 16 (1940) 81-88, 103-110.
1428. — Ἡ ἀναβίωσις τοῦ ἔθιμου τῶν «Ἀναστενάρηδων». ΨυχῆΕρ. 16 (1940) 98-100.
- Γίνεται λόγος περὶ τῶν τελεσθέντων εἰς Μελίκην καὶ Μαυρολεύκην τῆς Μακεδονίας.
1429. — Τὰ Ἀναστενάρια. ΨυχῆΕρ. 16 (1940) 114-123, 131-137.
1430. (*Thornton Φιλίππου*) Ἡ ἀκαΐα τῶν Βραχμάνων εἰς τὸν Αἴμον. ΨυχῆΕρ. 16 (1940) 18-28.— Τὸ πυροβάδισμα τῶν Βραχμάνων εἰς τὸν Αἴμον. Τὰ ἀναστενάρια. Αὐτόθι, σ. 34-42.
1431. *Φίλιππα Σπ. Ν.* Οἱ Ἀναστενάρηδες. Νῆεστ 27 (1940) 704-705.
1432. *Χατζηϊωάννου Κ.* Ἐπιβιώσεις τοτεμισμοῦ στὴν Κύπρο. Ἀφιέρωμα εἰς Κ. Ἰ. Ἀμαντον. Ἀθῆναι 1940, σ. 99-106.
1433. *Μαζαράκη Εὐσταθ. Δ.* Ἔθιμα τῆς πρωτοχρονιάς. Τοῦ κύκλου τὰ γυρίσματα... Ὁρίζοντες 2 (1943) 666-68.
1434. *Μακρυμιχάλου Στεφάνου Ἰ.* Ὑπολείμματα τῆς λατρείας τοῦ Ἀδώνιδος ἐν Μυκόνῳ. Ὁ Κραντωνέλλος. Πρακτ᾽Ακαδημ᾽Αθηνῶν 16 (1941) 229-232.
1435. *Σωτηρίου Γ. Α.* Αἱ εἰκόνες τῆς Παναγίας καὶ αἱ ἐπωνυμίας των. Ὁρίζοντες 3 (1944) 724-730.
1436. *Ρωμαίου Κωνστ. Ἀθ.* Λαϊκὲς λατρεῖες τῆς Θράκης. Ἀναστενάρια. Τελετὴ τῆς Τυρινῆς Δευτέρας. ἈρχΘρησ 11 (1944-45) 1-131.
Κρίσις: Γράμματα 9 (1946) 123-124 (Δημ. Σ. Λουκάτος).

1437. *Ζώη Λεωνίδου Χ.* Τὸ κόψιμο τῆς κουλλούρας. Ἑπταν. Φύλλα ἔτ. 1946, σ. 61-62.
1438. *Κορδάτου Γιάννη Κ.* Καταγωγή καὶ διαμόρφωση τοῦ τοτεμισμού. Τὰ Ἐλευσίνα ἔτ. 1946, σ. 59-63.
1439. *Παπαχριστοδούλου Χ.* Ἡ λατρεία τῆς Παναγίας στὴ Ρόδο. Τέχνη 1 (1946) 144-46, 168-69.
1440. *Φωτιάδου Εὐαγγ. Π.* Ἡ Πρωτοχρονιά. Πολ'Ἐπιθ περ. Δ' τόμ. Γ' (1946) 69-71.
1441. *Θεοφανείδου Βασ. Ἰ.* Εἰσαγωγή στὴν ἀποκριάτικη ποίηση τῆς Σάμου. ἌρχΣάμ 2 (1947) 225-231.
1442. *Μιχαλοπούλου Φάνη* Τὸ «τριήμερο τοῦ Πάσχα» καὶ ἡ γιορτὴ τοῦ Θησείου. Ν'Ἐστ 41 (1947) 584-86.
1443. — Ἡ καταγωγή τῶν Χριστουγέννων. Ἐργ'Ἐστ περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 101-104.
1444. *Παπαχριστοδούλου Χ.* Κουδουνᾶτοι — Καμουζέλλες — Καρναβάλια. Τέχνη 2 (1947) 51.
1445. *Πετροπούλου Δημ.* Φυσιολατρικὸ ἀντίκρουσμα. Ὁ Πάν 17 (1947) 33-34.
1446. *Σιταρᾶ Ἀ.* Λαογραφικά. Α' Μαδύτου. ἌρχΘρΘησ 13 (1946-47) 228-237

3. Κοινωνικὴ ζωή.

α'. Κοινωνικὴ ὀργάνωσις

1447. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Οἱ ὀνομασίαι στὶς Σαράντα Ἐκκλησίαι. ἌρχΘρΘησ 5 (1938-39) 142-44.
Ἔθιμα ὀνομαστικῶν ἑορτῶν. Δημοσ. καὶ ἄσματα 3.
1448. *Παπαχριστοδούλου Πολυδ.* Τὰ ἐσνάφια τῶν γεμενετζήδων, καβάφηδων, κουντουράδων στὶς Σαράντα Ἐκκλησίαι. Τὰ γειτόνια. Τὸ ρακὶ κεφί. ἌρχΘρΘησ 11 (1944-45) 166-173, 177-179.
1449. *Κυριακίδου Στίλπ. Π.* Ἡ Οἰκογένεια. Αἱ περὶ τῆς ἀρχῆς τῆς οἰκογενείας ὑλιστικαὶ θεωρίαι καὶ τὰ σύγχρονα διδάγματα τῆς Ἐθνολογίας. Ἐν Θεσσαλονίκῃ 1939. 8ον, σελ. 45.
Κρίσις: ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 27 σ. 205 (τῆς Συντάξεως [Ἄρ. Καμπάνης]).
1450. *Μέγα Γεωργ. Ἀ.* Ζητήματα Ἑλλην. Λαογραφίας. Κεφ. Α'. Ζητήματα ἀφορῶντα τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν. ΕΛΑ 1 (1939) 100-109.
1451. *Πηνιάτογλου Λαζ.* Τὸ πρωτεῖον τῆς οἰκογενείας. Δοκίμιον κοινωνικῆς ἀνθρωπολογίας. Ἀθῆναι 1938. 8ον, σελ. XI + 235.
Κρίσις: Πρακτ. Ἑλλην. Ἀνθρῶπ. Ἐταιρ. ἔτ. 1941, σ. 3-4 (Ἰ. Κούμαρης).

1452. *Κορδάτου Γιάννη* Ἡ ἀρχαϊκὴ μορφή τῆς οἰκογενείας. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 165 σ. 3, ἀρ. φ. 166 σ. 3-4, ἀρ. φ. 167 σ. 3.
1453. *Λαμέρα Κ.* Περὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας δημογεροντιῶν. Μικρ Χρον 3 (1940) 1-73.
1454. *Μανίκη Ἀντώνη Ν.* Τὸ συνάφι τῶν ταβερνιαρέων εἰς τὴν προεπαναστατικὴν Ὑδραν. Τὸ Μέλλον τῆς Ὑδρας ἔτ. Η' (1940) 17-19.
1455. *Παπαλεξανδρῆ Γ.* Πρῶτες μορφές τῆς οἰκογενείας καὶ τοῦ γάμου. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 177 σ. 5, ἀρ. 178 σ. 3.
1456. *Πηνιάτογλου Δαζ.* Ἐνα γράμμα. ΝΓράμμ περ. Β' (1940) ἀρ. φ. 170, σ. 10.
1457. — Ψυχανάλυσις καὶ κοινωνικὴ ἀνθρωπολογία. ΝΚράτ 4 (1940) ἀρ. 29, σ. 309-319.
1458. *Πετροπούλου Δ. Α.* Ἔθιμα συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοηθείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. ΕΛΑ ἔτ. Ε'-Σ' (1943-44) 59-85.

β'. Λαϊκὸν δίκαιον

1459. *Μαύρου Γεωργ.* Αἱ περὶ δικαίου ἀντιλήψεις τοῦ Χιακοῦ λαοῦ. ΠερΣ'Αρχ 1 (1938-39) 63-69.
1460. *Ἀπαλοδήμου Παναγ.* Προικοσύμφωνο τοῦ Κοσμά. Κυν'Επιθ 2 (1938-39) 76.
1461. *Γκίνη Δημ.* Τὸ ἐξ ἐθίμων δίκαιον τῶν Χίων ἐπὶ τουρκοκρατίας. Ἑλληνικά 11 (1939) 299-306.
1462. *Πατριαρχέα Βασ. Δ.* Ἡ αὐτοδικία ἐν Μάνη. Ἱστορικὴ, γλωσσικὴ καὶ λαογραφικὴ συμβολή. ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 23, σ. 450-65. [Ἀνετυπ. εἰς σ. 20. 8ον].
1463. *Ζήση Εὐστρατίου* Τρία ἔγγραφα τῆς ἐπαρχίας Γάνου καὶ Χώρας. Θρακ 13 (1940) 251-57.
Πωλητήρια καὶ προικοσύμφωνα.
1464. *Σιγάλα Ἀντωνίου* Πατριαρχικαὶ πράξεις καὶ φερμάνια καὶ ἄλλα τινὰ ἔγγραφα. Μακεδ. 1 (1940) 277-323.
Ἀπὸ σελ. 296 κέξ. δημοσιεύονται προικοσύμφωνα, διαθήκαι, συμφωνητικὰ κλπ.
1465. *Γενεράλι Ἐμμ.* Ἱερὰ μονὴ τῶν Ἀσωμάτων Ἀμαρίου Κρήτης. ἘπΚρητΣπ (1941) 49-66.
Δημοσιεύονται ἔγγραφα ἀγοραπωλησιῶν καὶ ἐν συμφωνητικὸν διαλύσεως γάμου.
1466. *Ζαφειρίου Νικ. Ἰ.* Τὸ μητρικὸν δίκαιον ἐν Σάμῳ. ἈρχΣάμ 1 (1946) 112-139.
1467. *Δέλλα-ρόκκα Ἰ. Ν.* Συμβολὴ στὴ μελέτη τῶν ἐθίμων τῆς Νάξου. Ναξ'Αρχ 1 (1947) 36-42.

1468. *Κατσουροῦ Ἀντ. Φλ.* Συμβολή στή μελέτη τῶν ἐθίμων τῆς Νάξου. Ναξ
· Ἀρχ 1 (1947) 8-13.
1469. Σιφναϊκὰ προικοσύμφωνα. Ραδάμανθυς περ. Β' ἔτ. 2 (1946) τεῦχ. 4 (530), σ. 6.

4. Παιδική ζωὴ

α'. Παιδιαὶ

1470. *Βλαχογιάννη Γιάννη* Ἀπολιχνίσματα (Σβούρα). Ν᾽Ἐστ 25 (1939) 380.
Περὶ τῆς παιδιᾶς ἢ σβούρα.
1471. *Ἀποστολίδου Δημ.* Παιδιαὶ τῶν ἑλληνοπαίδων τοῦ Πόντου. ΠοντΦύλλ
3 (1838-40) 67-68 [Μελέτη].
1472. *Πετροπούλου Δ. Α.* Τζιβοντό ἢ τζίβαρο. Μακεδ᾽Ἡμερ 16 (1940) 240.
1473. *Ἀθανασιάδου Εὐστ.* Παιγνίδια Σάντας [45]. ἈρχΠόντ 11 (1941) 116-129.
1474. *Ζήση Εὐστρ.* Παιγνίδια Αὐδημίου [22]. Θρακ 15 (1941) 306-317.
1475. *Μελανοφρύδη Παντελῆ* Παιγνίδια Χαλδίας [45]. ἈρχΠόντ 11 (1941)
97-107.
1476. *Παπαχαραλάμπους Γ.* Ἀρχαῖα παίγνια παρὰ τοῖς σημερινοῖς Κυπρίοις.
ΚυπρΣπ 7 (1943) 95-102.
1477. *Ρωμαίου Κ. Α.* Τὰ παιγνίδια τῶν παιδιῶν καὶ ἡ σημασία γιὰ τὴν ἔρευνα
τοῦ λαϊκοῦ μας πολιτισμοῦ. ΣπαρτΧρον 7 (1943-44) ἀρ. 73-74, σ. 163-
165, 168.
1478. *Eckert Georg* Griechische Fadenspiele. Thessaloniki 1944. 8ον, σελ. 21
(Volkskundliche Miscellen aus Mazedonien. Heft 6.)

III. ΞΕΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ

Α'. Γενικὰ καὶ σύμμεικτα

1479. *Χάρρις Κ.* Θαλασσινὲς «Τρούπες τοῦ Ἄδου». Ναυτ᾽Ἑλλ. 14 (1939-40) 1297.
1480. Τὰ πασχαλινὰ αὐγά. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 842, σ. 22 καὶ 61.
1481. Ἡ τύχη ἢ παντοδύναμη. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 828, σ. 21 [παραμῦθι].
1482. (*Buschan Georg.*) Τὸ αἶνιγμα τῆς πυροβασίας. Ψυχ᾽Ἐρ. 16 (1940)
146-153.
1483. Ἡ μαγεία κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Αἱ «μάγισσαι» τοῦ Varbois. Ψυχ᾽Ἐρ. 17
(1941) 11-13, 59-62.
1484. Ἡ δοκιμασία τοῦ ὕδατος πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν μάγων κατὰ τὸν Μεσαίωνα.
Ψυχ᾽Ἐρ. 17 (1941) 74-75.

1485. Φαινόμενα ἀκαΐας. ΨυχῳΕρ 17 (1941) 57-59.
 1486. Ἡ βασκανία ἀνὰ τοὺς διαφόρους λαούς. Ραδάμανθυς περ. Β΄ ἔτ. 2 (1946) τευχ. 7 (533), σ. 6.

Β'. Λαογραφία τῶν βαλκανικῶν λαῶν.

1. Βουλγαρικὴ λαογραφία

1487. **Gerard André** Vieilles coutumes Bulgares. Les danseurs du feu. «Illustration» Παρισίων. Μετάφρασις ὑπὸ **Σπύρου Μ. Σταμούλη**: Οἱ Ἀναστενάριοι τῆς Θράκης. Ἡ Συζήτησις περ. Β΄ ἔτ. Γ΄ (1938-39) 173-74.
 1488. (**Πανῶφ Πέτρου**) Ἡ πυροβασία εἰς τὴν ἐποχὴν μας. ΨυχῳΕρ 16 (1940) 162-64. [Μετάφρασις ἐκ τοῦ γερμαν. περιοδ. Signal].
 1489. ***Gerov B.** Zur Frage der altbulgarischen Form des Namens der Stadt Saloniki. Sofia 1939.
 Κρίσις : BNJb 17 (1939-43) 256-257 (N. P. Andriotis).
 1490. **Μέγα Γεωργ. Α.** Ἔχουν οἱ Βούλγαροι ἔθνικὸν ἔπος; Ἀθῆναι 1946. 8ον, σελ. 44. (Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων).
 1491. **Πρωτοψάλτη Ἐμμ. Γ.** Ὁ πολιτισμὸς τῶν γειτόνων (ὅπως φαίνεται στὸ δημοτικὸ τους τραγούδι). ἘργῳΕστ περ. Β΄ ἔτ. Α΄ (1947-48) 230-31.

2. Σερβικὴ λαογραφία

1492. ***Mazon André** Documents, contes et chansons slaves de l'Albanie du Sud. Paris 1936. (Bibliothèque d'études balkaniques. V.), 8ον σ. 461.
 Κρίσις : Λαογρ 12 (1938-1948) 327-330 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).
 1493. **Παπαγεωργίου Ἀλέκου Γ.** Ὁ Στέφανος Κουμανούδης, μεταφραστὴς σερβικῶν λαϊκῶν τραγουδιῶν (ἕξ ἀνέκδοτες μεταφράσεις). ΝῳΕστ 26 (1939) 912-914.
 1494. Τῆς ξενητείας. ΜακεδῳΗχῶ ἔτ. 1940 ἀρ. 198 [σ. 5. ἄσμ. 1].

3. Ρουμανικὴ λαογραφία

1495. **Cartoian N.** Carțile populare in literatura românească. Vol. II Epoca influenței grecești. București 1938. 8ον, σελ. 450 (=Τὰ λαϊκὰ βιβλία εἰς τὴν Ρουμανικὴν λογοτεχνίαν. Τόμ. II. Ἐποχὴ τῆς ἑλληνικῆς ἐπιδράσεως).
 Κρίσις : ΝΚράτ 3 (1939) ἀρ. 22, σ. 409-412 καὶ ΕΜΑ 1 (1939) 124-137. (N. Γ. Σβορώνος).
 1496. **Fleury Jean** Ὁ διάβολος στὴ Ρουμανία (τὰ ὄργια τῶν δαιμονολατρῶν μέσα σὲ μιὰ σπηλιά). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 802, σ. 50 καὶ 70.
 1497. **Σβορώνου Ν. Γ.** Τῳ ἀναστενάρια εἰς Ρουμανίαν. ἈρχῳΘροθισ 7 (1940-41) 365-367.

4. Τουρκική λαογραφία

1498. *Πυτικάκη Μανώλ.* Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία καὶ οἱ Τοῦρκοι τῆς Κρήτης. Δοῆρος 4 (1938-39) 516-520.
1499. Τούρκικες παροιμίες [6]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 796, σ. 28.
1500. *Ἀκογλου Ξενοφ. Κ. (Ξ. Ξενίτα)* Ἀπὸ τῆ ζωῆ τοῦ Πόντου. Λαογραφικὰ Κοτυώρων. Ἀθήνα 1939.
Ἐν σ. 383-384 δημοσ. 10 ἄσματα τουρκικά.
1501. **Kösemihal Mahmut. R.* Le mouvement musical dans les pays balkaniques. Ankara (Ancyre) 1937 in 8° de 367 p. avec planches (Texte en Turc).
Κρίσις: BNJb 15 (1939) 264 - 265 (E. Borrel).
1502. **Μαζτᾶ Ι. Χρ.* Ἐμμετρος ἱστορίες τοῦ Νασρ-εδ-ντίν Χότζα. Λευκωσία Κύπρος 1939. 8ον, σελ. 90.
1503. *Μανέντα Τάκη* Τουρκικὰ ἔθιμα. Ἡ Συζήτησις 4 (1939-40) 15. [Ἔθιμα τελευτῆς].
1504. *Παπάζογλου Ἀβραὰμ* Γαμήλια ἔθιμα τῶν Τούρκων τῶν Ἀλταίων. Μακεδ'Ἡμερ 14 (1939) 113-118.
1505. — Τὰ στοιχεῖα στὴν τουρκικὴ λαογραφία. Μακεδ'Ἡμερ 16 (1940) 209-220.

Γ. Λαογραφία ἄλλων εὐρωπαϊκῶν λαῶν.

1. Ἀγγλικὴ λαογραφία

1506. Ἑγγλέζικες παροιμίες (Ἡ πιὸ χαρακτηριστικῆς, ἢ πιὸ ἔξυπνες καὶ πιὸ πρωτότυπες παροιμίες τῶν Ἀγγλων, τῶν Σκώτων καὶ τῶν Οὐαλλῶν) [29]. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 807, σ. 52.
1507. Ἀγγλικῆς παροιμίες [11]. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 830, σ. 25.
1508. *Lindsay T. F.* Πρωτομαγιάτικα ἔθιμα στὴν Ἀγγλία. Ἀγγλ'Ἐπ 2 (1946-47) 118-119.
1509. *Burn Andrew-Robert* Τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς Σκωτίας. Γράμμ 10 (1946-47) 59-66. [Μὲ εἰσαγωγικὸν σημείωμα ὑπὸ Δ. Σ. Λουκάτου].
1510. *Μαλαθούρα Ἰωάνν.* Ἀγγλικαὶ παροιμίαι καὶ γνωμικά, μὲ μετάφρασιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ παράθεσιν ἀντιστοίχων ἑλληνικῶν. Athens (1946). 8ον, σελ. η' + 119.

2. Λαογραφία τῶν Βαλτικῶν λαῶν

1511. **Kurtz Edith* Heilzauber der Letten in Wort und Tat. Zusammen- gestellt und übersetzt von — I. Allgemeines. Siechtum magischen Ur-

sprungs. Innere Krankheiten. Riga 1937. 8ον, σελ. 185. (Veröffentlichungen der Volkskundlichen Forschungsstelle am Herder-Institut zu Riga. Band. V).

Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-1948) 167-68 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

1512. Ἡ μεγάλη ἀγάπη (χριστουγεννιάτικο φινλανδικὸ παραμῦθι). Μπουκέτο 16 (1639) ἀρ. φ. 825, σ. 14 καὶ 54.

3. Γαλλικὴ καὶ Βελγικὴ λαογραφία

1513. *Μιστρὰλ Φρ.* Ὁ Ζαρζαὶ στὸν Παράδεισο. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 824, σελ. 3-4. [παραμῦθι]. -- Ὁ ἀρχιπεταλωτής. Αὐτόθι, ἀρ. φ. 825, σελ. 3-5. [Παράδοσις].

1514. *Ντὲ Νερβὰλ Ζερὰρ* Ἡ βασίλισσα τῶν ψαριῶν. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 822, σ. 24. [Παραμῦθι].

1515. *Σταμ(ατίου) Σταμ.* Ἑλληνογαλλικὰ Χριστούγεννα (Χριστουγεννιάτικη ἱστορία). Φάοβ'Ελλ 1 (1939) 33-36. [Ἡθογραφία].

1516. Ἐκδόσεις λαογραφικῶν μελετῶν (Albert Marinus, Le Folklore Belge. Maurice Duportet, Topobibliographie de la France. A. van Gennep, Manuel de Folklore Français contemporain. Jean Choleau-Marie Drouart, Chansons populaires de Haute-Bretagne. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 183.

1517. *Μπλαντιὲ Ζὰν* Οἱ Νεραϊδόνυφες. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 857, σ. 34 καὶ 41. [Παραμῦθι].

1518. *Perrault Charles* Ὁ Γαλαζογένης κι ἡ γυναῖκα του. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 837 σ. 23-24. [Παραμῦθι].

1519. *Πρωτομάστορα Τοῦ* Οἱ μαραγκοί. Ἔργ'Εστ περ. Β' ἔτ. 1947, σ. 46, καὶ 50. [Παράδοσις 1].

4. Γερμανικὴ λαογραφία

1520. * *Fehrle Eugen* Deutsche Feste und Jahresbräuche. Leipzig-Berlin B. G. Teubner 1936. 8ον σ. VI+116.

Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-48) 171-172 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

1521. *Jahrbuch der Volkskundlichen Forschungsstelle. Band. I. Druck u. Verlag der AG «Ernst Plates» Riga 1937. (Veröffentlichungen der Volkskundlichen Forschungsstelle am Herder-Institut zu Riga. Band. VI.) 8ον σ. 144.

Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-48) 168-69 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

1522. *Volkskundliche Bibliographie für die Jahre 1931 und 1932. Im Auf-

trage des Verbandes Deutscher Vereine für Volkskunde mit Unterstützung von E. Hoffmann-Krayer herausgegeben von Paul Geiger. Gruyter et Co. Berlin 1937. 8^{ον} σ. XXXVIII+542.

Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-48) 169-171 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

1523. *Κυριακίδου Στίλπωνος Π.* Johannes Bolte (1858-1937). Λαογρ 12 (1938-48) 307-309 [νεκρολογία].

5. Ίταλική λαογραφία

1524. **Herrmann Ferd.* Beiträge zur italienischen Volkskunde. Heidelberg 1938. Carl Winter's Universitätsbuchhandlung. [Heidelberger Akten der von Portheim-Stiftung. 23] 8^{ον} σ. VII+79.

Κρίσις: Λαογρ 12 (1938-48) 311-12 (Στίλπων Π. Κυριακίδης).

6. Πολωνική λαογραφία

1525. Πολωνικὲς παραδόσεις. Πῶς γνώρισαν οἱ ἄνθρωποι τὴ χαρά. Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 816 σ. 3, ἀρ. φ. 817 σ. 8 καὶ 50.

1526. *Strowska Suzanne* Ὁ τσαγκάρης, ἡ γυναῖκα του καὶ ἡ βασίλισσα. Μπουκέτο 17 (1940) ἀρ. φ. 846, σ. 44 καὶ 49. [Παραμύθι].

Δ' Λαογραφία Ἀσιατικῶν λαῶν

1. Ἀθιγγανική λαογραφία

1527. *Δεληγιάννη Βασ.* Οἱ γύφτοι τῆς Θράκης. Ἀρχ.Θροθ. 11 (1944-45) 157-162. Ἔθιμα κατὰ τὴν γέννησιν, τὸν γάμον καὶ τὴν τελευτήν.
1528. *Μπίρη Κώστα Η.* Οἱ γύφτοι. Μελέτη λαογραφικὴ καὶ ἐθνολογικὴ. Ἀθήναι 1942. 8^{ον}, σελ. 30.

2. Ἑβραϊκὴ λαογραφία

1529. Τὸ ἀθάνατο νερὸ (ἑβραϊκὴ παράδοσις). Μπουκέτο 16 (1939) ἀρ. φ. 798, σ. 62.

3. Λαογραφία ἄλλων ἀσιατικῶν λαῶν

1530. Ἡ «δίκη τοῦ κροκοδείλου» εἰς τὴν νῆσον Βόρνεο. Ψυχ.Ἐρ. 16 (1940) 186-190.

1531. (*Meynart Basil*) Ἡ πυροβασία ἐν τῇ Πολυνησίᾳ. Ἐξάπλωσις ὅλου τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς πυρᾶς. Μετάδοσις τῆς ἀφλεξίας εἰς τρίτους. Ψυχ.Ἐρ 17 (1941) 1-7

1532. Ἔθιμα καὶ συνήθειες τῶν Ἰαπῶνων. Τὸ Κυπριόπουλο 2 (1946-47) ἀρ. 2, σ. 8.

IV. ΠΑΡΑΛΕΙΦΘΕΝΤΑ

α') Γενικά και σύμμεικτα

1533. *A(vatangelos) H.* Marinos Papadopoulos Vrétos et ses correspondants. L'Hell Contemp. III (1938-1939) 763-794.
Ἀπὸ σελ. 788 κέξ. βιογραφία καὶ ἐπιστολαὶ τοῦ Jean Rio, ἐκδότου ἑλληνικῶν παραμυθιῶν.
1534. *Γέροντα Δημ.* Ἀλ. Ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων. Ἡθῆ, ἔθιμα, θροῦλοι, θρησκευτικαὶ δοξασίαι τῆς ἀρχαιότητος διασφζόμεναι στὰς Ἀθήνας τῆς Τουρκοκρατίας. Νέοι Δρόμοι ἔτ. Β' (1939) ἀρ. φ. 21 σ. 15-19, ἀρ. φ. 22 σ. 8-11, ἀρ. φ. 23 σ. 9-12, ἀρ. φ. 24 σ. 21-22.
1535. *Ἀργαίου Ἀρέθα* Ἰω. Σαραντίδης Ἀρχέλαος (1861-1931). ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 180.
1536. — Αἱ μικρασιατικαὶ λαογραφικαὶ μελέται. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 35-36, 87-88, 136-37, 178-180. 222-23 255-256. [βλ. καὶ ἄνωτ. ἀρ. 35].
1537. *Ξενίτα Ξένου* Θρησκεία - Ἔθνος. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 154-58.
1538. *Τζομπάρη Τ.* Λαογραφικά. Τοπωνύμια Σκεπαστιανῶν. Ἐπώνυμα Σκεπαστιανῶν. Ἀπὸ τὶς ἑορτὲς τῆς Τυρινῆς (Στενιμάχου). ἈρχΘρΘησ 11 (1944-45) 162-63.
1539. *Χατζηκώστα Ἰσμήνης Κ.* Cyprus and its Life. Morals and Customs of Cyprus, Folksongs, etc. — «Ἡ Κύπρος καὶ ἡ ζωὴ τῆς» ἦτοι ἦθῆ καὶ ἔθιμα τοῦ λαοῦ τῆς Κύπρου, λαϊκὰ τραγούδια, δίστιχα, μοιρολόγια, αἰνίγματα, παροιμίαι, παραμύθια κλπ. Λονδῖνον 1943. 8ον, σελ. 48 + πίν. εἰκόνων IX + σελ. 93.
Δημοσιεύονται ἔθιμα κατὰ τὸν γάμον καὶ τὸν θάνατον, λατρευτικά, ᾄσματα 12, δίστ. 30, ἐπῶδαι 7, αἰνίγματα 12, παροιμ. 26, παραμύθια 3. Μέρος τοῦ λαογραφικοῦ τούτου ὑλικοῦ δημοσιεύεται καὶ εἰς ἀγγλικὴν μετάφρασιν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ βιβλίου, σελ. 23 - 48. Τὸ βιβλίον, ὡς ἀναφέρει ἡ ἐκδότις ἐν σ. 7 τοῦ ἑλληνικοῦ μέρους, ἐτυπώθη ἐν Λευκωσίᾳ τὸ 1949.
1540. *Κούμαρη Ἰωάννου* Σκέψεις ἐπὶ τοῦ ὁμοιομόρφου τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀνθρώπων. Πρακτ. Ἑλλην. Ἀνθρωπ. Ἐταιρ. ἔτ. 1947, σελ. 15-45.
Μελέτη περὶ τῶν ὁμοιομόρφων ἐκδηλώσεων τοῦ βίου παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.

β') Οἰκία—Λαϊκὴ τέχνη—Βίος—Τροφαὶ

1541. *Δημητροπούλου Ἰ.* Αἱ ἐκπαιδευτικαὶ προσπάθειαι διὰ τὴν λαϊκὴν τέχνην. Νέοι Δρόμοι ἔτ. Β' (1939) ἀρ. φ. 20, σ. 30-32.
1542. *Σαλλαπασίδη Π. Β.* Περιγραφή τῶν κατοικιῶν τῆς Ἀργυροπόλεως. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 69-75.

1543. *Ξενία Ξένου* Λαογραφικά Κοτυώρων. Οἰκιακὴ οἰκονομία: Προμήθειες τροφίμων. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 112 - 118.
1544. *Πηνιάτογλου Δαζάρου Α.* Κοινωνικὴ ἀνθρωπολογία (τέχνη) καὶ ψυχανάλυσις. Β'. Προϊστορία καὶ ἔμψυχον σχέδιον. Πρακτ. Ἑλλην. Ἀνθρωπ. Ἐταιρ. ἔτ. 1943, σ. 46-49.
1545. *Κουκουλὲ Φαίδωνος* Αἱ ἐμπορικαὶ πανηγύρεις κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους. Πολ'Ἐπιθ. περ. Δ' ἔτ. Β' (1946) 509-516.

γ) Μαγεία - Μαντικὴ

1546. *Ξενία Ξένου* Βασκανία (Κοτυώρων). ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 192 - 194.
1547. *Καλομενοπούλου Ν. Θ.* Διοσημίαι, οἶωνοὶ καὶ διάφοροι προλήψεις παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς. Νέοι Δρόμοι ἔτ. Η' (1945) ἀρ. φ. 91-94, σ. 11-12.

δ) ᾠσματα

1548. *Gregoire H. - Lüdeke Hed.* Nouvelles chansons épiques des IXe et Xe siècle. Byzantion 14 (1939) 235-263.
Ἐν σελ. 150-263 δημοσιεύεται μετὰ μεταφράσεως εἰς τὴν γερμανικὴν τὸ τραγούδι τοῦ Ἀζγουρη (Ἀρμούρη) κατὰ παραλλαγὴν ἐκ Κύπρου.
1549. *Ζακυνθηνοῦ Δ. Α.* Κουρσάροι καὶ πειραταὶ τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Ἦως ἔτ. Β (1939-40) ἀρ. 25-26 σ. 10-11, ἀρ. 27-28, σ. 12.
Δημοσιεύονται καὶ 2 ᾠσματα.
1550. *Ἀμάντου Κ.* Προσθῆκαι εἰς τὸ Χιακὸν γλωσσάριον καὶ τὸ Χιακὸν τοπωνυμικόν. Λεξικογρ. Δελτίον Ἀκαδ. Ἀθηνῶν ἔτ. Γ' (1941) 133 - 174.
ᾠσματα 12 ἀπὸ σελ. 163 - 174.
1551. Ἐνα εὐτράπελο Κυπριακὸ τραγούδι. ΚυπροΓράμμ 9 (1944) 171-172.
1552. * *Böhm F.* Die neugriechische Totenklage. Berlin 1947, S. 99.
Δημοσ. καὶ μοιρολόγια κατὰ μετάφρασιν ὑπὸ τῆς Hedwig Lüdeke.

ε) Εὐτράπελοι διηγήσεις - Ἀνέκδοτα

1553. *Ἀρταχανίδη Ἰ.* Μῦθοι. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 77-79 ἀρ. 9.
1554. *Κωνσταντινίδη Π.* Ἀνέκδοτα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) σ. 30-31 ἀρ. 4, σ. 82-83 ἀρ. 16.
1555. *Παπαδάκη Χ.* Παραμύθια [1]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 25-26 ἀρ. 1.
1556. *Σουμελίδου Κωνστ.* Ἀνέκδοτα. Μὴ γελᾶς, σ' ἐσέτερα πὰ θὰ ἔρται. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 272.
1557. *Σπορίδη Θ.* Ἀνέκδοτα. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 83-84 ἀρ. 17.
1558. *Στεφανίδου Χ.* Παραμύθια. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 26-28 ἀρ. 2.
1559. *Χοντολίδη Μιλτ.* Ἀνέκδοτα [1]. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 123-24.

ς') Παροιμίες

1560. *Παπατζώνη Τ. Κ.* Λαϊκές ἀπηγήσεις ἀπὸ λόγια τῶν Ἱερῶν Γραφῶν καὶ τῆς Ἐκκλησίας. Ν᾽Εστ 30 (1942) τευχ. Χριστουγέννων, σελ. 86-90.
1561. *Δουκάτου Δημ.* Ἡ ἐκκλησιαστικὴ φρασεολογία στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα. Ν᾽Εστ 33 (1943) 116.

ζ') Παραδόσεις

1562. *Χαβιαρᾶ Νικήτα Δ.* Ὁ Καλοστράτης τῆς Σύμης. Δωδ'Ἐπιθ 1 (1947) 98-99.

η') Γλῶσσα

1563. *Ἀνδριώτη Νικ.* Συμβολὴ στὴ μορφολογία τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων. ἘπειΦιλοσΧολῆς Πανεπ. Θεσσαλονίκης, τόμ. 6 σ. 184-206.

θ') Τοπωνύμια

1564. *Battisti G.* La toponomastica della penisola Salentina in rapporto all'isola neo-greca di Terra d'Otranto. Studi Bizant. e Neoell. V (1939) 391-404.
1565. *Σαρρῆ Ι.* Ζάσανο - Ζαστάνι. Τὸ Βουνὸ 6 (1939) 25-26.
1566. * *Σερενᾶρη Ἀ.* Ἡ ὀνομασία «Βελβενδός». ἩμεροΔυτΜακεδονίας τόμ. 7, σ. 37-41.
1567. *Βαλαβάνη Γ.* Πόθεν τὸ ὄνομα τῆς Πουλαντιζᾶκης τοῦ Πόντου. ΠοντΦύλλ 3 (1938-40) 108-111.
1568. *Κολαξιζέλη Σ.* Ἡ Ἁγιάσος εἶναι ἡ «Ἁγία Σιών» καὶ ὄχι ὁ «Ἅγιος Ἄσσου». Ἁγία Σιών 4 (1940) 41-50.
1569. *Παπαϊωάννου Μ. Μ.* Μύτκα. Τὸ Βουνὸ 6 (1939) 190-192. — Χριστάκη. Αὐτόθι, 7 (1940) 14. [Τοπωνύμια τοῦ Ὀλύμπου].
1570. *Georgakas D.* Beiträge zur Deutung als slavisch erklärter Ortsnamen. BZ 41 (1941-42) 351-381.
1571. * *Δξωρδξόγλου Δ.* Ἐτυμολογία τῶν λέξεων «Μυτιλήνη» καὶ «Λέσβος». Ποιμὴν 12 (1947) παράρτ. Τευχ. 10-11, σ. 78 - 82.

Α΄ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ
ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΩΝ¹⁾

- Α. 1022
Α. Β. Κ. 859
Αναταγγελος Henriette 1533
*Αβραμάντης Ί. 829, 1012
*Αβραμίδης Σταῦρος 122, 1346
*Αγγελάκις Έμμαν. Ε. 1154
*Αγγελομάτης Χρ. Έμμ. 1402
*Αγγουράκης Γιώργος Χ. 988
*Αγγουριδάκις Γ. 714
: *Αγιοπετρίτης 421
: *Αγλαός 477
: *Αγρας Τέλλος 626, 645, 669
: *Αγραφιώτης 402
*Αδαμίδης Μάκης Κ. 1054
*Αθανασιάδης Ευστάθ. 1285, 1473
*Αθανασίου Νικ. Β. 1286
*Αθανασόπουλος Θ. Ί. 422
*Ακογλου Ξενοφ. Κ. (Ξενίτας Ξ.) 111, 764, 1250, 1251, 1500 βλ. και Ξενίτας Ξεν.
*Αλεξάκης Ί. Έ. 646, 647
*Αλεξιάδης Κωνστ. 575
*Αμαντος Κωνστ. 1095, 1096, 1097, 1115, 1133, 1550
*Αμαριώτου Μαρία 1208
*Αναστασιάδης Α. Σ. 973
*Αναστασιάδης - Βρόντης *Αναστ. 930. βλ. και Βρόντης *Αν. Andersen 791
*Ανδριώτης Νικ. Π. 19, 62, 154, 1068, 1119, 1155, 1489, 1563
*Ανδρουλιδάκης Μίνως Κ. 679, 715, 1004
: *Ανθίας Τεῦκρος 139, 1248
: *Ανταποκριτής 498
*Αντάρτης Νίκος 739
*Αξιώτης Πέτρος 974
*Απαλοδήμος Παν. 1460
*Αποστολάκης Γιάννης 627, 668, 685
*Αποστολίδης Δημ. 1471
*Αποστολίδης Κ. Μυρτ. 123, 159, 288, 1116
*Αποστολίδης Φώτ. Γρ. 1069, 1073, 1313
*Αργαῖος *Αρέθας 35, 1237, 1535, 1536
*Αργέντης Φίλιππος 83
*Αρταχανίδης Ί. 1553
*Αρχιτεκτονίδης Ν. Ί. 830
*Ασπρέας Γ. 326
- *Ατζέμης Κωνστ. Ε. 1304
Αύγερινός Κώστας 301, 1305, 1351
*Αχιλλέα Φίλ. 320, 876, 1300
- Βαγενᾶς Θᾶνος 628, 629
Βαγιακάκος Δικ. Β. 671, 686, 927
Βαγιανός Χ. Χ. 276
Βακαλόπουλος *Α. 83, 440, 970
Βαλαβάνης Γ. 1567
Βαλαβάνης Ίωάνν. 716, 1044
Βαλάτας Γ. 191α
Βαλαώρας Βασ. Γ. 112
Βαλέτας Γεώργ. 13
Βαμβακίδης Ίορδ. 37, 140, 877
Βαριαδάκης Ίωάνν. 441, 1229
Βάρναλης Κ. 1220
Βασδραβέλλης Ί. Κ. 499
Βασιλειάδης Β. Κ. 1314
Βασιλειάδης Σῶτος 1259
Βασματζής Θεόδ. Β. 216α, 941, 962
Βάσος Τ. Α. 296
Battisti G. 1564
Βαφειάδης Β. 191
Βαφείδης Νικ. 147, 996, 1352
Baud - Bony Sam. 442, 622, 630, 688, 1252, 1260
Βέης (Bees) Νίκος Α. 71, 426, 576, 680, 689, 878, 1098.
Βέρας Σόλων 416
Βίγκος Α. 404
Βίος Στυλ. Γ. 229, 277, 278, 443, 931, 1063
Βλ. Μ. 309
Βλαχογιάννης Γιάννης 500, 631, 632, 633, 648, 649, 650, 651, 652, 673, 916, 917, 1023, 1088, 1156, 1157, 1405, 1470
Βλάχου Λίνα *Ηλ. 792
Βογαζλής Δ. Κ. 444
Böhm F. 1552
Βολονάκης Μιχ. 696
Borrel E. 1501
Βουραζέλη *Ελένη Δ. 37, 1134
Βρανούσης Α. 1064
Βρόντης *Αναστ. 36, 113, 230, 231, 592, βλ. και *Αναστασιάδης - Βρόντης *Αν.
Βούρβαχης Δ. 165

¹⁾ Διὰ δύο στιγμῶν, προτασσομένων τοῦ ὀνόματος, δηλοῦνται τὰ ψευδώνυμα.

- Burn Andrew - Robert 1509
Buschan Georg 1482
- Gagliardi Laura 653
Γάλλιας Μ. 217
Gaster M. 1024
Geiger Paul 22
Γενεράλις Έμμ. 1465
Gennep A. van 1516
Gerard André 1487
Γέροντας Δημ. Άλ. 1534
Geron B. 1489
Γεωργακάς Δημ. 1099, 1100, 1101, 1102, 1142, 1174, 1570
: Γιαγιά του «Μπουκέτου» Ή: 755, 1315, 1353
Γιανουλέλης Γ. και Μ. 204
Γιαννακογεώργος Ά. 125
Γιαννοπούλου Κατ. 797
Γιαπανάς Χ. 768
Γιουλᾶτος Κ. Χ. 593
: Γιοφύλλης Φῶτος 98, 239, 1338, 1339
Girard 1419
Γκαβανᾶς Δημ. 1279
Γκανούλης Γεώργ. Θ. 180, 976
Γκίνης Δημ. 1461
Γκίσσας Άρ. 594
Γκλέκας Γεώργ. 478, 642, 1149, 1150, 1374
Γκοσιόπουλος Τάκης Π. 595
Γκράβιγγερ Π. 387, 388
Γκρίμ 793, 798
Γράβας Παν. 1070
Γρανίτσας Στέφ. 943
Gregoire H. 1548
Γρηγόριος ἠγούμενος Μαχαιρᾶ 310, 335, 361, 364, 521, 1025, 1221
Γρίσπος Παν. 867
Γριτσόπουλος Τάσος Άθ. 654, 655, 1143
- Δ. Βλ. Σπυριδάκης Γεώργ.
Δανιήλ Δημ. 479
Δάσης Δ. 1261
Δασκαλάκης Βασ. 791
Δασκαλάκης Άπ. Β. 3
Δασκαλάκης Νικ. Β. 431, 487
Δαφέρμος Γεώργ. Φ. 4, 63, 240, 241, 446, 501, 717, 718, 879, 977, 978, 1066, 1103, 1273
Δαφέρμος Έλευθ. Γ. 362, 729
Δεδούσης Β. 616
Δεληγιάννης Βασ. Ν. 114, 114α, 423, 502, 1306, 1368, 1385, 1386, 1527
Δεληγκάνης Κ. 1387
Δέλλα - Ρόκκας Ή. Ν. 331, 1467
: Δέλφης Φοῖβος 279
Δεναξᾶς Άρτεμ. 382
Δζωρδζόγλου Δ. 1571
Δημαρᾶς Κ. Θ. 37, 64, 83, 379, 526, 1220
Δήμαρχος Χρ. Γ. 177
Δημητράτος Π. 827
Δημητριάδης Ζήνων Κ. 944
Δημητρίου Νικ. Άλκ. 818, 1388
Δημητρόπουλος Ή. 1541
- Διαμαντόπουλος Κωνστ. 928
Δικηγοροπούλου Σοφία Ή. 912
Dölger Fr. 46, 128, 226, 374, 471, 647, 1095, 1096, 1098, 1115, 1126, 1130, 1210, 1216, 1218α, 1226, 1281, 1295, 1296, 1406, 1411
: Δόξας Τάκης 616
Δρακίδης Γεράσ. 535
Δροσίνης Γ. 596
Drouart Marie 1516
Duportet Maur. 1516
- Eckert Georg 193, 253, 376, 1478
Eckert G. - Formozis P. E. 17, 18, 148, 259, 324, 324α, 348, 351, 554, 780
Έμμανουήλ Έμμ. 336
Έξαδάκτυλος Χρ. 383, 384, 389, 390, 391, 392, 524, 898, 1354
Έξαρχος Άπ. Ή. 577
: Έπτανησία Μαριέττα 232, 945, 946
: Έραμιστής, Ό 447
: Έρευνητής 697
Ευαγγελίδης Δ. 194, 195
Ευελπίδης Χρ. 196
Έφραιμίδης Π. Χ. 540, 541
- Z. 141, 155, 1355
Ζακυθηνός Δ. 75, 621α, 1092, 1104, 1158, 1162, 1163, 1549
Ζαφειρίου Νικ. Ή. 367, 597, 735, 736, 860, 910, 1015, 1050, 1055, 1089, 1090, 1091, 1170, 1253, 1288, 1466
Ζαφειρίου Πολυξ. Ν. 740
Ζαχόπουλος Κύριλλος 719
Ζερζελίδης Γ. 263, 805, 831
Ζευγώλης Γ. Δ. 1303
Ζευγώλης Γ. Σ. 133, 337, 698, 1032
Ζευγώλης Τάσος Μ. 598
Ζήρας Γιάννης Δ. 1274
Ζήση Μ. E. 242
Ζήσης Δ. Γ. 800
Ζήσης Εύστρ. 99, 323, 424, 781, 880, 888, 925, 1135, 1266, 1307, 1463, 1474
Ζουρούδη Άντιγ. Ν. 345
Ζώγιας Ήλίας 280
Ζωγραφάκης Γ. Κ. 448, 720
Ζωγραφίδης Γ. Κ. 565
Ζώης Λεωνίδας Χ. 1437
Ζώρας Γ. 1213, 1214, 1215, 1219, 1220, 1222, 1223
- Ήλιόπουλος Κ. Ν. 243
- Θεοδοροπούλου Αῦρα Σ. 442, 503, 656
Θεοφανείδης Βασ. Δ. 699, 1441
: Θεσσαλός Κώστας 38
Θρουμμούλοπουλος Εὐκλ. 832
Θωμόπουλος Ήάκωβος 1117
- Ήντιᾶνος Άντ. 670, 990, 1131
: Ήστορικός, Ό : 449
Ήωακείμογλου Γ. 411

- Ίωαννίδης *Αγγ. 525
 Ίωαννίδου Μαρία 181, 622, 657, 920 Βλ.
 και έπόμενον.
 Ίωαννίδου - Μπαρμπαρίγου Μαρία 672
 Ίωάννου βλ. *Αγρας Τέλλος

 Heilsberg A. 1204

 Κ. Μ. Κ. 947, 1316
 Κ. Σπ. 205, 206, 207, 208, 209
 Καββαδάς Στέφ. Δ. 406, 425, 868
 Καζαβής Γεώργ. 126
 Καιροφύλας Κώστας 1014, 1026
 Κακούρη Κατερίνα Ί. 1206
 Κακριδής Ίωάνν. 1035, 1159
 Καλαβρός Νεοκλής 269
 Καλαματιανός Γιώργος 690
 Καλαράς Κ. Θ. 750
 Καλινδέρης Μιχ. 1071
 Καλλίας Γιάννης Ν. 751
 Καλογερέσης Π. 1105
 Καλογερόπουλος Διον. Π. 1144, 1165, 1169
 Καλογιαννίδης † Σάββας 555
 Καλοκάρδου *Ελλη 163
 Καλομενόπουλος Ν. Θ. 377, 1547
 Καλομοίρης Μαν. 1241, 1254, 1255
 Καλονάρος Πέτρος Π. 526, 997
 Καμμάς Παντ. Α. 599, 741, 1289, 1389, 1390
 Καμπάνης *Αρ. 1449
 Καμπούρογλου Δημ. Γρ. 979, 1420, 1421
 Κανδηλάπτης Γεώργ. 578, 856
 Κανδηλάπτης (Κάνις) Γ. Θ. 264, 849, 1382
 Κάνθος Θεόδ. Χρ. 252, 527, 991, 1299
 Καπίστρας Ί. 1383, 1391
 Καπνός Νίκος Ί. 177
 Καπνός Σμ. 763α
 Καρανικόλας Σωτήρ. 270, 271, 396, 1392,
 1393
 Καράς Σίμ. Ί. 1038, 1243, 1244, 1245
 Καρατζάς Σταμ. 1118
 Καργώτης Γ. Ί. 1164, 1171
 Cartoian N. 1495
 Κατσουρός *Αντ. Φλ. 1185, 1468
 Kahane Heinrich und Renée 1119
 Καψάλης Γερ. 700
 Καψαμπέλης Γιάννης 1186
 Καψωμένος Στυλ. 1216
 : Κεντρί. Τò 948
 Κεραμόπουλλος *Αντ. 1086, 1087
 Κιακίδης Θ. Π. 145
 Κιζλάρης Θανάσης 233, 918
 Κιρμιζάκη *Αγλαΐα 127, 321, 776
 Klaar Marianne 426
 Κλαδάς Σ. Γ. 85
 Κληρίδης Λεῦκος Ν. 480, 481, 482, 558
 Κληρίδης Ν. 824, 1005, 1082, 1146
 Κλόκκαρης *Αντ. 732, 900
 Codellas Pan. S. 1041
 Kösemihal Mahmut 1501
 Κολαξιζέλης Σ. 1568
 Κόλιας Γ. Τ. 573, 1187
 Κομνηνός Ί. 254

 Κονιδάρης Φώτ. 65
 Κονομής Ν. Χ. 329, 532, 533, 559, 566,
 758, 759, 998
 Κονόμος Ντίνος 579, 1207
 Κοντελιέρης Μιχ. 427
 Κόντης Ί. Δ. 186
 Κοντολέων Νικ. Μ. 1172
 Κορδάτος Γιάννης Κ. 5, 111, 1438, 1452
 Κορομηλάς Γ. Δ. 681
 Κουγέας Σωκρ. Β. 66
 Κουκκίδη *Ανδρονίκη Κ. 904
 Κουκουλές Φαίδων 76, 128, 182, 218, 226,
 922, 926, 1293, 1295, 1422, 1545
 Κουκουρίδης Β. Μ. 219
 Κούμαρης Ί. 1451, 1540
 Κουρλιμπίνης *Αντ. 1120
 Κουρμούλη Αίκατερ. 450
 Κουρμούλης Γεώργ. Ί. 634, 1106
 Κουρτίδης Κωνστ. Γ. 1077, 1271, 1403
 Κουτρομπάς Μιχ. 980
 Κουτσογιαννόπουλος Δημ. 451, 1275
 Κουτσούμης Ντίνος Γ. 635
 Κουφός Δ. 428, 522
 Κρανιας Ν. 165
 Κρανιδιώτης Νίκος 393
 Κριαράς *Εμμ. 526, 1209, 1210, 1213, 1216,
 1217, 1218, 1220, 1226
 Κριτωτάκης-Ριανός Ίω. Μ. 1290, 1404,
 1414, 1415
 Κυθρεώτης Ίακ. Μ. 567
 Κυπαρίσσης Βασ. 504, 505
 Κυριαζής Ν. Γ. 894, 949, 1107, 1121, 1122
 Κυριαζής Παῦλος 174, 600
 Κυριακίδης Στίλπον Π. 1, 6, 12, 14, 22, 39,
 40, 41, 42, 83, 84, 134, 175, 177, 224,
 299, 319, 398, 451, 469, 535, 616, 630,
 701, 752, 753, 1033, 1275, 1449, 1492,
 1511, 1520, 1521, 1522, 1523, 1524
 Κυριακίδου *Αγγελική Σ. 103
 Κυρρής Α. 483
 Kurtz Edith 1511
 Κωνσταντινίδης *Αρης 210
 Κωνσταντινίδης Γ. 779
 Κωνσταντινίδης Κ. Ν. 176
 Κωνσταντινίδης Π. Γ. 833, 1048, 1554
 Κωνσταντόπουλος Ν. 1114
 Κωτούλα *Ελένη Γ. 183

 Λαμέρας Κ. 1453
 Λαμπελέτ Γεώργ. 1230, 1231, 1232, 1233,
 1242
 Λαμπίκης Δημ. 452
 Λαμπρινός Γ. 702
 Λαμψίδης *Οδυσσ. 374
 Λανίτης Νικ. Κλ. 164, 327, 658, 733
 : Λαογράφος 1317
 Λάππας Τάκης 1278
 Λασκαράτος *Ανδρ. 302
 Λαυράγκας Δ. Σ. 950
 Λαυρεντίδης Ίσαάκ Ν. 149, 255
 Λεβέντης Πάνος 328, 256
 Λέκκας Νικ. Γ. 1340

Λεμονόπουλος Φ. 850
 Λεούση Δήμητρα Χ. 742
 Λέτσας Άλέξ. Ν. 1034, 1280
 Λιαροῦτσος Θ. 963
 Λιβαθινόπουλος Ρ. 1060
 Λίβας Ρίτος 385, 889
 Λίβας Χρ. 905, 1006, 1375, 1378, 1379
 Λιγνός Άντών. 129, 1027
 Λίλλης Γιάννης 173
 Λιναρδάκη Έλευθ. 369, 484, 610, 726, 775
 Lindsay T. F. 1508
 Λιουδάκη Μαρία 100, 528, 1281, 1294
 Liungmann Wald. 1406
 Λογαριαστάκης Άντών. 281, 429, 932
 Λοΐζος Άλ. 211
 Λουκάτος Δημ. Σ. 11, 67, 70, 77, 87, 130, 160, 165, 248, 265, 380, 402, 542, 587, 636, 730, 895, 929, 1296, 1308, 1318, 1423, 1436, 1561
 Λουκόπουλος Δημ. 101, 102, 809, 964, 981
 Λουκοπούλου Άγλαΐα 88
 Λυγίζος Ιωάνν. 194, 197
 Lüdeke Hed. 556, 1548. Βλ. καὶ Λύντεκε Έντβ.
 Λυκούδης Στυλ. Έμμ. 1009
 Λυκούρης Ιωάνν. Β. 743, 862
 Λυμπέρης Μανώλης 220
 Λύντεκε Έντβ. 543. Βλ. καὶ Lüdeke Hed.

M. A. K. 1341
 M. I. Γ. 311
 Μαγκριώτης Ι. 1319
 Μαδιάς Γεώργ. 234
 Μαζαράκης Ευστάθ. Δ. 8, 9, 1433
 Mazon André 1492
 Μαζτάς Ι. Χρ. 1502
 Μαθιουδάκης Γιάννης 1342
 Μακρῆς Κίτσος 282, 293, 296
 Μακρουμίχαλος Σ. Ι. 1173, 1434
 Μαλαθούρας Ιωάνν. 1510
 Μαλεβίτης Άθαν. 68
 Μαλεβός Πέτρος 1123, 1124
 Μαλτέζος Κ. 290
 Μανέττας Τάκης 485, 1503
 Μανίκης Άντώνης Ν. 1454
 Μανούσακας Μαν. 1216, 1226, 1227
 Μανουσαρίδης Ι. 760, 834
 Μαντζουράνης Κ. Ι. 312, 372, 386, 453, 881
 Μαράτου Άλίκη 1320
 Μάργαρης Δημ. 43
 Μαρίνης Κώστας 7, 111, 112, 133, 134, 231, 267, 454, 471, 628, 637, 659, 1394
 Marinus Alb. 1516
 Μαρκάκης Πέτρος 1224, 1228
 Marketos B. J. 908
 Μαρκόπολις † Μιχ. Ιακ. 1016, 1017, 1395
 Μαρκόπουλος Γλαῦκος 184, 198
 Μαυρακάκης Ιωάνν. 115, 486
 Μαυρῆς Ν. 580, 737
 Μαυροειδῆ-Παπαδάκη Σοφία 134, 660
 Μαῦρος Γεώργ. 1459

Μαυροφείδου Όλγα 103
 Μέγας Γεώργ. Ά. 2, 10, 44, 45, 45α, 46, 47, 48, 72, 73, 185, 186, 187, 192, 200, 201, 346, 352, 375, 394, 405, 455, 623, 1036, 1037, 1188, 1216, 1218α, 1220, 1225, 1267, 1407, 1450, 1490
 Meissner Bruno 1204
 Μελανοφρύδης Παν. 851, 856, 902, 1334, 1475
 Μελαχρινός Άπόστ. 581
 Μενεγάκης Γεώργ. 338, 356, 989
 Mercati Silvio Giuseppe 131, 506, 661
 Μερκάτης Σίλβ. Ι. βλ. Mercati Silvio Giuseppe
 Merlier Octave 90
 Μερλιέ Μέλω 89, 601, 1262
 Μεταλλείδης Μιχάλης 676, 806, 1000, 1335
 Μεταλλινός Στάθης 1234
 Meynart Basil 1531
 Μηλιοπούλου Παρασκ. Ι. 1018
 Μηλιώρης Νίκος Ε. 268, 1282
 Μηνᾶς Χριστ. Χρ. 1056
 Μικρομάτη Μαρία Σ. 457
 Miller William 37
 Μιραμπέλ Άντρέας 1235
 Μιστρᾶλ Φρ. 1513
 Μιχαήλ Σταῦρος 1371
 Μιχαηλίδης Γιάγκος 1256, 1257
 Μιχαηλίδης Κ. Θ. 582
 Μιχαηλίδης Κ. Μ. 15
 Μιχαηλίδης Σόλων 1247
 Μιχαηλίδης-Νουάρος Μ. 86, 161, 179, 569, 602, 603, 638, 680, 683, 687, 691, 744, 745, 1321, 1408, 1409
 Μιχαλόπουλος Φάνης 224, 289, 1442, 1443
 Μοναστηριώτης Δημ. 794
 Μουστοξύδης Θ. Μ. 1249
 Μπακαλάκης Γ. 951
 Μπακούρης Μ. Γ. 863
 Μπαλᾶνος Δημ. 1424
 Μπάρμπα Παντζελιός 604
 Μπάφας Γιάννης 952
 Μπῆτος Ιωάνν. 132
 Μπίρης Κώστας 188, 189, 200, 1174, 1175, 1176, 1528
 Μπίτα Λιλή Γ. 1396
 Μπλαντέ Ζάν 1517
 Μπόγγρης Δημ. 1416
 Μπορτολῆς Άντών. 458
 Μπουντόνας Εὔθ. Μ. 982
 Μυλωνογιάννης Γ. 111, 628
 Μυριβήλης Σ. 363, 983
 Μυρίδης Χρυσ. 16, 78
 Ν. Κ. 430
 Ναζλίδης Ζαχαρ. Ι. 835
 Νάκης Ν. 1205
 Νίδας 431, 487, 1150
 Νικολαΐδης Άνανίας 568
 Νικολαΐδης Μελῆς 49
 Νικολουδάκις Κώστας Χ. 459, 460
 Νικολούδης Γεώργ. 461, 1322

Νίντας Μπάμπης 171, 753
 Νταγκάκης Έμμ. 462
 Ντέ Νερβάλ Ζεράρ 1514
 Νυμφόπουλος Μιλτ. 150, 266, 836, 1049

Ξάνθος Ί. Γ. 1251
 : Ξενίτας Ξέν. (= Άκογλου Ξ.) 79, 80, 151,
 235, 339, 544, 807, 837, 838, 839, 857,
 1243, 1244, 1245, 1268, 1336, 1537, 1543,
 1546 βλ. και Άκογλους Ξεν.
 : Ξένος, Ό 823, 1356
 Ξυγγόπουλος Άνδρ. 284, 703
 Ξύδης Θεόδ. 1074

Οικονομίδης Άπ. Β. 104
 Οικονομίδης Δ. Β. 133, 303, 507, 508, 665 704
 Οικονομόπουλος Ν. 534
 Οικονόμος Θεόδ. Μ. 432
 Οικονόμου Γεώργ. Μ. † 1189
 Οικονόμου Κ. Γ. 1283
 Ορλάνδος Άναστ. 190, 212
 Ορφανίδου Μαρία 105, 236, 304, 802, 803,
 869, 1272 βλ. και έπόμενον
 Ορφανίδου-Συμνελάκη Μαρία 357, 890,
 891, 897, 1059

Π. 1028
 Παϊδούσης Μικές 407, 1323
 Παλαμάς Λέανδρος Κ. 1260
 Παμπούκης Ί. Γ. 545, 546, 783, 854, 903,
 1078, 1079, 1376
 Παναγιωτίδης Λάζ. 855
 Πανάρετος Α. 257, 260, 261, 395, 536, 537,
 605, 909, 924
 Παντουβάκης Μιχ. 523, 965
 Πανώφ Πέτρος 1488
 Παπάγγελος Κ. 463
 Παπαγεράκης Ίω. 606
 Παπαγεωργίου Άλέκ. Γ. 1493
 Παπαδάκη Ειρήνη 116. Βλ. και έπόμενον
 Παπαδάκη - Κασσιέρη Ειρήνη 509, 529,
 1047, 1072
 Παπαδάκης Χ. 1555
 Παπαδόπουλος Άνθ. Ά. 353
 Παπαδόπουλος (Σταυριώτης) Δ. Κ. 107, 784
 Παπαδόπουλος Δημ. Κ. 530, 639, 721, 882,
 1058
 Παπαδόπουλος Έ. 580, 737
 Παπαδόπουλος Τάκης 883
 Παπαδόπουλος Χ. 1153
 Παπαδοπούλου Είρ. 285
 Παπαζήσης Χρ. 561, 1287
 Παπάζογλου Άβραάμ 1504, 1505
 Παπάζογλου Θάλεια 300
 Παπαϊωαννίδης † Κωνστ. 156
 Παπαϊωάννου Δ. 798
 Παπαϊωάννου Μ. Μ. 702, 1190, 1191, 1192,
 1569
 Παπαϊωάννου Μιλτ. 510
 Παπακώστας Άγγελος Ν. 1302, 1396α
 Παπαλεξανδρής Γ. 1455
 Παπανδρεάδης Ά. 808

Παπανικολάου Κ. Ι. 399, 1211
 Παπανικολάου Σταῦρος Κ. 178
 Παπανικολάου Φώτ. 607, 1019
 Παπασταύρου Χρ. Β. 1276
 Παπατζώνης Τ. Κ. 901, 1560
 Παπαχαραλάμπους Γ. Χ. 152, 249, 313,
 340, 358, 378, 488, 772, 773, 788, 995,
 1010, 1013, 1145, 1265, 1301, 1372, 1417,
 1476
 Παπαχριστοδούλου Πολύδ. 50, 51, 97, 166,
 227, 290α. 562, 662, 848, 906, 1084, 1085,
 1161, 1246, 1324, 1325, 1357, 1380, 1381,
 1397, 1447, 1448
 Παπαχριστοδούλου Χ. 113, 231, 583, 1125,
 1177, 1178, 1439, 1444
 Παπαχρονοπούλου Τούλα 511
 : Παράξενος, Ό 456
 Παρασύρας Κωστής Ε. 228
 Παστιάδης Θεμιστοκλῆς 244
 Πασχαλίδου Δέσπ. 795
 : Πάτρης Θρύλος 640
 Πατριαρχέας Βασ. Δ. 663, 664, 966, 1297,
 1425, 1462
 Πατριαρχέας Παν. Ν. 464, 1108
 Παυλίδη Δώρα 465
 Παυλίδης Λεων. 581
 Πεδιαδίτου Καλλιρόη 825
 Πεδιώτου Καλλιρόη 433
 Πεζόπουλος Έμμ. 74
 Regaul Charles 1518
 Πέρδικα Νίκη Α. 64, 134
 : Περιπλανώμενος, Ό 1326
 Περνάρης Άντης 359
 Πετρίδη Άννα Μ. 221
 Πετρίδης Άθ. 341, 953
 Πετρίδης Μιχ. Γ. 91, 489, 608, 727, 892
 Πετρόπουλος Δημ. Ά. 108, 117, 135, 142,
 146, 153, 354, 466, 512, 641, 705, 769,
 954, 1007, 1180, 1309, 1398, 1445, 1458,
 1472
 Πέτρου Χρ. Ν. Μεσογειίτης 467
 Πηνιάτογλου Λάζ. 343, 1451, 1456, 1457,
 1544
 Πιλαβάκης Κ. 785
 Πιτυκάκη Είρ. Γ. 305, 762, 870, 967
 Πιτυκάκη Μαρία 763
 Πιτυκάκης Μανώλης 52, 53, 54, 55, 237,
 250, 370, 371, 408, 434, 490, 647, 756,
 804, 820, 821, 826, 871, 1343, 1498
 Πλάτων Νικ. Ε. 1126, 1193
 Plenzat Karl 800
 Πολίτης Γ. Ν. 810, 886
 Πολυχρονοπούλου Τούλα 754
 Roniridis Georges 1263
 : Ποπολάρος 861
 Ποριώτης Ν. 674
 Προυσής Κώστας 134, 139, 176, 643, 675,
 782, 789, 1206
 : Πρωτομάστορας, Ό 1519
 Πρωτοψάλτης Έμμ. 1491
 Ροδανάκης Ίωάνν. 124, 1046

- Ροδινός Πέρσης 770
 Ροδοῖνος Ν. 1365
 Rohlf's Gerhard 884
 Ρουσάκης Ἰωάνν. 468
 Ρουσάλη Σοφία Ἠλ. 222
 Ρουσιᾶ Μαρίκα 1344
 Ρούσσοσ † Δημ. 665
 Ρουτζεράκης Η. 409, 728, 1031
 Ρωμαῖος Κ. Α. [Καθηγ. Πανεπ.—Ἀκαδημ.]
 93, 435, 1310, 1436
 Ρωμαῖος Κ. 332, 557, 923, 1043, 1109, 1179,
 1194, 1477
 Ρώτας Βασ. 426

 Σ. 609, 985, 1277, 1358
 Σ. Σ. 955
 Σ. Φ. 247
 Σαββαντίδης Ν. Κ. 547, 548, 840
 Σακελλαρίου Χ. 1238
 Σαλλαπασίδης Π. Β. 1542. Βλ. καὶ Ὑψηλάν-
 τῆς Π. Β.
 Σαλιτσῆς Ἰωάνν. Δ. 111
 Σαμάρας Π. Ἰ. 1195
 Σαμαρτζῆς Χρ. Ἀ. 841
 Σαμοθράκης Ἀχιλλ. 992
 Σαραντῆ - Σταμούλη Ἑλπιν. βλ. Σταμούλη -
 Σαραντῆ Ἑλπιν.
 Σαραφίδου Μαρία 563
 Σαρρῆ Ἀλκυόνη 722
 Σαρρῆς Ἰ. 1565
 Σβορώνος Νικ. 14, 1495, 1497
 Σγουρίτσας Ἀγησ. Γ. 251, 410, 491
 Σελλᾶς Μ. 584
 Σερεκάρης Ἀ. 1566
 Σεφερλῆς Π. Δ. 1327, 1410
 Σηφάκις Νικόλ. Σ. 513
 Σιγάλας Ἀντ. 37, 774, 1127, 1283, 1464
 Σιδέρη Κατίνα Ἀντ. 1020
 Σιδέρης Γιάνν. 1206
 Σιδηροπούλου Εὐφροσύνη 1051
 Σιταρᾶς Ἀ. 167
 Σκαρδάσης Μιχ. 611
 Σκαφιδᾶς Νικ. 612
 Σκηνωτᾶτος Σπῦρος 864, 914
 Σλίνης Μιχ. Χρ. 238
 Σμυρλῆς Λώλης 514, 515, 516, 517, 1359
 Σμυρλῆς Μανώλης 774, 1127
 Σμυρνάκης † Γεράσ. 613, 1291
 Σούλης Χρ. 549, 550
 Σουμελίδης Ἀνδρ. 811
 Σουμελίδης Γ. 585, 677, 692, 693, 1080
 Σουμελίδης Κωνστ. 1556
 Soyter G. 426, 896, 1211
 Σπάλας Πᾶνος 333, 368, 614, 615, 616, 706,
 707, 1399
 Σπανδωνίδη Εἰρήνη 360, 471, 492, 819, 885,
 1328
 Σπανός Δ. 436
 Σπαταλᾶς Γεράσ. 694
 Σπορίδης Θ. 1557
 Σπυριδάκης Γεώργ. Κ. 14, 20, 21, 92, 95,
 126, 272, 330, 344, 347, 397, 625, 684,
 956, 1029, 1198, 1212, 1216, 1411
 Σπυριδάκης Κ. 493, 1039, 1147
 Σπυριδάκης Κωνστ. 1360
 Σπυριδόπουλος - Τσουμπᾶνος Μ. 812
 Σταθάτος Νῆκος 617, 708, 746, 915, 1062
 Στάλιου Ἀμαλία 223, 1284
 Σταματιάδης Ἀ. 1258
 Σταματιάδης Νεόφ. † Ἀρχιμ. 1329
 Σταματίου Σταμ. 245, 968, 1330, 1331,
 1345, 1515
 Σταμούλη - Σαραντῆ Ἑλπιν. 109, 136, 157,
 400, 469, 470, 723, 777, 1045, 1057,
 1373, 1377
 Σταμούλης Ἀ. Ἀ. 1076, 1136, 1148
 Σταμούλης Σπῦρος Μ. 1487
 Σταυρινίδης Ν. 1196
 Σταυριώτης (Δ. Κ. Π) 258, 551, 678, 734,
 842, 1001
 Στεφανάκης - Ταξιδιώτης Κωστῆς 494, 969
 Στεφανίδης Χ. 1558
 Στεφάνου Νικ. Μ. 56, 1093, 1311
 Strowska Suzanne 1526
 Στυλιανίδης - Φιλικὸς Ἀργ. 204, 205, 206,
 207, 208, 209, 213
 Συγκολλίτης Σπῦρος 586
 : Σύλβιος 118, 373, 644, 1361
 : Συλλέκτης 314
 Συμινελάκη Μαρία 369, 610
 Σφυρόερας Νῆκος Β. 495, 587
 Σῶκος Ἀ. Ἰ. 200
 Σωτηρίου Γ. Ἀ. 1083, 1435
 Σωτηρίου Μιλτ. Γ. 1197
 † Σωφρόνιος ἐπίσκ. Ἐλευθερουπόλεως 1366

 : Τανάγρας Ἀγγελος 315, 342, 1030, 1426,
 1427, 1428, 1429
 Τάρης Ἰ. Δ. 1400
 Ταρσούλη Ἀθηνᾶ 168, 179, 214, 224, 273,
 297, 618, 747, 748, 986, 1292
 Ταρσούλη Γεωργία 557
 Τζάρτζανος Ἀχιλλ. 749, 919
 Τζιάτζιος Εὐάγγ. Στ. 504
 Τζομπάρης Τ. 1538
 Τζομπάρης Φιλήμων Ἰ. 162
 Τηλικίδης Γρ. 57, 111, 731
 Τόμπας Ἀγγελος 518, 1269
 Τόμπολης Σῶζος 366, 538, 1240
 Τορνικίδης Γ. 813
 Thornton Φίλ. 1430
 Τουργούτης Χ. Ν. 1362
 Τοφαρίδης Ν. Γ. 957
 Τριανταφυλλίδης Μανόλης 94
 Τριανταφυλλίδης Φ. Γ. 1363, 1364
 Τριανταφυλλίδης Φίλ. 316, 472
 Τριανταφυλλίδου Ἀννα 82
 Τριποδάκης Δ. Ἐ. 202
 : Τσάκωνα, Ἡ 987
 Τσαμπαράκης Νικ. Χ'. Γ. 933, 970, 1094
 Τσαούσης Ἀγαθ. 169, 353α
 Τσαούσης Σ. 196
 Τσαρπαλῆς Κ. 666
 Τσέλιος Μιλτ. 1181

- Τσιρκινίδης Ἡλ. Ἀ. 552
 : Τσιτενός 262, 843
 Τσιτσῶς Σερ. 402
 Τσιῶκος Γιάννης 246
 Τσομάκα Ἑλένη 119, 473
 Τσοπανάκης Ἀγ. 203
 Τσουκαλᾶ Δανάη 801
 Turchi Nicola 1298
 Τωμαδάκης Νικόλ. Β. 95, 115, 1110
- Ἵψηλάντης Π. Β. : 757, 814, 844, 845, 846, 858, 1002
- Φαλτάιτς Κώστας 1011, 1412, 1413
 Φανίτσιος Βασίλ. Χριστ. 137
 Φαρακλᾶς Δαυίδ 1332, 1333
 Φαρμακίδης Ξεν. Π. 58, 158, 1111, 1112, 1128, 1137, 1138, 1139, 1140, 1264
 Fehrlé Eugen 1520
 Φίλιππας Σπ. Ν. 921, 1431
 Φιλιππίδης Φίλιππος Ἀ. 138
 Φιλιππόπουλος Δημ. Γ. 710
 Φιλίππου Λοῖζος 322, 724, 894, 993, 1040, 1141
 Φιοράκης Στέλιος 437, 1132
 Fleury Jean 1496
 Φλώρος Παῦλος 171
 Φορμόζης Π. Ε. 59, 60, 1251. Βλ. καὶ Eckert G. — Formozis P. E.
 Φρ. Πωλ. Γρ. 695, 1401
 Φωστηρόπουλος Ἀγαθάγγελος 143, 531, 1337
 Φωστηροπούλου Δέσπ. 413, 771, 778, 828, 994
 Φωστηροπούλου Σωτηρία 170
 Φουσάρας Γ. Ἰ. 14
 Φωτιάδης Δημ. 96, 283, 1236
- Ἄνωνυμα : 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 173, 216, 225, 275, 291, 294, 306, 307, 308, 317, 318, 334, 355, 381, 403, 438, 439, 475, 476, 496, 497, 519, 520, 569, 570, 571, 572, 574, 589, 590, 591, 709, 711, 712, 713, 725, 738, 765, 766, 767, 786, 790, 817, 822, 865, 866, 872, 873, 874, 875, 893, 911, 913, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 961, 971, 972, 1052, 1053, 1061, 1081, 1239, 1312, 1347, 1348, 1349, 1350, 1369, 1370, 1384, 1418, 1469, 1480, 1481, 1483, 1484, 1485, 1486, 1494, 1499, 1506, 1507, 1512, 1521, 1525, 1529, 1530, 1532, 1551.
- Φωτιάδης Εὐάγγ. Π. 1440
- Χαβιαρᾶς Νικήτας Δ. 1021, 1198, 1562
 Χάιτας Πολ. 847
 Χανιώτης Βάσος 199, 292, 295, 588
 Χαραλαμπίδης Ἐ. Ἰ. 667
 Χαραλάμπους Χριστ. 61
 Χαριτάκης Κωστής 420
 Χάρρις Κ. 1479
 Χατζηγάκης Ἀλέξ. 171, 619, 1182, 1183
 Χατζηϊωάννου Κ. Π. 787, 887, 1433
 Χατζηκώστα Ἰσμήνη Κ. 1539
 Χατζημιχάλη Ἀγγελ. 215, 286, 287, 298, 299
 Χατζῆς Ἀντών. 1075, 1129, 1130, 1160, 1166, 1167, 1168, 1184, 1199, 1200, 1201, 1202
 Χατζίνης Γιάννης 616
 Hadjimihali Angélique βλ. Χατζημιχάλη Ἀγγελ.
 Herrmann Ferd. 1524
 Hill George 1113
 Choleau Jean 1516
 Χοντολίδης Μιλτ. 1559
 Χουρμουζιάδης Καλλ. 110, 120, 121, 474, 560, 899, 907, 958, 1067, 1270, 1367
 Hoffmann - Krayer E. 1522
 Χρηματοπούλος Κ. 815, 816
 Χρηστάρχης Ν. 959, 960
 Χρηστοβασίλης Χρ. 325, 553, 620, 942, 1003
 Χριστοδουλοπούλου Ἰωάνν. Ἀγγ. 796
 Χρυσάνθης Κύπρος 349, 350, 365, 401, 412, 414, 415, 417, 418, 419, 761, 999, 1008, 1042
- Ψυχογιός Κώστας 274
 Ψυχογιός Ντίνος Δ. 1203
 Ψωμαδάκη Αἰκατ. 124, 1046

Β'. ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

I. ΓΕΝΙΚΑ	Σελ.	166
II. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ		» 166-249
Α'. <i>Βιβλιογραφία</i>		» 166
Β'. <i>Γενικά και σύμμεικτα</i>		» 167-177
α) Γενικά		» 167
β) Σύμμεικτα		» 171
Γ'. <i>Ύλικος βίος και τέχνη τοῦ λαοῦ</i>		» 178-185
1. <i>Συνοικισμός, οἰκία και ἀυλή. Ἐπιπλα και σκεύη</i>		» 178
2. <i>Ἐνδύματα</i>		» 180
3. <i>Τροφαὶ και ποτὰ</i>		» 180
4. <i>Βίοι (γεωργικός, ποιμενικός, μελισσοκομικός, ναυτικός, ἄλιευτικός κλπ.)</i>		» 181
5. <i>Βιοτεχνία και λαϊκὴ τέχνη (Ἀρχιτεκτονική, χειροτεχνία, ὑφαντική, κεντητική, ξυλογλυπτική, ἀγγειοπλαστική, μεταλλουργική κτλ.). Λαϊκὰ ἐπιτηδεύματα</i>		» 183
Δ'. <i>Πνευματικὸς βίος</i>		» 185-237
1. <i>Λαϊκὴ πίστις</i>		» 185
α) <i>Θρησκευτικαὶ και δεισιδαίμονες δοξασίαι τοῦ λαοῦ</i>		» 185
β) <i>Μαγεία. Ἐπωδαὶ</i>		» 187
1. <i>Μαγεία</i>		» 187
2. <i>Ἐπωδαὶ</i>		» 188
γ) <i>Μαντικὴ</i>		» 189
2. <i>Λαϊκὴ κοσμοθεωρία και ἐπιστήμη</i>		» 189
α) <i>Κοσμογονικοὶ και ἀστρολογικοὶ μῦθοι. Μετεωρολογία</i>		» 189
β) <i>Μῦθοι περὶ ζώων και φυτῶν</i>		» 190
γ) <i>Δημώδης ἰατρικὴ</i>		» 190
3. <i>Δημώδης φιλολογία και γλῶσσα</i>		» 191
α) <i>Ἶσματα</i>		» 191
1. <i>Συλλογαὶ</i>		» 191
2. <i>Μελέται</i>		» 202

β) Δίστιχα.. .. .	σελ.	207
1. Συλλογαὶ	»	207
2. Μελέται	»	209
γ) Ἐρωδαί. (βλ. Μαγείαν)	»	210
δ) Μῦθοι	»	210
ε) Παραμύθια	»	210
1. Συλλογαὶ	»	210
2. Μελέται	»	212
3. Συλλογαὶ παραμυθίων ἑλληνικῶν καὶ ξένων διὰ παιδιὰ	»	212
ς) Εὐτράπελοι διηγήσεις. Ἀνέκδοτα. Περιπαίγματα	»	213
ζ) Παροιμίαι καὶ γνῶμαι. Παροιμιώδεις ἐκφράσεις	»	216
1. Συλλογαὶ	»	217
2. Μελέται	»	218
η) Παραδόσεις	»	219
1. Συλλογαὶ	»	219
2. Μελέται	»	224
θ) Αἰνίγματα - Λογοπαίγνια	»	225
ι) Εὐχαὶ - χαιρετισμοὶ - κατάραι - ὅρκοι - βλασφημίαι	»	226
ια) Γλῶσσα.. .. .	»	226
1. Συνθηματικαὶ γλῶσσαι. Ὄνόματα: κύρια, ἐπώ- νυμα, παρωνύμια κτλ.	»	226
2. Τοπωνύμια	»	227
ιβ) Λαϊκὸν θέατρον	»	233
ιγ) Δημώδη βιβλία	»	233
4. Μουσικὴ καὶ χοροὶ	»	235
Ε'. Κοινωνικὸς βίος	»	237-249
1. Κύριοι σταθμοὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Γέννησις, γάμος, τελευτὴ	»	237
2. Θρησκευτικὴ ζωὴ. Λαϊκὴ λατρεία.		
α) Συλλογαὶ	»	239
β) Μελέται	»	245
3. Κοινωνικὴ ζωὴ	»	247
α) Κοινωνικὴ ὁργάνωσις	»	247
β) Λαϊκὸν δίκαιον	»	248

4. Παιδική ζωή	»	249
α) Παιδιαὶ	»	249
III ΞΕΝΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ	»	249-254
Α'. Γενικά καὶ σύμμεικτα	»	249
Β'. Λαογραφία τῶν Βαλκανικῶν λαῶν	»	250
1. Βουλγαρικὴ λαογραφία	»	250
2. Σερβικὴ λαογραφία	»	250
3. Ρουμανικὴ λαογραφία	»	250
4. Τουρκικὴ λαογραφία	»	251
Γ'. Λαογραφία ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν λαῶν	»	251
1. Ἀγγλικὴ λαογραφία	»	251
2. Λαογραφία τῶν βαλτικῶν λαῶν	»	252
3. Γαλλικὴ καὶ Βελγικὴ λαογραφία	»	252
4. Γερμανικὴ λαογραφία	»	252
5. Ἰταλικὴ λαογραφία	»	253
6. Πολωνικὴ λαογραφία	»	253
Δ'. Λαογραφία Ἀσιατικῶν λαῶν	»	253
1. Ἀθιγγανικὴ λαογραφία	»	253
2. Ἑβραϊκὴ λαογραφία	»	253
3. Λαογραφία ἄλλων ἀσιατικῶν λαῶν	»	253
IV. ΠΑΡΑΛΕΙΦΘΕΝΤΑ	»	254-256

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΥΠΟ ΤΟΥ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1945 - 1949

Α'. Κατὰ τὸ ἔτος 1945.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰργάσθησαν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ πλὴν τοῦ μονίμου αὐτοῦ προσωπικοῦ καὶ δύο ἐπίκουροι συντάκται, οἱ φιλόλογοι Δ. Πετρόπουλος καὶ Μιχ. Καλινδέρης, ὁ μὲν πρῶτος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ὁ δὲ δεύτερος ἀπὸ 12 Μαΐου, καὶ ὁ γραφεὺς Μενέλαος Τουρτόγλου, προσληφθεὶς τὴν 14 Ὀκτωβρίου. Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀναταραχῆς, τῆς προκληθείσης ἐκ τῶν γεγονότων τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου, ὀλόκληρος ὁ Ἰανουάριος διέρρευσε ἐν ἀπραξίᾳ.

Αἱ ὑφιστάμεναι οἰκονομικαὶ δυσχέρειαι δὲν ἐπέτρεψαν νὰ ἐπαναληφθῶσι κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο αἱ προσπάθειαι ἡμῶν πρὸς πλουτισμὸν τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου εἴτε διὰ προκηρύξεως διαγωνισμῶν εἴτε δι' ἀποστολῆς μελῶν τοῦ προσωπικοῦ πρὸς συλλογὴν λαογραφικοῦ ὕλικου καὶ ἐπιτοπίους ἐρεῦνας. Ἐκ τούτου αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχείου κατὰ τὸ λήξαν ἔτος περιορίσθησαν εἰς τὴν ἀποδελτίωσιν λαογραφικῆς ὕλης ἐκ χειρογράφων καὶ ἐντύπων συλλογῶν καὶ εἰς τὴν ταξινόμησιν τῆς ἀποθησαυρισθείσης ὕλης.

Χειρόγραφα εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἀρχεῖον 20 ἐκ σ. 2520 (ἔναντι 12 χειρογράφων ἐκ σ. 2354 τοῦ παρελθόντος ἔτους). Ἐκ τούτων 1 (τὸ ὑπ' ἀριθ. 1529 ἐκ σ. 5) προέρχεται ἐξ ὑπηρεσιακῆς συλλογῆς, 3 ἐκ δωρεῶν κατατεθέντα τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 1530 (σ. 9) ὑπὸ τοῦ κ. Ἄν. Κεραμοπούλλου, τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 1531 (σ. 45) ὑπὸ τοῦ κ. Ἀχ. Τσαριζάνου, τὸ δὲ ὑπ' ἀρ. 1532 (σ. 10) ὑπὸ τοῦ κλητῆρος τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου Νικ. Γαλάνη, τὰ δὲ λοιπὰ 16 (ὑπ' ἀριθ. 1513-1528) ἐκ σταχυολογίας λαογραφικῶν εἰδήσεων ἐκ χειρογράφων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Ἡ περιεχομένη εἰς ταῦτα λαογραφικὴ ὕλη, ἢ ὑποκειμένη εἰς ἀρίθμησιν, εἶναι: ἄσματα 120, δίστιχα 68, παροιμίαι 300, παραδόσεις 7, παραμύθια 4, παιδιαὶ 7, ἀραὶ 133, τοπωνύμια 986, παρωνύμια 100, ὀνόματα προσωπικὰ ζώων 1000 κλ., ποικίλαι δὲ εἶναι ἐν αὐτοῖς καὶ αἱ εἰδήσεις, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὸν βίον τοῦ λαοῦ.

Ἀπεδελτιώθησαν ἐν ὄλῳ 30 χειρόγραφα ἐκ σελ. 3220 (ἔναντι 38 ἐκ σελίδων 3843 τοῦ παρελθόντος ἔτους) ἦτοι 5 μὲν (ὑπ' ἀριθ. 249, 1518, 1520, 1521 καὶ 1522) ἐκ σελ. 333 ὑπὸ Γ. Σπυριδάκη, 6 δὲ (τὰ ὑπ' ἀρ. 1478, 1483, 1508, 1514, 1523 Α καὶ 1523 Β) ἐκ σελ. 1102 ὑπὸ Δ. Πετροπούλου, 9 δὲ (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1124-1127, 1524-1527 καὶ μέρος τοῦ 798) ἐκ σελ. 1110 ὑπὸ Μ. Καλινδέρη, 5 δὲ (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1485, 1512-1513, 1528-1529) ἐκ σελ. 610 ὑπὸ τῆς Γ. Ταρσούλη, 4 δὲ (τὰ ὑπ' ἀριθ. 38-41) ἐκ σελ. 56 ὑπὸ τοῦ Μ. Τουρτόγλου καὶ 1 (τὸ ὑπ' ἀριθ. 378 ἐκ σελ. 9) ὑπὸ τῆς Μαρ. Ἰωαννίδου. Πρὸς τούτοις ἀπεδελτιώθησαν 280 ἄσματα ἐκ τῆς χειρογράφου συλλογῆς Πολίτου καὶ ἐσταχυολογήθη ὕλη λαογραφικὴ ἐκ τῶν ἐξῆς ἐντύπων: *Θωμοπούλου*, Ἱστορία τῆς πόλεως Πατρῶν, 1888, *Ἀραβαντινοῦ*, Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου, 1853.

Διὰ τῶν ἐργασιῶν τούτων ἀπεδελτιώθησαν 438 ἄσματα, 300 δίστιχα, 6245 παροιμίαι, 18 παραδόσεις, 26 παραμύθια, 128 αἰνίγματα, 4 ἐπῳδαί, 7 παιδιαί, 194 εὐχαὶ καὶ κατάραϊ, 1092 τοπωνύμια, 100 παρωνύμια, 1000 ὀνόματα προσωπικῶν ζώων καὶ ποικίλαι εἰδήσεις ἀναφερόμεναι εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς δοξασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπεξεργασίαν καὶ κατάταξιν τῆς ἀποθησαυρισθείσης ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ὕλης, ἐγένετο ἡ ἐξῆς ἐργασία:

1) Κατετάχθησαν συστηματικῶς 4106 ἄσματα (ἔναντι 1573 τοῦ παρελθόντος ἔτους) ἐξ ὧν 1290 ὑπὸ τῆς Μ. Ἰωαννίδου, 2018 ὑπὸ τοῦ Γ. Πολίτου καὶ 798 ὑπὸ τοῦ Γ. Σπυριδάκη. Συγχρόνως ἤρξατο ἡ προπαρασκευὴ καὶ μελέτη τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἄσμάτων πρὸς καταρτισμὸν καὶ ἔκδοσιν τοῦ ἀποφασισθέντος ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν πλήρους ἀπανθίσματος αὐτῶν. Τοῦτο μέλλει ν' ἀποτελέσῃ τρόπον τινὰ πρόδρομον τῆς παρασκευαζομένης μεγάλης ἐκδόσεως τῶν τραγουδιῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

2) Ὁ ἐνεργούμενος ὑπὸ τοῦ συντάκτου Δ. Λουκάτου ἔλεγχος τῆς γενομένης μέχρι τοῦδε κατατάξεως τῶν παροιμιῶν τοῦ Ἀρχείου ἐπροχώρησε ἀπὸ τοῦ λήμματος ΜΟΥΛΑΡΙ εἰς τὸ λήμμα ΧΕΙΑΗ. Διὰ τῆς ἐργασίας αὐτῆς ἀνακατετάχθησαν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐφαρμοζομένου συστήματος Ν. Γ. Πολίτου 3840 παροιμίαι (ἔναντι 1574 τοῦ παρελθόντος ἔτους) οὐχὶ ὀρθῶς πρότερον κατατεταγμέναι.

3) Συνεπληρώθη ἡ κατάταξις τῆς ὕλης, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν μαγείαν καὶ τὰς μαγικὰς καὶ δεισιδαίμονας συνηθείας, ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου καὶ συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ ἐρωτηματολόγιον σχετικὸν πρὸς τὰς δοξασίας καὶ τὰς συνηθείας ταύτας, ἵνα χρησιμεύσῃ πρὸς καθοδήγησιν τῶν συλλογῶν λαογραφικῆς ὕλης.

4) Κατετάχθη ὁμοίως ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ ἡ ὕλη τοῦ Ἀρχείου, ἡ ἀναφερο-

μένη εἰς τὴν μαντικὴν καὶ τὴν δημώδη ἰατρικὴν καὶ παρεσκευάσθη ἡ σύνταξις σχετικῶν ἐρωτηματολογίων.

Δυστυχῶς ἡ οἰκονομικὴ δυσπραγία, ἐν ἣ διατελεῖ ἀπὸ τῆς πολεμικῆς περιόδου ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, δὲν ἐπέτρεψε τὴν συνέχισιν τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου, τῆς ὁποίας ὁ Γ' τόμος παραμένει ἀπὸ τοῦ 1941 ἀσυμπλήρωτος.

Ὡσαύτως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ ἡ Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ, ἣτις διὰ νόμου συνεχωνεύθη εἰς τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον, μολονότι δι' ἀδράς δαπάνης ἐπρομηθεύθημεν εἰδικὸν φωνοληπτικὸν μηχάνημα.

Χρησιν τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου εἰς τὰς μελέτας των ἔκαμαν οἱ καθηγηταὶ κ.κ. Ἰ. Ἀποστολάκης καὶ Φαίδων Κουκουλές, ἡ κυρία Κατερίνα Κακούρη, ὁ φοιτητὴς Νικ. Καραγεωργιάδης κ.λ.

Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρχείου εἰσήχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 40 βιβλία καὶ φυλλάδια (ἔναντι 6 τοῦ παρελθόντος ἔτους) καταγραφέντα εἰς τὸ βιβλίον εἰσαγωγῆς ὑπ' ἀριθ. 1602-1642, ἅπαντα ἐκ δωρεῶν, ἐξ ὧν 7 τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1 τῆς Ἐταιρείας Κρητ. Σπουδῶν, 2 τοῦ Συλλόγου «Βιτσέντζος Κορνάρος», 6 τῆς Ἐπιτροπείας Ἐθνικῶν Δημοσιευμάτων, 1 τοῦ κ. Ἀντ. Κεραμοπούλου, 1 τοῦ κ. Ἀ. Φωστέρη, 22 τῶν κληρονόμων Δ. Λουκοπούλου, 1 τοῦ κ. Γ. Σπυριδάκη καὶ 1 τῆς δ. Γεωργ. Ταρσούλη.

Ἐν τῇ προσδοκίᾳ, ὅτι αἱ δυσμενεῖς οἰκονομικαὶ συνθῆκαι, ὑφ' αἷς διατελεῖ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, θέλουσι προσεχῶς βελτιωθῆ, συνεχίζομεν τὸ ἔργον ἡμῶν μὲ ἀϊσιωτέρας ἐλπίδας διὰ τὸ ἐπὶ θύραις ἔτος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19 Δεκεμβρίου 1945.

Ὁ Διευθυντὴς
Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

Β'. Κατὰ τὸ ἔτος 1946.

Κατὰ τὸ λήγον ἔτος ἐπῆλθον εἰς τὸ προσωπικὸν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου αἱ ἑξῆς μεταβολαί: ὁ παρ' ἡμῖν ἀπεσπασμένος καθηγητὴς Μιχαὴλ Καλινδέρης, ἀφοῦ ἐπὶ ἓν καὶ πλέον ἔτος εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἀόκνου φιλεργίας, ἠναγκάσθη δι' ἔλλειψιν στέγης διὰ τὴν οἰκογένειάν του νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἐν τῷ γυμνασίῳ Κοζάνης θέσιν του. Ὡσαύτως ἡ παρ' ἡμῖν ὑπηρετοῦσα γραφεὺς Γεωργία Ταρσούλη, ἀφοῦ ἐπὶ ὀλόκληρον σχεδὸν ἔτος διετέλεσεν ἐπὶ ἐκπαιδευτικῇ ἀδείᾳ ἐν τῷ ἑξωτερικῷ, ὑπέβαλε τῇ 13ῃ Δεκεμβρίου παραίτησιν ἐκ τῆς ἐν τῷ Λαογραφικῷ Ἀρχείῳ θέσεώς της· παραμένει δὲ κενὴ καὶ ἕτερα θέσις ἐπικούρου συντάκτου ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς διδασκαλίσεως Μαρίας Λιουδάκη.

Ἡ ἔλλειψις οἰκονομικῶν πόρων ἠμπόδισε καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν ἐνέργειαν ἀποστολῶν τοῦ προσωπικοῦ καὶ τὴν προκήρυξιν διαγωνισμῶν πρὸς συλλογὴν λαογραφικοῦ ὕλικου. Ἐκ τούτου αἱ συλλογαὶ τοῦ Ἀρχείου ἐπλουτίσθησαν μόνον ἐκ καταθέσεως χειρογράφων ὑπὸ μελῶν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἀρχείου καὶ ἐκ σταχυολογίας λαογραφικῆς ὕλης ἐκ χειρογράφων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ. Οὕτω εἰσῆλθον εἰς τὸ Ἀρχεῖον 24 ἐν ὄλῳ χειρόγραφα ἐκ 2500 σελίδων (ἐναντι 20 χειρογράφων ἐκ σελίδων 2520 τοῦ προηγουμένου ἔτους). Ἐκ τούτων δύο (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1547 καὶ 1548 ἐκ σελ. 50 κατετέθησαν ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ, πέντε (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1546, 1549, 1550, 1551 καὶ 1552 ἐκ σελ. 121) ἐδωρήθησαν ὑπὸ τοῦ συντάκτου κ. Δ. Πετροπούλου καὶ τέσσαρα (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1553-1556 ἐκ σελ. 53) ὑπὸ τοῦ συντάκτου κ. Γ. Σπυριδάκη. Τὰ λοιπὰ 13 (ὑπ' ἀριθ. 1533 - 1545) προέρχονται ἐκ σταχυολογίας λαογραφικῆς ὕλης ἐκ χειρογράφων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

Ἡ περιεχομένη εἰς τὰ χειρόγραφα ταῦτα ὕλη, ἡ ὑποκειμένη εἰς ἀρίθμησιν, εἶναι: ἄσματα 292, δίστιχα 146, παροιμίαι 588, παραδόσεις 40, μῦθοι 5, παραμύθια 24, εὐτράπ. διηγήσεις 30, αἰνίγματα 42, ἐπῳδαὶ 8, παιδιαὶ 7, ἀραὶ 90, παρωνύμια 213, τοπωνύμια 287, ὀνόματα προσωπικὰ ζώων 774, ποικίλη δ' εἶναι ἡ λοιπὴ αὐτῶν ὕλη, ἡ ἀφορῶσα εἰς τὸν βίον τοῦ λαοῦ.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχείου ἐστράφησαν κυρίως περὶ τὴν ἀποδελτίωσιν λαογραφικῆς ὕλης ἐκ χειρογράφων συλλογῶν καὶ τὴν κατάταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς ἀποθησαυρισθείσης ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ὕλης.

α) Ἀποδελτίωσις λαογραφικῆς ὕλης.

Ἀπεδελτιώθησαν 22 χειρόγραφα ἐκ σελ. 3148 (ἐναντι 30 χειρογράφων τοῦ προηγηθέντος ἔτους ἐκ σελ. 3220) ἤτοι 3 μὲν ἐκ σελ. 940 (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1534, 1537 καὶ 1545) ὑπὸ Δ. Πετροπούλου, 9 δὲ ἐκ σελ. 1335 (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1528, 1533, 1538-1544) ὑπὸ Μ. Καλινδέρη, ἐργασθέντος ἐπὶ ἑξάμηνον, 10 δ' ἐκ σελ. 873 (τὰ ὑπ' ἀριθ. 42, 43, 43α, 44, 45, 47, 48α, 798, 1535 καὶ 1536) ὑπὸ Μ. Τουρτόγλου.

Ἡ ἀποδελτιωθεῖσα ὕλη περιλαμβάνει 168 ἄσματα, 143 δίστιχα, 6773 παροιμίας, 38 παραδόσεις, 6 μύθους, 21 παραμύθια, 30 εὐτραπέλους διηγήσεις, 8 ἐπῳδάς, 7 παιδιάς, 91 εὐχὰς καὶ κατάρας, 221 παρωνύμια, 287 τοπωνύμια, 887 ὀνόματα ζώων, πρὸς δὲ ποικίλας εἰδήσεις, ἀναφερομένας εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς δοξασίας τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

β) Κατάταξις καὶ ἐπεξεργασία τῆς ἀποθησαυρισθείσης ὕλης.

1. Συνεχίσθη ἡ μελέτη τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἄσμάτων πρὸς ἐκλογὴν τῶν πληρεστέρων καὶ γνησιωτέρων παραλλαγῶν διὰ τὸ παρασκευαζόμενον ἀπάνθισμα

ἄσμάτων. Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠσχολήθησαν οἱ συντάκται Μαρία Ἰωαννίδου, Γ. Πολίτης καὶ Γ. Σπυριδάκης, μελετήσαντες ἢ μὲν πρώτη 38 τραγούδια τῆς ξενιτειᾶς καὶ 8 μοιρολόγια, ὁ δὲ δεύτερος 55 κλέφτικα τραγούδια, ὁ δὲ τρίτος 114 ἐπύλλια. Συγχρόνως κατετάχθησαν 377 ἐκ τῶν ἀκατατάκτων ἄσμάτων τῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρχείου ἤτοι 290 ὑπὸ τῆς συντακτρίας Μαρίας Ἰωαννίδου καὶ 87 ὑπὸ τοῦ συντάκτου Γ. Πολίτου.

2. Ὁ ἔλεγχος τῆς κατατάξεως τῶν παροιμιῶν τοῦ Ἀρχείου, ὁ ἀναληφθεὶς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1943 ὑπὸ τοῦ συντάκτου Δ. Λουκάτου, συνεπληρώθη, ἀνακαταταχθεισῶν ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ συστήματος Πολίτου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 2405 παροιμιῶν, κατατεταγμένων πρότερον οὐχὶ ὀρθῶς. Οὕτως ἀπεκτίθη ἡ ἀναγκαία εἰς τὴν κατάταξιν τῆς λαογραφικῆς ὕλης ἐνότης, ὅσον ἀφορᾷ τὰς παροιμίας, καὶ καθίσταται ἤδη δυνατὸς ὁ καταρτισμὸς ἀπανθίσματος καὶ ἐκ τοῦ κατ' ἐξοχὴν πλουσίου καὶ ἐκφραστικοῦ τούτου εἴδους τῶν πνευματικῶν προϊόντων τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

3. Εἰς τὸν συντάκτην Δ. Πετρόπουλον ἀνετέθη ἡ κατάταξις τῶν περὶ ζῶων μύθων τῆς μαθητικῆς συλλογῆς τοῦ ἡμετέρου Ἀρχείου, κατετάχθησαν δ' ὑπ' αὐτοῦ 1860 μῦθοι τῶν χειρογράφων 1172 - 1227 ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου συστήματος κατατάξεως μύθων τοῦ Φιλλανδοῦ Antti Aarne.

4. Εἰς τὸν συντάκτην Γ. Σπυριδάκην ἀνετέθη ἡ σύνταξις πλήρους βιβλιογραφίας τῶν λαογραφικῶν δημοσιευμάτων τῶν ἐτῶν 1939-1947, ἣτις συμπληρωμένη θὰ καταχωρισθῇ εἰς προσεχῆ τόμον τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

5. Συνεπληρώθη ἡ κατάταξις τῆς ὕλης τοῦ Ἀρχείου, τῆς ἀναφερομένης εἰς τὴν λαϊκὴν λατρείαν καὶ τὴν μαντικὴν, συνταχθέντος καὶ σχετικοῦ μὲ τὴν μαντικὴν ἐρωτηματολογίου ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου, συμπληροῦται δὲ προσεχῶς ὑπ' αὐτοῦ ἡ κατάταξις τοῦ εἰς τὴν δημόδη ἰατρικὴν ἀναφερομένου ὕλικου, ὡς καὶ ἡ σύνταξις τοῦ σχετικοῦ ἐρωτηματολογίου.

Δυστυχῶς αἱ ἐκ τοῦ πολέμου προελθοῦσαι δυσχέρειαι ἐξηκολούθησαν καὶ κατὰ τὸ λήγον ἔτος νὰ ἐπηρεάζουν τὴν διεξαγωγὴν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἡμετέρου Ἀρχείου. Ἐκ τούτου καὶ ἡ συνέχισις τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Ἀρχείου δὲν κατέστη καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δυνατὴ καὶ ἡ Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ δὲν κατορθώθη νὰ λειτουργήσῃ.

Τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου χρῆσιν ἔκαμαν εἰς τὰς μελέτας των, ὁ δασάρχης κ. Σερ. Τσιτσᾶς, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Στυλ. Καψωμένος, ἡ κ. Αἰκ. Κακούρη, ὁ καθηγητὴς κ. Ἀναστ. Καραναστάσης, ὁ συντάκτης τοῦ Μεσαιων. Ἀρχείου κ. Μαν. Μανούσακας καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρχείου εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 29

βιβλία και φυλλάδια (έναντι 40 τοῦ παρελθόντος ἔτους), καταγραφέντα εἰς τὸ βιβλίον εἰσαγωγῆς ὑπ' ἀριθ. 1643 - 1670, ἅπαντα ἐκ δωρεῶν. Ἐκ τούτων 6 ἐδωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, 1 ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Β. Κριμπᾶ, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Ζωγράφου, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Διαμαντοπούλου, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Μαλαθούρα, 3 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Μέγα, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Πολίτου, 4 ὑπὸ τῆς δ. Γ. Ταρσούλη, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Ἰ. Σημηριώτου, 6 ὑπὸ διαφόρων Συνδέσμων.

Μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι αἱ δυσχέρειαι, καθ' ὧν παλαίει ἡ Πατρις ἡμῶν, θέλουσι παρέλθει, προσβλέπομεν πρὸς τὸ ἐπὶ θύραις ἔτος μὲ ἀγαθὰς ἐλπίδας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Δεκεμβρίου 1946.

Ὁ Διευθυντῆς
Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

Γ'. Κατὰ τὸ ἔτος 1947.

Αἱ κενωθεῖσαι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος θέσεις δύο ἐπικούρων συντακτῶν καὶ ἑνὸς γραφέως, διὰ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ καθηγητοῦ Μιχ. Καλινδέρη καὶ τῆς διδασκαλίσσης Μαρίας Λιουδάκη καὶ διὰ τῆς παραιτήσεως τῆς γραφέως Γεωργίας Ταρσούλη, δὲν κατέστη δυνατὸν κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος νὰ πληρωθῶσιν, ἀπὸ 24 δ' Ὀκτωβρίου ἀπουσιάζει ἐπ' ἀδείᾳ ἐκπαιδευτικῇ ἑνὸς ἔτους καὶ εἰς τῶν μονίμων συντακτῶν, ὁ κ. Δημ. Λουκᾶτος.

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ προσωπικοῦ ἐπέφερε περιορισμὸν κυρίως εἰς τὴν ἀποδελτιωτικὴν ἐργασίαν τοῦ Ἀρχείου, ἐπειδὴ δέ, διὰ λόγους οἰκονομικούς, οὔτε ἀποστολαὶ τοῦ προσωπικοῦ πρὸς περισυλλογὴν λαογρ. ὕλης ἐνηργήθησαν, οὔτε διαγωνισμοὶ πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν προεκηρύχθησαν, ὁ πλουτισμὸς τοῦ Ἀρχείου διὰ νέων λαογρ. συλλογῶν ὑστέρησε καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος, εἰσελθόντων εἰς αὐτὸ μόνον 10 χειρογράφων ἐκ σελίδων 1868 (έναντι 24 χειρογράφων ἐκ σελίδων 2500 τοῦ παρελθόντος ἔτους). Ἐκ τούτων 4 μὲν προέρχονται ἐκ δωρεῶν τῆς κ. Μαγδαληνῆς Τσάκωνα (ἀριθ. 1566 ἐκ σελ. 23 σχ. 4^{ου}), τοῦ κ. Γ. Σπυριδάκη (ἀριθ. 1557 ἐκ σελ. 10), τοῦ κ. Ἀθ. Κωστάκη (ἀριθ. 1558, σελ. 2), τοῦ κ. Μανούσακα (ἀρ. 1561, σ. 1), ἔξ δὲ (ὑπ' ἀριθ. 1559, 1560, 1562-1565) ἐκ σταχυολογίας καὶ ἀντιγραφῆς λαογραφικῶν εἰδήσεων ἐκ χειρογράφων τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ.

Ἡ περιεχομένη εἰς ταῦτα ὕλη εἶναι ἄσματα 77, δίστιχα 78, παροιμίαι 252, παραδόσεις 59, παραμύθια 4, αἰνίγματα 6, εὐχαὶ - κατάραι 77, ὅρκοι 20, τοπωνύμια 2447, παρωνύμια 20 καὶ ποικίλαι εἰδήσεις, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βίον καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ. Ἐτέρα ὕλη εἰσήχθη διὰ τῆς ἀποδελτιώσεως ἐντύπων τινῶν.

Εἰς τὴν ἀποδελτιώσιν ἠσχολήθησαν 1) ὁ συντάκτης Δ. Λουκάτος, ἀποδελτιώσας ἐκ διαφόρων περιοδικῶν καὶ ἡμερολογίων (Ἐπιθ. Βυζ. Σπουδῶν, Ἐπιθ. Κρητ. Σπουδῶν, Θεσσαλ. Χρον., Ἡμερολ. Μεγ. Ἑλλάδος) 931 παροιμίας, ἃς καὶ κατέταξε κατὰ τὸ κρατοῦν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ σύστημα κατατάξεως, 2) ὁ ἐπίκ. συντάκτης Δ. Πετρόπουλος, ἀποδελτιώσας 5 χειρόγραφα ἐκ σελ. 1558 (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1560, 1562-1565), ὡς καὶ ὠρισμένα μέρη τοῦ Ἡμερολογίου Δυτ. Μακεδονίας 1932 καὶ 1933 καὶ τὰ Κώϊα τοῦ Ἰακ. Ζαροράφτη, τευχ. Α', 1921 καὶ 3) ὁ γραφεὺς Μεν. Τουρτόγλου, ἀποδελτιώσας τὰ ὑπ' ἀριθ. 1548 καὶ 1559 χειρόγραφα (ἐκ σελ. 312) καὶ μέρη τῶν Ἡμερολ. Δυτ. Μακεδονίας 1932-1938 καὶ ἀντιγράψας 188 ἄσματα ἐκ χειρογράφων καὶ ἐντύπων συλλογῶν.

Διὰ τῆς ἐργασίας ταύτης ἀπεδελτιώθησαν 420 ἄσματα, 76 δίστιχα, 1280 παροιμίας, 93 παραδόσεις, 3 παραμύθια, 17 αἰνίγματα, 63 εὐχαὶ καὶ κατάροι, 20 ὄρκοι, 649 τοπωνύμια, 28 παρωνύμια, πρὸς δὲ ποικίλαι εἰδήσεις, σχετικαὶ μὲ τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα καὶ τὰς δοξασίας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Κατὰ τὰ λοιπὰ αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχείου ἐστράφησαν κυρίως περὶ τὴν κατάταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς ἀποθησαυρισθείσης ἐν αὐτῷ ὕλης.

1. Συνεχίσθη ἡ προπαρασκευὴ πρὸς ἔκδοσιν ἀπανθίσματος ἐκλεκτῶν ἄσμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠσχολήθησαν οἱ συντάκται Μαρία Ἰωαννίδου καὶ Γ. Πολίτης, καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐμελέτησε τὰ ἱστορικὰ ἄσματα, ἐκλέξασα ἐξ 80 τύπων τὰς ἀριωτέρας καὶ γνησιωτέρας παραλλαγὰς, ὁ δὲ δεύτερος ἐμελέτησε τὰ κλέφτικα τραγούδια ἐκλέξας ἐκ 40 τραγουδιῶν τὰς καταλληλοτέρας παραλλαγὰς. Ὡσαύτως συνεχίσθη ἡ λεπτομερὴς κατάταξις ἄσμάτων ἐκ δημοσιευμένων καὶ ἀδημοσιεύτων συλλογῶν, καταταχθέντων ὑπὸ μὲν τῆς συντακτρίας Μ. Ἰωαννίδου 205, ὑπὸ δὲ τοῦ συντ. Γ. Σπυριδάκη 494 ἄσμάτων.

2. Ἡ κατάταξις παροιμιῶν ἐπεξετάθη εἰς συλλογὰς καὶ πραγματείας δημοσιευμένας εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία, ὡς τὴν Ἐπιθ. Βυζ. καὶ Κρητ. Σπουδῶν, τὸν Μαλεβόν, τὰ Θεσσ. Χρονικά, τὴν Ἐπιθ. Παρνασσοῦ, τὸ Ἡμερολ. τῆς Μεγ. Ἑλλάδος, Ν. Κυριαζῆ, Κυπρ. παροιμίας καὶ Σ. Φαρμακίδου, Κυπριακὴν Λαογραφίαν, καταταχθεισῶν ὑπὸ τοῦ συντ. Δ. Λουκάτου 2706 παροιμιῶν. Συγχρόνως ἐταξιθετήθησαν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τοῦ γραφέως Μεν. Τουρτόγλου εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Ἀρχείου 17.035 δελτία παροιμιῶν.

3. Συνεπληρώθη ἡ ἀνατεθεισα εἰς τὸν ἐπίκ. συντάκτην Δ. Πετρόπουλον κατάταξις τῶν περὶ ζῶων μύθων τῆς μαθητικῆς συλλογῆς τοῦ ἡμετέρου Ἀρχείου, καταταχθέντων ὑπ' αὐτοῦ 1233 μύθων τῶν χειρογράφων 1228-1385 καὶ 1454-1455 κατὰ τὸ σύστημα κατατάξεως Aarne.

4. Συνεχίσθη ὑπὸ τοῦ συντ. Γ. Σπυριδάκη ἡ σύνταξις βιβλιογραφίας τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῶν ἐτῶν 1939-1947.

5. Ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου κατηρτίσθη διεξοδικὸν ἐρωτηματολόγιον, σχετικὸν μὲ τὴν δημώδη ἰατρικὴν, καὶ συνεπληρώθη ἡ πρὸ πολλοῦ παρασκευασθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐκλογὴ μύθων καὶ παραμυθίων πρὸς ἔκδοσιν ἀπανθίσματος αὐτῶν, προοριζομένου πρὸς χρῆσιν διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ μορφωτικοὺς ἐν γένει σκοπούς. Προσέτι ἐπανελήφθη ὑπ' αὐτοῦ ἡ σύνταξις γενικοῦ Καταλόγου τῶν ἑλληνικῶν μύθων καὶ παραμυθίων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου συστήματος κατατάξεως τοῦ Φιλλανδοῦ Antti Aarne, ἣτις εἶχε διακοπῇ ἐκ τῆς ἀνάγκης, ὅπως μελετηθῇ καὶ καταταχθῇ τὸ ὕλικόν τοῦ Ἀρχείου, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὰ ἦθη καὶ ἔθιμα τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

Δυστυχῶς καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ λειτουργήσῃ ἡ Ἑθν. Μουσικὴ Συλλογὴ καὶ χρησιμοποιηθῇ τὸ ἄριστον φωνοληπτικὸν μηχανήμα, τὸ ὁποῖον αὕτη κέκτηται, πρὸς συλλογὴν καὶ καταγραφὴν δημοδῶν μελωδιῶν, μὴ ἐπιτευχθείσης τῆς ἀποσπάσεως τῶν δύο εἰδικῶν μουσικῶν, τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰ σχολεῖα τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, οὓς προέκρινεν ἡ Ἀκαδημία.

Ὡσαύτως δὲν κατέστη δυνατὸν νὰ συνεχισθῇ ἡ ἔκδοσις τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λαογραφ. Ἀρχείου, τῆς ὁποίας ὁ Γ' τόμος παραμένει ἀπὸ τοῦ 1941 ἀσυμπλήρωτος. Ἐπίσης ἀνέκδοτα παραμένουν δύο τεύχη (2^{ον} καὶ 3^{ον}) τῶν Ἐρωτηματολογίων τοῦ Διευθυντοῦ, ἀναφερόμενα εἰς σπουδαιότατα κεφάλαια τῆς λαογρ. ἐρεῦνης, τὴν λαϊκὴν λατρείαν, τὴν μαγείαν, μαντικὴν, ἀστρολογίαν, μετεωρολογίαν καὶ δημ. ἰατρικὴν.

Τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου χρῆσιν ἔκαμαν εἰς τὰς μελέτας των οἱ κύριοι Ν. Τωμαδάκης καὶ Ν. Κονομῆς καὶ αἱ κυραὶ Φανὴ Σαρεγιάννη, Γεωργία Ταρσοῦλη καὶ Αἰκ. Κακούρη.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρχείου εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 40 βιβλία καὶ φυλλάδια (ἔναντι 29 τοῦ παρελθόντος ἔτους), καταγραφέντα εἰς τὸ βιβλίον εἰσαγωγῆς ὑπ' ἀριθ. 1671-1710. Ἐκ τούτων 4 προέρχονται ἐξ ἀγορᾶς, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐκ δωρεῶν. Ἐδωρήθησαν 8 ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων, 4 ὑπὸ τοῦ κ. Π. Φορμόζη, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Χατζηϊωάννου, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Μέγα, 2 ὑπὸ Τεύκρου Ἀνθία, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Νικ. Ζαφειρίου, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Σαλαμάγκα, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σπυριδάκη, 1 ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ποντιακῶν μελετῶν, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Καλογεροπούλου, 1 ὑπὸ τῆς κ. Κατ. Κακούρη, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Παπασταύρου, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Ζευγᾶ καὶ 1 ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Δωδεκανησιακῆς

Ἐπιθεωρήσεως, 1 ὑπὸ τοῦ ἐκδότου Ναξιακῶν Ἀρχείων, 1 ὑπὸ τῆς ἀδελφότητος Σιφνίων, 1 ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ὁ Πάν, 1 ὑπὸ τοῦ Ἑλλ. γυμνασίου Ἀμμοχώστου, 1 ὑπὸ Α. Ζαμπάκη, 1 ὑπὸ Unesco.

Διὰ τὴν ἔλλειψιν οἰκονομικῶν πόρων ἀπέβη μέχρι τοῦδε ἀδύνατος ἡ προμήθεια τῶν ἐκδοθέντων ἀπὸ τοῦ 1940 λαογραφικῶν ἔργων καὶ δὴ τῶν τόμων τῶν λαογραφικῶν περιοδικῶν, ἑλληνικῶν καὶ ξένων, ὧν τοὺς προηγουμένους τόμους κέκτηται ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀρχείου καὶ πιθανῶς βραδύτερον θὰ εἶναι δύσκολος, ἂν μὴ ἀδύνατος, ἡ συμπλήρωσις αὐτῶν. Ἄς μοὶ ἐπιτραπῇ δ' ἐνταῦθα νὰ τονίσω, ὅτι, ὑφ' ἧς σήμερον συνθήκας διατελοῦσι ἢ τε Ἐθνικὴ καὶ αἱ ἄλλαι δημόσιαι βιβλιοθήκαι τῶν Ἀθηνῶν, ὁ καταρτισμὸς κατὰ τὸ δυνατόν πλήρους καὶ συγχρονισμένης λαογραφ. βιβλιοθήκης ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ἀποτελεῖ ἓνα τῶν σπουδαιότερων ὄρων διὰ τὴν προαγωγὴν τῶν λαογραφικῶν σπουδῶν ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν.

Ἄτυχῶς ἡ παντελὴς ἔλλειψις τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς πλήρωσιν καὶ αὐτῶν τῶν στοιχειωδῶν ἀναγκῶν τῆς ὑπηρεσίας ἡμῶν οἰκονομικῶν πόρων δυσχεραίνει τὰ μέγιστα τὴν διεξαγωγὴν τοῦ ἔργου ἡμῶν, καὶ δὴ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν μετὰ πολυετῆ πολύμοχθον ἐργασίαν τὸ Ἀρχεῖον ἡμῶν ἐπελήφθη ἤδη τοῦ ἔργου τῆς ἐπεξεργασίας καὶ μελέτης τοῦ ἀποθησαυρισθέντος ὑλικοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐπιστημονικῆς ἐκδόσεως αὐτοῦ.

Ἐχοντες δ' ὅμως τὴν ἐλπίδα ὅτι «τάχ' αὔριον ἔσσειτ' ἄμεινον», χαιρετίζομεν τὸ ἐπὶ θύραις νέον ἔτος μὲ τὴν εὐχὴν νὰ παρέλθῃ ὁ βαρὺς χειμὼν, ὁ χειμάζων τὴν ἔνδοξον, ἀλλ' ἀτυχῆ μας Πατρίδα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Δεκεμβρίου 1947.

Ὁ Διευθυντῆς
Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

Δ' Κατὰ τὸ ἔτος 1948.

Κατὰ τὸ λῆγον ἔτος ἀπεχώρησαν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ἀρχείου παραιτηθέντες δύο ἐκ τῶν συνεργατῶν ἡμῶν, ὁ μὲν συντάκτης Γ. Πολίτης τῇ 17 Μαΐου, ὁ δὲ γραφεὺς Μενέλαος Τουρτόγλου τῇ 7 Ἰουνίου. Καὶ ἐνισχύθη μὲν ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου τὸ προσωπικὸν τοῦ Ἀρχείου διὰ τῆς ἀποσπάσεως εἰς αὐτὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ ἐν Ξυλοκάστρω γυμνασίου Δ. Οἰκονομίδου, ἀλλὰ παραμένουν εἰσέτι κεναὶ δύο θέσεις συντακτῶν καὶ δύο θέσεις γραφέων ἐκ τοῦ προβλεπομένου μονίμου προσωπικοῦ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τῶν μονίμων συντακτῶν τοῦ Ἀρχείου ἀπουσιάζει ἀπὸ ἔτους πρὸς μετεκπαίδευσιν ἐν Γαλλίᾳ, ἡ ὑπηρεσία ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος διεξήχθη μὲ ἠλαττωμένας τὰς εἰς προσωπικὸν δυνάμεις.

1. Πλουτισμὸς τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου.

Δυστυχῶς τέταρτον ἤδη ἔτος ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Πατρίδος ἡμῶν δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ἐπανάληψις τῆς προκηρύξεως διαγωνισμῶν πρὸς συλλογὴν λαογραφικῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνεργείας ἀποστολῶν τοῦ προσωπικοῦ πρὸς εἰδικὰς ἐπὶ τόπου ἐρεῦνας, διὰ τῶν ὁποίων τόσον πλουσίαν ὕλην συνεκόμισε τὸ Ἀρχεῖον κατὰ τὰ προηγηθέντα τοῦ τελευταίου πολέμου ἔτη. Ἐν τοσοῦτῳ τὸ ΛΑ ἐπέτυχε νὰ περιλάβῃ εἰς τὰς συλλογὰς αὐτοῦ: 1) 4 χειρόγραφα ἐκ 1520 σελίδων σχ. 4^{ου}, ὑποβληθέντα τὸ 1939 εἰς τὸν λαογρ. διαγωνισμὸν τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑταιρείας, τῆς προεδρευομένης ὑπὸ τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Δ. Μπαλάνου, τῆς χρησιμοποίησεως τῆς περιεχομένης εἰς αὐτὰ ἀξιολογωτάτης λαογρ. ὕλης εὐγενῶς ἐπιτραπέισης ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἐθνικῆς ταύτης Ἑταιρείας, 2) τρία χειρόγραφα ἐκ 510 σελίδων, κατατεθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Σέρραις ἐγκατεστημένου ἱατροῦ κ. Ἰππ. Μακρῆ, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ λαογραφίαν τῆς Κυζίκου, τῆς Ἀρτάκης καὶ τῶν Προκοννήσων, ὡς καὶ εἰς τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα δύο παρὰ τὴν Ἀρτάκην χωρίων, ὁμιλούντων ἰδίωμα συγγενὲς πρὸς τὴν Τσακωνικὴν διάλεκτον, 3) 9 χειρόγραφα ἐκ 388 σελίδων σχ. 4^{ου}, προερχόμενα ἐκ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Λαογραφικοῦ Φροντιστηρίου τοῦ καθηγητοῦ Γ. Μέγα. Πρὸς τούτοις ἐδωρήθησαν εἰς τὸ Ἀρχεῖον 1 χειρόγραφον ἐξ 136 σελίδων σχ. 4^{ου} ὑπὸ τοῦ συντάκτου κ. Δ. Οἰκονομίδου, 5 χειρόγραφα ἐξ 81 σελίδων ὑπὸ τοῦ συντάκτου κ. Δ. Πετροπούλου, 2 ἐκ σ. 64 ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ ἀειμνήστου Ν. Γ. Πολίτου, ἕτερα δὲ 2 ἐκ σελ. 625 ἀπηρτίσθησαν διὰ σταχυολογίας λαογρ. ὕλης ἐκ δύο χειρογράφων τοῦ Ἱστορ. Λεξικοῦ.

Οὕτω τὰ εἰσαχθέντα κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο χειρόγραφα εἰς τὸ ΛΑ ἀνῆλθον εἰς 25 συγκείμενα ἐκ 3240 σελίδων (ἔναντι 10 χειρογράφων ἐκ σελίδων 1868 τοῦ παρελθόντος ἔτους), ἡ δὲ περιεχομένη εἰς αὐτὰ ὕλη, ἡ ὑποκειμένη εἰς ἀρίθμησιν, εἶναι: 1127 ᾄσματα, 637 δίστιχα, 2753 παροιμίαι, 42 παραμύθια, 14 εὐτρ. διηγήσεις, 14 παραδόσεις, 118 αἰνίγματα, 32 ἐπῳδαί, 30 παιδιαί, 392 εὐχαὶ καὶ κατάραι, 397 τοπωνύμια, ὄρκοι 14, ὡς καὶ ποικίλη ἄλλη ὕλη, ἀναφερομένη εἰς τὰ ἔθιμα, τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ ἡμετέρου λαοῦ.

2. Ἀποδελτίωσις λαογραφικῆς ὕλης.

Ἐνεκα ἐλλείψεως τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ Ὄργανισμοῦ τοῦ ΛΑ γραφῶν καὶ τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ προσωπικοῦ εἰς ἐργασίας κατατάξεως καὶ ἐπεξεργασίας τῆς ἀποθησαυρισθείσης ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ὕλης αἱ ἀντιγραφικαὶ καὶ ἀποδελτιωτικαὶ ἐργασίαι, αἱ ὁποῖαι εἶναι οὐσιώδους σημασίας διὰ πᾶν Ἀρχεῖον, ὑστέρησαν ἔναντι τῆς πέρυσι συντελεσθείσης ἐργασίας, ἀποδελτιωθέντων ἐν ὅλῳ 3 χειρο-

γράφων ἔξ 666 σελίδων (ἔναντι 7 χειρογράφων ἔκ 1880 σελ. τοῦ παρελθόντος ἔτους). Πρὸς τούτοις ἀπεδελτιώθησαν καὶ ἔντυποί τινες συλλογαί. Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἀπασχολήθησαν 1) ὁ ἐπίκουρος συντάκτης Δ. Πετρόπουλος, ἀποδελτιώσας τὸ ὑπ' ἀριθ. 1566 χειρόγραφον καὶ μέρος τοῦ χειρογράφου 1568 (ἐν ὄλῳ σελ. 371), ὡς καὶ τὰ περιοδικὰ Φάρος Βορ. Ἑλλάδος 1938-40 καὶ Ἡμερολ. Ὀδοιπ. Συνδ. 1925· 2) ὁ ἐπίκ. συντάκτης Δ. Οἰκονομίδης, συμπληρώσας τὴν ἀποδελτίωσιν τῶν χειρογράφων 1568 καὶ 1569 (σελ. 203) καὶ 3) ὁ γραφεὺς Μ. Τουρτόγλου, ἀποδελτιώσας τὸ χειρόγραφον 1569 Β (σελ. 92) καὶ τὰ ἡμερολόγια Δυτ. Μακεδονίας 1936, 1937 καὶ 1938 καὶ τὸ Μακ. Ἡμερολόγιον τῶν ἐτῶν 1932, 1934, 1936 καὶ 1937.

Οὕτω ἐσταχυολογήθησαν 353 ἄσματα, 36 δίστιχα, 926 παροιμιαί, 12 παραδόσεις, 15 παραμύθια, 5 εὐτράπ. διηγήσεις, 85 αἰνίγματα, 31 ἐπῳδαί, 110 εὐχαί, 29 τοπωνύμια, πρὸς δὲ ποικίλαι ἄλλαι εἰδήσεις, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν βίον καὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ λαοῦ.

3. Κατάταξις λαογρ. ὕλης καὶ ἐπιστημονικὴ μελέτη τοῦ ὕλικου.

Ἐν σχέσει πρὸς τὴν κατάταξιν καὶ ἐπεξεργασίαν τῆς ἀποθησαυρισθείσης ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ὕλης ἐγένετο ἡ ἑξῆς ἐργασία:

1. Συνεχίσθη ἡ κατάταξις δημοτ. ἁσμάτων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐφαρμοζομένου ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ συστήματος, καταταχθέντων ὑπὸ τοῦ συντάκτου Γ. Σπυριδάκη 937 ἁσμάτων.

2. Συνεπληρώθη ἡ κατάταξις τῶν μύθων τῆς μαθητικῆς συλλογῆς τοῦ Ἀρχείου, καταρτισθέντος εὐρετηρίου αὐτῶν ὑπὸ τοῦ συντάκτου Δ. Πετροπούλου.

3. Συνεχίσθη ἡ προπαρασκευὴ τῆς ἐκδόσεως Ἀπανθίσματος ἐκλεκτῶν ἁσμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ ἐργασία αὕτη, ἀπαιτοῦσα ἐνδελεχῆ μελέτην πασῶν τῶν γνωστῶν δημοσιευμένων καὶ ἀδημοσιεύτων παραλλαγῶν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἁσμάτων, ἀποτελεῖ συνάμα τὴν ἀπαραίτητον προεργασίαν εἰς τὴν γενικωτέραν μελέτην, ἣν θ' ἀπαιτήσῃ ἡ ἐπιστημονικὴ ἔκδοσις τοῦ Corpus τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἁσμάτων. Ἐκ τούτου ἡ ἐργασία αὕτη βαίνει μὲ σχετικῶς βραδὺν ρυθμὸν, ἀλλὰ παρέχει εἰς τὸ προσωπικὸν τὴν εὐκαιρίαν τῆς βαθυτέρας γνώσεως τῶν κειμένων τῆς δημώδους ἡμῶν ποιήσεως καὶ τῆς θέσεως προβλημάτων, σχετιζομένων μὲ τὴν παράδοσιν, ἐρμηνείαν καὶ ἔκδοσιν αὐτῶν. Συγχρόνως διενεργεῖται ἔλεγχος τῆς γινομένης ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου.

Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην ἠσχολήθησαν τρεῖς τῶν συντακτῶν τοῦ Ἀρχείου. Καὶ ἡ μὲν Μαρία Ἰωαννίδου ἐμελέτησε 17 παραλογές, 6 ἀκριτικά, 2 ἱστορικά καὶ 2 κλέφτικα, ὁ δὲ Γ. Πολίτης 32 κλέφτικα καὶ 1 ἀκριτικόν, ὁ δὲ Δ. Πετρόπουλος 62 κλέφτικα τραγούδια.

4. Συνεπληρώθη ἡ ἀνατεθεισα εἰς τὸν συντάκτην Γ. Σπυριδάκην βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῶν ἐτῶν 1939-1947, ἣτις θὰ δημοσιευθῆ εἰς ἓνα τῶν ὑπὸ ἐκτύπωσιν τόμων τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου.

5. Συνεχίσθη ὑπὸ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου ἡ σύνταξις τοῦ ἐπιστημονικοῦ Καταλόγου τῶν ἑλληνικῶν μύθων καὶ παραμυθίων ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διεθνῶς ἀνεγνωρισμένου συστήματος κατατάξεως τοῦ Φιλλανδοῦ Antti Aarne.

4. Ἐπετηρὶς τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐπανελήφθη ἡ ἔκδοσις τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λαογρ. Ἀρχείου, ἣτις εἶχε διακοπῆ κατὰ τὰ ἔτη τῆς ξενικῆς κατοχῆς, ἐξετυπώθησαν δὲ ἤδη 4 τυπ. φύλλα τοῦ Γ' καὶ 6 τυπ. φύλλα τοῦ Δ' τόμου αὐτῆς, περιλαμβάνοντα πραγματείας τοῦ Διευθυντοῦ, τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. Κ. Μαλιέζου, καὶ μελέτας τῶν συντακτῶν Μ. Ἰωαννίδου καὶ Δημ. Πετροπούλου. Ἀμφότεροι οἱ συντάκται οὗτοι τὰ θέματα τῆς μελέτης τῶν ἠρύσθησαν ἐκ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὑλικοῦ τοῦ Ἀρχείου. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπραγματεύθη τὸ ἄσμα τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης ἢ «ὁ Χάρος καὶ τ' ἀδέλφια», ὁ δὲ δεύτερος τὰ ἔθιμα τῆς συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοηθείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

5. Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ.

Δυστυχῶς δὲν κατέστη ἀκόμη δυνατὴ ἡ λειτουργία τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς, ἣτις ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τοῦ νόμου 432 τοῦ 1914, «πρὸς διάσωσιν καὶ περισυλλογὴν τῶν ἁσμάτων, τῶν χορῶν καὶ τῶν μουσικῶν ὀργάνων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ», συνεχωνεύθη δὲ διὰ τοῦ ἀπὸ 14 Μαρτίου 1927 Διατάγματος εἰς τὸ Λαογρ. Ἀρχεῖον. Εἶναι δὲ λυπηρὸν ὅτι δὲν ἐπετεύχθη ἡ ἀπόσπασις τῶν δύο εἰδικῶν μουσικῶν, τῶν ὑπηρετούντων εἰς σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, οὓς προέκρινεν ἡ Ἀκαδημία. Ἐκ τοῦ λόγου τούτου καὶ τὸ πολύτιμον φωνοληπτικὸν μηχανήμα, τὸ ὁποῖον ἡ Ἀκαδημία ἐπρομηθεύθη τὸ 1939 διὰ χρημάτων τῆς Ἐθν. Μουσικῆς Συλλογῆς παραμένει ἐν ἀχρηστίᾳ, τὸ δὲ Ἐθνικὸν τοῦτο Ἰδρυμα ἀδυνατεῖ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸν προορισμὸν, δι' ὃν ἰδρύθη ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

6. Χρῆσις τῶν συλλογῶν τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου.

Χρῆσιν τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου κατόπιν ἀδείας τῆς Ἀκαδημίας ἔκαμαν εἰς τὰς μελέτας τῶν οἱ κύριοι Γ. Θεοτοκάς, Μενέλαος Τουρτόγλου, Ν. Χ. Κονομῆς, καὶ αἱ κυραὶ Νίκη Πέρδικα, Δέσποινα Μαζαράκη καὶ Γεωργία Ταρσοῦλη.

7. Βιβλιοθήκη.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρχείου εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 58 βιβλία καὶ φυλλάδια (ἔναντι 40 τοῦ παρελθόντος ἔτους), κατεγράφησαν δ' ἐν τῷ βιβλίῳ εἰσαγωγῆς ὑπ' ἀριθ. 1711-1768. Ἐκ τούτων ἐν προέοχεται ἕξ ἀγορᾶς, πάντα δὲ τὰ λοιπὰ ἐκ δωρεῶν καὶ ἀνταλλαγῶν. Ἐκ τούτων ἐδωρήθησαν ἡμῖν ἐνεργείαις τῆς Unesco ὑπὸ τοῦ British National Book Centre 6 τόμοι τοῦ Journal of American Folklore Society (1916-20) καὶ 17 τόμοι τοῦ Folklore τῆς ἐν Λονδίῳ Folklore Society (1904-1920). Προσέτι ἐδωρήθησαν 2 τόμοι ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 8 τόμοι ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν, 2 ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας, 1 ὑπὸ τῆς Δημοτ. Βιβλιοθήκης Κοζάνης, 1 ὑπὸ τῆς Ἐνώσεως Λούντζης, ἀνὰ 1 τόμος ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν τῶν περιοδικῶν Ναξιακοῦ Ἀρχείου, Δωδεκανησιακῆς Ἐπιθεωρήσεως, τοῦ Συνεταιριστοῦ, τῶν Λουλουδιῶν, 8 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Παπαχαραλάμπους, 3 ὑπὸ τῆς κ. Μαρίας Ἰωαννίδου, 3 ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Οἰκονομίδου, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Ἀν. Βρόντη, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Θ. Βαγενᾶ, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Μανώλη Τριανταφυλλίδη καὶ ἀνὰ ἓν ὑπὸ τῶν κ. κ. Στ. Κυριακίδου, Π. Μπριουῆστερ, Ἀγγ. Χατζημιχάλη, Γ. Σπυριδάκη, Ἀντ. Χατζῆ, Γ. Ν. Πολίτου, Ἀθ. Ταρσούλη, Κ. Χρυσάνθη, Ἀν. Ζούμπου, Π. Φορμόζη, Τάσου Γριτσοπούλου, Γεωργίας Ταρσούλη, Ἀρη Κωνσταντινίδη, Δ. Τριποδάκη, Π. Μαρκάκη, Ἀγ. Παναγιωτοπούλου, Γ. Ἀποστολάκη.

Ἐχοντες τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ μέγας χειμῶν, ὅστις ἐπέπεσε τῇ πατρίδι, θὰ παρέλθῃ καὶ εὐδία θὰ λάμψῃ πάλιν εἰς τὸν ἐθνικὸν ὄριζοντα, χαιρετίζομεν τὸ ἐπὶ θύραις νέον ἔτος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Δεκεμβρίου 1948.

Ὁ Διευθυντὴς
Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

Ε'. Κατὰ τὸ ἔτος 1949.

Κατὰ τὸ λήγον ἔτος τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον εἰργάσθη, ὡς καὶ κατὰ τὸ προηγούμενον, μὲ ἡλαττωμένας τὰς εἰς προσωπικὸν δυνάμεις ἔνεκα τῆς μὴ πληρώσεως ἕξ ἀπὸ μακροῦ κενῶν ἐν αὐτῷ ὀργανικῶν θέσεων καὶ ἔνεκα τῆς ἐπὶ ἐκπαιδευτικῇ ἀδείᾳ ἀπουσίας ἐνὸς τῶν μονίμων συντακτῶν αὐτοῦ. Οὕτω πλὴν τοῦ διευθυντοῦ εἰργάσθησαν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο δύο μόνιμοι συντάκται, ἡ κ. Μ. Ἰωαννίδου καὶ ὁ κ. Γ. Σπυριδάκης, καὶ δύο ἀπεσπασμένοι λειτουργοὶ τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, ὁ κ. Δ. Πετρόπουλος καὶ ὁ κ. Δ. Οἰκονομίδης.

Δι' ἄλλειψιν οἰκονομικῶν πόρων καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος οὔτε διαγωνισμοὶ οὔτε ἀποστολαὶ τοῦ προσωπικοῦ πρὸς περισυλλογὴν λαογραφικοῦ ὕλικου ἐνηργήθησαν, ἐπειδὴ δὲ καὶ δωρεαὶ χειρογράφων παρὰ συλλογέων λαογραφικῆς ὕλης ὀλίγαι ἐγένοντο, ὁ πλουτισμὸς τῶν συλλογῶν τοῦ Ἀρχείου διὰ νέας ὕλης ὑπελείφθη τοῦ τῶν προηγουμένων ἐτῶν· διότι εἰσῆχθησαν ἐν ὄλῳ 14 χειρόγραφα ἐκ σελ. 540 (ἔναντι 25 χειρογράφων ἐκ σελ. 3240 τοῦ παρελθόντος ἔτους). Ἐκ τούτων 2 (ὑπ. ἀρ. 1593 καὶ 1597 ἐκ σελ. 18 σχ. 4^{ου}) ἐδωρήθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ἀ. Καραναστάση, 1 (ὑπ' ἀρ. 1595 ἐκ σελ. 106 σχ. 4^{ου}) ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κώνστα, 1 (ὑπ' ἀρ. 1596 ἐκ σελ. 23 σχ. 4^{ου}) ὑπὸ τῆς κ. Μαγδαληνῆς Ἰσάκωνα, 1 (ὑπ' ἀρ. 1600 ἐκ σελ. 92 σχ. 16^{ου}) ὑπὸ τοῦ κ. Μιχ. Καλινδέρη, 1 (ὑπ' ἀρ. 1602 ἐκ σελ. 59 σχ. 8^{ου}) ὑπὸ τῆς διδασκαλίσης Εἰρ. Παπαδάκη, 2 (ὑπ' ἀρ. 1603 καὶ 1604 ἐκ σελ. 32 σχ. 8^{ου}) ὑπὸ τοῦ συντάκτου Γ. Σπυριδάκη, καὶ 6 (τὰ ὑπ' ἀριθ. 1592, 1594, 1598, 1599, 1601 καὶ 1605 ἐκ σελ. 210 σχ. 4^{ου}) προέρχονται ἐκ τοῦ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Λαογραφικοῦ Φροντιστηρίου τοῦ καθηγητοῦ Γ. Α. Μέγα. Ἐν τῶν χειρογράφων τούτων, τὸ ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κώνστα κατατεθέν, περιέχει 50 αἰτωλικά ἄσματα, ἄριστα καταγεγραμμένα εἰς βυζαντινὴν παρασημαντικὴν, τὰ δὲ λοιπὰ περιλαμβάνουν 60 ἄσματα, 14 δίστιχα, 54 αἰνίγματα, 11 παραμύθια, 6 παραδόσεις, 7 ἐπιδάς, 14 παροιμίας καὶ εἰδήσεις ἀναφερομένας εἰς τὰ ἔθιμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Εἰς ἀποδελτιωτικὴν ἐργασίαν ἠσχολήθη μόνον ὁ ἐπίκουρος συντάκτης Δ. Οἰκονομίδης, σταχυολογήσας λαογρ. ὕλην ἐξ 8 χειρογράφων τοῦ Ἀρχείου (ἀρ. 1569 Α. Β. Γ. Δ, 1570, 1571, 1579 καὶ 1122 ἐκ σελ. 1415) ἧτοι ἄσματα 416, δίστιχα 64, παροιμίας 1502, παραμύθια 17, εὐτραπ. διηγήσεις 14, παραδόσεις 14, αἰνίγματα 43, παιδιὰς 24, εὐχὰς καὶ κατάρας 301, τοπωνύμια 443, παρωνύμια 17, ὀνόματα ζώων 16, ὄρκους 14 καὶ ποικίλας ἄλλας εἰδήσεις, ἀναφερομένας εἰς τὸν βίον τοῦ λαοῦ. Προσέτι ἀπεδελτιώθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συντάκτου ὕλη λαογραφικὴ ἐκ τῶν Notes of Karpathos of Prof. R. Dawkins (Ann. of Brit. School 9, 176 κέ).

Κατὰ τὰ λοιπὰ αἱ ἐργασίαι τοῦ Ἀρχείου περιορίσθησαν εἰς τὴν συστηματικὴν κατάταξιν τῶν δημοτικῶν ἡμῶν ἄσμάτων καὶ τὴν προκαταρκτικὴν αὐτῶν μελέτην πρὸς ἐκλογὴν τῶν καταλληλοτέρων διὰ τὸ παρασκευαζόμενον ἀπάνθισμα παραλλαγῶν. Καὶ εἰς μὲν τὴν κατάταξιν ἠσχολήθη κυρίως ὁ συντάκτης Γ. Σπυριδάκης, κατατάξας κατὰ τὸ ἐφαρμοζόμενον ἐν τῷ Ἀρχείῳ σύστημα 1396 ἄσματα (ἔναντι 937 τοῦ παρελθόντος ἔτους), ἐπικουρικῶς δὲ ἡ συντ. Μ. Ἰωαννίδου κατατάξασα 13 ἄσματα ἐκ τοῦ ΙΑ' τόμου τοῦ Ν. Ἑλληνομνήμονος· εἰς δὲ τὴν ἐκλογὴν, ἣ ὁποία προαπαιτεῖ συγκέντρωσιν καὶ μελέτην πασῶν τῶν γνωστῶν δημοσιευμένων καὶ ἀδημοσιευτῶν παραλλαγῶν ἐκάστου ἄσματος ἠσχολήθησαν οἱ συντάκται Μ. Ἰωαννίδου καὶ Δ. Πετρόπουλος. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐμελέτησε 30

ἀκριτικά, ὁ δὲ δεύτερος 5 ἀκριτικά καὶ 176 κλέφτικα τραγούδια. Εἰς τὸν ἔλεγχον δὲ τῆς ἐργασίας ταύτης, ὡς καὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, κατέγινεν ὁ Διευθυντὴς αὐτοῦ.

Δυστυχῶς ἡ ἔκδοσις τῆς Ἐπετηρίδος, ἐπαναληφθεῖσα κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μετὰ πέντε ἐτῶν διακοπὴν, διεκόπη καὶ πάλιν μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Δ' τόμου (1943-1944) ἔνεκα ἐλλείψεως χρημάτων. Οὕτω παραμένει ὑπὸ τὰ πιεστήρια ὁ ἀπὸ τοῦ 1941 ἐκτυπούμενος Γ' τόμος (1941-1942), ἡ δὲ συνέχισις τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ Ἐρωτηματολογίου τῆς Λαϊκῆς Λατρείας καὶ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας, ὡς καὶ ἡ ἐκτύπωσις τῆς ἀπὸ ἔτους ἐτοίμης πρὸς ἔκδοσιν Βιβλιογραφίας τῶν λαογραφικῶν δημοσιευμάτων τῶν ἐτῶν 1939-1947, ἀποβαίνει προβληματική.

Ἐπίσης δὲν κατέστη δυνατὴ καὶ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἡ πρόσληψις τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς προσωπικοῦ, ἐκ τούτου δὲ καὶ τὸ φωνοληπτικὸν μηχάνημα, τὸ ὁποῖον ἡ Ἀκαδημία ἐπρομηθεύθη τὸ 1939 δι' ἀδράς δαπάνης, ἐξακολουθεῖ νὰ παραμένῃ ἐν ἀχρηστίᾳ. Εἶναι τῷ ὄντι λυπηρὸν, ὅτι, καθ' ὃν χρόνον καὶ εἰς αὐτὰ τὰ Βαλκανικὰ κράτη καὶ τὴν Τουρκίαν αἱ δημώδεις μελωδίαὶ συλλέγονται καὶ μελετῶνται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰ κείμενα τῶν δημοτικῶν ᾠσμάτων εἰς εἰδικὰ Ἰνστιτούτα, ἡ ἡμετέρα Ἐθνικὴ Μουσικὴ Συλλογὴ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1927, ὅτε ὑπήχθη εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν, δὲν κατώρθωσεν ἀκόμη νὰ κάμῃ ἕναρξιν τῶν ἐργασιῶν της.

Χρησιν τῶν συλλογῶν καὶ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἀρχείου ἔκαμαν εἰς τὰς μελέτας των ὁ καθηγητὴς κ. Ἰ. Βογιατζίδης, ὁ κ. Σπ. Θεοδωρόπουλος καὶ ἡ δ. Γεωργία Ταρσούλη.

Εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Ἀρχείου εἰσήχθησαν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο 53 βιβλία καὶ φυλλάδια (ἔναντι 58 τοῦ προηγουμένου ἔτους), κατεγράφησαν δ' ἐν τῷ βιβλίῳ εἰσαγωγῆς ὑπ' ἀρ. 1769-1821. Ἐκ τούτων 2 τόμοι τοῦ Journal of American Folklore, τόμ. 60 καὶ 61 (1947 καὶ 1948) καὶ 1 τόμος τῶν Annales Universitatis Mariae Curie, Lublin 1947 προέρχονται ἐξ ἀνταλλαγῆς πρὸς τὴν Ἐπετηρίδα τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ δωρεῶν, ἧτοι ἐδωρήθησαν 3 ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας Κυπριακῶν Σπουδῶν, 2 ὑπὸ τῆς κ. Ἀγγελικῆς Χατζημιχάλη, 4 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Στ. Κυριακίδου, 1 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀ. Χατζῆ, 1 ὑπὸ τοῦ Μουσείου Μπενάκη, 1 ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Μ. Τριανταφυλλίδη, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Κουκκίδη, 2 ὑπὸ τοῦ καθ. Γ. Μέγα, 2 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Παπαχαραλάμπους, 1 ὑπὸ τῆς οἰκογενείας Ν. Γ. Πολίτου, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Πίτσιου, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Κυρ.

Χατζηϊωάννου, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Ν. Κληρίδη, 1 ὑπὸ τῆς Μπαγκείου Ἐπιτροπῆς, 1 ὑπὸ τοῦ κ. Γ. Σπυριδάκη καὶ ἀνὰ 1 ὑπὸ τῶν κ. Δ. Πετροπούλου, Γ. Μαυρακάκη, Ἰ. Παμπούκη, Χρ. Μουραχτανίδη, Ν. Ἀλευρᾶ, Ἀρ. Παπαδάτη, Θ. Σοφοκλέους, Γερασίμου Σαλβάνου, Β. Αὐλωνίτη, τοῦ καθηγητοῦ κ. Σπ. Δοντᾶ, τῆς κ. Εὐαγγ. Φραγκάκη, τῶν κ. Β. Κεράμποδος, Κλ. Οἰκονόμου, Θ. Βαγενᾶ καὶ Ν. Σηφάκη, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Κυπριακῶν Γραμμάτων, τῆς Ἐθναρχίας Κύπρου, τοῦ Συνεταιριστοῦ, τοῦ Πανός, τῆς Φωνῆς τῶν Συνεταιρισμῶν, τῆς Ἐφημερίδος Κυνουρίας, τῶν Σιφναϊκῶν Νέων, τῆς Ἐφημερίδος Ὀρεστιάδος. Καὶ αὗται μὲν αἰεὶ πρὸς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου δωρεαί, ἀλλ' εἶναι εὐνόητον, ὅτι καμμία εἰδικὴ βιβλιοθήκη δὲν δύναται ν' ἀνταποκριθῆ πρὸς τὸν προορισμὸν αὐτῆς, ἂν περιμένη νὰ πλουτισθῆ μόνον διὰ δωρεῶν. Δυστυχῶς δὲν παρεσχέθησαν ἡμῖν καὶ κατὰ τὸ λῆγον ἔτος τὰ μέσα, ἵνα συμπληρώσωμεν τὰς σειρὰς τῶν ἑλληνικῶν καὶ ξένων λαογραφικῶν περιοδικῶν διὰ προμηθείας τῶν ἀπὸ τοῦ 1940 ἐκδοθέντων τόμων. Πολλὰ ἠλπίσαμεν ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ πρὸς ξένα λαογραφικὰ περιοδικά, ἀλλ' αἰεὶ συχναὶ διακοπαὶ τῆς ἐκδόσεως τῆς ἡμετέρας Ἐπειηρίδος καὶ ἡ ἐκ τούτου προερχομένη ἀταξία δὲν συμβάλλουν εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς ἀνταλλαγὴν.

Ἐπιπροσθεῖν τέλος νὰ προσθέσω, ὅτι τὰ μέγιστα ἡ διεξαγωγὴ τῆς ὑπηρεσίας ἡμῶν δυσχεραίνεται ἐκ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως γραφῶν, ἀνάγκη δὲ ὅπως πάση θυσίᾳ ἐπιδιωχθῆ ἡ πλήρωσις τῶν δύο ἀπὸ μακροῦ κενῶν ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ θέσεων γραφῶν, ἵνα μὴ οἱ ὑπηρετοῦντες ἐν αὐτῷ συντάκται ἀπασχολῶνται κατ' ἀνάγκην εἰς ἔργα ἀντιγραφικὰ ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ κυρίου αὐτῶν ἐπιστημονικοῦ ἔργου.

Ἐλπίζοντες ὅτι τὰ πράγματα τῆς φίλης Πατρίδος θέλουν ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι βελτιωθῆ καὶ ὅτι θὰ παρασχεθῶσι καὶ ἡμῖν τὰ μέσα πρὸς προαγωγὴν τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἐθνικῶν ἅμα ἔργων τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου καὶ τῆς Ἐθνικῆς Μουσικῆς Συλλογῆς, χαιρετίζομεν τὸ ἐπὶ θύραις νέον ἔτος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Δεκεμβρίου 1949.

Ο Διευθυντῆς
Γ. Α. ΜΕΓΑΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΟΠΩΝΥΜΙΩΝ

- *Αγία *Αννα Εύβοίας 4
 *Αγία Σοφία Λήμνου 72
 *Αγιάσος 3, 6, 35, 56, 57, 76
 *Αγιος *Ιωάννης Βιζύης 64
 *Αγιος Λαυρέντιος 60
 *Αγόριανη 40
 *Αγραφα 11, 20, 58, 63, 71
 *Αγχίαλος 8, 9, 81
 *Αδραμύτιον 4, 28, 44, 49, 51, 83, 84
 *Αδριανούπολις 9, 13, 22, 44, 59
 *Αθήναι 21, 23, 31, 38, 41, 46, 51, 68, 120, 121, 122, 123, 124, 125
 Αϊγίνα 68, 89
 Αίλος 4, 22, 48, 51, 54, 63, 68, 69, 91
 Αιτωλία 11, 15, 23, 26, 27, 48, 55, 66, 71, 78, 82, 85, 87, 91, 92, 93, 120, 121, 123
 *Ακαρνανία 20
 *Αλμαλι Μαλγάρων 79
 *Αμισός Πόντ. 57, 65, 70
 *Αμμόχωστος Κύπρου 26
 *Αμοργός 17
 *Ανακοῦ Καππαδοκ. 15
 *Απέρει Καρπάθου 18
 *Απολλωνιάς Προύσης 84
 *Απύρανθος Νάξου 12, 73
 *Αράχοβα Παρνασσ. 4, 15, 19, 24, 51, 54, 74, 78, 83, 91
 *Αργός 68, 92
 *Αργός *Ορεστικόν 69
 *Αργυρόκαστρον 26
 *Αρκαδία 8, 9, 33, 48, 54
 *Αρτεμῶνας Σίφνου 8, 50
 *Αρτοτίνα 8, 9
 *Ασβεστοχώρι 124
 *Αταλάντη 71, 77
 Βασιλικὸ Χαλκιδικῆς 121, 122, 124
 Βασιλίτσι Πυλίας 11, 14, 50, 73
 Βέντζια Μακεδ. 17
 Βέροια 69
 Βιζύη 7, 48
 Βιθυνία 11, 21
 Βινία *Αγράφων 47
 Βιτρινίτσα 92
 Βλάστη Μακεδονίας 4, 9, 23, 73
 Βογατσικόν 5, 9
 Βούρβουρα 68, 95, 96, 99
 Βυτίνα 15
 Γαλανάδες Νάξου 88
 Γιαντισαροχώρι Κυδων. 35
 Γορτυνία 4, 84
 Γουῖβες Εύβοίας 98
 Γουρουνάκι Χασίων 42
 Γραμματικὸ *Αττικῆς 71
 Γρίζι Πυλίας 65, 78, 92
 Γύθειον 35, 63, 67, 68, 75
 Δαδὶ Λοκρίδος 75
 Δαμασκηνιά Κοζάνης 45, 62
 Δαρδανέλια 31
 Δεμάτι Μαλακασίου 78
 Δημηνίτσα Χασίων 63
 Δρυμὸς Μακεδονίας 52, 92, 95, 96, 98
 *Ἐμπορειὸ Θήρας 90
 *Ἐπίδαυρος 88, 95
 Εὐκάρουον 7
 Εὐρυτανία 80, 92
 Ζαγορά 54
 Ζαγόρι 60
 Ζάκυνθος 4, 32, 36, 39, 41, 42, 70
 Ζιζάνι Πυλίας 73
 Ζουπάνι 9
 *Ἡπειρος 6, 9, 14, 24, 26, 28, 45, 48, 49, 57, 67, 68, 69, 92, 120
 Θεσσαλία 17, 26, 61
 Θῆβαι 13, 20
 Θήρα 13, 26
 Θράκη 4, 12, 15, 18, 26, 27, 35, 68, 69, 70, 79, 96, 120, 121, 122, 124, 125
 *Ἱεράπετρα 62
 *Ἴμβρος 69, 81
 *Ἰνναχώριον 46
 *Ἴος 63
 *Ἰστιαία 60, 66
 Καβακλί 7, 11
 Καλάβρυτα 3, 6, 17, 40, 41, 68
 Κάλυμνος 58
 Καπλάνι Πυλίας 44
 Καππαδοκία 68
 Καρδαμύλη Λακωνίας 28
 Κάρπαθος 3, 4, 6, 10, 12, 14, 17, 20, 26, 44, 48, 50,

56, 64, 69, 73, 80, 82, 85,
86, 91, 92, 94, 95, 97, 99
Καρπενήσι 4
Κάρυστος 50
Καστανιά Λακεδαίμ. 43
Καστανόφυτον Καστορίας
36, 44
Καστελλόριζον 56
Καστορία 5, 9, 12, 16, 30,
33, 36, 48, 63, 69, 72, 79,
84, 87, 88, 93
Κατάλακκος Λήμνου 88
Κατιρλί Βιθυνίας 75
Κασιδόνι Σητείας 13, 22,
28, 38, 51
Κάτω Παναγιά Κρήνης 74,
82
Κέρκυρα 41, 42, 59, 72, 74
Κεφαλληνία 4, 6, 12, 26,
30, 34, 77
Κεφαλόβρυσον 60
Κηπουριό Δυτ. Μακεδ. 8
Κιλκίς 66
Κίμωλος 72, 87
Κίος Βιθυν. 10, 33, 36, 37,
38, 44, 51, 55, 81, 84
Κισσός Πηλίου 78
Κλουτινοχώρια Καλαβρύ-
των 88
Κοζάνη 9, 59
Κομοτηνή 24, 66
Κόνιτσα 121, 122, 124
Κορινθία 11
Κορυτσά 69
Κορώνη 3, 5, 8, 9, 12, 13,
18, 21, 31, 33, 34, 36, 38,
39, 40, 41, 43, 44, 47, 48,
58, 66, 74, 83, 84, 88, 91
Κοτύωρα 31, 46, 55, 62,
70, 91
Κούρεντα 35
Κουτσόβλαχοι Σαμαρίνας

120, 121, 122, 124
Κρήνη Ίωνίας 56, 72, 73
Κρήτη 4, 12, 15, 25, 30, 38,
47, 56, 57, 69, 72, 80,
84, 91
Κυδωνίαι 6, 20, 27, 29, 33,
37, 39, 40, 42, 82, 84
Κύζικος 19, 20, 72, 81
Κύθνος 4, 26, 71, 76
Κυκλάδες 121
Κύμη 62, 71
Κύπρος 11, 20, 21, 23, 26,
35, 61, 63, 70, 71, 82, 84,
97, 98
Κωνσταντινούπολις 89
Κῶς 22, 86
Κωσταράζι Δυτ. Μακεδο-
νίας 4, 52, 69
Κωστή Θράκης 7, 52, 54, 64

Λακκοβίγια Μακεδ. 9
Λακωνία 6, 23, 41
Λασηθι 39, 44, 98
Λάστα Γορτυνίας 3, 4
Λατσιίδα Κρήτ. 37, 89
Λειβήσιον Καρπάθου 4
Λεμεσός Κύπρου 44
Λέρος 85
Λέσβος 4, 21, 22, 25, 28,
31, 34, 42, 44, 57, 84
Λευκόγεια Κρήτης 13
Λήμνος 3, 5, 19, 23, 25, 30,
32, 35, 54, 59, 65, 67, 72,
73, 78, 84, 92
Λίμνη Εύβοίας 87
Λοζέτσι Ἡπείρου 27, 33,
35, 40, 93
Μάδυτος 15, 28, 39, 47,
75, 81
Μακεδονία 15, 25, 33, 120
Μακρὰ Γέφυρα Θράκης 92

Μάλγαρα Θράκ. 94
Μάνη 27, 89, 147
Μανιάκι 23, 96
Μαραθόκαμπος 76
Μέγαρα 20, 21, 49
Μέγας Πλάτανος Λοκρίδος
59, 62
Μεθώνη 12, 13, 63, 71, 77,
87
Μελιγαλά Μεσσηνίας 47
Μεσημβρία 23, 33, 49, 54,
58, 66, 78, 82, 99
Μεσοχώρι Πυλίας 3, 78
Μεσσηνία 41, 54
Μέτραι Θράκης 22, 23, 24,
34, 37, 40, 51, 69, 74, 77,
78, 80, 91, 92, 93, 124
Μηχανιώνας Κυζίκου 12
Μικρά Ἀσία 120
Μικρὸς Αἴμος 26
Μονοφάτσι Κρήτ. 3, 17
Μπαϊντίρι Μ. Ἀσίας 64
Μπάστα Μεσσηνίας 54
Μύκονος 61

Ναίμονας Μεσημβρίας 29,
31, 45, 52, 53
Νάξος 46, 66, 71, 93
Νάουσα 4
Ναύπακτος 60
Νέα Χαλκηδών 89
Νένητα 43, 71
Νῆσοι Αἰγαίου 120
Νιγρίτα 121, 122
Νίσυρος 25, 26

Ξάνθη 121, 122

Οινόη Πόντου 71
Ὀλυμπία 36
Ὀρτάκιοϊ 7

- Πάνορμος 16
 Παραμυθιά 25, 69
 Πάργα 59
 Πάρος 30, 38
 Πάτραι 44, 80
 Πελοπόννησος 48, 120, 121, 122, 124, 125
 Πεντάλοφος 91
 Πέργαμος 59
 Περιβόλια Κρήτης 48
 Περιστέρα Θράκης 24, 59
 Πέτρα Λέσβ. 20, 47, 64, 74
 Πισοδέρι 76
 Πλαγιάριον Θράκης 25
 Πολύγυρος 79
 Πόντος 12, 15, 17, 26, 28, 41, 53, 61, 62, 70, 75, 84, 91, 93
 Πορταριά 60
 Πυλία 4, 5, 10, 11, 15, 20, 38, 43, 54, 55, 56, 72, 97, 100
 Πωγωνιανή Ἡπείρου 69
 Ραφομάτι Ἀρκαδίας 41
 Ρεΐσδερε 56, 57, 68
 Ρόδος 34, 40, 45, 46, 64, 66, 86, 90
 Ρουμλούκι 92
 Σαμαρίνα 120, 121, 122, 124
 Σαμόκοβον Ἀν. Θράκης 6, 7, 84, 99
 Σάμος 47, 67, 68, 72
 Σαρακατσαναῖοι Χαλκιδικῆς 121, 122, 123
 Σαράντα Ἐκκλησίαι 7, 8, 39, 43, 100
 Σβέρδια Λήμνου 47, 84, 91
 Σέριφος 42, 56
 Σητεία 24
 Σιάτιστα 4
 Σιγή Βιθυνίας 15, 21, 35
 Σιναπλί 7, 11, 79
 Σινασσός (Καππαδ.) 64
 Σινίχοβον Δυτ. Μακεδ. 32
 Σινώπη 3, 15, 17, 32, 39, 42, 45, 48, 62, 65, 66, 68, 69, 71, 72, 87
 Σιτίστα Αἰτωλίας 75
 Σίφνος 66, 87, 92
 Σκανδάλη Λήμνου 8
 Σκόπελος Θράκης 33
 Σκοπὸς Θράκης 91
 Σκυλόγιαννη Εὐβοίας 48
 Σκῦρος 4, 12, 15, 16, 18, 19, 23, 28, 49, 67, 76, 77, 80, 84, 86, 87, 88, 94, 96, 98, 100
 Σμύρνη 4
 Σοβόλακκας Εὐρυταν. 49
 Σοποτὸν Καλαβρῦτων 32
 Σούρμενα 92
 Σπάρτη 31, 35, 37, 71
 Στενήμαχος 4, 65, 75
 Στερεὰ Ἑλλάς 25
 Σύμη 3, 26, 28, 49, 52, 56, 63, 71
 Σῦρος 4, 5, 10, 32, 72, 76
 Σωζόπολις 13, 20, 28, 77
 Ταῦγετος 79
 Τελώνια Λέσβ. 16, 38, 47, 67, 75, 81, 82, 84
 Τζαΐζι Πυλίας 6
 Τζαντὼ Θράκης 82, 90
 Τῆλος 82
 Τῆνος 4, 28, 63
 Τραπεζοῦς 121, 122, 123, 124
 Τρίπολις 19
 Τσακήλι Θράκης 15, 62, 63
 Τσατάλτζα 10
 Τύρναβος 12
 Ὑδρα 4, 12, 30, 44, 45, 46, 67
 Φαλαισία Ἀρκαδίας 48
 Φανὸς Αἰτωλίας 47
 Φθιώτις 42, 91
 Φιλιππούπολις 69, 75
 Φράγκα Αἰγίου 69
 Φυσίνη Λήμνου 14
 Χαλκιδική 121, 122, 123
 Χαλκιὸ Χίου 7, 12
 Χατζηγύριον Θράκης 94
 Χίος 4, 17, 41, 71, 72, 92, 93

ΠΙΝΑΞ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

- Ἄγάπη, τὸ φίλημα τῆς ἀγάπης 42, 46
 ἀγγουρομαντεία 74
 ἀγερμός 7 — ἀγερμοὶ παιδῶν 18, 22, 25, 28, 30, 34, 36, 59, 64
 Ἄγια τῶν ἁγίων (τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου) 92
 Ἄγιαβλαχέρα, ἁγία Βλαχέραйна 77
 ἁγία Αἰκατερίνη 93
 — Εὐφημία 89
 — Κυριακὴ 78
 — Μαρίνα 78
 — Μαύρα 63, 89
 ἀγιάννηδες 72
 ἁγία Παρασκευὴ 81
 — Πελαγία 63
 Τριάς 70
 ἁγίασμα τῆς ἁγ. Παρασκευῆς 81
 ἁγιασμός ὑδάτων καὶ κατοικιῶν 82 — σπαρτῶν 78
 ἁγιοζοῦμι 8
 ἅγιο λελοῦδι 87
 ἅγιο φῶς 43
 ἅγιοι Ἀνάργυροι 90
 — Ἀπόστολοι 77
 — Θεόδωροι 15, 16
 — Σαράντα 23
 Ἄγιον Πνεῦμα· βλ. Ἄγια Τριάς
 ἅγιος Ἀβέρκιος 90
 — Ἀθανάσιος 63
 — Ἀνδρέας 93
 — Ἀντώνιος 4
 — Ἀρτέμιος 89
 — Βαρθολομαῖος 78
 ἅγιος Βοσκός· βλέπε ἅγιος Μάμας
 — Γεώργιος 51—ἐξοδος γυναικῶν εἰς τὴν ἐξοχὴν 52—μετάβασις αὐτῶν εἰς τὴν βρύσιν 52—οἱ κάρεις (φωτιές) τοῦ ἁγίου Γεωργίου 52—πότισμα τοῦ ἀλόγου του 52—προσφορὰ ἄρτων καὶ γάλακτος 54—λιτανεῖαι 54—ἁγῶνες 54—ἔθιμα ποιμνικὰ 54—θυσίαι ἀμνῶν 53
 ἅγιος Γεώργιος ὁ μεθυστής 90—ἄνοιγμα κρασιῶν 91
 ἅγιος Γεώργιος ὁ Σποριάρης 90
 — Δημήτριος 90
 — Ἐλισσαῖος· βλ. προφήτης Ἐλισσαῖος
 — Ἡλίας, βλ. πρ. Ἡλίας
 — Θωμᾶς 51
 — Ἰωάννης. Γενέθλιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου (24 Ἰουνίου) (τοῦ Λιοτροπιοῦ) 71—ἀγιάννηδες, τὸ στεφάνι τοῦ ἁγ. Γιάννη 72—ἀγιάννης 73, 77—δοξασίαι: ὅτι ἀνοίγουν οἱ οὐρανοὶ κτλ. 71—Ἀποκεφάλισις ἁγ. Ἰωάννου (Ἀηγιάννης ὁ ἀποκεφαλίστης) (29 Αὐγούστου) 83—ὀνόματα τοπικὰ τοῦ ἁγίου 83, 84
 ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος (8 Μαΐου)· ὀνόματα: Χαλαζιάς, Τριανταφυλλᾶς κτλ. 63—(26 Δεκεμβρίου) 89—ὁ Καλαθᾶς ἢ Ταλαρᾶς 89
 ἅγιος Κωνσταντῖνος 64
 — Λουκᾶς 89
 — Μάμας, προσφοραὶ καὶ θυσίαι ἀμνῶν—κοινὴ τράπεζα 86
 — Μᾶρκος 55
 — Μηνᾶς, ἑορτὴ γιὰ τοὺς τσοπάνηδες 71
 — Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ· βλ. Ταξιάρχαι
 — Ὀνούφριος 71
 — Πέτρος καὶ Παῦλος 77
 — Πλάτων 92
 — Παντελεήμων 81
 — Στυλιανὸς 93
 — Φανούριος. Παράστασις ἐν εἰκόνι 83—Τάματα 83
 — Φίλιππος 92
 ἀγκαῖγκος (νηματοπαίγ.) 124
 ἁγῶνες δρόμου, ἵπποδρομιῶν, πάλης 54, 75
 ἀδερφοποῖτοι 46
 ἀδραχτανάστασις 51
 ἀεσόφια· βλ. Θεοτόκος
 ἀηγιωργίτης 54
 Ἀηρουσαλιοῦ 69
 Ἀηρούφνης βλ. ἁγ. Ὀνούφριος
 Ἀησωτήρα 82
 ἀηθοδώρισμα 15
 ἀλεκτοροθυσίαι 79, 81, 84, 91
 ἀλώνισμα: ἔθιμα 98—ὁ

πρώτος ἐκ τῆς συγκομι-
 δῆς ἄρτος 99
 ἀμολυτή· βλ. ἀπολυτή
 Ἀνάληψις: ὀνόματα τῆς
 ἑορτῆς 66 — Συνήθειαι
 66-68
 Ἀνάστασις: γεῦμα νυκτερι-
 νὸν 45 — ἀνανέωσις τοῦ
 αὐγοῦ τῆς Παναγίας 45 —
 καινούργιο ἢ νιὸ φῶς 43
 — χαιρετισμὸς τῶν δέν-
 δρων 44 — λαμπροκούλ-
 λουρα 45
 ἀναστενάρια 64
 ἀνεστημένα σπίρτα 44
 ἀνοιχτομάτης (φυτὸν) 58
 ἀντίκακο 131
 Ἀντίπασκα 51
 ἀντριλλούσια (πολυσπόρια)
 93
 ἀξίωμα τῶν παιδιῶν 49 —
 ἀρραβωνιασμένων 75
 Ἀπαρνιαστής 71
 ἀπαρχαὶ σταφυλῶν 83
 ἀποβολὴς 3
 ἀποκερασιά 40, 46
 Ἀπόκρεφ 3-12
 Ἀποκριὰ μικρὴ 92
 ἀπολυτή (πρώτη ἑβδομάς
 Τριωδίου) 3
 ἀπονῆστεια 17
 ἀπόπατος (παίγνιον) 124
 ἀπόραβδα 100
 Ἀπορνιαστής 76
 Ἀπουσουδιὰ 92
 Ἀρμυρὴ 66
 ἀρμυροκουλλούρα 11, 14
 ἀροτρίασις εἰς τὴν πλατεῖαν
 τοῦ χωρίου 7, 13
 ἀρραβώνιασμα δένδρων 64
 ἀρράου (νηματοπαίγν.) 122
 Ἀρσαλιοῦ· βλ. Ρουσαλιοῦ

ἀριθμὸς σαράντα· βλ. σα-
 ράντα
 ἀρτσιβούριο 3
 ἄρτσι-βούρτσι 3
 ἀρφανὸς 39, 47
 ἀρχιδευτέρα 12
 ἀρχιχρονιά 85
 ἀσθένειαι· βλ. μεταβίβασις
 ἄσματα: Βουλγάρων 150 —
 Γιοφυριοῦ τῆς Ἄρτας 153
 ἀσπροβδόμαδο 49
 ἀσπροδευτέρα 49
 ἀσπροπέφτη 49
 ἀσπροσάββατο 51
 ἀσπροτρίτη 49
 αὐγὰ τοῦ καλοῦ λόγου 42 —
 ἀπόρριψις κόκκινων αὐ-
 γῶν ἀπὸ κρημοῦ 49 —
 αὐγὸ πρῶτο 32 — βάψιμο
 τῶν αὐγῶν 32 — αὐγὸ τῆς
 Παναγίας 32 — ἀνανέωσις
 τοῦ αὐγοῦ τῆς Παναγίας
 45 — αὐγῶν κυλίντρισμα
 53 — αὐγομαντεία 76 —
 συνήθειαι τῆς Τυρινῆς μὲ
 τὸ αὐγὸ 10
 αὐγούλα 31
 Αὐγουστος, πρώτη 81 — δρι-
 μες Αὐγ. 82
 ἀφανὸς 47, 72
 Ἀψυχοῦ 16
 Βάγια 26, 27, 28
 βαγίζω 28
 βαγιοχιτυπήματα 28
 Βαγιοτσυριατοῦ 26
 Βαγίου, τῆ 26
 Βαθύ, τοῦ Βαθυοῦ ἢ τρέλ-
 λα 81
 Βαΐων Κυριακῆ: Ὄνόματα
 ἑορτῆς 26 — Συνήθειαι 26
 κέ. — διανομὴ 27 — οἰω-

νισμοὶ 27
 βάϊσμα 28
 βάρκα (ὄνομα νηματοπαι-
 γνίου) 122
 Βασιλὲς κατὰ μεταμφιέσεις
 τῆς τυροφάγου 7
 βασιλικὸς 88
 βάπτισμα στὸ νερὸ 11
 βεγγέρες 5
 βελόνες (ὄνομα νηματοπαι-
 γνίου) 125
 βορρασμοὶ 50
 Βοριᾶς, χορὸς τοῦ κῆρ Βο-
 ριᾶ 8, 50
 βορτουβάρια 68
 βρύση: μετάβασις πρωινὴ
 εἰς τὴν — 52, 57 — τάγι-
 σμα β. μὲ πολυσπόρια 93
 Γαδαροδευτέρα 12
 γαλατοπέφτη 66 — συνή-
 θειαι ποιμενικαὶ 67
 γαλατόπιττα 69
 γάμος βλάχικος 13 — γύ-
 φτικος 4 — εἰκονικὸς 7
 γεβέντισμα 145
 γεβεντισμένος 142
 γένεια: τοῦ ζευγολάτη 96 —
 τ' ἀφεντικοῦ 97
 γεωργικὰ ἔθιμα 7, 55, 70,
 85, 88, 90, 92, 93
 Γιανίτσαροι 4
 γιαννάκια 72
 γλυκὰ (νηματοπαίγν.) 121
 γονατιὰ 69
 γονάτισμα ἐν ἐκκλησίᾳ 69
 γονατιστὴ 69
 γονοκλισιὰ 34, 69
 γούβα (νηματοπαίγν.) 122
 γουρλομάτης (φυτὸν) 58
 Δειλινὸς 89

δενδρολιβάνου διανομή 18
δεξαμενή (ὄν. νηματοπαι-
γνίου) 122

Δευτέρα: τῆς τυροφάγου 6
κέ. — Καθαρή 12 — Με-
γάλη 30 — Νιὰ Δευτέρα 49
διπλανάσταση 40, 46

δίχτυ (ὄν. νηματοπαιγνίου)
121

δοξάρι 31

δρίματα· βλ. δρίμες

δρίμες 19, 21, 35, 82

δῶρα πασχαλινὰ 40, — 1ης
Σεπτεμβρίου 86

Ἐγκαίνια χωρίου 51

εἰκοσιπεντάρια, τὰ 65

Εἰσόδια Θεοτόκου 92

ἔκθεσις κλινοσκεπασμάτων
τὴν νύκτα 72 — ἐνδυμά-
των εἰς τὸν ἥλιον 76

ἐλαιῶν συγκομιδὴ 100 —
ἔθιμα κατ' αὐτὴν 100

Ἐλισσαῖος Προφήτης 71

Ἐννιάμερα τῆς Παναγίας 83
ἔξοδος εἰς τὴν ἔξοχὴν καὶ
συμπόσιον 21, 58, 65, 70

ἔξορκισμὸς ψύλλων καὶ
κορέων 45

Ἐπιτάφιος: στολισμὸς καὶ
προσκύνησις 36 - περιφο-
ρὰ 37 — λουλουδι Ἐπιτ.
38 — χῶμα ἐπιτ. 38

ἐριφίων θυσίαι· βλ. θυσίαι
ἑστίασις κοινὴ 9, 12, 29, 70

Εὐαγγέλια δώδεκα 34

Εὐαγγελισμοῦ συνήθειαι 24

Εὐχέλαιον μεγάλης Τετάρ-
της 31, 34

Ζαφείρης 61

ζούλια 12

ζύγισμα ἀνθρώπων 54

ζύμης νέας παρασκευὴ 31

Ζωοτόκοπη 50

Ἡλίας· βλ. Προφήτης

ἡμερομῆνια 82

Θάλασσα (ὄν. νηματοπαι-
γνίου) 122

Θεοτόκος — Γενέθλιον 87 —
Κοίμησις 83 — Εἰσόδια
(21 Νοεμβρίου): ὀνόματα
ἑορτῆς 92

θερισμὸς: τὸ πρῶτο δεμά-
τι — προσκύνημα — θερι-
σμὸς τελευταίων σταχῶν
— δέσμη τελευταίων στα-
χῶν — γένεια ἀφεντι-
κοῦ 96 κέ.

Θερμολόγος (τ' Ἄη - Γιαν-
νιοῦ τοῦ —) 84

θραῦσις ἀγγείων 19, 20, 41

θυσία: ταύρων ἢ κριῶν 63,
79 — πετεινῶν, ἐριφίων
78, 79, 81, 84, 91 — ἀμνῶν
53, 70, 77, 86

Ἴπποδρομίαι 54, 75

Καθαρὴ Δευτέρα 14

καθαροβδόμαδο 17

Καθαροδευτέρα· βλ. Δευ-
τέρα

κάθοδος εἰς τὴν θάλασσαν·
βλ. Ἀνάληψις

καθρεπτισμὸς εἰς τὸ λάδι 21

καινούργιο νερὸ 21

καινούργιο φῶς 43

κακανοὶ ἢ κακανέρια 72

καλαθάκια 31

κάλαντα Λαζάρου 25

καλαντήρα 26

καλαφουνοὶ 34

καλημεριστὰ (δίστιχα) 17

καλίγωμα 11

Καλόγεροι 7

Καλόγρια ἐπτάπους 17

Καλολόγος (ὁ) 40

Καλομηνᾶς 55

Καλὸς λόγος 9

Καλοχροινὰ 85

Καμουζέλλες 4, 12

Κάνναβος 61, 65

κανναβοῦρι 65

Καπινοπαρασκευὴ 36

κατάδυσις βιαία 75

κατακλυσμὸς 11, 70

κατοπτρομαντεία 74, 77

καῦσις δαφνοφύλλων 41

— τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἐ-
βραίου 37, 47

καφάσι 123

καψαλιές 9

κάψαλος 72, 87

κερατίτσα 62

κεριά τῶν 12 Εὐαγγελίων 35

κηδεία τοῦ Καρνάβαλου 13

— τοῦ Τυροφάγου 13

Κιοπέκμπεης 7, 12 κέ.

κλαδαριές 4, 9

κλειδοχροινὰ 85

κλέψιμο λουλουδιῶν Ἐπι-
ταφίου 38 — ξύλων 47

Κλήδονας: τρόπος μαντι-
κῆς τῆς 1ης Μαΐου 61 —
Ἀναλήψεως 68 — 24 Ἰου-
νίου 72 κέ.

κλοπή· βλ. κλέψιμο κλπ.
Κόκκινη Πέφθη ἢ Κοκκινο-
πέφθη· βλ. Πέφθη

κόκκολόγημα 100

κόλλυβα 6, 15, 68, 69

κολυμβήθρα 122

κοσόνες 31

Κουδουνᾶτοι 4
 κουζουνάκια 31
 Κούκερος ἢ Κουκεραῖοι 7
 κουκούγεροι 4
 Κούλουμα 12
 Κουκαρᾶς 17
 Κουκουμᾶς 63
 κουλκάτζια 93
 κουλλοῦρες Λαμπρῆς 39
 κούνια 17, 48, 54 — κούνια
 (νηματοπαίγν.) 121, 122
 κουνουκλησά· βλ. γονο-
 κλισά
 κουπάνα (νηματοπ.) 121
 κουραμπιές (νηματοπ.) 124
 κουρμπάνι 53, 78 βλ. θυσία
 κουρτούνα 121
 Κουτσοκέφαλ', τοῦ, 84
 κουτσοῦνες 31
 Κουτσοφλέβαρος, ἀποπομ-
 πῆ τοῦ Κ. 19
 Κουφουλάζαρους 25
 Κουφοκέφαλος 84
 κοφίνια 31
 Κραντωνέλλος 61
 κρασιῶν ἄνοιγμα 90, 91
 κρατ'τήρα 32
 κράχτης 37
 κρεββατάκι (παίγνιον) 122,
 κριθομαντεία 77
 Κραδίτης 84
 κτυπήματα γυναικῶν με
 κλάδους 28, 57 — διά κλώ-
 νων καρύας 70 — τῶν παί-
 δων 21 — τῶν ζώων 22, 61
 κυαμομαντεία 74
 κύλισμα ἐπὶ χλόης 52, 58
 κωλοπάνια τοῦ Χριστοῦ 93
 Λαγάνες 12
 λαζαρίζω 26
 Λάζαρος — λαζαράκι 31 —

λαζαράκια 25, 31 — λα-
 ζάροι 17, 18, 25 — λα-
 ζαρέλλια 25 — λαζαρικά
 τραγούδια 25 — Λάζαροι
 Λαζαρίνες, Λαζαρίτσες 25
 Λάζαρος· βλ. κάλαντα
 Λάζαρος ἀγέλαστος 25 —
 Λαζάρων πομπή 26
 λαζόνια 25
 λαλαγάκια 23
 λαμνί 98
 λαμπατίνα 72
 λαμπρεύω 40
 Λαμπρῆς προλήψεις καὶ δει-
 σιδαιμονίαι 40
 λαμπριώτης 40, 45
 Λαμπρόημερα 49
 λαμπροκέρι 44
 λαμπροκούλλουρα 45
 Λαμπροπέφτ' 49
 λαμπρόσκολα 49
 Λαμπροφόρα 40
 Λαμπροφόρου, τοῦ, 71
 λαχανοπίττια 12
 λειτουργιὰ τῆς Μεγάλης
 Πέμπτης 32
 λείψανο ὀβραΐικο 4
 λειψόπιττες 19
 λειῶμα 98
 λελοῦδι ἅγιο· βλ. ἅγιο λε-
 λοῦδι
 λιτανεῖαι 36, 87
 Λουλούδα 18
 Λουλούδ' τὸ 18
 Λουτρόπου (τ' Ἁγ-Γιαν-
 νιοῦ) 71
 λύρα (νηματοπαίγνιον) 123
 Μαγεία· βλ. πρωτομαγιά
 μαγικαὶ πράξεις 5, 52, 55, 80
 Μαγιόπουλο 59, 60
 μαγιόψυχος 68

Μάης 56 — μάης ἢ τὸ μαγιό-
 ξυλο 58, 59 — μάηδες 60
 Μακαρονοῦ 3, 6
 μάλαμα (τὸ) 98
 Μαρουνιοῦ, τοῦ, 51
 μαντική 5, 11, 14, 15, 16,
 24, 27, 61, 68, 73, 74, 76,
 77, 80, 93, 118
 Μάππα· βλ. Σταυροπροσκυ-
 νήσεως καὶ Σταυροῦ Ὑ-
 ψωσις
 μάππα ἢ τοῦ πουλιοῦ 18
 μάρτα — μάρτης 20
 Μάρτιος· ἀντιλήψεις καὶ
 συνήθειαι Μ. 19 κέ.
 μασκαράδες 4
 μάτι (ὄν. νηματοπαιγν.) 121
 ματσίδι 26
 Μαυροσάββατο 51
 Μεγάλη Δευτέρα βλ. Δευ-
 τέρα
 Μεγάλη Παρασκευή· ἀγερ-
 μὸς 36 — νηστεία 38 —
 προζύμι 38 — προλήψεις
 καὶ δεισιδαιμονίαι 38
 Μεγάλη Πέμπτη· λειτουρ-
 γιὰ 32 — ὕψωμα 33 — εὐ-
 χέλαιο 34 — ἀγερμοὶ 34
 αὐγά 32 — παννὶ 33 —
 προλήψεις καὶ δεισιδαι-
 μονίαι 35
 μεγαλοβδόμαδο 30
 Μεγάλου Σαββάτου συνή-
 θειαι 39 — Κανόνος 19
 Μελᾶ, τοῦ — 71,
 Μελδῆ 18
 Μελούδα 18
 μερομήνια 22· βλ. καὶ ἡμε-
 ρομήνια
 μερτοάτανο 20
 Μεσοπεντηκοστή 65
 Μεσοσαράκοστο 18

Μεσοπορίτισσα, Μισο-
 πορίτριγια 92
 μεταβίβασις ἀσθενείας εἰς
 δένδρα 84
 Μεταμορφώσεως, τῆς, 82
 μεταμφιέσεις 4, 7, 11, 12, 26
 μεταμφιέσεις καὶ πομπή κο-
 ριτσιῶν 25, 73
 μεταξοσπόρου λειτούργημα
 23
 μετεωρολογία 22, 80, 93
 μηνάλαγια 82
 μηνολογιάζω 82
 Μοίρας κάλεσμα ἢ δέσιμο
 15 — κατάδεσμος 14
 μολυβδομαντεία 76
 Μουρδουλοπέφτη 6
 μουσκάρια 4
 μούσκαροι 4
 μπόλια 93
 μπακλαβαδωτὸ (ὄν. νηματο-
 παιγνίου) 121
 Μπέης 7, 13
 Μπούκλουβα 12
 μπουμποῦνες 4, 9
 μπουμπουδιάρια 4
 μπουρανὶ 12
 μ'τσοῦν' 4
 μυλωνᾶς (σάτυρα) 4

Νεκρικά ἔθιμα 6, 8
 νεκροταφείων ἐπίσκεψις 8,
 16, 36, 40, 43, 49, 51, 66
 νερὸ ἀμίλητο ἢ βουβὸ ἢ
 ἀρπαχτικὸ 72 — καινούρ-
 γιο 21
 νηματοπαίγνια 117 κέ. — Ση-
 μασία μαγικὴ ἢ θρησκευ-
 τικὴ. Ἰασις ἀσθενειῶν
 117 — μαντικὸν μέσον 118
 νηστεία 38, 91-τριήμερος 30
 Νηστευτῆς 84

νηστικός 84
 Νιὰ Δευτέρα' βλ. Δευτέρα
 νιοσάββατο 51
 νιότριτο 49
 νιὸ φῶς 43
 νοῦρο 9

Ξάρτυσμα 12
 ξηροτήανα 93
 Ξισπουρίτ'σα 92
 ξουλιάσματα 12
 ξυνοφαί 17
 ξώλαμπρα 49, 51

Ὅβροῦ κάψιμο 37
 οἰωνισμοὶ ἐκ βαίτων 27
 οἰωνοὶ 11
 ὀλόκριγια 3
 ὄνειρομαντεία 5, 11, 15, 68,
 73, 77, 80, 93
 ὀμιλίες 4
 ὀργιαστικὴ λατρεία 64, 81
 ὄφανος 72

Παιδιαὶ εἰς ἔσπερίδας 5
 Παναγία τῆς ἀποσοδειᾶς 87
 — ἢ Ἀρχισπειρίστρα 92
 — Παναγίας αὐγὸ' βλ. αὐ-
 γὸ τῆς Παναγίας — τῆς
 Βλαχέρας 77 — Παναγίας
 ἐπιτάφιος 83 — τῆς Καρυ-
 δοῦς 87 — ἢ Καφοδεμα-
 τοῦσα 77 — ἢ Καφοχερο-
 βολοῦ 77 — ἢ Ρευματο-
 κρατοῦσα 51 — τὰ ἐννιά-
 μερα τῆς Παν. 83
 πανόραμα 4
 παράθυρο (νηματοπαί-
 γνιον) 124
 παρακαμιοὶ 79
 παραπόταμος (ἐστίασις εἰς
 τὸ ὑπαιθρον) 12

παραστάσεις δραματικαὶ 4
 — κωμικαὶ 13 — μιμικαὶ
 12, 61, 65, 89, 94
 παρωδίαί 4
 Πάσχα — Πασκαλιὰ 40 —
 Πασκαλιᾶς σαράντα 66 —
 πενήντα 69 — πασκάτης
 ἄμνος 40, 45
 πασπάλι 142
 πασχαλιές 36
 Πέφτη κόκκινη 31 — Πέφ-
 τῆς λειτουργιᾶ 32 — ἀνάρ-
 τησις ἐρυθρῶν ὑφασμά-
 των 33' βλ. καὶ Μεγάλην
 Πέμπτην
 Πεντηκοστῆς δεισιδαίμονες
 συνήθειαι 69
 πέριδικες 32
 περισχοινισμὸς 79
 περπερούνα 79 βλ. καὶ πι-
 περιὰ
 Πετειναρᾶς 84
 πετεινῶν θυσίαι' βλ. θυσίαι
 πέτρα μαλλιαρὴ 58, 67, 74
 πηλὸς καθαριστικὸς τῆς Ἀ-
 ναλήψεως 67
 πιπεριά 59, 60
 πιπερὸς 60
 Πιττερᾶδες 7
 πιττεροδευτέρα 6
 πιτουλίτσες 93
 πληθερὴ 66
 ποιμενικὰ ἔθιμα 54, 55, 61,
 67, 76, 92, 93
 πολυσπόρια 92, 93
 Πολυσπορίτισσα 92
 πομπή' βλ. Λάζαρος
 πόρτα (νηματοπαίγν.) 122
 Πορτοκαλοῦσα 92
 πορτούλα (παίγνιον) 124
 Πουλιοῦ, τοῦ' βλ. Σταυρο-
 προσκυνήσεως

πουλούδια τ' ἄη Γιωργίου 55
 πριόνι (νηματοπαίγν.) 120
 προζύμι τῆς Μεγ. Παρασκευῆς 38 — νέον 88
 προλήψεις καὶ δεισδαιμονίαί: Τυρινῆς 11 — Καθαρᾶς Δευτέρας 14 — Μ. Πέμπτης 35 — Μεγ. Παρασκευῆς 38 — Μεγ. Σαββάτου 40 — Λαμπρῆς 40, 48 — Πεντηκοστῆς 69 — Μαΐου 55 κέ. 62 — Ψυχοσαββάτων 6
 προσφοραὶ ἄρτων καὶ γάλακτος 54 — εἰς τοὺς νεκροὺς 8, 16, 33, 40, 43, 66, 82 — τροφῶν καὶ δεῖπνα ἐπὶ τῶν τάφων 70
 προσφωνέσιμη 3
 προσφωνή 3
 Προφήτης Ἐλισσαῖος 71
 Προφήτης Ἡλίας 78
 προφωνή 3
 Πρωταπριλιά 24
 πρώτη Λαμπρῆ 25
 πρώτη Μαρτίου 19 κέ.
 πρώτη Σεπτεμβρίου: γεωργικαὶ συνήθειαι 85
 πρώτη Ὀκτωβρίου 89
 πρωτοβδόμαδο 17
 πρῶτο δεμάτι προσκύνημα αὐτοῦ 96
 Πρωτομαγιά 56, 62 — σταυρὸς στήν πόρτα 57 — πρωτομαγιάς δεισδαιμονίαί καὶ δεισδαίμονες συνήθειαι 62
 πρωτονήστιμη 12
 πρωτόπερτο 49
 Πρωτοσταυριά 85
 Πρωτοχρονιά 85

πυραὶ 9, 34, 47, 52, 72, 79, 84
 — πυρᾶς ὑπερπήδησις 9, 23, 81
 πυροβολισμοὶ 11
 πυρομαντεία 11
 πυρετός: δοξασία περὶ προελεύσεως τῶν πυρετῶν καὶ τρόποι καὶ μέσα θεραπείας 84

Ράβδος (ὁ) 100
 ραντισμὸς οἰκίας με θαλασσινὸ νερὸ 58
 Ριγανᾶς (ᾠΑη -) 71
 Ριγολόγος (ᾠΑη -) 84
 ριζικάρια 72
 ροδάνη 48 βλ. κούνια
 ρόδα, ἔθιμον 70
 Ρουσάλια 49
 Ρουσαλιοῦ Σάββατο 68

Σαῖττα (νηματοπαίγνιον) 124
 Σαρακατσάνικα ἔθιμα 76
 Σαρακοστή: ὀνόματα καὶ εἰκονικὴ παράστασις αὐτῆς 17, ἔθιμα 17 κέ.
 σαρακοστοκουλλούρα 14
 σαράντα 23
 σαράντα κύματα 67
 σαραντάημερο 92
 σαρανταλείτουργο 92
 σαραντάρη 92
 σαραντόπιττες 23
 σαρμανίτσα 121, 122
 σατυρισμοὶ 4
 σήκωσες μικρές: βλ. μικρὴ ἀποκριὰ
 σημαντηρᾶδες 37
 σιδήρου δάγκωμα 41
 σκαμνάκι (ὄν. νηματοπαίγνιον) 121 — σκαμνὶ 122

σκάρφη (ὄν. νηματοπαίγνιον) 122
 σκλάβος τῆς Παναγίας 87
 Σκυλοδευτέρα 12, 13
 σομμιές (νηματοπαίγνιον) 121
 Σπασοκάδ' (τοῦ) 84
 σπίρτα ἀνεστημένα 44
 σπλαγγοσκοπία 5
 σπορὰ 94 κέ. σπορᾶς ἔναρξις 94 — ἐπιστροφή ἐκ τῆς σπορᾶς 95 — σπόρου εὐλόγησις 94 — σπορὰ κολλύβων 15
 σταυρολούλουδα 37
 Σταυροπροσκυνήσεως, τῆς, 18
 Σταυροῦ ὕψωσις 87, 88, 97
 Σταυροῦ τοῦ κλέφτη: βλ. Σταυροῦ ὕψωσις
 σταύρωμα σωροῦ 98
 Σταφυλᾶς 84
 σταφυλόψης 87: βλ. Θεοτόκου Γενέθλιον
 Σταχτᾶς 7
 στάχτη δι' ἀποτρεπτικούς σκοποὺς 73
 στοιχειὸ — στοίχειωμα 153
 στοιχείωσις 154
 συκκόκκαλη 3
 συμβάσεις 55
 συνάθη 12
 Συναληψιοῦ 66
 σχοινένιο τριόδ' 120
 Τάματα 83
 Ταξιάρχαι (τ' Ἁγιοστρατ'γοῦ, τ' ἅγιο Μιχαλιοῦ, τ' ἅγιο Στράτζου, τ' Ἄξεστράτηγου) 91
 τάταλο 26
 ταύρων θυσίαί: βλ. θυσία

Τετάρτη τῆς τυρινῆς 7
 τεφρομαντεία 73
 τζαμάλα 94
 τζαμάλες 4, 9
 τζιτζιροκούλλικο 99
 τηγάνι (νηματοπαίγνιον)
 123
 τριπλή 15
 τουλάπια 48
 Τουρνὴ 3
 τραμπάλα ἢ στραμπάλα 13
 τράπεζα κοινὴ 86 — συγγε-
 νικὴ 9
 τρέλλα, τοῦ Βαθυοῦ ἢ — 81
 τρίγωνο 124
 τριήμερος· βλ. νηστεία
 τριόδι ἢ τρίλια 120
 Τριοσημερίτης 15
 τριόημερο 15
 τρίχες κεφαλῆς 154
 Τριώδιον 4 — τρόποι ἀπαγ-
 γελίας 4
 τρυγητὸς: πρώτη ἡμέρα
 τρυγητοῦ — κλῆμα ἀτρύ-
 γητο — ἀπόνιψις χειρῶν
 ἐργατῶν 99
 Τσερκατζὴ τῆς ἐλιᾶς 26
 Τσικνοπέφτη 6
 Τυρινὴ 3
 Τυροφάγου Κυριακὴ: ἔθιμα

8 — Κηδεία τοῦ — 13
 Ὑδατομαντεία 73, 77
 ὑφασμάτων ἐρυθρῶν ἀνάρ-
 τησις 33· βλ. καὶ Μεγάλῃ
 Πέμπτη
 ὕψωμα μεγάλῃς Πέμπτης 33
 Ὑψωσις τοῦ Σταυροῦ: Ὀ-
 νομασίαι: Σταυροῦ τοῦ
 κλέφτη, τῆς μάππας 87 —
 παρασκευὴ νέου προζυ-
 μιοῦ 88
 Φάλλια (ἦ) 49
 φαλλοφορῖα 12, 59
 Φανιστῆ, τοῦ, 71
 φανὸς 9, 47, 72
 φανούδα 72
 φέρετρον Ἰὼβ 124
 φουνάρα 47, 72
 φουνταρία 37, 47, 72
 φτουχουλάζαρους 25
 φυλακὴ (παίγνιον) 122
 φῶς ἅγιο — καινούργιο —
 νιὸ 43
 φωτιά 4 — τ' ἄη Γιαννιοῦ
 72
 Χαιρετισμὸς τῶν δένδρων
 44

χαλβασάββατον 8
 χαμάδες 100
 χάσκα ἢ χάσκαρης 10
 χελιδόνισμα 22, 36
 χοιροσφάγια 5
 χοροὶ 29
 χορὸς τοῦ κῦρ βοριᾶ 8,50
 — τοῦ Πάσχα 48
 χουσάφι 12
 Χούχουτος 7
 χριστολούλουδα 37
 Χριστοσωτήρα, τοῦ 82
 Χριστοῦ, τοῦ, βλ. Μεταμόρ-
 φωσιν, — κωλοπάννια 93
 χτένι 88, 97
 χυλοῦ παρασκευὴ 21
 Ψάθα 97
 ψαλίδι (νηματοπαίγνιον)
 121, 123, 125
 ψάρι (νηματοπαίγνιον) 121,
 124
 ψαροκόκκαλο 124
 ψεῦδος, ψευδῆς εἶδησις 23
 ψυχοσάββατον: συνήθειαι
 6 — τοῦ Μάη 68 — τοῦ
 Μυροθανάτου 68 — στίς
 πενήντα 68
 Ὠμοπλατοσκοπία 46

RÉSUMÉ DU VOLUME

Questions de Laographie hellénique par G. A. Mégas (pp. 1-100)

L'auteur, Directeur des « Archives Laographiques de l'Académie d'Athènes », publie ici la deuxième partie du 12e chapitre, consacré à des questions relatives au culte populaire. La première partie, se rapportant aux fêtes de l'hiver, a déjà paru dans le volume précédent de cet annuaire (1943-44). Cette deuxième partie concerne les coutumes célébrées pendant les fêtes du printemps, de l'été et de l'automne, ainsi que les coutumes cultuelles propres à la vie des agriculteurs (ce dernier en appendice).

Ainsi s'achève l'édition des trois fascicules rédigés dans le but de fournir aux collectionneurs de matériel folklorique un formulaire des questions portant sur les mœurs et coutumes traditionnelles du peuple Grec.

Jeux de ficelle en Grèce par Paul G. Brewster et Georgia Tarsouli (pp. 101-125).

On trouve dans l'introduction une brève histoire des études faites dans différents pays, sur les jeux de ficelle, ainsi que la terminologie en usage pour chaque figure. On étudie en suite la technique en Grèce de ces jeux, dont les auteurs donnent l'ordre de changement, en les illustrant par des dessins et des photographies.

Le texte grec a le même contenu que le texte anglais.

Éléments de droit pénal et criminel contenus dans les proverbes et les chansons populaires par M. Tourtoglou (pp. 126-158)

L'auteur entreprend d'étudier, sur la base des données que procure l'examen attentif des proverbes et des chansons populaires, les conceptions du peuple hellénique se rapportant à certaines questions de droit pénal comme: 1) justification et but de la peine imposée; 2) liberté de conscience; 3) imputation du crime commis; 4) connivence; 5) repentir *de facto*; 6) crimes contre l'honneur; 7) infanticide; 8) viol-séduction; 9) adultère; 10) vol; 11) détournement de fonds, et certains autres sujets de criminologie,

comme : 1) Race; 2) Profession; 3) Âge; 4) Jeux de hasard; 5) Narcotiques; 6) Prostitution; 7) Superstitions; 8) Indices; 9) Témoins; 10) Nécrophilie.

L'auteur, considérant que la conscience du peuple trouve le moyen d'exprimer nettement sur le droit ses idées surtout par des proverbes, s'est efforcé d'y retrouver ces idées, qu'elles soient nettement énoncées ou simplement sous-entendues. Ensuite, il tâche de confirmer ces conclusions par une étude comparative avec les chansons populaires qui expriment les mêmes idées d'une manière analogue. Souvent il remonte jusqu'à des proverbes byzantins synonymes, éclairant ainsi la continuité de la tradition populaire sur les idées de droit.

Par cet examen l'auteur démontre que l'étude des textes populaires est indispensable et sert à éclairer plusieurs questions de droit pénal et criminel, particulièrement au point de vue historique et philosophique. On peut remarquer, ainsi, que certaines chansons populaires portent des indications claires sur des conceptions de droit (adultère-nécrophilie) en vigueur déjà dans diverses périodes de l'antiquité. Ce qui prouve, entre autres, que le peuple grec avait déjà des idées nettes et précises sur bien des questions, bien avant que la science juridique moderne fût arrivée à des conclusions analogues non sans difficultés et hésitations.

Bibliographie du Folklore grec des années 1939-1947 par G. A. Mégas et G. Spyridakis (pp. 159-263).

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Γ. Α. Μέγα, Ζητήματα Ἑλληνικῆς Λαογραφίας:

Κεφ. ΙΒ΄. Λαϊκὴ λατρεία (συνέχεια).

Β΄. Ἑαρινὰ ἑορταὶ

α) Ἀπόκριεφ	Σελ. 3
β) Καθαρὰ ἑβδομάς καὶ λοιπὴ Σαρακοστή	» 12
γ) Ἀπὸ 1ης Μαρτίου μέχρι τοῦ Πάσχα	» 19
δ) Ἑορταὶ τοῦ Πάσχα	» 25
ε) Ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου μέχρι τέλους Μαΐου	» 51
ς) Μεσοπεντηκοστή, Ἀνάληψις, Πεντηκοστή	» 65

Γ΄. Θερινὰ ἑορταὶ

α) Τὸ Γενέθλιον Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου καὶ ἄλλαι ἑορταὶ τοῦ Ἰουνίου	» 71
β) Ἀπὸ τῆς Παναγίας τῆς Καψοδεματούσας μέχρι τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος	» 77
γ) Ἀπὸ τῆς 1ης Αὐγούστου μέχρι Ἀποτομῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ Προδρόμου	» 81

Δ΄. Φθινοπωρινὰ ἑορταὶ

α) Ἑορταὶ Σεπτεμβρίου	» 85
β) Ἑορταὶ Ὀκτωβρίου	» 89
γ) Ἑορταὶ Νοεμβρίου	» 90

Ἐπίμετρον: Ἀγροτικὰ ἔθιμα.

Ἔθιμα σπορᾶς, θερισμοῦ, ἔλωνισμοῦ, τρυγητοῦ καὶ συγκομιδῆς τῶν ἐλαιῶν	» 94
---	------

P. G. Brewster and Georgia Tarsouli, A string figure series from Greece. Ἑλληνικὰ νηματοπαίγνια	» 101
--	-------

Μενελάου Τουρτόγλου, Στοιχεῖα ποινικοῦ δικαίου καὶ ἐγκληματολογίας εἰς τὰς παροιμίας καὶ τὰ ἄσματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ	» 126
--	-------

Γ. Α. Μέγα καὶ Γ. Κ. Σπυριδάκη, Βιβλιογραφία τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφίας τῶν ἐτῶν 1939-1947	» 159
---	-------

Α΄. Πίναξ τῶν ὀνομάτων τῶν συγγραφέων καὶ μεταφραστῶν	» 257
---	-------

Β΄. Πίναξ τῶν περιεχομένων τῆς βιβλιογραφίας	» 264
--	-------

Γ. Α. Μέγα, Ἐκθέσεις τῶν ὑπὸ τοῦ Λαογραφικοῦ Ἀρχείου πεπραγμένων κατὰ τὰ ἔτη 1945-1949	» 267
---	-------

Πίναξ τοπωνυμίων	» 283
----------------------------	-------

Πίναξ λέξεων καὶ πραγμάτων	» 286
--------------------------------------	-------

Résumé du volume	» 293
----------------------------	-------

